

IP

~~2 to 2.4~~

Biblioteca Universitaria	
GRANADA	
8413	A
Tabla	6
35	

R-5784

• DIVI CLEMENTIS

opera quæ ad hunc usque diem extare cõmperta sunt. cuius D. Paulus ad Philippenses scribens meminit, quique eam quæ ad Hebræos conscripta est epistolam, magno Græcorum & Latinorum consensu scripsisse fertur. Rufino Torano Aquileiense interprete.

Accesserunt Canones Apostolorum per eundem Clementem in vnum cõgesti, vnâ cum interpretatione Gregorii Haloandri & veteri editione.

Adiecimus insuper selectissimas uetustissimorum præsulum, non minus doctrina & eruditione quàm morum sanctimonia insignium epistolas ad fidem ueterum exemplarium Victorinorum restitutas. Lege si libet δ βενεβομἀσιε, & fateberis non nudiustertius natas cæremonias, sed iam inde ab Apostolis ad nos usque per manus deuenisse.

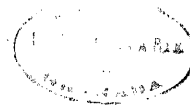
Versa pagella elenchum operum complectitur.

PARISIIS,

Ex officina Carolæ Guillard, sub Sole aureo, via ad diuum Iacobum.

1 5 4 4

CATALOGVS EORVM QVAE PRAETER RE-
cognitionum libros D.Clementis, & Canones Apostolorum
& quinque eiusdem epistolas hoc ope-
re continentur.

Aegyptiorum pontificum Epistolæ Pag. 120. I. 123. C	II.	Hygini Epist.	II	97. B
Alexandri	III	Innocentij	III	134. C. 135. k. 138. I
Anaclei	III	Liberij	II	122. F. 125. H
Antheri	I	Leonis	XCV	141. & sequent.
Athanasij	I	Marcelli	I	115. H
Carthaginensis Concilij	I	Marcellini	II	14. A
Clementis	V.	Marci	I	121. B
Damasi	VI	Mileuitani Concilij	I	135. D
130. D. 132. G. M		Pontiani	I	95. G
Euaristi	II	Quinque Episcoporum	I	137. H
Eusebij	III	Rauennij aliorumq; episcoporum		161. C
Eusebij mediolanensis episcopi		Soteri	I	92. E
Eutychiani	I	Stephani	I	127. H
Felicis	I	Victoris	I	93. A
Flauiani	I	Vrbani	I	94. G
Hieronymi	I	Xisti	I	90. E
		Zephyrini	I	92. I
		Nicenum		103. L
Concilium		Constantinopolitanum		105. I
		Ephesinum		106. E
		Chalcedonense.		109. A
De primitiua Ecclesia, & synodo Nicena.				100. G
Martiani Imperatoris edictum in confirmatione Concilij Chalcedonensis.				112. D
Constantini Imperatoris confessio.				99. G
Valentiniani & Martiani Imp. sanctio contra Euticianos hæreticos.				112. G
Eiusdem Martiani alia sanctio contra eosdem hæreticos				113. C
Synodus Romana sub Damaso Papa.				126. L
Cælestini Papæ decreta.				139. D
Quod omnes de filio dei, & spiritu sancto, & de vnitae trinitatis male sentiētes, similes sint Iudæis: & de vnitae trinitatis.				129. k

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI,
eidemque illustrissimo principi ac domino D. Bernardo
Episcopo Tridentino, Io. Sichardus S. D.

VELLEM equidem Reuerend. in CHRISTO pater, idemq; illustrissi-
me Princeps, tam esset mihi facile virtutes tuas prædicare, quam id tu
es prolixè meritis diuinis tuis non modo erga me beneficiis, verum-
etiam ab vniuerso hominum genere, dum videlicet hoc tanto tibi stu-
dio sumis, vt sis & ipse præter vulgarem ordinis tui captū haud me-
diocriter doctus, & literas in capitis iam pridem discrimen vocatas,
quantum ab vno præstari potest, latissime propages. Si enim meritis
ascendimus cælum, & hæc reliqua est, vt ille dicit, via ad diuinos ho-
nores, iuuare mortales, quid superest quin te indigitemus? Meruit enī Hercules ille ἀλαξίνα-
κῶ nescio ob quæ domita monstra, immortalem nōminis sui gloriam. Hippocrati vero li-
tatum est tanquam præsentī deo, ob vnum atque alterum quibus opem contra vulgatam iam
tum contagionis luem tulit. Tuum vero quale dicam nunc factum, si cum his cōferatur? aut
quem animum erga honestiora ingenia: dum perpetuas illas curas, quibus die noctuq; ob re-
rum administrationem distineris, posthabes etiam literarum causā, agisq; vt non solum opti-
mi quiq; autores detero sito in lucem vindicentur, verum vis hoc tibi deberi, vis hanc tibi
esse famam superstitem, vt vnus tu & esse & dici merearis, cuius commendatione, opera, au-
toritate, in eum postliminio locum literæ restituantur, vnde quorundam improbitate, non
dico quanto rerum publicarum etiam detrimento, deciderunt. Incredibile enim dictū est,
quàm mihi profuerint literæ R. P. T. quas ne quidem per summam impudentiam optare in
animum induxissē, nisi hoc tu tibi, tanquam debitum officij tui pensum, sponte poposcisses,
vt tua interesse existimares, ne, quod in te esset, diutius iacerent recta studia. Tuis ergo adeoq;
illustrissimi principis Ferdinandi auspiciis egressus, non penitendam bonorum, eorumq; ve-
tustissimorum autorum copiam mecum tanquam ex diutino venatu, retuli, quos nunc de in-
tegro hoc maiore doctissimorum quorumq; expectatione parturio, quo magis illi præter o-
pinionem contigerunt. Cui enim, ita comparatis hominum moribus, tale quicquam in men-
tem venire, hoc præsertim tempore potuit? vbi eò temeritatis quorundam furor progressus
est, vt remediis quidem quoquo pacto opus sit, nondum tamen satis adpareat ratio, qua inue-
terato iam morbo, atque ob id tenaciori occurramus. Mihi sanè videntur hi rectissime ad
recuperandam Germaniæ tranquillitatem ingredi, qui eos maxime in medium proponunt
libros, tanquam publicos fontes, vnde hauriant vel adolēcentes sanioris mentis initia, post-
quam de quibusdam iam natu grandioribus desperatum est. Quamobrem multum omnino,
ac nescio an nō totum quod vel animo consequi possumus melioris spei, situm mihi videtur
in ætate etiam dum tenera, quæ in fatalia quædam huius temporis scripta imprudens, tanquā
tempestate aliqua ad scopulos, delata est, ad quos ne consenscat, ex bonorum autorum edi-
tione pendet. Sunt enim plerique nostratiū, quibus saltem mica ingenij est, ita alioqui affecti
erga studia, vt nō ita magno negotio opus esse videatur ad abolendas quorundā nānias, qua-
rū videmus vbiq; nunc gentiū tantam oriri nauisā, vt præter paucos quosdā, eosq; indoctos
legere nemo sustineat. Quemadmodum ergo literarum casus, veluti Cæcias quispian nubes,
traxit secum omnium honestarum artium si non stragem, at certe concussionem, ita in pos-
sessionem dignitatis restitutis literis, constantius, equiusq; se habitura sunt omnia, quibus in
medio vitæ vsuq; communi viuunt, præsertim ad coruos quibusdam relegatis, qui vt felici-
us infantia suā palliant, promiscuæq; plebi se insinuarent, id nobis calamitatis in literas in-
uexerunt, vt potius contempsisse quàm ignorasse viderentur. Nimius sum, fateor: at quis non
præ indignitate rei totus in lachrymas solueretur? postquam videt non modo nullis in eos
qui malum hoc orbi conciliant, animaduerti Senatūconsultis, quod decebat fieri acerbissi-
mis, sed ociose etiam atq; delicate, ob illa scilicet in rep. Christianam benefacta, nepotari.
Vtinam hoc moribus nostris aliquando recipiatur, vt & ingeniorum curam saltem subcisi-
uam ad se putent pertinere qui publicæ salutis præsumunt, eoq; nomine rerump. clauos tenent. Si
enim Crassus censor officio suo non putauit indignum, imperitos quosdam rhetoras cogere
in ordinem, atque interdicerē professionis munere, quod parum hoc scite administrarent: &
† ij philosophis

philosophis, quod nouam quandam ociandi rationem prætextu philosophiæ introducerent, si non modo ciuitatis ius, sed & Italia tota adempta est: quid demum de his nostratibus futurum fuisse putamus, si ex insperato, tanquam propitius aliquis Iupiter, Crassus quidam appareat, qui autoritatis suæ gladium in eos distingat: quibus ludus est sanctissima quæq; studia lancinasse, atque illotis pedibus conculcasse, verum hoc insuper agunt, ne quicquam sit vsquã gentium rerum, quod vel acumen respiciat aliquod, vel non prophanæ etiam turbæ sit obuiũ. Hæc adeo causa est cur mathemata etiam vulgo rideantur, tanquam superuacaneum sit in ea id temporis locare, quod nolimus velimus cogimur parentes viuũ videntesq; aspicere palam insumi in aleam, & quædam non paulo his etiam deteriora. Eloquentiam putant eam factis esse Christiano, quæ utcumque possit adumbrare rem quam animo conceperis. At non vident, ut vel hoc tantulum assequamur, opus esse longiusculo tempore, ne obscuri simus, & demus sine mente sonum, ut elegantissimus poëta dicit. Ut enim in Theologo summam eloquentiam anxie non requiro, si desit, quam tamen sim in lucro habiturus si adsit, ita medio creum cum dignitate coniunctam omnino necessariam duxerim: est enim omnino etiam in sacris suis eloquentiæ locus, est sua admiratio. Veluti in matrona aliqua honestiore, laudes ornatum eum qui aut sine impensiore sumptu paretur, aut non abhorreat à personæ decoro, ita sordes oderis, ut etiam omnibus sit numeris alioqui in suo genere absoluta. Aut dicat mihi isti barbarici patroni, quid calūniatus est in Iouiniano Hieronymus maiore apparatu, atque contentione, ipsoq; adeo libri ingressu, quam orationem male sibi coherentem, ridiculũ quendam tumorem, atque demum spurcitiem? ut non scriptorem, sed *ἀνυμμετρίῳ* vocet. An nõ maximi ut quisq; præcij habetur in re theologica, ita eloquentiæ fuit studiosissimus: ut nunc Tertullianum, Lactantium, Cyprianum, atque denique ipsum quem iam nunc adornamus Victorinum Afrum taceam. Est autem quicquam Augustino, Ambrosio purius: quorum oratio tantum abest à barbarie, quantum est eorum inquinatio, qui hodie & nomen & lucellum ex literarum oppugnatione quarunt. Adde etiam si libet, quod diuus Aurelius Augustinus de rhetoricis & dialecticis integros libros conscripsit, qui licet vulgo non extant, dabimus tamen operam ut propediem in manus hominum veniant. Quantus vero theologus? Denique ut semel finiamus, nullum hominum genus diutius florem eloquentiæ tenuit ipsis Theologis. Cœperunt enim iam tum cadere causa iureconsulti, cum & Cicero in foro versaretur. Medici autem adeo dederunt latine, ut post Plinium, quod saltem sciam, nihil in hoc genere ferme scriptum sit tolerabili eloquentia. Ob id pro virili cuique pro se annitendum censeo, cui vel leuiter ille publicus rerum hominumq; status doleat, ut quemadmodum nostra tempestate ferè opicos aliquod videmus progressos in artis suæ mysteriis quod superior illa ætas aspirare nequiuit, sic nos quoque nihil de industria remittamus, ut si ad eum quem à maioribus accepimus cumulum nihil accedat, saltem à Gotthorum incurfione asseratur. Id quo minus faciamus nihil causæ est, quandoquidẽ argumentis iam aliquod deprehensum est, nec ingenia nostris deesse, nec ad quorum imitationem excitetur. Siquidem inter Germaniæ principes, quod nobis bene vertat, nec ferè est quisquam paulo cordatior, qui non inter purpuratos illos aliquid etiam loci relinquat liberalius eruditis. De R. P. T. vero quid dicam? cuius mihi aula vsque adeo nihil aulici visa est præ se ferre, ut in academia quadam me versari existimarem, quando in congressibus, quod nõ raro fiebat, mentio esset vel de literis, vel administratione rerum orta. Licuit ergo omnino constantissimo illo vitæ tenore philosophum, mundiciæ principem, parsimonia Episcopum agnoscere, in cuius aula veluti equo Troiano inclusi essent tot literarum proceres, apud quos cum semel atque iterum de communibus rebus institutus sermo, fortè Clementis memini, cuius ego editionẽ iam tum parabam. Et quia non obscure præ se R. P. T. visa est ferre incredibilem quandam erga bonos autores amorẽ, & eiusmodi erat voluntatis tuæ erga me propensio, ut vitam etiã debere me tibi ingenue faterer, cœpi consilium, ut vel parti beneficiorum tuorum quã possem responderem, inscribendi tibi Clementem, quem etiam dum à prælo madentem R. P. T. dedico, ut vel sic à quibusdã huius ætatis vituperatoribus in tuto sit. Nec enim me mouit illa plusquam decantata vbique de apocryphis sententia, quæ si sunt abiicienda, Tertuliano carebimus, Eusebij magna parte, Lactantio. Quid multis: ægre quisquam paulo vetustior locum suum tuebitur, quippe quorũ plerique synodos illas præcesserint, quibus veluti cancellis quibusdam circũscripta fuit Christianismi professio. Mirum ergo videri debet, si à vetustioribus illis quid sit variatum, & cœperint legi priuatim, id est, fieri apocrypha, quæ paulo ante publice legebantur? Ut vero interrim di-

rim dicam quod sentio, nondum satis mecum constitui, quid illa veterum autorum censura sibi velit, quæ distin. xv. cap. Sancta Ro. habetur, ut omittam quod quædam isthic ex diametro inter se pugnant. Clementis vero dum octo facit libros, & capitum meminuit, nisi me animus fallit, quinquaginta, quæ sunt pro authenticis (sic enim loquitur) recepta, non potest mihi non præbere nescio cuius monstri suspicionem, vel hoc nomine maxime, quod quæ hodie in vetustis bibliothecis supersunt exemplaria, quorum duo omnino licuit per se quimestrem illam excursionem videre, vnum Basileæ, quo sumus vsi commodato, alterum Schonaugiae, nec vllas habebant capitum sectiones, & in X. Clemens ipse libros totum volumen digesserat, id quod ex sine tertij libri facile est videre. Sed hoc quicquid est rei, iudicandum aliis in medio relinquam, si hoc vnum addidero, mihi alioqui non tam superstitiose nasuto, nec videri verisimile Rufinum virum, ne quid addam præterea magnum, potuisse adduci, ut Latio donaret librũ, quem vidisset parum dextre ab eruditoribus accipi, aut cui dignitatis suæ ratio non iam ante constaret. Et quæso quid fieret ut Origenem, Xistum philosophum, Eusebium Cæsariensẽ, Gregorium Nazanzenum, Basilium Magnum, Pamphilum martyrem, Euagrium, rei theologiæ, quod in confesso est, facile principes, ex Græcis verteret, hic vero tanquam sui oblitus, imperare sibi potuerit, ut tot lucubrationum gloriam, istius versionis veluti tenebris obscuraret, & tanquam malus poëta vno actu, eoq; postremo totam fabulam dehonestaret? Quod ergo huius loci est, nihil sanè restat, quod quenquam torqueat illa quorundam nõ Aristarchorum, sed Phalaridum exactior quàm verior censura, dummodo constet Eusebium illum quædam ex his Recognitionũ libris non modo mutuatum, verum quod parũ etiam attẽtis apparet, ad verbum quædam descripsisse in lib. de Euang. præp. sexto. Cæterum cum iam editionẽ cogitarem Clementis nostri, forte fortuna incidimus in epistolas quasdam, quæ nescias plus habeant eruditionis an pietatis, eas quoniam argumento nostro magnopere conuenirent, nec ante typis excusæ essent, curauimus ut vnã formis describerentur. In quibus quia non pauca erant, quæ magno temporum intervallo essent remotiora, scholiis siquando vsus videbatur, atque argumentis illustrauimus, quas R. P. T. non enim occurrit alius cui potius inscribi debeant, nuncupatim dedico consecroq;. Quo enim munere apud R. P. T. maiorem me gratiam initurum considerem, non erat, quàm si librum doctis, eumq; vetustis, ei potissimum consecrarem, qui non modo singulari est præditus pietate, verum elegantiore literatura tanta, quanta vel in eius generis hominibus desiderari potest maxima, qui omnem atatem in literis consumpserunt. Bene valeat R. P. T. quam nobis communibusq; studiis Christus quamdiutissime seruet incolumem.

INDEX

INDEX RERVM MEMORABILIVM VTRIVSQUE PARTIS, TAM CLEMÉTIS QUAM EPISTOLARVM.

A Aronis officium.	130.L
Abilius Episcopus	103.E
Abraham astrologus.	5.K
Abraham totum mundum ab interitu vindicauit	5.K
Abraham ex ordine stellarum, conditorem earum agnouit	ibidem.
Absolutionum via discenda	25.H
Accusatoribus quibus non credendum.	90.L
Aduentus domini duplex	7.F. & 9.G
Adulteria licita apud Sufides	47.E
Adulterium apud Seres nullum	47.B
Adulteria in euentibus	49.M
Adulterium vitandum	65.M
Adulterij variae species	66.A
Adulteria Iouis	51.F
Aegyptiorum plaga XII. iuxta numerum XII. patriarcharum	6.G
Aegyptiorum sacerdotes animas de inferno educere norunt	2.F
Afflictiones dantur aliquando pro remedio.	26.C
Agricolae	18.H.I
Alexandri Episcopi lenitas erga Arrium.	103.I
Alexandrina ecclesia secunda sedes à sancto Marco consecrata	82.I. 103.E
Alcmæon quid de principiis mundi sentiat.	39.H
Alleluia mentio	127.G
Amazonum mos in congregiendi cum viris	47.F
Ambire episcopatum quale peccatum.	164.M
Amicus fidelis homini quaerendus	79.F
Amici semper simul sunt	34.I
Amicitiam dei quomodo adipiscamur	31.G
Anaxagoræ opinio de mundo	39.H
Anaximandri ratio de principiis mundi.	ibidem
Angelum proprium vnaquaque gens habet.	14.M
Angeli deum vident	20.C
Anima Christi	148.G
Animarum quies	7.K.L
Animarum praesides	11.k
Animarum vexatores post mortem exosi sunt deo.	2.G

Animæ per ignem traductæ reparantur.	30.C
Animalis etiam contemptissima à deo creata sunt	42.I
Animus humanus agro neglecto confertur.	32.I. & 75.D
Anses à Mose populo praepositus	6.F
Antherus Episcopus	96.H
Antichristi mentio	23.E.F
Antiochena ecclesia tertia sedes	82.I
103.E	
Anubion	54.H
Apes ex putrefactis carnibus bubulis	40.L
Apium ex cornu cerui nascitur	40.L
Apis Aegyptiorum deus	6.C
Apollinaris dogma	178.G.H
Apollinaristæ	105.L
Apollinaristis denegatur testamentum facere	113.F
Apollinaristarum libri prohibentur	113.I
Apollinaristarum tria falsa	252.G
Apostatae qui.	78.G
Apostolorum opus	14.A
Apostolorum simplex oratio	2.k
Apostoli quare sua in Iudæa vendiderint.	100.G
Appion Plistonicensis	54.H
Aqua	5.D
Aqua cum sale	87.M
Aqua corpus diluendum	33.I
Aqua & spiritu omnia constare	41.A
Aqua marina ineffabili prouidentia dei salua est	40.L
Aram qui primus statuerit demonibus.	5.H
Arabes circumcisionem Iudæorum sunt imitati	43.K
Arbitrium quid	19.G
Arbitrij nostri eligere	19.C. D. 20.M
Archiepiscopi	68.E
Arcus in caelo ex repercussione solis.	42.G
Aromatum flores ex Arabia	1.C
Arrij blasphemia	105.H
Arrius multos sibi adherentes habuit.	103.L.M
Arrio decem & septem subscripserunt.	104.D.E
Artaxerxes Persæ habent	7.B
Artium liberalium quis vsus	5.A
Asparagi ex cornu caprae nascuntur	40.L
Astrologi taxantur	46.I
Auaritia sectas inducit	109.D.E
Auaritiae causa clerici nihil agant	105.E
Augustini laus	139.H
Auxentius Arriani erroris	132.H
Balsamum	

INDEX

B Balsamum Iudæa mittit	140.H.I
Baptizandi mos	140.H.I
Baptizati non comedebant cum illotis.	18.B
Baptizati ab hæreticis per manus impositionem reconciliantur ecclesiae	156.I
Baptizari volentes quid facere debeant.	72.M
Baptizandi tempus	24.D
Baptizati hæreticorum	176.k
Baptismus in locum sacrificiorum cessit	6.G
Baptismus solum Paschæ & Pentecostes die dabatur	143.G. 177.B
Baptismus Iudæos male habuit	8.C
Baptismatis mentio	8.M
Baptismus quid proficit	76.B
Baptismus qui cassent	136.D.E
Baptismus pueris necessarius	182.D
Baptismus parvulis quare quidam negarunt dandum	133.M
Baptismus omnibus necessarius	33.F
Bacchi numen	26.F
Barbare gentes vnde	5.L
Barnabæ oratio ad Romanos de Christo	2.I
Bella ex peccatis	14.D
Bellum verbi dei	13.H.I
Bellorum origo	5.I
Bonitas dei	140.k
Bonus nemo est per seipsum	139.M
Bonum omne à deo	43.G
Bragmannorum innocentia	47.B
C Caesarea	3.E.F
Cæsaris locum deum obtinere quidam dicunt	30.F
Cæsarem Romani habent	7.B
Calamitates nobis in vindictam datæ sunt.	43.C
Callistrati opinio de principiis mundi.	39.H
Canones patrum quando incœperint.	103.A
Carnalis intelligentia corrumpit scripturam.	18.E
Carnes putrefactæ corporis à connexionem membrorum viuentium sectione separantur	32.M. 75.G
Carnis & sanguinis Christi quomodo participes efficiuntur.	107.F
Carolus Magnus	99.E
Castimoniarum species	76.F
Catafrige rebaptizati sunt	105.E.F
Catechumeni lapsi tribus annis inter audientes verbum collocabantur	105.C
Cham seruorum pater	5.H
Charitas magistra omnium bonorum.	85.F
& 115.H	
Christumate vngentur reges & prophetae.	7.C
Christus nunquam absuit piis	7.H
Christus quomodo carne indutus	107.B
Christus mentem rationalem habuit	152.F
Christi diuinitas	90.H. & 108.D
Christus quomodo à spiritu sancto sit glorificatus	108.E
Christus quare dicatur	7.B
Christus patri æqualis	114.E
Christi fama	2.H
In Christo qui sapientia est patris hostia oblata	6.E
Christum non credunt Iudæi aduenisse	6.L
Christo aduersari tria nos cogunt	12.C
Christiani quibus modis ethnicos vincere debeant	33.M
Christiani à Iudæis quomodo discrepet	7.H
Christianam ad vitam exhortatio	98.M
Christiani hominis exercitium	69.H.I
Christiani hominis vita describitur	115.C
& 118.A	
Christiani vnde	95.C
Christianorum patientia	9.k
Christianismi principium est, credere prouidentiam diuinam	26.A
Cibum capit Petrus seorsum à gentibus.	4.D
Cibi abundantia	26.L
Circumciduntur Indi & Aegyptij	5.M
Claues verbi	125.E
Clementis oratio	3.A
Clemens in Iudæam nauigat	3.E.F
Clemens baptizatur à Petro	34.C
Clemens negotium scribendi suscepit à Petro.	24.M
Clemens matheseos fuit doctus	44.E
Clementis profapia	35.A
Clementis duæ editiones	1.E
Clementis liber de vero propheta	3.M
Clementis & Barnabæ familiaritas	3.C
Clementem excepit Petrus humanè	3.G
Clementem quæ sollicitum tenebant	3.H.I
Clemens exclusus à mensa	17.M
Clerici nullum secularem honorem habeant.	110.L. 57.C
Climacterici anni astrologorum	46.E
Climata septem	47.I
Cœlestij varij errores	33.E
Cœli duo	17. 125.A
Cœlum	5.D
Cœlum quare resoluendum.	19.M
Cœlum visibile resoluatur in nobilissimo die.	17.k

INDEX

Caeli & terræ filij	52.G	30.A	
Cenæ deorum allegoria	53.F	Creaturæ se ab impijs vlciscuntur	31.D.E
Cenobia extructa	100.I	Crucis inuentio	120.F
Columnæ vitræ	36.H	Cultor dei verus	23.B
Communicent omnes	78.K	Cupiditas perniciosissimum peccatum	13.G
Comparatio de duobus regibus	13.A	Cyrelli synodice epistolæ	110.C
Comparatio de medico	134.F		
Comparatio de radijs solaribus & prædicato- ribus verbi dei	74.B.C	D æmones ministri pœnarum	27.F
Compositum quid	39.A	Dæmones exhorrescunt vere credē- tes	28.B
Concilium quare habendum sit	109.E.F	Dæmones, quos inhabitent	26.G
Concilij Ephesini symbolum	106.K	Dæmones corporibus humanis quare immer- gantur	26.H
Concilium conuocare Imperatoris est.	149.L	Dæmones quomodo expellantur ab homini- bus	26.k
Concilia quo tempore anni sunt habenda.	104.I	Dæmones ad discendum veloces	27.A.B
Concilij Niceni symbolum	105.G	Dæmones quare in mundum missi	ibidem.D
Concilij Constantinopolitani symbolum.	106.A	Dæmones insidiantur affectioni nostræ erga deum	12.C.D
Concilium Chalcedonense	109.A	Dæmonibus certa ratione aliquid permitti- tur in homines	ibidem.E
Concilia duo in anno sint	104.H	Dæmon potestatem aduersum nos non habet nisi velimus	28.C
Confessio vera	66.E	Dæmones quare pios affligant.	12.E
Confessio secreta & publica	177.B	Dæmonum præstigia	26.M
Confirmationis mentio	76.C	Damasi de Christo catholica sententia	126.I
Coniecturæ in rebus diuinis nihil valent.	45.D.E	Democritus ideas finxit principia rerum.	39.I
Coniugium inter aquam & terram est.	49.M		
Coniugium cum hæreticis fugiendum.	111.D	Dentes molares qui	41.E
Coniugia per bella diuisa, an restaurari pos- sunt	176.G	Detrahere, quale peccatum	94.B.C
Coniugia quæ sint legitima	84.A	Dei cultus	26.B
Coniurationis crimen vitandum	111.F	Dei imaginem colere	30.L
Conscientia arguit delinquentes	79.C	Deus spiritu videtur	20.C
Constantini Imperatoris confessio	99.G	Deus pater secreti sacramenti vocabulum est.	67.k
Constantinus permisit patres conuenire pro- pter hæreses exortas	103.B	Deus quare punit	48.B
Constantinus lepra infectus	100.A	Deus tribus modis quis dicitur	14.M
Constantinus Romam constituit caput eccle- siarum omnium	102.D	Deus malorum non est autor	31.C
Constantinus licetiam dedit prædicandi Chri- stum	100.H	Dei voluntas quare nos latet & quid obstat	3.I ibidem.k
Constantinus conuocat concilium	103.I	Deo similes erimus, si opera eius imitatur, 29.L	
Constantinus querimoniarum libellos ab epi- scopis allatos exuri iussit	103.L	Deum infirmum Simon cauillatur	16.A.B
Constantinopolis noua Roma	109.G	Deum non irasci quorsum pertineat	54.D
Consuetudo	10.F.G	Deorum nomen in scriptura	14.L
Corporis duæ differentia	39.F	Diaboli insidias qui vincant	139.M
Corporis & sanguinis Christi mystica distri- butio	151.L	Diaconorum officium	24.C. & 65.k
Corporis humani proportio	47.D	Diaconorum ordo	105.C
Coruus per os concipit	40.K	Diaconi episcoporum oculi	66.F
Creatorem à creaturis iudicari iniquum est.	27.D	Diaconi septem in qualibet ciuitate	83.M
		Diaconissa	105.F
		Diaconissa quando debeant ordinari	111.E
		Diëtamni comam Creta dat	1.C
		Dij gentium otiosi	29.M
		Dij qui vocati	14.L
		Dij Aegy-	

INDEX

Dij Aegyptiorum, Apis, Hircus, Gattæ, Ibis; Serpens, Piscis, Capræ, Cloacæ, Crepitis ven- tris.	30.G	Episcoporum iniuria ad Christum pertinet.	85.E
Dilectio commendatur.	117.E	Episcopi & boni mariti collatio.	85.B
Dilectionis dei & mortis collatio.	67.M	Episcopis veris nemo resistat.	67.B
Diluuium quare factum.	5.G.43.F	Episcopi electio consensu & clericorum, & ci- uium fiat.	180.L
Diodorus amere dixit initium rerum.	39.H.I	Episcoporum inanguratio.	104.G.H
Dionysius à Titanis discerptus.	51.E	Episcopi quales esse debeant.	24.C
Dioscuri error.	171.A	Epistolæ cõmendatitiæ quib⁹ sint dandæ.	111.C
Discendum est ordine.	19.A	Error omnis vnde originem habeat.	26.E
Discantibus primo imperitia sua est agno- scenda.	18.K.L	Errorum fontes tres.	48.C
Disputatio de Iesu ex scriptura sit.	9.F	Euangelium colonus cordis nostri est.	32.I
Disputatio apostolorum.	8.C	Eucharistiæ mentio.	8.M.87.K
Disputationum fructus.	133.K	Eucharistiæ sumptio.	78.K
Disputationis modus.	44.H.I	Eudoxiani qui.	105.L
Disputationes apud vulgum modicam vtili- tatem habent.	38.E	Eufemia martyr.	109.B
Dissensiones cauendæ.	89.E	Eunomiani dicuntur Anomiani.	105.L
Diuinis de rebus loqui humanis coniecturis frivolus est.	54.G	Eusebius translatus Alexandriam.	96.K
Diuitiæ iniustæ abiiciendæ.	96.D	Eusebius Cæsariensis.	103.G
Dora oppidum.	25.C	Eutices Apollinaristas secutus est.	112.k
Doritheus derogauit Simoni.	11.F	Euticetis error.	110.D.145.G.148.E
eius mors.	G	Excommunicatio.	89.C
Dositheus & Simon autores sectæ Sadducæo- rum.	8.A	Excommunicati sunt Episcopi ecclesiã suam deferentes.	105.D
		Excommunicati cur vitentur.	67.C
		Excommunicati ab alijs ad communionem non recipiantur.	104.H
		F	
		Abas obrulerunt.	99.C
		Felix Ephesum translatus.	96.K
		Festi dies gentilium.	26.E.31.K
		Festa martyrum quare instituta.	177.A
		Fides dæmones fugat.	26.I.K
		Fidei Christianæ compendium.	36.M.67.F
		Fidei simplicitas laudatur.	103.M
		Fidelis dæmonibus imperat.	28.C
		Filij diaboli.	95.H
		Filiorum dei proprium.	ibidem
		Filiorum impiorum nulla voluptas.	120.B
		Flagitia Iouis.	51.D
		Fontes.	5.E
		Fontiniani.	105.L
		Fridericus tertius.	99.E
		Fumus nunquam est sine igne.	18.L.M
		G	
		Allinæ nonnunquam vento concipiunt, interdum etiam puluere.	40.K
		Gamaliel quare apud suos manere vo- luerit, q̄ aperte cum Apostolis sentire.	9.D
		Gamaliel clanculum fauit Apostolis.	9.B
		Garizim mons.	8.D
		Gelonum populus.	47.D
		Genealogia deorum gentilium.	50.M & seq.
		Genesis quid.	38.C
		Genij.	11.K
		Genethliacorum vanitas de aspectibus.	46.L
		Gentes	

INDEX

Gentes vocata in locum Iudæorum. 6.K
 Geometre principia rerū definiuntur. 39.I
 Gethonum castellum. 13.F
 Gigantes. 15.F
 Gladius Matthæi. 13.E
 Gladij nomine quid intelligatur. 13.H. 133.A
 Gloria patri, quare Psalmis adiungitur. 127.F
 Gratia male intellecta à Pelagio. 138.D
 Gratia origo meritorum est. 181.M
 Gytthorū vicus patria Simonis magi. 11.A

Hæresis auxilium dei negans. 136.B
 Hæreses varia. 111.A. B
 Hæreses de luce inaccessibilis. 84.D
 Hæreses pullulantes nō sunt negligendæ. 124.F
 Hæretici extra solium Romanum expelluntur. 112.M
 Hæresium origo. 171.H
 Hæretici quomodo convertendi. 181.E
 Hæreticæ insanæ exordiū, disputatio publica de rebus divinis. 112.F
 Hæretici penitentes nō solū vera affirmant, sed suos etiam errores confiteantur. 106.I
 Hæreticos pius magistratus nō ferat. 153.A
 Hæretici quomodo suscipiendi. 116.K
 Hebræorum genus ab Abrahamo. 5.I
 Hebræorum munus proprium gentibus factum commune. 25.I
 Heliesdros filius Abrahæ. 15.L
 Hierophantæ. 2.F
 Hierosolymis nulla sedes. 103.F
 Hilarij fuga ne hæreticis subscriberet. 152.I
 Homicidij tria genera. 69.H
 Homo mendax describitur. 18.G.H
 Hominum duo ordines. 22.H
 Hominum transformatio. 52.A
 Homines ad fidē nō sunt vrgendi. 49.C
 Hominis causa omnia creata sunt. 33.D
 Hospitalitas Tripolitarum. 25.D
 Humilitas Christi nostra nobilitas est. 98.G
 Hyæne mutant sexum. 40.K

Iacob. 5.M
 Iacobi tres fuerunt. 8.G
 Iacobus episcopus à Christo ordinatus. 6.M
 Iacobus de gradibus præcipitatur. 9.K
 Iacobus claudicat altero pede. 10.A
 Ianua prima ad agnitionem dei. 42.E
 Idola proprie & eorum cultus. 27.G
 Idolorum primi cultores. 5.H
 Idola colentes exanima, sunt idolis studiores. 29.I.K
 Idolorum cultus ex demonibus venit. 27.F
 Iecur in homine. 41.E
 Ieiunium ante baptismum. 37.H

Ignis & cupiditatis collatio. 27.M & seq.
 Ignis à Persis colitur. 27.k
 Ignem colere docuit Nemroth. 5.H
 Ignorantia mater oīm malorum. 26.A. 28.L
 Ignorantia non excusabit in die iudicij. 30.D
 Ignorantiæ præsumptio, scientiæ refecanda est. 28.M
 Ignorantia quid. 73.D
 Ignorantia dæmon pessimus. 13.C
 Ignorantur quædam ab hominibus cum laude. 41.I
 Imago dei multarum virtutum admonere debet. 79.C
 Imago Petri. 100.C.D
 Imaginem dei colere verè quid. 30.L
 Imaginem dei violare quid. 30.M
 Imbres calidi pestilentes sunt. 40.H
 Immentum quid. 39.B
 Immensus vnus. 18.H
 Immortalitatis cupido. 2.C
 Impudicitia pœnam non effugiet. 37.k
 Indorum quorundam crudelitas erga hospites. 47.B.C
 Inferorum fabulæ. 2.E
 Infidelium damnatio in hoc seculo. 32.C
 Infirmis cœna dñica ministrabatur. 105.B
 Infirmorum cura habenda. 66.G
 Ingratus homo. 118.I.K
 Intestina quare humida. 41.F
 Inuidere fidelibus sacerdotibus pessimum malum. 87.H.I
 Inuidia Iudæorum erga Christum. 29.H
 Inuidiam ex iustitia ortam contemnunt verbi dei præcones. 67.A
 Inuidia omnibus modis declinanda. 34.E.F
 Ioannis locus. I. Ioan. 5. Qui natus est ex deo, nō peccat, declarat. 138.F
 Ioannes euangeliū suū Ephesū scripsit. 103.F.G
 Iosēs cognominatus est Barnabas. 94.I
 Ira domini iusta in filios. 16.G
 Ira non semper mala. 54.D
 Iracundia Petri quid sit. 21.F.G
 Iracundia iusta. 32.k
 Iracundia necessaria. 75.E
 Isaac. 5.M
 Ismaël. 5.M
 Iudæi à Christianis in quo dissentiant. 7.H
 Iudas quare à consortio discipulorum non sit eiecctus. 133.B
 Iudices xij. cuiusq; prouinciæ. 79.H
 Iudicia dōmini. 85.k
 Iudicia nostra ne sint præcipitata. Ibidem
 Iudicia sacerdotum sint matura. 145.A
 Iupiter vnde dictus sit. 52.I
 Iuste viuētes ppter solum deū saluantur. 49.E
 Iustitia

INDEX

Iustitia dei querenda. 21.D
 Iustus Noë iustus erat. 5.G
 Iustus deus etiam si corrigit. 16.G
 Iuuenalis hæretici malitia. 159.G.H

Laici in episcopos eliguntur. 85.B
 Laici episcopos non accusent. 115.A
 Lepores mutant sexum. 40.k
 Lex dei sine magistro nō facile intelligit. 16.D
 Lex & gratia distinguenda. 138.B
 Lex, transgressiōnis gratia posita est. 137.L
 Lex viuendi à deo data est post diluuiū. 26.E
 Lex domini quō legenda cum fructu. 77.A
 Legē Iudæorū admittit Simon magus. 14.G.H
 Legis perfectio pax est. 14.D
 Liberius episcopus Romanus. 122.F
 Liberum arbitrium. 73.E
 Liberi arbitrij adsertores diuinum auxilium respuunt. 134.I
 Liberum arbitrium Adam perdidit. Ibid.K
 Liberis multa vitia corporis hæreditaria à parentibus. 46.A
 Liberum arbitrium definitur. 19.G
 Liberi arbitrij vis sine gratia nulla est. 133.H
 Liberi arbitrij locus insignis. 27.F
 Liberi arbitrij adsertio quod mala secum adferat. 135.F. 139.L
 Libertas arbitrij insita per spiritum. 47.H
 Libertas vera vnde. 133.G
 Librorum incensio. 120.k
 Lingua malum. 96.B
 Lucæ locus, cap. 1. Zachariæ ambulasse in omnibus iustificationibus, decla. 138.E
 Luna mulier. 11.B
 Lunam vocauit sapientiam Simon. 11.H
 Lunæ vtilitas. 42.M
 Lux. 5.D

Macedonianorum hæresis. 126.L
 Magia quid possit. 11.D
 Magia in mare proicit Simon. 23.K
 Magicæ illusiones vnde nata. 27.G.H
 Magusæi. 47.C
 Maiorū instituta quatenus sunt imitanda. 31.I
 Malefici iubentur à Cæsare periri. 54.M
 Mala præterita boni consulenda. 23.M
 Malos cur deus durare patitur. 22.C
 Malus apud deum qui. 22.H
 Malum esse negant Hebræi. 18.M
 Malum bono tanquam ex fœdere coniugali adhæret. 43.H
 Mammona quid. 29.A
 Mammilla mulierum. 41.G
 Manichæorum error. 151.I
 Manuum impositio. 24.B. 120.G. 177.I

Marcelliani. 105.L
 Marcionis insania. 178.H.I
 Marcus euangelista Alexandrinam gubernauit ecclesiam. 177.G
 Mare. 5.E
 Martiani Imperatoris edictum. 112.D
 Matrices ecclesiarum. 94.I
 Matrimonium Persæ cum matribus, fororibus & filiabus contrahunt. 47.C
 Materia. 39.G
 Lucæ. 10. locus, Pax huic domui &c. decla. 13.F
 Matth. 10. locus, Non veni mittere pacem, declaratur. 13.F
 Matth. 7. locus, de digno in ciuitate querendo declaratur. 10.H.I
 Masculofœmina. 51.A
 Melchisedech mensæ dominicæ protulit sacramentum. 138.L
 Memoriam ordo iuuat. 4.K
 Mendaces. 97.D
 Mendicantes interrogandi sunt quam ob causam mendicent. 35.F
 Mendicare nemo debet, nisi membro aliquo debilitatus. Ibidem.
 Mens pura colit deum. 26.B
 Mentiendum non est in gratiā proximi. 21.M
 Menstruatæ ne miscearis. 33.H.I
 Mercedis spe labores huius vitæ nobis Christus edulcat. 13.G
 Metus fidei coniunctus. 46.D
 Mileuitanum concilium. 140.A
 Milites Christi certamen palam facient. 78.E
 Minerva Athenæ dicta propter immortalitatem. 52.K
 Miracula Simonis magi. 12.A
 Miracula Moysis & Magorum. 22.L
 Missæ celebratæ solū in loco episcopali. 74.D
 Missæ sacrificium. 57.A
 Missarum abusus quomodo irrepserit. 177.L
 Molares dentes. 41.E
 Monachi à prædicatione verbi dei abarcentur. 169.G
 Monachi Palæstini hæresi infecti. 165.I
 Monachorum olim episcopi curam habuerunt. 110.K
 Monachi quales olim. Ibid.M
 Monasteria extructa. 100.I
 Morbi aliquando pro remedio inferunt. 26.C
 Mortem deus non fecit. 97.E
 Mortem sibi inferentes, inferni pœnas subibunt. 35.F.G
 Moses & Iacob typū Christi tulerunt. 29.F
 Moses deus Pharaonis. 14.L
 Motus in duas partes diuiditur. 19.H
 Mundi principiorum opiniones variz. 39.H.I
 Mundus

INDEX.

Mundus nobis pro hospicio est, nō domo.	45.L	Ordines duo inter discipulos domini.	130.I
Murmuratio nihil prodest.	97.E	Ordo sit in ecclesia.	181.D
Mustella per aurem generat.	40.K	Origenis error de anima.	148.F
N			
Nardi spicarum seges ex India.	1.C	Ossa in corpore humano sunt p colūnis.	41.D
Natiuitates duæ hominum.	45.K	P	
Naturam carnis in se Christus accepit.	98.F	Paphnutius episcopus Aegypti.	104.C
Natura hominis capax boni.	45.M	Paradisus.	5.E.F
Naturæ duæ in Christo.	98.H	Paralyticus à Petro sanatur.	36.D
Naufragium mulierculæ.	35.I	Parentes aut vxores non facile relinquendi sunt causa euangelij.	24.K
Nectarius episcopus.	105.K	Parentes diligendi qua de causa.	33.B
Negligentia nouerca eruditionis.	78.F	Parentes ministri ad vitam, non autores.	75.K
Negligentes in ministerio dñi culpantur.	125.L	Parentū reuerētia inutilis qñ lædit fides.	106.G
Nemroth primus rex Babyloniorum.	5.H	Paria mundi decem.	22.L.23.C
Nemroth Græci Ninum vocant.	27.K	Paria decem totius mūdi collata inter se.	23.F
Neophytus nō mox in episcopū assumat.	104.F	Parmenides terrā dicit principiū rerum.	39.I
Nestorij error Ephesi exclusus.	112.I	Parisimonia Petri.	35.L
Nestorij blasphemia.	178.G	Pastor perfidus.	78.F
Niceni concilij acta combusta sunt.	120.M	Patientia dei malos expectat.	31.E
Niceni concilij canones.	219.E	Patientia commendatur.	124.k.L
Niceni concilij causa.	103.G	Patientia opus in colluctationibus cum aduersariis.	126.C
Niceta & Aquila.	36.K	Patientia Christianorum.	9.k
Nilus Aegyptum inundat.	40.H	Patientia dei prolixa.	54.E
Niniue ciuitas vnde nominata.	27.K	Patientia pestifera.	175.A
Noë iustus homo.	5.G	Patriarchæ duodecim.	5.M
Nomen dei.	67.I	Patriarchæ Christi typum gesserunt.	73.L
Nomina regum apud diuersas gentes.	7.B	Pauli epistolæ difficiles sunt intellectu.	79.M
Nouatiani in clerō assumuntur.	104.K	Pauli locus. i. Timo. 5. Manus nemini citō imposeris, declaratur.	182.K
Numidia concilium contra Pelagianos.	135.I	Paulinianistæ rebaptizati sunt.	105.E.F
Nuptias facit venus.	50.B	Paupertas Petri & Andree Apostolorū.	34.M
O			
Oculum eruere quid sit.	37.I	Pax reddita post laborem dulcior est q̄ continuata per ocium.	168.H
Oleo in baptismo vsi sunt in primitiua ecclesia.	24.D	Pax odibilis.	130.A
Opera misericordiæ requiruntur.	88.I	Pacis mater pugna.	13.A
Opera deus nō respicit, sed cor hominis.	88.H	Pax Simoni exosa.	13.E
Operum bonorum præparatio.	181.M	Peccandi licentiam præbet infidelitas.	28.L
Opera tū sunt bona si sūt vt deus præcepit.	33.F	Peccatum vnde.	183.M
Opera Christianorum.	33.H	Peccatum Sodomiticum.	5.F
Operum hic locus.	70.E.136.D	Peccatum diluuiō vltus est deus.	43.F
Operandum dum in vita sumus.	119.K	Peccati Adæ causā Simō deo imputat.	16.B.C
Opificium dei.	40.D	Peccata nostra perturbant aërem.	42.M
Orare stantes.	105.F.G	Peccati causa similis est stuppe oblitę picc.	46.C
Orationem quidā inutilem esse dixerūt.	133.K	Peccata parentū filiis quando noceant.	182.B
Orationum vis.	89.B	Peccatis alienis communicare quid.	182.L
Oratio Petri.	25.M	Peccatorum prudentia.	118.G
Oratio apostolorum simplex.	2.K	Pelagij error de libero arbitrio.	133.E
Orationes bella sedant.	116.D	Peregrini fouendi.	66.G
Orationis sacrificium.	138.F	Perse incesta vitant.	47.B
Oratio omnibus necessaria.	138.G	Perse ignem colebant.	27.k
Ordo memoriæ iuuat.	4.K	Persecutionis tempore episcopi non fugiant de ciuitate in ciuitatem.	105.D
Ordo prædicandi discendus.	25.H	Petri nomen vnde.	65.D
Ordine omnia sunt facienda.	20.H	Petri humanitas.	3.G.20.E
Ordine discendum.	19.A	Petrus	

INDEX

Petri eruditio.	38.H	Pseudopropheta à diabolo.	28.D
Petri paupertas.	34.M	Pseudopropheta ad tentationem mittuntur.	15.F
Petri parsimonia.	34.L	Pudicitia carent Mesopotamiæ mulieres.	47.k
Petri miracula.	17.M	Pudicitia exemplū in matre Clementis.	35.H
Petrus Romam translatus.	96.K	Pugna mater pacis.	13.A
Petrus & Paulus sub Nerone passi sunt.	103.D	Purgatorij mentio.	7.L
Petrus seorsim à gentib. comedebat.	4.D	Pulcherrimæ Augustæ cōstantia in fide.	157.A
Petrus congressurus cū Simone orat.	12.G	Pyrrhonorum secta.	38.L
Pharisæorum schisma.	8.B	Pythagoræ sententia de principiis mūdi.	39.H
Philosophus ad fidē cōuertit à simplici.	104.B	Pythones diuinatorij spiritus.	27.A
Philosophiæ studia perdiscenda sunt ad refutandos hæreticos.	37.C	Q	
Philosophorum & Christi inter præcepta quid intersit.	54.C	Quæstio, quare pij cum impiis aliquando affligantur.	43.B
Philosophorum ridiculæ argutiæ.	2.L	Quæstio, cur deus non perimat falsos deos colentes.	31.B
Philosophorum labor.	2.C.D	Quæstio, an deus malorum sit author.	1bid.C
Philosophi taxantur.	44.K	Quæstiones indisciplinæ.	139.E
Phrenetici.	17.E	Quæstio, an passiones istæ, nempe seipsum occidere, cadere in rabiem & in fœdos actus &c. etiam accidant his qui deum colant.	23.B
Piis Christus nunquam defuit.	7.k	Quæstio, quomodo iustum videtur à parentibus separari.	32.M & seq.
Piorum afflictio argumento est aliam esse vitam post hanc.	21.E	Quæstiones vanæ & inutiles vitandæ.	41.H & 70.E
Plato de mundi factura.	40.D	Quæstio, baptismus aquæ quid conferat ad cultum dei.	33.F
Plagæ decem.	6.A	Quæstio, quid peccauerint Aegyptij si Mosi non credidissent.	23.A
Plagæ piorum in Christum recidunt.	115.B	Quæstio, cur satan factus, & vnde.	44.A
Pluuia ex æquo fruges & lolium nutrit.	21.C	Quæstio, an episcopi de ciuitate ad ciuitatem transire possint.	96.k.L
Pluuias nullas cur Aegyptus habeat.	40.H	R	
Pluuiæ raræ ad axem meridianum quare sunt.	40.H	Ranæ præferendæ diis gentium.	30.A
Pneumatomachi qui.	105.L	Rebaptizati quomodo suscipiendi.	176.I
Pœnitentia simulata Simonis magi.	21.M	Recognitionum libri.	24.M
Pœnitentia trium aut septem aut decem annorum.	105.A	Reges vngebantur apud Iudæos & prophetæ.	7.C
Pœnitentiæ fructus obseruandi.	1bidem	Regis boni officium.	115.M
Pœnitentes benigne suscipiendi sunt.	163.C	Regum nomina apud diuersas gentes.	7.C
Pœnitentiæ modus lapsis cōstitutus est.	104.L	Regna duo.	73.H
Pœnitentiæ forma.	100.D	Religio vera in quibus sit sita.	5.B.31.L.M
Prædicatoribus velut agricolis nonnulla semina pereunt.	18.H.1	Religionem veram suscipientibus misericordes simus.	72.L
Præcepta decem.	6.B	Religionis summa.	5.B
Præbyterorum officium.	24.C.65.M	Religionis mysteria post baptismum docentur.	37.K
Principes gentium tanquam dii adorati. 5.1. & appellati.	15.A	Religioni impij ærumnas suas adscribūt.	35.D
Principes creaturis omnibus statuit deus.	7.A	Resurrectionem mortuorum Sadducei negant.	8.A
Princeps huius mundi adultero similis.	45.E	Romana ecclesia primam sedem habet.	82.I & 103.E
Prodigia an ex deo aut secus veniant, cognoscendi amissis.	23.E	Sabbatum	
Promissiones terrenas an Christus promiserit.	8.I.k		
Prophetabat nemo sine vnguento.	7.E		
Prophetia non facit consequentia.	14.B		
Prophetiæ vnde probentur.	7.G.44.I		
Prudentia humana cacutit in rebus diuinis.	44.H		
Pfallendi mos nullus tempore Damasi in ecclesia Romana.	127.D		

INDEX

S		Simon Chananeus.	8.H
Abbatum Iudæorum.	47.M	Simon & Dositheus principes Sadducæorum	8.A
Sabelliani.	105.L	Simon magus Petro certamē denunciat.	10.B
Sabellij error.	126.L	Simonis magi descriptio.	10.L
Sacerdos virginē in vxorem ducat.	182.M	Simonis miracula.	12.A
Sacerdotum Capitolij crudele consiliū.	100.A	Simonis magi fuga.	25.F.55.B
Sacerdotum vitia quō corrigenda.	180.C	Simon Stantem se voluit nominari.	11.B
Sacrificium deo gratum.	129.H	Simon magus eiectus Antiochia.	56.D
Sacrificium salutare, in mandatis dei ambulare.	95.K.L	Simon magus.	11.A
Sadducæorum schisma.	8.A	Simon orator.	10.L
Sadducæorum principes.	Ibidem	Simonis adfertio de multis diis.	14.G
Saluabuntur voluntatem dei facientes.	25.K	Simon mentitur se ex virgine natum.	11.L.M
Samaræum schisma.	Ibidem	Simplex quid.	39.A
Sancti homines, impiorum dij.	15.A	Solis cursus.	42.M & seq.
Sanguinis gustatio.	5.G	Sororem suam in vxorem duxit Iupiter.	51.D
Sapientia carnis.	95.D	Sortionem deum fingit Simon.	14.I
Satan omnia non potest.	44.B	Spiritus sanctus à patre & filio.	107.L
Satanæ propria.	96.I	Spiritus immundi cur occupent hoīes.	18.A
Saturnus humidus.	50.B	Spiritu & aqua omnia constare.	41.A
Saturnus Rheam duxit.	51.B	Splen purgat sanguinis sordes.	41.E
Scarabæi ex fimo bouum nascuntur.	40.L	Spyridion Cyprius episcopus.	104.C
Scorpius ex ocimo nascitur.	40.L	Summa silentio honorari volunt.	4.I
Scriptura pro cuiusq; studio vel clara, vel obscura est.	13.D	Susidiæ mulieres.	47.E
Scriptura cæno carnalis intelligentiæ corrum pitur.	18.E	Symbolum apostolorum.	67.H
Scripturæ lectio frequens omnē hæresim deuicit.	173.A	Syluester summus pontifex.	99.H
Scripturas diuinas nullus intelliget sine spiritu sancto.	12.k.L	Syluester cum clericis suis in cavernis ppter imminentem persecutionem latitat.	100.B
Seculares qui appellantur.	90.D	Synodi duæ in anno habenda.	180.M
Seditio in ecclesia ab hæreticis facta multos pios perdidit.	179.G.H	T	
Seditionum incoctores coërcendi sunt.	178.C	Talpa ex terra originem trahunt.	40.L
Seditioforum clamor.	9.I	Templa ambitiosa cæpta construi.	6.F
Semen ex medullis.	41.C	Tenebræ.	5.D
Senum officium.	53.K	Terra.	5.E
Sensus præscientiæ sextus.	16.L	Terra in septuagintaduas partes diuisa est.	14.M
Sepulchrum Indorum ignis.	47.G.H	Terra vuluæ habet speciem.	40.M
Sepulchra duorum fratrum albescentia.	9.L	Terra humorem tanquam vberibus concipit.	40.L
Sepulchra illorū qui fulmine interierant.	27.I	Testa ouorum.	20.A.B
Sepulchrum Mosi ignoratur.	6.F	Thales aquam dicit principium rerum.	39.I
Sepultura Medorum sunt canes.	47.G	Thomas apud Parthos euangelizauit.	48.A
Seres populi innocentes.	43.D & 47.B	Timor humanus.	48.C
Serpens quare condemnatus sit comedere terram.	30.C	Trinitatis mysterium.	88.E.F
Serpens damnatur, quia decepit Euam & deos nominauit primus.	15.D	Tumultus species vitanda.	34.H.I
Serpentum venena carminibus mitigantur.	43.K	V	
Seruitutis conditio.	5.G.H	Venter artis magister.	45.H
Signa facta à malo nihil profunt.	23.D	Verbum dei rarius audientes admonendi sunt.	66.F
Signa diaboli qualia.	Ibidem.F	Verbi dei fructus.	23.G.H
Silentium studiis sacrum.	10.H	Verbi dei audiendi desiderium deus ipse dat.	25.H
		Verbi veritatis ministri, radius solis similes sunt.	38.E.F
		Verbi	

INDEX

Verbi dei audiendi auuiditas.	25.G	Vita militia est.	32.M
Verbi bellum.	13.H	Vitam ad æternam sufficiunt ea quæ à Christo tradita sunt.	50.k
Veritas cum quiete & ordine requirenda.	13.B	Vitia corporis liberis hæreditaria.	46.A
Veritas vnde requirenda.	22.I	Vitia velut fumus non permittunt nos deum videre.	3.k
Veritas ratione non caret.	17.k	Vitia si quis corrigere vult quid obseruare debeat.	6.D
Veritate nihil preciosius.	9.D.E	Vmbra nubis quare.	6.C
Veritatis agnitio.	29.A	Vnitas dei.	9.H
Veritatis patroni non semper obtinent.	10.K	Voluntates æternæ filii & spiritus.	4.L
Veritatis cognitio soli comparatur.	46.H	Voluntas dei nos latet multis de causis.	43.I & 43.D
Veritatis verbum diuidit homines.	14.C	Voluntatem dei facientes saluabuntur.	25.k
Veritatis scientiæ bona vita sequela est.	20.L	Votum paupertatis vnde.	95.C
Veritati repugnātia sunt infirma & palam inhonestā.	53.D	Vulua in muliere.	41.F
Veritatis disputatio difficilis apud plebē promiscuam.	18.D	Vxor petatur à parentibus.	84.A
Verum à mendacio quomodo discernatur.	27.B.C	Vxorem vnā Britanni multi habent.	47.F
Vespæ ex putrefactis carnibus equinis nascuntur.	40.L	Vxor Petri vna in peregrinatione fuit.	36.F
Vestis nuptialis gratiam baptismi significat.	28.E.F	Vxorum multitudo est Parthis.	47.C
Via.	12.L	Vxores Indorum sponte se offerunt ad incendium.	47.G
Viator.	Ibidem	Vxoris castitas probatur si ad virum priorem redierit.	176.F
Vicarij Christi sunt sacerdotes.	119.G	Z	
Vigilandi consuetudo.	10.F	Zachæus ordinatur pastor apud Cæsaream à Petro.	24.A
Viperæ ex cinere oriuntur.	40.L	Zenonis opinio de principiis omnium rerum.	39.I
Virgines oppressæ à barbaris in humilitate viuunt.	183.L.M	Zoroastris libri de magia.	27.H
Virgines voto adstrictæ perpetuā seruare castitatem non compellebantur.	111.E	Zoroastres fulmine ictus interiit.	Ibidem.I
Virtus dei non est sub lege.	20.B		

INDICIS FINIS.

A RVFINI TORANI AQVILEIENSIS IN CLE-
mentis vetustissimos atque eruditissimos libros
præfatio, ad GAUDENTIVM
episcopum.

IBI quidem Gaudenti nostrorum decus insigne doctorum,
tantus ingenii vigor, imò tanta spiritus gratia est, vt si quid à
B te etiam quotidiani eloquii more dicitur, si quid in ecclesia de-
clamatur, id in libris haberi, & ad instructionem tradi posteris
debeat. Nos tamen quos & ingenii tenuitas minus promptos,
& senecta iam tardos reddit ac seges, opus quod olim vene-
randæ memoriæ virgo Syluia iniūxerat, vt CLEMENTEM nostræ linguæ
redderemus: & tu deinceps iure hæreditario poscebas, licet multas post moras,
tandem aliquando restituimus prædam: quam, vt opinor, non paruum, Græco-
rum bibliothecis ereptam, nostrorum vsibus & vtilitatibus conuectamus, vt
C quos propriis non possumus, peregrinis nutriamus alimoniis. Nam & solent
suauiora videri peregrina, interdum vero & vtiliora. Denique peregrinum est
penè omne quod medelam corporibus confert, quod morbis occurrit, quod ve-
nena depellit. Iudæa balsami lachrymam, Creta comam dictamni mittit, Ara-
bia aromatum flores, & spicarum nardi India segetem metit: quæ ad nos etiam si
aliquantulo quàm proprius ager attulit, fractiora perueniunt, odoris tamè gra-
tiam, vimq; medendi integram seruant. Suscipe igitur anime mi redeuntem ad
D te CLEMENTEM nostrum: suscipe iam Romanum: nec mireris, si fortè tibi
in eo minus solito floridus eloquentiæ vultus appareat. Nihil interest, dum-
modo sensus idem sapiat. Peregrinas ergo merces multo in patriam sudore
transuehimus, & nescio quàm gratus me ciuium vultus accipiat, magna sibi
gratia spolia deferentem, & occultos sapientiæ thesauros nostræ linguæ clauē
referantem. Sed votis tuis faueat deus, vt nullus nobis finister oculus, nec cuius-
quam liuidus occurrat aspectus: ne extremo prodigii genere, cum nihil inui-
deant illi quibus aufertur, liuescant tamè isti quibus confertur. Aequum est sa-
E nè tibi, qui hæc etiam Græce legeris (ne fortè in aliquibus minus à nobis serua-
tum translationis ordinem putes) interpretationis nostræ indicare consilium.
Puto quod non te lateat, CLEMENTIS huius in Græco eiusdem operis
ἡ ἀποκάλυψις, hoc est, Recognitionum, duas editiones haberi, & duo corpora esse
librorum, in aliquantulis quidem diuersa, in multis tamen eiusdem narrationis.
Denique pars vltima huius operis, in qua de trāsformatione Simonis refertur.
F in vno corpore habetur, in alio penitus non habetur. Sunt autem & quædam
in vtroque corpore de ingenito deo, genitoq; disserta, & de aliis nonnullis, quæ
vt nihil amplius dicam, excefferunt intelligentiam nostram. Hæc ergo ego tã-
quã quæ supra vires meas essent, aliis referuare malui, quàm minus plena pro-
ferre. In cæteris autem quantum potuimus, operam dedimus, non solum à sen-
tentiis, sed ne à sermonibus quidem satis, eloquutionibusq; discedere. Quæ res
quamuis minus ornatum, magis tamen fidele narrationis reddit eloquium. Epi-
stolam sanè, in qua idem CLEMENS ad Iacobum fratrem domini scribens,
a de obitu

de obitu nuncians PETRI, & quod se reliquerit successorem cathedræ & doctrinæ suæ: in qua etiam de omni ordine ecclesiastico continetur: ideo nunc huic operi non præmissi, quia & tempore posterior est, & olim à me interpretata atque edita. Sed quod in ea nonnullis fortasse videbitur inconsequens, si hic explanetur, non puto absurdum videri. Quidam enim requirunt, quomodo cum LINUS & CLETUS in vrbe ROMA ante CLEMENTEM hunc fuerint episcopi. Ipse CLEMENS ad Iacobum scribens, sibi dicat à Petro docendi cathedram traditam: cuius rei hanc accepimus esse rationem, quod LINUS & CLETUS fuerunt quidem ante CLEMENTEM episcopi in vrbe ROMA, sed superstitite Petro, videlicet vt illi episcopatus curam gererent, ipse vero apostolatus impleret officium. Sicut inuenitur etiam apud Cæsaream fecisse, vbi cum ipse esset præsens, Zachæum tamen à se ordinatum habebat episcopum: & hoc modo vtrunque verum videbitur, vt & illi ante CLEMENTEM numerentur episcopi, & CLEMENS tamen post obitum Petri docedi suscepit sedem. Sed iam videamus: scribens Iacobo fratri domini, operis sui CLEMENS ipse quod sumat narrationis initium.

Episcopi
Apostoli.

A **RECOGNITIONVM**
DIVI CLEMENTIS AD IACOBVM FRATREM
Domini, Liber primus, à Rufinò Torano Aquileien-
se è Græco in Latinum versus.

B **H**GO CLEMENS in vrbe ROMA natus, ex prima ætate pudicitie studium gessi, dum me animi intentio velut vinculis quibusdam sollicitudinis & mœroris innexum teneret. Inerat enim mihi cogitatio (incertum sanè vnde initium sumpserit.) Crebrò enim ad memoriã meam conditione mortalitatis adducês, simulq; discutiens, Vtrumne sit mihi aliqua vita post mortem, an nihil omnino postea sim futurus: Si nõ fuerim antè quàm nascerer: vel si nulla prorsus vitæ huius erit post obitum recordatio: & ita immensitas temporis cuncta obliuioni, ac silentio dabit, vt nõ solum simus, sed neque quod fuerimus, habeatur in memoria. Sed & illud versabatur in pectore, quando factus sit mundus: aut si omnino factus sit: vel antequam fieret, quid erat: an vero semper fuerit. Nam certum videbatur, quod si esset factus, esset profecto soluendus: & si soluatur, quid iterum erit: nisi fortè obliuio cuncta & silentium teget: aut fortè aliquid erit, quod nunc sentire mortalium non potest mens. Hæc & his similia, nescio vnde, indefinenter animo reuoluens, nimietate mœroris incredibiliter tabescebam. Et quod est grauius, si quando respueram huiuscemodi curas, vel vt minus vtilis cogitabam, validiores in me fluctus sollicitudinũ consurgebãt. Inerat enim mihi comes optima, quæ me quiescere nõ sineret, IMMORTALITATIS CVPIDO. Vt enim post rerum exitus docuit, & gratia dei omnipotentis ostendit, hæc me animi intetio ad inquisitionem veritatis, & agnitionem veræ lucis adduxit. Ex quo factum est, vt lugerè postmodũ eos, quos prius ignorans, beatos credebam. Igitur cum à prima ætate in huiuscemodi animorũ intentione versarer, cupiens aliquid discere, philosophorũ frequentabã scholas, vbi nihil aliud quàm dogmatum adsertiones, & impugnationes, videbam agi sine fine certamina: arte syllogismorũ conclusionumq; agitari verutias. Et si quando quidem obtinebat hic sermo, quod immortalis esset anima, gratulabar: si quãdo vero arguebatur quasi mortalis, cum tristitia discedebam: neutrum tamen in corde meo firmitudinem veritatis tenebat: sed hoc tantum intelligebam, quod sententiæ ac definitiones rerũ nõ pro natura sui, ac veritate causarum, sed pro ingenii defendentium, falsæ imaginaretur, aut veræ: eoq; magis in profundo pectoris cruciabar, quod neq; aliquid ex his quæ dicebantur, tanquã firmum tenere poteram, neq; abiicere desiderium requirendi: sed quãto magis negligere conabar ac spernere, tanto ardentius, vt supra dixi, velut cum quadã voluptate latenter inrepens huiuscemodi cogitatio, mentem atq; animũ possidebat. Coangustatus igitur inuentione rerũ, aiebam apud memetipsum: Quid inaniter laboramus, cum manifestus sit terminus rerũ? Si enim post mortem non ero, nunc superfluo crucior: Si vero erit mihi vita post obitum, seruemus illi vitæ sui tẽporis motus, ne fortè his quæ nũc patior aliqua me ibi tristiora excipiant, nisi pie ac sobrie vixero, & secundum nõnullorũ sententiã philosophorũ nigri Phlegetontis fluuio, vel Tartaro, vt Sisyphus & Tityus, sed & Ixion, ac Tantalus æternis inferno suppliciis tradar. Et rursus mihi ipsi respondebam, Sed hæc fabulæ sunt: aut si ita est in rebus dubiis, præstat pie viuere. Sed iterum reputabam mecum, quomodo possem sub incerto iustitiæ præmio, à peccati me libidine continere: maxime cum etiam quæ sit ipsa iustitia, quæ deo placeat, apud me habeatur incertum: & neque si immortalis sit anima, ac sit ea quæ aliquid sperare possit, agnoscam, neque quid certi futurum sit nouerim: nec tamen quiescere ab huiuscemodi cogitationibus possum. Quid igitur agam? hoc faciam: Aegyptum petam, atque ibi Hierophantis vel prophetis qui adytis præsumt, amicus efficiar, & pecunia ab eis inuitatum magum precabor, vt educat mihi animam de infernis, per eam quam Necromantiam vocant, tanquam de aliquo negotio consulere cupienti. Mihi vero hæc erit consultatio, si immortalis est anima. Probatio autem animæ quod immortalis sit, non ex eo quod loquitur erit mihi certa, vel ex eo quod audio, sed ex eo quod video, vt oculis meis cernens eam, certissimam de reliquo immortalitatis eius sententiã teneam. Neque enim ultra poterit veritatem visus, ver-

Epilogus ad hunc lib. accepimus in fine in fine 3. fol. 24.

Immortalitatis cupidus optima comes.

†Pyriphlegetontis. Fabulæ de inferis.

Hierophante sacerdotes Aegypti.

borum fallacia, & auditio incerta turbare. Veruntamē hanc ipsam deliberationem meam re-
tuli ad quandam familiarem meum philosophum, qui mihi consilium dedit, ne hoc facere au-
derē. Siue enim, inquit, euocanti mago nō obediāt anima, tu post hęc tanquā nihil esse putans
post mortem, desperabilius viues: quippe qui & illicita tentaueris. Si vero & aliquid ibi vi-
dere tibi vis fueris, quę tibi religio: aut quę pietas ex illicitis tradetur & impiis: Exolum nā-
que diuinitati huiusmodi negocium ferunt, & aduersari deum his, qui animas post absolu-
tionem corporum vexant. Ego vero his auditis, pigrior quidē sum redditus ad hoc quod pa-
rabam, nec tamen vsquequaq; aut desiderium ponere poteram, aut molestiam cogitationis
abiicere. Et ne longa vtar narratione, cum his ego cogitationis meę æstibus agitarer, fama
quædam sensim in imperio Tiberij Cæsaris, initio ex Orientis partibus sumpto, peruenit ad
nos, & per singula conualefcens, velut à deo bonus quidam nuncius missus, vniuersum re-
plebat orbem, nec patiebatur diuinam voluntatem silentio tegi. Diffundebatur ergo per sin-
gula loca, adnunciāns quod esset quidam in Iudæa, qui sumpto à tempore veris exordio, re-
gnum dei euangelizaret Iudæis, idque percepturos diceret eos, qui mandatorum suorum, &
doctrinæ instituta seruassent. Vt autem sermo eius fide dignus, ac diuinitatis plenus esse cre-
deretur, virtutes multas & signa ac prodigia mira efficere iussione sola, dicebatur: ita vt tan-
quam à deo potestatem habens, surdos faceret audire, & cæcos videre, & claudos erigere,
atque omnem infirmitatem, cunctosq; dæmones ex hominibus effugaret, sed & oblatos sibi
mortuos suscitaret, leprofos quoq; eminus videns, curaret: & nihil omnino esset, quod ei im-
possibile videretur. Hęc & horum similia processu temporis, crebris iam non rumoribus, sed
manifestis quodammodo aduentantium ex illis partibus nunciis, firmabantur: & ipsa iam
per dies singulos rei veritas patefcebat. Denique in vrbe per loca conuentus fieri, & de hoc
sermone tractari, atque in admiratione res haberi cœpit: quisnam is esset, qui apparuerit, vel
quid nunciij à deo hominibus detulisset: donec sub eodem anno vir quidam aditans in vr-
bis loco celeberrimo, proclamaret ad populum, dicens: Audite me o ciues Romani: filius
dei in partibus adest Iudææ, promittens omnibus volentibus audire se vitam æternam: si
quis tamen secundum voluntatem eius, à quo missus est dei patris, actus suos direxerit: pro-
pter quod conuertimini à malis ad bona, & à temporalibus ad æterna. Agnoscite vnum esse
deū cæli terreq; rectorē, in cuius iustis aspectibus, vos iniusti mundū eius habitatis. Sed si cō-
uertimini, & secundū voluntatem eius agitis, ad futurum seculum venientes, & æterni effe-
cti, ineffabilibus eius bonis ac præmiis perfruemini. Erat autem vir iste qui hęc loquebatur
ad populum, ex Orientis partibus natione Hebræus, nomine Barnabas, qui se etiam vnum ex
eius discipulis esse diceret, missumq; ad hoc, vt hęc volentibus indicaret. Quibus ego au-
ditis, cum reliqua multitudine sequi eum cœpi, & audire quę diceret. Intelligebam sanē quod
nihil dialecticę artis esset in homine, sed simpliciter & absque vilo dicendi fūco, quę audif-
set à filio dei, vel vidisset, exponeret. Adfertiones enim suas non argumentorum virtute mu-
niebat, sed verborum & mirabilium quę adnunciabat, testes multos, ex ipso etiam circumstā-
te populo, producebat. Verum quoniam ad ea quę syncere dicebantur, libenter annuere po-
pulus, & amplecti sermonem simplicem cœpit: hi qui sibi eruditi videbātur, vel philosophi,
ridere hominem, ac spernere cœpere, syllogismorum in eum tendiculas velut validissima
arma proferre. At ille interritus, & velut deliramenta argutias eorum ducens, ne responsio-
ne quidem dignos eos iudicabat, sed ea quę proposuerat exequabatur intrepidus. Deniq; cum
loquenti ei, quidam proposuisset, cur ita factus esset culex, vt cum sit animal exiguum, & sex
habeat pedes, insuper ei additæ sint & alæ: elephantus vero cum sit immane animal, neque a-
las habeat, quatuor tantum pedes habeat. Ad hęc ille ne respiciens quidem, sermonem suū,
quem importuna propositio interruperat, continuata intentione peragebat: hac sola admo-
nitione per singulas quasque interruptiones addita: Nos eius qui misit nos verba, factaq; mi-
rabilia, adnunciare vobis in mandatis habemus, fidemq; eorum quę dicimus non ex argu-
mentis arte quæsitis, sed ex vobis ipsis productis testibus confirmare. Agnosco enim pluri-
mos adstare in medio vestrum, ex his quos vnā nobiscum meminī audisse quę audiimus,
& vidisse quę vidimus. Sit autem in vestra potestate vel recipere quę adnunciamus, vel
spernere. Nos enim quod vobis expedire nouimus, tacere non possumus: quia nobis, si ta-
ceamus, damnū est: vobis vērō quę dicimus, si non recipiatis, perniciēs. Sed & stultis pro-
positionibus vestris respondere perfacile possim, si veritatis dicendę causa quæreretis,
de culicis dico atque elephantis differentia: sed nunc de creaturis dicere vobis aliquid, ab-
surdum est,

Tiberius
Cæsar.

Barnabæ o-
ratio ad po-
pulum Ro-
manum.

Barnabas
quis fuerit.

Simplex o-
ratio Apo-
stolorū erat

Vide ridi-
culam argu-
tiam philo-
sophorum.

A surdum est, cum à vobis ipse omnium creator & cōditor ignoretur. Hęc autem cū dixisset, ve-
lut ex vno cōsensu, indisciplinato ore omnes simul risum dedere, incutere ei verecundiā, ac
silentium imponere cupientes, barbarumq; & minus sanę mentis cum adclamantes. Ego ve-
ro cum hęc ita fieri cernerem, zelo quodam nescio vnde repletus, ac religioso furore suc-
census, silere non potui, sed cum omni libertate proclamans: Rectissime, inquam, deus om-
nipotens abscondit à nobis voluntatem suā, quos agnitione sui præuidit indignos, sicut ex
his quę nunc agitis sanum sapientibus palam est. Nam cum videatis prædicatores volunta-
tis dei aduenisse, quia nullam sermo eorum Grāmaticę artis scientiam proficitur, sed simpli-
cibus & impolitis sermonibus perferunt ad vos diuina mandata, ita vt omnes qui audiunt,
B sequi possint, & intelligere quę dicuntur: ridetis salutis vestrę ministros, & nuncios ignorā-
tes: quia vestra, qui vobis periti & eloquentes videmini, condemnatio est, quod apud agre-
stes & barbaros habetur veritatis agnitio, quę cum ad vos aduenerit, nec quasi hospita sus-
cipitur: quę nisi intemperātia vestra & libido obsisteret, cuius esse & vernacula debuisset: vt ex
his arguamini, quod non veritatis amici & philosophi, sed iactantię sectatores, & vaniloqui
estis: qui veritatem non in simplicibus verbis, sed in versutis & callidis creditis habitare, &
innumerabilia verborum profertis, vnius verbi nequaquā precio pensanda. Quid ergo pu-
tatis futurū de vobis vos o omnis turba Gręcorū, si erit iudicium dei sicut iste dicit: Sed nūc
omittentes ridere in perniciem vestri virū hunc, respondeat mihi qui vult ex vobis, quoniā
C quidem solo latratu vestro obturbatis etiam eorum aures, qui salui esse volunt: & mētes quę
ad fidem paratę sunt, ad infidelitatis lapsum, vestris obturbationibus declinatis: quę vobis
erit vnquam venia, qui diuinitatis nuncium, promittentem vobis agnitionem dei, ridetis,
& iniuriis afficitis: quem utiq; etiam si nihil veritatis adferret, pro ipso tamen benignitatis
erga vos proposito, gratum acceptumq; habere deberetis. Hęc & his similia cum prosequer-
er, plurimum adstantis populi fremitus concitabatur, dum alij velut erga hospitem misera-
tione mouerentur, meumq; sermonem consequenter habitum probarent: alij petulantes, &
stolidi in me quoque pariter vt in Barnabam effrenati animi, iracundiam concitarent. Sed
cum ad vespertinum iam declinaret dies, apprehensa Barnabæ dextera, obluētantem licet eū,
D ad meam tamē adduxi domū, atque ibi manere feci, ne quis fortē ex indocili vulgo iniice-
ret ei manus. Aliquantulis igitur diebus vnā positi, disserente eo paucis, sermonem veritatis
libenter audiebam: vrgebat tamen profectioem suā, dicens se diem festum religionis suę,
qui immineret, omnimodis apud Iudæam celebraturum, ibiq; de reliquo cum suis ciuibus ac
fratribus permansurum, euidenter indicans iniurię se horrore percussum. Deniq; cum ego
dicerem, tu mihi tantum eius viri, quem apparuisse dicis, expone doctrinam, & ego meis ser-
monibus tua dicta componens, omnipotentis dei regnum, iustitiāmq; prædicabo, & post hęc
si volueris, etiā nauigabo tecum: valde enim cupio videre Iudæam, vobiscum fortassis perpe-
tuō permansurus. Ad hęc ille: Tu, inquit, si quidem videre vis patriam nostrā, & discere quę
E desideras, iam nunc mecum pariter nauiga: si vero te aliquid tener, signa tibi habitationis no-
strę derelinquā, vt cum venire volueris, inuenire nos facile possis: ego enim crastino ingre-
diar iter. Quem vbi immobilem vidi, descendi cum ipso vsq; ad portum, ac diligēter ab eo
signa quę dixerat habitationis accepi, dicens ei: Quia nisi aliquantulum pecunię necessariō
mihi esset à debitoribus reposcendum, nihil omnino differrem: velociter tamē insequar iter
tutum. Cum hęc dixissem, commēdato eo attentius his qui naui præerant, regressus sum tri-
stis. Habebat enim me recordatio cōsuetudinis boni hospitis, & optimi amici. Diebus autem
paucis remoratus, & his quę debebantur ex parte aliqua profligatis: plurima enim festinandi
studio neglexi, ne à proposito impediret: enauigauī continuō in Iudæam, & post dies xv. Cæs-
saream Stratonis, quę est Palæstina vrbs maxima, adpulsus sum. Cūq; naui egressus, hospitium
F quærerem, rumore populi comperi, quod P E T R V S quidam, illius qui in Iudæa apparuit, &
signa multa ac prodigia diuinitis gesta inter homines ostendit, discipulus probatissimus,
crastino cum Simone quodam Samaritano ex castello Gethonum, habiturus esset verbo-
rum, quæstionumq; certamen. Quibus ego auditis, rogabam demonstrari mihi eius hospiti-
um: quod cum reperissem, atque ante fores constitissem, ingerebam ianitori, quisnam es-
sem, atque vnde aduentarem: & ecce Barnabas procedens, statim vt me vidit, in com-
plexus meos corruit, gaudio lachrymans, atque apprehensum me manu, introducebat
ad P E T R V M, quem cum mihi eminus ostendisset, hic est, inquit, P E T R V S, quem tibi
maximum esse in dei sapientia dicebam: cuique de te rursus sine cessatione loquutus sum.

a iij Ingredere

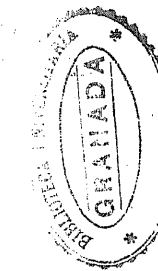
Clementis
diuino fu-
rore succēssit
oratio.

inquam

Familiari-
tas Clemē-
tis & Bar-
nabæ.

Barnabas.

Clemens in
Iudæam nau-
igat.

Ingrede igitur tãquã bene ei cognitus. Omnia enim quæ in te sunt bona, verissime cõpe- rit, & religiosum propositũ diligenter agnouit, ex quo & summo desiderio agitur, videndi te. Vnde magnũ ei hodie munus meis te manib⁹ offero, simulq; oblato me ait, Hic est C L E

Petrus hu- maniter ex- cipit Cle- mentem.

M E N S P E T R E. At benignissimus P E T R V S audito nomine, adcurrens protinus inhe- sit oculis meis: & post hæc cũ federe fecisset me, ait: Bene fecisti prædicatorẽ veritatis hospiti- tio recipere Barnaban, nihil veritus populi insipientis furorem: beatus eris. Sicut enĩ tu le- gatũ veritatis omni honore dignũ duxisti, ita te quoq; peregrinantẽ, & hospite, veritas ipsa suscipiet, & ciuem propriæ vr̄bis adscribet, & tunc tibi erit gaudium magnum, quod exigua nunc impatiens gratiã, æternorum honorũ hæres scriberis. Nunc ergo ne labores expone- re mihi animũ tuum: cuncta enim de te & de moribus tuis Barnabas fidei sermone perdo- cuit, quotidie penè & indefinẽter honorũ tuorum memoriã repetens. Et vt tibi breuiter tã- quam vnanimi iam amico quod in re est definiã, si nihil est quod te impediãt, iter age nobiscum, & audi sermonem veritatis, quem habituri sumus per loca singula, vsquequo ad ipsam nobis perueniendum sit vr̄bem Romam: & nunc tu si quid desideras, dicito. Cumq; ei expo- suissem, quid ab initio propositi gesserim, & quomodo per inanes effusus sim quæstiones, &

† dilectio deo Quæ Cle- mentẽ sol- licitum te- nerunt.

illa omnia quæ tibi domine mi Iacobe in principiis indicauĩ, vt ne eadem repetã, libenter promisi, cum ipso me iter acturũ: hoc est enim, aio, quod cupidissime expetebã. Veruntamen prius mihi cupio rationẽ veritatis exponi, vt sciam, si mortalis, an immortalis est anima: & si immortalis, vtrũ pro his quæ hic agit, ducat ad iudiciũ. Sed & quæ sit iustitia, quæ deo pla- ceat, scire desidero. Tunc præterea, si factus est mundus, vel quare factus est: aut si soluedus, & an in melius renouãdus: aut si omnino post hæc nõ erit mundus: & ne per singula progre- diar, hæc atq; horũ similia vt se habeãt, dici mihi velim. Respondit ad hæc P E T R V S: Bre- uiter, inquit, tibi ð C L E M E N S rerum scientiã tradam, & ausculta iam nũc. Voluntas & cõ- silium dei latuit homines multis ex causis. Primo quidem pro institutione mala, pro sodali- tatibus pessimis, pro cõsuetudine nequã, pro conloquiis nõ bonis, pro præsumptionibus mi- nus rectis: pro his, in quã, omnibus, primum error is, inde cõtemptus, tum infidelitas & ma- litia, auaritia quoq; & vana iactantia, aliãq; his similia mala, velut fumus quidã immensus, vniuersam mundi huius domũ repleuit, & habitatibus intrinsecus intuenti cõditorem suũ, aspectum liberũ non dedit, neq; quæ ei essent placita peruidendi. Quid igitur his qui sunt in- trinsecus cõuenit: nisi vt ex intimis præcordiis clamore prolato, auxiliũ inuocent eius, quẽ solum domus fumo repleta nõ claudit, & accedens aperiat ianuã domus, quõ possit fumus quidẽ qui intrinsecus habetur, excludi: lux vero solis quæ extrinsecus respõdet, induci. Hũc ergo qui ad auxilium domus, caligine ignoratiæ, & vitiorum fumo repleta, perquiritur, il- lum esse dicimus, qui appellatur verus propheta, qui solus in luminare animas hominũ po- test, ita vt oculis suis, viam salutis euidenter inspiciant. Aliter enim impossibile est, de rebus diuinis æternisq; cognoscere, nisi quis ab isto vero propheta didicerit: quia sicut ipse paulõ ante memorabas, fides rerum, causarumq; sententiã, pro ingenii magis defendentium pon- derantur. Vnde & eadem causa nunc iusta, nunc iniusta putatur: & quod modo verum vi- debatur, alterius adsertione falsum videtur: ista de causa, religionis ac pietatis fides, veri propheta præsentia postulauit, vt ipse nobis diceret de singulis, prout se ipsa veritas habet: & doceret, quomodo oporteat de singulis credi: & ideo ante omnia fidem propheta omni cũ examinatione oportet probari: quem cum cognoueris esse propheta, de reliquo cuncta ei credas, oportet: nec vltra discutere eum per singula quæ docuerit, sed habere firma & san- cta quæ dicit, quãq; quãuis fide suscipi videantur, antehabita tamen probatione creduntur. Cum enim semel ex initio propheta veritas examinata constiterit, reliqua demum fide au- dienda sunt & tenenda, qua eum doctorem esse iam constitit. Et sicut certum est, cuncta se- cundum veritatis regulam teneri oportere, quæ ad diuinam sententiam spectant, ita indu- bitatum est à nullo alio nisi ab ipso solo scribi posse, quod verum est. Et his dictis, tam mihi aperte, & tam lucide, quis iste esset propheta, & quomodo inueniretur, exposuit, vt ego mihi ante oculos habere, & manu contrectare viderer: probationes, quas de prophetica veritate protulerat, ingentiq; stupore deficerem, quomodo ea quæ omnes quarunt, ante oculos posita nullũ videt. Vnde iubente eo, ea quæ ad me loquutus est, in ordinem redigens, librũ de vero propheta cõscripsi, eumq; de Cæsarea, ad te, ipso iubente, trãsmisi. Dicebat enim mãdatum se accepisse abs te, vt per singulos annos, si qua essent à se dicta, gesta, ad te descripta trãsmi- teret. Interea initio sermonis sui, quem primo die habuit ad me de vero propheta, & de aliis plurimis,

Vita velut fumi quidã nõ permittunt nos videre volũtatem dei.

1. Ioan. 4. Probandi sunt enim spiritus, an ex deo sint.

† scientiam sciri

Liber Cle- mentis de vero, ppho- ta nõ extat.

A plurimis, cũ me instruxisset plenissime, addidit etiã hæc: Vide, inquit, de reliquo, & interesse tractatibus meis, quos, si quando necessitas attulerit, habebõ cum his qui cõtradicunt: aduer- sus quos disputans, etiã si fortè inferior visus fuero, nõ verebor, ne fortè tu de his quæ tibi à me sunt tradita in dubiũ venias: quia etiã si ego visus fuero superari, nõ tamẽ idcirco ea quæ nobis verus propheta tradidit, infirma videbuntur. Spero tamẽ quod nec in disputatio- nibus superemur, si modo rationabiles sint auditores & amici veritatis, qui discernere va- leant vim, speciemq; verborum: & agnoscere, qui sermo ex arte sophistica veniat, non veri- tatem continens, sed imaginem veritatis: & qui sit, qui simpliciter, ac sine fuco prolatus, om- nem vim non in specie & ornatu, sed in veritate & ratione possideat.

B Ad hæc ego: Omnipotenti, inquam deo gratias ago, quia vt optauĩ & desiderauĩ, instru- ctus sum. Verũtamen de me intantum esse debes securus, quod de his quæ didici abs te, in du- bium venire nõ possim, vt si tu ipse velis aliquãdo fidem meam à vero propheta transferre, omnino nõ possis: quia pleno spiritu hausi, quæ tradidisti. Et ne putes magnum tibi me aliquid polliceri, quod ab hac fide negem me posse transferri: certũ est apud me, quia quicunq; homi- num hanc de vero propheta acceperit rationem, dubitare vltra de veritate nullatenus pote- rit. Et ideo confido de hoc diuino dogmate cõstitutis, in quo omnis ars malitiæ supe- ratur. Aduersus prophetiã etenim neq; ars vlla stare sufficit, neq; sophismatum, syllogismo- rumq; versutiã. Sed omnis qui audierit de vero propheta, necesse est vt statim desiderũ ca- piat ipsius veritatis, nec vltra sub occasione veri quærendi, diuersos patietur errores. Propter quod domine mi ð P E T R E, nõ sis vltra sollicitus, tanquã de eo qui nesciat, quid acceperit, & quantum sibi cõmissum sit muneris: certus esto quod scienti & intelligenti gratiã con- tulisti, nec facile possum decipi, pro eo quod quæ diu desiderabã, citò videor adeptus. Potest enim fieri vt alius desiderans citò adipiscatur, alius nec tarde ad desiderata perueniat. Et P E T R V S, his à me auditis: Gratias ago, inquit, deo meo, & pro salute tua, & pro requie mea: valde enim delector, quia intellexisse te video, quanta sit virtutis prophetica magnitudo, & quia, vt ais, nec si ego ipse cupiam, quod abste, potero te tranfuertere in aliam fidem, & ex hoc iam incipe esse nobiscũ, & crastino die interesse disputationibus nostris: erit enim mihi cer- tamen contra S I M O N E M magum. Cumq; hæc dixisset, secessit vt cibum caperet et cum suis, me autem seorsim vesci iussit: & post cibum cum laudem dixisset deo, & gratias egisset, etiã huius ipsius facti mihi reddidit rationem, & addidit, dicens: Det tibi dominus exequari no- biscum in omnibus, vt percepto baptisate possis ad eandem nobiscum conuenire mensam: & his dictis, quiescere me iussit: iam enim somnum natura corporis, & ratio temporis inui- tabat. Postera vero die matutinus ad nos ingrediebatur Zachæus, & cum salutasset, ait ad P E T R V M: Differt S I M O N certaminis diem in vndecimam mensis præsentis, quæ est post septem dies. Tunc enim magis vacuum sibi disceptandi tempus adfirmat. Sed & mihi vi- detur cõperendinatio eius etiã nobis esse necessaria, vt plures conueniant, qui disputatio- nis nostræ vel auditores vel iudices fiant. Veruntamen si probabile tibi videtur, inter moras ea, quæ in controuersiam venire posse opinamur, inter nosmetipsos prius discutiamus, vt vnusquisq; nostrum cum quæ proponenda sint, & quæ respondenda, cognouerit, apud semet- ipsum pertractet, si recte se habeant, aut si inuenire poterit aliquid aduersarius quod obiiciat, aut quod obiecta frustreret. Si vero ex omni latere, quæ à nobis dicenda sunt, claruerit esse munita, ita demum confidenter quæstionis ineat exordium. & quidem mea hæc est senten- tia, quod ante omnia requiri oporteat, quid sit omnium primum, quidve immaculatũ, quod etiam causam esse omnium quæ sunt, docendum est: deinde cuncta quæ sunt, si facta sunt, & à quo, vel per quem, propter quem, vtrum ab vno, an ex duobus, an à multis accipere substan- tiam: & vtrum ex nullis substantibus, an ex aliquibus sumpta sint, & adõgnata, tum si aliqua virtus est in altissimis, aut in inferis: Si est, quid melius est omnibus, aut cunctis inferius: Si sint aliqui motus, aut nulli: si hæc quæ videntur erant semper, & erunt: Si extitere nullo ope- rante, & nullo soluente dilabentur. Si, inquam, ex his initium acceperit disputatio, puto quod ea quæ quærentur diligenti examinatione discussa, facile clarescant. Cum autem hæc claruerint, eorum quæ sequuntur in promptu reperietur agnitio. Ego quid senserim protu- li: quid etiam tibi videtur, indicare non pigeat. Ad hæc P E T R V S: Dic, inquit, interim S I M O N I, faciat vt liber, certus, quod diuina prouidentia largiente, semper nos inueniet para- tos. Et Zachæus quidem quæ audierat, egressus est S I M O N I nunciare. P E T R V S vero respiciens ad nos, & intelligens cõtristatũ me esse p dilatiõẽ certaminis, ait: Qui credit sumi dei

Petrus seorsim vesci iussit, & gratias egisset, etiã huius ipsius facti mihi reddidit rationem, & addidit, dicens: Det tibi dominus exequari nobiscum in omnibus, vt percepto baptisate possis ad eandem nobiscum conuenire mensam: & his dictis, quiescere me iussit: iam enim somnum natura corporis, & ratio temporis inuitabat.

Legant hoc qui ignauit suæ spiritũ prætexunt.

† imediatũ.

providentia dispensari mundū, non debet d̄ amice CLEMENS, de singulis quæ quoquo modo accidunt, aspernāter accipere, certus quod iustitia dei, etiam ea quæ superflua videtur, aut contraria in vno quoq; negotio, opportuno exitu, competentiq; dispensat, præcipue tamē erga eos, qui eum familiarius colunt: & ideo qui de his, vt dixi, certus est, si quid eueniat contra sententiam, nouit pro eo mœrorem de amicis expellere, meliore sententia manifestum habens, quod dispensatione boni dei, etiam quod contrariū putatur, vertatur in melius propter quod d̄ CLEMENS etiam nunc nō te contristet magi SIMONIS ista dilatio. Credo enim quod per dei providentiā gestum sit ad vtilitatem tuā, vt postm̄ tibi rationē fidei nostræ, in hac septem dierum cōperendinatione, absq; aliquo strepitu, ordinemq; consequenter exponere secundum traditionē veri prophætæ, qui solus scit, quæ facta sunt, vt facta sint: & quæ sunt, vt fiant, quæq; erunt, vt erunt: quæ tamen manifeste quidem dicta, non tamen manifeste scripta sunt, in tantum, vt cum legatur, intelligi sine expositore non possint, propter peccatum quod coadoleuit hominibus, sicut superius diximus. Idcirco igitur explanabuntur tibi per me omnia, vt in his quæ scripta sunt, dilucide quæ sit sententia legislatoris agnoscas. Cumq; hæc dixisset, exponere mihi singula de his quæ in quæstione esse videbantur legis, capitulis cœpit, ab initio creature vsq; ad id tēporis, quo ad eū Cæsareā deuolutus sum. Hęc mihi, dicens, dilatio SIMONIS cōtulit, vt per ordinem cuncta cognoscerem. Aliās, inquit, secundum ea quæ opportunitas sermonis adtulerit, de singulis quibusq; quæ nunc cōpendiosius diximus, latius disseremus, vt secundum ea quæ pollicitus sum tibi, plenius de omnibus perfectiusq; cognoscas. Quia ergo hodierna adhuc nobis superest dies, ex his quæ dilata sunt, volo tibi rursus ea quæ dicta sunt breuiter iterare, vt magis tibi ad memoriam reuocentur. Et ex in cœpit hoc modo mētibus meis innouare quæ dixerat. Meministi d̄ amice CLEMENS, quæ mihi fuerit de æterno seculo, ac finē nesciente, narratio: Tūc ego, nihil, in quā, d̄ PETRE aliquando retinebo, si hoc omittere, aut obliuisci potuero. Et PETRVS libet hac mea responsione suscepta, gratulor tibi inquit, quod ita responderis, & non quod hæc ipsa facile dicas, sed te meminisse protuleris: quæ enim summa sunt, silentio honorari volunt. Ad fidem tamen eorum que de ineffabilibus meministi, dic quæ retines ex his quæ in loco secundo à nobis dicta sunt, quæ proferrī facile queunt, vt peruidens tenacitatē memoriæ tuæ, de quibus volo, promptius tibi indicem, & libenter aperiam. Tunc ego vbi aduerti cum auditorum memoria gaudere, non solum, inquam, definitionis tuæ memor sum, sed & præfinitionis illius, quæ ante definitionem posita est, & omnium penē quæ exposuisti, sensum integrum seruo, etiam si verba non omnia: quia tanquam vernacula animæ meæ, & ingenita effecta sunt quæ dixisti. Nimum enim sitienti mihi dulcissimū poculum porrexisti. Et ne putes quod rerum immemor, verbis te occupem, iam nunc quæ dicta sunt in memoriam reuocabo: in quo me plurimum iuuat ordo disputationis tuæ. Etenim quia consequenter directa sunt, & libratē ordinata quæ dicis, idcirco & facile ad memoriam ordinis sui lineis reuocantur. Multum nanque ad recordandum prodest ordo dictorum: cum enim recolare singula per consequentiā cæperis, vbi aliquid deest, statim sensus inquirat, & cum inuenerit, seruat: aut certe, si inuestigare nequierit, à magistro requirere non pigebit. Sed ne moram faciam in reddendo ea quæ poscis à me, retexam breuiter, quæ de veritatis definitione tradidisti. Erat semper, & est, & erit illud à quo prima voluntas genita sempiternitate constat, & ex prima voluntate iterum voluntas. Post hæc mundus, ex mundo tempus, ex hoc hominum multitudo, ex multitudine electio amicorum, ex quorum vnanimitate pacificum construitur dei regnum. Reliqua vero quæ hæc consequi deberent, aliās te mihi dicturum esse promiseras. Post hæc cum de creatura mundi exposuisses: definitionem dei, quam in conspectu omnium primorum angelorum de sua voluntate promisit, quamq; æternā legem cunctis statuit, intimastrī: & quod duo regna posuit, præsentis dico tēporis & futuri: & tempora vtriusq; constituit, statuitq; expectari iudicij diem, quā ipse definiuit, in qua habenda sit rerū, animarumq; discretio, vt impij quidem pro peccatis suis igni tradantur æterno: hi vero qui secundū voluntatem conditoris dei vixerint, pro bonis operibus benedictione suscepta clarissima luce fulgētes, introducti ad æternā sedem & in incorruptione durantes, ineffabilium bonorum munera æterna percipiant. Hęc me prosequēte, gaudio perfusus PETRVS, tanquā super filio tripudiās, ne forte in reliquorū memoria titubans, erubescerem propter eos qui aderant, sufficit, inquit, d̄ CLEMENS: euidentius enim hæc quā à me ipso exposita fuerant, edidisti. Et ego aio: Narrandi ordinem, & lucidius ea quæ res expetit proferendi, eruditio nobis contulit liberalis, qua si vtamur

Diligētibz deum, omnia cooperantur in bonū. Rom. 8.

qui dilati.

Summa, silentio honorari volunt.

Ordo memoriam iuuat.

Æternas voluntates appellat filij & spiritum sanctum.

consilio

M

Artium liberalium quis debeat esse scopus.

Summa religionis nostre in vno deo consistit.

quidem

Lux. Tenebræ. Aqua. Cœlum

Maria. Terra. Fontes.

Cauere intelligas hic suggestio am Astrologiam, quā non uisibilia in seclis, sed quæ ex huiusmodi prodigijs, quæ in tempore Ezechie, loque, aduētus & passionis Christi, & in die futuri die futura sint, licet diuina re alij statum rerum.

A si vtamur in antiquitatis erroribus, in perniciem vitæ verborum decore, ac suauitate decidimus. Si vero ad adferendam veritatē, eruditionem sermonis, & gratiam conferamus, puto ex hoc non parum vtilitatis acquiri. Veruntamen mi domine PETRE, quanta me arbitraris gratulatione sublatū, cum in cæteris omnibus, tum præcipue in illius doctrinæ sententia, quæ ais, vnus est deus, cuius opus mundus est, quicquid iustus est omnimodis, vnicuique pro actibus suis reddet. Et posthæc addidisti, dices: Pro cuius dogmatis adfertioe innumera verborū millia mouebuntur: sed in his, quibus veri prophætæ concessa est scientia, omnis ista verborū sylua succisa est. Et propter hoc cum mihi tradideris de vero prophætæ sermonem, omni me adfertionum firmitate roborasti. Inde denique ego cum aduertissem, in hoc summam totius religionis pietatisq; consistere, ilico respondi: Optime prosequutus es PETRE, propter quod de reliquo iam tanquam scienti quæ sint fundamenta fidei, & pietatis, veri prophætæ traditiones incunctanter exponere: cui soli credendum esse, euidenter probatum est. Illam vero expositionem quæ adfertionibus & argumentis indigeat, infidelibus serua, quibus nondum committere prophetiæ gratiæ, indubitabilem iudicaueris fidem. Et cum hæc dixissem, tu vtrūq; inquam, pollicitus es: te hanc mihi simplicem expositionem, ac totius erroris expertem, & illam quæ per singulas quasq; quæstiones explicatur, quæ tibi à te mouebantur, in tempore traditurum. Et posthæc exposuisti per ordinem, à principio mundi, vsq; ad præsens tempus consequentiam rerum: & si placet possum memoriter vniuersa retexere. Ad hæc PETRVS: Magnifice: inquit, delector d̄ CLEMENS, quod tam tuto cordi verba committam: memorem nanq; esse eorū quæ dicuntur, indicium est in promptu habere operum fidem. Cum vero malus dæmon salutis verba furatur, & de memoria rapit, etiam si velit, saluari non poterit. Perdit enim viam, qua peruenitur ad vitam: propter quod eo magis repetamus, quæ dicta sunt, & confirmemus ea in corde tuo: id est, quomodo, vel à quo factus sit mundus, vt tendamus ad amicitiam conditoris. Amicitia autem efficitur bene viuendo, & voluntati eius obediendo, quæ voluntas omnium viuentium lex est. Breuiter ergo tibi hæc eadem firmioris causa memoriæ retexemus. In principio cum fecisset deus cœlum & terram, tanquam domum vnam, ipsa quæ ex corporibus mundi reddita est vmbra, his quæ intrinsecus clausa fuerant, tenebras de se dedit. Sed cum voluntas dei introduxisset lucem, tenebræ illa quæ ex vmbra corporum factæ fuerant, continuat deuorata: tunc deinde lux in diem, tenebræ deputantur in noctem. Iam vero aqua, quæ erat intra mundum, in medio primi illius cœli, terræq; spatio, quasi gelu concreta, & crytallo solidata distenditur, & huiusmodi firmamento velut intercluduntur media cœli ac terræ spatia, idq; firmamentum cœlum conditor appellauit, antiquioris illius vocabulo nuncupatum, & ita totius mundi machinam, cum vna domus esset, in duas diuidit regiones. Diuisionis autem hæc fuit causa, vt superna regio angelis habitaculum, inferior vero præberet hominibus. Post hæc quod reliquum fuit in inferioribus aquarum, iussu voluntatis æternæ, locus maris & chaos effectum recipit, eisq; ad demersa & concaua defluentibus, arida quidem apparuit terra. Congregationes autem aquarum, effecta sunt maria. Et post hæc terra quæ apparuerat, herbarum & virgultorū diuersa genera produxit, fontes quoq; & fluuios, non solum in planis, sed & in montibus protulit: & sic cuncta præparata sunt: vt hominibus qui habitarent in ea, esset facultas his omnibus pro arbitrio vti, id est, siue ad bona velint, siue etiam ad mala. Post hæc stellis adornat cœlum istud visibile. Solem quoque & lunam ponit in eo, vt alterius lumine dies, & nox vteretur alterius: simulq; vt essent indicio rerum præteritarum, præsentium, & futurarum. Pro signis enim temporum facta sunt ac dierū quæ videntur quidem ab omnibus, intelliguntur autem ab eruditis & intelligentibus solis. Cumq; post hæc de terra & aquis produci iussisset animantia, Paradisum fecit, quem & deliciarum locum nominauit. Post hæc autem omnia hominem fecit, propter quem cuncta præparauerat, cuius interna species est antiquior, & ob cuius causam omnia quæ sunt, facta sunt, ministerio eius concessa, & habitationis eius vsibus data. Igitur consummatis omnibus quæ in cœlo & in terris sunt, atq; in aquis, multiplicato etiam hominum genere, octaua generatione homines iusti qui angelorum vixerant vitam, in lecti pulchritudine mulierum, ad promiscuos, & illicitos concubitus declinauerunt, & inde iam indiscrete & contra ordinem cuncta agentes, statum rerum humanarum & diuinitus traditum vitæ ordinem permutarunt, ita vt omnes homines, vel persuasione, vel vi peccare in creatorem suum cogent deum. Ex nona generatione nascuntur Gigantes, illi qui à seculo nominantur: non δὲ γακρότατοι, vt Græcorum fabulæ ferunt: sed immensis corporibus editi, quorum adhuc ad indicium in

Gen. 6 Diluuium
 Noe iustus
 Gen. 9 Cham feruorum pater
 Gen. 11
 Bellorum origo
 Gen. 17
 Gen. 15
 Psalm. 7 A. & r.
 Abraham Ismael Gen. 17 Heliefdros
 Isaac Iacob XII. patriarchae

cium in nonnullis locis ossa immensa magnitudinis ostenduntur. Sed aduersum hos iusta dei prouidentia diluuium mundo introduxit, vt orbis quidem terrarum ab eorum contagione dilueretur: omnis vero locus ab impiorum nece verteretur in pelagus. Vnus tamen tunc inuentus est iustus, nomine Noë, qui in arca cum tribus filiis, eorumq; vxoribus liberatus, post aquarum decursus, cum his animalibus quæ secum clauferat, & feminibus, mundi habitator effectus est. Duodecima generatione cum deus benedixisset homines, & multiplicari cepissent, acceperunt præceptum, ne sanguinè degustaret: propter hoc enim diluuium factum est. Tertiadecima generatione cum ex tribus filiis Noë, vnus qui erat medius, patri fecisset iniuriam, posteritati suæ ex maledicto conditionem seruitutis induxit, cuius interim senior frater habitationis sortem, eam quæ est in medio terræ, suscepit, in qua est regio Iudæa. Huius vero Orientis plagam sortitus est: ipse autem Occidentis accepit. Quartadecima vero generatione ex maledicta progenie quidam propter artem magicam primus aram statuit demonibus, honorem sanguinis litans. Quintadecima generatione primo omnium homines idolum statuantes, adorauerunt: & vsq; ad illud tempus diuinitus humano generi data Hebræorum lingua, tenuit monarchiam. Sextadecima generatione mouerunt se ab Oriente filij hominum, & venientes ad terras patrum suorum, vnusquisque sortis suæ locum proprii vocabuli appellatione signauit. Septimadecima generatione apud Babyloniā Nemroth primus regnauit, urbemque construxit, & inde migravit ad Persas, eosq; ignem colere docuit. Octauadecima generatione muratæ vrbes factæ sunt, & exercitus instituti, armæque & iudices, legesque sancitæ, templa constructa, & principes gentium tanquam dii adorati sunt. Nonadecima generatione posteri illius, qui post diluuium maledictus est, proprios terminos excedentes, quos in Occidentalibus partibus sorte susceperant, eos qui medium terræ fuerant sortiti locum, in terras Orientis expellunt, & vsque ad Persidem fugant, ipsiq; in expulso locis iniqua sorte succedunt. Vicesima generatione ob incesti crimen primus morte propria filius ante patrem defunctus est. Vicesima prima generatione extitit vir quidam sapiens, ex genere eorum qui fuerunt expulsi, ex semine primogeniti filiorum Noë, nomine Abraham, a quo nostrum Hebræorum ducitur genus. Hic cum vniuersus iterum mundus diuersis erroribus esset oppressus, & pro immanitate scelerum maturum ei pararetur excidium, non iam per aquam, sed per ignem: cumque iam plaga initio a Sodomis sumpto, immineret & vniuerso orbi terrarum, pro amicitia (quibus erat ei familiaritas cum deo) cui bene placuerat, vniuersum mundum ne pariter periret, eripuit. Ab initio tamen cæteris omnibus errantibus, ipse cum arte esset astrologus, ex ratione & ordine stellarum agnoscere potuit conditorem, eiusq; prouidentia intellexit cuncta moderari. Vnde & angelus adstans ei per visionem, plenius eum de his quæ sentire cepit, edocuit. Sed & quid generi eius ac posteritati deberetur, ostendit, & non tam eis danda hæc loca quam reddenda promissit. Igitur Abraham cum rerum causas desideraret agnoscere, idq; secum intenta mente peruolueret, apparuit ei verus propheta, qui solus omnium corda & propositum nouit, & omnia ei quæ desiderabat aperuit, diuinitatis scientiam docuit, mundi originem, finemq; pariter indicauit. Animæ immortalitatem ac viuendi instituta, quibus deo placeretur, ostendit. Resurrecturos quoq; mortuos, ac iudicium futurum, bonorum remunerationem, malorum penas, iusto cuncta moderanda iudicio, declarauit. Omnibusq; rite ac sufficienter edoctis, ad sedes rursus inuisibiles secessit. Verum cum adhuc Abraham in ignorantia versaretur, sicut tibi & antea iam diximus, nati sunt & filij duo, quorum vnus Ismaël, alius Heliefdros appellati sunt. Ex alio Barbaræ gentes, ex alio Persarum populi descendunt: è quibus nonnulli Bracmanorum vitam, & vicina instituta sectati sunt. Alij apud Arabiam confederunt, ex quorum posteris nonnulli etiam in Aegyptum dispersi sunt. Inde denique & Indorum quidam & Aegyptiorum circuncidi didicere, ac purioris obseruantia esse quam ceteri, licet processu temporis quamplurimi eorum ad impietatem verterent argumentum & iudicium castitatis. Veruntamen cum hos duos filios tempore quo adhuc in ignorantia rerum vixerat, suscepisset, dei agnitione percepta petit ab eo, qui erat iustus, vt ex Sara, quæ ei erat coniunx legitima, cum esset sterilis, habere progeniem mereretur: & accepit: quem & Isaac nominauit, ex quo natus est Iacob, de Iacob autem XII. patriarchæ, & ex ipsis duodecim septuaginta duo. Hi fame exorta Aegyptum veniunt cum omni domo sua, & intra annos CCC. benedictione & promissione dei multiplicati, adfligebantur ab Aegyptiis. Cumq; affligerentur, apparuit verus propheta Moyfi, & Aegyptios quidem resistentes, ne Hebræorum

A bræorum populus exiret ab eis, & rediret ad patriam terram, decem plagis cælestibus affecit: populum vero dei eduxit ex Aegypto. Sed qui superfuerant ex Aegyptiis, conspirati cum amicitate regis sui insequuti sunt Hebræos: quos cum reperissent super littus maris, & interimere omnes, ac delere cogitarent, Moyfes oratione ad deum fusa, mare in duas partes diuisit, ita vt aqua dextera leuata quasi gelu concreta teneretur: & populus quidem dei transfret velut iter aridum, insequentes vero eos Aegyptij temere ingressi necarentur. Vbi enim vltimus ex Hebræorum populo ascendit, Aegyptiorum quoq; vltimus descendit in mare, & continuo aquæ maris, quæ vt gelu constrictæ tenebantur, præcepto eius qui constrinxerat, relaxata, pœna de impiorum populo recepta, naturæ suæ libertatem sumpserunt. Post hæc Moyfes, dei omnia prouidentis præcepto, Hebræorum populum eduxit in deserto, & iter breuissimū, quod fert de Aegypto ad Iudæam, relinquens, per longos eremi plebem ducit anfractus, vt quadraginta annorum exercitii, mala quæ eis ex Aegyptiorum moribus vsu longi temporis inoleuerant, in nouatione mutata consuetudinis aboleret. Interea venitur ad montem Sina, & inde lex eis, vocibus & visionibus cælestibus traditur, decem conscripta præceptis, quorum primum & maximum fuit, vt ipsum solum colerent deum, nec vllam sibi aliam speciem vel formam statuerent ad colendum. Sed cum Moyfes ascendisset ad montem, ibiq; diebus quadraginta moraretur, populus qui decem plagis percussam viderat Aegyptum, & disruptum mare, ac pedibus ingressum, manna quoque sibi pro pane cœlitus datum, & ex sequenti petra poculum ministratum, quæ species sibi per virtutem dei, in quem quisq; desiderasset verteretur saporem: cumq; sub plaga cœli ardentiore positi, ne aestibus cœquerentur, nube obumbrabantur in die, nocte vero columna ignis inluminabantur; ne ad eremi vastitatē horror quoq; accederet tenebrarum. Cum, inquam, moraretur Moyfes, ipsi secundum speciem Apidis, quæ coli in Aegypto viderant, aureum caput vituli facientes adorauerunt. Et post tot ac tanta, quæ viderant mirabilia, veteris consuetudinis sordes elimare à se, atq; abstergere nequiuērunt: & ob hoc breui spatio iter, quod ex Aegypto ducit ad Iudæam relinquens, immenso eremi ambitu egit eos Moyfes, si forte possit, vt superius memorauimus, vetustæ consuetudinis mala nouellæ institutionis permutatione discutere. Cum interim fidelis & prudens dispensator Moyfes peruidens populo ex Aegyptiorum consortio altius inoleuisse vitium idolis immolandi, nec posse de eis radicem mali huius excidi, immolare quidem eis concessit, sed deo soli hoc fieri permisit, vt mediam quodammodo partem vitij altius inoliti resicaret. Aliam vero mediam, per aliud & aliud tempus referuaret emendandam, per illum scilicet, de quo ipse dixit: Prophetam vobis suscitabit dominus, deus vester, quem sicut me ipsum audite, secundum omnia quæ dixerit vobis. Quicumque non audierit prophetam illum, exterminabitur anima eius de populo suo. Ad hæc autem etiam locum statuit, in quo solo liceret eis immolare deo. Hoc autem totum eo prospectu gerebat, vt cum tempus opportunum venisset, & didicissent per prophetam, quia deus misericordiam vult, & non sacrificium: viderent eum qui eos doceret locum dei electum, esse sapientiam eius, in quo conueniret offerri hostias deo. Hunc autem locum, qui ad tempus videbatur electus, incurfionibus hostium & excidiis sæpe vexatum, & ad vltimum quoq; audirent penitus excidendum: ad cuius rei fidem etiam ante aduentum veri propheta, qui esset hostias cum loco pariter repudiaturus, sæpe ab hostibus populatus est, & igni incensus, atq; in captiuitatem populus abductus, in exteris nationes: & exinde cum ad misericordiam dei confugeret, reuocatus est: vt per hæc doceretur, quia sacrificia offerens expellitur, & in manus hostium traditur. Misericordiam vero faciens & iustitiam, sine sacrificiis de captiuitate liberatur, & in terram patriam restituitur. Sed hoc intellegere paucos admodum accidit. Plures enim etiam si sentire hæc & aduertere poterant, vulgi tamen irrationali opinione tenebantur. Paucorum namq; est recta cum libertate sententia. Igitur Moyfes his ministratis Ansem quendam nomine præponens populo, qui eos reuocaret ad patriam terram, ipse ad montem quendam præcepto dei viuētis ascendens, illic defunctus est: cuius tamen talis fuit mors, vt vsque in hodiernum diem sepulturam eius nullus inuenerit. Vt ergo populus patriam contigit solum per prouidentiam dei, primo statim ingressu iniquarum gentium habitatores fugantur, & ipsi hæreditatem paternam iudices sorte suscipiunt. Tum deinde per aliquantum temporis iudicibus, non regibus gubernati, statu tranquillo durarunt. Vbi verò tyrānos sibi magis quæsiuere, quam reges, tunc etiā in loco, qui eis orationis causa fuerat prædestinatus, templum pro ambitione regia construxere: & sic per ordinem regibus impijs sibi inuicem succedentibus, ad maiores impietates etiam populus declinavit.

X. plagæ
 Exod. 7
 Exod. 14
 In deserto Sur. Psalmo. 117
 Exod. 20
 X. præcepta
 Deuter. 3
 Apis Aegyptiorum deus. Exod. 32
 In vitis corrigedis quid obseruandis
 Deuter. 18
 Osee. 6
 Math. 8
 In Christo, qui sapientia est patris, hostia oblata est.
 Anses qui Iosue dicitur. Deute. 34
 Magnifica tēpla cœpta construit.

Baptism^m in locū sacrificiorū cessit. Hebr. vii.

Ioan. 7

In locū Iudaeorum vocatū sunt gētes

Tenebrae Christi patiente.

Ioan. 11

Iudaei Christi nō credidit aduenisse. Iacobus à Christo ordinatus episcopus

clinavit. Vt autem tempus adesse cepit, quo id quod deesset Moyses instituitis, ut diximus, G impleretur, & propheta quem praecinerat appareret, qui eos primo per misericordiam dei moneret cessare à sacrificiis: & ne fortè putarent, cessantibus hostiis remissionem sibi non fieri peccatorum, baptisma eis per aquam statuit, in quo ab omnibus peccatis, inuocato eius nomine, soluerentur: & de reliquo perfectam vitam sequentes, in immortalitate durarent: non pecudum sanguine, sed sapientiae dei purificatione purgati. Denique etiam hoc ponitur evidens magni mysterij huius indicium, ut omnis qui credens prophetae huic, qui à Moysse praedictus est, baptizaretur in nomine ipsius, ab excidio belli, quod incredulae genti imminet ac loco ipsi, seruaretur in laesus: non credentes vero extorres loco & regno fiant, ut vel inuiti intelligant, & obediant voluntati dei. His igitur praedictis, adest qui expectabatur, in H iudicia sui, quibus fieret manifestus, signa & prodigia deferens. Sed ne sic quidem populus credidit, qui ad haec credenda tot seculis eruditus est: & non solum non credidit, sed addidit infidelitatis blasphemiam, voracem hominem, & ventri seruientem, ac daemone agi eū, qui ob salutem suam venerat, dicens: in tantum nequitia, malorum ministeriis valet: quod nisi sapientia dei adfuisset his, qui diligunt veritatem, omnes penè simul impius error inuoluerat. Nos ergo primos elegit duodecim sibi credentes, quos Apostolos nominauit. Postmodum alios septuaginta duos probatissimos discipulos, ut vel hoc modo recognita imagine Moysis, crederet multitudo: quia hic est quem praedixit Moyses venturum prophetam. Sed fortassis dicat aliquis, quia imitari numerū cuiusque possibile est, at quid de signis & virtutibus dicet, quae iste faciebat? Etenim Moyses virtutes & sanitates fecerat in Aegypto. Is quoque quem ipse praedixit sicut seipsum surrecturum prophetam, cum omnem languorem, & omnem infirmitatem curaret in plebe, virtutes faceret innumeras, vitam euangelizaret aeternam, ab impijs actus est in crucem: quod tamen factum, virtute eius conuersum est in bonū. Denique cum pateretur, omnis ei compassus est mundus: nam & sol obscuratus est, & astra turbata sunt: mare commotum est, montesque disrupti, & sepulchra patefacta sunt: velum templi scissum est, velut lamentans excidium loco imminens. Et tamen cum omnis mundus commotus sit, ipsi etiam nunc ad inquisitionem tantarum rerum nullatenus commouentur. Verum quoniam necessarium erat, ut in locum eorum, qui increduli permanebant, vocarentur K gentes, ut repleretur ille numerus, qui demonstratus fuerat Abrahae, mittitur in vniuersum mundum salutaris regni dei praedicatione. Perturbantur ob hoc mundani spiritus, qui libertatem quaerentibus semper obsistunt, & ad destruendam dei aedificationem errorum machinas quaerunt, quibus his qui ad salutis & libertatis gloriam tendunt, obsistentes & agones aduersum eos non minimos desudantes fortiores effecti, ad salutis coronam veniant, non sine palma victoriae. Interim cum passus esset, & ab hora sexta usque ad nonam mundum tenebrae pressissent, sole reducto, ac rebus in ordinem restitutis, etiam homines nequam ad se atque ad mores suos, metu cessante, regressi sunt. Nam quidam eorum cum omni custodia seruantes locum, quem nō potuerunt resurgente tenere, magum dicebant: alij sinxerunt furatum. L Veruntamen veritas ubique vincebat. Ad iudicium enim, quod haec diuina virtute agerentur, nos qui fueramus paucissimi, processu dierum, ad stipulante deo, multo plures quam illi efficiebamur: ita ut aliquando pertimescerent sacerdotes, ne fortè per dei prouidentiam, ad conuersionem ipsorum, in fidem nostram vniuersus populus conueneret: frequenter mittentes ad nos, rogabant, ut eis de Iesu dissereremus, si ipse esset propheta, quem Moyses praedixit, qui est Christus aeternus. De hoc enim solo, nobis qui credidimus in Iesum, aduersum non credentes Iudaeos, videtur esse differentia. Verum cum frequenter super hoc rogarent, nos autem opportunum tempus requireremus, septimana iam vna ex passione domini complebatur annorum, & ecclesia domini in Hierusalem constituta, copiosissime multiplicata crescebat per Iacobum, qui à domino ordinatus est in episcopum, rectissimis dispensationibus gubernata. M Cū autem nos duodecim apostoli ad diem paschae, cum ingenti multitudine conuenissemus, ingressi ecclesiam fratrum, vnusquisque nostrum Iacobo interrogante, quae à nobis per loca singula gesta sint, audiente populo, breuiter exponimus. In quibus Caiphas pontifex, missis ad nos sacerdotibus, rogat venire ad se, ut aut ratione doceamus eum, quia Iesus aeternus est Christus: aut ipse nos doceat, quia non est, quod in vtramlibet fidem vniuersus populus conueniret: & hoc facere nos frequenter exorat. Nos vero saepe distulimus, tempus semper opportunius requirentes. Et ego CLEMENS respondi ad hoc, puto hoc ipsum quod quaeritur, vtrum

A vtrum ipse sit Christus, multum profit ad fidei rationem: alioqui nunquam Pontifex pro hoc tam frequenter rogaret, ut de Christo vel disceret, vel doceret. Et P E T R V S: Recte respondisti CLEMENS. Sicut enim sine oculis cernere nemo potest, nec sine auribus capere auditum, vel absque naribus odoratum, neque sine lingua gustum sumere, aut absque manibus aliquid contrectare: ita impossibile est absque vero propheta, quae deo placeant noscere. Et ego respondi: Quod ipse sit verus propheta Christus, te docente iam didici: sed quid sit hoc ipsum Christus, aut cur ita appelletur, velim discere, uti ne vaga mihi sit & incerta res tanta notitia. Tunc P E T R V S docere me hoc modo cepit. Deus cum fecisset mundum, tanquam vniuersitatis dominus, singulis quibusque creaturis principes statuit, ipsis quoque arboribus, montibusque, ac fontibus, & fluminibus, & vniuersis, ut diximus, quae fecerat. Multum enim est ire per singula. Statuit ergo angelis angelum principem, & spiritibus spiritum, sideribus sidus, daemionibus daemionem, auiibus auem, bestiis bestiam, serpentem serpentibus, piscem piscibus, hominibus hominem, qui est Christus Iesus. Christus autem dicitur eximio quodam religionis ritu: nam sicut regum sunt quaedam communia nomina, ita ut apud Persas Arfaces, apud Romanos Caesar, apud Aegyptios Pharaon, ita apud Iudaeos Christus communi nomine rex appellatur: Causa autem huius appellationis haec est. Quoniam quidem cum esset filius dei & initium omnium; homo factus est: hunc primum pater oleo perunxit, quod ex ligno vitae fuerat sumptum: ex illo ergo vnguento Christus appellatur. Inde denique etiam ipse secundum praedestinationem patris, pios quosque cum ad regnum eius peruenissent, velut qui asperam superauerint viam, pro laborum refectione simili oleo perunget, ut & ipsorum lux luceat, & spiritu sancto repleti, immortalitate donentur. Virgulti vero huius, ex quo sumptum est istud vnguentum, vniuersam naturam tibi sufficienter exposuisse me memini. Sed & nunc per breuissimam speciem de omnibus te in memoriam reuocabo. In praesenti vita primus pontifex Aaron, chrisimatis compositione perunctus: quod ad imaginem illius, de quo supra diximus, spiritualis vnguenti factum est: princeps populi fuit, & tanquam rex primitias & tributum per capita accepit à populo, & iudicandi plebem sorte suscepta, de mundis, immundisque iudicabat. Sed & si quis alius ex ipso vnguento perunctus est, tanquam virtute inde concepta, etiam ipse rex, aut propheta fiebat, aut pontifex. Quod si temporalis haec gratia ab hominibus composita, tantum potuit: intellege iam tu quantum sit illud vnguentum, quod à deo de virgulto vitae prolatum est, cum hoc quod ab hominibus factum est, tam eximias inter homines conferat dignitates. Quid enim in praesenti seculo propheta gloriosus, pontifex clarior, rege sublimior? Et ego ad haec respondi: Memini P E T R E dixisse te de primo homine, quia propheta fuit: quod autem vnctus fuerit, non dixisti. Si ergo sine vnguento propheta nullus est, quomodo primus homo cum non esset vnctus fuit propheta? Tum subridens P E T R V S: Si primus, inquit, homo prophetauit, certum est quod & vnctus sit. Licet enim vnctionem illius siluerit ille qui E legem in paginis condidit: nobis tamen intelligenda haec euidenter reliquit. Sicut enim si vnctum eum dixisset, non dubitaretur & prophetam eum fuisse, etiam si scriptum non esset in lege: ita cum certum sit eum prophetam fuisse, similiter certum est & quod vnctus sit, quia sine vnguento propheta non poterat. Verum hoc magis dicere te oportuit, chrisma arte myropolica compositum est ab Aaron, quomodo primus homo perungi potuit vnguento ante compositionis artibus nondum repertis: Et ego respondi: Non me traducas P E T R E, non enim de vnguenti compositi & temporalis oleo loquor, sed de illo simplici & aeterno, quod à deo factum esse docuisti, ad cuius similitudinem istud compositum esse ab hominibus dicis. Et P E T R V S ad haec ut videbatur indignans: Quid putas CLEMENS, quia F omnes omnia ante tempus scire possumus: sed nunc uti ne à proposito sermone recedamus, aliam tibi, cum profectus tuus manifestus fuerit, de his apertius exponemus. Tunc autem vnguento composito perunctus pontifex, vel propheta dei altare succendens, in omni mundo clarus habebatur: sed post Aaron qui pontifex fuit, alius ex aquis adsumentur, non Moysen dico, sed illum qui in aquis baptisimi, filius à deo appellatus est. Iesus namque est, qui ignem illum quem accendebat pontifex pro peccatis, restrinxit per baptisimi gratiam: ex quo enim hic apparuit, cessauit chrisma, per quod pontificatus praebatur, vel prophetia, vel regnum. Hunc igitur ante futurum praedixit Moyses, qui legem dei hominibus tradidit: sed & alius ante ipsum, sicut tibi & ante iam tradidi. Ipse ergo indicauit eum venturum, primo quidem aduentu humilem: secundo vero gloriosum. Et primum quidem iam impletum

In omni genere creaturarū statuit de^m principes

Christ^m quare dicitur.

Apud Iudaeos rex Christus dicitur cōi nomine.

Chrismate vnguebantur reges & prophetae.

Sine vnguento nemo prophetabat.

Abrahamū intelligit

Duplex aduentus dñi.

impletum est: cum venit & docuit, & iudex omnium iudicatus est, ac peremptus: Secundo vero aduentu iudicaturus adueniet: & impios quidem condemnabit, pios vero in consortiū regni, societatemque suscipiet. Fides vero secundi aduentus constat ex primo. Prophetæ enim de primo loquuti sunt, & præcipue Iacob & Moyses: nonnulla tamen de secundo. Sed magnificentia prophetiæ in hoc maxime comprobatur, quod nihil secundum consequentiam rerum, de futuris dixerunt: alioqui æstimasse potius sapientes viri, quod rerum consequentia dictauerat, viderentur. Quod autem dico, tale est: Christum suscipi à Iudæis, ad quos venerat: & credi ei, qui expectabatur ad salutem populi, secundum traditiones patrum consequens erat: gentes vero alienas ab eo fore, quibus neque promissum quicquam de eo, neque adnuntiatum fuerat, imò quibus ne nomine quidem ipso aliquando innotuerat, & tamen prophetæ contra ordinem & consequentiam rerum, dixere eum expectationem gentium, & non Iudæorum futurum. Ita denique & gestum est. Cum enim venisset, ab his qui eum expectare videbantur, ex traditione maiorum, omnino agnitus non est. Hi vero qui nihil de ipso penitus audierant, & venisse credunt, & venturum sperant: & ita in omnibus prophetia fidelis apparuit, quæ dixit ipsum esse expectationem gentium. Errauerunt ergo Iudæi, de primo domini aduentu, & inter nos atque ipsos de hoc est solum dissidium. Nam quod venturus sit Christus norunt etiam ipsi, & expectant: quod autem iam venerit in humilitate, hic qui dicitur Iesus, ignorant. Et in hoc maxime eius confirmatur aduentus, quod ei non omnes credunt. Hunc ergo deus destinavit in fine mundi, quia impossibile erat mortalium mala purgari per alium, integra duntaxat permanente humani generis creatura, hoc est, salua arbitrij libertate. Hoc igitur statu incolumi reseruat, inuitare venit ad regnum iustos quosque, & eos qui placere studuerint ei, & quibus bona ineffabilia præparauit, & Hierusalem ciuitatem cœlestem, quæ super splendorem solis fulgebis in habitatione sanctorum. Iniustos vero & impios, & qui pro nihilo habuerunt deum, commissamque sibi vitam, diuersa ad flagitia contulerunt, ac tempus operis iusti, exercitium fecere malitiæ, competentibus, ipsisque dignis ultionibus traderet. Cætera vero quæ ibi gerentur, proferri & eloqui, neque angelis, neque hominibus fas est: sed hoc tantum scire nos sufficit quod bonis æternam bonorum possessionem conferret deus. His ab eo dictis, ego respondi: Si Christi regno fruuntur, hi quos iustos inuenerit eius aduentus: ergo qui ante aduentum eius defuncti sunt, regno penitus carebunt? Tum P E T R V S: Cogis me, inquit, ò C L E M E N S, aliqua de ineffabilibus publicare. Veruntamen quo adusque proferri licet, facere non pigebit. Christus qui ab initio, & semper erat, per singulas quasque generationes piis, latenter licet, semper tamen aderat, his præcipue, à quibus expectabatur, quibusque frequenter apparuit: sed non erat tempus ut tunc resolutis corporibus, fieret resurrectio, sed hæc magis remuneratio videbatur à deo, ut qui inueniretur iustus, diutius permaneret in corpore: aut certe sicut de quodam iusto euidenter refertur in literis legis, quod transfulerit eum deus. Simili exemplo etiam cum cæteris gestum est, qui eius voluntati placuerunt, ut ad paradysum translati, seruentur ad regnum. Eorum vero qui non ad integrum potuerunt explere normam iustitiæ, sed aliquas in sua carne malitiæ reliquias habuere, corpora quidem resoluuntur, animæ vero seruantur in bonis, lætisque regionibus, ut in resurrectione mortuorum cum corpora sua receperint, ipsa iam resolutione purgata, pro his quæ bene gesserant, æterna hæreditate potiantur. Et ideo beati sunt omnes, qui regnum Christi fuerint adepti, quia non solum inferni pœnas effugient, sed & incorruptibiles permanebunt, & primi deum patrem videbunt, atque inter primos apud deum honoris ordinem consequentur. Propter quod non minima de Christo quæstio habetur, & infideles quique ex Iudæis immensa aduersum nos insania commouentur, verentes ne forte ipse sit in quem peccauerunt. Et eo magis metus increfcit, quod sciunt statim ut eum cruci adfixere, vniuersum ei compassum esse mundum, corpusque eius diligenti à se custodia conseruatum, nusquam comparuisse, atque ad fidem nominis eius innumeras multitudines conuenire: Vnde & compulsi sunt vna cum pontifice Caipha, sapius mittere ad nos, ut de nominis eius veritate quæreretur. Cùmque crebrò deposcerent, ut de Iesu aut discerent, aut docerent, si ipse esset Christus: visum nobis est ascendere ad templum, & coram omni populo protestari de eo, simul & arguere Iudæos de multis, quæ ab eis absurde gerebantur. In multas etenim iam partes populus scindebatur, initio sumpto à Ioanne baptista. Cum enim iam immineret ortus Christi, ad sacrificia quidem reprimenda, baptismi vero gratiam

Fides prophete vnde p-beatur

Iudei à christianiis i quo dissentiant.

Christi nūq defuit piis.

Enoch inteligit de quo Gene. 5. & Eccl. 44. Petrus hic scit, atq defu-ctorū desine-ri alicubi in loco lato & bono, vsq; i iudicij die: illaq; resolu-tionē corpo-ris & animæ quoddā esse expiationis genus, quod nunc vulgo purgatorij appellamus.

A gratiam largiendam, inimicus, ex his quæ prædicta fuerant, adesse tempus intelligens, diuersa schismata operabatur in populo, ut si forte prius peccatum potuisset aboleri, secunda corrigi culpa non posset. Erat ergo primum schisma eorum qui dicebantur Sadducæi, initio Ioannis iam penè temporibus sumpto. Hicque, ut cæteris iustiores, segregare se corpore à populi cœtu, & mortuorum resurrectionem negare, idque argumento infidelitatis adferere, dicentes, non esse dignum, ut quasi sub mercede proposita colatur deus. Autor vero sententiæ huius primus Dositheus, secundus Simon fuit. Aliud Samaræum schisma est, & ipsi enim resurrectionem mortuorum negantes, adserunt, non in Hierosolymis, sed in monte Garizin adorandum esse deum. Qui tamen vnum verum prophetam ex Moysis vaticinationibus recte expectantes, prauitate Dosithei impediti sunt, ne hunc quem expectabant crederent esse Iesum. Scribæ quoque & pharisæi in aliud schisma deducuntur: sed hi baptizati à Ioanne, & velut clauem regni cœlorum, verbum veritatis tenentes, ex Moysis traditione susceptum, occultarunt ab auribus populi. Sed & ex discipulis Ioannis, qui videbantur esse magni, segregarunt se à populo, & magistrum suum veluti Christum prædicarunt. Hæc autem omnia præparata sunt schismata, ut & fides Christi per hæc impediretur & baptisma. Veruntamen ut dicere cœperamus, cum frequenter nos pontifex per sacerdotes rogasset, ut de Iesu sermo nobis haberetur ad alterutrum, vbi opportunum visum est, & omni ecclesiæ placuit, ascendimus ad templum: & stantes in gradibus vna cum fidelibus fra-tribus nostris, facto populi summo silentio, prior Pontifex cepit adhortari populum, ut patienter & cum quiete audiant, simulque eorum quæ dicenda sunt, testes & iudices fiant. Tum deinde cum multis laudibus efferrent sacrificiorum ritum, qui ad remissionem peccatorum humano generi, diuinitus esset indultus, causabatur Iesu nostri baptisma, velut contra hæc nuper inductum, sed propositionibus occurrens M A T T H A E V S, euidenter ostēdit, quod si quis Iesu baptisma non fuerit consequutus, is non solum cœlorū regno fraudabitur, verum & in resurrectione mortuorum non absque periculo erit, etiam si bonæ vitæ, & rectæ mentis prærogatiua muniatur. Hæc, & his similia prosequutus, siluit Matthæus. Sed Sadducæorum pars, quæ negaret resurrectionem mortuorum, indignata est: ita ut quidam ex ipsis de medio populi exclamaret, dicens multum errare, eos qui putant mortuos aliquando resurgere. Contra hunc Andreas meus frater respondens, docuit errorem non esse, sed certissimam fidem, quod mortui resurgant, secundum ea quæ docuit is, quem Moyses prædixit venturum prophetam. Aut si non videtur eis ipse esse quem prædixit Moyses, de hoc, inquit, primo requiratur, ut cum euidenter ipse fuerit probatus, nihil de reliquo super his quæ docuit ambigatur. Hæc autem, & his similia plura protestatus, siluit Andreas. Samaræus vero quidam contraria populo & deo loquens, & neque mortuos adserens resurrecturos, neque eum, qui est in Hierusalem, cultum dei tenendum, sed montem Garizin venerandum. Addidit etiam contra nos hæc, quod Iesus noster non esset ipse, quem Moyses prophetam venturum esse prædixerit. Aduersum hunc & alium qui cum ipso hæc eadem prosequeretur, Zebedæi filij, Iacob, & Ioannes vehementer obnisi sunt. Et quamuis haberent mandatum, ne ingrederentur ciuitates eorum, neque verbum eis prædicationis inferrent, tamen ne sermo eorum, si confutatus non esset, aliorum læderet fidem, ita prudenter & fortiter responderunt, ut perpetuum eis silentium darent. Nam Iacobus de resurrectione mortuorum cum totius populi fauore perorauit: Ioannes vero ostendit, quia si cessarent ab errore montis Garizin, consequenter agnoscerent ipsum esse Iesum, qui, secundum prophetam Moysen, expectatur esse venturus: quoniam quidem signa & prodigia ut fecit Moyses, ita fecit etiam Iesus: & dubium non est, quin similitudo signorum ipsum esse testetur, quem sicut se, dixit esse venturum. Hæc & alia plura his similia protestati, siluere: & ecce quidam de scribis, de medio populi adclamans, ait: Iesus vester signa & prodigia quæ fecit, ut magus, non ut propheta fecit. Huic Philippus vehementer occurrit, ostendens, quia hac ratione accusarem etiam Moysen. Cum enim Moyses signa & prodigia in Aegypto fecerit, similiter autem & Iesus in Iudæa: dubitari non posset, quin quod de Iesu diceretur, hoc etiam de Moysedici videretur. Hæc & his similia plura protestatus, siluit Philippus. Pharisæus autem quidam audiens hæc, in simula-bat Philippum, quod Moysen æqualem diceret Iesu. Cui Bartholomæus respondens, constanter edocuit, quia non dicimus Iesum solum æqualem Moysi, sed maiorem: quia Moyses quidem propheta fuit, quod fuit & Iesus: quod autem fuit Iesus, Moyses non fuit, Christus.

Primum schisma Sadducæorum.

Dositheus & Simon principes Sadducæorum.

Pharisæorum secundū schisma. Discipuli Ioannis siquiores erant Christo præ suo præceptore.

Baptisma Iudæos male habuit.

Hæc, opinor, fuit causa, quæ Ammonius de consonantia Iesu & Moysi libri conseriberet, ut testatur Eusebius.

stus . Et ideo maior ille sine dubio , qui & propheta & Christus est , quam ille qui solum **G**
 propheta est . Hæc & his similia plura prosequutus , siluit . Post hunc Iacobus Alphæi sermo-
 nem fecit ad populum , quo ostenderet , non ideo credendum esse Iesu , quia de eo prophe-
 tæ prædixerint : sed ideo magis credendum esse prophetis , quod vere prophetae sint , quia
 eis Christus testimonium reddat . Nam præsentia , & aduentus Christi , illos vere prophe-
 tas fuisse designat . Decebat enim non ab inferioribus maiori , sed à maiore inferioribus fi-
 dei testimonium dari . Hæc & multa his similia prosequutus , etiam Iacobus siluit . Post hunc
 Lebbæus populum cœpit vehementer arguere , quod non crederent Iesu , qui eis tantum pro-
 fuerit docendo quæ dei sunt , solando adflitos , medendo infirmos , pauperes consolando :
 sed pro his omnibus bonis , odia , mortemque reddiderint . Hæc & his similia plura cum es-
 set populo protestatus , siluit . Et ecce vnus ex discipulis Ioannis adfirmabat Christum Ioan-
 nem fuisse , & non Iesum : in tantum , inquit , ut & ipse Iesus omnibus hominibus & prophe-
 tis maiorem esse pronunciauerit Ioannem . Si ergo , inquit , maior est omnibus , sine dubio
 & Moyse , & ipso Iesu maior habendus est . Quod si omnium maior est , ipse est Christus .
 Ad hæc Chananæus **S I M O N** respondens , adseruit Ioannem maiorem quidem fuisse om-
 nibus prophetis , & omnibus qui sunt filij mulierum : non tamen maiorem esse filio homi-
 nis : & ideo Iesus quidem & Christus est , Ioannes vero solum propheta : & tantum inter-
 est inter ipsum & Iesum , quantum inter præcursores , & eum cui præcurritur : & quantum
 inter eum qui legem dat , & eum qui legem seruat . Hæc autem & his similia prosequutus , si-
 luit etiam Chananæus . Post quem Barnabas , qui & Mathias , qui in locum Iudæ subrogatus
 est apostolus , monere populum cœpit , ne odio haberent Iesum , neque blasphemarent eum :
 Multo enim esse rectius , etiam ignoranti , vel dubitanti de Iesu , amare eum quam odisse .
 Charitati enim deus præmium posuit , odiis pœnam . Hoc ipsum enim , inquit , quod Iudai-
 cum corpus adsumpsit , & inter Iudæos natus est , quomodo non omnibus vobis incentiuu sui
 amoris incussit ? Hæc & his similia quum perorasset , dicendi finem fecit . Tunc Caiphas do-
 ctrinam Iesu culpare tentabat , dicens eum res varias loquutum : beatos enim pauperes dixit ,
 & terrenas fore remunerationes promisit , ac summam muneris in terrena hereditate
 constituit : cibisque ac potu eos , qui iustitiam seruauerint , promisit esse saturandos . Et his si-
 milia multa docuisse deprehenditur . Cui Thomas respondens , arguit eum frustra causan-
 tem , ostendens , quia prophetae magis , quibus etiam ipse credit , ista docuerint , nec tamen quo-
 modo erunt hæc , aut quomodo percipientur , ostenderint : Iesus vero qualiter accipi hæc
 debeant , demonstrauerit . Et quum hæc atque his similia plura dixisset , siluit etiam Tho-
 mas . Post hæc rursum Caiphas me intuens , & nunc ut monens , nunc vero ut culpans , di-
 cebat , cessare me debere de reliquo à prædicatione Christi Iesu , ne in pernicionem mei hoc
 agerem , nec ipse errore deceptus , alios quoque meo errore deciperem . Tunc præterea ar-
 guebat me temeritatis , quod quum essem ipse imperitus piscator , & rusticus , officium subi-
 re doctoris auderem . Hæc & alia plura his similia dicenti , ego quoque in hæc verba respon-
 di : Mihi quidem minus esse periculi , si , ut ipse ait , iste non sit Christus , quia doctorem le-
 gis receperim : ipsi vero ingens esse discrimen , si hic ipse sit Christus , sicut & certe est . Ego
 enim credo huic qui apparuit : ipse autem cui alij fidem seruare se credit , qui nullus appa-
 ruit : Si vero & idiota , ut ais , & imperitus , ac piscator , & rusticus , super presbyteros sapien-
 tes intelligam : hoc tibi , inquam , magis metum debet incutere . Nam si ex eruditione aliqua
 disputans , obtinerem vos sapientes & eruditos , videretur utique , doctrinam hoc mihi lon-
 gi temporis , & non diuinæ virtutis gratiam contulisse : nunc autem cum , ut dixi , nos imperi-
 titi , vos sapientes conuincimus , & superamus , cui sensum habenti non palam est , quia hoc
 non humanæ argutiæ opus est , sed diuinæ voluntatis & muneris : Hæc igitur & alia huius-
 modi prosequentes , consequentes protestati sumus , ac docuimus nos imperiti & piscato-
 res , sacerdotes quidem de vno solo deo cœli , Sadducæos de resurrectione mortuorum , Sa-
 maritas de consecratione Hierusalem : non tamen ingressi ciuitatem ipsorum , sed publice
 disputantes : Scribas vero & Phariseos de regno cœlorum : Discipulos Ioannis , ne scanda-
 lum paterentur in Ioanne : Omnem vero populum , quia Iesus est Christus æternus . Ad vlti-
 mum autem monui eos , ut prius quam progredieremur ad gentes , prædicare eis agnitionem
 dei patris , ipsi reconciliarentur deo , suscipientes filiū eius : aliter enim nullo modo eos ostendi
 posse saluari , nisi per sancti spiritus gratiam , trinæ inuocationis dilui baptismate propera-
 rent , & eucharistiam Christi domini sumerent , cui soli , de his quæ docuit , credere deberent ,
 vt sic

Tres fuisse Iacobos, hic intelligim?

Qui & Thadæus dicitur est.

Baptisma Eucharistia

A vt sic æternam salutem consequi mererentur : aliter vero impossibile profusum esse reconci-
 liari eos deo , etiam si mille ei aras , & altaria mille succedant . Nos enim , inquam , pro cer-
 to comperimus , quod super sacrificiis quæ offertis , multo magis exasperatur deus , sacrifici-
 orum tempore etiam nunc expleto : & quia vos non vultis agnoscere , emensum esse iam
 tempus hostias offerendi , ob hoc destruetur & templum , & abominatio desolationis sta-
 tuetur in loco sancto , & tunc gentibus euangelium prædicabitur ad testimonium vestri , vt
 ex illorum fide vestra infidelitas iudicetur . Omnis etenim mundus diuersis temporibus , di-
 uersas malitiæ agritudines patitur , vel per omnes generaliter , vel per singulos quosque spe-
 cialiter : & ideo indiget medico , qui eum : visitet ad salutem . Nos ergo protestamur vo-
 bis , & quod vnumquemque vestrum latuit , nunciamus . Vestrum est deliberare quid expedi-
 at vobis . His à me dictis ingemuit omnis multitudo sacerdotum , quod eis de templi sub-
 uersione prædixerim . Quod cum vidisset Gamaliel princeps populi (qui latet : frater noster
 erat in fide , sed consilio nostro inter eos erat) quia valde fremeret , & ingenti aduersum nos
 furore moueretur , adsurgens , ait : Quiescite paulisper d viri Israëlita , non enim aduer-
 titis tentationem , quæ imminet vobis , propter quod definite ab hominibus istis , & si quidem
 humani consilij est quod agunt , cito cessabit : si autem à deo est , cur sine causa peccatis , nec
 proficitis quicquam ? dei enim voluntatem quis potest superare ? Nunc ergo quoniam qui-
 dem in vesperam iam vertitur dies , in castino hoc ipso in loco audientibus vobis , ego ip-
 se cum istis disputabo , vt omnem errorem palam arguam , dilucidèque confutem . Et his dictis ,
 repressus est eorum aliquatenus furor , ea præcipue spe , quod die castino erroris nos publice
 arguendos sperarent : & sic cum pace populum dimisit . Nos vero cum venissemus ad Iaco-
 bum nostrum , omnia quæ dicta gesta que fuerant , exponentes , apud eum cibo sumpto man-
 simus : omnipotenti deo per totam noctem supplicantes , vt futurae disputationis sermo in-
 dubitatum fidei nostræ ostenderet veritatem . Igitur postera die Iacobus episcopus nobis-
 cum simul , & cum omni ecclesia ascendit ad templum , vbi ingentem reperimus multitu-
 dinem , à medio noctis expectantem nos . Stetimus ergo in locis quibus & prius , vt eminen-
 tius stantes , ab vniuerso populo cerneremur . Cùmque esset summum silentium factum , Ga-
 maliel , qui , vt supra diximus , nostræ fidei erat : dispensatione vero manebat inter ipsos , vt
 si quando iniquum aliquid aduersum nos , aut impium molirentur , vel ipsos consilio repri-
 meret prudenter aptato : vel nos commoneret , vt aut curare , aut declinare possemus : Is er-
 go tanquam aduersum nos agens , prior omnium episcopum Iacobum intuens , hoc modo
 adloquutus est : Si ego Gamaliel neque eruditionis meæ , neque senectutis opprobrium du-
 co , discere aliquid à parulis , & ab imperitis , si quid forte est utilitatis , aut salutis acqui-
 rere , (Qui enim rationabiliter viuunt , scit quia nihil est anima preciosius) quomodo non om-
 nibus hoc amabile est , cunctisque exoptatum , vt quæ ignorat , discat : quæ didicerit , doceat ?
 Certissimum nanque est , quod neque amicitia , neque propinquitas generis , neque regni
 sublimitas homini debet esse preciosior veritate . Et vos ergo fratres , si quid amplius no-
 stis , populo dei qui adest , idemque fratribus vestris proferre non pigeat , omni populo li-
 benter & tota conquiete quæ dicitis audiente . Quomodo enim non hoc faciat populus ,
 cum me ipsum videat secum pariter velle à vobis discere , si quid forte amplius vobis re-
 uelauit deus ? Si vero vos in aliquo indigetis , similiter etiam vos à nobis non pigeat doceri ,
 vt erga vtranque partem , si quid deest , adimpleat deus . Quod si aliquis vos forte nunc
 sollicitat metus , propter nonnullos nostrorum , qui præiudicatis aduersum vos animis v-
 tuntur , & insidias eorum verentes , non audetis aperte dicere id quod sentitis , apertius e-
 go , vt vos etiam huius occasione timoris absoluaui , iuro vobis omnipotentem deum , &
 viuentem in secula , quia nullum permittam iniicere vobis manus . Habentes ergo huius
 iuramenti mei omnem hunc populum testem , & idoneum pignus , sacramenti nostri fo-
 dus tenentes , absque vlla cunctatione vnusquisque vestrum quod didicit proferat , & nos
 fratres intente , & cum silentio audiamus . Hæc dicens Gamaliel , non valde placebat Cai-
 phæ , & vt videbatur , suspectum habens eum , ipse magis inserere se subtiliter disputatio-
 nibus cœpit : subridens enim ad ea quæ Gamaliel dixerat , Iacobum episcoporum prin-
 cipem , sacerdotum princeps orabat , vt de CHRISTO non aliunde sermo , quam de
 scripturis fieret : vt sciamus , inquit , vtrum IESVS ipse sit CHRISTVS , an non . Tunc Iaco-
 bus , Primo , inquit , requiramus , ex quibus scripturis potissimum disputationem habere
 oporteat .

Daniel. 9.

Christus meus dicitur est.

Gamaliel clanculum ta- uebat apostolis. Act. 5

Gamaliel ex industria voluit videri dissentire ab apostolis.

Veritate nihil preciosius est.

oporteat. At ille, vix aliquando ratione ipsa superatus, respondit, ex lege habendam: & post hoc etiam prophetarum addidit mentionem. Cui Iacobus noster cepit ostendere, quia & prophetæ quæ dicunt, ex lege sumpserint, & legi consona sint loquuti. Sed & de libris Regnorum disseruit aliqua, quomodo, & quando, & à quo scripti sint, & quomodo eis uti oporteat. Cùmque & de lege plenissime disputasset, ac singula quæ de Christo sunt, purissima expositione protulisset in lucem, ostendit abundantissimis probationibus, quia Iesus est Christus, & in ipso vniuersa quæ de humili eius aduentu fuerant prædicta, complentur. Duos enim eius prædictos esse docuit aduentus. Vnum humilitatis, quem adimpleuit: alium gloriæ, qui speratur implendus, cum veniet dare regnum credentibus in se, & seruantibus omnia quæ præcepit. Cùmque de his omnibus euidenter populum docuisset, addebat etiam hoc: quia nisi quis baptizatus fuerit in aqua, sub appellatione trinae beatitudinis, sicut docuit verus propheta, neque remissionem acciperet peccatorum, neque introiret in regna celorum: & hanc esse dei ingeniti præfinitionem confirmauit. Quibus etiam hæc addidit: Nolite putare duos ingenitos dicere deos, aut vnum diuinitatis esse in duos: vel sicut impij dicunt, eundem masculinum & feminam sui effectum: sed filium dei vnigenitum dicimus, non ex alio initio, sed ex ipso ineffabiliter natum. Similiter etiam de paracleto dicimus. Sed & de baptisate, cum aliquanta dixisset, per septem continuos dies persuasit omni populo & pontifici, ut confestim ad percipiendum baptismum festinarent. Cùmque in eo iam res esset, ut venirent & baptizarentur, homo quidam inimicus, tunc I cum paucis admodum ingrediens templum, clamare cepit & dicere: Quid facitis ô viri Israëlita? cur vobis tam facile subripitur? cur præcipites ducimini ab hominibus infelicissimis, & à SIMONE mago deceptis? Cùmque hæc diceret, & ad hæc adderet, ac superaretur ab episcopo Iacobo, conturbare populum, & seditiones suscitare cepit, ut ne ea quæ dicebantur plebs posset audire. Igitur exagitare cuncta clamoribus, & quæ fuerant multo labore ordinata conuellere, simulque incusare sacerdotes, & obprobriis atque increpationibus cepit accendere, & velut furibundus, singulos quosque ad eandem conquire, dicens: Quid agitis? quid cessatis? O segnes & desidiosi, cur non manibus nostris inuadimus, & discerpimus omnes hos? Et cum hæc dixisset, primus raptus ex ara torrebusto cædis fecit exordium. Tunc deinde & cæteri videntes eum, simili efferebantur infania: fit omnium clamor, cædentium pariter & cæsorum sanguis plurimus funditur, fuga permixta habetur: cum interim ille inimicus homo Iacobum aggressus, de summis gradibus præcipitem dedit: quem cum mortuum credidisset, ultra multare neglexit. Nostrum vero sublatum eum colligabant: erant enim & numero plures quam illi, & virtute maiores. Sed propter reuerentiam dei, ipsi magis interimi se à paucioribus, quam interimere alios patiebantur. Cum autem vespera adfuisset, templum quidem sacerdotes claudunt: nos vero ad domum Iacobi regressi, & pernoctantes ibi in oratione, ante lucem descendimus Hiericho ad quinque millia viri. Post triduum autem venit ad nos ex fratribus quidam à Gamaliel, de quo supra diximus, occultos nobis nuncios deferens, quod inimicus ille homo legationem suscepisset à Caipha pontifice, ut omnes qui crederent in Iesum, persequeretur: & Damascum pergeret cum epistolis eius, ut etiam inibi auxilio vsus infidelium, fidelibus inferret exitium: idcirco autem præcipue Damascum festinaret, quod & illuc confugisse crederet PETRVM. Et post dies ferè triginta digressus est per Hiericho, Damascum tendens, cum per idem temporis progressi essemus nos ad sepulchra duorum fratrum quorundam, quæ sponte sua per annos singulos dealbabantur: quo miraculo multorum aduersum nos repressus est furor, videntium haberi nostros in memoria apud deum. Postis itaque nobis in Hiericho, ibique orationibus & ieiuniis operam dantibus, Iacobus episcopus accersitum me inde huc Casaream mittit, dicens: quia Zachæus de Casarea scripserit sibi, Simonem quendam Samaræum magum plurimos nostrorum subuere, adferentem se esse quendam Stantem, hoc est alio nomine, Christum, & virtutem summam excelsi dei, quæ sit supra conditorem mundi: simulque mirabilia plurima ostendens, alios dubitare, alios declinare fecerit ad se: cunctaque diligenter comperta ab his qui prius vel socij eius, vel discipuli fuerant, & post hoc ad Zachæum conuersi sunt, indicauit. Multi sunt ergo, inquit Iacobus, ô PETRE, quorum salutis causa proficisci te oportet, & arguere magum, ac sermonem veritatis docere: sed nihil moreris, neque te contristet, quod solus proficisceris, sciens comitem tibi & adiutorem deum per Iesum, & citò per eius gratiam multos tibi so-

Duo aduentus Christi.

Vnitatis dei.

Fortè combusto.

Patientia Christianorum.

Paulus fuisse eum quem inimicus cum hostem appellauit, existimo: nam is diplomata impetrauit, ut Christianis negotiis exhiberet. Act. 22.

A tibi socios & vnanimes fore. Dato sanè operam, ut per singulos annos præcipua quæque ex dictis gestisque tuis scripta mittas ad me, & maxime per septimanas annorum. Et his dictis dimissus ab eo, sex diebus perueni Casaream. Ingenti autem mihi occurrit Zachæus dilectissimus frater noster, & inharens amplexibus meis, perduxit ad hoc, in quo ipse commanebat, hospitium requirens à me de singulis quibusque fratribus, præcipue tamen de honorabili fratre nostro Iacobo. Cùmque audisset à me, quod vno adhuc claudicaret pede: percontanti, continuo causam, omnia hæc quæ nunc tibi exposuimus, ei enarraui: quomodo euocati essemus à sacerdotibus & pontifice Caipha ad templum: & Iacobus archiepiscopus stans in summis gradibus, per septem continuos dies vniuerso populo de scripturis dominicis assignauerit, quod Iesus esset Christus: quomodo omnibus iam adquiescentibus, ut ab eo baptizarentur in nomine Iesu, inimicus homo effecerit illa omnia quæ supra diximus, ut ne eadem iterum dicamus. Quibus cognitis Zachæus, rursus mihi quæ à Simone agerentur, exponit: & inter hæc, nescio vnde cognito aduentu meo, ipse mandat ad me Simon: Audiente, inquit, populo, die crastina disputemus. Cui ego: Fiat, inquam, ut libet. & hæc pollicitatio mea vniuersa innotuit ciuitati, ita, ut etiam tu qui ipsa die adueneras, disceres me die postera cum Simone habiturum esse certamen, & requisita mansione nostra secundum indicia, quæ à Barnaba acceperas venires ad nos: ego vero ingressu tuo ita gratulatus sum, ut nescio vnde motus, festinauerit animus meus exponere tibi cuncta velociter: præcipue tamen quod est in fide maximum de vero propheta: quod vnum ad totius doctrinæ fundamentum sufficere posse non ambigo: tum etiam scriptæ legis per singula quæque capita, quorum ratio poscebat, secretiorem tibi intelligentiam patefecit: non occultans à te, nec traditionum bona, quæ vero supersunt incipiens à die crastina, ex his quæ in questionibus cum Simone mouebantur, per dies singulos audies, vsquequo, deo fauente, perueniatur ad ipsam, quod iter nostrum dirigendum credimus, urbem Romam. Cùmque ad hæc ab eo dicta, omnem gratiam me ei debere profiterer, facturumque omnia me, quæ præciperet, promptissime pollicerer, cibo sumpto quiescere nos iussit, sibi que ipse quietem dedit.

Iacobus altero pede claudicabat.

Simon magus Petro certamen denunciat.

D

RECOGNITIONVM DIVI CLEMENTIS ad Iacobum fratrem domini, Liber secundus, Rufino Torano Aquileiense interprete.

E VM autem dies, quæ ad disceptandum cum Simone statuta fuerat inlucesceret, Petrus primis gallosum cantibus surgens, excitauit etiam nos: eramus enim in eodem conclau cubitantes, simul omnes tredecim, in quibus primus post Petrum Zachæus, deinde Sophonias, Iosephus, & Michæas, Eliesdros & Phinees, Lazarus & Helisæus: post hos ego Clemens, & Nicodemus: deinde Niceta & Aquila, qui fuerant prius discipuli Simonis: & docente Zachæo, conuersi sunt ad fidem Christi. Mulierum sanè nulla prorsus aderat. Cùmque adhuc vespertinum lumen duraret, omnes reledimus: & Petrus videns vigilare nos, ac sibi intendere, salutatis nobis, continuo dat sermonis exordium. Mirari me equidem fateor fratres, humanæ naturæ vim, quam ad omnia aptam, habilémque esse video. Hoc autem dicere in memoriam venit, ex his quæ rebus ipsis expertus sum, ut cum transierit medium noctis, ego sponte iam suscitor, & vltra somnus nequaquam venit ad me: quod mihi accidit ex eo, quia in consuetudine habui, verba domini mei, quæ ab ipso audieram, reuocare ad memoriam, & pro ipsorum desiderio, suscitari animis meis, & cogitationibus imperaui: ut euigilans ad ea, & singula quæque recolens ac retexens, possim memoriter retinere. Ex hoc ergo dum omni cum dulcedine sermones domini versare in meo corde desidero, consuetudo obtinuit vigilandi, etiam si nihil sit quod cogitare velim. Ita ergo ineffabili quadam ratione, introducta alia consuetudine, vetus consuetudo mutatur: b ij & id

Consuetudo.

& id reuera si non supra modum cogas, sed quantum recipit mensura naturæ. Neque enim G penitus somno carere possibile est, alioqui nec facta nox fuisset ad quietem. Et ego cum audissem: Optime, inquam, dixisti Petre, quia consuetudo consuetudine commutatur. Nam & ego cum nauigarem, primo turbabar, & intra me mihi omnia vertebantur, ita vt suggillari viderer, nec ferre possem brumam & molestiam maris: post paucos autem dies, vbi consuetudo facta est, tolerabiliter ferre cœpi, ita, vt mane statim vna cum nautis cibum sumere delectarer, cum prius ante horam septimam capiendi cibi consuetudo non esset. Nunc ergo, ex ista sola consuetudine, circa illud tempus, quo comedere cum nautis solebam, esurries admonet me: quod tamen rursus depellendum spero, cum alia fuerit consuetudo suscepta. Credo ergo etiam tibi vigiliarum consuetudinem, vt perhibes, institutam: & opportune H hoc nobis exponere voluisti, vt & nos aliquatulum somni à nobis abicere atq; effugare non pigeat, vt possimus doctrinæ viuientis instituta suscipere. Vbi enim decocti fuerint cibi, & mens acceperit nocturna silentia, opportunissime quæ docentur insident. Et Petrus libenter accipiens, quod intellexerim, præfationis eius causam, ad vtilitatem nostram prolatam, conlaudans me, adhortandi & incitandi sine dubio gratia, consequentem cœpit expedire sermonem. Opportunum mihi nunc & necessarium videtur, de his quæ imminent aliqua discutere, id est, de Simone. Scire enim velim, quibus sit moribus, & quibus actibus: quod mihi, si quis scit, indicare non cesset: refert enim ista prænoscere. Nam si in mandatis habemus, vt venientes ad ciuitatem, discamus prius, quis in ea dignus sit, vt apud eum cibum sumamus: I quanto magis conuenit noscere, quis, qualis sit is, cui immortalitatis verba credenda sunt: Soliciti enim, & valde solliciti esse debemus, ne margaritas nostras mittamus ante porcos. Sed & alias ob causas vtile est, viri huius habere me notitiam. Si enim sciam quia in his, de quibus non potest dubitari quod bona sint, emendatus est, & inculpabilis: hoc est, si sobrius, si misericors, si iustus, si mitis & humanus est, quæ vtique bona esse nullus ambigit: tunc consequens videbitur, vt ei qui obtinet bona virtutum, etiam quod deest, fidei, & scientiæ conferatur, & in quibus maculari videtur eius vita, quæ est in reliquis probabilis, emendetur. Si vero in his, quæ palam sunt, peccatis inuolutus permanet, & inquinatus, non me oportet ei aliquid de secretioribus & remotis diuinæ scientiæ proloqui: sed magis protesta- K ri & conuenire eum, vt peccare desinat, & actus suos à vitiis emendet. Quod si ingesserit se, & prouocauerit nos dicere, quæ eum minus recte agentem, non oportet audire, prudenter eum debemus eludere: nam nihil omnino responderet auditorum causa, vtile non videtur, ne forte existimemus nos responsionis penuria declinare certamen, & fides eorum lædatur, non intelligentium propositum nostrum. Cumq; hæc Petrus dixisset ad nos, Niceta rogat permitti sibi dicere aliquid: atque indulgente Petro, cum venia inquit: Obsecro te domine mi Petre, audias me valde sollicitum tui, & verentem, ne forte in certamine, quod tibi est cum Simone, superari videaris. Solet enim frequenter accidere, vt qui veritatem defendit, non L semper obtineat: dum aut in aliquo præuenti sunt auditores, aut non grandem curam melioris sententiæ gerunt. Super hæc autem omnia, & ipse Simon vehementissimus est orator, in arte dialectica, & syllogismorum tendiculis enutritus: quod autem est omnibus grauius, & in arte magica valde exercitatus: & ideo metuo, ne forte tam valide ex omni parte munitus, apud eos, qui ignorant eum, falsa allegans, putetur vera defendere. Neque enim vel nos ipsi eum potuissimus effugere, & conuerti ad dominum, nisi dum adiutores eius, & errorum focij fumus, agnouissemus quod deceptor esset, ac magus. Cùmque hæc Niceta dixisset, Aquila quoque rogans sibi dicendi facultatem dari, hoc modo etiam ipse prosequutus est: Suscipe queso & mei erga te amoris curam optime Petre, & ego enim valde sollicitus sum pro te. Nec reprehendas nos in hoc: quia curam gerere alicuius ex affectu venit: negligere autem non minus est, quam odisse. Testem vero inuoco deum, quia non vt seniorem M te in certamine sciens, metuo pro te, quippe quia nec vnquam tibi præsto fuerim disputanti: sed qui illius impietates bene nouerim, existimationem tuam cogito simul & animos auditorum, & ipsius ante omnia veritatis statum. Vehemens enim est hic magus ad omnia quæcunque voluerit, & supra modum scelestus: in omnibus enim eum diligenter agnouimus, utpote qui à puero malorum eius auditores fuerimus & ministri, & nisi nos dei amor abrupisset ab eo, in eisdem cum ipso etiam nunc versaremur malis: sed ingenitus quidam nobis erga deum affectus, scelera quidem eius exosa, cultum vero dei amabilem fecit. Vnde & arbitrator opus fuisse diuinæ prouidentiae, vt nos primo familiares eius effecti notitiam caperemus,

A remus, quomodo, vel quali arte, prodigia, quæ facere videtur, efficiat. Quis enim est, qui non obstupescat super his, quæ facit, mirabilibus? & non putet eum de cœlis deum ad salutem hominum descendisse? Ego de me ipso fateor, nisi interius eum scissem, & interfuissem actibus eius, subripi mihi facile potuisset: vnde non fuit magnum nos ab eius consortio separari, scientes eum magicis artibus, & commentis scelerum niti. Quod si vis etiam ipse de eo cuncta cognoscere, quis ipse sit, qualis sit, & vnde, vel qualiter parentur quæ gerit ausculta. Simon hic, patre Antonio, matre Rachel natus est, gente Samaritanus, ex vico Gyththorum, arte magus, græcis tamen literis liberalibus adprime eruditus, gloriæ ac iactantiæ supra omne genus hominum cupidus, ita, vt excelsam virtutem, quæ supra creatorem deum sit, credi se velit, & Christum putari, atque Stantem nominari. Hac autem appellatione utitur, quasi qui neget posse se aliquando dissolui, adserens carnem suam ita diuinitatis suæ virtute compactam, vt possit in æternum durare. Hinc ergo Stans appellatur, tanquam qui non possit vlla corruptione decidere. Interfecto etenim, sicut scis & ipse, baptista Ioanne, cum Dositheus hæreseos suæ inisset exordium, cum aliis triginta principalibus discipulis, & vna muliere quæ Luna vocitata est: vnde & illi triginta quasi secundum lunæ cursum in numero dierum positi videbantur. Simon hic mala, vt diximus, gloriæ cupidus, accedit ad Dositheum, & simulatis amicitijs, exorat, vt si quando aliquis ex illis triginta obisset, in locum defuncti se continuò subrogaret: quia neq; statutum numerum excedere C apud eos fas erat, neq; ignotum aliquem inferere, aut nondum probatum: vnde & ceteri studentes digni loco ac numero fieri, secundum sectæ suæ instituta placere per omnia gestiunt, quo possit vnusquisque ex his, qui illum numerum sequuntur, cum fortè aliquis, vt diximus, decesserit, dignus videri, qui in locum defuncti substitui debeat. Igitur Dositheus plurimis ab hoc exoratus, vbi locus intra numerum factus est, introduxit Simonem. Sed hic non multo post incidit in amorem mulieris illius, quam Lunam vocant, nobisque utpote familiaribus suis omnia concredebat, quod magus esset, & quod amaret Lunam, quodque gloriæ cupidus, noluit ea inglorius frui: sed expectare patienter, donec honeste ea uti liceret: si tamen etiam nos conspiraremus ei ad omnia quæ velit: sed & mercedem ministerij huius daturum se nobis D pollicebatur, summis vt honoribus affici, & diu esse ab hominibus crederemur, tantum vt mihi, inquit, Simoni deferatis primatus, qui possum magica arte multa signa & prodigia ostendere, per quæ possit vel gloriæ, vel sectæ nostræ ratio constare. Possum enim facere, vt volentibus me comprehendere, non appaream: & rursus volens videri, palam sim. Si fugere velim, montes perforarem, & saxa quasi lutum pertranseam: si me de monte excelsio præcipitem, tanquam subiectus ad terras inlatus deferar. Vincit memetipsum soluam, eos vero qui vincula iniecerint, vincitos reddam: in carcere conligatus, claustra sponte pateferi faciam: status animatas reddam, ita vt putentur ab his qui vident, homines esse: nouas arbores subito oriri faciam, & repentina virgulta producam: in ignem memetipsum iniiciens non ardeam. Vultum meum commuto, vt non agnoscar: sed & duas facies habere me, possum hominibus ostendere. Ouis aut capra efficiar: pueris paruis barbam producam: in aërem volando inuehar: aurum plurimum ostendam: reges faciam, eosque deiciam. Adorabor vt deus, publice diuini donabor honoribus, ita, vt simulacrum mihi statuentes, tanquam deum colant, & adorent. Et quid opus est multa dicere? quicquid voluero facere, potero. Multa enim iam mihi experimenti causa consummata sunt. Denique aliquando, inquit, cum mater mea Rachel iuberet me exire ad agrum vt meterem: ego falcem videns positam, præcepi ei vt iret & meteret: & messuit decuplo amplius cæteris. Multa iam noua virgulta produxi de terra, & conualescere ea feci, & sub momento temporis apparere feci: & montem proximum, ego secundo perforaui. Sed hæc cum diceret, de virgultis productis, & monte perforato, stupescere pro eo, quod etiam nos circumuenire velit, quibus se commendare & credere videbatur: sciebamus enim quod à proavis hæc fuissent, quæ à se nuper facta perhibebat. Hæc ergo nos ab eo flagitia audientes, & horum deteriora, sequebamur tamen & ipsi eius scelera, & alios ab eo decipi patiebamur, multa etiam mentientes pro eo, & hoc priusquam aliquid faceret eorum quæ promiserat, ita, vt nullis adhuc gestis, à nonnullis tamen putaretur deus. Interim in initio, cum adhuc inter triginta Dosithei discipulos haberetur, cœpit ipsi Dositheo derogare, tanquam qui non integre, nec perfecte doceret, idque eum non inuidia facere, sed inscientia. Verum Dositheus vbi sibi derogari sensit à Simone, verens ne opinio sua obscuraretur apud homines, qui eum putabant, ipsum esse Stantem, sub

Silentii stus facrum.

Math. 7

Legant hoc theologo, q vt desperatos fastidiunt eos qui paradoxis suis non ptinus affert fuerit.

Nō semper obtinet veritatis patroni Orator Simon.

Simon magus quis fuerit.

Simon Stantem se voluit vocari.

Luna illam quæ & Selethen vocitatur, apud Tyrum in prostitulo egisse, Eusebius testatur.

Quanta esset cerit Simon per magiam

Quod de se se est pollicitus Simon, id est cōsequutus. Nā in Tiberi simulacrum erat, cui iheripio fuit, Simoni deo facto: vt Eusebius ex autoritate Iustini martyris testatur.

Dositheus derogauit Simonem.

rore commotus, cum ad scholam solito conuenissent, virga correpta verberare Simonem G cepit, & repente per corpus eius, quasi per fumum, visa est virga transire: super quo obstupefactus Dositheus, ait ad eum: Dic mihi si tu es Stans, vt adorem te. Cumque Simon respondisset, ego sum: Dositheus videns se non esse Stantem, cecidit & adorauit eum, & Simoni quidem cedit principatu suo, ipsiq; obedire omnem triginta virorum ordinem iubet: semetipsum vero in locum Simonis statuit, & non multo post defunctus est. Igitur post obitum Dositheus Simon accepit Lunam, cum qua vsque ad praesens circuit, vt videtis, decipiens turbas, & adferens semetipsum quidem virtutem esse quandam, quae sit supra conditorem deum: Lunam vero quae secum est, esse de superioribus caelis deductam, eandemque cunctorum genitricem, adferit esse sapientiam: pro qua, inquit, Graeci & Barbari cōsfigētes, imaginem quidem eius aliqua ex parte videre potuerunt: ipsam vero vt est, penitus ignorarunt: quippe quae apud illum primum omnium, & solum habitaret deum. Et haec, atque alia his similia cum verborum pompa proferēs, decepit multos. Sed & hoc indicare debeo, quod ipse ego vidisse me memini, cum esset aliquando Luna illa eius in turre quadam, multitudo ingens ad eam conuenerat peruidendam, & vndique circa turrim stabat: at illa per omnes fenestras turris illius omni populo procumbere, ac prospicere videbatur. Et multa alia mirabilia fecit, & facit, ita, vt stupentes pro his homines, putent eum ipsum esse summum deum. Nam mihi aliquando, & Nicetae rogantibus, vt exponeret quomodo haec possint arte magica effici, & quae esset huius rei natura: Simon tanquam familiaribus suis, explanare ita cepit: Pueri, inquit, incorrupti, & violenter necati, animam adiuramentis ineffabilibus euocatam adfistere mihi feci, & per ipsam sit omne quod iubeo. Et ego: Estne, inquam, possibile animae haec facere? Ille respondit: Hoc vos scire volo, quia secundum locum post deum obtinet anima hominis, cum exuta fuerit à corporis sui tenebris. Statim deniq; & praescientiam habet, propter quod euocatur ad necromantiam. Et ego respondi: Cur ergo interfectorum animae non vlciscuntur interfectores suos? At ille: Non meministi, inquit, quod dixi, quia cum exierit de corpore, etiam praescientiam habet? Memini inquam. Ob hoc, inquit, cum excedit è corpore, statim praenoscit futurum esse iudicium, & vnumquemque pro his, quae hic egerit malis, poenas daturum: & ideo nolunt vlcisci interfectores suos, quia & ipse pro suis malis, quae hic commiserant, perferunt cruciatus, & illos sciunt in iudicio grauiora manere supplicia. Super haec autem omnia, nec permittitur eis exire, aut facere quicquam ab angelis qui ei praesunt. Et ego respondi: Si non permittitur eis ab angelis huc venire, aut facere quod volunt, quomodo mago euocanti obtemperat anima? Ipsis, inquit, animabus venire volentibus non indulgent: cum vero hi qui praesunt angeli, adiurati fuerint per maiorem suum, excusationem habent nostrae, qui eos adiuramus, violentiae, vt permittant exire animas quas euocamus: non enim illi peccant qui vim patiuntur, sed nos qui inferimus necessitatem. Ad haec Niceta, vltra non ferens, praepropere respondit, quod & ego quidem facturus eram, sed prius eum expiscari de singulis cupiebam: sed, vt dixi, Nicetae praeueniens: Et tu, inquit, non times diem iudicij, qui vim angelis facis, & animas euocas, & homines decipis, & honorem tibi diuinum ab hominibus mercaris? Et quomodo nobis persuades quod neque iudicium erit, vt nonnulli Iudaeorum fatentur, neque animae immortales sint, quod videtur pluribus, cum ipse oculis tuis videas eas, & cōmonitionem diuini iudicij capias ex ipsis? His ab eo dictis impalluit Simon, & tamen post paululum recolligens se, ita respondit: Ne putetis, inquit, quod generis vestri homo sim ego, neque magus sum, neque amator Lunae, neque Antonij filius. Ante enim q̄ mater mea Rachel conueniret cum eo, adhuc virgo concepit me, cum esset in potestate mea, vel paruus esse, vel magnum, & hominem inter homines apparere, Tentandi ergo gratia vos primos assumpsi amicos, vt in caelestibus & ineffabilibus locis meis primos vos conlocem, cum probauero. Humana ergo de me ipso mentitus sum, vt vos manifestius comprobarem, si integrum erga me seruatis affectum. Ego vero haec audiens, ipsum quidem miserum iudicans, impudentiam tamen eius admirans, & pro eo ipse erubescens, simul & veritus ne quid in nos moliretur mali, innuo Nicetae, paulisper vnā mecum simulare, & aio ad eum: Non nobis indigneris hominibus corruptibilibus, incorruptibilis deus, sed suscipe magis affectum nostrum, & animum volentem scire qui sit deus: nondum enim sciebamus quis esses, & nec aduertebamus quia tu es quem quaerebamus. Haec & his similia vultu pro re aptato prosequentibus nobis, vanissimus credidit nos deceptos, & eo magis elatus addidit etiā haec: Propitius vobis iam sum, pro affectu quem

Dositheus moritur.

Luna Simo sapientia vobis luit videri.

Absurdū cōmentū Simonis de puero necato etiā hodie receptum apud magos.

Genij praesides aitarum.

Simon mentitur se ex virgine natū

Actu quem erga me deum geritis: me enim diligentes, nesciebatis, & me quaerentes, ignorabatis. Sed nolo dubitetis, quia hoc est vere deum esse, cum potest quis paruus effici, vel magnus, si voluerit: nam quoquo modo apparere hominibus poteram. Nunc ergo incipiam vobis aperire quod verum est. Ego virtute mea quodam tempore aërem vertens in aquam, & aquam rursus in sanguinem, carnemque solidans, nouum hominem puerum formauit, & opus, conditore deo multo nobilius, protuli. Ille enim creauit hominem è terra, ego autem, quod est difficilius, ex aëre, quemque rursus resoluens aëri reddidi: speciem tamen eius, imaginemque depictam in interiore cubiculo conlocavi, vt esset indicium ac memoria operis mei. Haec autem intelligebamus eum dicere pro puero illo, cuius vi necati anima, ad ea quae volebat ministeria, utebatur. Petrus ergo haec audiens, cum lachrymis ait: Miror admodum immensam dei patientiam, & è contrario in nonnullis humanae temeritatis audaciam. Quae enim ratio inueniri vltra poterit, quae Simoni suadeat, quod deus iudicet iniquos, cum ipse sibi persuadet, quod animarum obedientia ad scelera suorum vtatur ministerium: vera autem à daemonibus inludatur: tamen cum per haec ipsa certus sit, quod immortales sunt animae, & iudicantur pro his quae gesserint: & qui se putet re ipsa videre ea, quae nos fide credimus, quamuis, vt dixi, inludatur à daemonibus, tamen arbitratur se ipsam animae videre substantiam. Quando hic, inquam, fatebitur vel male se agere in tanto malo positus, vel iudicandum se pro his quae gerit, qui sciens dei iudicium contemnit, & inimicum se exhibet deo, & audet tam nefanda committere? Vnde certum est fratres mei, nonnullos veritati ac religioni dei non ideo aduersari, quod eis nequaquam ratio fidei constare videatur: sed quia aut nimietate quadam peccatorum inuoluti, aut malis suis praudenti, & timore cordis elati sunt, ita, vt nec ea quidem credant, quae oculis suis se videre arbitrantur. Verū quoniam ingenita erga conditorem deum sufficere ad salutem videbatur affectio his qui diligenter eum, studet inimicus hanc affectionem in hominibus peruertere, & inimicos eos efficere, atq; ingratos conditori suo. Testor autem caelum ac terram, quod si quantum cupit inimicus desuare, permitteretur etiam à deo, olim omnes homines deperissent: sed misericordiae causa non finit deus. Quod si affectum suum homines conuerterent ad deum, omnes sine dubio saluarentur, etiam si pro aliquibus delictis ob iustitiam corripiri viderentur. Sed nunc plurimi hominum inimici effecti sunt dei, quorum malignus corda penetravit, & affectum quem eis conditor deus inferuerat, vt erga se haberent, in semetipsum deflexit: Aliorum vero qui aliquantulum vigilare videbantur, in phantasia gloriae & splendoris apparens, & magna quaedam atque ingentia repromittens, euagari nihilominus à deo vero mentem atque animum fecit, quae tamen perpetrare ei iusta quadam permittitur ratione. Ad haec Aquila respondit: Quid ergo delinquant homines, si malignus transformans se in splendorem lucis, maiora repromittit hominibus, quam ipse conditor deus? Et Petrus: Puto, inquit, hoc iniustus nihil esse: & quatenus iniustum sit, audi. Si filius tuus, qui à te omni diligentia eruditus est, & nutritus, atque ad virilem perductus aetatem, ingratus tibi sit, & relinques te, ad alium, quem forte ditiores viderit, eat, & honorem quem tibi debebat, illi exhibeat, ac spe maioris lucri naturam neget, & iura paterna defugiat, rectum tibi videtur, an impium? Et Aquila respondit: Omnibus palam est, quod impium sit. Et Petrus: Si ergo in hominibus hoc impium dicis, quanto magis in deo, qui supra omnes homines honore ab hominibus dignus est? cuius non solum beneficii fruimur, verum & ope ac virtute esse cepimus, cum non essemus: cuique si placemus merebimur ab eo, vt etiam aeterni in bonis simus. Vt ergo infideles à fidelibus, & pij discernantur ab impiis, permixtum est maligno vti his artibus, quibus singulorum erga verum parentem probentur affectus. Quod si vere esset aliquis deus alienus, tamen ab eo qui nos creauerat, qui que nobis pater, & conditor fuerat, rectumne erat, relicto proprio transire ad alienum? Et Aquila: Absit, inquit. Tum Petrus: Quomodo ergo dicemus malignum esse causam peccati nostri, cum hoc permixtum dei fiat, vt per ipsum probentur, & in die iudicij arguantur, hi qui maioribus pollicitationibus inuitati, veri patris & conditoris sui reliquerint pietatem: hi vero qui fidem & charitatem proprii patris, etiam cum paupertate, si acciderit, & cum tribulatione seruauerint, donis caelestibus in regno eius, & immortalibus muneribus perfruantur? Sed haec aliàs diligentius exponemus. Quid autem Simon egerit post haec, scire cupio. Et Niceta respondit: Vbi intellexisse eum sentimus, quod deprehensus esset à nobis, colloqui inter nos de sceleribus eius, reliquimus eum, & ad Zachaeum venimus, haec ipsa ei, quae tibi nunc protulimus, indicantes. At il-

Miracula Simonis.

Tria sunt quae cogunt aduersari nos Christo, Ignorantia, peccatorum multitudo, superbia. Affectio nostra erga deum infidantur demones.

Certa ratio ne demonibus aliquid pmittitur in homines.

Demones adligunt, vt pbetur conuersatio nostra.

le benignissime nos suscipiens, & de fide domini nostri Iesu Christi edocens, fidelium numero locavit. Cūque hæc Niceta dixisset, Zachæus qui paulò ante egressus fuerat, ingrediebatur, dicens: Tempus est, vt procedas ad disputandum Petre: turba enim multa in atrio domus congregata te operitur: quorum in medio, multis fultus ad scelus asseclis, constitit Simon. Tum Petrus, vt hæc audiuit, orationis gratia secedere me iubens, nondum enim eram dilutus à peccatis, quæ in ignorantia commiseram, ait ad reliquos: Oremus fratres, vt deus per Christum suum pro ineffabili misericordia sua adiuuet me exeuntem pro salute hominum, qui ab ipso creati sunt. & hæc cum dixisset, oratione facta, processit ad atrium domus, in quo erat multitudo plurima populi congregata: quos vbi omnes summo silentio ad se intentos vidit, & magum Simonem in medio eorum, velut signiferum, stantem, hoc modo cœpit: Pax vobis sit omnibus, qui parati estis dare dexteram veritati: quicumque enim obediunt ei, videntur quidem aliquid gratiæ referre deo: porro autem ipsi ab eo donum summi muneris consequuntur, iustitiæ eius semitis incedentes: propter quod primum est omnium, iustitiam dei, regnumque eius inquirere. Iustitiam quidem vt recte agere doceamur: regnum vero, vt quæ sit merces posita laboris & patientiæ nouerimus: in quo est bonis quidem æternorum bonorum remuneratio: his autem qui contra voluntatem dei egerint, pro vniuscuiusque gestis poenarum digna restitutio. Hic ergo, hoc est, in præsentī vita positos, oportet vos agnoscere voluntatem dei, vbi & agendi locus est. Nam si quis velit antequam actus suos emendet, de his requirere, quæ non potest inuenire, stulta & inefficax erit huiusmodi inquisitio. Tempus enim breue est, & iudicium dei, gestorum causa agetur, non quæstionum. Ideoque ante omnia hoc quæramus, quid nos, aut qualiter agere oporteat, vt æternam vitam consequi mereamur. Nam si exiguum hoc vitæ tempus per inanes occupemus, & inutiles quæstiones: inanes sine dubio & vacui ab operibus bonis pergemus ad deum, vbi iudicium, vt dixi, operum nostrorum fiet. Vnaquæque etenim res, suum tempus habet & locum. Operum hic locus, hoc tempus est: meritorum seculum futurum. Ne ergo impediamur, ordinem locorum, ac temporum permutantes, primo quæ sit dei iustitia requiramus, vt tanquam iter acturi, abundantiam viatico bonis operibus repleamur, quo possimus ad regnum dei, tanquam ad urbem maximam peruenire. Deus enim his, qui recte sentiunt, per ipsa opera mundi, quæ fecit manifestus est, ipsius creaturæ suæ vtens testimonio: & ideo cum de deo dubitatio esse non debeat, de sola nunc eius iustitia requiramus & regno. Quod si aliquid nobis de secretis & reconditis inquirendum suggerit mens nostra, antequam de operibus iustitiæ requiramus, rationem reddere nobismetipsis debemus: quia si bene agentes salutem consequi meruerimus, tanquam casti & mundi euntes ad deum, spiritu sancto replebimur, & omnia quæ sunt secreta & occulta, sine vlla quæstionum cauillatione noscimus: quæ nunc, etiam si totum quis vitæ tempus in inquirendo consumat, non solum non poterit inuenire, sed & maioribus se erroribus inferet, quia non per viam prius iustitiæ incedens, ad portum vitæ peruenire contendit. Et propterea suadeo, primo iustitiam eius esse requirendam: vt per hanc iter agentes, & in via positi veritatis, verum prophetam inuenire possimus, non velocitate pedum, sed operum bonitate currentes: vt ipso duce vsi, nulli viæ huius patiamur errorem. Si enim ipsum sequentes ingredi meruerimus illam, quod peruenire cupimus, ciuitatem, omnia iam de quibus quæritur, oculis videbimus, tanquam hæredes omnium facti. Intelligite itaque viam esse hunc vitæ nostræ cursum. Viatores eos qui bona opera gerunt. Portam verū prophetam, de quo dicimus. Urbem regnum esse, in quo residet omnipotens pater, quem soli videre possunt hi qui mundo sunt corde. Non ergo nobis difficilis videatur huius itineris labor, quia in fine eius requies erit: nam & ipse verus propheta ab initio mundi, per seculum currens, festinat ad requiem. Adest enim nobis omnibus diebus, & si quando necesse est apparet & corrigit nos, vt obtemperantes sibi ad vitam perducatur æternam. Mea ergo ista sententia est, sicut & vero propheta visum est, vt primo de iustitia requiratur, ab his maxime qui deum se nosse profitentur: Si ergo habet aliquis quod esse rectius putet, dicat: & cum dixerit, audiat, sed cum patientia & quiete. Propter hoc enim ab initio, salutationis specie pacem cunctis precatus sum. Ad hæc Simon respondit: Nos pace tua opus non habemus: si enim pax sit & concordia, ad inueniendam veritatē nihil proficere poterimus: habent enim inter se pacem & latrones, & scortatores, & omnis nequitia cum semetipsa concordat: & nos ergo si ob hoc conuenimus, vt pacis causa omnibus quæ dicuntur præbeamus ad sensum, nihil auditoribus conferemus:

Petrus con-
gressus cum
Simone orat

Venerit enim
nox vbi ne-
mo operari
poterit.
Ioan. 9
Roma. 1

Nihil profici-
tur in scriptu-
ris diuinis si
ne spiritu facto

Via.
Viatores.
Porta.
Urbs.

Simonis il-
lud hæc ten-
in scholis
theologorum
mire locum
habuit.

A remus: sed è contrario inlusis eis, nos amici discedemus: propter quod noli inuocare pacem, sed magis pugnam matrem eius, & si potes expugna errores. Nec requiras amicitiam iniustis adsentationibus paratam: hoc enim te ante omnia scire volo, quia duobus inter se dimicantibus, tunc erit pax, cum alter ceciderit superatus: & ideo pugna vt potes, nec requiras pacem sine bello, quod impossibile est, aut si potest fieri, ostende. Ad hæc Petrus: Attentius audite, o viri, quæ dicimus. Ponamus mundum hunc campum esse aliquem magnum, & ex duobus ciuitatibus, quarum reges sibi inuicem sint contrarij, missos esse singulos ad dimicandum duces: & illum quidem boni regis duces, consilium dare, vt vterque exercitus absque sanguinis profusione, melioris in regis iura concedat, quo sine periculo omnes salui fiant: illum vero contrarium dicere: Non, sed pugnetur, vt nō qui dignus est, sed qui fortior ipse cum his, qui euaserint, regnet. Quæso vos, quid magis eligeretis? non dubito, quin, vt cum incolumitate omnium, regi meliori manus darentur: & ego nunc non, vt Simon ait, pacis causa ad sensum volo commodari, his quæ male dicuntur, sed vt cum quiete & ordine veritas requiratur. Nō nulli enim in disputationum certamine vbi errorem suum senserint confutari, causa persuasij conturbare continuo incipiunt, & mouere lites, ne palam fiat omnibus quod superantur: & propterea ego frequenter exoro, vt cum omni patientia & quiete indago disputationis habeatur, vt si forte aliquid minus recte dictum videatur, repetere id, & apertius liceat explanare: solet enim interdum aliter dici quid, & aliter audiri, dum aut minus lucide profertur, aut minus vigilanter aduertitur: & ob hoc patienter cupio haberi sermonem, vt neque subripiat alter alteri: neque sermonem dicentis, intempestius sermo contradicentis interruptat: neque reprehendendi studium geramus, sed liceat, vt dixi, minus planè dicta repetere, vt examinatione iustissima clarescat veritatis agnitio. Scire enim debemus, quia si quis à veritate vincatur, non ipse vincitur, sed ignorantia, quæ in ipso est, quæ est dæmon pessimus: quæ qui potuerit effugare, salutis accipit palmam. Propositum nanque nobis est prodesse auditoribus, non vt male vincamus, sed vt pro agnitione veritatis bene viuamus. Si enim veritatis inquirendæ studio sermo moueatur, etiam si quid minus plenè pro humana fragilitate dicemus, deus, pro ineffabili sua bonitate, ea quæ defunt, latenter auditorum sensibus adimplebit. Iustus est enim, & secundum vniuscuiusque propositum, aliis quidem in promptu facit esse quod quæritur, aliis vero obscurum reddit, etiam quod palam positum est. Quia ergo via dei, via pacis est, cum pace quæ dei sunt requiramus: ad hæc si quis habet quod prosequatur, locus est. Si vero nullus est qui respondere velit, ego dicere incipiam, & quæ mihi ab alio possunt obici, ipse in medium prolata, dissoluam. Cum ergo Petrus cœpisset continuare sermonem, Simon interrupta oratione eius: Cur, inquit, festinas ipse tibi dicere, quæ tibi videntur? Intelligo versutias tuas: vis enim tibi ea ipse proponere, quorum absolutio bene tibi meditata est, vt ignorantibus turbis, videaris recte aliquid dicere: sed apud me non tibi erit horum locus. Nunc ergo, quoniam vt vir fortis polliceris, te omni volenti proponere responsurum, mihi interim primo respondeo. Et Petrus: Paratus, inquit, sum, tantum vt cum pace sit sermo. Tunc Simon: Non vides, inquit, imperitissime, quod contraria agis magistro tuo, pacem deposcens, quod utique non conuenit ei qui expugnaturum se promittit ignorantiam? Aut si tu recte pacem ab auditoribus poscis, non recte magister tuus dixit: Quia non veni pacem mittere in terram, sed gladium. Aut enim tu bene dicis, & ille non bene: aut si magister tuus bene, tu pessime, qui non intellexisti contraria te proferre ei, cuius te discipulum profiteris. Ad hæc Petrus: neque qui misit me male fecit, gladium mittere in terram: neque ego contraria ei ago, auditorum pacem requirens. Sed tu & imperite & temere reprehendis ea quæ non intelligis: etenim quia pacem non venit mittere in terram magister audisti: quod autē dixerit, Beati pacifici, quoniam ipsi filij dei vocabuntur, non audisti. Propter quod non ego magistro diuersa sentio, pacem persuadens, quam ille seruatibus beatitudinem posuit. Et Simon ait: Pro magistro respondere cupiens, o Petre, multo eum grauius accusasti, si cum ipse non venerit pacem facere, hanc aliis seruare præcepit. Et quomodo alius ille eius sermo cōstabit quem dixit? Quia sufficit discipulo, vt sit sicut magister eius. Petrus ad hæc: Magister, inquit, noster qui erat verus propheta, & sui in omnibus memor, neque sibi contraria loquutus est, neque nobis ab his quæ ipse gerebat diuersa mandauit. Quod enim ait: Non veni pacem mittere in terram, sed gladium: & ex hoc videbitis separari patrem à filio, filium à patre: vi- rum ab vxore, & vxorem à viro: & matrem à filia, filiam à matre: fratrem à fratre, socrum à nuru, amicum ab amico: hæc omnia continent doctrinam pacis: & quomodo, audi. In initio præ- dicationis

Pugna ma-
ter pacis.

Vere enim
dictum est,
nimium alter-
cando verita-
tatem amittit.

Pro cuiusque
studio vel
clara, vel
obscura sunt
mysteria di-
uina.

Pax Simonis
exosa.
Contentio-
nes Simon
probare eor-
natur.

Math. 5

Math. 10

Gladius, Mat-
thæi 10. ait:
quid pacis
habet.

dicationis suæ, utpote qui velit omnes inuitare & adducere ad salutem, ac patientiam laborum, tentationumq; habendam suaderet, pauperes beatificabat, eosq; pro penurix tolerantia adepturos esse pollicebatur regna cælorum, ut sub tanta spe æquanimitate paupertatis pòdus, sprete cupiditate, portarent. Est enim vnum & maximum ex perniciosissimis peccatis, cupiditas. Sed & esurientes, & sitientes æternis bonis iustitix saturandos esse promisit, ut egestatē tolerabiliter ferentes, nihil pro hac iniusti operis molirentur. Mundus quoque corde similiter beatos dicebat, & per hoc deum visuros, ut vnusquisque adipisci tantum cupiens bonum, semetipsum à pessimis & pollutis cogitationibus contineret. Sic ergo magister noster discipulos ad patientiam virtutis inuitans, bonum pacis, etiam cum labore patientiæ, suadebat esse seruandum. Econtrario vero eos qui in diuitiis ac luxuria versabatur, iugebat, qui nihil pauperibus largiebatur, arguens eos rationem reddituros: quia proximos suos, quos diligere sicut seipsos debuerant, ne in egestate quidem positos miserati sunt. Hæc autem dicens, alios quidem obedire fecit, alios vero reddidit inimicos. Creditibus ergo & obedientibus pacē habere inter se inuicem iubet, & ipsi dicit: Beati pacifici, quia ipsi filij dei vocabuntur. His autem, qui non solum non credidere, verum & aduersarij doctrinæ eius facti sunt, bellum verbi & confutationis indixit: quia ex hoc videbitis separari filium à patre, & virum ab vxore, & filiam à matre, & fratrem à fratre, & nurum à focu, & inimici hominis domestici eius. In vnaquaque enim domo, cum inter credentem, & non credentem cœperit esse diuersitas, necessariò pugna fit: incredulis quidem contra fidem dimicantibus, fidelibus vero in illis errorem veterem, & peccatorum vitia confutantibus. Similiter quoque etiã erga scribas & pharisæos vitimo doctrinæ suæ tempore bellum gerit, arguens eos super actibus non bonis, & nõ recta doctrina, & quod clauem scientiæ, quam à Moyse traditã susceperunt, occultarent, per quam possit ianua regni cœlestis aperiri. Sed & nos ad prædicandum mittens dominus noster præcepit nobis, ut in quamcūque ciuitatem vel domum introierimus, dicamus, pax huic domui: & si quidem, inquit, fuerit ibi filius pacis, veniet super eum pax vestra: si vero nõ fuerit, pax vestra ad vos reuertetur. Exeuntes autem de domo, vel de ciuitate illa, ut etiam puluerem, qui adhæserit pedibus nostris, excutiamus super eos. Tolerabilius autem erit terræ Sodomorum, & Gomorrhæorum in die iudicij, quàm illi ciuitati vel domui. Quod vtique ita demum præcepit fieri, si prius in ciuitate vel domo veritatis sermo prædicetur. Ex quo vel recipientes veritatis fidem, filij pacis & filij dei fiant, vel non recipientes arguatur, quasi inimici pacis & dei. Ita ergo & nos magistri instituta seruantes, pacem primo proponimus auditoribus, ut absque vlla perturbatione possit via salutis agnosci. Quod si quis pacis verba non suscipit, neque acquiescit veritati: scimus aduersum eum pugnam verbi mouere, & arguere acrius confutando ignorantiam, & redarguendo peccata. Necessariò igitur pacē proponimus, ut si quis est filius pacis, pax nostra veniat super eum: ab eo autem qui se alienum pacis effecerit, regredietur ad nos pax nostra. Non ergo, ut putas, consensu malorum pacē proponimus: nam vtique continuo tibi dexteram dedissemus: sed ut per quietem & patientiam differentibus nobis qui sit sermo verus, facilius ab auditoribus dignoscatur. Si autem dissideas & discordes à temetipso, quomodo stabis? Necessè est ut cadat, qui in semetipso diuiditur. Omne enim regnum in semetipsum diuisum, non stabit. Ad hæc si quid videtur, dicit. Et Simon: Stultitiam tuam demiror. Sic nobis magistri tui verba proponis, quasi certum de eo habeatur quod propheta sit, quem ego per facile demonstrare possum, multa sibi contraria loquuntur. Denique ex his, quæ ipse protulisti, arguam te: ais enim dixisse eum, omne regnum, vel omnis ciuitas diuisa in semetipsa, non stabit. Et alibi iterum ais eum dixisse, quia ipse miserit gladium, ut separaret eos, qui in domo sunt, ita, ut diuidatur filius à patre, & filia à matre, & frater à fratre, ut si fuerint in vna domo quinque, diuidantur tres aduersum duos, & duo aduersum tres. Si ergo omne quod diuiditur, cadit, iste qui diuisiones facit, cadendi præstitit causas: & si talis est, vtique malus est. Ad hæc responde si potes. Et Petrus: Non temere deroges ò Simon his quæ non intelligis. Primo ergo respondeam pro eo quod ais, me magistri mei verba proponere, atque ex ipsis ea, de quibus dubitatur, absoluere. Dominus noster mittens nos Apostolos ad prædicandum, præcepit nobis ut doceremus omnes gentes, de his quæ mandata sunt nobis. Neque ergo dicere ea, ut ab ipso dicta sunt, possumus. Non enim dicere, sed docere ea in mādatis habemus, & ex ipsis ostendere, quomodo vnumquodq; eorum veritate subnixum sit. Neque rursus proprium nobis aliquid dicere permissum est. Sumus enim missi, & necessariò qui missus est, illud quod iussus est, nunciat, & voluntatem mittentis exponit.

Spe mercedis Christi labores huius vite nobis edulcauit.

Pax.

Bellum verbi intelligendum in gladio.

Lucæ 11.

Matth. 10.

Matth. 12.

Apostolorum est docere, non dicere.

A exponit. Nam si aliud dicam, quàm præcepit mihi ille qui me misit, falsus ero Apostolus, qui non illud dico quod iussus sum dicere, sed quod mihi videtur: quod qui facit, vtique se meliorem vult ostendere, quàm est ille à quo missus est: & est sine dubio præuaricator. Si vero ea quæ iussus est prosequatur, eorumq; adsertiones manifestissimas proferat, Apostoli opus exequi videbitur: quod ego nunc implere contendens, non tibi placeo. Non ergo reprehendas, quod eius, qui me misit, proferam verba: sed si est in illis aliquid, quod non sit integre dictum, inde me ut arguas, licet: quod tamen nullo modo fieri potest. Aut si non putas eum prophetam esse, hoc primo requiratur. Et Simon: Non opus habeo hoc discere abs te, sed quomodo sibi ista conueniant. Si enim inconsonans ostendetur, simul etiam propheta non esse docebitur. Tum Petrus: Sed si prius, inquit, ostendero eum prophetam, hoc quod videtur esse inconsonans, non erit: neque enim ex consonantia quis propheta esse probatur, quia hoc multis possibile est facere: quod si consonantia prophetam non facit, multo magis nec inconsonantia. Quia ergo multa sunt quæ videntur quidem inconsona esse nonnullis, habent tamē profundiore ratione in semetipsis consonantiam: sicut & aliqua videntur habere consonantiam, discussa diligentius, inueniuntur inconsona: hac de causa aliam non puto rectiorem esse viã ad horum discrimen, nisi ut prius cognoscamus, si is qui loquutus est ea quæ videntur inconsona, propheta sit. Si enim inuenitur propheta esse, omnia illa quæ videntur sibi esse contraria, constat habere consonantiam, sed non intelligi. De his ergo probamenta rectius requirantur. Nos enim Apostoli illius, qui nos misit, verba exponere missi sumus, & adfirmare sententias: proprium vero dicere aliquid non habemus in mandatis, sed verborum illius, ut dixi, aperire veritatem. Et Simon ait: Doce ergo nos quomodo conueniat, ut is qui diuisiones facit, quæ diuisiones cadere faciant eos qui diuiduntur, vel bonus videatur, vel ad hominum salutem venisse. Et Petrus: Audi quomodo magister noster omne regnum, & omnem domum diuisam aduersum semetipsam, dixit stare non posse. Hoc autem cum ipse fecit, vide quomodo ad salutem cedat. In errore positum mundi regnum, vel vnamquamq; in eo domum, verbo veritatis diuidit, proculdubio ut cadat error, & veritas regnet. Quod si alicui accidat domui, ut error introductus per aliquem diuidat veritatem: cum error obtinuerit, certum est veritatem stare non posse. Et Simon: Sed incertum est, vtrum magister vester errorem diuidat an veritatem. Et Petrus: Istud alterius questionis est. Sed si constat apud te, quia omne quod diuisum fuerit, cadit: superest vt ostendam, si tantum cum pace audire vis, quod lesus noster errorem diuiserit, ac resolverit, docendo veritatem. Tum Simon: Omitte, inquit, sermonem pacis frequenter iterare: quid vero sit quod sentis, aut credis, breuiter expone. Et Petrus ait: Quid times crebrò audire de pace: an ignoras quia perfectio legis pax est: ex peccatis enim bella nascuntur & certamina: vbi autem peccatum non sit, pax est anima: vbi vero pax est, in disputationibus veritas, in operibus iustitia inuenitur. Et Simon: Videris mihi non posse profiteri quod sentis. Et Petrus: Dicam ex arbitrio, tamen non tuis versutiis coactus. Cupio enim quod salutare & vile est omnibus adduci in notitiam, & ideo proferre quam breuissime non morabor: Vnus est deus, idem qui conditor mundi, iustus iudex, & vniciusq; pro actibus suis quandoque restituens. Iam vero pro adsertione horum, scio innumera posse verborum millia commoueri. Et Simon ait: Miror quidem velocitatem ingenij tui, non tamen amplector errorem fidei tuæ: prudenter enim præuidisti, quod tibi contradici posset è turba: ideo etiam ipse professus es, quod pro adsertione horum, innumera verborum millia mouebuntur: nulli enim concordat professio fidei tuæ. Denique quod vnus sit deus, cuius sit opus mundus, hoc primum quis recipiat: puto quia neque paganorum quisquam, quamuis ille sit idiota: philosophorum autem omnino nullus: sed ne ludæorum quidē imperitissimus quisquam & miserrimus, neque ego ipse qui eorum legem bene noui. Et Petrus: Omitte, inquit, opiniones absentium: tibi quid videtur, præsens præsentem dicito. Tum Simon: Possum, inquit, exponere quod vere sentio, sed pigriorem me facit illa consideratio: quia si dixerò, quod neque tibi sit consonum, neque vulgo huic imperito rectum videtur, tu quidem quasi obstupefactus, aures continuo obcludens, velut ne blasphemiam polluantur, verteris in fugam, quia quod respondeas non inuenies. Populus autem inrationabilis adsentatus tibi, te quidem amplectetur, quasi ea docentē, quæ in vfu eis sunt: me vero execrabuntur, veluti noua quedã atq; inaudita profitentem, meumq; errorem alienis mentibus inferentem. Tum Petrus: Nunquid non tu, in quo nos accusabas, ipse ambagibus vteris, nihil habens quod adferas veritatis: aut si habes, incipe absque circuitationibus, si tantum confidis: & si quidem non placuerint alicui

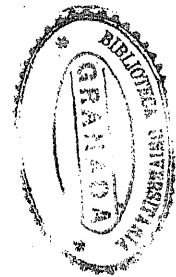
Apostolorum opus quale

Consonantia nõ facit prophetam.

Nihil propriū dicere, Apostoli est

Veritatis verbū diuidit homines

Perfectio legis est pax.

alicui auditorum quæ dicis, abscedet: qui vero permanferint, cogentur adsertionibus tuis G
 probare quod verum est. Incipe igitur quod tibi rectū videtur, exponere. Et Simon ait: Ego
 dico multos esse deos, vnum tamen esse incomprehensibilem, atque omnibus incognitum,
 horumq; omnium deorum deum. Tum Petrus: Hunc, inquit, quem dicis esse incomprehē-
 sibilem, & incognitum omnibus deum, ex scripturis Iudæorum, quæ in autoritate habentur,
 probare potes, an ex aliis aliquibus, quas omnes ignoramus: an ex Græcis autoribus: an ex
 tuis scriptis propriis: certe ex quibuscunq; vis, dicito, ita tamen vt ostendas eas prius esse
 propheticas: ita enim fiet, vt earum indubitata habeatur autoritas. Et Simon ait: Ex lege Iu-
 dæorum sola adsertiones adhibebo. In omnibus enim, qui religionis curam gerunt, manife-
 stum est totius esse autoritatis hanc legem: vnumquenq; tamē secundum proprium sensum H
 intelligentiam legis huius accipere. Ita enim ab eo, qui mundum condidit, scripta est, vt in
 ipsa rerum fides habeatur. Vnde siue quis vera, siue etiam falsa proferre velit, abique hac le-
 ge nulla recipietur adsertio. Quia igitur scientia mea plenissime cum lege concordat, recte
 multos esse pronunciaui deos, quorum vnus est eminentior, & incomprehensibilis, ipse qui
 est deus deorum. Quod autem multi sint dij, ipsa me edocuit lex. Primo quidem vbi ex per-
 sona serpentis dicitur ad Euam, primam mulierem: Quacunque die mādūcaueritis de ligno
 sciendi bonum & malum, eritis sicut dij: hoc est, sicut hi qui hominem fecere. Postea enim
 quā gustauere de ligno, ipse deus testatur dicens ad reliquos deos: Ecce Adam factus est si-
 cut vnus ex nobis. Sic ergo constat multos esse deos, qui hominem fecerint, quia & initio ita I
 dicit deus ad ceteros deos: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostrā. Sed
 & quod ait: Et iterum: Venite descendentes confundamus linguas eorum.
 Omnia hæc multos esse indicant deos. Sed & illud scriptū est: Deos non maledices, & prin-
 cipem populi tui non maledices. Et rursum quod scriptum est: Dominus solus ducebat eos,
 & non erat cum illis deus alienus, multos esse ostendit deos. Sunt & alia plurima quæ pro-
 ferri possunt ex lege testimonia, non solum obscuriora, sed & manifesta, quibus multi esse do-
 ceantur dij. Ex quibus vnus, vt Iudæorum populo deus esset, sorte electus est. Ego autem non
 hunc adsero, sed illum qui etiam huius deus est, quem ne ipsi quidem Iudæi norūt. Neq; enim
 ipsorum est deus, sed eorum qui agnouerint eum. His auditis Petrus: Nihil, inquit, verearis K
 Simon, ecce enim neq; aures claudimus, neq; fugimus, sed ad ea quæ falso prosequutus es, ve-
 ritatis sermonibus respondemus: Illud primo adferentes, quia vnus est deus, hic ipse Iudæo-
 rum, qui est solus deus, cœli creator ac terræ, qui & omnium, etiam quos dicis deorum, deus
 est. Si ergo ostendero nullum esse hoc superiorem, sed ipsum esse super omnia, fateberis erro-
 rem tuum esse super omnia. Et Simon: Quid enim, inquit, etiam si ego nolim fateri, qui adsi-
 stunt auditores, nonne arguent me nolentem quæ vera sunt profiteri? Ausculta ergo, ait Pe-
 trus, vt scias primo, quod etiam si multi sint dij, vt dicis, Iudæorum deo subditi sunt, cui neq;
 æqualis quisquam, neq; maior esse potest: scriptum est enim, quod ita dicat ad Iudæos Moy-
 ses propheta: Dominus deus vester hic est deus deorum, & dominus dominorum, deus ma- L
 gnus: ita etiam si multi sunt qui dicuntur dij, vnus est tamē maior omnium, Iudæorum deus,
 qui & deorum deus dictus est. Neq; enim quicumq; dictus fuerit deus, continuo deus est. De-
 niq; & Moyses deus dicitur Pharaonis, & certum est eum hominem fuisse. Et iudices dij ap-
 pellati sunt, & constat eos fuisse mortales. Simulacra quoq; gentium dij appellantur, & om-
 nes scimus, quia non sunt, sed impiis quasi pro pœna hoc datum est, vt quia verum deum co-
 gnoscere noluerunt, quæcunq; eis forma & imago occurrisset, haberetur ab eis deus. Quo-
 niam vnus, vt dixi, qui est omnium deus, agnitionem suscipere recusarunt, ideo ergo con-
 ceditur eis illos habere deos, qui præstare supplicantibus nihil possunt. Quid enim aut exani-
 ma simulacra conferre hominibus queant, aut animata, cum potestas omnium apud vnum M
 sit? Tribus igitur modis deus quis dicitur, vel quia vere est, vel qui ei qui vere est, ministrat,
 & ob honorem mittentis, vt plena sit eius autoritas, hoc dicitur iste qui missus est, quod est
 ille qui misit: vt saepe factum est de angelis, qui tamen cum apparuerint homini, si sit prudēs,
 & eruditus vir, interrogat eius qui apparuit nomen, vt simul & honorem missi, & authorita-
 tem mittentis agnoscat. Est enim vnus cuiusque gentis angelus, cui credita est gentis ipsius
 dispensatio à deo, qui tamen cum apparuerit, quāuis putetur & dicatur ab his quibus præest
 deus, tamen interrogatus non sibi dabit ipse tale testimonium. Deus enim excelsus, qui solus
 potestatem omnium tenet, in septuaginta & duas partes diuisit totius terræ nationes, eisq;
 principes angelos statuit. Vni vero qui in archangelis erat maximus, sorte data est dispensa-
 tio

Adsertio Si
 monis de
 multis diis.

Legem Iu-
 dæorū ad-
 mittere Si-
 mon.

Gene. 3.

Gene. 11.

Gene. 11.

Exo. 12.

Deut. 32.

Sortionem
 Simon iter
 deos fingit.

Deut. 10.

Moyfes de
 Pharaonis.
 Iudices dij.

Vnaqueque
 gēs propriū
 habet ange-
 lum.

LXXII.
 partes ter-
 ræ.

atio eorum, qui præ cæteris omnibus excelsi dei cultum, atq; scientiam receperunt. Sed & san-
 cti homines, vt diximus, impiorum efficiūt dij, tanquam qui potestatem acceperint in eos
 vitæ ac necis: vt de Moyse, & iudicibus supra memorauimus. Propter quod scriptum est de
 eis: Deos non maledices, & principem populi tui non maledices. Principes ergo singularum
 gentium dij appellantur. Principum autem deus Christus est, qui est omnium iudex. Vere er-
 go neq; angeli, neq; homines, neq; vlla creatura dij esse possunt, quippe qui sub potestate sunt
 positi, tanquam creati & mobiles: angeli quidem vt qui non fuere & sint, homines autem vt
 mortales, omnis vero creatura, vt quæ solui possit, sed reuera si soluerit ille qui fecit. Et ideo
 ille solus verus est deus, qui non solum ipse viuunt, sed & aliis vitam præstat, quam & auferre
 potest cum vult. Propterea ergo clamatur scriptura ex persona dei Iudæorum, & dicit: Videte,
 videte, quoniam ego sum deus, & non est alius præter me: Ego occidam, & viuere faciā: per-
 cutiam, & ego sanabo, & non est qui eripiat de manibus meis. Vides ergo quomodo ineffabi-
 li quadam virtute scriptura occurrens futuris erroribus eorum qui alium deum, præter eum
 qui est Iudæorum, vel in cœlis esse, vel in terris, adfirmarent, pronunciat dicens: Dominus
 deus tuus, deus vnus est, in cœlo sursum, & in terra deorsum, & præter ipsum alius non est.
 Quomodo ergo ausus es dicere alium esse deum, præter eum qui Iudæorum est deus? Et ite-
 rum dicit scriptura: Ecce domini dei tui cœlum, & cœlum cœli, terra & omnia quæ in eis
 sunt. Veruntamen patres tuos elegi, vt diligerem eos, & vos post ipsos. Ita ex omni parte ab
 scriptura munitur ista sentētia, quia ipse qui mundum creauit, verus & solus est deus. Quod
 & si sint alij, vt diximus, qui dicuntur dij, sub potestate sunt Iudæorum dei, quia ita dixit scri-
 ptura Iudæis: Dominus deus noster, hic est deus deorum, & dominorum: hunc etiam solum
 colendū monet scriptura, dicens: Dominum deum tuum adorabis, & illi soli seruiēs. Et: Au-
 di Israel, dominus deus tuus deus vnus est. Deniq; & sancti spiritu dei repleti, & guttis mise-
 ricordiæ eius inrorati exclamabant, dicentes: Quis similis tibi in diis domine, quis similis ti-
 bi? Et iterum: Quis deus præter dominum? & quis deus præter dominum nostrum? Itaq; Moy-
 ses vbi proficere populum vidit, paulatim eos ad intelligētiam monarchiæ, & fidē dei vnus
 initiavit, vt in consequentibus dicit. Nomina deorum aliorum non commemorabis, recor-
 datus sine dubio, quali pœna damnatus sit serpens, qui primus nominauerat deos. Terrā de-
 niq; comedere condemnatur, & tali cibo dignum iudicatur ob id, quod primum omnium
 appellationem deorum introduxit in mundum. Quod & si tu multos deos vis introducere,
 vide ne exitum serpentis similem sortiaris. Certum autem esto, quod nos huius aui socios nō
 habebis, nec decipi nos patiemur abs te. Neq; enim proderit nobis ad excusationem in iudi-
 cio, si dicamus quod tu deceperis nos, quia nec primam mulierem excusare potuit male cre-
 didisse serpenti: sed morte, quia male crediderit, condemnata est. Hac ergo de causa & Moy-
 ses vnus dei fidem populo commendans, ait: Obserua tibiip̄i ne seducaris à domino deo
 tuo. Vide quia eodem verbo vitur, quo & prima mulier in excusatione utebatur, seductam
 se dicens, sed nihil profuit. Super omnia autem si verus aliquis surgeret propheta, qui signa
 & prodigia faceret, suadere autem velit, vt coleremus deos alios præter Iudæorum deum,
 nunquam ei credere possemus. Sic enim nos docuit lex diuina, secretum sermonem purius
 ex traditione commendans. Ait ergo: Si surrexerit in te propheta, aut somnians somnium,
 & dederit signa, & euenerint signa illa, vel prodigia, & dixerit ad te, eamus &
 colamus deos alienos, quos nescitis, non audietis verba propheta illius, neq; somnium som-
 niatoris illius, quia tentans tentauit vos, vt videat si diligitis dominum deum vestrū. Pro-
 pterea ergo & dominus noster signa & prodigia faciens, deum prædicabat Iudæorū, & ideo
 recte prædicationi eius creditur. Tu autem etiam si vere propheta esses, & signa faceres ac
 prodigia, sicut promittis, & alios adnūciare deos præter eum qui verus est, manifestum es-
 set te ad tentationem populo dei suscitatum, & ideo credi tibi omnino non potest. Vnus est
 enim verus, qui est Iudæorum deus: & ob hoc dominus noster Iesus Christus docebat quæ-
 rendum esse, non deum quem bene nouerant, sed regnum & iustitiam eius, quam scribæ &
 pharisæi, suscepta scientiæ clauē, non concluderant, sed excluderant. Nam si ignorassent ve-
 rum deum, nunquam vtique huius rei scientiam relinquens, quæ erat omnium caput, culpa-
 ret eos de paruis & minimis: id est, quod dilatarent fimbrias suas, & primos accubitus in cō-
 uitiis vindicarent, & quod in quadriuiis stantes orarent, & alia his similia, quæ vtiq; ex com-
 paratione magni huius capitis, ignorantia dei, exigua videntur & parua. Et Simon ad hæc
 ait: Ex verbis magistri tui conuincam te, quia etiam ipse ignotum quædam omnibus introdu-
 cit deum.

Sancti ho-
 mines dij.

Exodi. 10.

Deut. 32.

Deut. 4.

Psal. 88

Deut. 10

Luc. 4

Deut. 6

Psal. 34

Psal. 17

Serpens dā-
 natur quia
 decepit Euā
 & deos no-
 minauit pri-
 mus.

Deut. 17

Pseudopro-
 pheta: ad tē-
 tationē mit-
 tantur.

Matth. 2 8.

Lucas-10

Virtus incognita Simonis.

Quibus argumētis Petrus diuinitatē Simonis probauit.

Sextus sensus præscientiæ.

Secōma Petri in Simonis diuinitatem.

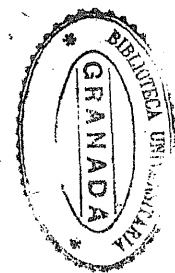
cit deum. Cum enim & Adam creatorem suum scierit deum, mundiꝝ conditorē: & Enoch G quippe qui ab eo translatus est, & Noë, ut pote ab eo iussus arcam cōstruere: cumq; & Abrahā, & Isaac, & Iacob, & Moyses, & omnes patres, omnisq; populus, atq; omnes gentes nouerint cōditorem mundi, & fateātur deum, Iesus vester, qui longe posterior patribus apparuit, dicit: Nemo nouit filium, nisi pater: neq; patrem quis, nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. Ita ergo & Iesus vester alium esse deum incōprehensibilem omnibus, & incognitum faretur. Tum Petrus: Contraria, inquit, tibi metpsi te proferre non sentis. Si enim & Iesus noster scit istum, quem dicis incognitum deū, ergo iam non à te solo est cognitus. Imò si Iesus noster eum nouit, Moyses quoq; qui & Iesum vëturum esse prophetauit, sine dubio nec ipse ignorauit eum: propheta enim erat: & qui de filio prophetauit, sine dubio cognouerat patrem. Si enim in uoluntate est filij, reuelare patrem cui voluerit filius, qui ab initio & semper cum patre fuit per singulas quasq; generationes, sicut reuelauit Moysi patrem, ita & aliis prophetis. quod si est, nulli patrum fuisse eum incognitum constat. Tibi vero qui filium non credis, quomodo potuit reuelari pater, qui nulli notus est, nisi cui voluerit filius reuelare? Reuelat autem filius patrem his, qui ita honorificant filium, sicut honorificant patrem. Tum Simon: Memento, inquit, quia filium dixisti habere deum, quod est iniuriā: quomodo enim habere filium potest, nisi similia hominibus, aut animalibus patiatur? Sed de his non est nunc tempus arguere profundam stultitiam tuam: festino enim de immensitate summæ lucis exponere, & iam nunc audi. Puto esse aliquā virtutem immensæ & ineffabilis lucis, cuius magnitudo incomprehensibilis habeatur, quam virtutem etiam mundi conditor ignoret, & legislator Moyses, & magister vester Iesus. Tum Petrus: Non tibi videtur amentia res esse, adferere velle quempiam, quod sit alius deus, quā deus omnium, & dicere, puto esse virtutem quandam, & prius quā ipsi certum sit quod loquitur, hoc velle aliis cōfirmare? Estne aliquis ita præceps qui verbis tuis credat: in quibus te ipsum videat dubitantem? & admittat esse aliquā virtutem incognitam creatori deo, & Moysi, & prophetis, & legi, & Iesu etiam magistro nostro: quæ virtus ita bona sit, ut nulli velit innotescere, nisi vni tantum, & hoc tibi tali? Tum deinde si noua est ista virtus, quomodo nobis non dat nouum aliquem sensum, præter hos quos gerimus quinque, ut ex ipso ab eo nobis largito nouo sensu, ipsam quæ noua est, capere & intelligere possimus: aut si non potest largiri, quomodo tibi largita est: aut si tibi reuelauit, cur non & nobis? Si vero à temetipso intellexisti, quæ ne prophetæ quidem sentire, aut intelligere potuerunt, dic age nobis nunc, quid vnusquisq; nostrum cogitat: si enim tantus est in te spiritus, ut ea quæ super celos sunt, incognita omnibus, & omnibus incomprehensibilia cognoscas, multo facilius cogitationes humanas, quæ in terris habentur, agnoscis. Quod si cogitationes nostras, qui hic stamus, non potes scire, quomodo ea quæ nullis esse cognita adfirmas, scire te dicis? Crede autem mihi, quia nunquam scires quid est lux, nisi ab ipsa luce accepisses & visum & intellectum videndi: sic & in cæteris: hinc accepta intelligentia, maius aliquid & sublimius somnij instar excogitas, occasione tamen ex istis quinque sensibus sumpta, quorum largitori ingratus es. Certus autem esto, quod donec nō inuenis nouum aliquē sensum, qui extra hos quinque sit, quibus omnes vtimur, nouū adferere nō poteris deum. Et Simon: Cum quinque sensibus constent omnia quæ sunt, nihil nouum addere, virtus illa cunctis eminentior, potest. Et Petrus ait, falsum est. Est enim & alius sextus sensus, id est præno-scendi: isti enim quinque sensus scientiæ capaces sunt, sextus autem præscientiæ est, quem habuere prophetæ. Tu ergo quomodo potes deum omnibus incognitum nosse, qui nec propheticum sensum, qui est præscientiæ, meruisti? Tum Simon cepit dicere: Hanc quam dico virtutem incomprehensibilem, & eminentiorem cunctis, etiam ipso qui mundum condidit deo, neque angelorum quisquam, neq; dæmonum nouit, neq; Iudæorum, neq; vlla omnino quæ à conditore deo substitit creatura. Quomodo enim poterat, quam creator ipse nō nouerat, lex me ipsius creatoris edocere, cum nec ipsa sciret quod doceret? Et Petrus: Miror, inquit, quomodo tu ex lege plus potueris discere, quā docere vel scire lex poterat? & quomodo horum quæ adferere vis probationes dicas te ex lege proferre, cum neque legem adferas nosse ea quæ dicis, neq; eum qui legem dedit, id est mundi creatorē? Sed & hoc miror, quomodo tu qui solus hæc nosti, hic modo cum omnibus stes, breuis atrij huius ambitu circumdatus. Et Simon videns cum omni populo ridentē Petrū, Rides, inquit, Petre, cum sermo de tantis rebus, & tam eminentibus habeatur? Tum Petrus: Noli, inquit, indignari Simon: nihil enim præter promissionem nostram gerimus, neq; aures nostras claudimus, tu dicebas: neq; statim ut audiuimus

A audiuimus à te ineffabilia proferri, in fugam versi sumus, sed ne loco quidem moti. Neque enim verisimilia saltem aliqua proferuntur abs te, quæ nos possint aliquatenus deterere: aut certe aperi nobis intelligentiam dicti huius, quomodo tu ex lege didiceris deum, quæ lex ipsa nescit, & quem ipse qui legem posuit ignoret. Et Simon: Si inquit, ridendo cessasti, euidentibus adsertionibus comprobabo. Et Petrus ait: Quin desinam, ut possim discere à te, quomodo tu à lege didiceris, quæ lex nescit, & quæ ipse deus legis ignoret. Et Simon: Audi, inquit, manifestum est omnibus, & ineffabili quadam ratione compertum, vnum esse deum, qui sit omnium melior, à quo omne quod est, sumpsit exordium, vnde & necessariò subiecta sunt ei omnia quæ post ipsum sunt, velut principi omnium & eminentiori. Ego ergo cum cognouissem deum hunc qui creauerat mundum, secundum quod lex docet, in multis esse infirmū: longe autem abhorret infirmitas à perfecto deo, & hunc viderem non esse perfectum, necessariò alium esse intellexi, qui esset perfectus. Hic enim, ut dixi, secundum quod scriptura legis docet, in multis infirmus esse deprehenditur. Primo, quod homo quem plasmavit, non potuit permanere talis qualem ipse voluerat: & quia nec bonus est, qui primo homini posuit legem, ut ab omnibus quidem lignis paradisi ederet, de ligno autem scientiæ non contingeret: sed si gustasset, moreretur. Cur enim vetaret eum vesci, ut sciret quid esset bonum, vel quid malum, ut sciens, mala quidem vitaret, bona vero eligeret? Sed neq; ipse hoc cōcessit: & quia ille præter mandatum gustauit, & agnouit quid esset bonum, ac didicit honoris gratia verentem da contegere, indecorum enim sensit reuelatis pudendis stare ante creatorē suum, ille eum, qui honorem deo deferre didicerat, morte condemnat, & serpenti qui hæc ostenderat, maledicit. Sed utiq; si lædendus ex hoc erat homo, cur omnino lædendi causam in paradiso posuit? Si vero bonum erat quod in paradiso posuit, non est boni prohibere à bono. Sic ergo cū is qui hominem fecit & mundum, secundum ea quæ lex refert, imperfectus sit, alium sine dubio dat intelligi qui perfectus sit. Necessè est enim esse aliquem omnium præstantiorem, propter quem & omnis creatura ordinem suum seruat. Vnde & ego sciens, quia omnimodò necesse est aliquem benigniorem & potentiorē eo, qui legem dedit imperfecto deo, ex comparatione imperfecti, perfectum quid sit intelligens, ex ipsa scriptura deum illum de quo scriptum nō erat, intellexi. Et hoc modo potui à Petre ex lege discere, quod nesciebat lex. Quod & si lex non dedisset indicia, quibus colligeretur imperfectus esse deus qui condidit mundum, mihi possibile erat, etiam ex his quæ in hoc mundo geruntur malis, nec emendantur, colligere: vel quia impossibilis est creator eius, qui male gesta non corrigit, si non potest: vel si non vult auferre mala, ipse malus sit. Si vero neq; potest neq; vult, nec potēs, nec bonus sit: & ex his necesse est colligi, quod alius sit deus omnium præstantior, & potentior. Ad hæc si quid habes dicere, non moreris. Petrus respondit: Solent ista à Simon absurda aduersum deū meditari, hi qui legem non magistris tradentibus legunt, sed semetipsos doctores habent, & putant se intelligere posse legem, quam sibi non exposuit ille, qui à magistro didicerit. Verū tamen nunc, ut & nos secundum tuum sensum scripturam legis sequi videamur, quia & impossibile, & non bonum dicis ostendi conditorē mundi, quomodo non vidisti quod iisdē ipsis reprehensionibus succumbit, & subiacet etiam ista virtus tua, quam dicis esse eminentiorem omnium? Eodem nanque modo de ipsa dici potest, quia omnia quæ hic male geruntur, aut impossibilis est, quæ non corrigit: aut si potest, & non vult, mala est. Si vero neque potest, neque vult, & impossibilis & imperfecta est. Vnde non solum simili culpæ virtus ista tua noua, sed & deteriori inuenitur obnoxia, si super hæc omnia etiam cum non sit, esse credatur. Nam is qui mundum creauit, hoc ipsum quod subsistit ex opere eius, quo mundum condidit, palam est, sicut etiam ipse confiteris. Ista vero virtus, quam te solum scire dicis, nullum de se indicium præbet, per quod hoc ipsum saltem quod est & subsistit, possimus aduertere. Quale est ergo, ut derelinquamus deum, in cuius mundo viuimus, & omnibus ad vitam necessariis fruimur, & sequamur nescio quem, cuius non solum nihil consequimur boni, sed ne hoc ipsum quidem, quod sit, scire possumus, scilicet quia nec est: siue enim eum lucem appelles, & luce ista quam cernimus clariorem, nomen ipsum à mundi conditore mutuaris: siue substantiam dixeris super omnia, intelligentiam hinc profers cum sermonis augmento: siue mētem, siue bonitatem, siue vitam, siue aliud quid memoraueris, hinc vocabula mutuaris. Cum ergo nihil noui de illa virtute quam dicis, non solum ad intelligendum, verum ne ad nominandū quidem habeas, quomodo introducis nouum deum, cuius ne appellationem quidem inuenis nouam: Virtus enim non solum creator mundi dicitur, sed & ministri gloriæ eius, omnisq; militia

Simō infirmū nostrū deum cauilatur.

Transgressio honoris gratia verentem Simon imputat deo

Lex sine magistro nō facile intelligitur.

Iust⁹ est do-
minus si cor-
rigit, sumus
enim filij

Animæ ca-
ptivæ dedu-
ctæ in mūdū
Impudens
mendacium
Simonis.

Lucæ. 11

militia. celestis. Non tibi ergo melius videtur esse, vt sequamur factorem nostrum deū, tanquam patrem erudientem nos, & imbuentem sicut ipse nouit: Quod & si sit aliquis, vt tu dicis; benignior omnium deus, certum est, quia non irascetur nobis: si vero irascitur, malus est. Noster autem deus si irascitur & vindicet, non est malus, sed iustus: proprios enim filios corrigit & emendat. Ille vero qui nihil nobiscū habet negotij, si vindicare velit in nos, quomodo bonus erit? supplicia sumens de nobis, quod non derelicto patre nostro ipsū sequuti sumus, in anibus suspicionibus tracti: quomodo ergo iste talis bonus à te adseritur, qui nec iustus intelligi potest? Tum Simon: Tantū ne erras Petre, vt nescias, quia animā nostrā à bono deo sunt illo: omnium præstantiore, sed captivæ deductæ sunt in hunc mundū: Et Petrus: Ergo nō est omnibus incognitus, sicut paulō ante dicebas: & tamen quomodo indulgit bonus deus captiuitatem fieri animarū suarum, si erat super omnes potentior virtus? Et Simon: Ipse misit creatorem deum, vt conderet mundū, sed ille mundo cōdito semetipsum pronunciauit deum. Et Petrus: Ergo nō ignoratur ab eo qui cōdidit mundū, vt superius dixeras: sed neque animæ ignorantium, si quidē ab ipso abductæ sunt. Cui ergo iam erit incognitus, si & mundi creator nouit eum, vt pote ab ipso missus, secundū ea quæ tu dicis, & omnes animæ tanquam ab ipso huc violenter abstractæ? Tum deinde dicas velim, qui mittebat cōditor mundi, nō sciebat eū, qui mittebatur, fidem nō seruaturum? si nesciebat, præcius non erat: si vero præciit & passus est, facti huius ipse reus est, qui non vetuit: quod si non potuit, omnipotens non est. Si vero, quasi bonum id sciens, nō prohibuit, inuenitur ille esse melior qui præsumpsit facere id, quod ille qui mittebat ignorauit bonum. Et Simon: Volentes, inquit, ad se venire suscipit, & ipsis benefacit. Et Petrus: Nec hoc nouum est, hoc enim facit & hic, quem mundi creatorem fateris. Et Simon: Sed bonus deus, tantum si agnoscat, salutem præstat. Mundi autem conditor exigit etiam legem impleri. Et Petrus: Ergo & adulteros, & homicidas saluat, si cognouerint eum, non saluat. Magnum bonū prædicās, qui non tam malos saluat, quam qui bonis nullam misericordiam præstat. Et Simon: Magnus sanē labor est agnoscere eum homini in carne posito. Omnibus enim tenebris tetrius, & omni luto grauius est corpus hoc, quo circumdatur anima. Et Petrus: Ergo bonus iste deus quæ difficilia sunt, querit. Qui autem vere deus est, faciliora expetit. Dimittat itaque nos quasi bonus, apud patrem & creatorem nostrum, & quando disceserimus è corpore, & istas, quas dicis, tenebras reliquerimus, tunc eū facilius agnoscemus, & tunc magis anima conditorem suum esse intelliget deum, & apud ipsum permanebit, nec vltra diuersis cogitationibus fatigabitur, neque volet ad aliam confugere virtutem, quæ nulli cognita est, nisi Simoni soli: quæ tantæ bonitatis est, vt nisi quis prius impius extiterit in parentem suum, ad ipsam venire nō possit. Nescio quomodo hæc virtus vel bona, vel iusta appellanda sit, cui placere nō potest, nisi quis impie se gesserit in eum, à quo factus est. Et Simon: Non est impium vtilitatis gratia, & lucri maioris, confugere ad eum qui opulentioris est gloriæ. Et Petrus: Si, vt tu ais, non est impium confugere ad alienum, multo magis pium est permanere apud proprium patrem, etiam si pauper sit. Aut si non putas esse impium, vt relicto patre nostro confugiamus ad alium, quasi meliorem, neque indignari credis pro hoc creatorem nostrum: multo magis bonus deus nō indignabitur, quod cum effemus ab eo alieni, non confugimus ad eum, sed permansimus apud creatorem nostrum: & puto quod ex hoc magis conlaudabit nos, quia fidem seruamus creatori nostro deo: considerans quia si suipsius fuisset, nunquam relinquentes ipsum, seduci inlecebris potuissemus alienis. Nam si quis opulentioribus inlecebris pollicitationibus, relicto proprio parente, confugiat ad alienū: potest fieri, vt iterū relicto eo, ad alium pergat qui maiora promiserit, eo magis quod ipsius proprius nō erat filius: quippe qui etiā eum, qui ei natura pater erat, relinquere potuit. Et Simon: Quid si ab illo sint animæ, & ignorant eum, & ille est vere pater ipsarum? Et Petrus: Satis, inquit, ostendis eum inualidū. Nam si potentior, vt ais, omnibus est, nunquā potentiori inualidior spolia detraxisse credēdus est: aut si potuit vi ab eo animas deducere in hunc mundum creator deus, quomodo eas corpore emissas, & captiuitatis vinculis resolutas, bonus deus vocabit ad pœnā, quæ per ipsius vel desidiam, vel infirmitatem, abstrahi ad hunc locum, & inuolui corpore quasi tenebris ignorantia potuerunt? Videris mihi ignorare quid sit pater & deus, verum & animæ vnde sint, vel quando, & quomodo factæ, possem dicere: sed hæc nunc tibi aperire fas non est, in tanto errore posito de scientia dei. Tum Simon: Erit, inquit, tempus cum pœnitebit te, quod dicentem me de ineffabili virtute non intellexeris.

A intellexeris. Et Petrus ait: Da ergo nobis, vt sæpe iam dixi, tanquam nouus deus, aut qui ab illo descenderit, sensum aliquem nouum, per quem, nouum quem dicis deum, possimus agnoscere: isti enim quinq; sensus, quos nobis dedit creator deus, creatori suo fidem seruant, nec alium quenquam esse sentiunt deum, hoc eis ipsa sui præstante natura. Ad hæc Simon: Adhibe, inquit, animum ad ea quæ dicturus sum, & facito eum inuisibilibus semitis incedentē, peruenire ad ea quæ tibi demonstrauero. Ausculta ergo nunc: Nunquā ne in cogitatione positus, extendisti mentem tuā in regiones vel insulas porrō positas, & ita in eis fixus animo mansisti, vt ne præsentem quidem videre, aut temetipsum scire vbi sederes, præ suauitate eorū, quæ habebantur in oculis, posses? Et Petrus ait: Verum est Simon: hoc mihi frequenter accidit. Et Simon: Ita & nunc sensum tuum extende in cælum, & iterum super cælum: & vide quia debet esse aliquis locus qui sit vltra mundū, vel extra mundum, in quo neque cælum sit, neque terra, ne vmbra horum etiā ibi tenebras operetur. Et ob hoc cum neque corpora aliqua in eo sint, neque ex corporibus tenebræ, necessario sit lumen immensum: & lumen considera cuiusmodi esse possit, cui tenebræ nullæ succedunt. Nam si vniuersum hunc mundum, solis huius replet lux, quantum æstimas esse illud incorporeum lumen, & infinitum: tantum sine dubio, vt istud solis lumen, ad illud, tenebræ, & non lux esse videatur. Hæc cum diceret Simon, Petrus respondit: De utroque ergo patienter ausculta, id est, & de exemplo extendendi sensus, & de immensitate lucis. Scio me ipsum dō Simon aliquando in cogitatione positum, extendisse sensum meum in regiones, vt ais: & insulas procul positas, easque mente non minus, quam oculis perspexisse: cum essem Capernaum in captura piscium positus, & sederem supra saxum, hancum setæ innexum, & decipiendis piscibus aptatum, habens in manu, ita vt hærentem ei non senserim piscem, dum mens mea per desiderabilem mihi Hierusalem distenta, percurreret, ad quam sanē, oblationum gratia & orationum, vigilans frequenter ascenderam. Verum & Cæsaream hanc mirari ab aliis audiens, & desiderare solebam: & eam, in qua nondum fueram, videre mihi videbar, & cogitabam de ea quæ conueniret de ciuitate magna cogitari, portas, muros, lauacra, plateas, angiportus, fora, & horum consequentia, secundum ea scilicet quæ in aliis vrbibus videram: & in tantum intentione huiuscemodi intuitus delectabar, vt verē, sicut ipse dixisti, nec præsentem atque adstantem viderem, nec ipse vbi sederem nossem. Et Simon: Modo, inquit, recte dicis. Et Petrus denique: Cum piscem maximum qui hamo in hæserat, mente occupatus habere minime sentirem: & id quidem cum hami lineam de manibus meis violenter arriperet, stupentem me videns frater meus Andreas, qui mecum sedebat, ac penē casurum, latus fodiens cubitu, velut dormientem excitat, dicens: Non vides Petre, quam magnum piscem coperis: nunquid nam mente excidisti, quod sic attonitus stupes? quid est, quod pateris: dic mihi. Et ego indignatus ei paululum, quod me à dulcedine eorum quæ intuebar, abstraxerit, respondi nihil me mali pati, sed animo desiderabilem mihi intueri Hierusalem, simulque Cæsaream: & corpore quidem cum ipso esse, mēte vero illuc penitus auferri. At ille, nescio vnde inspiratus, reconditum & secretū veritatis protulit verbum: Desine inquit, Petre: quid est quod agis? hi enī qui demone incipiunt repleri, vel moueri mēte, huiuscemodi initia habet, per phantasias primo ad iucūda quæque & delectabilia transferuntur: deinde ad ea quæ non sunt, vanis & inanibus motibus effunduntur. Hoc autem accidit ex languore quodam animæ, quod ea quidem quæ sunt, non videt: desiderat vero adducere ad cōspectus suos ea quæ non sunt. Sed & illis ita accidit, qui phrenesin patiuntur, & videntur sibi multas imagines videre, pro eo quod nimietate frigoris vel caloris anima ipsorum conuulsa & emota locis suis, errorem patitur ministerij naturalis. Sed & hi, qui laborant siti, cum in scoporem venerint, flumina & fontes videre sibi vidētur, ac bibere: hoc autē patiuntur, ariditate intemperati corporis laborantes. Propter quod certum est, hæc vitio quodam, vel animæ, vel corporis fieri. Denique vt accipias rei fidem, de Hierusalem, quam sæpe videram, dicebam fratri meo, quæ loca, quosve conuentus, visus mihi fuisset videre. Sed & de Cæsarea, quā nunquam videram, nihilominus contendebam, quod esset talis, qualem mente & cogitatione cōceperam. Cum autem venissem huc, nihil omnino simile respiciens eorum, quæ per phantasias videram, reprehendi memetipsum, & notavi valde, quia ex aliis quæ videram, portas ei, & muros, aliisque ædes, reuera similitudinem ex aliis capiens, dederam. Neque enim quis potest nouum aliquid, & cuius forma nulla vnquam extiterit, cogitare. Nam & si velit aliquis tauros, cum quinque capitibus, ex sua cogitatione formare, ex istis quos vidit cum singulis capitibus, illos quinque capitibus fingit. Et tu ergo nūc, si vere aliquid tibi videris

Lumen im-
mensum sit
pra cælos

Phreneticū

c tua

tua cogitatione perspicere, & supra caelos intueri, nō dubium quin ex his ea cōsideres quę in terris positus vides. Aut si putas facilem menti tuę accessum esse super caelos, & cōsiderare te posse quę illic sunt, atq; immensę illius lucis scientiam capere: puto ei, qui illa potest cōprehendere, facilius esse vt sensum suū, qui illuc nouit ascendere, in alicuius nostrū qui adisti^m, cor & pectus iniiciat, & dicat, quas in eo cogitationes gerat. Si ergo potes alicuius nostrum, qui tamen nō sit erga fauorem tuū occupatus, enunciare cogitationes cordis, poterimus tibi fortasse credere, quod & ea quę super caelos sunt, scire potueris, licet illa multo sint celsiora. Ad hæc Simon: Qui vero, inquit, multas nēnias texuisti, audi iam nunc. Impossibile est omne quod ad cogitationem hominis venerit, nō etiam re ipsa ac veritate subsistere: quę enim non subsistunt, nec speciem habent: quę autem speciem non habent, nec cogitationi possunt occurrere. Et Petrus: Si omne, inquit, quod ad cogitationē venire potest subsistit, istum quem dicis extra mundum esse immensitatis locum, si cum quis in corde suo lumen esse cogitet, alius vero tenebras, quomodo poterit vnus atq; idem locus secundum eos, qui diuersa de eo cogitarunt, & lumen esse, & tenebrę? Et Simon: Omitte nunc ista quę ego dixi, tu quid esse putes super caelos dicito. Et Petrus: Si de vero, inquit, fonte luminis crederes, posse te docere, quid, & quomodo esset quod immensum est, & non phantasiā vanam, sed & consequentem & necessariam rationem redderem veritatis, nec adfertionibus sophisticis, sed legis & naturę testimoniis vterer, vt scires quia immensitatis fidem præcipue continet lex. Quod si immensitatis ratio non latet legem, nihil profecto aliud eam latere potest: & ideo falsum est, quod putasti esse aliquid quod ignoret lex. Multo autem amplius nihil latebit eum, qui legem dedit. Nec tamen possum tibi aliquid de immensitate, & his quę sine fine sunt, loqui, nisi prius de his, qui certo sine terminantur caelis, rationē vel receperis nostram, vel ipse protuleris tuā. Quod si de his quę certis finibus concluduntur intelligere nō potes: multo magis de his quę sine fine sunt, neq; scire aliquid poteris, neq; discere. Ad hæc Simon: Melius, ait, mihi videtur simpliciter credere, quia deus est, & quia solum istud quod videmus sit cælum in vniuerso mundo. Et Petrus: Non ita, inquit, sed vnum quidem confiteri conuenit deum qui vere est. Coelos autem esse qui ab eo facti sunt, sicut & lex dicit: quorum vnum cælum sit superius, quo cōtinetur etiam visibile firmamentum, illud esse perpetuum & æternum, cum his qui habitant ibi. Istud autem visibile in consummatione seculi resoluendum esse, & transire, vt illud cælum, quod est antiquius & excelius, post iudicium sanctis & dignis appareat. Ad hæc Simon respondit: Hęc ita esse, vt tu dicis, credentibus possent videri. Ei autem qui horū expectat rationes, impossibile est ex lege proferri, & præcipue de immensitate lucis. Et Petrus: Noli, inquit, putare nos, quod ex fide sola recipienda esse dicamus, sed ex ratione adserenda. Neque enim tutum est nudę hæc fidei, absque ratione committere, cum vtiq; veritas ratione non careat. Et ideo qui hæc ratione munita susceperit, perdere eam nūquam potest: qui vero absque adfertionibus ea suscipit simplicis sermonis ad sensu, neque seruare ea tuto potest, neque si vera sint certus est: quia qui facile credit, facile & recedit: qui autem rationem quaerit eorum quę credidit, & accepit, quasi vinculis quibusdam rationis ipsius conligatus, nunquam ab his quę credidit, diuelli, aut separari potest. Et ideo quanto quis propensior fuerit in expetenda ratione, tanto erit firmior in conseruanda fide. Ad hæc Simon: Magnum est, inquit, quod repromittis, vt immensę lucis æternitas ex lege possit ostendi. Cumq; Petrus dixisset, quādo volueris: Simon ait: Quoniā hora iam multa est, crastino adstanti mihi & renitenti, si probare potueris, factū esse hunc mūdum, & animas esse immortales, habebis me adiutorem prædicationis tuę. Et cum hæc dixisset, egressus est: sequuta autem est eum ex omni populo qui cum ipso venerat pars tertia, qui erant quasi mille viri: ceteri vero flexis genibus prostrabant se Petro, super quos ille inuocato dei nomine, alios dæmonia habentes curauit, alios etiam languentes sanauit, & ita latantem populam dimisit, mandans ei, vt, in crastinum diem maturius conuenirent. Petrus vero cum recessissent turbę, sterna iussit humi subere atrij nudo vbi fuerat disputatum, & recubuit vnā cum illis vndecim: ego vero cum aliis quibusdam, qui & ipsi initia audiendi verbi dei acceperant, & erant charissimi, recumbens sumebam cibū. Sed benignissimus Petrus cōsiderans, ne fortē tristitiam mihi inferret ista sequestratio, ait ad me: Non pro superbia d̄ Clemens conuiuium nō ago cum his, qui nō dum purificati sunt, sed vereor ne fortē mihi quidem noceam, ipsis autem nihil prosim. Hoc enim pro certo scire te volo, quia omnis qui idola coluit aliquando, & eos quos pagani nominant deos, adorauit, vel de immolatis eorū degustauit, spiritu immundo non caret: con-

Duo cæli.

Visibile cœli resoluatur in nouum simo die.

Veritas ratione munita est.

Petri miracula.

Clemens exclusus a mēsa.

A uiua enim factus est dæmonū, & participium sumpsit eius dæmonis, cuius in mēte sua specię, vel timore, vel amore, formauit: & per hæc mundus nō est a spiritu immundo. & ideo purificatione indiget baptismi, vt exeat ab eo spiritus immūds, qui interiores animę ipsius in se dit affectus, & quod est deterius, nec, quod intrinsecus lateat, indicatur, vt ne publicatus furio cupiditates suas expleant, & ad ea quę ipsi desiderant, inclinantes animę motus, suis eos parere libidinibus cogant, vt efficiatur ex integro vasa dæmonum. Ex quibus vnus est Simon hic, qui tali quodā morbo cōprehensus, nec sanari iam potest, quia voluntate & proposito ægrotat. Nec cōtra voluntatem eius habitat in eo dæmon: & ideo si eum quis fugare velit & expellere ab eo, cum sit inseparabilis, & vt ita dicam, anima iam eius effectus, videbitur magis necare eum, & homicidij crimen incurrere. Nemo ergo vestrū contristetur a cōuiuio nostro separatus, tēpore enim aliquo obseruare debet vnusquisq; sanē quāto ipse voluerit. Paruo enim tempore sequestratur, qui citō voluerit baptizari: multo autem, qui tardius. Vnusquisq; ergo in sua habet potestate, breue aut longum penitentię suę tempus exigere: & ideo in vobis est, quando velitis ad nostram conuenire mensam, & non in nobis, quibus permissum nō est, sumere cum aliquo cibum, nisi prius fuerit baptizatus. Vos ergo magis nos prohibetis a vestro conuiuio, si ad purificandum moras habeatis, & tardius baptizemini. His dictis cum benedixisset, cibum sumpsit. Et post hæc cum gratias egisset deo, ingressus quiete, similiter autem & nos omnes, erat enim iam nox.

Spūs immūdi cur occidit penitentes.

Baptizati nō comedent cum illis.

RECOGNITIONVM DIVI CLEMENTIS ad Iacobum fratrem domini, Liber tertius, Rufino Torano Aquileiense interprete.

D N T E R E A Petrus gallorum cantibus surgens, & excitare nos volēs, inuenit vigilantes, vespertino adhuc lumine perdurāte: cumq; ex more salutauisset, & resedissem^o omēs, ita exorsus est: Nihil est difficilius, fratres mei, quā de veritate apud permixti populi multitudinē disputare. Quod enim est, omnibus, vt est, dici non licet, propter eos qui maligne & insidiosè audiunt: fallere vero nō expedit, propter eos qui sincere audire desiderant veritatem. Quid ergo faciet cui ad indiscrētū populū sermo est, occultet quod verū est? Et quomodo instruet eos qui digni sunt? Sed si merā proferat veritatē his, qui salutē consequi nō desiderant, illi a quo missus est, iniuriam facit, a quo & mandatū accepit, ne mittat verborum eius margaritas ante porcos & canes, qui aduersum eas, argumētis ac sophismatib^o reluctātes, ipsas quidē cœno intelligētice carnalis inuoluant: latratibus autē suis & responsionibus sordidis, rūpant & fatigent prædicatores verbi dei. Propter quod & ego in plurimis circuitu quodā verbi vtens, tentare nitebar, ne principalem de summa diuinitate intelligentiam, minus dignis auribus publicarem. Et post hæc incipiens de patre, & filio, & spiritu sancto, breuiter nobis & euidenter exposuit, vt omnes audientes miraremur, quomodo homines derelicta veritate, conuersi sunt ad vanitatem. Sed cum inluxisset dies, ingressus est quidam, dicens: Multitudo plurima expectat in atrio, in quorū medio stat Simon, persuasionibus pessimis præuenire aures populi cupiens. Et Petrus statim egressus, stetit in loco in quo pridie disputauerat: omīsq; ad ipsum populū cōuersus, cum gaudio intendebat in eum. Simon vero vbi sensit gauisum esse populū de conspectu Petri, & erga affectum eius moueri, obstupefactus ait: Miror hominum stultitiam, qui me magum dicunt, & Petrum diligunt: cum vtiq; olim habētes notitiam meī, me magis diligere deberent: & ideo ex hoc indicio, qui habent sensum, possunt intelligere, quia magis Petrus magus videri potest, cum mihi, cui ex consuetudine debitus propemodum est, non defertur affectus: illi autem, cui nullo vsu debetur, abundanter expenditur. Et cum multa huiusmodi Simon diceret, Petrus salutato ex more populo, ita respondit: Sufficit vnicuique d̄ Simon ad confutandum conscientia sua: quod si hoc miraris, quod noti non solum te non diligunt, sed & oderunt, tui causam discē a me. Cum sis seductor, veritatem te prædicare profiteris: ob hoc plures, desiderii gerentes discēda veritatis, amicos habuit.

Difficile est apud permixtā plebē de veritate dicere.

Cœno carnalis intelligentie corrumpitur scriptura.

Secūds cōgressus Petri cum Simonē.

builti. Sed hi vbi contraria in te quam profitebaris, viderunt, qui amatores erant, vt dixi, veritatis, non solum non diligere te, sed & odisse ceperunt. Non autem statim ab eis desertus es, quia vel pollicebaris adhuc te eis ostendere, posse, quod verum est. Donec ergo nondum aderat qui posset ostendere, patiebatur te: vbi vero spes eis doctrine melioris adrisit, te contententes, quod melius intelligunt, nosse desiderat. Et tu quidem nefariis artibus agens, ab exordio latere te posse credidisti, sed non lates: vrgeris enim, & contra spem publicaris, quia non solum ignorasti veritatem, sed nec audire voluisti ab his qui eam sciebant. Si enim audire voluisses, innotuisset vtiq; tibi ille sermo eius, qui ait, quia nihil est occultum, quod non agnoscatur: neq; opertum, quod non reueletur. Hec & his similia dicente Petro, Simon respondit: Nolo me verbis occupes Petre: repeto abs te, quae hesterno promiseras: dicebas enim ostendere te posse, quia lex doceat de immensitate lucis aeternae, & quod duo tantum sint caeli, & ipsi creati: sed superius esse lucis illius sedem, in qua solus in aeternum residet ineffabilis pater. Ad illius vero caeli similitudinem, factum esse etiam istud visibile caeli, quod & transiturum consistimabas. Vnum ergo dixisti esse patrem omnium, quia non possunt duo esse immensi, alioqui neuter eorum immensus erit, quia in eo quo alter subsistit, alteri finem subsistendi facit. Si ergo haec non tantum polliceris, sed & ostendere potes ex lege, omittens plura loqui, hinc incipe. Et Petrus: Si propter te inquit, qui ad contradicendum tantummodo venis, rogarer de his dicere, nunquam a me vnum saltem posses audire sermonem. Sed quoniam necesse est agricolam, qui vult bonam terram seminare, nonnulla femina perdere, aut in petrosi, aut in his, quae ab hominibus conculcanda sunt, vel in dumosis ac repletis sentibus, locis, sicut & magister noster exposuit diuersitatem propositi vniuscuiusque animae per haec indicans, non morabor. Tum Simon: Videris mihi, inquit, irasci: quod si est, non necesse est inire conflictum. Et Petrus: Video te sentire quod arguendus sis, & vis vrbane subterfugere certamen: nam quid vidisti me iratum fecisse in te hominem, tantum populum decipere cupientem? & cum nihil habeas quod dicas, modestiam simulantem, qui & autoritate tua iubes, vt quomodo ipse vis, & non quomodo ordo postulat controuersia moueatur. Et Simon: Imperabo mihi ipsi sapientia vti ad imperitiam tuam, vt ostendam te quidem velle populum seducere, me autem docere quae vera sunt. Sed nunc omitto de immensa luce discutere: quod interrogo te, hoc mihi responde. Cum deus fecerit vniuersa, vt tu dicis, vnde est malum? Et Petrus: Hoc modo interrogare non est aduersantis, sed interrogantis. Si ergo vis discere, confitere, & prius te doceam, quomodo debeas discere: & cum didiceris audire, tunc iam te incipiam consequenter docere. Si vero non vis discere, tanquam sciens omnia, ego prius expono fidem quam praedico, expono & tu, quod tibi verum videtur. Et cum manifesta fuerit vtriusque professio, iudicetur ab auditoribus cuius nostrum sermo sit veritate subnixus. Et Simon ad haec respondit: Risus mihi est, ecce qui promittit quod me doceat. Veruntamen patiar te, & imperitiam tuam atque arrogantiam feram: confiteor, discere volo, videam quomodo me poteris docere. Et Petrus: Si, inquit, vere vis discere, discere hoc primum, quam imperite interrogaueris: ais enim, cum deus vniuersa creauerit, vnde est malum? Ante enim quam hoc rogares, tres interrogandi species praecedebant. Primo, si est malum. Secundo, quid sit malum. Tertio, cui sit, & vnde. Ad haec Simon: O imperitissime, inquit, & inereditissime, estne hominum quisquam qui non confiteatur, quia sit in hac vita malum: Vnde & ego putans te vel comunem omnium habere sensum, interrogavi vnde sit malum, non vt discere volens, qui omnia sciam, abs te praecipue qui nihil noueris: sed vt te ostendam ignarum esse omnium. & ne putes quia iratus sum quod ita tecum austerius loquor: miseratio me habet horum qui adsumt, quos tu decipere conaris. Et Petrus ait: Multum malus es, si tantas iniurias non iratus facis: sed impossibile est fumum consurgere, vbi ignis non est. Veruntamen dicam, ne te verbis videar occupare, quo minus ad ea quae abs te incoeuienter sunt dicta, respondeam. Ais omnes fateri, quia sit malum: quod vtiq; falsum est: nam primo omnium quia subsistat malum, vniuersa Hebraeorum negat gens. Et Simon interrupto sermone: Recte, inquit, faciunt qui dicunt non esse malum. Et Petrus: Non de hoc nunc proposuimus dicere, sed quia non omnes dicunt esse malum. Secundum autem erat interrogare te, quid est malum, substantia, an accidens, an actus: sed & alia multa huiusmodi. Et post haec, erga quid, vel quomodo sit, aut cui sit malum, vtrum deo an angelis, an hominibus piis, an impiis omnibus, an aliquibus, an sibi ipsi, an nulli. Et tunc interrogares vnde sit, vtrum nam a deo, an ex nihilo, semper ne fuerit, an ex tempore coeperit, vtile sit, an inutile, & alia multa quae huiusmodi propositio exigit. Ad haec Simon respondet: Ignosce mihi, erravi de prima

Luca. 8

Vnus immensus.

Praedicatoribus velut agricolis, nonnulla femina per eunt.

Discipulis primo imperitia sua est agnoscenda.

Fumus nuncquam est sine igne.

Hebraei negant esse malum.

A prima interrogatione, sed puta me nunc primum interrogare, est malum an non? Et Petrus ait: Quomodo interrogas, quasi discere volens, an docere, an quaestioni mouendae gratia? Si quidem quasi discere volens, habeo quod te prius doceam, vt per consequentiam & ordinem doctrinae veniens, ex teipso intelligas, quid sit malum. Si vero vt docens proponis, non indigeo abs te doceri, habeo enim magistrum a quo omnia didici. Quod si quaestioni mouendae, & disputandi gratia, vterque nostrum prius quod sibi videtur, exponat, & ita certamen habeatur. Neque enim verum est vt interrogas, quasi discere volens, & contradicas vt docens, vt post responsum meum in tuo iudicio sit, dicere, si bene, an male dixerim. Propter quod non potes in loco contradicentis stans, iudex esse eorum quae dicimus: & ideo, vt dixi, si certamen habendum est, vterque nostrum quod sentit exponat, & nobis in conflictu positus, religiosi auditores hi iusti iudices erunt. Et Simon: Non tibi videtur absurdum vt imperitus populus de nostris dictis habeat iudicium? Et Petrus: Non ita est: quod enim vni fortasse minus liquet, inuestigare a plurimis poterit: nam saepe etiam fama vulgi, prophetiae speciem tenet. Super haec autem omnia, praesens hic omnis populus amore dei constrictus, hic adstat, verique cognoscendi gratia: & ideo omnes isti, quasi vnus habendus est, pro vno eodemque erga amorem veritatis affectu: sicut e contrario duo inter se si dissentiant, multi sunt, & diuersi. Si autem vis iudicium capere, quomodo omnis hic populus qui adstat, quasi vnus sit homo, ex silentio eius ipso, & quiete considera: quomodo cum omni patientia, vt vides, etiam antequam discant, veritati dei honorem deferunt. Nondum enim maiorem cultum, quae ei deferre debeant, didicerunt. Propter quod spero de clementia dei, quod religiosum propositum mentis eorum amplectetur erga se, & veritatem praedictam, victoriae palmam dabit, vt manifestum eis faciat veritatis praedictam. Tum Simon: De quo, inquit, vis haberi certamen? dic, vt & ego definiam quod mihi videtur, & ita quaestio incipiat. Et Petrus respondit: Si quidem, vt mihi videtur, facere vis, ego secundum magistrum mei praecceptum fieri volo, qui primo omnium Hebraeorum genti, quam sciebat habere cognitionem dei, & quod ipse esset qui fecerit mundum, praecipit, non vt eum quaereret quem sciebat, sed voluntatem eius iustitiamque perquireret: sciens, quia in hominum arbitrio positum est, vt hoc quaerentes inueniant, & faciant, atque obseruent ea de quibus iudicandi sunt. Et ideo iussit nos quaerere, non vnde sit malum, vt tu paulo ante requirebas, sed iustitiam boni dei, regnumque eius, & omnia, inquit, haec adiicientur vobis. Et Simon: Quoniam, inquit, Hebraeis ista mandantur, velut recte scientibus deum, & opinantibus, quod vnusquisque in suo arbitrio habeat, agere ea de quibus iudicandus est: mihi autem ab illis discrepat sententia, vnde vis vt incipiam? Tum Petrus: Ego, inquit, suadeo primo quaerendum esse, si in potestate nostra est scire vnde iudicandi sumus. Et Simon: Non ita, inquit, sed de deo: vnde & omnes qui praesto sunt, audire cupiunt. Et Petrus: Constat ergo apud te, quia est aliquid in arbitrij potestate facere: hoc tantum si est, & requiramus, vt dicis, de deo. Simon ad haec respondit: Nequaquam. Et Petrus: Si ergo nihil est in nostra potestate, superfluum est nos quaerere aliquid de deo, cum in potestate non sit quaerentibus inuenire. Vnde bene dixeram, hoc primo quaerendum esse, si est aliquid in arbitrij potestate. Tum Simon: Non possum, inquit, ne hoc ipsum quidem intelligere, quod dicis, si est aliquid in arbitrij potestate. At Petrus videns quod ad patrem se contentiosorem declinat, superari metuens, vt quasi in incertum confundat omnia, respondet: Quomodo ergo scis, quia non est in hominis potestate scire aliquid, cum hoc ipse scias? Et Simon: Nescio, inquit, si vel hoc ipsum sciam: vnusquisque enim sicut ei fato decernitur, vel sapit aliquid, vel intelligit, vel patitur. Tum Petrus: Videte, inquit, fratres in quae absurda deciderit Simon, qui ante meum aduentum docebat, quod homines in potestate haberent & sapere, & facere quae vellent: Nunc in angustum redactus necessitate verborum, negat esse in hominis potestate, aut sciendi aliquid, aut agendi, & tamen audet se doctorem profiteri. Sed dic, quomodo ergo deus iudicat secundum veritatem vnumquemque pro actibus suis, si agere aliquid in potestate non habuit: hoc si teneatur, conuulsa sunt omnia, frustra erit studium sectandi meliora, sed & iudices seculi frustra legibus praesunt, & puniunt eos qui male agunt: non enim in sua potestate habuerunt, vt non peccarent. Vana erunt & iura populorum, quae malis actibus poenas statuunt: miseri erunt & hi qui seruant cum labore iustitiam: beati vero illi, qui in deliciis positi, cum luxuria & scelere viuunt, tyrannidem tenent. Secundum haec ergo, nec iustitia erit, nec bonitas, nec vlla virtus, & vt vis, nec deus. Sed haec, o Simon, cur dixeris scio, volens profecto effugere quaestiones, ne possis manifestius confutari, & ideo ais non esse in potestate hominis sentire aliquid, aut inuenire. Si enim vere hoc ita sensisses,

Ordine discendum est.

Obseruare mandata.

Argumentum Petri, esse arbitrium aliquatenus liberum.

Simō negat arbitrium ad factū cōfugit.

Sublato libero arbitrio quanta fenestra aperiat peccatis.

Libertū arbi-
trii quid.

Duas partes
motus.

Bruta.

Homines.

non utiq; etiam ante aduentū meum apud populum te profitereris doctore. Ego igitur dico G
sui esse arbitrij hominem. Et Simon: Quid est sui arbitrij? dic nobis. Petrus ad hęc: Si nihil po-
test disci, cur & audire vis? Et Simon: Nihil habes ad hoc quod respōdeas? Tum Petrus: Dicā
nō à te cōpulsus, sed ab auditoribus rogatus. Arbitrij potestas est sensus animæ, habens virtu-
tem, qua possit ad quos velit actus inclinari. Tum Simon conlaudans Petrū super his quæ di-
xerat, Vere, inquit, magnifice & incōparabiliter exposuisti, bene enim dicenti tibi debeo testi-
monium dare: hoc tamē quod te interrogo nunc, si exposueris mihi, in cæteris omnibus ob-
temperabo tibi: quod ergo volo discere, hoc est: Si quod deus vult esse, est: & si quod non vult
esse, non est: de hoc responde mihi. Et Petrus: Si ignoras quod absurde & incompetenter in-
terroges, ignoscens tibi ipse exponam: Si autem scis quod inconsequenter interrogas, nō re- H
cte facis. Tum Simon: Iuro, inquit, ipsam quæcunq; illa est, summam diuinitatem, quæ habet
iudicium & vindictam in eos qui peccant, quia ignoro quid incōpetenter dixerim, & quid in
verbis meis habeatur absurdum, in his dūtaxat quæ proposui. Ad hęc Petrus: Quoniam, inquit
te ignorare confessus es, discere. Interrogatio tua duobus sibi inuicem contrariis, vnam sententiam
postulauit: etenim omnis motus in duas partes diuiditur: vt quædam necessitate, quæ-
dam voluntate moueantur: & ea quidem quæ necessitas mouet, semper in motu sunt: quæ ve-
ro voluntas, non semper: vt verbi gratia dicam. Solis motus necessitate ducitur, vt statutum
compleat cursum: omnisq; status cœli, & ministeria necessariis motibus constant. Homo ve-
ro actuum suorum motus voluntarios gerit. Et ideo alia sunt, quæ ob hoc creata sunt, vt in I
ministeriis suis necessitate deseruiant, nec facere aliud quippiam possint, nisi quod eis statu-
tum est. Cum autem expleuerint ministerium, creator omnium qui ita constituit ea, prout vo-
luerit, conseruat ea. Alia vero sunt vbi potestas est voluntatis, & in quibus agendi quæ velint,
liberum habetur arbitrium. Hęc, vt dixi, non semper in eo ordine, quo creata sunt, perman-
ent, sed prout voluntas duxerit, & animi iudicium declinauerit, siue bonis, siue malis stude-
bunt, & ideo bene agentibus munera posuit, male agentibus pœnas. Ais ergo tu, si deus vult
aliquid esse, & est: & si non vult, non est: scilicet vt si responderem, quia quod vult, & est:
quod autem non vult, non est: diceres, ergo ipse vult esse mala quæ in hoc mundo geruntur,
quia omne quod vult, hoc & est: quod autē nō vult, nō est. Si vero respondissem nō esse hoc K
vt quod vult deus, sit: & quod nō vult, nō sit, tum retorto sermone diceres, ergo impossibilis
est deus, si quod vult, nō potest, & existeres petulātor, vt qui nihil rectū dixeris, vicisse te cre-
deres. Et ideo ignoras o Simon, & valde ignoras, quomodo in singulis quibusq; voluntas sit
dei: quædam enim voluit, vt diximus, ita esse, vt aliud esse non possent, quàm id quod ab ipso
instituta sunt: & his neque præmia, neque supplicia statuit. Ea vero quæ ita esse voluit, vt in
sua potestate habeant, agere quod velint, his pro actibus ac voluntatibus suis statuit, vt aut
remuneraciones mereantur, aut pœnas. Cum ergo in duas, vt edocui, partes diuidantur cū-
cta quæ mouentur, secundum eam quam supra diximus distinctionem, omne quod vult deus,
est, quod autem non vult, non est. Et Simon ad hęc: Nōne, poterat nos omnes facere tales L
vt essemus boni, & aliud esse non possemus? Petrus respondet: Et hoc absurde interrogas. Si
enim nos inconuertibilis naturæ fecisset, & immobiles à bono, non essemus vere boni, quia
aliud esse non possemus: & non erat nostri propositi, quod eram boni, nec nostrum erat
quod agebamus, sed necessitatis naturæ. Quomodo ergo hoc bonum diceretur, quod ex propo-
sito non agitur? Ob hoc autem & prolixioribus indiguit mundus iste temporibus, donec ani-
marum, quæ prædestinatæ sunt, ad expletionem eius numerus impleretur. Et tunc istud qui-
dem visibile cœlū renoueretur vt liber. Illud vero quod est superius, appareret, & anime bea-
torum corporibus suis reddita, inducerentur in lucem. Impiorum vero anime, pro immun-
dis actibus suis, spiritu flāmeo circumdata, in profundum ignis inextinguibilis mergerentur, M
per seculum expensurę supplicia. Hęc autē ita esse, verus nobis propheta testatus est, de quo si
vis agnoscere, quia propheta sit, innumeris adfertionibus edocebo. Ex his enim quæ ab eo di-
cta sunt, & nunc singula quæ dixit implentur, etiam ea quæ futura dixit, creduntur imple-
nda: fides enim futuris, ex his quæ iam gesta sunt, datur. At Simon cui compertum erat, Pe-
trum de prophetiæ titulo dilucide adsignare rationem, ex quo quæstio omnis absoluitur, ser-
monē de hoc fieri declinavit. Et respondens ait: Ad ea quæ volo, responde mihi, & dic: Si vi-
sibile istud, vt ais, cœlū resoluetur, cur ex initio factum est? Respondit Petrus: Propter homi-
num præsentem hanc factum est vitam, vt esset interiectio quædam & diuisio, ne quis for-
tē indignus habitationem cœlestium, & dei ipsius sedem videret, quæ his solis qui mūdi cor-
de sunt

A de sunt, videnda præparantur. Nunc autem, id est agonis tempore, inuisibilia esse placuit, ea
quæ vincentibus ad præmium destinata sunt. Et Simon ait: Si conditor bonus est, & mundus
bonus, quomodo bonus bona dissoluet aliquando? Si autem quasi malum resoluit & destruit,
quomodo nō videbitur malus qui malum fecit? Petrus ad hęc: Quoniam, inquit, spondi-
mus tibi, ne blasphemantē te fugiamus, ipse enim reddes pro his quæ loqueris rationem, pa-
tienter ferimus. Audi ergo nunc: Cœlum istud quod visibile est, & pertransit, si quidē propter
semetipsum factū esset, haberet fortasse quod dicis aliquid rationis, quia resoluī minime de-
beret. Si vero propter aliud quid factū est, & non propter se, necessario soluetur, vt illud pro
quo factum videtur, appareat. Sicut verbi gratia dixerim, testa ouorum quāuis pulchre facta,
B & diligenter formata videatur, necesse est tamen eam frangi, & resoluī, vt inde pullus proce-
dat, & illud, pro quo totius oui forma expressa videtur, appareat. Ita ergo & huius mundi ne-
cesse est transire statum, vt status ille sublimior regni cœlestis effulgeat. Et Simon: Non mihi
videtur, quia resoluī possit cœlum, quod à deo factum est. Ab æterno enim æterna fiunt, à cor-
ruptibilia temporalia & caduca. Et Petrus: Non ita est, sed à mortalibus quidem omnimodis
corruptibilia fiunt, & temporalia: ab æterno vero nō semper corruptibilia, neq; semper incor-
ruptibilia, sed prout voluerit creator deus, ita & erunt illa quæ creat. Neq; enim sub lege est
virtus dei, sed lex creaturis suis voluntas eius est. Respondit & Simon: Reuoco te, inquit, ad
primam quæstionem: dixisti deum nunc quidem nulli esse visibilem, cum vero resolutū fue-
rit cœlum istud, & supernus ille status regni cœlestis obfulserit, tunc eos qui mundi sunt cor-
de, etiam deum visuros: quæ sententia cōtraria est legi, ibi enim scriptum est deū dixisse: Ne-
mo videbit faciem meam & viuet. Et Petrus respōdit: His qui legem, nō ex traditione Moyfi
C legunt, contrarius videtur sermo meus: sed audi quomodo non sit contrarius. Deus videtur
mente, nō corpore: spiritu, non carne. Vnde & angeli qui sunt spiritus, vident deum: & homi-
nes ergo, donec homines sunt, deum videre nō possunt. Ex resurrectione autem mortuorum,
cum facti fuerint sicut angeli, videre poterunt deum. Et hoc modo non est sermo meus legi
contrarius: neq; illud quod magister meus dixit: Beati mundo corde, quoniam ipsi deū vide-
bunt. Futurum enim tempus ostendit, in quo ex hominibus angeli fient, qui in spiritu mentis
D deum videbunt. Post hęc autem verba multaq; alia his similia, cum iuramentis pluribus ad-
firmare Simon cœpit, dicens: De hoc mihi solo rationem redde, si immortalis est anima, &
obsequar in omnibus voluntati tuæ, sed crastino, inquit, nam hodie iam tardum est. Vbi ergo
cœpit dicere Petrus, Simon egressus est, & cum ipso per paucos ex sodalibus eius, & hoc præ ve-
recundia. Cæteri vero omnes ad Petrum conuersi, genibus positis prosternebant se ante eum,
ex quibus aliquanti diuersis languoribus adstricti, aut dæmonibus incurfati, oratione Petri sa-
nabantur, & discedebant gaudentes, quasi veri dei doctrinam, simul & misericordiam cōse-
quuti. Cum ergo abscessissent turbæ, & soli familiares eius remansissemus cum eo, stratis hu-
mi redditis adcubiuimus, solitum vnusquisq; recognoscēs locum: sumptōq; cibo, cum gratias
E egissemus deo, quieuiimus. Sequenti vero die, Petrus ex more ante lucem surgens, iam nos
inuenit vigilantes, & paratos ad audiendū. Atq; ita is exorsus est: Deprecor vos fratres, & cō-
serui mei, vt si quis fortē vestrum nō potest vigilare, non sibi extorqueat, erubescens præsen-
tiam meam, quia difficilis est subita permutatio. Longo autem tempore si paulatim ad-
suesiat, labori nō erit quod ex vsu venit. Non enim omnes eiusdem institutionis fuimus, licet
processu temporis in vnam temperari consuetudinem poterimus: aiunt enim, quod secundū
naturæ locū obtineat consuetudo. Testem autem deum inuoco, quod nō indignor, si quis for-
tē non potest vigilare: sed hoc magis, si cum totam quis noctem dormiat, per diem nō replet
id quod omisit in nocte. Necessarium nanq; est, doctrinæ studiis intente, & indefinenter ope-
F ram dare, vt mens nostra dei solius memoria repleatur: quia mentē quam repleuerit memo-
ria dei, maligno in ea nō dabitur locus. Cum hęc diceret ad nos Petrus, vnusquisq; nostrū so-
licite satisfaciebat ei, quod olim breui somno satiati, vigilaremus, sed vereremur excitare eū,
quia nec deceret discipulos magistro imperare, quod tamen penē, o Petre, ausi fueramus præ-
sumere, dum cor nostrum, nimio verborum tuorum desiderio tripudians, somnum penitus
fugaret ab oculis. Sed iterum affectus erga te noster obstetit, & violenter te à nobis non tulit
excitari. Tum Petrus: Quoniam igitur audiendi, inquit, desiderio libenter vos adferitis vigi-
lare, volo vobis ea tantum, quæ hesternis sparsim dicta sunt, repetens, diligentius & cum
suo ordine explicare. Quod & per singulas quasque disputationes diurnas facere dispo-
no: vt per noctem vbi secretum loci, & temporis datur, si quid fortē, vt pote in certamine, minus
c iij plene

Virtus dei
non est sub
lege.

Exod. 33

Discipuli sē
monis defi-
ciunt ad Pe-
trum.

Vide huma-
nitatē Petri.

plenè dictum est, id integro ordine, & linea directæ explanationis aperiam. Et post hæc cœpit nobis ostendere, quomodo hesternò haberi debuerit disputatio, & propter contentionem, vel imperitiam cōtradictentis haberi nō potuit: & ideo sola professione vñs sit, atq; ea quæ ab aduersario dicebantur, tantum destruxerit: sua vero neq; omnia, neque manifeste exposuerit, & singula nobis repetens integro ordine, & plena ratione differuit. Cum vero iam albesceret, dies, egressus ad turbas post orationem, solito ad disputandum constitit loco, & videns Simonem in medijs turbis stantem, ex more prius salutato populo, ait: Dolori mihi esse fateor, de nonnullis hominibus, qui cum ita ad nos veniunt, vt discat aliquid, vbi eos docere cœperimus, ipsi rursus magistros se esse profitentur, & interrogant quidē, vt ignorantes, contradicunt autem vt scientes. Sed fortasse dicat aliquis, quia qui interrogat, ob hoc quidem vt discat interrogat: vbi vero id quod audierit, non ei recte dictum videtur, necesse est vt respondeat: & hæc ei videtur esse cōtradictio, quæ nō est cōtradictio, sed rei interrogatio. Audi ergo ad hæc: totius doctrinæ disciplina, certū habet ordinē: & sunt quædā quæ prima tradenda sunt, alia vero quæ secundo in loco, & alia tertio, & sic singula quæq; per ordinem, quæ vtique si per consequentiā tradantur, manifesta sunt. Extra ordinē vero si proferantur, etiā contra rationem dicta videbuntur. Et ideo in primis ordo seruandus est, si tamen hoc proposito queramus, vt possimus, quod querimus inuenire: Etenim qui rectū initium viæ acceperit, etiam secundū locum consequenter aduertet, & ex secundo tertiuū facilius inueniet: & quanto vltra processerit, tanto magis ei via agnitionis apertior fiet, vsquequo ad ipsam quō tendit & desiderat urbem perueniat veritatis. Qui vero imperitus est, & querendi viam nescit, sicut peregrinus viator, ignorans & errans, si ciue & indigena nolit vti duce, sine dubio cum aberrauerit à via veritatis, extra vitæ ianuas remanebit, & ita noctis atre tenebris inuolutus, per semitas perditionis incedet. Quia ergo si per ordinē quæ querenda sunt inquirantur, inueniri facillime possunt: ordinem vero requirendi imperitus ignorat, rectum est vt scienti cedat ignarus, & primo querendi ordinem discat: vt ita demum interrogandi, & respondendi inueniat disciplinam. Et Simon ad hæc: Nō ergo omnium est veritas, sed eorum tantūmodo qui artem nouerint disputandi: quod vtique absurdū est, cum æqualiter sit deus omnium, nō omnes æqualiter posse voluntatē eius agnoscere. Et Petrus: Aequales, inquit, omnes ab eo facti sunt, & æqualiter cunctis dedit capaces esse veritatis. Verum quod nullus eorum, qui nati sunt, eruditus natus sit, sed posterior sit natiuitate eruditio, nulli dubium est. Cum igitur natiuitas hominū in eo teneat æquitatem, vt omnes similiter percipiendæ disciplinæ capaces sint, non est in natura, sed in eruditione diuersitas. Aut quis nescit, quod ea quæ vnusquisq; didicit, priusquā disceret, ignorabat? Et Simo: Vere, inquit, dicis. Tum Petrus: Si ergo in his artibus, quæ vñs cōmunis habet, primo discitur, deinde docetur: quanto magis oportet eos qui eruditores se profitentur animarū, primo discere, & ita docere, ne cum sint ipsi imperiti, ridiculū videatur, si alijs se prælituros scientiā repromittant. Tum Simo: in artibus, inquit, his quæ vñs cōmunis habet, verum est, quod vnusquisq; nisi didicerit, nesciat. In verbo vero scientiæ statim vt audierit quis didicit. Et Petrus: Si quidem per ordinem, & consequenter audiat, potest scire quod verum est: sed qui emendationis vitæ regulam conuersationisq; castioris suscipere recusat, quæ vtique sequela est scientiæ veritatis, seire se, quod scit, non vult fateri. Sicut etiā nonnullos videmus, qui artibus, quas à puero didicerant, derelictis, ad alios se actus conferunt: & vt excusatio sit eis desidiæ suæ, culpam incipiunt artem, velut infructuosam. Et Simon: Deberent omnes audientes credere verum esse, quod audiunt? Tum Petrus: Qui audierint per ordinem sermonem veritatis, contradicere omnino non possunt, sed sciunt verum esse quod dicitur, si tamen libenter etiam vitæ instituta suscipiant. Hos vero quos audientes ad bona opera conferre se piget, male agendi libido acquiescere his quæ recta iudicant, non sinit. Vnde ostenditur positum esse in auditorum potestate, eligere vtrum malint. Quod si omnes qui audiunt, obedirent, naturæ magis esset necessitas, quæ vna omnes ageret via. Sicut enim suaderi quis non potest, vt fiat breuior, aut longior, quia non sinit vis naturæ: Ita & ad veritatem, si omnes verbo conuerterentur, aut omnes non conuerterentur, naturæ esset vis, quæ cogebat verbo omnes conuerti, aut nullum omnino conuerti. Et Simon: Doce ergo nos, quid primo oportet discere cum, qui veritatem seire desiderat? Et Petrus: Ante omnia, inquit, queri oportet, quid sit homini querenti inuenire possibile. Necesse est enim iudicium dei in hoc stare, si potuit homo bonum facere, & non fecit: & ideo querendum est hominibus, si habeant in potestate sua querentes inuenire, quid est bonum, & cum inuenierint

Tertius cōfictus Petri cū Simone.

Ordine oīa faciendā.

Ordo querēdi primo discendus.

Bene viuere sequela est scientiæ veritatis.

Eligere est nostri arbitrij.

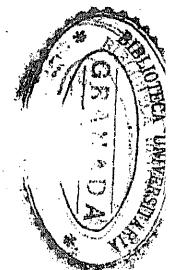
A uenerint facere, hoc enim est pro quo iudicandi sunt. Amplius autem his solum scire fas est prophetam, & meritō: quid enim opus est hominibus scire, quomodo factus sit mundus? Hæc enim discenda necessario viderentur, si simile inuendū nobis esset artificium. Nunc aut sufficit nobis ad cultū dei vt sciamus, quia ipse fecit mūdum: quomodo autē fecerit, querendū nō est, quia vt dixi, non nobis imminet, tanq̄ simile aliquid facturis, artis ipsius scientiā discere. Sed neq; pro hoc iudicandi sumus, quū non didicerimus quomodo factus sit mūdus: sed pro hoc tantum, si ignoremus conditorē eius. Sciemus autē conditorē mundi iustum, & bonum deum, si eum semitis iustitiæ requiramus. Nam si hoc tantum sciamus de eo quod bonus est, huiusmodi scientia non sufficit ad salutem. In presenti enim tempore, bonitate eius & beneficijs perfruuntur, non solum digni, sed etiam indigni. Si vero non tantum bonum, sed etiam iustum eum credamus, & secundum hoc quod de deo credimus, in omni vita nostra iustitiā teneamus, etiam bonitate eius in æternum fruemur. Denique Hebræis, qui de deo ita opinabantur, quod solum bonus esset, dicebat magister noster, vt & iustitiam eius quererent, hoc est, vt sciret eum presenti quidem tempore bonum esse, vt omnes in bonitate eius viuant. Iustum vero eum futurum in die iudicij, vt dignis præmia æterna restituat, à quibus excludet indignos. Et Simon: Quomodo potest vnum atq; idem, & bonum esse, & iustum? Petrus ait: Quia sine iustitia, bonum quodammodo videbitur: boni est enim, solem suum & pluuiam, ex æquo iustis & iniustis præbere: sed hoc videretur iniustum, si bonos malosq; æquali semper sorte censeret, & nisi frugum causa hoc faceret, quibus perfrui æqualiter omnes, qui in hoc mundo nati sunt, conueniret. Sed sicut data à deo pluuiæ, ex æquo & fruges nutrit, & lolium: messis autem tempore, frumenta quidem congregantur in horreum, paleæ vero vel lolium igni consumuntur: ita in die iudicij cum iusti introducentur in regnum dei, iniusti autē abiciuntur foras, tunc etiam iustitia dei ostendetur. Nam si æqualis permaneret perpetuò malis & bonis, iam hoc non solum bonum non esset, sed & iniustum atq; iniquum videretur, vt iusti & iniusti vno apud eum haberentur ordine meritum. Et Simon: Vnum est de quo mihi velim satisfieri, si immortalis est anima: non enim possum onus subire iustitiæ, nisi prius de immortalitate animæ sciam: quæ vtique si immortalis non est, nec prædicationis tuæ poterit stare professio. Tum Petrus: Queramus, inquit, prius, si iustus est deus: quod si claruerit, integer profecto religionis ordo constabit. Et Simon: Videris mihi tu, quite iactas disputandi ordinem nosse, nunc contra ordinem respondisse: Me enim rogante vt ostendas, si immortalis est anima: tu ais, primo nos querere oportet, si iustus est deus. Et Petrus ait: Valde consequenter, & recte se habet. Simon: Velim discere. Petrus: Audi, inquit, nonnulli hominum blasphemantes deum, & omnem vitam suam iniustitiæ voluptate ducentes, in lectulis suis defuncti sunt, consequuti finem vitæ inter suos, & honorabilem sepulturam: alij vero deum colentes, & cum omni iustitia & sobrietate, vitam suam in parsimonia conseruantes, pro iustitiæ obseruantia, in desertis interiēre, ita vt ne sepultura quidem haberentur digni. Vbi est ergo iustitia dei, si anima immortalis non est, quæ vel si impie egerit, pœnas in futuro, vel si pie & iuste, præmia consequatur? Et Simon ait: Hoc vtique est, quod nos incredulos facit, quia multi bene agentes, male pereunt: & rursus, multi impie agentes, longi temporis cum beatitudine vitam finiunt. Et Petrus: Hoc ipsum, inquit, quod te ad incredulitatem trahit, nobis certam fidem facit, quia iudicium erit. Etenim cum certum sit, deum iustum esse: necessarium & consequens est, aliud esse seculum, in quo vnusquisq; pro meritis recipiens, iustitiā dei probet. Quod si nunc omnes homines pro meritis suis reciperent, vere nos fallere videbamus, dicentes futurum esse iudicium: & ideo hoc ipsum quod in presenti vita non redditur vnicuiq; pro actibus suis, fidem indubitabilem facit, scientibus deum esse iustum, quia iudicium erit. Et Simon: Quer ergo mihi non persuadetur? Petrus ait: quia verum prophetam non audisti, dicentem: Querite primo iustitiam eius, & hæc omnia adponentur vobis. Et Simon: Indulge, inquit, mihi nolenti primo iustitiam querere, antequam sciam si immortalis sit anima. Et Petrus: Et tu mihi hoc vnum indulge, quia non possum facere aliter quàm me propheta veritatis edocuit. Tum Simon: Certum est, inquit, non posse te adferere quod immortalis sit anima, & ob hoc cauillaris, sciens quia si mortalis probetur, radicus conuellatur religionis istius, quam conaris adferere, tota professio, & ideo laudo quidem prudentiam tuam, non tamen probō persuasionem: multis enim persuades suscipere religionem, & libidinis subire continentiam, sub spe futurorum bonorum, quibus euenit, vt neque presentibus perfruantur, & decipiantur futuris. Simul enim vt mortui fuerint, etiam anima pariter extinguetur. Petrus vero hæc

Matth. 6

Matth. 9

Quia boni aliquando male perierunt argumento est esse aliam vitam post hanc. cf. iudith.

Matth. 6

vero hæc audiens, dentibus frendens, frontemq; adterens manu, & profundo dolore suspi-
 rans ait: Astutia serpentis antiqui, ad hominum decipiendas animas, armatus adfistis, & ideo
 vt serpens sapientior cæteris bestis, ab initio doctorem te esse professus es. Et rursus, vt ser-
 pens multos introducere deos volebas, super quo confutatus, nullum omnino nunc esse ad-
 feris deum. Nam per occasionem, nescio cuius ignoti dei, conditorem mundi deum negasti,
 sed eum vel malum esse, vel multos habere sibi æquales, vel omnino, vt diximus, non esse deū
 confir mabas. Post hæc cum etiam in hoc superatus fuisses, animam nunc adferas esse mor-
 talem, vt ne futurorum spe recte iusteq; viuatur. Nam utiq; si desperantur futura, quid nisi
 abscidatur misericordia, luxuriæ indulgeatur, & voluptatibus? ex quibus omnem conſurgere
 iniuſtitiam constat. Et cum tantæ impietatis doctrinam, misere huic introducas mortalium
 vitæ, te ipsum piū, me impium vocas, quasi qui homines non suam sub spe futurorū hono-
 rum arma corripere, & impugnare se inuicem, diripere ac subuerrere vniuersa, & moliri om-
 nia quæ libido dictauerit. Et quis erit iste vitæ status, qui à te introducitur, vt pugnent homi-
 nes, & impugnentur, vt irascantur, & perturbentur, & semper in metu viuant? Necessè est e-
 nim eos qui aliis inferunt mala, etiam ipsos sperare similia. Vidēsne te ducem perturbatio-
 nis, & non pacis, iniquitatis & non æquitatis existerē? Verum ego, non quasi qui ostendere nō
 possim immortalem esse animam, simulavi iracundiam, sed misereor animabus hominum,
 quas tu decipere conaris. Dicam ergo, sed non quasi te cogente: scio enim quomodo dicam,
 & solus eris qui de hoc non tam persuasione indigeas: quam com monitione: eos, hoc qui ve-
 re ignorant, docebo vt conuenit. Tum Simon: Si irasceris, inquit, non interrogabo, nec audi-
 re volo. Et Petrus: Tu, si quidem nunc occasionem quæris subterfugendi, habes licentiam, &
 sine occasione cuiusquam. Omnes enim audierunt te nihil recte dicentem, nec potuisse ali-
 quid confirmare, sed ob hoc tantum interrogasse, vt cōtradiceres, quod quiuis facere potest.
 Quid enim difficile est post euidentes adserciones respondere, nihil dixisti? Vt autem scias
 quia possum tibi vno sermone ostendere, quod immortalis est anima, interrogo te verbum,
 quod omnes norunt: responde mihi, & vno sermone immortalem esse comprobabo. Tum Si-
 mon, qui iam occasionem sibi visus fuerat inuenisse ex iracundia Petri vt discederet, resti-
 tit, pro eo quod mirum ei aliquid promittebatur, & ait: Interroga me, vt tibi respondeam
 quod omnes norunt, & audiam vno vt pollicitus es sermone, quomodo anima immortalis
 sit. Et Petrus. Dicam ita vt præ cæteris omnibus tibi magis probetur. Responde ergo mihi,
 quid est quod incredulum magis suadere potest, visus, an auditus? Et Simon: Visus. Tum Pe-
 trus: Quomodo ergo à me vis discere verbo, quod tibi re ipsa probatur & visus? Et Simon: Nec-
 scio, inquit, quomodo dicas. Et Petrus: Si nescis, perge nunc in domum tuam, & ingressus in-
 terius cubiculum, videbis imaginem postam, continentem pueri violenter necati effigiem,
 purpura coopertam, ipsum interroga & docebit te, vel responsione vel visu. Quid enim opus
 est audire ab eo si immortalis sit anima, cum ad stare eam videas præsentem? Si enim non ef-
 fet, nec videri vtiq; poterat. Quod si nescis quam dico imaginem, hinc è vestigio cum aliis
 decem viris, ex his qui præsentem sunt, eamus ad domum tuam. At Simon hæc audiens, & con-
 scientia percussus, colore mutato, exanguis effectus est: extimuit enim ne forte si negaret per-
 scrutaretur domus eius: aut ne indignans Petrus manifestius eum proderet, & omnibus quis
 esset, innotesceret: ita respondit: Obsecro te Petre per illum bonum deum qui in te est, vt vin-
 cas malitiam quæ in me est, suscipe me ad pœnitentiam, & habebis me adiutorem prædica-
 tionis tuæ. Nunc enim vere rebus ipsis didici, quia dei veri propheta es, & ideo secreta homi-
 num solus atq; arcana cognoscis. Et Petrus ait: Videtis fratres Simonem pœnitentiam quæ-
 rentem; paulo post videbitis eum rursus ad infidelitatē suam reuerti. Putans enim me propho-
 tam esse, pro eo quod publicani mala eius, quæ in secretis habebat & in occultis, pœnitentiam
 se acturum promisit: Me enim mentiri fas non est: neq; vt infidelis hic saluetur, aut non sal-
 uetur, ego fallere debeo. Testor enim cœlum & terram, quia non propheticè dixi, quæ dixi,
 vel quæ, quantum possibile erat, turbis audientibus indicavi, sed à quibusdam, qui tunc ei so-
 cij fuerant in operibus suis, nunc autem conuersi sunt ad fidem nostram, quid ei in secreto ge-
 stū sit, didici: cognita ergo, nō præcognita loquutus sum. Simon vero vt hæc audiuit maledi-
 ctis his, & conuictis adgreditur Petrum, dicens: O nefandissime omnium, & dolosissime, cui
 victoriam fortuna, non veritas dedit. Verum ego non pro penuria scientiæ pœnitentiæ petij,
 sed vt tu, putans me per pœnitentiam discipulum tuum fore, omnia secreta professionis tuæ
 concederes mihi, vt ita demum te, cunctis agnitis, confutarem. Sed vt callidus intellexisti
 quam ob

Visus maxi-
 me fidē facit

Mentendū
 nō est in gra-
 tiā proximi

Simulata
 pœnitentia
 Simonis ma-
 gi.

A quam ob causam pœnitentiam simulassem, & adqueuisti, tanquam meum non intelligens
 dolum, vt prius me apud populum exponeres, quasi imperitum: tum deinde præuidens, quod
 ego ita populo expositus, necesse habeo indignari & confiteri me non vere pœnitentiam ge-
 rere, præuenisti vt diceres me ad infidelitatem meam post pœnitentiam regressurum, vt om-
 ni ex parte vicisse videreris, & si permanerem in pœnitentia quam professus fueram, & si non
 permanerem, vt tu sapiens credereris, qui ista præuideris: ego autem deceptus viderer, quia
 tuum non præuidi dolum: tu vero meum præuidens, calliditate vsus circumscripsisti me. Sed,
 vt dixi, fortunæ est, nō veritatis ista victoria: scio tamē quare ego ista nō præuiderim, qui ad-
 stans loquutus sum tibi per bonitatem meam, & patienter egi tecum. Nunc autem tibi osten-
 dam diuinitatis meæ potentiam, vt repente procidas, & adores me. Ego sum prima virtus,
 qui semper & sine initio sum. Ingressus autem vterum Rachel, natus sum vt homo ex ea, quo
 ab hominibus videri possem: ego per aërem volavi, igni cōmixtus vnum corpus effectus sum
 status moueri feci, animavi ex anima, lapides panes feci, de monte in montem volavi, trans-
 meavi, manibus angelorum sustentatus ad terras descendendi. Hæc non solum feci, sed & nunc
 facere possum, vt rebus ipsis probem omnibus, quia ego sum filius dei, stans in æternum & cre-
 dentes mihi, similiter stare in perpetuum faciam. Tua autem verba vana sunt omnia, nec
 vllum potes opus ostendere veritatis, sicut & ille qui misit te magus, qui nec seipsum potuit
 liberare de crucis pœna. His dictis à Simone, Petrus respondit: Ne agas aliena, tu enim quod
 sis magus, ex ipsis quæ gessisti, confessus es, & manifestatus. Noster autem magister, qui est fi-
 lius dei & hominis, manifeste bonus est. Quod autem verè sit filius dei, quibus oportuit, di-
 ctum est, & dicitur. Tu autem si non vis confiteri, quod magus es, cum omni hac turba per-
 gamus ad domum tuam, & tunc apparebit quis sit magus. Hæc autem Petro dicente, Simon
 blasphemis & maledictis agere cœpit, vt seditione facta, perturbatis omnibus, argui non
 posset: & Petrus, quasi blasphemiam causa secedens, victus videretur. Sed perstitit, & arguere
 eum vehementius cœpit. Tunc populus indignatus, Simonem atrio eiectum, extra ianuam do-
 mus pepulit, eumq; depulsum, vnus sequutus est solus. Facto autem silentio, Petrus adloqui po-
 pulum hoc modo cœpit: Patienter, fratres, malos ferre debetis, scientes, quia deus cum possit
 eos excidere, patitur tamē durare vsq; ad præstitutam diem, in qua de omnibus iudicium fiet:
 D quomodo ergo nos non patiemur, quos patitur deus? Quare autem non forti animo inlatas
 ab eis toleramus iniurias, cum suas ille, qui potest omnia, non vliscatur? vt & ipsius bonitas,
 & malorum noscatur impietas. Verum si non inuenisset Simonem malignus ministrum sibi,
 inuenisset alium sine dubio; Necessè est enim seculo huic venire scandala, vā tamen illi per
 quem veniunt. Et ideo magis descendendus est Simon, quod vas electionis factus est maligno:
 quod vtiq; non fuisset, nisi potestatem in eum pro peccatis prioribus accepisset. Nam inde
 quid dicam, quod & Iesu nostro crediderat, & quod immortales esse animas, sibi ipse persua-
 sit: quanuis in eo ludatur à dæmonibus, tamen persuasit sibi, quod pueri violenter necati ha-
 beat animam ministrantem sibi ad quæcunq; voluerit: in quo vere, vt dixi, à dæmonibus in-
 luditur, & ideo ego secundum ea quæ ipsi videbantur, loquutus sum ad eum: nam & à ludæis
 didicit, quia sit iudicium, & vltio proferenda aduersum eos, qui contra veram fidem veniūt,
 nec pœnitentiam gerunt: sed isti sunt quibus malignus, tanquam perfectis in sceleribus, appa-
 ret, vt decipiat eos, ne aliquando ad pœnitentiam conuertantur. Vos ergo, quia ad dominum
 conuertimini per pœnitentiam, curuate ei genua. Hæc cum dixisset, omnis multitudo genua
 flexit deo. Et Petrus respiciens ad cœlum, cum lachrymis orabat super eos, vt deus pro sua bo-
 nitate suscipere eos dignaretur confugientes ad se. Et postquam orauit, & præcepit vt postera
 die maturius conuenirent, multitudinem missam fecit. Cum deinde, secundum consuetudi-
 nem, cibo sumpto, quieuimus. Igitur Petrus solita noctis hora consurgens, inuenit nos vigi-
 lantes, & cum ex more saluans confedisset, primus Niceta ait: Si permittis, mi domine Pe-
 tre, habeo quod rogem. Et Petrus: Permitto, inquit, non solum tibi, sed & omnibus: & non so-
 lum modo, sed & semper, vt vnusquisque quod eum mouet, & partem quam dolet in animo,
 fateatur, vt possit consequi medicinam. Quæ enim silentio conteguntur, nec innotescunt no-
 bis, velut multi temporis vitia difficile curantur: & ideo quoniam tacentibus non facile po-
 test medela opportuni & necessarij sermonis adhiberi, proferre debet vnusquisque, in quo a-
 nimus per ignorantiam languet: tacenti vero dare remedium, solius est dei: possumus autem
 & nos, sed circuitu multi temporis. Necessè est enim vt sermo doctrinæ ab initio per ordi-
 nem currens, & singulis quibusq; quæstionibus obuians cuncta aperiat, & cuncta dissoluat, &
 perueniat

Simō deser-
 tus ab oibus
 eicitur ex
 atrio.

Matth. iii.

Credidisse
 aliquando
 Christo Si-
 monē, ex a-
 ctis constat
 apostolorū
 cap. 8.

Petri facili-
 tas.

perueniat etiam ad hoc quod vnusquisque in animo suo requirit: sed hoc, vt dixi, per multum G
 tempus fieri potest. Nunc autem quod desideras roga. Et Niceta ait: Vberes tibi gratias ago
 & clementissime Petre, verum hoc est quod dicere cupio: Quis Simon, qui aduersatur, facere
 tanta hæc, & talia potuit? Non enim mentitus est aliquid ex his, quæ se fecisse professus est. Ad
 hæc beatus Petrus ita respondit: Deus, qui vnus & verus est, primo germi suo amicos bo-
 nos & fideles instituit præparare: sciens autem, quia boni esse non possunt, nisi habeant in
 potestate sensum, quo fiant boni, vt ex suo proposito hoc sint quod volunt: alioqui non pos-
 sunt esse vere boni, si non proposito, sed necessitate tenerentur in bono: potestatem dedit
 vnicuique arbitrij sui, vt hoc esse possit, quod vult. Et rursum præuidens quia ista potestas ar-
 bitrij, alios quidem faceret eligere bona, alios vero mala: & per hoc in duos ordines neces- H
 sario propagandum esset hominum genus, vnicuique ordini concessit & locum, & regem,
 quem vellet, eligere: bonus enim rex, bonus gaudet: & malignus, malis. Et quamuis hæc tibi &
 Clemens in hoc tractatu, quem de præfinitione & fine disserueram, plenius exposuerim: ta-
 men & nunc requirenti Nicetæ manifestare me conuenit, quæ sit ratio, quod Simon, qui con-
 tra deum sentit, tanta facere mirabilia potuit. Igitur primo omnium, malus esse iudicatur a-
 pud deum is, qui requirere non vult, quod sibi expedit. Quomodo enim talis iste alium dili-
 get, qui semetipsum non diligit? Aut cui non iste inimicus erit, qui sibi ipsi amicus esse non po-
 tuit? Vt ergo distinguerentur, qui bona, & qui eligunt mala, deus quod vtile est occultauit ho-
 minibus, id est possessionem regni cælorum, eamque velut thesaurum secretum reposuit & ab- I
 scudit, vt ad eam non facile quis possit virtute, & scientia peruenire propria: famam tamen
 eius, diuersis nominibus & opinionibus, per generationes singulas ad omnium perduxit au-
 ditum, vt si qui forte essent amatores boni, audientes quod sibi esset vtile & salutare, require-
 rent & inuenirent. Requirerent autem non à semetipsis, sed ab eo qui occultauit, darique si-
 bi accedendi aditum, & viam scientiæ precarentur, quæ illis solis panditur, qui eam super
 omnia mundi huius diligenter bona. Nec alio quis pacto vel intelligere eam possit, etiam si
 prudentissimus videretur. Hi vero qui neglexissent, quod sibi vtile & salutare esset, inquire-
 re, tanquam seipso odio habentes, & sibi metipsis inimici, fraudarentur eius bonis, velut qui
 diligenter mala. Oportet ergo bonos diligere eam super omnia, id est, super diuitias, glo- K
 riam, requiem, parentes, propinquos, amicos, & omne quod in hoc mundo est. Qui vero
 perfecte diligit possessionem hanc regni cælorum, abiicit sine dubio omnem malæ con-
 suetudinis vsum, negligentiam, desidiam, malitiam, iram, cunctaque his similia. Nam si
 quid horum prætulit ei, tanquam qui plus dilexerit propriæ libidinis vitia quam deum,
 ad possessionem regni cælestis peruenire non poterit: quia & vere stultum est, aliquid plus
 amare quam deum. Siue enim parentes sunt, moriuntur: siue propinqui, non permanent: si-
 ue amici, mutantur. Solus est autem deus æternus, & indemutabilis parens. Qui ergo non
 vult inquirere quod sibi vtile est, malus est, in tantum vt malitia sua ipsum impietatis prin-
 cipem superet. Ille enim bonitate dei abutitur ad propositum malitiæ suæ, & sibi placet. Hic
 autem salutis suæ bona negligit, vt perditione sui malo placeat. Propter hos ergo, qui salutis
 suæ neglectu placent malo, & eos qui studio vtilitatis suæ placere cupiunt bono, paria quædam
 ad tentationem præfenti huic seculo statuta sunt decem, secundum numerum decem plaga-
 rum, quæ inlatæ sunt Aegypto. Cum enim Moyses secundum præceptum dei peteret à Pharaone,
 vt emitteret populum, & ad testimonium cælestis imperij signa ostenderet, proiectam in
 terram virgam, conuersa est in serpentem. Cumque ob hæc Pharaon non vellet acquiescere, vt-
 pote habens arbitrij libertatem, rursum magi similia signa facere visi sunt, permittente deo,
 vt propositum regis probaretur ex arbitrij libertate, si magis crederet signis Moysi, qui à deo
 missus est, quam his quæ magi videbantur potius facere, quam faciebant: quos ipso vtiq; no-
 mine intelligere debuerat, non esse operarios veritatis, quod non à deo missi, sed magi appel-
 labantur, sicut & ratio indicat. Denique vsque ad aliquem locum, visi sunt habere certamen
 & post hæc confessi de se, cessare meliori. Inducitur ergo plaga vltima, interitus primitiuo-
 rum, & tunc Moyses iubetur populum conspersione sanguinis consecrare, atque ita magna
 cum prece, oblati etiam muneribus, cum populo rogatur abscedere: Simili ergo modo
 etiam nunc per me video geri. Sicut enim tunc Moyse hortante regem, vt crederet deo,
 obstitabant magi quasi ostentatione similitum signorum, & à salute incredulos prohibebant:
 ita & nunc cum ego exierim docere omnes gentes, vt credant vero deo, Simon magus resis-
 tit, eadem agens aduersum me, quæ & illi tunc egerunt aduersum Moysen, vt si qui sunt ex
 gentibus,

A gentibus, qui non recto iudicio vtuntur, appareant: saluentur autem qui signorum rectum di-
 scrimen habuerint. Hæc dicente Petro, Niceta respondit: Obsecro te, vt si quid ad memoriã
 venit, permittas mihi proferre. Tum Petrus delectatus super studio discipulorum: Dic, in-
 quit, quod vis. Et Niceta ait: Quid peccauere Aegyptij, si non crediderunt Moysi, cum & ma-
 gi similia signa fecerint, etiam si viderentur potius fieri, quam veritate fierent? Nam & si ego
 fuissem tunc, ex eo quod magi similia faciebant, nonne aut Moysen magum credidissem, aut
 magos quæ ostendebant, diuinitus facere putassem? quia non mihi verisimile videretur, licet
 per phantasiam, eadem tamen effici à magis posse, quæ ille qui à deo missus est, perpetrabat.
 Et nunc ergo quid peccant hi qui Simoni credunt, cum videant eum tanta facere mirabilia?
 B Aut non est mirabile per aërem volare: igni admixtum, vnum corpus effici: facere statuas in-
 gredicænes æreos latrare: & alia his similia, quæ vtiq; discretionem nescientibus, satis mira
 sunt. Sed & de lapidibus visus est panes facere. Quod si peccat qui signa facientibus credit,
 quomodo non peccasse videbitur & his, qui domino nostro pro signis & virtutibus credidit?
 Et Petrus ait: Libenter accipio quod de veritate ad amissum requiris, & impedimenta fidei in
 anima tua latere non pateris. Vnde & medelam consequi facile potes. Meministi, quod peius
 omnium esse dixi, cum quis negligit, quod sibi expedit discere? Et Niceta respondit: Memini.
 Petrus: Et rursum quod deus occultauit veritatem suam, vt eam his qui se fideliter, sectan-
 tur, aperiat? Et Niceta: Ne hoc quidem oblitus sum. Tum Petrus: Quid ergo putas, quia
 C in terram defossam absconderit deus veritatem, & montes ei superposuerit, vt ab his qui
 in profundum fodere valent, tantummodo inueniri possit? Non ita est, sed sicut montes &
 terram cæli ambitu circudedit, ita & veritatem charitatis suæ velamine contexit, vt ille ad
 eam solus peruenire possit, qui prius ianuam dilectionis diuinæ pulsauerit. Etenim quod prius
 dicere cœperam, paria quædam huic mundo destinasse deum: ille qui primus ex paribus ven-
 nit, à malo est: qui secundus, à bono. In quo vnicuique hominum iusti occasio iudicij datur, siue
 simplex ille sit, siue prudens. Nam si simplex est, & crediderit illi qui primus venit: signis enim
 & prodigiis motus, necesse est eadem ratione, vt etiam illi qui secundo venerit, credat: signis
 enim & prodigiis suadebitur & nunc sicut prius. Cum vero crediderit huic secundo, discet
 D ab eo quod primo illi qui à malo venit, credere non debeat, & ita prioris error secundi emen-
 datione corrigitur. Si vero quia primo credidit, secundum recipere noluerit, meritò vt
 iniustus condemnabitur: iniustus enim est, vt cum primo propter signa crediderit, secun-
 do eadem aut etiam potiora ferenti signa, non credat. Si vero non credidit primo, conse-
 quens est, vt vel in secundo moueatur ad credendum. Neque enim in tantum animo stertit, vt
 ingeminatis mirabilibus non valeat suscitari. Si vero prudens est, discretionem potest cape-
 re signorum. Et si quidem primo credidit, augmentis virtutum mouebitur ad secundum, &
 ex comparatione quæ sint potiora deprehendet, quauis manifesta habeantur indicia apud
 eruditos quosque, sicut per ordinis consequentiam demonstraui. Si vero tanquam sanus
 quis, & qui medico non indigeat, non est commotus ad primum, rei ipsius perseverantia sus-
 citabitur ad secundum: distinctionemque signorum & mirabilium faciet, in hunc modum. Ille
 qui à malo est, signa quæ facit, nulli profunt: illa vero quæ facit bonus, hominibus profunt.
 Nam dic quæso, quæ vtilitas est ostendere statuas ambulantes: latrare æreos aut lapideos ca-
 nes: salire mōtes: volare per aërem: & alia his similia, quæ dicitis fecisse Simonem. Quæ autem à
 bono sunt, ad hominum salutem deferuntur, vt sunt illa quæ fecit dominus noster, qui fecit
 cæcos videre, fecit surdos audire, debiles, claudos erexit, lāguores & dæmones effugauit, mor-
 tuos fecit resurgere, & alia his similia, quæ etiam per me fieri videtis. Ista ergo signa quæ ad
 salutem hominum profunt, & aliquid boni hominibus conferunt, malignus facere non po-
 test, nisi in fine mundi tantum. Tunc enim admiscere ei conceditur aliqua etiam de dextris
 E signis, id est, vt vel dæmones fuget, vel ægritudines sanet, & propter hoc, tanquam qui excelsus
 ferit terminos suos, & in semetipsum diuisus sit, ac semetipsum impugnaverit destruetur. Et
 propterea dominus prædixit, in nouissimis temporibus tentationem futuram, talem in
 qua decipiantur, si fieri potest, etiam electi, confusis scilicet indicij signorum, perturbari
 necesse est, etiã eos qui in discernendis spiritibus, ac distinguendis virtutibus videntur eru-
 diti. Decem ergo, quæ diximus paria, huic mundo destinata sunt ab initio seculi: Cain & Abel
 vnum fuit par. Secundum vero Gigantum, & Noë. Tertium Pharaonis & Abraham. Quartum
 Philistinorum & Isaac. Quintum Esau & Iacob. Sextum magorum & legislatoris Moysi. Sep-
 timum tentatoris & filij hominis. Octauum Simonis & meum Petri. Nonum omnium gen-
 tium, &

Duo ordines
 hominum.
 Rex bonorum
 Christi, ma-
 lorum dia-
 bolus.

Vnde requi-
 rēda veritas

Decē paria
 ad numerū
 decē plaga-
 rū constituta

Exod. 19

Paria quædam
 mundi.

Amulsi ad
 quā .pdigia
 exigere cō-
 uenit, an ex
 deo sint.

Signa diaboli
 si qualia.
 Matth. 24.

Decē paria
 totius mundi
 collata in-
 ter se.

tium, & illius qui mittetur seminare verbum inter gentes. Decimum Antichristi & Christi: G de quibus paribus aliis vobis per singula latius exponemus. Et cum hæc diceret Petrus, Aquila ait: Vere ad sua doctrina opus est, ut de singulis possit quis scire rationem. At Petrus: Quis est, qui assiduus sit erga doctrinam, & studiose singula quæq; perquirat: nisi qui animam suam diligit ad salutem, & omnibus renunciat huius mundi negotiis, ut soli verbo dei vacat, quem solum prudentem iudicat verus propheta, videntem omnia quæ sua sunt, & ementem vnam veram margaritam, & intelligentem quæ sit differentia à temporalibus ad æterna, parvis ad magna, hominibus ad deum. Intellegit enim quæ sit æterna spes apud verum & bonum deum. Quis autem est qui diligit deum, nisi qui sapientiam eius cognovit: quomodo autem quis agnoscere poterit sapientiam dei, nisi assiduus sit ad audiendum verbum eius: ex quo accedit, H ut amorem eius concipiat, & digno eum honore veneretur, hymnis & orationibus ad eum suis, & in his libentissime requiescens, summumq; deputans detrimentum, si quando aliquid aliud vel ad momentum temporis loquatur, aut agat: quia reuera nec potest anima, quæ dei amore repleta est, aliud aliquid intueri, nisi quod ad deum pertinet, nec satiari potest præ amore eius, ea quæ ipsi scit esse placita, meditando. Hi vero qui affectum eius minime concipere, nec inluminatam charitatem eius gerunt mente, velut in tenebris positi, lucem videre non possunt. Et ideo etiam prius quam incipiant requirere de deo, quasi labore oppressi, statim deficiunt: ac tædio repleti, continuo à propria consuetudine rapiuntur ad ea verba quibus delectantur. Nam de deo audire aliquid talibus tædiosum est & molestum, pro eo, ut dixi I quia mens eorum nullam dulcedinem diuinæ charitatis accepit. Hæc Petro dicente, dies exortus est, & ecce veniens quidam ex discipulis Simonis clamabat, dicens: Obsecro te Petre, suscipe me miserum, à mago Simone deceptum, cui ego velut cœlesti deo intendebar, pro his quæ ab eo fieri mirabilibus videbam. Auditis tamen sermonibus tuis, cepit iam mihi homo M videri, & quidem malus. Veruntamen cum hinc exiret, ego eum subsequutus sum solus: nondum enim ad liquidum impietates eius agnoueram. Cum autem vidisset me subsequentem, beatum me dicens, perduxit ad domum suam: circa medium vero noctis ait ad me: Omniū te hominum faciam meliorem, si volueris vsq; ad finem perseverare mecum: cui cum promississem, exigit à me iuramentum perseverantiæ, eoq; accepto, imposuit super humeros K meos polluta quædam & execrabilia secreta sua, ut portarem, & sequi me iussit. Vbi vero ventum est ad mare, nauigium quod forte aderat, ingressus, id à ceruicibus meis quod portare me iusserat, sumpsit. Et paulo post egressus, nihil extulit, certum quod in mare id iecerat: rogabat autem me, ut cum ipso proficiscerer, dicens se Romam petere, ibi enim in tantum placiturum, ut deus putetur, & diuinis publice donetur honoribus. Tunc, inquit, te omnibus diuitiis replem, si huc redire placuerit, & pluribus sultum ministeriis, mittam. Hæc ego audiens, & nihil in eo, secundum hanc professionem videns, sed magum & deceptorem esse intelligens, respondi: Quæ te ignosce mihi, quia pedes doleo, & propterea exire à Cæsarea non valeo: præterea est mihi vxor, sunt paruuli liberi, quos relinquere omnino non possum. At ille hæc audiens, & ignavia me incusans, profectus est contra Doram, dicens: Cum audieris quanta mihi gloria erit in vrbe Roma, poenitebit te. Et post hæc ipse quidem, ut aiebat, Romam petit, ego autem confestim redij huc, orans, ut me suscipias ad poenitentiam, quia ab eo deceptus sum. Cum hæc dixisset is, qui à Simone regressus est, iussit eum Petrus in atrio residere. Procedens autem ipse, & turbas plurimas videns, multo plures, quam superioribus diebus, stetit in loco solito, & ostendens eum qui à Simone venerat, sermonem facere hoc modo cepit: Iste, fratres, quem ostendo vobis, paulo ante venit ad me, de Simonis mihi malis artibus nuncians, quomodo ipsam sceleris sui officinam proiecerit in profundum: nõ quasi poenitentia ductus, sed metuens, ne deprehensus publicis legibus subiaceret. Rogabat autem hunc, ut dicit, munera imensa pollicens, secum manere. Quem cum suadere minime potuisset, tanquam ignauum increpans, dereliquit, ipse vero Romam petens. Cumq; hæc Petrus indicasset turbis, ipse qui regressus à Simone fuerat, publice stans singula quæq; cepit populo exponere, de sceleribus Simonis. Et cum grauitate ferrent, de his quæ audiebant per artes magicas gesta à Simone, ait Petrus: Nolite fratres grauitate ferre de his quæ transacta sunt, sed obseruate de futuris: quæ enim transierunt, iam finita sunt, quæ vero imminet, periculosa sunt his qui incurrerint: scandala enim nunquam deerunt huic mundo, donec permittitur inimico agere pro voluntate sua, ut prudentes quiq; & intelligentes astutias eius, suscitatos sibi ab eo superent agones. Hi vero qui negligunt discere quæ ad salutem pertinent animæ suæ, iustis

Matth. 13.

Nemo diligit deum nisi qui sapientiam eius cognouerit.

Simon artis suæ mysteria in mare proiecit.

Simō Romā proficiscitur

Mala præterita boni cōsulenda.

A suæ, iustis ab eo deceptionibus capiuntur. Quia ergo, ut ipsi audistis, Simon egressus est, aures gentilium qui ad salutem vocati sunt, præuenire, necesse est & me vestigia eius insequi, ut si quid forte ab illo dissipatum fuerit, corrigatur à nobis. Sed quoniam iustum est de vobis maiorem sollicitudinem geri, qui iam intra muros vitæ continemini, quia quod adquisitum est, si pereat, damnum infert: quod autem nondum, si quidem inueniri potuerit, lucrum est: si minus, hoc solum damni est, quod lucrum factum non est. Ut ergo & vos magis ac magis in veritate firmemini, & gentes quæ ad salutem vocantur, non vsquequaq; possint nequitia Simonis præueniri, cogitavi Zachæum vobis ordinare pastorem: ego vero ipse tres vobiscum permanere menses, & ita proficisci ad gentes, ne amplius morantibus nobis, & sceleribus Simonis vsquequaq; grassantibus, insanabiles fiant. Hæc illo dicente, vniuersus populus fleuit, audiens quod profecturus esset. At Petrus compassus eis, etiam ipse lachrymas fudit, & in cœlum respiciens, ait: Tibi deus qui cœlum terramq; fecisti, & omnia quæ in eis sunt, precē supplicem fundimus, ut confugientes ad te in tribulatione tua soleris: propter affectum enim quem habent erga te, diligunt me, qui veritatem tuam adnunciaui eis: propter quod miserationis tuæ dextera custodi eos: non enim Zachæus, nec alius quisquam hominum custos esse eis idoneus potest. Hæc autē & his similia cum dixisset Petrus, manibus superpositis Zachæo, orauit ut inculpabiliter episcopatus sui seruaret officium. Post hæc duodecim presbyteros ordinauit, & diacones quatuor, & ait: Zachæum hunc vobis ordinavi episcopum, scies eum timorem dei habere, & eruditum esse in scripturis: quem quasi Christi locum seruātem, honorare debetis, obediens ei ad salutem vestram, & scientes, quod siue honor, siue iniuria, quæ ei defertur, ad Christum redundat, & à Christo ad deum. Audite ergo eum adtentius, & ab ipso suscipite doctrinam fidei: monita autem vitæ à presbyteris, à diaconibus vero ordinem disciplinæ. Viduarum religiosam curam gerite, pupillos enixius iuate, pauperibus misericordiam facite, iuuenes pudicitiam docete. Et ut breuiter totū dicam, alterutrum vos in quibus res poposcerit, sustentate. Deum colite qui creauit cœlum & terram, Christo credite, inuicem diligite, misericordes estote ad omnes, non verbo solo, sed & opere & rebus implete charitatem. Et cum hæc atq; his similia præcepisset, pronunciauit ad populum, dicens: Quoniam tres menses statui facere vobiscum, si quis vestrum desiderat baptizetur, ut exutus prioribus malis, de reliquo pro bonis actibus hæres honorum cœlestium, ex gestis propriis fiat. Accedat ergo qui vult ad Zachæum, & ipsi det nomen suum, atq; ab eo mysteria audiat regni cœlorum. Ieiuniis frequentibus operam impendat, ac semetipsum in omnibus probet, ut tribus his mensibus consummatis, in die festo possit baptizari. Baptizabitur autem vnusquisque vestrum in aquis perennibus, nomine trinitatis beatitudinis inuocato super se, perunctus primo oleo per orationem sanctificato, ut ita demum per hæc consecratus, possit percipere de sanctis. Et cum multa dixisset de ratione baptismi, dimissis turbis, ad solitam se recepit mansionem: ibiq; adstantibus sibi duodecim, id est, Zachæo & Sophonia, Iosepho & Michæa, Eleazaro & Phinees, Lazaro & Helisæo, me Clemente & Nicodemo, Niceta & Aquila, hoc modo proloquutus est: Consideremus fratres quod iustum est: debemus enim auxilium aliquod ferre gentibus, quæ ad salutem vocatæ sunt. Ipsi audistis quod Simon præcedere volens iter nostrum profectus est, quem oportuerat & è vestigio insequi, ut sic vbi aliquos subuertere tentaret, continuo confutaretur à nobis. Sed quoniam iniustum mihi videtur, ut derelictis his qui iam conuersi sunt ad deum, eorum qui adhuc longe sunt curam præferamus, rectum puto, tribus mensibus permanere me cum his, qui in hac ciuitate conuersi sunt ad fidem, & firmiores eos efficere: nec tamen illos, qui adhuc longe sunt, penitus negligere, ne fortè si diu veniens pessimæ doctrinæ inficiantur, difficilius reuocentur. Et ideo volo, si tamen etiam vobis iustum videtur, ut pro Zachæo, quem hic ordinavi episcopum, subiiciatur in numero Benjamin filius Saba, & pro Clemente, quem decreui mecum semper esse, quia ex gentibus veniens, audiendi verbi dei grande desiderium gerit. Ananias filius Saphira. Pro Niceta vero, & Aquila, qui nuper conuersi sunt ad fidem Christi, Rubelus Zachæi frater, & Zacharias structor. Iste ergo quatuor pro his quatuor substitutus, expleri volo duodecim numerū, ut me in ipsis semper secum esse sentiat Simon. Sequestratis igitur me Clemente, & Niceta & Aquila, ad illos duodecim ait: Volo vos post diem crastinum proficisci ad gentes, & vestigia Simonis insequi, ut omnia quæ agit, manifesta mihi faciatis: sed & propositum singulorum diligenter requirite, & me ad futurum sine mora eis adnunciate, & ne multa vobis dicam, per omnia in-fruite gentiles expectare aduentum meum. Cumq; hæc atque his similia dixisset, etiam vos, inquit,

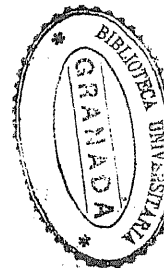
Zachæus ordinatus episcopus apud Cæsaream à Petro.

Manu inpositio.

Quales debeat esse episcopi.

Compeditū præceptorū Petri ad discipulos suos.

Oleo in baptismo vsu sunt in primitiua ecclesie.

inquit, fratres, si quid vobis ad hæc videtur, dicite: ne forte non sit rectum quod mihi soli placet. Tum omnes vna voce conlaudantes eum, Rogamus magis, aiebant, vt pro arbitrio tuo cuncta disponas, & quod tibi ipsi videtur iubeas: hoc enim putamus esse opus integrum pietatis, si quæ tu iusseris, impleamus. Igitur statuto die cum steterissent ante Petrum, ne arbitreris, aiunt, Petre, paruam nobis indici mororem, quod fraudamur, non audientes te per menses tres, sed quoniam hoc expedit agere quod tu iubes, obediemus promptissime: semper ergo vultum tuum in nostro corde retinentes, sicut iussisti, alacres proficiscimur. At ille oratione pro eis ad dominum fusa, emisit eos. Et cum profecti fuissent illi duodecim, qui premissi sunt, Petrus ingressus, ex more in loco disputationis stetit. Conuenerat autem populi multitudo, copiosior numerus quam solebat, & omnes cum lachrymis intuebantur eum, pro eo, quod pridie ab eo audissent, profecturum se Simonis gratia. Sed & ipse lachrymantes eos videns similia patiebatur, licet conaretur occultare, & inhibere lachrymas: prodebat tamen ex tremore vocis, & interruptione sermonis, quod simili angeretur affectu. Verum tamen manu confricans frontem, æquo animo, inquit, estote fratres, & misericordes animas vestras consilij ratione solamini, referentes omnia ad deum, cuius solius implenda, & omnibus præferenda voluntas est. Nam si verbi gratia ponamus, quod pro affectu quem erga vos gerimus, contra voluntatem eius agentes, resideamus vobiscum, nunquid non potest missa in me morte, profectioem mihi à vobis inducere longiorem? Et ideo melius est, vt hanc breuiorem cum voluntate ipsius impleamus, vt pote quibus definitum est, in omnibus obedire deo: vnde & vos debetis simili obedientia parere ei, quippe qui etiam me, non alia ex causa, nisi pro ipsius amore diligatis. Vt ergo amici dei, voluntati eius obtemperate, sed & vos ipsi probate quod iustum est. Nunquid non impium videbatur, si cum vos Simon deciperet, ego non venissem ad vos, detentus à fratribus qui erant in Hierusalem, & quidem cum haberetis apud vos Zachæum, virum bonum, & in sermone expeditum? Ita ergo & nunc impium iudicate, si cum exierit Simon ad gentes impugnandas, quibus nullus omnino defensor est, ego non subsequar, detentus à vobis. Propter quod obseruemus, ne forte affectu iniusto, voluntatem maligni faciamus. Interim tribus, vt dixi, mensibus permanebo apud vos: estote assidui ad audiendum verbum: & consummatis his, si qui possunt, & volunt sequi nos, permittitur eis, salua pietate. Quod autem dico salua pietate, hoc est, ne quem discessu suo contristet qui contristari non debet, vel parentes relinquens, quos non oportet, vel vxorē fidelem, vel si quæ sunt huiusmodi personæ, quibus propter deum deferri solatium conuenit. Interea per dies singulos disputans & docens, propositum tempus in doctrinæ labore compleuit. Et cum aduenisset dies festus, super decem millia baptizati sunt. In illis autem diebus epistola mittitur à fratribus qui præcesserant, in qua Simonis scelera continebantur, quomodo per ciuitates deciperet turbas, & Petrum per singula laceraret, vt cum forte aduenisset, nullus ei adcommo- daret auditum. Adferebat enim eum magum esse, & sine deo, iniuriosum, callidum, imperitum, & impossibilia profitentem. Mortuos enim resurrecturos adserit, quod est, inquit, impossibile. Si qui vero eum confutare velit, occultis ab eo insidiis perimitur per satellites eius: propter quod, inquit, & ego cum eum superassem, & triumphassem, insidias eius veritus, fugi, ne fortè maleficiis me perimeret, aut mortem meam per insidias elocaret: indicabant autem maxime eum apud Tripolim demorari. Igitur Petrus epistolam recitari populo iubet, & post lectionem adloquutus eos, de omnibus plenissime instruxit: præcipue tamen vt obedirent Zachæo, quem eis ordinauit episcopum. Sed & presbyteros & diaconos populo, & ipsis nihilominus populum commendauit: simulque denuncians, quod apud Tripolim hyematurus esset. Commendo vos, inquit, gratiæ dei, crastino cum voluntate domini profecturus. Per totos autem tres menses quos apud Cæsaream doctrinæ causa exegimus quæcunque apud populum dissebat per diem, hæc nobis secretò lucubrantibus secum, plenius & perfectius explanabat, tanquam fidelioribus, ac sibi liquidò probatis. Simul & imperat mihi, quia intellexit me studiosus quæ audirem memoria commendare, libris singula quæque quæ memoratu digna videbantur comprehendere, & mittere ad te mi domine Iacobe, sicut & feci, parens eius præceptis. Primus ergo liber ex his quos prius misi ad te, continet de verbo Prophetæ, & de proprietate intelligentiæ legis, secundum id quod Moyfi traditio docet. Secundus de principio continet, vtrum vnum sit principium, an multa: & quod non ignoret Hebræorum lex, quid sit immensitas. Tertius de deo, & his quæ ab eo instituta sunt. Quartus quod cum multi dicantur dij, vnus sit verus deus secundum testimonia scripturarum.

XII. discipuli Petri mittuntur ad prædicandū.

Non facile relinquendi sunt parentes aut vxores euāgelij prætextu.

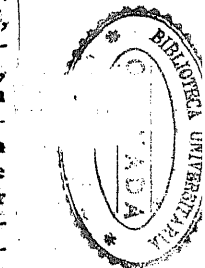
Negotium scribendi à Petro iniun- ctū Clementi.

Libri recognitionum.

Apturarum. Quintus quod duo sint cæli, quorum vnum sit istud visibile firmamentum, quod & transibit: aliud vero æternū & inuisibile. Sextus de bono & malo, & quod bono cuncta subiiciantur à patre: malum autem quare, & quomodo, & vnde sit, & quod cooperetur quidem bono, sed non proposito bono, & quæ sint signa boni, quæ vero mali, & quæ sit differentia dualitatis & coniogationis. Septimus, quæ sint quæ prosequuntur sunt duodecim apostoli apud populum in templo. Octauus de verbis domini quæ sibi videntur esse contraria, sed non sunt, & quæ sit horum absolutio. Nonus, quia lex à deo posita est, iusta sit, & perfecta, & quæ sola possit facere pacem. Decimus de natiuitate hominum carnalium, & de generatione quæ est per baptismum, & quæ sit in homine carnalis seminis successio, & quæ animæ eius ratio, & quomodo in ipsa est libertas arbitrij: quæ quoniam non est ingenita, sed facta est, immobilis à bono esse non poterat. De his ergo singulis quæ apud Cæsaream disserta sunt à Petro, iubente, vt dixi, ipso, decem conscripta ad te transmisi volumina. Nos autem die postera, vt statutum fuerat, cum aliquantis qui Petrum sequi decreuerant, fidelibus viris, à Cæsarea proficiscimur.

RECOGNITIONVM DIVI CLEMEN- tis ad Iacobum fratrem domini, Liber quartus, Rufino Torano Aquileiense interpretate.

ROPECTI à Cæsarea, vt Tripolim pergeremus, apud Doram breue oppidum, primam fecimus mansionem, quia nec longe aberat. Et omnes penè, qui per sermonem Petri crediderant, diuelli ab eo satis ægrè habebant, sed pariter incedentes, dum iterum videre, iterum com- plecti iuuat, iterum conferre sermonem, ad diuersorium peruenimus. Sequenti vero die venimus Ptolomaidam, vbi decem dies demorati, cum aliquanti verbum dei receperant, nonnulli eorum qui ad tentio- res videbantur, & diutius detinere nos doctrinæ gratia cupiebant, Tripolim, si hoc velint, vt sequerentur indicauimus. Similiter & apud Tyrum ac Sydoniam & Berythum fecimus, & his qui plenius desiderabant audire sermonem, apud Tripolim nobis hyemandum denunciauimus. Igitur cum ex singulis ciuitatibus studiose quicquid comitari- tur Petrum, electorum multitudo plurimam ingredimur Tripolim. Continuo autem ante portas ciuitatis fratres, qui premissi fuerant, occurrunt, & suscipientes nos abducunt per hospitia quæ preparauerant. Commotio autem & concursus plurimus fiebat in ciuitate, de- siderantium videre Petrum. Et cum venissemus ad domum Maronis, in qua Petro fue- rat præparatum, conuersus ad turbas, post diem crastinum sermonem se ad eos promisit facturum. Igitur qui premissi fuerant fratres, omnibus qui nobiscum venerant hospitia di- uidunt. Petrus vero Maronis domum ingressus, cum rogaretur cibum sumere, nequaquam se facturum respondit, nisi prius scisset, si omnes qui eum fuerant comitati, hospitij re- quiescerent. Comperit autem à fratribus qui premissi sunt, quia à ciuibus, pro desiderio quod erga Petrum conceperant, non solum hospitij, sed & omni humanitate suscepti sint, in tantum, vt & contristarentur aliquanti, quibus desuere quos susciperent. Ita enim om- nes paratos fuisse, vt si multo plures venissent, adhuc tamen suscipiendos magis quam sus- cipientes fuisse defuturos. Super his Petrus valde delectatus, conlaudauit, & benedixit eos, ac secum manere iussit. Ipse vero cum lauisset in mari, cibo sumpto, quieuit in ves- pera. Et ex more, pullorum cantibus surgens, vespertino adhuc lumine perdurante, cun- ctos inuenit vigilantes: eramus autem omnes cum eo sedecim, Petrus & ego Clemens, Nice- ta & Aquila, & illi qui præcesserant duodecim. Salutans itaque, vt solebat, Petrus ait: Hodie quia alij occupati non sumus, nobis sumus. Et ego quidem vobis, quæ apud Cæsaream, post di- gressum vestrum gesta sunt, enarrabo. Vos autem mihi quæ hic à Simone perpetrata sunt, indi- cate. Et cum de his ab alterutro sermo cederetur, inlucescente die, ingressi quidam de familia- ribus, nunciant Petro, quod Simon vbi eum didicisset ingressum, per noctem profectus esset, Sy- riam tendens. Turbæ autem diem hanc, inquit, quam interposuisti eis, desiderio tui longissi- mum.

Simon refor- midas Petri conspectu di- labitur in Sy- riam.

mum sibi esse tempus opinantur: denique non ferentes stant ante ianuam, inter se inuicem G de his quæ audire cupiunt, conferentes, & te ante præfinitum tempus omnimodis se visuros sperant, quantoq; magis dies clarescit, multitudines colliguntur, & audituros se sermonem tuum, nescio vnde præsumentes, certissime confidunt. Nunc ergo quod tibi videtur, iube vt dicamus eis: absurdum nanque est tantam multitudinem conuenisse, & discedere cum mœstitia, quippe si responsa eis nulla reddantur. Non enim cogitabunt, quod ipsi statutum non expectauerint diem, sed quod à te magis videantur esse contempti. Tum Petrus admirans ait: Videtis fratres, quomodo vnusquisque sermo domini prophetica dictus, impletur. Memini enim dixisse eum: Messis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo dominum messis, vt eiciat operarios in messem suam. Ecce ergo nunc quæ in mysterio prædicta sunt, H adimplentur. Sed & quod dixit, multi venient ab oriente, & occidente, à septentrione, & meridie, & recumbent in sinibus. Abraham, & Isaac, & Iacob: etiam hoc pariter, vt videtis expletur. Propter quod deprecor vos conseruos, & adiutores meos, vt discatis attentius prædicandi ordinem, & absolutionum vias, vt possitis saluare animas hominum, quæ occulta dei virtute, quem debeant diligere, prius etiam quàm doceantur, agnoscunt. Videtis enim eos, quasi bonos seruos, desiderare eum quem sibi sperant aduentum sui domini nunciare, vt possint voluntatem eius, cum didicerint, implere. Desiderium ergo audiendi verbi dei, & voluntatem eius quærendi, ex deo habent: & hoc est initium domini dei quod gentibus datur, vt possint per hoc doctrinam recipere veritatis. Sic enim & Hebræorum populo ex initio datum est vt diligenter Moysen, & crederent verbo eius. Quod ergo fuit proprii muneris à deo erga Hebræorum gentem, hoc nunc videmus dari etiam his qui ex gentibus conuocantur ad fidem. Operum vero ratio, potestati & arbitrio vnuscuiusque permittitur: & hoc ipsorum est proprium, hoc à patre cœlesti donatum est. Sed salus in eo est, vt voluntatem eius, cuius amorem & desiderium, deo largiente, conceperis, facias: ne dicatur ad te ille sermo eius quem dixit: Quid autem dicitis mihi domine domine, & non facitis quæ dico? Est ergo proprii muneris à deo concessi Hebræis, vt Moysi credant: gentibus autem, vt Iesum diligant. Hoc enim indicabat & magister, vbi ait: Confitebor tibi pater domine cœli & terræ, quia occultasti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. per quod utiq; declaratur, quia Hebræorum populus qui ex lege eruditus est, ignorauit eum. Populus autem gentium agnouit Iesum & veneratur, propter quod & saluabitur, non solum agnoscens eum, sed & voluntatem eius faciens. Debet autem is qui ex gentibus est, & ex deo habet, vt diligat Iesum, proprii habere propositi, vt credat & Moysi. Et rursus Hebræus qui ex deo habet, vt credat Moysi: si habere debet, & ex proposito suo, vt credat in Iesum, vt vnusquisque eorum habens in se aliud diuini muneris, aliud propriæ industriæ, sit ex vtroque perfectus. De tali enim dicebat dominus noster viro diuine, qui profert de thesauris noua & vetera. Sed de his satis dictum: vrget enim tempus, & populi religiosa deuotio inuitat nos, ad ipsos facere sermonem. Et cum hæc dixisset, requirebat vbi opportunus esset locus ad disputandum. Et Marco ait: Est mihi ædes amplissima, quæ plus quàm quingentos recipiat viros: est & hortus intra domum: aut si in publico aliquo placet loco, hoc magis omnes desiderant, nemo enim est, qui non cupiat vel faciem tuam videre tantum. Et Petrus: Ostende mihi, inquit, ædem vel hortum. Et cum vidisset ædem ingrediebatur, vt & hortum perspiceret, & subito omnis multitudo, quasi ab aliquo euocata, cum festinatione ingressa est domum, atque inde ad hortum prorupit, vbi iam stabat Petrus, considerans quis esset aptus ad disputandum locus. Vt autem vidit turbas velut ingentis fluij inundasse lenem meatum, ascendens supra basim quandam, quæ fortè iuxta horti parietem stabat, primo, religionis more, populum salutaui: quidam autem ex his qui aderant, & multo tempore à dæmonibus fuerant fatigati, in terram prouunt, obsecrantibus spiritibus immundis, vt vel vno die indulgeretur eis in obsessis corporibus permanere: quos Petrus increpans, iussit abscedere, & sine mora discesserunt. Post hos alij longis afflicti languoribus, rogabant Petrum, vt reciperent sanitatem, pro quibus se supplicaturum domino pollicetur, cum prius sermo doctrinæ fuisset expletus. Sed statim vt promissit, languoribus resoluti sunt, & iussit eos seorsim residere cum his qui à dæmonibus fuerant curati, quasi post laboris fatigationem. Interea dum hæc aguntur, plurima multitudo cõuenit, quos non solum desiderij Petri, sed & sanitatũ, quæ perpetrata fuerant, fama pertraxerat. At Petrus manu quiescere populũ docens, & turbas in tranquillitate cõponens, hoc modo fecit exordiũ. Incipienti de vero dei cultu facere sermonẽ, necessarium

rium mihi videtur, eos qui nondum de hoc aliquid scientiæ consequuti sunt, primo omnium docere, per omnia inculpabilem ponendam esse diuinam prouidentiam, per quam mundus regitur & gubernatur. Hunc autem nobis exordij titulum dedit præsentis operis ratio, & eorum quos dei virtus sanauit occasio, vt ostendamus quod recta ratione quamplurimi à diuersis dæmonibus obtinentur, vt per hoc appareat iustitia dei. Inuenietur enim omnium penè malorum mater esse ignorantia. Sed iam veniamus ad causam. Deus cum fecisset hominem ad imaginem & similitudinem suam, operi suo spiramen quoddam, & odorem suæ diuinitatis inseruit, vt per hoc participes facti mortales vnigeniti eius, per ipsum etiam amici dei & filij adoptionis existerent: vnde & qua via id possint adipisci, ipse eos, vt propheta verus, edocuit, sciens quibus actibus hominũ delectaretur pater. Virtus itaq; apud homines tunc dei cultus erat, mens pura & spiritus incorruptus. Et ob hoc, omnis creatura humano generi fœdus inuolabile conseruabat. Ob reuerentiam namq; creatoris, nulla ægritudo in eos, nullũ vitium corporis, nulla ciborum dominata corruptio est: ex quo fiebat, vt mille annorum ætas in fragilitatem non incideret senectutis. Sed vbi vita laboris expers, bonorũ perseverantiam non putauit diuina largitione, sed rerum forte concessam, & sine vlllo sudore diuinæ amenitatis delitiis perfrui, naturæ debitum, & non dei bonitatis munus accepit, in contrarias per hæc homines & impias cogitationes, ocio docente, perueniunt, putantes deorum sibi vitam, nullis laboribus, nullisq; meritis natam. Hinc proficiunt in deterius, vt neque prouidentia dei mundum regi crederent, neq; virtutibus esse aliquem locum, quandoquidem semetipsos scirent, nullis prius bonis operibus adsignatis, ocij ac deliciarum summam tenere, & amicos dei absque vllis laboribus haberi. Iustissimo itaq; dei iudicio, in huiusmodi cogitationum vanitate languentibus, labores & adflictiones pro remedio conferuntur. Vbi ergo adfuit labor ac tribulatio, deliciarum & amenitatis exclusi sunt loco. Terra autem cœpit nihil eis sine labore producere, & tunc conuersa in hominibus cogitatio, creatoris sui requirere conuenitur auxilium, & orationibus ac votis præsidia inuitare diuina. Et ita factum est, vt cultum dei quem pro bonis neglexerant, recuperarent pro malis, & cogitationes in deum, quas peruerterat indulgentia, emendaret adflictio. Sic ergo diuina prouidentia hoc esse vtilius hominibus videns, vias benignitatis & abundantia, tanquam quæ læderent, subtrahit ab hominibus, & vexationis iter ac tribulationis inducit. Sed vt ostenderet, quia hæc pro ingratia agerentur, vnum quandam ex illis, qui primitus coeperant esse mortales, quod cum gratia suæ non immemorem vidit, & quia sperauit inuocare nomen domini, ad immortales transtulit: cæteris, qui in tantum ingrati extiterent, vt nec laboribus & tribulationibus emendari & corrigi possint, grauissima morte damnatis. Inuenit tamen & inter ipsos vnum quemdam cum domo sua iustum, quem reseruaret, præcepto ei dato, vt fabricaret arcam, & in ea cum diluio cuncta necarentur, ipse cum his quibus præceptum fuerat, posset euadere, quo impiis inundatione aërum peremptis, purificationem mundus acciperet, & is qui ad prosperitatem generis fuerat reseruatus, per aquam mundus effectus, mundum denuò repararet. Sed his omnibus gestis, rursus homines ad impietatem vertuntur, & propter hoc à deo ponitur lex quæ viuendi modum doceret: sed processu temporis, dei quidem cultus & iustitia, ab infidelibus & impiis corrumpitur, sicut paulò post apertius ostendemus. Peruerse autem & erraticæ religiones introducuntur, quibus se plurima pars hominum per occasionem feriarum, & solennitatum dederunt. Potus instaurantes, & conuiuia, tibiaque ac fistulas, & citharas, ac diuersa genera musicorum sectantes, & semetipsos per omnia temulentia, ac luxuriæ propinantes. Hinc omnis error accepit originem, hinc lucos, & aras, hinc coronas & victimas reperere, & post ebrietatem, quasi limphaticis motibus agi: ex hoc iam potestas dæmonis data, ingrediendi huiusmodi mentes, vt choros ducere insanos, & Baccho furere viderentur: hinc fremere dentibus, & mugire de profundis visceribus inuentum: hinc terribilis vultus, & ferus in hominibus aspectus, vt is quem temulentia subuerterat, ac dæmon instigauerat, numine repletus à deceptis & errantibus crederetur. Vnde cum tam multa in hunc mundum falsæ & erraticæ religiones essent introductæ, missi sumus nos, deferentes vobis tanquam boni negotiatores, à patribus traditum & conseruatum veri dei cultum, cuius quasi semina quædam vobis hæc verba respergimus, & in vestro iudicio ponimus quod rectum videtur eligere: Si enim recipiatis quæ nostra sunt, non solum ipsi incurssiones dæmonis effugere, sed & ex aliis eas effugare poteritis, simul & æternorum bonorum præmia consequemini. Qui autem contempserint recipere quæ dicuntur à nobis, in presenti quidem vita

Principium Christianif mi est, credere prouidentia diuinam; eamq; inculpabile.

Præcipuum cultus dei consistit in mente pura.

Afflictiones dantur aliquando pro remedio.

Enochs

Noe

Lex viuenda à deo data post diluuiũ

Festi dies Ethnicorũ

Bacchi nomen.

Propriũ Hebræorũ munus factũ est & gentibus commune.

Matth. 7.

Matth. 11.

Saluatur nõ qui agnouerint deũ sed qui voluntatem eius fecerint. Matth. 13.

Oratio Petri.

dem vita diuersis demonibus & aegritudinum vitiis subiacebunt: post excessum autem corporis, etiam animae eorum cruciabuntur in perpetuum. Deus enim non solum bonus, sed & iustus est: nam si semper bonus sit & nunquam iustus, ut reddat vnicuique pro gestis suis, bonum inuenietur iniustum. Iniustum namque est, si ita apud eum habeatur impius, sicut & pius. Igitur demones, sicut paulo ante diximus, cum occasione acceptis, ingerere se potuerunt per malos & turpes actus corporibus hominum, si multo tempore permaneant in eis per negligentiam ipsorum, quia animae suae quod est utile, non requirunt, necessario cogunt eos habitantium in se demonum de reliquo facere voluntates. Quod autem est omnium deterius, in consummatione seculi, cum demon ille igni tradetur aeterno, necessario & anima quae ei paruit, cum ipso aeternis ignibus cruciabitur, vna cum corpore suo quod polluit. Demones autem habere desiderium immergendi se corporibus hominum haec causa est. Spiritus sunt habentes propositum conuersum ad malitiam: per cibos ergo & potius immoderatos, ac libidinem perurgent homines ad peccatum: eos tamen qui peccandi propositum gerunt: qui dum videntur necessaria naturae velle complere, non tenentes modum per nimietatem, ingrediendi in semetipsos demonibus faciunt locum. Donec autem naturae mensura seruetur, & modus legitimus custoditur, dei clementia ingrediendi in homines non eis tribuit facultatem. Vbi vero aut mens ad impietatem declinauerit, aut corpus immoderatis cibis ac potibus adimplebitur, tanquam voluntate & proposito eorum qui se ita negligunt, inuitati, quasi aduersum eos qui a deo positam legem soluerint, accipiunt facultatem. Videtis ergo quantum valeat agnitio dei, & diuinæ religionis obseruantia, quae non solum defendit credentes ab incurSIONIBUS demonij, verum & imperare eos facit his qui ceteris dominantur. Et ideo necessarium vobis est qui estis ex gentibus, confugere ad deum, & obseruare vos ab omni immunditia, ut expulsis demonibus, dei habitatio fiat in vobis. Simul & orationibus commendate vos deo, & interpellate eum aduersum impudentiam demonum: credentes enim, quaecumque petieritis, accipietis. Sed & ipsi demones quanto viderint fidem crescere in homine, tanto ab eo refugiant, in ea solum parte residentes, in qua adhuc aliquid infidelitatis resederit: ab his vero qui plena fide credunt, absque vlla remotione discedunt. Anima enim cum venerit ad fidem dei, caelestis aquae virtute consequitur, per quam demonem tanquam scintillam ignis extinguat. Est ergo fidei mensura, quae si integra sit, ex integro de anima demonem fugat: si vero minus aliquid habeat, residet adhuc aliquid de portione demonis in portione infidelitatis: & est plurimus labor, ut intelligat anima, quando, aut qualiter, si plene, aut minus plene ex se fugatus sit demon. Si enim in aliqua parte resederit, cum tempus inueniet, cogitationes subiicit cordibus hominum, & illi nescientes vnde haec veniant, suggestionibus demonum, quasi animae suae sensibus credunt: suggerunt ergo aliis, occasione corporeae necessitatis delicias sequi, aliorum iracundiam excusant per abundantiam fellis, aliorum insaniam nigri fellis vehementia colorant, sed & stultitiam quorundam pro multitudine phlegmatis extenuant. Quod & si ita esset, tamen haec singula molesta corpori esse non possent, nisi ex ciborum potuumque nimietate, qui cum iusto amplius sumuntur, abundantia eorum quam decoquere naturalis non sufficit calor, crudescit in venenum quoddam, idque visceribus venisque omnibus sentine in modum redundans, motus corporis insanos reddit & turpes. Propter quod in omnibus est obtinenda parsimonia, ut neque demonibus locus datur, neque anima ab eis obsessa vna cum ipsis tradatur aeternis ignibus crucianda. Est & alius error demonum, quem subiiciunt sensibus hominum, ut putent se ab his qui dicuntur dii, perpeti quae patiuntur, quo per haec, sacrificia offerentes & munera, quasi repropitiates eos, cultum falsae religionis adfirmant, nos vero refugiant qui pro salute eorum satagimus, ut ab errore liberentur: sed hoc, ut dixi, faciunt, ignorantes quod demones ista sibi suggerant ne saluentur. Est ergo in potestate vniuersiusque, quia liberi arbitrij factus est homo, vtrum nobis velit audire ad vitam, an demonibus ad interitum. Alii etiam demones in visu per diuersas imagines apparentes, interdum minas intendunt, interdum sanitates incommoditatibus pollicentur, ut his quos decipiunt, deorum nihilominus de se inserant opinionem, & quod sint demones ignoretur. Sed nos non latent, scientes mysterium creaturae, & quam ob causam demonibus haec agere in praesenti seculo permittatur, ut vel transformari eis liceat in quas volunt imaginem, vel suggerere prauas cogitationes, vel inserere se per cibos & potum sibi consecratum mentibus vel corporibus eorum, qui ex eo sumpserint, vel ad idoli alicuius venerationem somnia vana confingere. Et tamen quis ita sine sensu inuenitur, cui persuaderi debeat, ut

Quosobrem demones gaudeat immergi humanis corporibus.

Matth. 23.

Fides demonum fugat.

Demonum praestigia.

A idolum colat, siue illud ex auro, siue ex quolibet metallo factum sit, cui non palam est id esse illud metallum quod artifex voluit: Quomodo ergo inesse ibi diuinitas putanda est, quod si non fuisset artifex, omnino non esset: aut quomodo inde futura sibi adnunciari sperent, vbi nec praesentium aliquis intellectus est: Quamuis etiam si aliquid diuinarent, non continuo dii haberi possint: quia aliud est diuinitas, aliud diuinitas. Nam & Phytones diuinare videntur, & non continuo dii sunt: denique a Christianis hominibus effugantur: & quomodo deus est, qui fugatur ab homine? Sed dicis fortasse, quid quod sanitates efficiunt, & quomodo quis curetur ostendunt? Hac ratione colendi sunt etiam medici ut dii, multos enim sanant, & quanto quis peritior fuerit, tanto plures sanabit. Vnde constat, istos cum sint demonici spiritus, & multo citius scire aliqua, & multo perfectius: non enim ad descendendum tarditate corporis degrauiantur. Et ideo quae medici longo tempore, & labore plurimo adsequuntur: haec illi, tanquam spiritus, absque mora vlla, & absque difficultate cognoscunt. Non ergo mirum est, si plus aliquid quam homines sciunt: sed hoc intuentum est, quod ea quae sciunt, non ad salutem, sed ad deceptionem proferunt animarum, ut per haec eas cultum falsae religionis edoceant. Sed deus, ne tantae deceptionis error latet, & errantibus ipse causa videretur existeri, qui tantum eis licere permisit, ut per diuinationes, & per curationes, per somnia decipere homines possint, clementiae suae remedium prouidit hominibus, & distinctione falsi veri: scire cupientibus, in propatulo posuit. Est ergo ista distinctio: Quod a vero deo dicitur, siue per prophetas, siue per visiones diuersas, semper verum est: quod autem a demonibus praedicatur, non semper verum est. Est ergo euidentis indicij, non a vero deo dici ea in quibus aliquando mendacium est, in veritate enim nunquam mendacium est: in his autem qui mentiuntur, potest aliquando & veritatis aliquid admisceri, per quod mendacia condiantur. Quod si dicat aliquis: quid enim opus erat hoc ipsum, ut eis permitteretur, vel aliquando verum dicere, & per hoc tantum errorem mortalibus introduci? Audi ad haec: si eis nunquam fuisset indultum veri aliquid dicere, omnino nec praedicerent aliquid: non praedicerent autem, nec quod essent demones, cognoscerentur. Quod si ignorarentur esse demones in hoc mundo, agonis nostri & certaminis nos causa latuisset, & pateremur palam quae geruntur in occulto: quippe si agendi tantum aduersum nos, & nihil loquendi facultas eis concessa videretur. Nunc autem vbi aliquando vera, aliquando falsa dicuntur, debemus agnosceré, ut superius dixi, demonum, & non dei esse responsa, apud quem mendacium nunquam est. Quod si curiosus quis progrediens dicat: Quid enim opus erat huiusmodi mala a deo fieri, quibus ad subuertendas mentes humanas tanta esset intentio? Haec proponenti respondebimus: requirendum esse primo omnium, si est aliquid in substantia malum. Et quauis sufficeret dicere ad eum, quia non est conueniens, ut creatura iudicet creatorem, sed illius est iudicare opus alienum, qui autem similis artificij, aut similis potentiae est, tamen circuitio-nibus vtamur: absolute dicimus in substantia nihil esse mali. Quod si ita est, substantiarum conditor frustra culpatur. Sed occurreris mihi & dices: Etiam si ex arbitrij libertate in hoc ventum est, nunquid ignorabat ille qui creabat eos, quod iam malum declinaturi essent quos creabat: oportuit ergo nec creari eos, quos deuiaturos ab itinere iustitiae prauidebat. Audiant ad haec qui ita proponunt, quod huiusmodi adfertionibus illud volunt ostendere, cur non malitia eorum qui nondum erant, bonitatem vicerit creatoris. Si enim volens implere numerum & mensuram creationis suae, extimisset eorum qui futuri erant malitia, & quasi qui aliam nullam inuenire viam remedij ac medicinae potuisset, nisi hoc solum ut retraheret se a proposito creandi, ne sibi adscriberetur malitia eorum qui futuri erant, quid aliud per haec doceretur, nisi indigna passio, & indecora fragilitas conditoris: quia ita pertimuit eorum actus qui nondum erant, ut a proposito conditione cessaret. Sed his procul amotis, illud animo contemplemur: quia deus vniuersitatis conditor, conditionis suae futuras differentias prauidens, vnicuique creaturae secundum proprios motus, quos ex arbitrij libertate proferebat, prospexit, & prauidit diuersos ordines, atque officia differentia, & cum vnius essent substantiae omnes secundum creaturae rationem, esset tamen diuersitas in ordinibus & officiis secundum proprios animorum motus, ex arbitrij libertate proferebunt. Prauidebat ergo futuras in creaturis culpas, & iustitiae eius ratio poscebat, ut emendationis causa culpas poenae sequeretur. Oportuit ergo esse & poenarum ministros, quos tantum libertas arbitrij in hunc ordinem traheret: praeter haec autem & debuerunt habere quos vincerent hi, qui agones susceperant, caelestium praemiorum. Sic ergo nec ea quae putantur mala, vacant ab utilitate, dum victi his a quibus vincuntur, licet inuiti, praemia aeterna conquirunt. Sed de his ista sufficiant, processu enim temporis etiam secretiora patentur. Nunc ergo

Phytones diuinatorij spiritus.

Verum a falso quomodo discernatur.

Iniquum est creatorem a creatura iudicari. Roma. 9.

Demonum ministri poenarum.

quoniam nondum intelligitis quanta vos ignorantia caligo circumflet, interim vobis volo exponere, vnde colendi idola exordium mundo huic datum sit. Idola autem dico exanima simulacra quae colitis, siue lignea, siue fictilia, siue lapidea, vel aerea, vel ex quibuscunq; aliis sumpta sunt metallis: horum ergo initium tale est. Angeli quidam, relicto proprii ordinis cursu, hominum fauere vitis coepere, & libidini eorum quodammodo indignum praebere ministerium, quo illorum opera, suis magis voluptatibus morem gererent: quiq; ne sponte inclinati viderentur ad indigna ministeria, docuerunt homines, quod daemones artibus quibusdam obediunt mortalibus, id est, magicis inuocationibus, possent, ac velut ex fornace quadam & officina malitiae totum mundum, subtrahendo pietatis lumine, impietatis fumo repleuerunt. Pro his & aliis nonnullis causis diluuium mundo introductum est, sicut iam in aliis dictum est & dicemus: & omnes qui erant super terras, deleti sunt, excepta Noe familia, qui cum tribus filiis, eorumq; vxoribus superfuit: ex quibus vnus Cham nomine, cuidam ex filiis suis, qui Mesraim appellabatur, a quo Aegyptiorum & Babyloniorum & Persarum ducitur genus, male compertam magicarum artis tradidit disciplinam: hunc gentes quae tunc erant Zoroastrem appellauerunt, admirantes primum magicarum artis auctorem, cuius nomine etiam libri super hoc plurimi habentur. Hic ergo astris multum ac frequenter intentus, & volens apud homines videri deus, velut scintillas quasdam ex stellis producere, & hominibus ostentare coepit, quo rudes atq; ignari, in stupore miraculi traherentur: cupiensq; augere de se huiusmodi opinionem, sapius ista moliebat, vsquequo ab ipso daemone, quem importunius frequentabat, igni succensus concremaretur. **I** Sed stulti homines qui tunc erant, cum debuissent utiq; opinionem, quam de eo conceperant abicere, quippe quam poenali morte eius viderant confutatam, in maius eum extollunt. Extructo enim sepulchro ad honorem eius, tanquam amicum dei, ac fulminis ad caelum vehiculo subleuatum, adorare ausi sunt, & quasi viuens astrum colere. Hinc enim & nomen post mortem eius Zoroaster, hoc est, viuus sidus appellatum est, ab his qui post vnam generationem Graecae linguae loquela fuerant repleti. Hoc deniq; exemplo, etiam nunc multi eos qui fulmine obierint, sepulchris honoratos tanquam amicos dei colunt. Hic ergo cum quartadecima generatione coepisset, quintadecima defunctus est, in qua turris aedificata est, & linguae hominum multipliciter diuisae sunt. Inter quos primus magica nihilominus arte quasi corusco ad eum delato, rex appellatur quidam Nemroth, quem & ipsum Graeci Ninum vocauerunt: ex cuius nomine Ninive ciuitas vocabulum sumpsit. Sic ergo diuersae & erraticae superstitiones ab arte magica initium sumpserunt. Etenim quoniam difficile erat humanum genus ab amore dei abstrahi, & absurda atque exanima simulacra deduci, idcirco excelsioribus vsu sunt magi molitionibus, vt astrorum signis ac motibus, tanquam coelitus & voluntate dei delatis, ad suadendos cultus erraticos verterentur. Et eius quem supra diximus indignatione daemone, cui nimis molestus fuerat conflagrasse, busti cineres, tanquam fulminei ignis reliquias colligentes hi, qui erant primitus decepti, deserunt ad Persas, vt ab eis tanquam diuinus e caelo lapsus ignis, perpetuis conseruaretur excubiis, atq; vt caelestis deus coleretur. Simili exemplo etiam per caetera loca reliqui homines his, quos vel in artibus aliquibus, vel in virtute fuerant admirati, vel certe in amore plurimo habuerant, templa construere, imagines collocare, mysteria & ceremonias, ac sacrificia instituire, & per omnia deorum de his famam posteris tradere gestierant, eo praecipue quod, vt supra diximus, phantasiis aliquibus magicarum artis fulti videbantur, vt inuocatione daemoneum agi ab his aliquid ad deceptionem hominum, moueriq; videretur. His adhaerent & solennitates quasdam, ac temulenta conuiuia, quibus & homines libentius indulgerent, & daemones crapulis tanquam vehiculis inlati, ipsi eorum visceribus miscerentur, in quibus conlocati ad omnem voluntatem suam actus hominum, cogitationesq; deflecerent. Huiusmodi igitur ex initio erroribus introductis, eisq; libidine & temulentia, qua carnales homines maxime delectantur, adiutus, religio dei, quae per continentiam sobrietatemq; constabat, rarefcere inter homines, atq; aboleri propemodum coepit. Nam cum ex initio homines, vtpote iustum, & omnia contuente deum colentes, neq; peccare auderent, neq; iniuriam facere proximis suis, certi quod vnus cuiusq; actus & motus aspiceret deus: vbi religionis cultus ad simulacra exanima conuersus est, tanquam de quibus certi essent, quod neq; viderent, neq; audirent, neque mouerentur in aliquo, licenter peccare, & in omne facinus progredi coepere: quippe qui nihil pati vererentur ab his, quos colebant vt deos. Hinc bellorum rabies exarsit, hinc praeda, rapina, captiuitates, & libertas in seruitutem redacta, prout quisq; potuit, libidini & cupiditati suae satisfecit, quauis satisfacere cupiditati nulla vis possit. Sicut enim ignis quanto

Idola.

Magicae illusiones vnde natae.

Non multo secus Berofus scribit. Zoroastri libri de magia.

Zoroastres fulmine idcirco interfuit.

Fulmine idcirco habitus diis.

Nemroth I historis Nini vocatur. Niniue.

Vnde Persis ignis, quem saepe coeperunt.

A quanto magis ligna acceperit, tanto amplius accenditur, & inualefcit: ita & cupiditatis rabies, per ea quae adipiscitur auctior & vehementior efficitur. Propter quod incipite iam meliore intellectu vobismetipsis resistere, in his quae non recte cupitis, si quo forte modo reparare in vobis ac restituere possitis illam, quae ex initio mortalibus a deo tradita est, religionis puritatem, & innocentiam vitam, vt per eam vobis etiam spes bonorum immortalium reparatur: & agatis gratias largitori omnium patri, per eum quem posuit regem pacis, & thesaurum ineffabilem bonorum, vt in praesenti quidem tempore diluantur peccata vestra per aquam fontis, aut fluminis, aut etiam maris, inuocato super vos trino beatitudinis nomine: vt per hoc non solum fugentur, si intra vos habitant spiritus maligni, verum etiam cum destiteritis a peccatis, & tota fide, totaq; mentis puritate deo credideritis, etiam ex aliis vos malignos spiritus & daemones effugietis, atque a passionibus & languoribus alios liberare possitis. Ipsi enim daemones sciunt & agnoscunt eos qui se tradiderint deo, & interdum sola eorum praesentia propelluntur, sicut paulo ante vidistis, quomodo cum vocem tantum salutationis fecissemus ad vos, continuo daemones propter honorem religionis nostrae, exclamare coeperunt: & ne parum quidem temporis potuerunt ferre praesentiam nostram. Nunquid nos alterius sumus naturae superioris alicuius, & propterea nos daemones timeant? Vnus eiusdem vobiscum naturae sumus, sed religione differimus. Quod & si vos esse vultis, non inuademus: quin potius & hortamur, certosq; esse vos volumus, quod cum fuerit in vobis eademque in nobis est fides & religio, ac vitae innocentia, remunerante deo fidem vestram, erit par vobis atq; eadem etiam contra daemones potestas & virtus. Sicut enim is qui acceperit sub se milites, etiam ipse inferior, & illi superiores sint viribus, tamen dicit huic vade, & vadit: & alij veni, & venit: & alij fac hoc, & facit. Hoc autem potest non propria virtute, sed Caesaris metu. Ita & fidelis quisq; daemonebus imperat, etiam si videantur illi multo esse hominibus fortiores, non propter suam virtutem, sed propter dei qui eos subiecit potestati. Nam & quod diximus, vt Caesar apud omnes milites, & in omnibus castris, atq; in omni regno timeatur, cum sit vnus & fortassis exiguus viribus, non nisi potestate dei agitur, qui timorem dat omnibus vt vni obtemperent. Hoc sane scire vos volumus, quod daemones, nisi quis voluntatibus eius se sponte subdiderit, potestatem aduersum hominem non habet. Vnde & ipse qui est princeps malitiae, ad hunc quem diximus a deo destinatum regem pacis accessit, tentans, & polliceri ei coepit omnem gloriam mundi: quod cum aliis obtulisset decipiendi causa, adoratum se nouerat. Impius & immemor sui, quod est proprium & speciale malitiae, adorandum se ab eo praesumebat, a quo se nouerat destruendum. Dominus ergo noster vnus dei cultum confirmans, respondit ei: Scriptum est, dominum deum tuum adorabis & illi soli seruias: qua responsione deteruitus, & metuens ne vnus & veri dei repararetur vera religio, festinat continuo emittere in hunc mundum pseudoprophetas, & pseudopostolos, falsosq; doctores, qui sub nomine quidem Christi loquerentur, daemone autem facerent voluntatem. Propter quod obseruate cautius, vt nulli doctorum credatis, nisi qui Iacobi fratris domini ex Hierusalem detulerit testimonium, vel eius quicumq; post ipsum fuerit. Nisi enim quis illuc ascenderit, & ibi fuerit probatus quod sit doctor idoneus, & fidelis ad praedicandum Christi verbum: nisi inquam, inde detulerit testimonium, recipiendus omnino non est: sed neq; propheta, neq; apostolus in hoc tempore speretur a vobis aliquis alius praeter nos. Vnus enim est verus propheta, cuius nos duodecim apostoli verba praedicamus: ipse enim est annus dei acceptus, nos apostolos habens duodecim menses. Qua autem causa vel mundus ipse factus sit, vel diuersitates quae sunt in eo acciderint, & quae ad reparationem eius veniens dominus noster, elegerit nos duodecim apostolos, & miserit, alias latius explanabitur. Interim nos iussit exire ad praedicandum, & inuitare vos ad coenam regis caelestis, quam praeparauit pater in nuptiis filij sui, & vt demus vobis indumenta nuptialia, quod est, gratia baptismi, quam qui fuerit consecutus, tanquam vestimentum mundum, cum quo ei ingrediendum est ad coenam regis: obseruare debet, ne peccato aliqua ex parte maculetur, & ob hoc tanquam indignus & reprobis abiiciatur: Cause autem quibus maculetur istud indumentum haec sunt, si quis recedat a patre, & conditore omnium deo, alium recipiens doctorem praeter CHRISTVM, qui est solus fidelis ac verus propheta, quique nos duodecim apostolos misit ad praedicandum verbum. Et si quis de substantia diuinitatis, quae cuncta praecellit, aliter quam dignum est sentiat, haec sunt quae vsque ad mortem baptismi polluant indumentum. Quae vero in actibus polluant, ista sunt, homicidia, adulteria, odia, auaritia, cupiditas mala: Quae autem animam simul & corpus polluant, ista sunt, participare daemone mensae, hoc est, immolata degu-

Daemones exhorrescunt vere credentes.

Math. 8.

Math. 4.

Pseudoprophetae a dia bolo.

Christi annus est, cuius XII. menses sunt apostoli.

Vestis nuptialis in euangelio gratia baptismi significat.

stare, vel sanguinem, vel morticinum, quod est suffocatum, & si quid illud est quod dæmonibus oblatum est. Hic ergo vobis sit primus gradus ex tribus, qui gradus triginta ex septuaginta mandata. Secundus vero qui sexaginta. Tertius qui centum, sicut aliàs vobis de his plenius exponemus. Et hæc cum dixisset, ac præcepisset vt die postera ad eundem locum maturius conuenirent, turbas dimisit, quibus recedere nolentibus, ait Petrus: Donate mihi hanc gratiam, propter hesterni itineris labores, & nunc discedentes, die crastina maturius conuenite: & ita cum lætitia discessere. At Petrus paululum me secedere præcipiens orationis causa, iubet post hæc in loco horti, quem vmbra contegebat, accubitum sterni, & vnusquisque ex more recognoscens proprii ordinis locum, cibum sumpsimus. Tum deinde quia supererat adhuc aliquantulum diei de mirabilibus domini conloquutus nobis, cum vespere facto ingressus in cubiculum quieuit.

RECOGNITIONVM DIVI CLEMENTIS ad Iacobum fratrem domini, Liber quintus, Rufino Torano Aquileiense interprete.

SEQVENTI autem die, paulò citius quàm solebat consurgens Petrus, inuenit nos dormientes: quod vbi sensit, quasi ipse adhuc dormire volens, silentium sibi fieri iussit, vt nobis quiescendi facultatem daret. Vbi autem refecti somno exurreximus, inuenimus eum oratione facta, intra cubiculum operientem nos. Et cum iam esset crepusculum, salutans ex more, breuiter adloquutus est, & continuo ad consuetum locum docendi gratia procedit: vbi cum vidisset ad audiendum plurimos conuenisse, primo religionis ritu pace eis inuocata, dicere hoc modo cepit: Deus creator omnium, ex initio ad imaginem suam hominem fecit, eiq; dominatione terræ, marisq;, & aëris ipsius dedit, sicut & verus nobis propheta narrauit, & ipsa rerum ratio docet: solus enim est rationabilis, & consequens est, vt ratio inrationabilibus dominetur. Hic ergo ab initio cum adhuc iustus esset, cunctis vitiis, & omni fragilitate superior erat: vbi autem peccauit, sicut hesterno die docuimus, & factus est seruus peccati, simul & fragilitati efficitur obnoxius. Quòd idcirco scriptum est, vt sciant homines, quia sicut ex impietate passibiles facti sunt, ita per pietatem possunt esse impassibiles: verum & parua in deum fide, aliorum passiones curantes: ita enim verus propheta nobis promissit, dicens: Amen dico vobis, quia si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic, transi hinc, & transibit. Huius vocis etiam vos ipsi documenta accepistis: hesterno enim die vidistis quomodo adstantibus nobis, dæmones cum passionibus quas hominibus inuenerant, transferunt & fugati sunt. Quia ergo alij quidem homines patiuntur, alij patientes sanant, causa sine dubio vel patiendi, vel curandi noscenda est, quæ non alia esse, quàm patientibus quidem infidelitatis, curantibus vero fidei demonstratur. Infidelitas enim dum non credit futurum iudicium dei, peccandi licentiam præbet, peccatum vero hominem passionibus obnoxium facit. Fides autem futurum esse dei iudicium credens, continet homines à peccato: non peccantes vero non solum liberi sunt à demonibus & passionibus, verum & aliorum dæmones & passiones fugare possunt. Ex his ergo omnibus colligitur, quòd origo totius mali ab ignorantia descendat, & ipsa sit malorum omnium mater, quæ incuria quidè & ignauia gignitur, negligentia vero alitur & augetur, atq; in sensibus hominum radicatur: quæ si quis fortè doceat effugandâ, velut antiquis & hereditariis sedibus, moleste & indignanter auellitur. Et ideo paululum laborandum nobis est, vt inda gantes ignorantie præsumptiones scientiæ ratione refecemus, in his præcipue qui in aliquibus minus rectis opinionibus præuenti sunt, per quas, quasi sub specie alicuius scientiæ, ignorantia in eis vehemētius radicata est: nihil enim grauius quàm si id quod ignorat quis scire se credat, & defendat verum esse quod falsum est, quod tale est, quale si quis ebrius sobrium se putet, & agat quidem cuncta vt ebrius, sobrium se tamen & ipse putet, & dici à cæteris velit, ita sunt ergo & hi qui ignorantes quod verum est, speciem tamen alicuius scientiæ tenent, & mala quasi bona gerunt, atque ad perniciem, quasi ad salutem festinant. Propter quod ante omnia

Matth. 7.

Ignorantia mater omnium malorum.

Ignorantia præsumptio scientiæ relectanda est.

A omnia properandum est ad agnitionem veritatis, vt possimus quasi lumine nobis inde succenso, errorum tenebras depellere: grande enim malum est, vt diximus, ignorantia: sed quia substantiam non habet, facile ab his qui studiosi sunt, effugatur: Non enim aliud est quidem ignorantia, nisi non agnouisse, quod expedit: vbi autem agnoueris, perit ignorantia. Quæ ergo magnopere debet agnitio, quam nemo alius potest assignare, nisi verus propheta. Hæc enim porta est vita, volentibus ingredi: & iter operum bonorum, pergentibus ad ciuitatem salutis. Si quis sanè audiens sermonem veri propheta, velit recipere aut nolit, & amplexiones eius, id est, mandata vitæ, habet in sua potestate: liberi enim sumus arbitrij. Nam si hoc esset, vt audientes eum iam non haberent in potestate aliud facere quàm audierant, vis erat quædam naturæ, per quam liberum non esset ad aliam migrare sententiam. Aut si rursus ex audientibus nullus omnino reciperet, & hoc naturæ vis erat, quæ vnum aliquid fieri cogeret, & alteri parti non daret locum. Nunc autem quia liberum est animo in quam velit partem declinare iudicium suum, & quam probauerit eligere viam, constat euidenter inesse hominibus arbitrij libertatem. Igitur priusquam audiat quis, quod ei expedit: certum est quia ignoret, & ignorans vult & desiderat quod non expedit agere, propter quod pro hoc non iudicatur. Cui vero audierit causas erroris sui, & rationem veritatis acceperit, tunc si permanserit in his erroribus, quibus dudum præuentus, recte iam vocabitur ad iudicium penas daturus, cur vitæ eius spatium, quod ad bene viuendum accepit, in ludibriis consumpsit errorum. Qui vero audiens hæc libenter accipit, & gratulatur bonorum sibi doctrinam fuisse delatam, requirit intentius, & discere non desinit vsquequo cognoscat, si est vere aliud seculum, in quo bonis præmia præparata sunt: & cum certus de hoc fuerit, gratias agens deo, quod sibi veritatis lumen ostenderit, de cætero dirigit actus suos in omnibus operibus bonis, quorum sibi in futuro mercedem certus est præparatam per omnia, demirans & stupens cæterorum hominum errores, & quod ante oculos positam veritatem nemo videat. Ipse tamen gaudens super diuitiis sapientiæ, quas inuenit, insatiabiliter eis perfrui cupit, & exercitio bonorum operum delectatur, festinans ad seculum futurum mundo corde, & pura conscientia peruenire, vbi etiã videre deum regem omnium possit. His autem omnibus carere nos & fraudari, sola facit ignorantia. Dum enim ignorant homines quantum boni habeat scientia, ignorantia malum de se non patiuntur excludi, nesciunt enim quanta sit in horum permutatione diuersitas. Propter quod consilium do vnicuique discentium, libenter præbere aures verbo dei, & cum amore veritatis audire quæ dicimus, vt mens optimo semine suscepto, per bonos actus letos adferat fructus. Nam si me docente ea quæ ad salutem pertinent, recipere quis abnuuit, & animo prauis opinionibus occupato obstitere nititur, non ex nobis, sed ex semetipso habebit perueniendi causam. Debet enim iusto iudicio examinare quæ dicimus, & intelligere quia verba loquimur veritatis: vt cognitis his quæ sunt, vt sunt, & in bonis actibus dirigens vitam suam, regni cælorum possit particeps inueniri, subiciens sibi carnis desideria, & dominus eorum factus, vt ita demum etiam ipse fiat dominatoris omnium iucunda possessio. Nam qui permanet in malo, & seruus est mali, non potest effici portio boni, donec permanet in malo: quia ab initio, vt antè diximus, duo regna statuit deus, & potestatem dedit vnicuique hominum, vt illius regni fiat portio, cui se ad obediendum ipse subiecerit. Et quia definitum est apud deum, non posse vnum hominem vtriusque regni esse seruum, omni studio date operam, in boni regis fœdus ac iura concurrere. Propter hoc denique verus propheta cum esset præsens nobiscum, & quosdam ex diuitibus negligentes erga dei cultum videret, huius rei ita aperuit veritatem: Nemo potest, inquit, duobus dominis seruire: non potestis deo seruire, & mammonæ: mammona patria eorum voce diuitias vocans. Hic ergo est verus propheta, qui in Iudæa nobis apparuit, vt audistis: qui stans publice sola iussione faciebat cæcos videre, surdos audire, fugabat dæmones, agris sanitatem reddebat, & mortuis vitam. Cùmque nihil ei esset impossibile etiam cogitationes hominum peruidebat, quod nulli est possibile nisi soli deo: hic adnuntiavit regnum dei, cui nos de omnibus quæ dicebat, tanquam vero prophetæ credidimus, firmitatem fidei nostræ, non solum ex verbis eius, sed & ex operibus adfumentes, quia & dicta legis, quæ ante multas generationes de præsentia eius exposuerant, in ipso consignabantur, & imagines gestorum Moyse, & ante ipsum patriarchæ Iacob, ipsius per omnia typum ferebant. Tempus quoque aduentus eius, hoc est, ipsum in quo venerat, prædictum ab eis constat: & super omnia quod esset à gentibus expectandus, sacris literis comprehensum est, quæ in eo pariter vniuersa completa sunt. Quod autem Iudæorum propheta prædixit

Agnitio veritatis.

Matth. 6. Mammona quid significet.

Moyse & Iacob typum Christi tulerunt.

dixit eum à gentibus expectandum, supra modum in eo fidem veri confirmat. Si enim dixisset à ludæis expectandum, non aliquid eximium prophetasse videretur, quod à cōtribuli populo, & à propria gente speraretur: is cuius aduentus ad salutem mundi fuerat repromissus: videretur enim magis cōsequentię ratio esse, ut hoc fieret, quàm magnificentia prophetalis. Nūc autem cum prophete dicunt omnē illam spem quę de salute mūdi repromittitur, & novitatem regni, quę instituenda per Christū est, atq; omnia quę de eo indicātur, ad gentes esse trāsferēda, iam nō secundū consequentiā rerum, sed incredibili quodā vaticinationis euentu magnificentia prophetica cōfirmatur. Iudæi namq; ex initio adfore aliquādo hunc virū, per quē cuncta repararetur, verissimā traditione susceperant, & quotidie meditantes ac prospiciētes, quādo eius fieret aduentus: vbi adesse eum viderunt, & signa ac prodigia, sicut de eo scriptū fuerat, adimplentem, invidia excecati agnoscerē nequiverunt presentē, in cuius spē latabantur absentes: intelleximus tamen pauci nos qui ab eo electi sumus. Hoc autem providētia dei factum est, ut agnitio boni huius etiā gentibus traderetur, & hi qui nūquam de eo audierāt, nec à prophetis didicerant, agnoscerent eū: illi vero qui quotidianis meditationibus agnouerant, ignorarent. Ecce enim per vos nūc qui præsentes estis, & desideratis audire doctrinam fidei eius, & agnoscerē quis, & quomodo, & qualis sit eius aduentus, prophetica veritas adimpletur. Hoc est enim quod prädixerunt prophete, qui à vobis quęrendus esset, qui de eo nunquam audistis. Et ideo vidētes in vobis ipsis prophetica dicta cōpleri, huic vni recte creditis, hunc recte expectatis, de hoc recte inquiritis, ut nō solum expectetis eum, sed & hereditatem regni eius credentes cōsequamini, secundū quod ipse dixit, quia vnusquisq; illius sit seruus, cui se ipse subiecerit. Propterea ergo cuiusq; domini, deumq; nostrum vobis adscribite: domini qui & celi, ac terrę dominus est, & ad ipsius vos imaginem ac similitudinē refermate, sicut ipse verus propheta docet, dicens: Estote misericordes, sicut & pater vester celestis misericors est, qui cuiusq; facit solem suum super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Hunc ergo imitami, & hūc timete, sicut mandatū datur hominibus: Dominū deum tuū adorabis, & ipsi soli seruiēs. Expedi enim vobis huic vni domino seruire, ut per ipsum cognoscētes vnum deū, à multis quos inutiliter timebatis, liberemini. Qui enim creatorē omnium nō timet deum, sed eos timet quos ipse manibus suis fecit, quid nisi vano & inutili semetipsum obnoxium facit timorē: vilioremq; se & abiectiorem reddit, quàm sunt illa ipsa, quorum timorem merite cōcepit. Quin potius per bonitatem eius, qui vos inuitat, redite ad priorem nobilitatem vestram, & ex bonis actibus, quod ipsius creatoris vestri imaginem portetis, ostēdite, ut ex contemplatione similitudinis ipsius etiam filij eius esse credamini. Incipite ergo à sensibus vestris abicere vanas idolorum species, atq; inutiles & inanes timores, ut similitudinē conditionem possitis iniqua semitūta effugere. Domini etenim vestri effecti sunt illi, qui ne serui quidem vtilēs vobis esse potuissent. Quomodo enim simulacra exanima, vel ad seruitutem vobis viderentur idonea, cum neque audiant, neque videant, neque aliquid sentiant: nisi quod ipsa saltem materia ex qua facti sunt, siue auri, siue argenti, vel etiam artis aut ligni, cum possit vobis ad vtilis necessarios prodesse, vos ex ea formando deos, ociosam per omnia eam atq; inutilem reddidistis. Nos ergo adnunciamus vobis verum dei cultum, simulq; monemus & hortamur cultores, ut per bonos actus imitentur eum quem colunt, & ad imaginē ac similitudinē eius, ut superius diximus, redire festinent. Velim autem dicerent mihi hi qui idola colunt, si optāt similes fieri his quos colunt, vultne aliquis vestrum sic videre, quomodo illi vidēt, & sic audire quomodo illi audiunt: sic habere sensum quomodo illi habent. Absit hoc ab vnoquoq; auditorum: hoc enim maledictum potius & conuicium credendum est homini, qui imaginem dei in se gerit, etiam si similitudinē perdidit. Quales ergo dij habendi sunt, illi, quos imitari execrabile sit cultoribus suis, quorum similitudinē habere contumelia est. Quid ergo soluite simulacra inutilia, & facite vasa vtilia: soluite ociosam pigramq; materiam, & facite humano vtili apta ministeria. Sed non sinunt, inquit, leges humanae. Bene, quia humanae leges, & non ipsorum virtus. Quomodo ergo dij sunt qui humanis legibus & non suis vtilibus defenduntur: sicq; & à furibus, canum vigiliis, & claustrorum munitionibus cōseruantur, & hoc si fuerint argentea, vel aurea, vel etiam aerea: nam lapidea & fictilia, ipsa sui vtilitate muniuntur, nemo enim lapideum aut fictilem deum furatur. Vnde miserabiliores videntur hi, quibus preciosus metallum pericula viciniora conquirunt. Qui ergo furari possunt, qui ab hominibus custodiri, qui constari & appendi, & malleis cadi, isti hominibus sensum habētibus dij debēt videri: O in quantā miseriam mortalium decidit intelligentia,

Invidia Iudaorum erga Christum.

Ioan. 8.

Luc. 6.

Matth. 4.

Colētes simulacra exanima sunt ipsius stacis stupidiore.

Similes erant deo, si opera eius imitatur.

Dij gentium ociosi.

H

I

K

L

M

A gentia. Nam si mortuos timere summa stultitię ducitur, quid iudicemus de his qui deterius aliquid quàm sunt mortui timent: Ista enim simulacra nec in mortuorum numero habenda sunt, quia nunquam vixerunt: pręferenda sunt eis etiam sepulchra mortuorum, quoniam licet nunc mortui sunt, habuerunt autem aliquando vitam. Isti autē quos colitis, nec eam quędem, quę est omnibus teterrima, ranarum ac bubonum vitam aliquando gesserunt. Sed quid opus est de his plura memorare, cum sufficiat dicere ei qui adorat ea: Non vides quia quem adoras non videt: audi, quia quem adoras, non audit: & intellige, quia non intelligit: opus enim mortalis manus est, & necessarius sensu caret. Tu ergo adoras insensibilem, cum vnusquisque habens sensum, nec ea quidem credat adoranda quę à deo facta sunt, & habent sensum, id est solem, & lunam, vel stellas, omnięque quę in cœlo sunt, & super terram. Iustum enim putant, non ea quę pro mundi ministerio facta sunt, sed ipsorum, & mundi totius creatorum debere venerari: gaudent enim etiam hæc, cum ille adoratur & colitur, nec libenter accipiunt, ut honor creatoris creaturę deferatur. Exceptus enim est dei solius cultus, qui solus increatus est, omnia autem cetera factura eius sunt. Sicut ergo proprium est eius qui solus non est factus deum esse, ita omne quod factum est, deus vere non est. Ante omnia ergo intelligere debetis deceptionem serpentis antiqui, & callidas eius suggestiones, qui quasi per prudentiam decipit vos, & velut ratione quadam serpit per sensus vestros, atq; ab ipso vertice incipiens, per interiores dilabitur medullas, lucrum magnum computans deceptionem vestram. Interferit ergo sensibus vestris opiniones quorumcunque deorum, tantum ut vos ab vnus dei reuocet fide, sciens peccatum vestrum, suum esse solatium. Ille enim pro nequitia sua, ab initio terram edere condemnatus est, propter eum quem de terra adsumptum, iterum resoluī fecit in terram, vsque ad tempus quo animę vestrę per ignem traductę reparatur, sicut aliās de hoc plenius edocebimus. Ex ipso ergo sunt omnes errores & ambiguitates, quibus ab vnus dei fide & credulitate conturbamini. Et primo omnium subicit cogitationibus hominum, ut ne audiant verba veritatis, per quę malorum ignorantiam fugent. Et hoc facit quasi occasione alterius scientię, adseuerans eis illam opinionem qua vtuntur plurimi, ut putent se reos futuros non esse, si in ignorantia fuerint, nec reddituros esse rationem pro his quę nō audierint, & ideo à verbo declinare eos suadet auditum. Sed accipite contra hæc, ipsa per semetipsam ignorantia, validissimum venenum est, quod sufficiat animam, nulla extrinsecus quę sita adiectione, perimere. Et ideo nemo est qui ignorans, per hoc quod ignorat euadat, sed certum est quod intereat. Naturaliter enim peccatorum vis interimit peccatorem. Sed quoniam iudicium rationale erit, tam ignorantia, quàm vnus cuiuscumque peccati causa & origo requiratur. Is ergo qui scire noluit, quomodo possit venire ad vitam, sed maluit ignorare, ne per hoc reus fieri videretur, ex hoc ipso iam quasi qui scierit & habuerit scientiam, iudicatur. Agnouit enim quid esset quod nolebat audire, & nihil ei cōferet ad excusationem serpentis artificio quę sita calliditas, cum eo enim erit ei ratio quem nō latet cor. Ut autem scias quia ignorantia per semetipsam generat interitum, anima cum discesserit à corpore, si talis exeat quę ignoret eum à quo creata est, à quo in hoc mundo omnia quę visibus suis erant necessaria, consequuta est, tanquam ingrata & infidelis à regni eius luce proicitur. Subiicit iterum nequissimus serpens aliam hominibus opinionem, quam plures vestrum proferre solent. Vnum esse & nos dicimus deum, qui est omnium dominus: sed & isti, inquirunt, dij sunt. Sicut enim vnus est Cęsar, & habet sub se multos iudices, verbi gratia, pręfectos, consules, tribunos, & ceteras potestates: simili arbitramur modo, cū vnus sit maior omnium deus, etiam istos ad similitudinē earum, quas diximus, potestatum ordinatos esse in hoc mundo deos, illi quidem maiori subiectos, nos tamen, & quę in hoc mundo sunt, dispēntes. Audite ergo ad hæc, quomodo in his ipsis quę ad deceptionem proponitis, veritatis rationibus confutemini. Dicitis quia locum Cęsarıs teneat deus, iudicium vero eius & potestatum speciem seruent hi qui dicuntur dij: seruate ergo, ut proposuistis, exemplum Cęsarıs, & scitote quia sicut nulli ex iudicibus, vel administratorib; Cęsarıs, id est, pręfectis, vel proconsulibus, vel ducibus, vel tribunis, fas est Cęsarıs nomen imponi, alioquin & ille qui susceperit, & illi qui detulerint, pariter interibunt: ita & de hoc debetis aduertere: quod si quis nomen dei alicui quàm pręter ipsum imposuerit, & ille receperit, vnum eundemq; fortietur interitum, multo deteriore sorte quàm ministri Cęsarıs. Hic enim qui deliquit in Cęsarem, interitum suscipiet temporale: qui vero in vnum, qui solus, & verus est deus delinquit, in seculum luet pœnas, & merito, ut qui nomen quod est vnicum, iniuriosa conditione violauerit.

Rana pręferendę diis gentiliū.

Honor creatoris nō debet creaturę deferri.

Quare serpens cōdēnatus sit terram comedere.

Ignorantia nō excusabit in die iudicij.

Loqui de deo per cōparationes humanas nefas est.

rit. Quauis hoc ipsum deus, non nomen sit dei, sed hominibus interim vocabulum istud G
quasi pro nomine eius concessum est: quod tamen, vt dixi, cum contumeliose tractatur, ad ve-
ri eius nominis refertur iniuriam. Denique veteres Aegyptiorum qui de caelesti cursu, & a-
strorum natura rationem sibi visi sunt reperisse, obsidente sensus eorum demone, omnibus
nihilominus contumelias nomen incommunicabile subiecerunt. Nam alij eorum bouem, qui
Apis dicitur colendum tradidere, alij Hircum, alij Gattas, nonnulli Ibin, quidam Serpentem.
Piscem quoque, & Capras, & Cloacas, Crepitus ventris, pro numinibus habendos esse docue-
runt, & alia innumerabilia, quae pudet etiam nominare. Haec dicente Petro, riserunt omnes qui
audiebamus. Et Petrus: Ridetis, inquit, vos aliorum dedecora, quia longa consuetudine propria
non videtis. Nam Aegyptiorum quidem stultitiam merito ridetis, qui muta animalia, ipsi cu
sint rationabiles, colunt. Audite tamen quomodo & illi vos irrideant, aiunt enim: Nos viuē-
tia colimus animalia, licet moritura: vos vero quae nunquam omnino vixere, haec colitis, &
adoratis. Addunt praeterea etiam illud, figuras esse, & allegorias virtutum quarundam, quibus
adiutricibus regatur hominum genus, sed pudoris per fugio haec & nonnulla his similia con-
nectentes, errorem suum velare nituntur. Sed non est nunc tempus Aegyptiis respondere, &
derelicta cura praesentium, absentium medicari languores. Certum nanque iudicium est, vos
ab huiusmodi aegritudine haberi alienos, qui eam non doluistis vt propriam, sed risistis vt a-
lienam. Sed redeamus ad vos, quibus placet haberi deum vt Caesarem, & deos autem vt mini-
stros, & procuratores Caesaris: sequimini me attentius, & modo vobis ostendam latebras ser-
pentis, in argumenti huius curuis anfractibus collocatas. Certum apud omnes esse debet, &
indubitatum de deo, quia a nullo factus est, sed ipse fecit vniuersa, nihil ex facturis suis posse
coaequari: neque enim ita quis irrationalis inueniri potest, qui putet quod conferri possit fa-
ctura factori. Si ergo humana mens non solum ratione, sed & naturali quodam motu, recte
hanc opinionem tenet, illud dici deum, cui conferri aut exaequari nihil potest: sed quod cun-
ctis emineat, & cuncta repellat: quomodo nomen illud quod super omnia esse creditur, recte
his creditur dari, quos ad ministerium & procuracionem humanae vitae putatis esse disposi-
tos: Sed & illud addemus: mundus hic sine dubio factus est, & est corruptibilis, sicut etiam post-
modum latius ostendemus: interim & factum eum & corruptibilem constat. Si ergo mundus deus K
dici non potest, & recte non potest, quia corruptibilis est, quomodo partes mundi dei nome acci-
piet: quod enim totus non potest esse mundus, multo magis non erit pars eius. Igitur si redeamus
ad exemplum Caesaris, videte quam longe eritis. Caesaris eiusdem licet naturae hominem cuius
ipse est (conferri tamen neminem licet deo, qui hoc ipso quod a nullo factus, sed ipse fecit
omnia cuncta supereminet) conferri debere aliquem creditis? Sed Caesaris quidem nomen
nulli alij audetis imponere, quia reum suum statim punit: dei vero audetis, quia reum suum
punire propter poenitentiam differt? Per alios item serpens ille proferre verba huiusmodi
solet: Nos ad honorem inuisibilis dei imagines visibiles adoramus: quod certissime falsum
est. Si enim vere velitis dei imaginem colere, homini benefacientes, veram in eo dei imagi-
nem coleretis. In omni enim homine est imago dei, non in omnibus vero similitudo, sed vbi
benigna anima est, & mens pura. Si ergo vere vultis honorare imaginem dei, nos vobis quod
verum est aperimus, vt homini qui ad imaginem dei factus est benefaciatis, honorem & re-
uerentiam deferatis, esurienti cibum, sitienti poculum, nudo indumentum, aegro ministerium,
peregrino hospitium, & in carcere posito necessaria ministratis, & hoc est quod vere deo de-
latum reputabitur. Haec autem in tantum ad honorem dei imaginis cadunt, vt qui ista non
fecerit, contumeliam imagini diuinae intulisse credatur. Quis ergo iste honor dei est, per la-
pideas & ligneas formas discurrere, & inanes atque exanimas figuras, tanquam numina ven-
nerari, & hominem in quo vere imago dei est spernere: imo potius certi estote, quod qui homi-
nidium facit, aut adulterium, & quicquid in hominum poenam, vel iniuriam geritur, in his o-
mnibus dei imago violatur. Magna enim impietas in deum est, laedere hominem: omne ergo
quod ipse pati non vis, cum facis alij, imaginem dei iniquis mœroribus foedas. Intelligite ergo,
quia latentis intrinsecus serpentis est ista suggestio, quae persuadet pios vos videri posse,
cum insensibilia colitis: & non videri impios, cum sensibiles & rationabiles laeditis. Sed ad
haec alio nobis serpens ore respondet, & dicit: Si nolebat haec esse deus, vtique non erant. No-
dum vobis dico, quomodo ad vniuscuiusque mentis probationem, in hoc mundo permit-
tuntur esse multa contraria: sed illud est quod nunc interim conuenit dici, si secundum vos
omne quod adorandum erat, esse non debuit, nihil penè futurum erat in hoc mundo. Quid
enim

Animalia
quae sine vir-
tutu symbolo
la melius est
colere quam
statuas ex-
animas.

Vere colere
imaginem
dei, est ho-
mini bene-
facere.

Fuisse ergo
Christianis
legem hanc
praecipua,
testatur Ae-
lius Lamp-
adius. Quod tibi
non vis fieri,
alteri ne
feceris.

A enim est quod reliquistis, quod non adoratis: solem, lunam, stellas, aquam, terram, montes, ar-
bores, lapides, homines, nihil horum est quod non adorastis. Oportuit ergo, iuxta vocem ve-
stram, nihil horum fieri a deo, ne haberetis quod possitis adorare: sed ne homines quidem ip-
sos esse oportuit, qui adorarent. Vere hoc est quod desiderat ille qui intra vos latet serpens,
nulli vestrum parcat, nullum vult effugere de interitu: sed non ita erit. Audite, enim, quia non
delinquit illud quod adoratur, sed ille qui adorat. Iustum nanque est apud deum iudicium, &
aliter iniuriam patientem iudicat, aliter inferet. Sed dicis, oportebat ergo eos qui adorant,
quod non licet adorari, statim periri a deo, ne & alius hoc faceret. Sed nonne es tu pruden-
tior deo vt ei consilia suggeras? scit ille quid faciat. Omnibus etenim in ignorantia positus pa-
tientiam praestat, quia misericors & pius est, & prauidet, quia ex impiis multi efficiuntur pii,
B & ex ipsis qui impura signa, & pollutas imagines venerantur, nonnulli conuersi ad deum,
& reuocantes se a peccatis, & agentes bona opera, perueniunt ad salutem. Sed debuimus, in-
quit, omnino nec ad cogitationem istam venire, vt haec faceremus. Ignoratis quid est liber-
tas arbitrij, & latet vos quia ille vere bonus est, qui suo proposito bonus est: Qui autem neces-
sitate retinetur in bono, bonus non potest dici, quia non est suum quod est. Quia ergo in v-
noquoque libertas est in electione bonorum vel malorum, ipse sibi vel praemia, vel interitum
quaerit. Imo, inquit, quicquid cogitamus, deus nobis adducit ad mentem. Quid agitis o homi-
nes: blasphematis: si enim omne quod cogitamus ipse nobis adducit ad mentem, ipse ergo
nobis cogitationes adulterij suggerit, & auaritia, & blasphemiae, & luxuria? Definite
quaso ab huiusmodi blasphemis, & qui sit deo dignus honor intelligite. Nec dicatis, vt solent
quidam vestrum, quia deus mortalium honore non indiget. Ille quidem vere nullius indiget,
sed vos debetis agnoscere, quia vobis prodest honor, quem deo desertis. Quid enim tam exe-
crabile, quam si gratiam referre nesciat homo proprio conditori? Sed melius, inquit, facimus
nos, qui & ipsi, & omnibus cum ipso gratias agimus. In hoc subuersionem salutis vestrae non
intelligitis? Tale est enim hoc, quale si quis aeger ad medelam sui, medicum pariter & vene-
narios inuitet, cum illi nocere quidem possint, curare non possint: verus autem medicus, ve-
nenis illorum, recuset sua medicamenta miscere, ne aut perniciem bono, aut sanitas nocenti-
bus adscribatur. Dicis ergo: indignatur, aut inuidet deus, si cum ipse benefaciat, aliis gratiam
referant? Etiam si non indignetur, non vult tamen erroris autor existere, vt sui operis be-
neficio inani idolo fides detur. Quid certe tam impium, tam ingratum, quam a deo benefi-
cium consequi, & reddere lignis ac lapidibus gratiam? Propter quod expergiscimini, & intel-
ligite salutem vestram, deus enim nullius indiget, neque aliquid requirit, neque in aliquo lae-
ditur, sed nos sumus qui aut iuuamur, aut laedimur in eo quo grati, aut ingrati sumus. Nam deo
quid confertur ex laudibus nostris: aut quid aufertur ex blasphemis: nisi quod deus animam
sibi gratias agentem, proximam sibi & familiarem facit, ingrati vero, malus possidet dae-
mon. Sed & illud scire vos volo, quod aduersum huiusmodi animas, non ipse deus per se vl-
tionem profert, sed vniuersa creatura eius insurgit, & poenas de impiis sumit: & quauis in
E praesenti seculo dei bonitas aequaliter piis & impiis, mundi lucem ac terrae ministeria largia-
tur, tamen non absque dolore sui lucem sol impiis praebet, caeteraque elementa exhibent ferui-
tutem. Denique interdum etiam contra bonitatem conditoris, fatigata sceleribus impiorum
vincuntur elementa: & inde est quod aut terrae fructus corrumpitur, aut aeris temperies te-
meratur, aut supra modum ardor solis incenditur, vel imbrium, ac frigorum vis immensa
diffunditur. Inde lues & fames, & mortis facies diuersa percurrit, festinat enim creatura in
impios mouere vindictam. Dei tamen bonitas reprimit ea, & ab indignatione impiorum re-
frenat, ac suae misericordiae obedire cogit, magis quam peccatis hominum & sceleribus infla-
mari: expectat enim patientia dei, dum in hoc corpore sunt, hominum conuersionem. Quod
F si qui ad exitum vitae in impietate perstiterint, tum iam discedens anima quae immortalis
est, pro impietatis suae perseverantia luet poenas. Immortales nanque sunt etiam impiorum a-
nimae, quas ipsi fortasse velint pariter cum corporibus suis finire: sed non ita est, perfert enim
ignis aeterni sine fine supplicia, & ad perniciem sui naturam non habet moriendi. Sed fortas-
se dicetis mihi, terret nos Petrus. Et quomodo vobis dicemus quae in re sunt: nunquid tace-
ntes adnunciare possumus veritatem? quae sunt, aliter quam sunt proferre nescimus. Quod si
taceamus, causam vobis perniciosae ignorantiae nos dabimus, & satisfaciamus latenti intra
vos, & obsidenti sensus vestros serpenti, qui haec vobis callide suggerit, vt semper vos inimi-
cos faciat deo. Sed nos ad hoc missi sumus, vt prodamus vobis latebras eius, & absoluentes
inimicitias,

Quis consilia
ritus eius fuit.
Roma. ii

Deus malo-
rum non est
autor.

Creaturae se
ab impiis vl-
tioneunt.

Episcopis
non est ta-
cendum.

Amicitiam
cū deo quomodo ad ipsi
scamur.

inimicitias, reconciliemus vos deo, vt ad ipsum conuertamini, & placeatis ei in operibus bonis. Inimicitia nanque sunt homini ad deum, inrationabilis & impius sensus, prauumque propositum, maxime cum videtur sibi scire aliquid, & est in ignorantia. Vbi autem abiectis his, eadem vobis placere cœperint, quæ deo placeant, & eadem displicere vobis, atque ea cœperitis velle, quæ vult deus, tunc vere amici eius dicemini. Sed fortassis aliqui ex vobis dicent: nihil curæ est deo de rebus humanis, & cuius ne ad notitiam quidem possumus peruenire, quomodo ad amicitias perueniemus? Quod deus curam gerat humanarum rerum, ipse mundi gubernatio testis est, cui sol quotidie deseruit, cui imbres ministrant, cui fontes, flumina, ventique, & omnia famulantur elementa, quæ quanto potiora ab hominibus videtur, tanto curam dei esse erga homines indicant. Nisi enim potestate excelsi, nunquam potiora inferioribus ministrarent: & per hoc non solum curam deus erga homines, sed & grandem quandam habere docetur affectum, quorum ministerio tam præclara mancipauit elementa. Quod autem etiam ad amicitias dei perueniant homines, exemplo nobis sunt hi quorum precibus tantum indulsit, vt clauderet imbribus cœlum cum vellent, & rursum cum peterent, relaxaret: & multa alia voluntatem suam facientibus, præstitit, quæ non nisi amicissimis præstarentur. Sed dices, quid enim læditur deus, si ista colantur à nobis? Si quis vestrum honorem patri debitum, à quo plurima beneficia consequutus est, alij deferat, & alienum atque extraneum quasi patrem colat, non tibi videtur impius existere in patrem, & exheredatione dignissimus? Alij dicunt, impium est si non colamus ea quæ nobis tradita sunt à patribus nostris, & religionem præuaricamur à maioribus datam. Hac ratione si cuius pater latro fuit, aut si cuius leno, à patribus sibi traditam consuetudinem mutare non debet, nec ad meliorem viam à paternis erroribus reuocari: & impium ducitur, si quis non cū parentibus peccet, aut cum ipsis impius perseueret. Alij dicunt, non debemus molesti esse deo, & ipsum semper aut miseriarum querelis, aut petitionum nostrarum necessitatibus onerare. Quam stulta & absque omni sale responsio: molestum deo putas, si ei pro beneficiis suis gratias agas? eui molestum non putas, si pro ipsis muneribus, lignis & lapidibus gratias referas? Et quomodo, cum fortè imber longa serenitate suspenditur, omnes ad cœlum oculos tendimus, & ab omnipotente deo pluuiarum munera flagitamus, omnesque cum paruulis ad deum suis precibus, miserationes ipsius exoramus? Sed reuera ingrata animæ cum impetrauerint, citò obliuiscuntur: collectis enim messibus aut vindemiis, continuo ad surda & muta simulacra primitias frugum deferunt, & pro his quæ deus concessit, in templis aut lucis vota persoluunt, & ibi sacrificia dæmoniis offerunt, atque accepta gratia, permittunt gratiæ largitorem. Sed quidam dicunt, hæc lætitiæ gratia, & ad releuandos animos instituta, & ad hoc inuenta, vt humana mens aliquantulum curis & mœroribus relaxetur. Videte quomodo ipsi accusatores estis eorum quæ geritis. Si hæc leuandi mœroris & lætitiæ capiendæ causa reperta sunt, quomodo in lucis & syluis inuocationes dæmonum sunt? quomodo in his furor rabidus concipitur? quomodo inuitatur insania? quomodo mulieres sparsis crinibus furibundæ iactantur? unde stridor & fremitus dentium? unde mugitus cordis & viscerum, & omnia illa quæ vel simulata, vel etiam ministerio dæmonum compaginata, ad terrorem stultorum, & ignorantium hominum proferuntur? hæc leuandi animi gratia sunt, an potius opprimendi? Nondum sentitis neque intelligitis, latentis intra vos serpentis hæc esse consilia? qui vos per inrationabiles errorum suggestiones, à ratione veritatis abducit, vt vos libidinis & concupiscentiæ, ac totius dedecoris seruos teneat ac ministros. Sed ego clara vos omnes prædicationis voce contestor, quod è contrario religio dei ad sobrietatem vos reuocat & pudicitiam, à luxuria ac furore iubet esse continentem, & per patientiam ac mansuetudinem, refecare lapsus iracundiæ, propriis esse contentos, & virtute parsimoniæ, ne egestate quidem compulsos aliena diripere, sed in omnibus seruare iustitiam: ab idolorum vos immolatione penitus remouere: per hæc enim inuitatis dæmones ad vosmetipsos, & introeundi eis aditum sponte præbetis, & ex hoc iam vel furoris causas, vel illiciti amoris accipitis. Hinc omnis impietatis origo descendit, hinc homicidia, adulteria, furta, & seminarium malorum omnium flagitiorumque concipitur, dum profanis libaminibus & odoribus indulgetis, ac locum dominandi in vos, & ius quodammodo obtinendi malignis spiritibus datis. Ingressi enim sensus vestros, quid nisi quæ libidinis, quæ iniustitiæ, quæ crudelitatis sunt operentur, & ad omnia vos quibus ipsi delectantur, subigant

Dicitur est
hoc de He-
bra, de quo
Regum.

Maiorū in-
stituta sunt
imitanda, si
Christo nõ
repugnent.

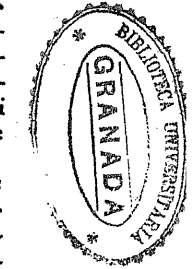
Festi dies
gœtilium.

Vera reli-
gio dei in
quibus sita.

A tur, subigant obedire? permittente reuera hoc deo pati vos ab eis iusto quodam iudicio, vt ex ipso dedecore actuum sensuumque vestrorum, intelligatis quàm indignum sit dæmonibus, & non deo esse subiectos. Hinc & ad indecoros & fædos actus per amicitias dæmonum peruenitur. Hinc vsque ad ipsius vitæ perniciem, vel per flammam libidinis accenditur, vel per iracundiæ rabiem, aut nimietatem tristitiæ peruenitur, vt sæpe notum est, etiam manus sibi intulisse nonnullos: quod, vt diximus, iusta quadam dei sententia fieri ab his non prohibetur, vt & quibus se subdiderint intelligant, & quem deseruerint recognoscant. Sed dicet aliquis, passionem istam interdum accidunt etiam his qui deum colunt. Non est verum: etenim nos illam dei dicamus esse cultorem, qui voluntatem dei facit, & legis præcepta custodit. Apud deum enim, non ille qui apud homines Iudæus dicitur, Iudæus est: neque qui gentilis vocatur, ille gentilis est, sed qui deo credens legem impleuerit, ac voluntatem eius fecerit, etiam si non sit circumcisus. Verus dei cultor est is, qui non solum ipse à passionibus liber est, verum & alios ab eis liberos reddit, etiam si sint ita graues, vt montibus cœquantur, per fidem qua credit deo, vt diximus, transfert eas: sed & montes verè cum arboribus suis, si necesse sit, per fidem transfert. Qui autem videtur quidem colere deum, sed neque plena, neque operibus mandatorum munitur, sed est peccator, pro peccatis locum dedit in semetipso passionibus, quæ ad pœnam peccantium constitutæ sunt à deo, vt ab eis per inlata supplicia, exigant debita peccatorum, & purgatiores eos ad iudicium illud omnium generale perducant, si tamen castigationem eorum non deserat fides. Nam infidelium castigatio in præfenti vita iudicium est, quo alieni existere incipiunt à futuris bonis: deum vero colentium castigatio, cum pro peccatis quæ acciderint eis infertur, commisi ab eis exigit debitum: vt præuenientes iudicium, in præfenti seculo peccati debitum soluant, & liberentur vel ex parte media ab æternis, quæ illic præparatæ sunt, pœnis. Sed hæc ita esse non recipit, qui non credit futurum esse iudicium dei, & ob hoc præfentis seculi voluptatibus obligatus, ab æternis excluditur bonis. Et ideo nos non negligimus prædicare vobis, quæ saluti vestræ scimus esse necessaria, & qui sit verus dei cultus ostendere, vt credentes deo, per opera bona possitis vnà nobiscum futuri seculi hæredes existere. Quod si nondum apud vos certum est, vera esse quæ dicimus, interim pro hoc primo non debetis ægre accipere & infelisi esse, quia quæ putamus bona, hæc vobis aduinciamus, & quod vobis salutare esse credimus, hoc etiam vobis conferre non inuidemus, omni, vt dixi, studio laborantes, quo cohæredes vos bonorum, quæ ipsi nobis euentura credimus, habeamus. Vtrum autem pro certo vera sint quæ aduinciamus vobis, non aliter scire poteritis, nisi vt obedientes his quæ mandantur, ipso rerum exitu, & beatitudinis certissimo fine doceamini. Et ideo etiam latens intrinsecus serpens, sensus vestros mille deprauandi artibus occupet, & impedimenta mille subiiciat, quibus à salutaris doctrina vestrum declinet auditum, eo magis obistere ei debetis, & spiritus eius suggestionibus ad audiendum à nobis verbum, suscipiendamque doctrinam frequentius conuenire, quia nemo potest discere aliquid qui non docetur. Cùmque hæc dixisset, iussit sibi eos qui languoribus, vel dæmonibus vrgebantur, offerri, & imposuit eis manus cum oratione, atque ita turbas dimisit, admonens, vt ad audiendū verbum, diebus quibus in ibidem moraturus esset, frequentarent. Ideo vbi turbæ abscessere, Petrus aquis quæ in horto fluebant corpus diluens, vnà cum cæteris volentibus, humi sterni iussit sub arbore quadam, cuius umbra erat plurima, & recumbere nos secundum ordinem apud Cæsarem statutum præcepit. Atque ita cibo sumpto, Hebræorum ritu gratias agens deo, quia adhuc aliquantulum diei supererat, iubet nos de quibus velimus percontari. Cùmque essemus omnes cum eo viginti, vnicique de quo querere voluit explanauit, quorum singula quæque libellis comprehensa tibi ante iam misi. Vespre autem iam facto ingressi hospitium cum ipso, suis quique locis requieuiimus.

Roma.

Infidelium
dånatio in
hoc seculo.

Libelli isti
nõ extant.

RECOG. DIVI CLEMENTIS AD IACOBVM
 RECOGNITIONVM DIVI CLEMEN-
 tis ad Iacobum fratrem domini, Liber Sextus,
 Rufino Torano Aquileiense in-
 terprete.

VI vero rarefcētibus tenebris primum dies cōpit proferre crepuscu-
 lum, Petrus orationis gratia hortum ingressus, exinde egrediēs atque
 ingrediens, velut excusare nobis videbatur, quod tardius solito euigila-
 ns venisset ad nos. Aiebat ergo: Vbi veris tēpus longiorem fecerit
 diem, necesse est vt nox breuior fiat: si quis ergo studiorū causa noctis
 aliquid occupare desiderat, nō in omni tempore easdem horas obser-
 uare debet ad vigilandū, sed eadem tēporis spatia, siue breuior, siue lō-
 gior sit nox, dormiēdo cōsumere, & curare magnopere, ne p̄sumens
 ex his spatiis quæ habere ad studendū solet, addat somno, & vigilandi tēpus imminuat. Ob-
 seruandū nanq; & illud est, ne fortē si nondū decoctis cibis interrumpatur somni, indigestū
 corpus adgrauet mentē, & crudos adhuc exhalans spiritus, interiorem sensum cōsumum red-
 dat ac turbidū. Rectum ergo est, vt cōpetenti etiam pars ista quiete foueatur, quo possit suffi-
 cienter his, quæ sibi debentur, corpus expletis, iustum in reliquis menti exhibere ministeriū. **I**
 Et cum hæc dixisset, plurimis iam consueto in horti loco ad audiendum congregatis, processit
 Petrus, & salutatis ex more turbis, dicere hoc modo cōpit. Quoniā quidem sicut terra cul-
 tore neglecta, spinas & tribulos necessario producit: ita sensus vester longi tēporis incuria,
 multas & noxias opiniones rerū, & intelligētias falsæ sciētiae germinauit. Opus est nūc multa
 diligentia ad excolendū rus mentis vestræ, vt id sermo veritatis, qui est verus & diligēs cor-
 dis colonus, adfiduis excolat disciplinis. Vestrū ergo est præbere ei obedientiā, & occupatio-
 nes ac sollicitudines superfluas amputare, ne bonū verbi semen enecet noxiū germē. Potest
 enim fieri, vt multi temporis negligentia, breuis & adfidua reparat diligentia: incertum nā-
 que est vnus cuiusq; vitæ tempus, & ideo festinandū est ad salutem, ne fortē cunctantē mors
 repentina præueniat. Et ob hoc acrius intendendū est, vt dum est temporis spatium, collecta
 malæ cōsuetudinis vitia refecentur. Quod non aliter facere poteritis, nisi vt irascamini quo-
 dammodo aduersum vosmetipsos, pro his quæ inutiliter gessistis ac turpiter. Hæc enim est iu-
 sta & necessaria iracundia, qua vnusquisq; in his quibus errauit & perperā gessit, indignatur,
 & semetipsum incusat: ex qua indignatione accēditur in nobis ignis quidam, qui velut agro
 sterili immisus, consumptis & excoctis radicibus pessimæ voluptatis, bono semini verbi dei
 fecundiorē cordis præparat glebam. Puto autem quod satis dignas habeatis causas iracū-
 diæ, ex quibus iustissimus ignis iste coalescat, si cōsideretis in quātos vos errores deduxit igno-
 rantie malū, quātosq; lapsus, & quāta præcipitia ad peccandū dedit, à quantis vos bonis abstra-
 xit, & in quæ præcipitavit mala, & quod est super omnia grauius, quod vos in futuro seculo æ-
 ternis pœnis obnoxios fecit. Nonne pro his omnibus, vbi vobis veritatis lumē obfultit, ignis
 iustissimæ indignationis accenditur, & iracundiæ deo placitæ intra vos consurgit incendiū
 quo consumatur, & radicitus intereat omne germen, si quod fortē intra vos malæ concupi-
 scentie pullulauit. Vnde & ipse qui misit nos, cum venisset, & omnem mundum vidisset ad
 malitiam declinasse, non continuo pacem ei in erroribus posito dedit, ne eum confirmaret in
 malis, sed ignorantie eius ruinis scientiam veritatis opposuit, vt si fortē respicerent, & lu-
 men veritatis aspicerēt, deceptos se, & in præcipitia erroris abstractos merito dolerēt, & ira-
 cundiæ salutaris ignem aduersum decepticem sui conciperent ignorantia. Ob hoc itaq; di-
 cebat: Ignem veni mittere in terram, & quem volo vt accendatur. Est ergo pugna quedā, quæ
 gerenda nobis est in hac vita: sermo enim veritatis & scientie, necessario separat homines ab
 errore & ignorantia, sicut sæpe vidimus putrefactas & emortuas corporis carnes, à cōnexio-
 ne viuentiū membrorum ferro secante separari. Tale ergo aliquid est quod agit veritatis æ-
 gnitio: necesse est enī, vt salutis causa filius, verbi gratia, qui sermonē receperit veritatis, à pa-
 rentibus separetur incredulis: aut rursum, pater separetur à filio, aut filia à matre. Et hoc mo-
 do inter propinquos & cōsanguineos credētes, atq; incredulos, scientie & ignorantie, verita-
 tisq; & erroris pugna consurgit. Et ob hoc iterum dicebat qui nos misit: Non veni pacem
 mittere in terram, sed gladium. Quod si dicit aliquis, & quomodo iustum videtur separari à
 parentibus?

Concio Pe-
tri.

Euangeliū
colonus cor-
dis nostri
est.

Vita mili-
tia est.

Math. 10

A parentibus? Audi quomodo: quia si cum ipsis in errore permancant, neq; illis proderunt, &
 ipsi cum illis pariter interibunt. Iustū igitur & valde iustum est, separari eum qui saluari vult,
 ab eo qui non vult. Sed & illud aduerte, quia non ex illis qui rectius intelligunt, venit ista se-
 paratio, illi enim volunt esse, pariter & prodesse eis, & docere meliora: sed est istud proprium
 ignorantie vitium, vt confutantem se veritatis lucem nō ferat habere de proximo, & ideo ex
 illis ista nascitur separatio. Nam qui scientiam veritatis accipiunt, quia bonitatis plena est,
 tanquam à bono deo datam, cupiunt eam, si fieri potest, cum omnibus habere communē, etiā
 cum his qui oderunt eos & persequuntur: sciunt enim, quia peccati ipsorum causa ignoran-
 tia est. Propterea deniq; ipse magister cum ab his qui ignorabant eum, duceretur ad crucem,
B orabat patrem pro interfecto-ribus suis, & dicebat: Pater remitte eis peccatum, nesciūt enim
 quid faciūt. Imitates quoq; discipuli magistrū, etiā ipsi cum paterēt, similiter pro interfecto-
 ribus suis orabant. Quod si disciplina nobis est, orare etiā pro interfecto-ribus, & persequito-
 ribus nostris, quomodo nō etiam parentū & propinquorum persequitiones ferre, & pro cō-
 uersione eorū orare debemus? Tum deinde etiam illud diligentius cōsideremus, quæ sit nobis
 causa parentes diligendi. Pro eo, inquit, quod vitæ nostræ videntur autores. Autores quidem
 vitæ nostræ parentes nō sunt, sed ministri: non enim vitam præbent, sed ingrediendi nobis
 ad hanc vitam exhibent ministerium: autor autem vitæ, vnus & solus est deus. Si ergo auto-
 rem vitæ diligere voluerimus, illum nobis sciamus esse diligendum. Sed illum, inquit, cogno-
 scere nō potuimus, istos autem & nouimus, & in affectu habemus. Esto, non potueris cogno-
C scere quid sit deus, quid tamen nō sit deus, per facile scire potuisti. Nam quomodo latere po-
 tuit hominē quod lignū, aut lapis, aut æs, vel aliā huiusmodi materia, deo nō sit? Quod si in his
 quæ facile deprehendere potuisti, animum ad discutiendum noluisti intendere, certum est
 quia in agnitione dei impediti estis, nō impossibilitatis, sed ignauie vitio: nam si voluissetis,
 ex his ipsis inutilibus simulacris, profecto accepissetis intelligentie viam. Certum est enim
 quia per ferrum facta sunt simulacra, ferrum vero per ignem confectum est, qui ignis aqua
 extinguitur, aqua autem per spiritū mouetur, spiritus autem à deo initium habet. Sic enim
 dicit Moyses propheta: In principio fecit deus cœlum & terram, terra autem erat inuisibilis
D & incomposita, & tenebræ erant super abyssum, & spiritus dei erat super aquas, qui spiritus
 iussu dei, quasi ipsa conditoris manu, lucem separauit à tenebris, & post illud inuisibile cœlū,
 istud visibile produxit, vt superiora quidem habitaculum faceret angelis, inferiora vero ho-
 minibus. Propter te ergo dei iussu, aqua quæ erat super faciem terræ recessit, vt terra tibi pro-
 duceret fructus: cui etiam humorum venas latenter inseruit, vt tibi ea ex profluerent fontes,
 & flumina. Propter te producere iussa est animantia, & omnia quæ tuo vsui voluntatiq; ser-
 uirent. Aut non propter te venti spirant, vt ex ipsis cōcipiens fructus tibi terra parturiat? Nō
 propter te imbres profluunt, & tempora vicissitudines mutant? Non propter te sol oritur, &
 occidit, & mutationes luna perpetitur? Propter te mare exhibet famulatum suum, vt tibi in-
 gratō cuncta subiaceant. Nonne pro his omnibus ista erit ultionis pœna, quia horum omniū
E largitorem, quem ante omnia & agnoscere & venerari debuistis, solum præ cæteris ignora-
 stis? Sed & nunc eisdem vos ad intelligentiam viis duco: videtis etenim quod omnia gignū-
 tur ex aquis, aqua vero per vnigenitum ex initio facta est, vnigeniti vero omnipotens deus
 caput est, per quem tali ordine, quo supra diximus, peruenitur ad patrem: cum autem perue-
 neris ad patrem, agnosces hanc esse voluntatem eius, vt per aquas quæ primæ creatæ sunt, de-
 nuo renascaris. Qui enim regeneratus fuerit per aquam, bonis operibus adimpletis, hæres ef-
 ficitur eius à quo in incorruptione regeneratus est. Propter quod paratis animis accedi-
 te, quasi filii ad patrem, vt peccata vestra diluantur, & causa eorum sola ignorantia fuisse pro-
 betur apud deum. Nam si post agnitionem horū permanetis in incredulitate, vobis iam per-
F ditionis vestræ causa & nō ignorantie reputabitur. Nec putes quod etiāsi omnem pietatem
 colas, omnemq; iustitiā, baptismum vero nō accipias, spem possis habere apud deum: imò po-
 tius maiore pœna dignus erit, qui bona opera non bene operatur: confertur enim meritum
 homini ex bonis gestis, sed si ita gerantur sicut deus iubet. Deus autem iussit omnem co-
 lentem se baptismo consignari: quod si tu reniteris, & tuæ voluntati magis quàm dei obtem-
 peras, contrarius sine dubio & inimicus es voluntati eius. Sed dices fortasse, quid confert a-
 quæ baptismus ad dei cultum? Primo quidem, quia quod deo placuit impletur: secundo,
 quia regenerato ex aquis, & deo renato, fragilitas prioris natiuitatis, quæ tibi per hominem
 facta est, amputatur, & ita demum peruenire poteris ad salutem, aliter vero impossibile est.

Gladius eu-
angeliij.

Lucæ. 23

Hoc est qd
opinor im-
pulsit Diony-
sium scribere
de Theo-
logia nega-
tiua.

Gen. 1

Propter ho-
minem oia
creata sunt.

Baptismus
necessarius.

Opera tum
sunt bona si
sunt ita vt
deus præ-
cepit.

Sic enim

Ioan. 3

Sic enim nobis cum sacramēto verus propheta testatus est, dicens: Amen dico vobis, nisi quis **G** denuo renatus fuerit ex aqua, non introibit in regna caelorum. Et ideo ad accelerate, est enim in aquis istis misericordiae vis quaedam, quae ex initio ferebatur super eas, & agnoscit eos qui baptizantur sub appellatione triplicis sacramenti, & eripit eos de suppliciis futuris, quasi donum quoddam offerens deo, animas per baptismum consecratas. Confugite ergo ad aquas istas, solae sunt enim quae possint vim futuri ignis extinguere: ad quas qui moratur accedere, constat in eo infidelitatis adhuc idolum permanere, & ab ipso prohiberi ad aquas quae salutem conferunt, properare. Sive enim iustus sis, sive iniustus, baptismus tibi per omnia necessarius est. Iusto quidem, ut adimpleatur in eo perfectio, & regeneratur deo: iniusto vero, ut peccatorum quem gessit in ignorantia remissio concedatur. Omnibus ergo festinandum est sine mora renasci deo, **H** quia incertus est vniuscuiusque exitus vitae. Cum autem regeneratus fueris per aquam ex operibus bonis, ostende in te similitudinem eius, qui te genuit patris. Agnovisti enim deum, honora patrem: honor autem eius est, ut ita viuas sicut ipse vult. Vult autem ita viuere, ut homicidium, adulterium nescias, odium, auaritia fugias, iram, superbiam, iactantiam, respuas, & execreris inuidiam, ceteraque his similia penitus a te ducas aliena. Est sane propria quaedam nostrae religionis observantia, quae non tam imponitur hominibus, quam proprie ab unoquoque deum colente causa puritatis expetitur. Castimonie dico causa, cuius species multae sunt, sed primo ut obseruet vnusquisque, ne menstruatem mulieri misceatur, hoc enim execrabile ducit lex dei. Quod et si lex de his non admonuisset, nos ut cantari libenter volueremur in stercore: Debemus **I** amplius aliquid habere animalibus, utpote rationabiles homines, & caelestium sensuum capaces, quibus summi studij esse debet, ab omni inquinamento cordis conscientiam custodire. Bonum est autem & puritati conueniens, etiam corpus aqua diluere. Bonum vero dico, non quasi principale illud in quo mens purificatur, sed quod sequela sit illius boni hoc in quo caro diluitur. Sic enim & magister noster quosdam phariseorum & scribarum, qui videbantur esse ceteris meliores, & a vulgo separati, increpabat, dicens eos hypocritas, quia ea solum quae hominibus videbantur purificabant, corda vero quae solus deus aspicit, inquinata relinquebant & sordida. Ad quosdam ergo ex ipsis non ad omnes dicebat: Vae vobis scribae & pharisei hypocritae, quia mundatis calicis & parapsidis quod de foris est, intus autem plena sunt sordibus. Phariseae caecae, emunda prius quod intus est, & quod de foris est, erit mundum. Vere enim si mens mundetur luce scientie, cum ipsa fuerit munda ac splendida, tunc etiam eius qui de foris est hominis, ipsa necessario curam gerit, id est carnis suae, ut & ipsa purificetur. Vbi autem ista quae de foris est purificatio carnis negligitur, certum est ibi neque de puritate mentis, ac munditia cordis curam geri. Ita ergo fit ut is quidem qui intrinsecus mundus est, mundetur sine dubio & extrinsecus. Non semper autem is qui mundatur extrinsecus, etiam intrinsecus mundus est, videlicet cum agit haec ut hominibus placeat. Sed & illa species castimonie obseruanda est, ut ne passim, & libidinis solius causa feminis coeatur, sed posteritatis reparandae gratia. Quae obseruantia cum in nonnullis etiam pecudibus inueniatur, pudoris est si non ab hominibus rationabilibus, & deum colentibus obseruetur. In tantum autem castimonia, verum dei cultum tenentibus, per has quas **L** supra diximus, aliasque horum similes species, conseruanda est, ut etiam apud eos qui a diabolo adhuc in erroribus detinentur, adtentius obseruetur: est enim & apud illos nonnulla obseruantia castimonie. Quid ergo quod errantes custodiebatis, hoc non obseruabitis emendati? Sed fortasse dicet aliquis vestrum: Oportet ergo nos omnia quae fecimus dum coleremus idola custodire: Non omnia, sed quaecumque bene fiebant, haec etiam nunc conuenit obseruari: quia si quid recte fit ab his, qui in errore sunt, certum est id a veritate sumptum. Quia & si quid in vera religione non recte fit, non est dubium quin ab errore mutuatum sit: bonum nanque etiam si ab errantibus gestum fuerit, bonum est: & malum, etiam si ab his qui veritatem sequuntur gestum fuerit, malum est. Aut nunquid ita desipimus, ut si videamus eum qui **M** idola colit, esse sobrium, nos qui deum colimus, sobrii esse recusamus, ne eadem facere quae ille qui colit idola videamur? Non ita est, sed sit nobis studium, ut si illi qui errant, homicidium non faciunt, nos ne irascamur quidem: & si illi adulterium non admittunt, nos ne concupiscamus quidem alienam mulierem: si illi amant proximos suos, nos diligamus etiam inimicos nostros: si illi mutuo dant his qui habent unde reddant, nos etiam his demus a quibus recipere non speramus. Et per omnia nos qui aeterni seculi hereditatem speramus, debemus praecellere eos qui praesens tantum seculum norunt, scientes quia si opera illorum nostris operibus conlata, in die iudicij similia inueniantur ac paria, confusio nobis erit, quod aequales inuenimur

Leuit. 18
Verus ex-
plicat carni
habebat, in
alio non erat
omnino, si-
spicor autem
legendum
cauerij:

Math. 23

Christiani
quibus mo-
dis ethnicos
vincere de-
beant.

A uenimur in operibus, his qui propter ignorantiam condemnantur, & nullam spem futuri seculi habuerunt. Et vere digna confusio est, vbi nihil amplius gessimus ab his quibus amplius intelleximus. Quod si confusio nobis erit, aequales eis inueniri in operibus bonis, quid erit nobis si inferiores nos, ac deteriores examinatio futura reperiat? Audite ergo quomodo de his nos ipse verus propheta docuerit: ad eos enim qui negligunt audire verba sapientiae, ita ait: Regina austri surget in iudicio cum generatione hac, & condemnabit eam, quia venit a finibus terrae, audire sapientiam Salomonis, & ecce plusquam Salomon hic, & non audiunt. Ad eos vero qui de malis actibus gerere poenitentiam detrectabant, ita ait: Viri Niniuite surgent in iudicio cum generatione hac, & condemnabunt eam, quia poenitentiam egerunt in praedicatione Iona, & ecce plusquam Iona hic. Vides ergo quomodo eos qui erudiebantur ex lege, adductis ad exemplum illis qui ex gentili ignorantia veniebant, & ostendens eos nequales esse, qui in errore positi videbantur, ex ipsa tantum comparatione condemnat. Ex quibus omnibus sermo quem proposuimus adprobatur, ut castimonia, quae aliquatenus etiam ab his, qui in errore sunt positi, custoditur, multo purius & adtentius per singulas quasque, sicut supra ostendimus, species a nobis, qui veritatem sequimur, teneatur, eo magis quo apud nos obseruantiae eius praemia aeterna posita sunt. Haec & his similia cum dixisset, turbas dimisit, & ex more cum familiaribus suis cibo sumpto, quieuit. Hoc autem modo per tres continuos menses, cum verbum dei doceret, & plurimos conuerteret ad fidem, ad vltimum ieiunare me iussit, & post ieiunium in fontibus, qui contigui habentur mari, perennis aquae mihi baptismum dedit. Cumque pro regenerationis gratia diuinitus mihi conlata, feriatum cum **C** fratribus & laicis laxi egissemus, Petrus eos qui ad praecedendum fuerant ordinati, proficisci Antiochiam iubet, atque ibi tres alios expectare menses: quibus profectis, ipse eo qui fide domini plene receperat, deducens ad fontes, quos mari contiguos supra diximus, baptizauit, & eucharistiam frangens cum eis, Maronem qui eum hospitio receperat, perfectum iam in omnibus, constituit eis episcopum, & duodecim cum eo presbyteros, simulque diaconos ordinat. Instituit etiam ordinem viduarum, atque omni ecclesiae ministeria disponit. Vniuersosque admonet Maroni episcopo, in omnibus quae praeciperet obedire, & ita cunctis com petenter dispositis, cum trium mensium tempus fuisset expletum, valedicentes his qui erant **D** apud Tripolim, Antiochiam proficiscimur.

Luca. 11

Clemens ba-
ptizatur a
Petro.

Ministeria
ecclesiae di-
sposta a Pe-
tro.

RECOGNITIONVM DIVI CLEMEN-
tis ad Iacobum fratrem domini, Liber Septimus,
Rufino Torano Aquileiense in-
terprete.

E

F

EGRESI tandem etiam Tripolim Phoenicis urbem, primam in Hor-
tosiade, haud procul a Tripoli, facimus mansionem: vbi sequenti quoque
die remorati, quia omnes penes qui domino crediderat, dum diuelli a
Petro nequeunt, illo usque sequuti sunt: inde Antharadum venimus. Sed
quod multi nos comitareretur, ait Petrus ad Nicetam simul atque Aquilam:
Quoniam quidem plurimae fratrum turbae nobiscum sunt, & ingrediētes
singulas quasque vrbes, non parum inuidiae contrahimus, videtur mihi
providendum, ut neque ipsis ingratus sit, si prohibeantur sequi, neque no-
bis populi alicuius excitet malignus inuidia. Cenfeo itaque te Nicetam atque Aquilam praecedere
nos cum ipsis: ita, ut etiam vos in duas partes diuisam multitudinem ducatis, ut sparsim magis
quam sub vna congregatione iter agentes, singulas quasque introeamus gentium ciuitates. Scio
autem quia triste vobis videtur, quod videmini a me, duorum saltem dierum spatium separa-
ri: credite mihi, quia qua mensura diligitis me, decuplo amplior mihi quoque erga vos affe-
ctus est: sed si pro affectu, quem adinuicem gerimus, non faciamus quae conuenientia & ho-
nesta sunt, inrationabilis huiusmodi amor videbitur. Et ideo nequaquam titulo charitatis
imminuto, quae vtilia videntur ac necessaria procuremus, maxime cum nullus dies possit in-
tercedere, quo non disputationibus meis interesse possitis. Per singulas enim quasque nobilio-
res

res prouinciarum ciuitates, proposui, sicut etiam vos scitis, tres nos docendi gratia residere G
 mens. Nunc ergo Laodiciam, quæ est vrbis proxima, præcedite me, & ego post biduū aut tri
 duum, quantum ad propositum meum spectat, insequar vos. Operimini autem me ad proxi
 mum portæ ciuitatis stabulum: & inde iterum similiter, cum dies ibi aliquot transegerimus,
 præcedetis me ad vltiores ciuitates: & hoc vos facere per singulas cupio, declinandæ quan
 tum in vobis est, inuidiæ gratia, & vt fratres qui nobiscum sunt, vestri prouidentia, per singu
 las ciuitates parata inuenientes hospitia, minus vagari videantur. Hæc dicente Petro, neces
 sario adquiescunt, dicentes: Non valde nos contristat hoc agere quæ à te iubemur, quia om
 nia & bene agere, & bene consulere, per Christi prouidentiam electus es: sed & vna die, aut si
 multum biduo, quanuis grande sit, in hoc omni spatio non videre dominum nostrum Pe
 trum, tamen tolerabile est. Consideramus enim quid patientibus illi duodecim fratres nostri, H
 qui præcedunt nos, & mensum penè integrum ex tribus mensibus, quibus per vnamquamque
 urbem resides, tanto bono auditus tui, visionisq; fraudantur. Vt ergo iubes, quia recte om
 nia iubes, agere non morabimur. Et his dictis, præcessere, acceptis mandatis, vt extra urbem
 adloquerentur fratres qui secum iter agebant, ne constipati & quasi cum tumultu, sed spar
 sim & in binos diuisi, ingrediantur ciuitates. Verum vbi illi profecti sunt, ego Clemens val
 de gauisus sum, quod me secum esse fecit, & aio ad eum: Deo gratias ago, quod me non præ
 misisti cum aliis, nam tristitia interissem. Tum Petrus: Et quid fiet, inquit, si necessitas exegerit
 I mittere aliquo doctrinæ gratia, separat^o à me pro vtilitate morieris? nec tibi metipsum im
 perabis ferre patienter quæ necessitas imposuerit? Aut ignoras, quia amici semper simul sunt,
 & licet corporibus separentur, memoria tamen iunguntur? sicut è contrario nonnulli cor
 poribus vnâ positi, animis diuiduntur. Et ego respondi: non putes mi domine, hæc me inra
 tionabiliter pati, sed certa & causa & ratio est, huius erga te affectus mei. Te enim solum pro
 omnibus meis affectibus habeo, pro patre, pro matre, pro fratribus: super hæc autem omnia
 est, quod mihi salutis causa, & agnoscendæ veritatis tu solus existis. Sed & illud non mihi in
 postremo habetur loco, quod iuuenilis ætas quæ in me est, concupiscentiarum insidiis subiacet,
 & vereor esse sine te, cuius solam præsentiam omnis luxuria, quanuis ratione careat, erube
 scit. Licet cõsidam de misericordia dei, quod etiam sensus me^o, ex his quæ per doctrinã tuam
 concepit, aliud iam aliquid ad cogitationem recipere non possit. Præterea memini te apud
 K Cæsaream dixisse, vt si quis vult me salua pietate comitari, comitetur. Salua autem pietate di
 cebas, vt neminem contristaret, cui secundum deum deberet adherere: verbi gratia, ne vx
 orem fidelem relinqueret, vel parentes, vel alias huiusmodi personas, à quibus ego valde li
 ber sum, & ideo aptus ad sequendum te, atque vtinam mihi concedas, vt tibi etiam serui mi
 nisterium exhibeam. Tum Petrus ad hæc ridens, ait: Et quid putas Clemens, quod non te ipsa
 necessitas mihi faciat seruum? Nam quis mihi poterit alius sternere sindones, & stragula pul
 chra componere? Quis seruare anulos & indumenta, quæ assidue mutare debeam, præpara
 bit? Quis etiam cocis imperabit, & diuersa atque electa pulmenta prouidebit, quæ arte scitissi
 ma & varia præparentur? & omnia illa quæ hominibus molliter institutis, imò potius cu
 piditati eorum velut immanissimæ cuidam bestię iniustis quæsitæ sumptibus conuectantur.
 Sed fortasse quanuis mecum positus videaris, non agnoueris vitam meam: panis mihi solus
 cum oliuis, & raro etiam cum oleribus in vsu est. Indumentum autem hoc est mihi quod vi
 des, tunica cum pallio: & hæc habens, aliud nihil requiro, hoc mihi sufficit, quia mens mea
 non ad hæc præsentia, sed ad illa quæ æterna sunt aspicit, & ideo nihil me rerum præsentium,
 visibiliumq; delectat. Vnde tuum quidem erga me bonum animū amplector & miror, ac te
 magis laudo, quomodo cum sis vir, ex consuetudine multæ abundantię veniens, tam cito trãf
 ferre & aptare te potueris, ad hanc vitam nostram, quæ solis necessariis vtitur. Nos enim à
 M puero, id est, ego & frater germanus meus Andreas, non solum orphanis, sed & valde paupe
 res creuimus, & necessitate operarij esse consueuimus. Vnde & nunc facile vexationes itine
 rum ferimus: sed potius si mihi adquiesceres & permitteres, ego magis homo operarius, fa
 cilius tibi possem serui implere ministerium. At ego hæc audiens, cõtremui, & lachrymę mi
 hi continuo proruperunt, quod talem mihi sermonem dixerit vir tantus, quo omnis mun
 dus habetur inferior. Tum ille lachrymantem me videns, causam percontatur. Cui ego re
 spondi: Quid tantum in te peccaui, vt me tali sermone onerares? Et Petrus: Si malum est,
 inquit, quod dixi vt seruiam tibi, tu prior peccasti hoc mihi dicendo. Et ego: Non est, in
 quam, simile: me enim decet hoc tibi facere: tu autem qui dei summi præco ad saluãdas aias ho
 minum

A minum missus es, graue est vt hoc mihi dicas. Et Petrus: Adquiescerem tibi, inquit, nisi domi
 nus noster, qui ad salutem totius mundi venit, & qui erat omni creatura nobilior, seruire pas
 sus esset, vt nos suaderet, non erubescere fratribus nostris seruorum exhibere ministerium.
 Tum ego: Si puto quod possim te vincere, valde stultus sum: veruntamen ago gratias prouid
 entia dei, quod parentū loco habere te merui. Tum Petrus: Nemo enim, inquit, vere ex ge
 nere tibi superest: Respondi: sunt quidem multi potentes viri ex Cæsaris prosapia venientes:
 nam patri utpote propinquo suo, & vnâ educato, nobilis adæque familia: Cæsar ipse iun
 xit vxorem, ex qua duos geminos ante me filios suscepit, non valde, vt aiebat pater, sibi inui
 cem similes, ego enim eos non adeo sciebam. Sed ne matris quidem valde memor sum, sed
 quasi per somnium, ita tenuiter vultus eius speciem recolo. Mater ergo mea Mattidia, pater
 Faustianus vocitatus est: fratrum autem meorum alter Faustinus, alter Faustus dicebatur. In
 terea cū ego quinq; vixdum essem annorū, mater sicut à patre didici somniū vidit, quo mo
 neretur, nisi cum duobus filiis suis geminis, confestim urbem fuisset egressa, & abfuisset annis
 decem, ipsam pariter cum liberis interitu exitabili perituram. Tum pater, qui tenere dilige
 ret filios, adiuctis seruis & ancillis, ac sumptibus sufficenter præbitis, nauis impositos cum ma
 tre filios, Athenas mittit erudiendos, me sibi solum filium ad solatium retinens, & in hoc qui
 dem gratias agens, quia non etiam me imperauit somnium pariter cum matre discedere.
 Anno autem completo, pater misit ad eos Athenas homines & sumptus, scire simul cupiens
 C quid agant, nec tamē redeunt qui missi sunt. Tertio rursus anno, mestissimus pater mittit a
 lios cum pecuniis, qui quarto anno regressi, nunciant neq; matrem se, neq; fratres vidisse, sed
 neque Athenas eos omnino peruenisse, neque vsquam alicuius saltem qui cum ipsis fuerant,
 vestigium repertum. Pater hæc audiens, & multa tristitia obtupescens, nesciens quò tende
 ret, aut vbi quæreret, vnâ mecum descendit ad portum, & requirere à nautis cœpit sic, vbi a
 liquis eorum vidisset aliquando ante quatuor annos corpus mulieris, cum duobus paruulis
 eiectum. Cum multi multa dicerent, nec aliquid nobis rati elucesceret, tam immensum pe
 lagus perscrutantibus, pro multo tamen affectu pater quem erga suos gerebat, pascebatur va
 nis spebus, donec visum est ei, vt me sub procuratoribus ordinatum Romæ relinqueret, an
 D norum cum essem duodecim, & ipse pergeret adquirendū: flens itaque descendit ad por
 tum, & nauem conscendens profectus est: ex eo vsque in hodiernum, neque literas eius ac
 cepi, neque si viuat, aut defunctus sit noui. Sed magis suspicor, quia & ipse obiit, aut tristitia
 victus, aut naufragio: anni etenim viginti elapsi sunt, quibus hæc geruntur, & ne nuncius
 quidem de eo ad me aliquis venit. Petrus hæc audiens, ex affectu lachrymas fudit, & ad eos
 qui aderant familiares ait: Hæc si quis in dei cultu positus pertulisset, quæ huius pertulit pa
 ter, statim homines religioni adscriberent ærumnarum causam: quæ cum accidunt mise
 ris gentilibus, malorum causam fato adscribunt. Miseros autem dico eos, quia & hic v exan
 tur erroribus, & ab spe futura fraudantur: dei enim cultores cum hæc patiuntur, ad purga
 E tionem peccatorum cedit eis, quod perferunt patienter. Post hæc dicta, vnus ex adstantibus
 Petrum rogare cœpit, vt die crastina maturius ad insulam proximam, quæ sex non amplius
 stadiis aberat, Aradum nomine, pergeremus, videndi in ea gratia mirum aliquod opus, co
 lumnas vitreas magnitudinis immensæ: cui Petrus, vt erat clemētissimus, adquiescit, sed mo
 nuit nos, vt cum nauem descendissemus, non vnâ omnes concurrere ad videndum: nolo e
 nim, inquit, notari vos à turba. Cum ergo die postera nauis sub momento horæ venissemus
 ad insulam, continuo ad locum in quo erant columnæ mirabiles properamus. Erant autem
 in æde quadam positæ, in qua Phidiæ opera permagnifica habebantur, quibus intento vnus
 quisque nostrum detinebatur aspectu. Petrus vero vbi solas columnas miratus est vitreas,
 nequaquam raptus picturæ gratia, egressus vidit pro foribus mulierculam quandam stipem
 F ab introeuntibus deposcentem, quam attentius considerans ait: Dic mulier, quod tibi mem
 brum corporis deest, quod huic te iniuriæ subiecisti, vt stipem petas, & non potius manibus
 tuis, quas à deo accepisti, operans, cibum quæras? At illa suspirans ait: Vtinam mihi quidem
 essent manus quæ moueri possent: nunc autem species tantum seruata est manuum, nam
 ipsæ sunt emortuæ: & meis moribus debiles & sine sensu redditæ. Et Petrus: Quæ, inquit,
 fuit causa, vt hoc tibi tantum mali ipsa conferres? Ignauia, inquit, nec aliud quicquam: si
 enim fuisset in me aliquid virtutis, potui vel præcipitio vti, vel profundo maris iniicere
 memetipsam, & finem dare doloribus meis. Tum Petrus: Ecquid putas, ait, mulier quod qui
 semetipsum perimunt, à suppliciis liberantur? nisi quia maioribus subiaceant poenis animæ
 e iij eorum

Cauet Petr
 ne pegrina
 tio sua spe
 ciam vllam
 tumultus, id
 quod facile
 poterat fieri
 præberet.

Tenuitas &
 parsimonia
 Petri.

Petri & An
 dreæ pau
 pertas.

Matth. 20

Clementis
 prosapia.

Religiōi e
 nim sicut &
 hodie ipu
 tata sunt in
 cōmoda, si
 que euene
 rant.

In vetustis
 simo codice
 legitur Ara
 dum, quæ le
 ctio mihi
 probatur.
 Quis nō
 ignorat, vel
 ex libro qui
 est Plinij pos
 se & Ana
 taradū legi.

de hac abbas habebit
 ty. in hyst. petri.

eorum, qui sibi ipsi intulerint manus. At illa: Vtinam, inquit, istud mihi certum fieret, quia vi
 uunt animæ in inferno, libenter amplecterer etiam pœnas ferre mortis inlatæ, tantum vt dul
 ces mihi natos horam saltem vnam viderem. Et Petrus: Quid tantum istud est, quod te tam
 graui afficit tristitia, scire velim. Si enim doceres me causam, possem tibi & ego euidenter o
 stendere ð mulier, quod in inferno viuant animæ: & pro præcipitio vel profundo, possem ti
 bi dare medicamentum aliquod, vt sine cruciatu valeas vitam finire. Tunc mulier promif
 sione hac gratanter accepta, cœpit dicere: Genus quidem mihi & patria quæ sit, nec credi fa
 cile, nec dici necessarium puto: sed causam tantum sufficit doloris exponere, cur morsibus
 meis, meas ipsa debiles reddiderim manus. Ego generosis orta parentibus, & potentis adæ
 que viri sortita matrimonium, duos suscepi geminos liberos, & post hos vnum alium. Sed
 frater viri mei, inlicito in me amore vehementer exarsit: mihi autem cum super omnia cha
 ra eisset pudicitia, & neque tanto sceleri adquiescere, neque viro vellem flagitium fratris ape
 riri, cogitavi quatenus & ego impolluta euaderem, & fratrem inimicum & hostem non fa
 cerem fratri, ne genus omne, quod erat nobilis familiæ, in obprobrium darem. Patria ergo
 & vrbe, cum duobus meis geminis discedere statui, donec incestus amor conquiesceret, quæ
 fortè præsentis meæ palparet & inflammaret aspectus, alius sanè filius, quatenus patri ma
 neret ad solatium cogitavi. Sed vt hæc ita fieri possent, somnium finxi, quasi adfistente mihi
 per visum quodam numine, & dicente, vt confestim cum geminis meis vrbe discederem, &
 tandiu abessem, donec redire me ipse præciperet: quod si non facerem, cum liberis omnibus
 me pariter perituram, & ita factum est. Statim enim vt somnium viro enarraui, extimuit, &
 sociatis mihi duobus filiis, seruis quoq; & ancillis, pecunia etiam abundanti data, nauigare
 Athenas iubet, vbi simul & erudire liberos possem, mansura, inquit, ibi vsquequo visum fue
 rit ei qui præcepit exire, vt redeas ad nos. Interea nauigans vnâ cum meis natis, ventorū vio
 lentia ad hos infelix nocturno naufragio depulsa sum locos, & cum omnes interissent, ad
 reptam me crudelem, supra saxum quoddam vehementior fluctus eiecit: vbi cum sederem
 ea sola spe, qua meos possem fortè natos inuenire, in profundum me non præcipitavi, tunc cū
 adhuc perturbata anima, & doloribus ebria facere hoc & audebat & poterat. Verum vbi dies
 exortus est, & ego cum clamore & vlulatu infeliciū natorum circumspicerem, sicubi vel e
 iccta possim videre cadauera, miseratione commoti quidam ex his qui me viderant, primo
 per pelagus, tum etiam circa littora requirunt, si quem fortè de meis infantibus inuenirent.
 Sed vbi nusquam vllus inuentus est miserantes me mulieres loci, consolari cœperunt, enar
 rantes singulæ suas quæq; miseras, vt ex similitudine calamitatum solatium caperem: quod
 me magis contristabat: non enim tale mihi erat ingenium, vt aliorum mala, mea esse solatia
 ducerem. Et cum me multæ hospitio cuperent recipere, vna quædam paupercula hic habitas,
 extorsit mihi tugurio eius succedere, dicens, fuisse sibi virum nautam, eumq; in mari adole
 scentem defunctum, sibi que ex eo die cum multi eam accipere in coniugium cuperent, amo
 re viri viduitatem fuisse chariorem. Erunt ergo, inquit, nobis communia, quæcunque mani
 bus nostris operantes, querere poterimus: & ne longa ac minus vtili narratione vtar, liben
 ter habitavi cum ea, propter affectum fidei quam seruauerat viro. Sed non multo post, mihi
 infelici laceratæ dudum morsibus, resolutæ sunt manus, & illa quæ me susceperat, incurrit pa
 ralyfin, & domi in lecto iacet. Illarum autem mulierum quæ prius miserabantur, refrinxit af
 fectus: nos ambæ debiles, ego, vt vides, sedeo stipem petens, & si quid fortè quaesero, sit vnus
 duarum infeliciū cibus. Ecce iam quæ mea sunt, sufficienter audisti: tu nunc, quid mora
 ris implere quod promiseras, & dare medicamentum, quo possit abiq; cruciatu, vt ais, vtraq;
 nostrum miserabilis vitæ sortem finire: Hæc dicente muliere, multa Petrus cogitatione distra
 ctus, velut attonitus stabat: & ego Clemens superueniens, dudum inquam, per omnia discurs
 rens, quærebam te, & nūc quid facimus: At ille præcepit mihi vt ad nauiculam præcederem,
 ibi me, inquit, operire: & quia contradici ei non poterat, quod iussit impleri. Ipse vero, vt mi
 hi cuncta posterius enarrauit, suspitione quadam pulsatus, requirebat à muliere genus, & pa
 triam simul, & nomina filiorum, quæ si mihi, inquit, dixeris, dabo continuo medicamentum.
 At illa, quasi vim sustinens, quia neque fateri hæc volebat, & medicamenti cupida erat, finxit
 alia ex aliis, & ait se quidem esse Ephesiam, virum autem Siculum: sed & filiorum nomina,
 similiter immutauit. Tum Petrus, putans eam verum respondisse, ait: Heu mulier, puta
 bam, inquit, grande aliquod gaudium hodierna nobis die oriturum, suspicabar enim te esse
 quandam mulierem, de qua similia quædā nuper ad fidem didici. At illa adiurabat eum, di
 cens:

Exemplum
 pudicitie
 in matre
 Clementis.

Athena.

Naufragiū
 mulierculæ.

K

L

M

A cenis: Rogo te, vt indices mihi quæ ista sit, vt scia, si est vlla inter mulieres me infelicior: Tū
 Petrus, fallere nesciens, & miseratione comotus, cœpit dicere: Est quidā adolescens inter eos,
 qui me sequuntur, religionis & sectæ gratia, Romanus ciuis, qui mihi enarrauit, quod patrem
 habuerit, & duos geminos fratres, ex quibus nullus ei superest. Mater, inquit, mea, sicut à pa
 tre didici, somnium vidit, vt Romana vrbe ad tempus excederet cum duobus geminis natis,
 ne fortè exitiali interitu deperirent: quæ cum discessisset, nusquā terrarum vltra comparuit.
 Pater vero suus, post hæc ad inquisitionem vxoris ac filiorum profectus, nec ipse inuenitur.
 Hæc cum dixisset Petrus, mulier stupore percussa conruit. Tum Petrus continere eam, & cō
 solari cœpit, ac requirere quid esset causæ, aut quid pateretur. At illa vix aliquando spiritum
 reuocans, ac semetipsam ad gaudij, quod sperabat, magnitudinem reparans, simulq; adfricās
 vultum, hic, inquit, est quem dicis adolescens: At Petrus, vbi rem intellexit: Dic, inquit, mihi
 tu prior, nam videre eum non poteris. Tum illa: Ego, inquit, sum adolescentis mater. Et Pe
 trus: Quod ei nomen est? At illa, Clemens, ait. Petrus: Ipse est, & ipse erat, qui paulò ante me
 cum loquebatur, & quem iussi ad nauem præcedere. Tum illa, procidens ad pedes Petri, ro
 gare cœpit, vt festinaret ad nauem. Et Petrus: Si mihi, inquit, seruas fidem, vt facias quod di
 co. At illa: Omnia, inquit, facio, tantum mihi, inquit, ostende vnicum meum natum, puto e
 nim me per ipsum, & geminos meos videre. Et Petrus: Cum videris, inquit, eum, modo inter
 rim dissimula paululum, vsquequo egrediamur ab insula. Ita, inquit, faciam. Et tenens manū
 eius Petrus, adducebat eam ad nauem. Quem ego videns manum dantem mulieri, ridere cœ
 pi, accedens tamen honoris eius gratia, pro ipso cœpi velle subiicere manum meam, & suste
 tare mulierem: simul autem, vt manum eius contigi, vlulatu ingenti reddito, in amplexus
 meos inruit, & maternis me confectari osculis cœpit. At ego ignorans omne negotium, qua
 si insanientem mulierem repellebam, simul & cum verecundia licet, indignabar tamen quo
 dammodo aduersum Petrum, At ille: Desine, inquit, quid agis ð fili Clemens, noli repellere
 tuam matrem. Ego vero, vbi hæc audiui, continuo lachrymis suffusus, concidi supra iacen
 tem matrem, & osculari eam cœpi. Simul enim vt audiui, paulatim vultum eius reuocabam
 ad memoriam & notior mihi intuenti tanto magis fiebat. Multitudo interim conueniebat
 plurima, audiens quod mulier quæ ad stipem petendam sedebat, recognita esset à filio suo, vi
 ro quodam bono. Et cum velimus confestim enauigare ex insula, mater ait ad me: Fili dulcis
 sime, rectum est, vt valedicam mulierculæ, quæ me suscepit, est enim egeus, & paralytica, ia
 cens in lectulo. Quibus auditis Petrus, & omnes qui aderant, admirati sunt bonitatē, ac pru
 dentiam feminae, & cōtinuo iussit Petrus abire quosdā, & deferre mulierem in lectulo, vbi ia
 cebat. Cumq; fuisset adlata, & in medio turbæ adstantis posita, in conspectu omnium Petrus
 ait: Si veritatis ego sum præco, ad cōfirmandā fidem horum omnium qui adfistunt, vt sciant,
 & credant, quia vnus est deus, qui cœlum fecit, ac terram, in nomine Iesu Christi filij eius, sur
 gat hæc mulier. Et statim, vt hæc dixisset, surrexit sana, & procidit ad pedes Petri, atq; amicam
 suam, ac familiarem osculis petens, percōtabatur ab ea, quid istud esset negotij. At illa breui
 ter omnem ei ordinem agnitionis exposuit, ita, vt etiam turbæ adstantes mirarētur. Tum Pe
 trus: De fide dei ac religionis institutis, quod ad se pertinebat, in quātum tempus patiebatur,
 loquutus ad turbas, addit etiam hoc, vt si quis vellet de his diligentius noscere, Antiochiam
 veniret, vbi tribus, inquit, mensibus statumus residere, vt quæ ad salutem pertinent, discat.
 Si enim, inquit, negociandi causa, aut militandi, patriam relinquunt homines, ac parentes, &
 longas peregrinationes subire non metuunt: pro vita æterna tribus saltem mensibus peregrini
 tari, cur onerosum videatur ac difficile? Cumq; hæc & alia his similia dixisset, ego mulieri
 quæ susceperat matrem, & sanitatem receperat per Petrum, mille drachmas donauit, & præ
 sentibus cunctis, cōmendauit eam cuidam viro bono, primario illius oppidi, qui & libenter se
 facturum, quod imperabamus spondit. Sed & aliis quibusdam aliquantulum pecuniæ di
 stribui, & illis mulieribus, quæ aliquando solatæ dicebantur in miseris matrem meam, qui
 bus & gratias retuli, & post hæc vnâ cum matre enauigabamus Antharadum. Cumq; venis
 semus ad hospitium, mater requirere cœpit à me, quonam deuenisset pater. Cui ego: Ad te,
 inquam, requirendam profectus, vltra nō rediit. At illa audiens, suspirauit tantum, grande e
 nim pro me gaudium habens, reliquos solabatur merores. Die autem postera sedens vnâ
 cum vxore Petri, iter agebat nobiscum, & venimus Balaneas, vbi triduo remorati, inde adces
 simus Patho, & post hoc Gabala, & sic Laodiciam peruenimus, vbi ante portas occurrunt no
 bis Niceta & Aquila, & osculantes nos abducunt in hospitium. Petrus autem videns amplam
 e iij ciuitatem

Petr' sana
 paralytica.

Que summa
 paulo plus
 cōficit q̄ 33.
 aureos R. ho
 nenes.

Vxor Petri
 vnâ erac in
 peregrina
 tione.

ciuitatem & splendidam: Dignum est, inquit, remorari nos in hac diebus decem, aut etiam **G** amplius. Tum Niceta cum Aquila requirebant à me, quæ esset mulier hæc ignota. Et ego respōdi: mater mea est, quam mihi redonauit deus per dominum meum Petrum. Hæc cum ego dixissem, cuncta eis Petrus per ordinem cœpit exponere, & ait: Cum venissemus Aradū, & ego vos præcedere iussissem, profectis vobis eadem die Clemens, cum incidisset sermonis occasio, genus suum mihi exposuit ac familiam, & quod parentibus esset orbatus, duosq; habuisset priores se geminos fratres: & sicut mihi, inquit, pater enarrauit, somnium vidit aliquando mater, quo iussa est cum geminis suis, ex vrbe Roma proficisci, ne subito & pariter interirent. Cumq; somnium patri indicasset, ille qui tenero filios diligeret affectu, ne quid forte mali paterentur, vxorem pariter ac filios, nauim cum omnibus necessariis impositos, **H** mittit Athenas erudiendos. Post hæc misit semel & iterum qui requirerent, nusquam vilius ne vestigium quidem reperit. Ipse ad vltimum pater ad inquirendum proficiscitur, & vsque ad præsens, ne ipse quidem vsquam est. Hæc cum mihi Clemens enarrasset, accessit ad nos quidam, rogans, vt ad insulam Aradum, quæ vicina erat, accederemus, videndi gratia columnas vitreas miræ magnitudinis: adque ueni, ventum est ad locum, ceteri omnes interiora ædis ingressi, mihi animus, nescio ob quam causam, ingrediendi vltra non dedit. Sed dum illos foris operior, mulierem hanc considerare cœpi, qua parte membrorum esset debilis, vt non labore manuum victum quæreret, sed mendicitatis pudorem subiret: requiro ergo ab ea causas. Illa nobili se ortam genere, & nobili nihilominus viro in matrimonio fuisse iunctam **I** fateretur, cuius frater, inquit, in me illicito amore inflammatus, fratrum thorum polluere cupiebat. Quod ego abhorrens, & rursus de tanto scelere viro indicare non audens, & bellum fratribus, & obprobrium generi indicerem, magis ex patria discedere iudicavi, cum duobus geminis filiis meis, iunior puero ad solatium patri relicto. Et vt hæc, inquit, honesta specie fierent, cogitavi somnium fingere, & dicere viro, adstitisse mihi numen quoddam per visum, & dixisse vt cum duobus geminis meis confestim ex vrbe proficiscerem, vsquequo ab ipso audirem, quando redire deberem. Quibus auditis, credidisse aiebat virum, & Athenas se geminis cum liberis emisisse inibi erudiendis: sed tempestate graui ad hanc insulam fuisse depulso, vbi contracta nauis, se fluctu excussam supra saxum quoddam, ob hoc solum mortem **K** stulisse, donec, inquit, infelicitium natorum meorum saltem emortua membra complecterer, ac sepulturæ mandarem. Sed cum dies fuisset exortus, & turbæ conuenissent, miseratione moti proiecerunt mihi indumentum. At ego infelix fletibus multis rogabam, vt requirerent, sicuti infelicitium natorum possint inuenire corpuscula. Ego autem omne corpus meum detribus lanians, planctibus & vlulatibus nihil aliud clamabam, nisi, Vbi mihi infelici Faustus est, vbi Faustinus? Et cum hæc diceret Petrus, Niceta & Aquila subito adsurgunt, & superfacti perturbari cœperunt, dicentes: Dominator domine & deus omnium, verâ ne hæc sunt, an somnium est, quod agitur? Tum Petrus: Nisi, inquit, nos insani sumus, hæc vera sunt. At illi paululum remorati, & confricantes faciem, aiunt: Nos sumus Faustinus & Faustus. **L** Sed & ab initio, cum narrare cœpisti, statim in suspicionem incidimus, ne forte ad nos perirerent, quæ dicebantur: rursus tamen considerantes, multa similia accidere in vita hominum, reticimus, licet cor nostrum spe aliqua pulsaretur: aspicebamus ergo ad finem sermonis, vt si ad integrum de nobis esse constaret, tum fateremur. Et cum hæc dixissent, lachrymantes ingrediebantur ad matrem: cum reperissent quiescentem, & complecti vellent, prohibuit Petrus, dicens: Sinite me prius præparare animos matris, & ita vos afferre ei, ne forte multo & subito gaudio mente excidat, & sensus eius turbetur, maxime quia nunc etiã somno occupata stupet. Igitur vbi mater exurrexit è somno, adloqui eam Petrus cœpit, dicens: Scire te volo mulier religionis nostræ obseruantiam. Nos vnum colimus deum, qui **M** fecit mundum, huius & legem seruamus, qua mandat in primis, ipsum colendum, & nomen eius venerandum, parentes honorandos, pudicitiam iustitiamq; seruandam. Sed & illud obseruamus, mensam cum gentilibus non habere communem, nisi cum crediderint, & recepta veritate baptizati fuerint, ac trina quadam beati nominis inuocatione consecrati, & tunc cū eis cibum sumimus. Alioquin etiam si pater aut mater sint, aut vxor, aut filij, aut fratres, nõ possumus cum eis mensam habere communem. Quia ergo religionis causa præcipua hoc facimus, non tibi iniuriosum videatur, quod non potest filius tuus vnâ tecum sumere cibum, vsquequo eadē tibi sit, quæ illi sententia fidei. Quibus illa auditis, Et quid, inquit, vetat hodie me baptizari? quæ etiam priusquam te viderem, illos quos dicunt deos, penitus auersata sum, quod

Niceta & Aquila fratres Clementis, antehac dicti sunt Faustinus & Faustus.

Mortuos enim legimus aliquot subitō gaudio.

Fidei Christianæ cōpendium.

A quod mihi frequenter & penè quotidie sacrificanti sibi, præstare potuerunt nihil. Nam de pudicitia quid dicam? cum me neq; tunc delitiæ deceperint, neq; nunc egestas peccare compulerit. Satis autem puto innotuisse tibi, quantus mihi exinde fuerit amor pudicitie, quæ vt euaderem illiciti amoris insidias, somnium finxi, vt cum duobus meis geminis peregrinarem, & hunc solum filium meum Clementem, ad solatium patri reliqui. Si enim mihi duo vix sufficiebant, quanto magis contristasset patrem, si nullum penitus habuisset? Erat enim miser, grandi affectu erga filios, ita, vt vix ei somni autoritas extorqueret, Faustinum & Faustum Clementis huius fratres, mihi concedere, & ipse solus contentus esset Clemente. Hæc illa cū diceret, vltra non ferentes fratres mei, inruunt in cōplexus matris, cū multis lachrymis, & osculantur eam. At illa, quid vult, inquit, hoc esse? Tum Petrus: Nolo turberis mulier, cōstans esto, isti sunt Faustinus & Faustus filij tui, quos in profundo perisse dicebas: quomodo autem uiuant, & quomodo in illa horribili nocte de profundo euaserint, & quemadmodum alius ipsorum Niceta, & alius Aquila dicatur, ipsi tibi exponere poterunt, & vnâ tecum etiam nos audiemus. Vbi hæc Petrus dixit, mater nimio gaudio intercepta corrui, & tandem aliquando reparata, atque in semetipsam regressa, ait: Obsecro vos dulcissimi filij, dicite mihi, quæ acciderint vobis post illam feralem, & crudelissimam noctem. Tum Niceta cœpit dicere: In illa nocte ò mater, cum nauis fuisset resoluta, & nos innitentes fragmento cuidam tabularum, per pelagus iactaremur, viri quidam, quibus per profundum latrocinari artificium est, repertos imposuerunt nos nauiculæ suæ, & remis vndarum vortices superantes, diuersis itineribus Cæsaream Stratonis perduxerunt, ibiq; adligentes nos fame, verberibus, metu, vt ne quod esset in vero proderemus: immutatis etiam nostris nominibus vendiderunt nos cuidam viduæ, honestæ admodum fœminæ, iustæ nomine: quæ cum emisisset, habuit loco filiorum, ita, vt etiam Græcis nos literis, & liberalibus adtentissime erudiret. Vbi vero adoleuimus, etiam philosophorum studiis operam dedimus, quo possimus religionis diuinæ dogmata, philosophicis disputationibus adserentes, confutare gentiles. Simoni autem cuidam mago, qui nobiscum vnâ educatus est, pro amicitia & puerili consuetudine adhasimus, ita, vt penè ab eo decipi possemus. Fertur enim in religione nostra sermo de propheta quodam, cuius ab omnibus, qui religioni huic deseruiunt, speraretur aduentus, per quem immortalis & beata vita, credentibus danda promittitur. Huc ergo nos putabamus Simonem. sed hæc tibi mater, opportunius exponitur. Nos interim cum penè iam deciperemur à Simone, quidam collega domini mei Petri Zachæus nomine, monuit ne falleremur à mago, sed obtulit nos aduenienti Petro, vt ab ipso quæ erant sana & perfecta doceremur: quod & tibi optamus euenire, sicut & nobis cōcessit deus, vt possimus etiam cibum, & mensam habere communem. hinc ergo fuit mater, quod nos à piratis raptos, tu in mari defunctos esse credidisti. Cum hæc dixisset Niceta, mater nostra procidit ad pedes Petri, rogans & obsecrans, vt & seipsam & hospitam suam euocaret sine mora, ac baptizaret, vt ne vna, inquit, die damnū patiar consortij & societatis natorum meorum. Similiter autem & nos filij eius rogabamus Petrum. At ille: Quid putatis, inquit, quia ego immisericors sum solus, & nolo vos matris couiniuo sociari? sed necesse est eam vel vna die ieiunare prius, & ita baptizari, & hoc quia sermonem ab ea quendam audiui, per quem mihi fides eius claruit, & qui indicium dedit credulitatis eius: alioqui multis eam diebus oportebat antè instrui & doceri. Et ego quæso te, inquam, domine mi Petre, dic quis est iste sermo, quem dicis dedisse tibi indicium fidei eius? Et Petrus: Ille sermo est, quo rogauit, vt & hospita sua, cuius beneficiis vicem reddere desiderat, simul baptizetur cum ipsa. Non autem rogaret, vt illi quam diligit præstaretur hæc gratia, nisi credidisset quod magnum aliquod in baptismate munus esset. Vnde & ego reprehendo plurimos, qui cum ipsi baptizentur & credant, nihil tamen dignum fide agunt cum his quos diligunt, id est vxoribus, vel filiis, vel amicis, quos non ad hoc hortantur, quod ipsi adsequuti sunt, si quidem vere crediderint quod æterna vita per hoc donatur. Denique si eos agrotare videant, aut periculo alicui carnaliter subiaccere, dolent & lugent, quia in hoc certi sunt eis imminere perniciem. Ita ergo, si & de hoc certi essent, quod qui deum non colunt, manet eos poena ignis æterni, quando cessarent monentes & cohortantes? Aut si obstitissent, quomodo non lugerent eos & plangerent, certi æterna eis imminere supplicia? Nunc ergo illam quidem mulierem euocabimus, postmodum & videbimus, si amat fidem religionis nostræ, & prout consequens fuerit agemus. Hæc autem quoniam fideliter sensit de baptismo, ieiunet vel vna die ante baptismum. At illa cum iuramento satisfacerebat, præsentem vxorem domini mei Petri, quia ex quo recognouerit filium, præ

Philosophic studia perdisca sunt ad refutandō hæreticos.

lium, præ multo gaudio cibum capere omnino nequiverit, nisi hesternæ die calicem aquæ solum biberit. Testabatur autem & vxor Petri, dicens ita esse. Et Aquila ait: Quid ergo obstat, cur non baptizetur? Tum Petrus subridens: Sed non est, inquit, hoc ieiunium baptismi, quod non propter baptismum ieiunatum est. Et Niceta: Sed forte, inquit, volens deus matrem nostram nec vna die agnitis nobis separari à consortio mensæ nostræ, præordinavit hoc ut ante ieiunaret. Sicut enim pudicitiam seruauit in ignorantia, ut proficeret ei ad baptismi gratiam, ita ieiunauit antequam sciret ieiunij rationem, ut proficeret ei ad baptismum, & statim ab initio agnitionis nostræ nobiscum pariter mensæ consortio frueretur. Tum Petrus: Non nos, inquit, vincat malignus, occasione accepta per affectum matris: sed magis vos & ego vobiscum, hodie ieiunemus cum ipsa, & crastino baptizabitur: neque enim iustum est ad gratiam personæ alicuius & amicitia, resoluere & extenuari præcepta veritatis. Non ergo pigeat nos magis laborare cum illa, quia omne mandatum præterire peccatum est. Doceamus autem sensus nostros corporales, qui extrinsecus sunt, seruire interioribus sensibus: & non interiores sensus, qui quæ dei sunt sapiunt, cogamus sequi exteriores, qui quæ carnis sunt sapiunt. Propter hoc enim & dominus mandatum dedit, dicens: Quicumque viderit mulierem ad concupiscendam eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Et his addidit: Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & abiice abs te: expedit enim tibi ut vnum membrorum tuorum pereat, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam ignis. Non dixit, scandalizauit te, ut posteaquam peccaueris tunc abiicias causam peccati: sed si scandalizat te, hoc est, ut antequam pecces, causam peccati prouocantis te & irritantis, abscidas. Ne quis autem vestrum putet fratres, quod membrorum amputationem mandauerit dominus: propositum in hoc vult rescitari, non membra, & causas quæ ad peccandum inlicitiunt, quo cogitatio nostra aspectus vehiculo subiecta, ad amorem dei sensibus corporeis inuisa contendat. Nec carnalibus oculis, velut lasciuientibus equis, & extra mandatorum viam curram declinare cupientibus, relaxet frenas, & habenas indulgeat: sed reuocet aspectum corporis ad arbitrium mentis, & oculos nostros, quos deus operis sui inspectores esse voluit & testes, non patiatur fieri lenones mali desiderij. Et ideo cedant legi dei, tam corporei sensus, quam interna cogitatio, & illius voluntati ministrent, cuius se opera esse intelligunt. Igitur ut ordo mysterij poscebat & ratio, die postera baptizatur in mari, & regressa ad hospitium, omnibus consequenter mysterijs religionis imbuatur. Aderamus autem & nos filij sui, Niceta & Aquila, & ego Clemens. Et post hæc simul cum ea prandimus, & simul glorificauimus deum, referentes gratias studiis, & doctrinæ Petri, qui nobis ostendit per occasionem matris, quomodo pudicitia bonum non pereat apud deum: sicut è contrario impudicitia, inquit, etiam si non statim, tamen licet tarde, non effugit poenam. In tantum autem pudicitia, inquit, deo placita est, ut etiam his qui in errore sunt positi, non nihil gratia in præsentem conferat vitam. Nam futura beatitudo illis solum reposita est, qui per gratiam baptismi pudicitiam iustitiamque seruauerint. Denique exemplo est huic rei etiam hoc, quod erga matrem vestram gestum est, cuius salus hæc omnis pro mercede pudicitia reparata est, ad quam custodiendam & conseruandam, non sufficit sola continentia, sed ubi senserit quis insidias, & deceptionem parari, continuo sicut ab ignis impetu, aut incurfu canis rabidi refugiat: nec confidat quod huiusmodi insidias possit facile aliquis philosophando, aut palpando cohibere: sed, ut dixi, effugiendum est, & longe abscedendum, sicut fecit & vestra mater, vere & integre bonum diligens pudicitia. Propter quod & conseruata vobis est, ac vos illi, insuper autem & æternæ vitæ agnitione donata. Cum hæc & multa alia his similia dixisset, vesperæ factæ, requieuiimus.

Ieiunium ante baptismum.

Math. 5.

Ertere oculum quid sit.

Post baptismum imbuatur, Matidia religionis mysterijs.

A RECOGNITIONVM DIVI CLEMENTIS ad Iacobum fratrem domini, Liber octauus, Rufino Torano Aquileiense interprete.

POSTERA autem die Petrus mane adsumptis fratribus meis & me, descendit ad portum, ut in mari lauaremus, & post hoc ad locum quendam secretiorem secessimus, orationis gratia. Senex autem quidam pauper, & ut apparebat ex habitu, operarius, curiose ex occulto obseruare nos cepit, ut videret quid ageremus in secreto positi. Cumque nos orantes vidisset, expectauit donec exiremus, & salutans nos, ait: Si non agrè accipitis, & quasi curiosum me, aut importunum notatis, velim vobiscum conferre sermonem: quia habens miserationem vestri, sub specie veritatis errare vos nollem, & habere metum de his quæ non sunt: aut si putatis esse aliquid verum, tradite etiam mihi. Si ergo patienter accipitis, possum vos paucis edocere, quæ recta sunt: si verò molestum est, pergam, & meos actus agam. Cui Petrus respondit: Dic age, quod tibi videtur bonum, & libenter accipimus, siue id verum, siue etiam falsum sit: amplectendus enim es, quia quod tibi bonum videtur, tanquam pater pro filiis sollicitus, commonere voluisti. Tum senior cepit dicere: In mari vos lauasse vidi, & post hoc ad secretum secessisse locum: obseruans ergo de occulto, quid in secreto ageretur, orantes inspexi: miseratus igitur errorem vestrum, operari cepi, vsquequo egressos adloquerer, & docerem, ne erretis in huiusmodi obseruantia, quia neque deus est, neque cultus hic aliquis est, neque prouidentia in mundo, sed fortuitus casus, & Genesis agunt omnia, sicut ego ex meipso manifestissime comperi, in disciplina Matheos præ cæteris eruditus. Nolite ergo errare, siue enim oretis, siue non oretis, quod Genesis vestra continet, hoc erit vobis. Et ego Clemens, nescio quid corde pulsabar, multa quasi nota mihi recolens in eo: bene enim ait quidam, quia quod ex aliquo natum est, etiam si multo tempore abfuerit, nunquam tamen scintilla propinquitate extinguitur. Cæpi ergo interrogare ab eo, quis, & vnde esset, vel quomodo ortus. At ille ad hæc respondere nolens: Quid, ait, hoc pertinet ad ea quæ dixi vobis? Sed primo, si videtur, sermo de his quæ proposuimus habeatur, & post hæc, si ita res poposcerit, nomen, & genus, ac patriam, & cætera quæ hæc sequuntur, inuicem nobis, ut amici amicis, poterimus aperire. Mirabamur tamen omnes eloquentiam viri, & grauitatē morum, tranquillitatemque sermonis. Petrus autem sensum sermocinando incedens, opportunum ad conloquendum prospexit locum. Et cum peruidisset iuxta portum recessum quendam secretum, residere nos fecit, & ita primus ipse incipit, nec contemptum senis habuit, neque despexit, quod vilis ei amictus esset & sordidus. Ait ergo: Quoniam quidem videris mihi vir eruditus esse, & misericors ex eo quod adisti nos, & quod tibi bonum videbatur, celatum nobis esse noluit: volumus & nos tibi quæ nobis bona & recta creduntur exponere, quæ si tibi minus vera videbuntur, etiam tu nostrum erga te bonum propositum, libenter suscipe, sicut & nos tuum. Et cum hæc diceret Petrus, plurima multitudo conuenit. Tum senex: Fortassis, inquit, contristat vos præsentia multitudinis. Et Petrus: Nequaquam, inquit, nisi hoc solum vereor, ne fortè disputantibus nobis, cum palam facta fuerit veritas, tu verecundiam patiaris, pro præsentia multitudinis cedere & adquiescere his, quæ vera dici intellexeris. Ad hæc Senex ait: Ego non ita stultus consenui, ut intelligens quod verum est, abnuam id ad vulgi gratiam. Cæpit ergo Petrus dicere: Videntur mihi hi qui loquuntur verbum veritatis, & qui illuminant animas hominum, similes esse radios solis, qui ut processerint, & apparuerint mundo, celari vltra aut occultari nullatenus possunt, dum non tam videntur ab hominibus, quam videre omnibus præstant. Vnde & bene à quodam dictum est ad veritatis præcones: Vos estis lux mundi, & non potest ciuitas abscondi supra montem posita, neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut omnibus luceat qui in domo sunt. Et Senex: Bene valde dixit, quisquis ille est. Sed exponat aliquis vestrum, quod sibi sequendum videtur, ut ad certum prospectum emittamus sermones nostros. Non enim sufficit ad inueniendam veritatem destruere ea, quæ è diuerso dicuntur, sed & ipsum proferre in medium, quod possit, qui è diuerso est, impugnare. Ut ergo partium sit æqua congressio, rectum mihi videtur, ut prius, quid vterque nostrum defendat,

Lauant in mari prius orarent discipuli.

Genesis.

Petrus non despexit eos qui vel parum idonea adferrent.

Hæc opinio fuit causa cur vulgum eruditi à disputationibus abesse voluerunt.

Math. 5.

Epicureorū
sunt hæc cō
menta.

Petri erudi
tio.

Petrus arbi
ter inter cō
gredientes.

Adferentes
Nicetæ con
tra Senem.

Niceta Epi
cure? olim.
Pyrrhonius
fuit Aquila
id est Pyr
rhonis affe
cla, qui dele
ctum rerum
sustulit.

Matth. 23.

defendat, enunciet: & si placet, ipse primus incipiam. Ego dico, non secundum dei providentiam gubernari mundum, quia multa in eo iniuste & inordinate geri videmus: sed Genesim dico esse, quæ omnia agit & continet. Ad hæc cum Petrus respondere vellet, Niceta præueniens ait: Indulgeat mihi dominus meus Petrus ad hæc respondere, & non videatur proteruum, quod iuuenis cum sene habear, sed ut filius cum patre conloquar. Et Senex: Non solum tu, inquit, filii quod tibi videtur ut prosequaris volo, sed & si qui ex fodalibus tuis, si qui etiam de adstantibus videtur scire aliquid, incunctanter proferat, libenter accipimus: conlatio enim plurimorum facilius ea quæ ignorantur inueniet. Tum ergo Niceta respondit: Non me astimes pater temere fecisse, quod inserui me sermonibus domini mei Petri, sed magis pro honore eius hoc mihi facere visus sum. Homo enim dei est plenus totius scientiæ, quem ne Græca quidem latet eruditio, quia spiritu dei repletus est, quem nihil later, Sed quia ipsi de cælestibus loqui conuenit, ego de his quæ ad Græcorum loquacitatem pertinent respondere. Postea vero, quam à nobis Græcorum more fuerit disputatum, atque ad id ventum, ubi exitus nullus appareat, tunc ipse quasi scientia repletus, aperte & dilucide rerum nobis omnium patefaciet veritatem, ut non solum nos, sed & omnes qui præsto sunt auditores, viam veritatis agnoscant. Et ideo nunc ipse quasi arbiter sedeat, ut cum vnus aliquis ex nobis cesserit, tunc ipse suscipiens, indubitata sententiam ferat. Hæc cum dixisset Niceta, hi qui conuenerant, inter semetipsos conloquebatur: Hicne est ille quem audiebamus Petrus, illius qui in Iudæa apparuit, & signa ac virtutes plurimas fecit, discipulus probatissimus? Et intendentes in eum, cum timore ac veneratione ingenti stabant, tanquam boni serui honorè domino deferentes. Quod ubi Petrus sensit, ait ad eos: Attentius audiamus, rectum tenentes iudicium de his quæ dicuntur ab utroque, & post ipsorum conflictum, quod necessarium visum fuerit, addemus & nos. Et cum hæc dixisset Petrus, gausa sunt turbæ. Niceta vero dicere hoc modo aggressus est. Definisti pater, quod non per dei providentiam mundus regatur, sed omnia Genesim subiaceat, vel quæ ad mores vnus cuiusque, vel quæ ad gesta pertinent. Ad quæ statim quidem potui respondere, sed quia iustum est seruare ordinem, desinimus & nos quid teneamus, sicut ipse fieri rogasti. Ego dico providentia dei gubernari mundum, his duntaxat quæ gubernatione eius indigent. Vnus est enim omnia tenens, qui & mundum fecit, iustus deus, vniciusque secundum gesta sua quandoque redditurus. Ecce habes & nostram definitionem, nunc quod vis prosequere, vel mea destruens, vel tua adferens, ut & ego his quæ à te prosequuntur, occurram. Aut si me vis priorem dicere, nõ morabor. Et Senex respondit: Siue tibi placet filii prius dicere, siue hoc magis placet ut ego dicam, nihil interest, apud eos præcipue, qui bona venia disputant. Dic tamen tu prior, libenter accipio, atque vtinam possis etiam quæ à me dicenda sunt prosequi, atque his quæ contraria sunt, obicere, & ex utrorumque conlatione ostendere veritatem. Niceta respondit: Si vis, inquit, possum etiam tuas partes dicere, & ad hæc respondere. Et Senex: Ostende mihi prius, quomodo potes scire ea quæ nondum loquutus sum? & ita tibi credam, quod partes meas prosequi possis. Et Niceta: Secta, inquit, tua & sententia quam definisti, manifesta est his qui eruditi sunt in huiusmodi disciplinis, certaque est eius consequentia. Et quia ego non sum ignarus quæ sint definitiones philosophorum, ex his quæ proposuisti, quid consequatur agnosco, maxime quia præ cæteris philosophis, Epicuri scholas frequentavi. Frater autem meus Aquila, magis Pyrrhonius sequutus est. Alius autem frater noster Platonicos & Aristotelicos: itaque cum eruditis tibi auditoribus sermo est. Tum Senex: Bene, inquit, & consequenter docuisti, quomodo ex his quæ propositæ sunt definitionibus, etiam ea quæ consequuntur aduerteres. Sed ego amplius aliquid professus sum, quam sentit Epicurus, quia introduxi Genesim, eamque causam omnium gestorum hominibus posui. Cumque hæc Senex dixisset, ego Clementis aio ad eum: Audi pater, si te frater meus Niceta obtinuerit, quia non sine dei providentia mundus agitur, in ista parte quæ superest de Genesi, ego tibi potero respondere, est enim mihi notitia huius scientiæ. Et cum hæc dixisset, frater meus Aquila: Quid necesse est, inquit, ut eum patrem vocemus, cum in mandatis habeamus, neminem super terram patrem vocare? Et post hæc respiciens ad senem: Non iniuriose, inquit, accipias pater, quod fratrem meum culpauit, quia te patrem vocaret: habemus enim tale mandatum, ne aliquem nomine isto vocitemus. Cumque hæc dixisset Aquila, risit omnium adstantium cætus vnà cum Sene, & Petro. Aquila autem requirente causam, cur omnes riserint, aio ad eum, quod tu in quo alios culpas id ipse facis, qui senem appellaueris patrem. At ille negabat, dicens: Vere nescio si eum patrem vocaui. Interea Petrus mouebatur suspicionibus quibusdam, sicut ipse nobis enarrauit postmodum, &

A dum, & respiciens ad Nicetam, expedit, inquit, quod proposuisti. Tum Niceta hoc modo exorsus est: Omne quod est, aut simplex est, aut compositum. Quod simplex est, caret numero, diuisione, colore, differentia, asperitate, lenitate, pondere, leuitate, qualitate, quantitate, & ob hoc etiam sine. Quod vero compositum est, aut ex duobus aut ex tribus, aut etiam ex quatuor compositum est, aut certe ex pluribus: & quæ composita sunt, necessario etiam diuidi possunt. Et Senex audiens hæc: Optime, inquit, & doctissime dicis fili. Et Niceta: Igitur illud quod simplex est, & his omnibus caret, quibus solui quod subsistit, potest, sine dubio incomprehensibile & immensum est, neque initium vllum neque finem sciens, & ideo vnus & solum est, & sine autore subsistens. Quod autem compositum est, & numero ac diuersitate diuisioni quæ subiacet, necessario autore aliquo compositum est, atque in vnâ speciem diuersitas congregata. Quod ergo immensum est, bonitate pater est, virtute conditor. Neque ergo condendi virtus in immenso cessare potuit, neque bonitas occidari, sed ad substituenda ea quæ sunt, bonitate, & componenda & firmanda, virtute prouocatur. Substituuntur ergo & componuntur quædam, ut diximus, ex duobus, vel ex tribus, quædam vero ex quatuor, alia ex pluribus. Sed quoniam nunc nobis de mundi ratione queritur, & de substantia eius, quæ ex quatuor elementis esse compositam constat, cui omnes illæ decem differentia, quas supra comprehendimus accidunt, ab his inferioribus incipientes gradibus, ad superiora venimus. Via enim nobis ad intellectualia & inuisibilia, ab his quæ videmus & contræctamus datur, sicut continetur in Arithmetice disciplinis, ubi cum de diuinis queritur, ab inferioribus ad superiores numeros ascenditur. Cum vero de præsentibus & visibilibus ratio exponitur, de superioribus ad inferiores numeros ordo dirigitur. Aut non ita est? Et Senex ait: Valde bene prosequeris. Et Niceta: De mundi nunc ergo ratione prosequendum est, cuius prima quæstio in duas partes diuiditur. Queritur enim vtum factus sit, an non. & si quidem nõ est factus, ipse erit illud ingredientium ex quo omnia. Si vero factus est, de hoc rursus quæstio in duas partes scinditur: Vtrum nam ex seipso factus est, an ab alio. & si quidem à semetipso est, excluditur sine dubio providentia. Si providentia non recipitur, frustra animus ad virtutem prouocatur, frustra iustitia custoditur, quippe si non est qui iusto pro meritis aliquando restituat. Sed ne anima quidem ipsa immortalis videbitur, si eam post absolutionem corporis, nullius providentiæ excipiat dispensatio. Nam si doceatur esse providentia, & per ipsam factus esse mundus, alia rursus quæ discutiantur occurrunt: requiretur enim quomodo sit providentia, vtum generaliter erga omnia, an specialiter erga partes, an & generaliter erga partes, an & generaliter erga omnia, & specialiter erga partes. Generalis autem intelligitur hoc modo, quasi ab initio deus faciens mundum, ordinem dederit rebus, & cursum statuerit, & vltra eorum curam quæ geruntur, habere cessauerit. Specialis vero erga partes, hoc modo est, ut quorundam quidem vel hominum, vel locorum providentiam gerat, quorundam vero non gerat. Generalis autem omnium, & specialis partium simul, hoc modo est, quasi & ab initio omnia fecerit deus, & vsque ad finem per singulos quosque providentiam gerat, & vniciusque reddat pro actibus suis. Prima ergo illa propositio quæ dicit, quia ab initio deus fecerit omnia, & cursum atque ordine rebus imposito, de reliquo nihil ad se reuocet, secundum Genesim geri cuncta confirmat. Ad hoc ergo primo respondebimus, & his præcipue qui deos colunt, & Genesim defendunt, qui utique cum immolant diis, & exorant eos, sine dubio contra Genesim se impetraturos aliquid sperant, & per hoc Genesim soluunt. Cum vero rident qui ad virtutem prouocant, & ad continentiam cohortantur & dicunt, quia nemo potest facere aliquid, aut pati, nisi quod ei fato decretum est, omnem profecto cultum diuinitatis abscindunt. Quid enim colas eos, à quibus promereri nihil possis, quod non patiat ratio decreti? Hæc interim aduersus illos dicta sint. Ego vero mundum dico à deo factum, & ab ipso quandoque esse soluendum, ut ille appareat, qui æternus est, & ad hoc factus, ut semper sit, & dignos se, recipiat iudicio dei. Quod autem sit alius inuisibilis mundus, qui hunc visibilem intra semetipsum contineat, postea quam de visibili mundo discusserimus, tunc & ad illum veniemus. Nunc interim, quia factus sit mundus iste visibilis, testantur etiam philosophorum plurimi sapientes viri. Sed ne videamur quasi egentes adseritionibus, uti voluisse testibus, de principiis eius si videtur queramus. Corporeum esse mundum hunc visibilem, eo ipso quod est visibilis, satis constat. Omne autem corpus duas recipit differentias: aut enim connexum est & solidum, aut diuisum & separatum. Et si quidem connexum fuit & solidum corpus, ex quo mundus factus est, & per diuersas species partesque secundum differentias sui, corpus illud partitum est & diuisum, necesse est intel

Simplex.

Compositum.

Immensum.

Per inferiora ad superiora peruenitur.

Contra Genesim ratio.

Philosophi etiam aliquot mundum esse creatum esse dicuntur.

ligi,

ligi, fuisse aliquem, qui corpus quod erat connexum & solidum dirimeret, atq; in partes mul-
 tas duceret, formasq; diuersas. Aut si ex diuersis dispersisq; corporum partibus, omnis mundi
 hæc moles composita est & compaginata, necesse est nihilominus intelligi, fuisse aliquem qui
 in vnum dispersas colligeret, & diuersas rebus species induceret. Equidē plures philosopho-
 rum hoc magis sensisse scio, quod ex vno corpore quam illi materiam vocant, diuisiones ac
 discretiones conditor fecerit deus, quod tamen ex quatuor simplicibus, & in vnum tempe-
 ramento quodam diuinæ prouidentiae admixtis, constaret elementis. Nam illud superfluo à
 quibusdam dictum puto, quod simplex corpus, id est absq; vlla coniunctione, sit mundi, cum
 constet nec corpus posse esse quod simplex est, neque misceri posse, aut propagari, vel solui:
 quæ omnia vtique mundi corporibus videmus accidere. Quomodo enim solueretur si esset
 simplex, nec haberet intra se aliud à quo resolui ac diuidi posset? Quod si ex duobus aut tri-
 bus, vel etiam ex quatuor constare corpora videntur, cui non etiam exiguum habenti sen-
 sum manifestum sit, quod fuerit aliquis, qui in vnum plura collegerit, & temperamenti mo-
 deratione seruata, ex diuersis partibus solidum corpus effecerit: Hunc igitur nos conditorem
 mundi dicimus deum, hunc agnoscimus vniuersitatis autorem. Nam Græcorum philosophi
 de principiis mundi quarentes, alius alia incessit via. Denique Pythagoras elementa princi-
 piorum, numeros esse dicit, Callistratus qualitates, Alcmaeon contrarietates, Anaximandrus
 immensitatem, Anaxagoras æqualitates partium, Epicurus atomos, Diodorus amere, hoc est,
 ex his in quibus partes non sunt, Asclepiades oncos, quod nos tumores vel elationes possu-
 mus dicere, Geometra fines, Democritus ideas, Thales aquam, Parmenides terram, Zenon,
 Empedocles, Plato, ignem, aquam, aërem, terram: Aristoteles etiam quantum introducit ele-
 mentum, quod acatonomaston, id est, incompellabile nominauit, sine dubio illum indicans,
 qui in vnum quatuor elementa coniungens, mundum fecerit. Siue igitur duo, siue tria, siue
 quatuor, aut etiam plura sint, vel innumera, ex quibus mundus constat, omni ex parte, qui plu-
 ra in vnum collegerit, & rursus collecta in diuersas species duxerit, ostenditur deus: & pro-
 batur per hæc, non potuisse machinā mundi sine opifice, & prouidore constare. Sed & hoc ipso
 quod in coniunctione elementorum deficiente altero, aut abundante, cætera resoluuntur &
 concidunt ostenditur ex nihilo accepisse principium. Nam verbi gratia, si deficiat in aliquo
 humor, nec aridum stabit, humore enim pascitur aridum, sicut & frigus calido, in quibus, vt
 diximus, si alterum deficiat, penitus cuncta soluuntur, & in hoc originis suæ, quæ ex nihilo fa-
 cta sunt, produntur indicia. Quod si materia ipsa probatur esse facta, quomodo partes eius &
 species, ex quibus mundus constat, videbuntur infectæ: Sed de materia & qualitibus, nō est
 nunc dicendi locus: hoc solum docuisse sufficiat, deum esse omnium conditorem: quia ne-
 que si solidum & connexum fuit corpus, ex quo mundus constat, dirimi & discerni sine con-
 ditore, neq; si ex diuersis & discretis partibus in vnum collectum est, cōgregari & misceri si-
 ne artifice potuit. Igitur si mundi conditor deus esse à me euidenter ostenditur, qui erit Epicu-
 ro locus introducendi atomos, & adserendi quod ex corpusculis insensibilibus, nō solum sen-
 sibilia corpora, sed & mentes intellectuales ac rationales sūt: Sed dices, vt Epicuro visum est
 continuationes atomorum indefinenti cursu venientium, per immensa & sine fine tempora
 miscntium se, atq; in vnum conglobantium, corpora solida efficiuntur. Non venio ad hæc vt
 rem fabulosam, & inepte compositam dicam: videamus magis si qualecunq; istud est, potest
 stare quod dicitur. Aiunt enim corpuscula ipsa quæ atomos appellant, diuersis esse qualitati-
 bus, & alia quidē humida, & ob hoc graua ac deorsum tendentia: alia vero arida & terrena,
 atque ob hoc nihilominus graua: alia autem ignea, & ob hoc rursus semper nitentia: a-
 lia vero frigida, & ob hoc pigra & semper media. Quomodo ergo cum alia semper sursum
 tendant, vt pote ignea, & alia semper deorsum, vt pote humida & arida, alia vero media, & nō
 æquali cursu incedant, coire simul potuerunt, & vnum corpus efficere? Si quis enim de supe-
 rioribus, verbi gratia, minutissimas paleas, & ad eandem magnitudinē minutissimi plūbi par-
 ticulas deorsum iaciat, nūquid poterant, quanuis æquales sint magnitudine, leues paleæ partes
 plumbi, particulas consequi: longe enim velocius adimum grauiora perueniunt. Ita ergo &
 atomi etiā, si magnitudine æquales sint, pondere tamē inæquales, nunquā poterunt, quæ leues
 sunt, consequi grauiores: quod si consequi non possunt, sine dubio nec misceri, nec corpus
 efficere. Tum deinde si indefinenter feruntur, & semper veniunt, & rebus quarum iam men-
 sura integra constat adduntur, quomodo stare vniuersitas potest, cum tam immensis pon-
 deribus noua semper pondera cumulentur? Sed & illud requiro: si paulatim cōeuntibus
 corpusculis

Atomos in-
 telligit.

Materia.

Rationes
 tra atomos
 Epicuri

A corpusculis extruebatur hic quæ videmus ambitus cæli, quomodo non in eo ilico cū confur-
 geret conruit: siquidem hians machine ipsius summitas nullis suffulta repagulis stringeretur.
 Sicut enim hi qui adificiorum tholos in circulum instruunt nisi conclusionē medij verticis
 strinxerint, vniuersum pariter soluitur: ita & mundi circulus quem tam decora specie colle-
 ctum videmus, si non subitō & sub vno diuinæ virtutis rotatu, potentia conditoris effectus
 est, sed paulatim concurrentibus atomis & instrumentibus, non vt ratio patebat, sed vt fortui-
 tus incidisset euentus, quomodo non prius quam colligi posset & concludi, dilapsus est & dis-
 solutus? Ad hæc etiam illud requiro, quod sit munimē, super quod tam immensæ molis iacta
 sint fundamenta? Et rursus illud ipsum quod dixeris munimē, super quid iaceat? Et item illud
 B aliud super quid? & eo vsq; interrogando progrediar, donec respōsio ad nihil & inane perue-
 niat. Quod si dicat aliquis, quia atomi igneæ qualitatis coniunctæ, sibi corpus vnum fecerūt,
 & quia ignis qualitas non deorsum, sed sursum tendit, impositam mundi molem, ad superio-
 ra semper nitens ignis natura subuectat. Ad hæc respondebimus: Quomodo potuerunt ato-
 mi igneæ qualitatis, quæ semper ad superiora contendūt, in inferiora descēdere, & in profun-
 do, ac sub omnia demerso inueniri loco? Cum itaq; grauiores quæq; id est terrena vel humi-
 dæ qualitates præueniant, vt diximus, leuiore, vnde & cælum, velut superiorem fabricam
 igneis atomis, quæ & leuiore sunt, & sursum semper fugiunt, adserunt structam: neq; ergo
 fundamenta ignis, aut alia vlla habere mundus potest, neq; atomis grauioribus cum leuiori-
 bus, id est his quæ deorsum semper præcipitantur, & his quæ semper sursum fugiunt, societas
 C aut compaginatio vlla conueniat. Igitur quod impossibile sit, ex atomorū coniunctione, cor-
 pora mundi solidari, sufficienter dictum, & quod non potuerint insensibilia corpora, etiam si
 vlla ratione coire & conuerti potuissent, formas dare corporibus & mensuras, vel membra
 fingere, vel qualitates efficere, vel exprimere quantitates, quæ vtique omnia modulatione sui
 manum testantur artificis, & opus rationis ostendunt, quam rationem ego verbum & deum
 appello. Sed dicit aliquis hæc à natura fieri: iam in hoc de nomine cōtrouersia est. Cum enim
 constat mentis esse & rationis opus, hoc quod tu naturam vocas, ego deum conditorem vo-
 co, constat nec potuisse nec posse vel corporum species tam necessariis distinctionibus insti-
 tutas, vel animorum sensus in rationabili opere, & quod sensu careat effici. Quod si idonei ti-
 D bi testes videntur philosophi, Plato de his testatur in Timæo, vbi de mundi factura discutit
 requirit, vt rum nam semper fuerit, an initium sumperit: & pronunciat quia factus sit: Visibi-
 lis enim, inquit, est & palpabilis atq; corporeus: omnia autem quæ huiusmodi sunt, facta esse
 constat. Quod autem factum est, aliquem habet sine dubio autorem, à quo factum est: hunc er-
 go, inquit, factorem parētemq; omnium, & inuenire difficile est, & inuentum vulgo enarrare
 impossibile. Hæc quidem Plato dicit: sed & si ipse aliiq; Græcorum philosophi, de factura mun-
 di silere voluissent, nōne omnibus intellectum habentibus, palam esset? Quis enim est exi-
 guū saltem sensus homo, qui cum cernat domum, omnia quæ ad vsus necessaria sunt haben-
 E tem, cuius cameram in sphaeræ gyrum videat collectam, eamq; vario splendore, & diuersis
 imaginibus depictam, luminaribus præcipuis & maximis adornatam: quis, inquam, est, qui
 huiusmodi fabricam videns, non statim pronunciet, à sapientissimo & potentissimo artifice
 esse constructam? Et ita quis inuenietur insipiens, cum cæli opus inspiciat, splendorem solis
 cernat, ac lunæ, astrorum cursus, & species, & vias certis rationibus & temporibus videat de-
 finitas, non tam à sapiente hæc artifice, & rationabili, quam ab ipsa sapientia & ratione cla-
 met effecta: Quod & si secundum alios Græcorum philosophos audire vis, & mechanicis im-
 butus es disciplinis, de excelsis quæ traduntur, non te sine dubio latent. Ponunt enim sphaerā
 F æqualiter ex omni parte collectam, & ad omnia similiter respiciētem, atq; à centro terræ æ-
 quis spatiis distinctam, ipsaq; sui æqualitate ita stabilem, vt eam in nullam partem declinare
 vndiq; æqualitas collecta permittat, & ita à nullo fulcimento subuecta sustentatur sphaera.
 Quod si vere hanc habeat similitudinem mundi machina, euidenter est opus in ea diuinum. Si
 vero, vt aliis visum est, super aquas posita sphaera, vel super ipsas fertur, vel in ipsis voluitur,
 etiam sic magni in ea artificis opus declaratur. Sed ne de his quæ non omnibus palam sunt,
 incerta videatur adsertio, ad ea veniamus quæ neminem latent. Quis astrorum cursus tanta
 ratione disposuit, ortusq; eorum & occasus instituit, certisq; & demēsis temporibus vnicuiq;
 tenere cæli ambitum dedit: Quis ad occasum aliis etiam redire in ortum permisit? Quis im-
 posuit modum cursibus solis, vt horas, & dies, & menses, & temporum vicissitudines, diuersis
 motibus signet? & nunc hyemem, inde ver, æstatem, post & autumnum, certa cursus sui di-
 mensione

Naturā esse
 parenterū
 quo intelli-
 gendum.

Plato in Ti-
 mæo mun-
 di testatur
 creatum.

A cursu a-
 strorū pbat
 prouidentiam

mensione discernat, & semper eisdem vicibus anni orbem in confusa varietate constrin-
gat? Quis inquam tanti ordinis moderatricem, non ipsam dei pronunciet sapientiam? Et hæc
quidem secundum illa nobis dicta sunt, quæ de excelsorum disciplinis traduntur à Græcis.
Quid autem & de his quæ vel in terris vel in mari videmus, nonne euidenter edocemur, dei
in his nõ solum opus esse, sed & prouidentiam? Nam quod in terra montes excelsi, certis qui-
busq; habentur in locis, vt ex his velut compressus & coangustatus aer, ordinatione dei cogat-
tur & exprimitur in ventos, ex quibus & fructus germen concipiant, & æstius ardor tempe-
riem sumat, cum pliaides ignita solis, ardoribus incanduerint. Sed dices: Cur & ardor solis vt
temperies requiratur? & quomodo fruges humanis vñibus necessaria maturescerent? Sed &
illud aduerte, quod ad axem meridianum, vbi plus est calõris, non multa datur nubium con-
stipatio, nec abundans copia imbrum funditur, ne moribus habitantibus generetur: humi-
da enim nubes, si calore rapido coquantur, aerem corruptum & pestiferum reddunt. Sed
& terra calidum imbrem suscipiens, non nutrimenta segetibus, sed perniciem præbet, in quo
quis dubitat opus esse diuinæ prouidentia: Deniq; Aegyptus, quia Aethiopicis è vicino flagrat
ardoribus, ne insanabiles corruptelas aeris imbrum necessitate susciperet, campi eius non
pluuiam nubibus ministratam, sed terrenum quodammodo imbrem Nilo inundante susci-
piunt. Quid de fontibus dicemus, & fluuiis: qui perenni in mare fluunt meatu, & per diuinam
prouidentiam, nec illis abundans deficit cursus, nec mare tantas aquarum recipiens copias,
vllum sentit augmentum, sed in eadem mensura, & ea quæ conferunt, & ea quæ ibi conferun-
tur elementa perdurant. Sed dices mihi, falsa aqua naturaliter consumit fluëctum dulce, quod
ei fuerit infusum. Et in hoc ergo manifestum est prouidentia opus, vt falsum faceret illud e-
lementum, in quod cursus omnium aquarum, quas ad vsum hominibus præstiterat, declina-
uit, vt ne per tanta seculi spatia, repletus maris alueus, inundationem perniciosam terris &
hominibus redderet. Nec ita quisquam insipiens erit, vt hanc tantam ratione, tantamq; prou-
identiam ab irrationabili natura arbitretur esse dispositam. Quid autem de virgulis: quid
de animalibus dicam: nonne per prouidentiam factum est, vt cum senecta temporis resolu-
rentur, virgulta quidem vel plantis, vel seminibus quæ ipsa dederint, animalia vero per pro-
geniem reparentur, & mira quadam dispensatione prouidentia, nascituro pecori lac præpa-
ratur in vberibus, ac statim vt natum fuerit, nullo docente, scit vbi alimoniam suæ horrea re-
quirat: Gignuntur autem non solum mares, sed & femina, vt ex vtroque possit rursus con-
stare posteritas. Sed ne, vt putant homines, viderentur hæc natura quodam ordine, & non
dispensatione fieri conditoris, pauca quædam ad indicium & documentum prouidentia suæ,
mutato ordine genus seruare iussit in terris, verbi gratia, vt per os conciperet Coruus, & per
aurem Mustela generaret, vt aues nonnullæ, sicut Gallinæ, interdum oua vel vento, vel pulue-
re concepta parerent, alia quædam animalia marem vicibus alternis in foeminam vertent
& sexum per annos singulos commutarent, vt Lepores & Hyæna, quas Belluas vocant. Alia
etiam ex terra orientur, atq; inde sumerent carnem, vt Talpæ, alia ex cinere, vt Vipera, alia
ex putrefactis carnibus, vt Vespæ quidem equinis, Apes autem bubulis, alia ex fimo bouum, vt
Scarabæi, alia ex herbis, vt de ocimo Scorpius, & rursus herbæ ex animalibus, vt ex cornu
cerui vel capræ apij & asparagi. Et quid opus est plura enumerare, in quibus diuina prou-
identia, mutato ordine eo, qui à natura datus putatur, multimodis differentiis natiuitatem
animalium constare voluit, ex quibus non irrationabilis rerum cursus, sed ipsius dispen-
satus ratione doceretur? Aut non & in hoc plenissimum demonstratur opus diuinæ prouiden-
tia, vbi ex terra & aqua, ad vitam hominum semina iacta reparantur? Quæ cum terræ fue-
rint mandata, voluntate dei humorem quem susceperit gleba, velut vberibus suis semini-
bus immulget: aquis enim inest quædam vis spiritus à deo dati ex initio, cuius opere, habi-
tus futuri corporis, in ipso statim semine formari incipit, & per culmum spicamque resti-
tui: turgefacto etenim ex humore feminum grano, per angustos quosdam venarum mea-
tus vis illa spiritus, quæ inesse aquis data est, vt pote incorporea transcurrens, ad incremen-
tum semina suscitatur, & crescentium species format. Ministerio igitur humidum elementi, cui
vitalis ille spiritus inritus semper & ingenitus est, efficitur vt non solum reparatur, sed vt per
omnia similis species & forma his quæ iacta fuerint seminibus redeat. Quæ ratio, cui vel bre-
uem sensum habenti, per irrationabilem naturam, & non per diuinam sapientiam constare
videbitur? Deniq; etiam hæc ad similitudinem humanæ natiuitatis formata sunt: videtur e-
nim terra vuluæ locum tenere, cui semen iniectum per aquæ & spiritus vim, sicut supra dixi-
mus, &

Rare pluuiæ
ad axem meri-
dianum qua-
re sunt.
Calidi im-
bres pestilē-
tes sunt.

Aqua mari-
na ineffabili
prouidentia
falsa est.

Virgulta.

Quædam mu-
tato naturæ
ordine gi-
gnuntur.

Terra hu-
morē tanq̃
vberibus co-
cipit.

Terravulvæ
habet speciem

A mus, & formatur, & alitur. Sed & in hoc admiranda est diuina prouidentia, quod videre nos
quidem & agnoscere fecit, quæ sunt: quomodo autem & qualiter fiant, in secreto posuit & in
occulto, vt non indignis ad agnitionem subiaceant, sed dignis & fidelibus, cum meruerint
patefiant. Vt autem rebus ipsis & exemplis probemus, nihil omnino ex terrena substantia se-
minibus dari, sed totum ex elemento aquæ & spiritus qui inest ei virtute constare: pone mihi
verbi gratia in cratere aliquo amplissimæ magnitudinis, iniici terræ talenta centum, & se-
minentur in eo diuersæ species feminum, vel olerum, vel etiam virgultorum, his præbeatur
ad rigandum aqua sufficiens, & per annos plures habeatur ista diligentia: congregentur au-
tem semina quæ collecta fuerint, verbi gratia frumenti, vel hordei, aliarumq; specierum per
singulos annos seorsim, donec vniuscuiusq; feminis aceruus, ad centum talentorum pondus
ascendat, tum etiam arbores auulsa radicitus adpendantur, & his omnibus ex cratere sum-
ptis, si adpendatur terra, centum sua nihilominus talenta salua restituet. Vnde ergo dicemus
omne illud pondus, omnemq; quantitatem feminum diuersorum atq; arborum surrexisse: non-
ne euidenter apparet quia ex aquis? Terra enim quod suum est integrum tenet, aqua vero quæ
per singula iniecta est, nusquam prorfus est, ob potentem diuinæ conditionis virtutem, quæ
per vnâ aquæ speciem tantorum feminum virgultorumque & substantias reparat, & spe-
cies format, & genus fœnore multiplicato custodit. Ex quibus omnibus satis abunde patere
puto, artificii sensu, & non irrationabili naturæ opere cuncta effici, & vniuersa constare.
C Sed veniamus adhuc, si videtur, etiam ad nostram, id est ad hominis substantiam, qui est par-
uus in alio mundo, & consideremus quanta sit ratione compositus: & ex hoc præcipue sapien-
tiam conditoris intelliges, qui cum ex diuersis substantiis constet, id est, mortali & immor-
tali, per artificem prouidentiam conditoris, societatem diuersitas non refugit, & quidem lon-
ge à se substantiis. Alia namq; de terra adsumitur, & à conditore formatur: alia vero ex immor-
talibus substantiis datur, nec tamen ei per huiusmodi coniunctionem honor immortalita-
tis infringitur, nec, vt quibusdam videtur, affectus quibus ad hæc singula moueri possit. Nam
corpus quod ex ossibus & carnibus constat, initium sumit ex semine viri, quod è medullis
calor eliciens, vuluæ quasi terræ consignat: cui inhærens ex fonte sanguinis, paulatim rigatum
in carnem & ossa producit, atque in speciem auctoris iacti feminis reformatur. Et vide in
hoc artificis opus, quomodo ossa velut columnas quasdam, quibus caro sustentetur ac porte-
tur, inseruit. Tum deinde æqualis ex vtraq; parte, id est dextera ac sinistra, mensura seruetur, vt
congruat pes pedi, & manus manui, digiti quoq; digitis, vt singuli ad singulos tota æqualitate
concordent: sed & oculus oculo, & auris auri, quæ non solum consona sibi & concordantia,
sed & vñibus necessariis apta formantur. Manus quidem vt operi commodæ sint, pedes vt
gressibus, oculi vt visibus seruiant, superciliorum excubiis custoditi: aures ad audiendum ita
formata, vt cymbalo similes, suscepti verbi repercussum sonitum altius reddant, & vsque ad
sensum cordis emittant. Lingua autem ad loquendum inlisa dentibus, plectri reddat officium:
ipsi vero dentes alij vt incidant & diuidant cibos, & interioribus tradant: interiores vero vt
in modum molæ conficiant & cominuant, quo opportunius stomacho traditi coquantur, vnde
& molares appellati sunt. Sed & nares commeandi flatus, & reddendi ac recipiendi gratia
factæ sunt, vt innouatione spiritus, calor naturalis qui ex corde est, vel accendi vel refrigerari
cum res poposcerit queat pulmonis officio, qui pectori inhæreere datus est, vt mollitie sui pal-
pet & foueat cordis vigorem, in quo videtur vita consistere: vita dico, non anima. Nam quid
dicam de substantia sanguinis, quam velut fluuius ex fonte procedens, & vno prius aluco in-
uectus, tum deinde per innumeras venas, quasi per areas deriuatus, totam humani corporis
terram, vñalibus rigat fluentis, iecoris opere ministratus, quod ad efficaciam digestionis ci-
borum, atq; in sanguinem mutatorum in dextro latere iacet. In sinistro vero splenis est locus, qui
trahere ad se & purgare quodammodo sordes sanguinis possit. Intestinorum quoq; ratio quan-
ta est: quæ idcirco longis nexibus in circularum ordinata sunt modum, vt susceptas digestiones
ciborum paulatim egerant, quo neq; ad subitum inanes efficiant locos, & his qui superadditi
fuerint non impediatur cibis. Membrana autem in modum idcirco facta sunt, vt ex ipsis ea
quæ intrinsecus sunt, humorē sensum suscipiant, quo neq; subito effusus exinanisset interna,
neq; densiore cute prohibitus, arida quæ extrinsecus habetur efficeret, & totâ hominis fabri-
cam sitis necessitate turbaret. Porro vero foemina positio, & vuluæ sinus ad recipiendū ger-
men, & confouendū viuificandumq; comodissimus, quæ non ratione & prudentia effecta esse,
quæ facta sunt, suadeat, quod in ea solū parte membrorum, à virili specie femina discrepat, qua
f posteritas

Experimenti
aqua & spi-
ritu omnia
constare.

Semen ex
medullis.

Ossa in cor-
pore huma-
no sunt pro
columnis.
Proportio
corporis hu-
mani.

Ideo præci-
fores dicti.

Molares.

Iecur.
Splen.

Intestina
quare humi-
da.

Vulua.

posteritas sata suscipitur, & fouetur? & rursus virilis habitus ea tantummodo membrorum G parte immutetur, qua ei vis ferendi & generandi hominis inest. Et in hoc magnum quidem testimonium prouidentiae datur, ex necessaria diuersitate membrorum, sed ibi maius ubi in habitus similitudine, vsus diuersitas, & officij varietas inuenitur. Nam mamillae viris aequae sunt ac foeminis, sed foeminarum solae sunt, quae lactis munere replentur, ut statim ubi genuerint, apta sibi paruulus inueniat nutrimenta. Quod si tanta ratione videmus in homine membra disposita, ut cum in ceteris omnibus similis habitus videatur, in his tantummodo discrepent, in quibus vsus diuersitatem requirit, & neq; in viro aliquid superfluum aut egens, neq; in foemina quod desit videamus, vel quod abundet, quis ex his omnibus non euidenter agnoscat rationis opus, & sapientiam conditoris: His ad stipulatur etiam ceterorum animalium rationabilis diuersitas, & suo quodq; vsui ministerioq; conueniens. Haec testatur & arborum varietas herbarumq; diuersitas, tam specie variata, quam succis. Haec adserit & permutatio temporum, in quatuor distincta vicissitudines, & certis horis, diebus, mensibus, annum circulus claudens, & ne vnam quidem horam statuta rationis excedens: hinc deniq; etiam mundi ipsius aetas certa & stabili ratione, concepto annorum numero censetur. Sed dices, quando mundus factus est, & quare tam tarde? Hoc possis obtendere etiam si ante factus fuisset: diceres enim, cur non & ante hoc? & ita immensa secula transcendens, semper possis requirere, cur non & ante hoc? Sed nobis nunc sermo non de eo est, sed si omnino factus est. Si enim factum constat, necessarium potentis & summi artificis opus est: quod si constat, quando eum facere voluerit, sapientis artificis arbitrio iudicioq; relinquendum est. Nisi videatur tibi omnis haec sapientia, quae tam immanem mundi machinam struxit, & singulis quibusq; rebus, formas & species dedit, quarum habitum non decori solum conuenientem, sed & futuris vsibus apertissimum & necessarium poneret, hoc eam solum fugerit, quo tam magnificae conditionis opportunum tempus adsumeret. Est apud illum profecto certa ratio, sunt euidentes causae, cur, & quando, & qualiter fecerit mundum, quas hominibus, quibus haec quae ante oculos posita sunt, & de eius prouidentia contestantur, inquirere & intelligere pigrum fuit, aperiri utiq; non oportuit: quae enim in occulto habentur, & intra sapientiae sensus, velut intra regios thesauros recondita sunt, nemini patent, nisi his qui ab illo dididerint, apud quem signata sunt haec & reposita. Deus ergo est qui fecit omnia, & ipse a nemine factus est: qui autem naturam pro deo nominant, & per naturam facta esse cuncta testantur, latet eos appellationis suae error. Si enim naturam inrationabilem putant, stultissimum est, rationabilem facturam ab inrationabili factore progredi. Si vero ratio est, id est logos, per quam facta constat vniuersa, superfluum nomen immutant, ubi de conditoris ratione profitentur. Ad haec si quid habes pater, prosequere. Haec cum Niceta dixisset, Senex ita respondit: Tu quidem fili prudenter, & fortiter prosequutus es, in tantum ut melius dici posse de prouidentia non putem. Sed quoniam hora iam multa est, crastino ad haec quae prosequutus es, respondere aliqua volo, de quibus si mihi satisfeceris, gratiae me fateor debitorem. Et his a Sena dictis, surrexit Petrus. Quidam vero ex adstantium Laodiceus primas, rogabat Petrum & nos, ut Senae indumenta quae habebat sordida & scissa mutaret: quem Petrus & nos amplexi, & conlaudantes pro honesta & optima voluntate sua, dicebamus: Quia nec nos ita insipientes sumus, & impij, ut cui tam preciosa verba cocredimus, non multo magis etiam haec quae ad vsus corporeos sunt necessaria praebemus, quae eum & libenter suscepturum credimus, tanquam a filiis patrem, sed & tectum nobis & vitam communem fore credimus. Haec cum nos diceremus, & ille primarius ciuitatis, summa vi, & blandimentis plurimis auellere a nobis cuperet Senem, nos vero eum vehementius retineremus, omnis populus adclamauit ut illud magis fiat, quod ipsi placet Seni: & cum silentium factum fuisset, Senex iuramento praueit, dicens: Hodie apud nullum manebo, neque ab aliquo quicquam suscipiam, uti ne alterius delectio alterius tristitia fiat, haec enim postmodum si visum fuerit, fieri possunt. Et cum haec dixisset Senex, Petrus ait ad primarium ciuitatis: Quoniam nostri praesentia, bonam voluntatem tuam ostendisti, tristem te non oportet abscedere, sed accipimus abs te gratiam pro gratia, domum tuam nobis ostende, & prepara eam ut crastino disputatio, quae futura est habeatur, & si qui volunt adesse ad audiendum permittantur. Quae cum audisset primas ciuitatis, valde gauisus est, sed & omnis populus libenter audiuit. Cumque discessissent turbae, domum suam ostendit: discedere autem & Senex cepit. Ego tamen vni ex pedisequis meis imperavi clam subsequi vestigium Senae, & discere ubi maneret. Nos autem cum redissemus ad hospitium, enarrauimus omnia fratribus, quae nobis cum

Questiones inutiles & curiosae mittantur.

Ignorantur quaedam ab hominibus cum laude.

Pedisequi Clementis.

A bis cum Sena habitus sunt, & ita ex more cibo sumpto requiesimus. Die autem postera Petrus mature surgens, suscitauit nos, & perreximus pariter ad locum secretum, in quo & pridie orationis causa fueramus, atque inde post orationem dum veniremus ad constitutam domum, in itinere monebat nos dicens: Audite me conferui dilectissimi, bonum est ut vnusquisque vestrum secundum quod potest, prosit accedentibus ad fidem religionis nostrae, & ideo non vos pigeat secundum sapientiam, quae vobis per dei prouidentiam conlata est, differentes instruere ignaros & docere, ita tamen ut his quae a me audistis & tradita sunt vobis, veriditum proloquamini, etiam si vobis verisimile videatur: sed ea, ut dixi, quae ipse a vero propheta suscepta vobis tradidi, prosequamini, etiam si minus plenae adsertionis esse videbuntur. Hinc enim saepe contingit declinare quosdam a veritate, dum speciem sibi verioris & validioris veritatis, propriis cogitationibus reperisse se credunt. His a Petro dictis, libenter annuimus, dicentes ei, nihil nos acturos, nisi quod ipsi videretur. Tum ille: Ut ergo, inquit, sine periculo exerceamini, me coram disputate singuli, ita ut vnus alij succedat, ac suas vnusquisque explicet quaestiones. Nunc ergo, quoniam hesternum die Niceta sufficienter disseruit, hodie sermonem faciat Aquila, & post Aquilam, Clemens, inde ego, si tamen etiam me res poposcerit aliquid addere. Interea dum huiusmodi sermones cedimus, ad domum ventum est, in qua suscipiens nos paterfamilias, introducit ad locum quandam, in similitudinem theatri collectum, & pulchre exadificatum, in quo turbas plurimas ex tempore noctis operientes nos reperimus, inter quos & Senex qui pridie nobiscum disputauerat. Itaque medium habentes Petrum, ingredimur etiam nos, circumspicientes sicubi cerneremus Senem: quem prior Petrus videns in medio turbae latitantem, euocauit ad se, dicens: Clariorem multis animam possidens, cur in occulto latet, & verecundia contegeris? accede huc magis, & quae tibi videntur exequere. Vbi haec dixit Petrus, statim turbae locum dare ceperunt Seni. Cumque accessisset, ita cepit: Eorum quae die hesterno prosequutus est iuuenis, etiam si verba non memini, sensum tamen & ordinem teneo, & ideo necessarium puto propter eos qui hesternum non adfuerunt, Anacephalaxosin facere eorum quae dicta sunt, & breuiter cuncta D repetere, ut etiam si me aliquid effugerit, ab eo qui prosequutus est praesente, commonear. Hic ergo fuit hesternae disputationis sensus, quod omnia quae videntur, quoniam certa mensura & arte, formaque ac specie constant, sine dubio a sapiente virtute facta esse, ut rationis ipsius prouidentia mundus regatur, etiam si nobis ea quae geruntur in mundo, minus recte geri videantur. Consequitur autem, ut si creator omnium deus est ac mens, sit etiam iustus: quod si iustus est, necessarium iudicat, si iudicat, necesse est ut homines de suis actibus iudicentur: & si de actibus suis vnusquisque iudicatur, erit ergo inter iustos & peccatores iustum quandoque discrimen. Haec fuit, ut opinor, totius verbi continentia. Si ergo ostendi potest, quod mens ac ratio cuncta condiderit, consequens est, & ea quae sequuntur ratione & prouidentia geri. Si vero natura imprudens & caeca gignit vniuersa, perimitur sine dubio iudicij ratio, nec discussio peccatorum, ac benefactorum remuneratio sperabitur, vbi iudex non est. Quia ergo omnia in hoc pendent, & huic capiti adherent, non indignemini, si forte paulo latius discuti haec & pertractari voluero. In hoc enim mihi ad omnia quae proponuntur, velut prima ianua clauditur, & ideo hanc mihi ante omnia aperiri volo. Nunc ergo audite quae dico, & respondeat mihi si quis vestrum volet: non enim erubescam discere, si audiero quod verum est, & recte dicenti adquiescere. Igitur hesternum a te habitus sermo, qui adferebat quod arte, & mensura, & ratione cuncta constarent, non valde me suadet, mentem rationemq; esse quae fecerit mundum: multa enim habeo, quae ostendam competenti mensura, ac forma, & specie constare, nec tamen per mentem condita ac rationem. Tum praeterea video multa incondite, inconsequenter, iniuste geri in mundo, & sine Genesis cursu nihil fieri posse, quod post omnia etiam ex meipso manifestissime adprobabo. Haec cum Senex diceret, Aquila respondit: Quoniam ipse proposuisti, ut ad ea quae diceres haberet copia respondendi qui vellet, concedit mihi frater meus Niceta hodie facere sermonem. Et Senex: Prosequere, ait, fili, ut vis. Et Aquila respondit: Promisisti quod ostenderes multa esse in mundo quae formam ac speciem aequali ratione collectam gerant, quae tamen constet non effici per conditorem deum. Nunc ergo quod promisisti ostende. Et Senex: Ecce arcum videmus in caelo circumlocum tenere omni mensura collectum, & habere speciem veri, quam fortassis nec mens condere, nec describere ratio potuisset, nec tamen hic ab aliqua mente fit.

Petrus sermo ni veritatis nihil vult ad di nisi eloquentiam.

Pris ianua ad agnitio- nem dei.

Ecce in breui totum proposui, responde ad hæc. Tum Aquila: Non continuo, inquit, si quid G ex typo & forma exprimitur, id intelligitur à ratione esse, ac sine mente non fieri posse, quoniam typus ipse qui exprimit figuras ac formas, non sine mente factus est. Verbi causa, cera si adfigatur sculpto anulo, imaginem quidem & figuram sumit ex anulo, qui sine dubio sensu caret, sed anulus qui exprimit effigiem, manu artificis sculptus est, & mens fuit ac ratio, quæ typum anulo dedit. Ita ergo & arcus exprimitur in aëre, sol enim nubibus resercentibus radios suos imprimens, & humori nubilo velut ceræ molli adfigens orbis sui typum, arcus speciem reddit, & efficit hoc ipsa, vt dixi, repercussio splendoris solis in nubibus, atque ex illis fulgorem circuli eius reddens: fit autem hoc non semper, sed cum opportunitatem sui, humectæ nubes rarefciendo præstiterint. Vnde & rursus cum densantur nubes & coeunt, arcus forma resoluitur, & exolefcit: denique nunquam sine sole & nubibus arcus apparet, sicut nec sine typo & cera, & alia huiusmodi materia exprimitur imago. Non ergo mirum est, si conditor deus ex initio fecit typos, ex quibus nunc formæ exprimentur ac species. Simile autem hoc & illi, quod ab initio deus elementa insensibilia creauit, quibus ad reliqua omnia formanda, & explicanda vteretur. Sed & qui statuas formant, typum prius luci vel ceræ fingunt, & ex ipso redditur statuarum effigies: tum deinde & umbra redditur ex statua, quæ umbra per omnia formam ac similitudinem statuarum gerit. Quid ergo, dicemus insensibilem statuam formare umbram; tam diligenti, quam ipsa statua est, ratione collectam: an illi sine dubio adscribetur umbræ collectio, qui & statuam finxit? Si ergo tibi I videtur hoc ita se habere, & sufficit quod de hoc dictum est, ad alia inquirenda veniamus, aut si aliquid adhuc deesse putas, repetamus. Et Senex ait? Volo vt repetas de hoc, sunt enim & alia multa quæ similiter fieri video: nam & fructus arborum simili modo pulchre formati, & in rotundum mire collecti nascuntur; & foliorum species ingenti decore formatur, atque exquisita arte viridis membrana contexitur. Tum præterea pulices, mures, lacertas, & his similia, nunquid & hæc dicemus à deo fieri? Vnde ex his vilioribus, coniectura capitur meliorum, quod nequaquam mentis arte formentur. Bene, inquit Aquila, de foliorum textura, & de paruis animalibus colligis, quod ex his fides etiam melioribus deroganda sit: sed non te ista decipiant, vt putes quasi duabus solis manibus operantem deum, non K posse vniuersa complere quæ fiunt, sed memento quomodo hesternò tibi frater meus Niceta respondit, & mysterium ante tempus aperuit, vere quasi cum patre loquens, & cur & quomodo fiant hæc, quæ inutilia videntur, exposuit. Et Senex: Cur ista inutilia, voluntate illius summæ mentis fiant, velim à te audire. Si, inquit, liquidò apud te constat, quod mentis & rationis opus in ipsis est, tum demum tibi etiam cur facta sunt, dicere non pigebit, & quod iuste facta sint edocere. Ad hæc Senex respondit: Non possum filii, ea quæ videntur ex arte formata, dicere per mentem fieri, propter cætera quæ iniuste & inordinate fieri videmus in mundo. Si te, inquit Aquila, ea quæ inordinate fiunt, dicere quod per prouidentiam dei facta sint non sinunt, cur non ea quæ ordinate fiunt, dicere te quod à deo facta L sint cogunt? & quia irrationabilis natura, opus rationabile proferre non possit? Certum est enim, nec omnino negamus, quia in hoc mundo quædam ordinate, quædam inordinate fiant: ea ergo quæ rationabiliter fiunt, crede quod per prouidentiam fiant: quæ vero irrationabiliter & inordinate, quia naturaliter eueniant & fortuito accidunt. Miror autem non aduertere homines, quia vbi sensus est, possunt res ordinate fieri & inordinate: vbi autem nullus est sensus, neutrum omnino effici: nam ratio ordinem facit: ordinis autem cursus si contrarium quid acciderit, quod ordinem turbet, necessario inordinatum aliquid profert. Et Senex: Hoc ipsum mihi à te ostendi volo. Non, inquit, morabor Aquila. Duo visibilia signa monstrantur in cælo, vnum solis, aliud lunæ: hæc sequuntur & aliæ quinque M stellæ, diuersos & proprios singulæ explicantes cursus. Hæc ergo deus posuit in cælo, quibus aëris temperies pro ratione temporum dispenseretur, & ordo vicissitudinum permutationumq; seruetur. Horum autem ipsorum ministerio, & si quando pro peccatis hominum plaga & correptio terris iniicitur, perturbatur aër, lues animantibus, corruptio frugibus, pestilens per omnia mortalibus annus inducitur: & ita fit, vt vno eodémque ministerio, & seruetur ordo & corrumpatur. Etenim palam est incredulis & imperitis, quod cursus solis utilis & necessarius mundo, per prouidentiam datus semper ordinatus habeatur. Lunæ vero ad comparationem cursus solis, in augmentis & detrimentis suis apud imperitos inordinati cursus videntur & incompressi. Nam sol certis distinctionibus & ordinatis mouetur: ex

Arcus in celo ex repercussione solis.

Contemptissima quæque a talia à deo creantur.

A tur: ex ipso enim sunt horæ, ex ipso dies cum ascenderit, ex ipso etiam nox cum occiderit, ex ipso menses & anni numerantur, ex ipso vicissitudines temporum fiunt, dum ad superiora conscendens ver temperat: vbi autem ad summum cæli venerit, æstiuos accendit calores; decidens rursus autumnum temperiem reddit: vbi vero ad inferiorem redierit circulum, ex glaciali compage cæli, rigorem nobis hyberni frigoris derelinquit. Sed de his aliàs latius disseremus. Nunc interim, cum sit iste minister bonus, ad vicissitudines temporum moderandas, tamen vbi secundum voluntatem dei correptio mortalibus datur, incandescit acrius, & vrit mundum vehementioribus flammis. Similiter autem & lunæ cursus, atque hæc quæ imperitis videntur inordinata permutatio, incrementis frugum, & pecudum, omniumque animantium commoda est: augmentis enim eius detrimentisque mira quadam prouidentia arte, omne quod gignitur, alitur & crescit: de quibus latius prosequi possemus, & aperire de singulis rationem, nisi nos propositæ quæstionis ordo reuocaret. His tamen ipsis eisdemque ministeriis, quibus gignuntur, aluntur, augentur vniuersa, cum fuerit iusta aliqua ex causa ordinis instituti mutata temperies, corruptio oritur & intemperantia, vt in homines, sicut supra diximus, castigatio dei voluntate procedat. Sed fortasse dices: quid, quod in ista communi castigatione similia impij patiuntur & pij? Verum est, etiam nos fatemur: sed pijs castigatio ad profectum cedit, vt in præsentia vita adfici, purgatiores veniant ad futuram, in qua perpetua eis requies præparata est. Simul autem vt & C impij aliquantulum ex ipsorum castigatione proficiant, aut iusta in eos feratur iudicij futuri sententia, cum in eisdem castigationibus, iusti quidem gratias egerint deo, iniusti autem blasphemauerint. Igitur cum in duas partes rerum diuidatur opinio, quod alia per ordinem, alia contra ordinem fiant: ex his quidem quæ secundum ordinem fiunt, oportuit credi esse prouidentiam: de his vero quæ contra ordinem geruntur, causas require ab his, qui eas per doctrinam prophetica didicere: quibus enim innotescere potuit sermo propheticus, sciunt quando, & ob quam causam ærugo, grando, pestilentia, & horum similia per singulas quasque generationes exorta sint, & ex quibus peccatis hæc ad vindictam data sint, vnde humano generi causa tristitia, vnde gemitus ac dolores acciderint, vnde etiam tremoris languor aduenerit, & quod hæc ab initio fuerit vindicta paricidij. Nam ab origine mundi nihil horum fuit, sed ex impietate hominum initium mala ista sumpsere, & inde semper crescentibus iniquitatibus, & malorum numerus creuit. Sed idcirco diuina prouidentia iudicium erga omnes statuit, quia præsens seculum non erat tale, in quo vnusquisque possit pro meritis dispensari. Non ergo ex his, quæ pro peccatis hominum mundo acciderunt, malis, illa contemplanda sunt, quæ ab initio cum nullæ malæ causæ existerent, bene & ordinate instituta sunt: denique ad inditium eorum quæ ab initio fuere, inueniuntur non nullæ gentes alienæ ab huiusmodi malis. Nam Seres quia caste viuunt, expertes habentur horum omnium, quia neque post conceptum adiri vltra apud eos foemina fas est, neque cum purgatur, carnibus ibi immundis nemo vescitur, sacrificia nemo nouit, secundum iustitiam omnes sibi ipsi iudices fiunt. Idcirco igitur neque castigantur istis plagis quas supra diximus, & plurimum temporis in vita durantes, absq; ægritudine finiunt vitam. Nos autem miseri velut cum serpentibus pessimis habitantes, cum hominibus dico iniquis, perferimus necessario cum ipsis afflictionum plagas in hoc mundo, sed spem gerimus, ex cõsolatione futurorum bonorum. Si propter iniquitates, inquit Senex, aliorum cruciantur etiam iusti, oportuit deum tanquam prouisorem iubere hominibus, vt non facerent ea, ex quibus necesse esset cum iniustis adfici etiam iustos, aut facerent emendationem aliquam, aut purificationem mundo adherent. Iussit, inquit Aquila, deus hæc, & dedit præcepta per prophetas, quomodo homines viuere deberent: sed & hæc contempserunt, imò vero & eos si qui forte F obseruare cupiebant, diuersis iniuriis afflixerunt, donec etiam ipsos à proposita obseruatione deiicerent, & ad incredulitatis nihilominus verterent turbam, sibiq; similes efficerent. Propterea denique ab initio cum fuisset omnis terra maculata peccatis, deus diluuium mundo induxit, quod vos sub Deucalione factum dicitis, & tunc vnum quendam iustum cum filiis suis in arca referuauit, & cum eo omnium feminum, omniumq; animantium genus. Et tamen etiam qui ex ipsis nati sunt, tempore intercedente, rursus similia prioribus agunt: obliuioni enim quæ acciderant data sunt, ita, vt posteri ne hoc ipsum quidem crederent, quod diluuium factum est. Vnde & statuit deus in præsentia seculo vltra non fieri diluuium, alioqui: secundum rationem peccatorum, necesse erat etiam per singulas generationes hoc fieri

Quisobrem pijs cum impijs aliquando adfigantur.

Calamitates nobis in vindictam datæ sunt.

Seres innocentes.

Peccatū diluuii vltus est deus.

fieri infidelitatis gratia, sed magis indulget per singulas gentes, angelos quosdam agere principatum, qui malis gaudent, quibus tamen ea conditione potestas aduersum vnumquemque mortalium data est, si prius se ipse quis peccando eis fecisset obnoxium, donec adueniret ille qui bonis gaudet, & compleretur per ipsum numerus iustorum, & per omnem mundum crescente multitudine piorum, aliqua ex parte reprimeretur impietas, & innotesceret omnibus, quia omne quod bonum est, a deo fit. Ex arbitrij autem libertate vnusquisque hominum dum incredulus est de futuris, per malos actus incurrit mala. Et hæc sunt quæ videntur in mundo contra ordinem geri, quibus causas, vt essent, infidelitas dedit. Miranda igitur per omnia est diuinæ prouidentia dispensatio, quæ his qui initio fuerint, bonam quidem viam vitæ incipientibus, bonis incorruptilibus dedit perfriui: vbi vero peccauerunt, mali originem peccato pariente sumpserunt. Et vnique bono quasi quodam coniugij fœdere, ex parte peccati sociatum est malum, quoniam quidem humano sanguine terra polluta est, & aræ dæmonibus succensæ, aërem quoque ipsum incesto sacrificiorum fumo temerant, & ita demum corrupta prius elementa, hominibus corruptelæ vitium, velut radices ramis ac fructibus tradiderunt. Vide ergo in hoc, vt dixi, quam iuste vitiatibus rebus prouidentia diuina succurrit, vt quoniam bonis dei, mala quæ ex peccato originem sumpserant, sociata sunt, duabus his partibus, duos principes poneret, & ei qui bonis gaudet, bonorum ordinem, qui ad fidem prouidentia suæ, credentes adducere statuit: ei vero qui malis gaudet, ea quæ contra ordinem & inutiliter geruntur, ex quibus sine dubio etiam prouidentia fides in dubium veniat, & habita est per hoc a iusto deo iusta diuisio. Hinc ergo est quod cum ordinatus astrorum cursus, fidem faciat manu artificis conditum mundum, rursus conturbatio aëris, aura pestilens, fulminum vagi ignes, prouidentia opus resellant. Habent enim, vt diximus, singula quæque bona, contraria & coniuncta sibi mala, vt fecundis imbribus, grano inimica est, vt rori placido, rubiginis est sociata corruptio, vt ventis lenibus, procellarum turbines iuncti sunt, fructuosis arboribus, infructuosæ, herbis vtilibus, noxiæ, animalibus mitibus, fera & perniciofa connexa sunt: Hæc autem omnia posita sunt a deo, pro eo quod hominibus voluntas arbitrij a bonorum proposito discessit, & declinauit ad mala. Igitur in omnibus mundi rebus habetur ista diuisio: & sicut sunt pij, ita & impij: vt sunt propheta, ita & falsi propheta. Sed & apud Gentiles sunt philosophi, sunt & falsi philosophi. Iudæorum quoque circumcissionem Arabicae gentes, aliaque plurimæ ad ministerium suæ impietatis imitati sunt. Sic & diuino cultui est contrarius dæmonum cultus, & baptismo baptismus, & legi leges, & apostolis pseudapostoli, & doctoribus falsi doctores. Et inde est vnde apud philosophos, alij adserant prouidentiam, alij negant, alij vnum deum, alij plures defendunt. Vsq; ad hoc res denique accessit, vt cum verbo dei fugerent dæmones, per quod esse prouidentia declaratur, inuenerit ars magica ad infidelitatem confirmandam, quomodo etiam hoc ex contrariis imitetur. Sic serpentum venena mitigare carminibus inuentum, & verbo ac potestati dei contrarias inducere sanitates. Angelis quoque dei contraria reperit ars magica ministeria, animarum suscitationes contra hæc, & signa dæmonum ponens. Et ne multa enumerando, sermonem longius traham, nihil omnino est quod fidem prouidentia faciat, & non habeat e contrario aliud ad infidelitatem paratum: & ideo qui ignorant istam diuisionem rerum, pro his quæ a semetipsis discordant in mundo, non putant esse prouidentiam. Sed tu pater, quasi vir sapiens, ex ista diuisione elige partem quæ ordinem seruat, & fidem prouidentia facit, & non solum sequaris illam partem quæ contra ordinem currit, & prouidentia derogat fidem. Ad hæc Senex respondit: Da mihi viam fili qua possim ex duobus istis ordinibus, quorum alter adserit, alter refutat prouidentiam, vnum aliquem in meis sensibus confirmare. Rectum, inquit Aquila, habenti iudicium facile discrimen est: nam & hoc ipsum, quod ais, ordo & inordinatio, ab artifice fieri potest: nam verbi gratia ponamus de excelsa rupe abruptum saxum in præceps ferri, idque in lissum solo in multa fragmenta comminui, nunquid euenire villo modo potest, vt in illa multitudine fragmentorum, inueniatur vnum saltem fragmentum, in quo perfecta aliqua species per omnia habeatur ac forma? Et Senex respondit: Non potest. Quod si ad sit, inquit Aquila, signorum artifex, excisum de monte saxum manu artificis & sensu rationabili formare in quam velit speciem potest. Et Senex: Verum, inquit, istud est. Ergo, ait Aquila, vbi sensus non est rationabilis, nulla species ex integro formari potest: vbi autem sensus est artifex, ibi & forma, & informitas esse potest: verbi gratia, si excidat e monte saxum artifex cui formam velit imponere, necesse est vt id primo informe cædat & barbarum, tum deinde de paulatim

Omne bonum a deo.

Malum bono tanquam ex fœdere adheret.

Arabes circumcissionem Iudæorum sibi imitati. Abusus multarum rerum.

A de paulatim excidens, & ad libram suæ artis exculpens, exprimat formam quam mente conceperit. Ita ergo ex informitate vel deformitate, artificis manu peruenitur ad formam, & vtrunq; ab artifice procedit: simili igitur modo, & ea quæ in mundo geruntur per artificis prouidentiam fiunt, etiam si minus ordinata videantur. Et ideo, quia tibi duæ istæ innotuerunt viæ, earumque accepisti diuisiones, fuge infidelitatis viam, ne forte perducatur te ad illum principem, qui malis gaudet: sequere fidei viam, vt peruenire possis ad regem illum qui bonis hominibus gaudet. Ad hæc Senex respondit: Cur autem & princeps ille qui malis gaudet factus est, & vnde factus est, aut non est factus? Aquila ait: Alterius temporis est iste tractatus: verum ne expers ab eas etiam huius responsionis, pauca tibi de hoc quoque insinuabo. Præscius omnium deus ante constitutionem mundi, sciens quia futuri homines alij quidem ad bona, alij vero ad contraria declinabunt, eos qui bona elegerint suo principatum, & suæ curæ sociavit, atque hereditatem sibi eos propriam nominavit: eos vero qui ad mala declinarent, angelis regendos permisit, his qui non per substantiam, sed per propositum cum deo permanere noluerunt, inuidia & superbia vitio corrupti: dignos ergo dignorum principes fecit. Ita tamen eos tradidit, vt non habeant potestatem in eos faciendi quod volunt, nisi statutum sibi ab initio terminum transeant. Hic est autem statutus terminus, vt nisi quis prius fecerit dæmonum voluntatem, dæmones in eo non habeant potestatem. Et Senex ait: Magnifice prosequutus es fili, superest nunc vt dicas vnde est substantia mali: si enim a deo facta est, fructus malus radicem culpabilem docet, videtur enim & ipsa malæ naturæ: si vero coeterna fuit hæc substantia deo, quomodo potest quod æqualiter ingenitum & coeternum est, alteri esse subiectum? Non semper fuit, inquit Aquila: sed neque si ex deo facta est, continuo necesse est, etiam conditorem eius talem videri, quale est illud, quod ab eo factum est: nam substantias quidem deus fecit omnium. Sed si rationabilis mens quæ a deo facta est, nequam conditoris sui legibus adquiescit, & modum statuta sibi temperantiæ excedit: quid hoc ad conditorem spectat? vel si aliqua est ratio hac superior, ignoramus: neque enim de singulis ad perfectum scire possumus, & de his precipue pro quibus non sumus iudicandi cur ignoremus. Ea vero pro quibus iudicandi sumus, facillima sunt ad intelligendum, & penè vno sermone absoluantur. Omnis enim propemodum actuum nostrorum in eo colligitur obseruantia, vt quod ipsi pati nolumus, ne hoc aliis inferamus: sicut enim ipse occidi non vis, caueas oportet, ne alium occidas. Et sicut tuum non vis violari matrimonium, nec tu alterius macules thorum: furtum pati non vis, nec ipse facias: & intra hanc regulam humanorum gestorum singula quæque concurrunt. Tum Senex: Ne ægre, inquit, accipias fili, quod dicturus sum: sermone tui quantum validi sint, non possunt tamen flectere me vt credam, fieri aliquid posse extra Genesim. Scio enim omnia mihi necessitate Genesim accidisse, & ideo suaderi mihi non potest, quia vel bene, vel male agere in nostra potestate sit: & si actus nostros in potestate non habemus, non potest credi futurum esse iudicium, per quod vel malis poenæ, vel bonis præmia tribuantur. Denique quoniam te imbutum video in huiusmodi disciplinis, pauca tibi ex ipsa arte proferam. Si, inquit Aquila, ex ipsa disciplina adstruere aliquid cupis, frater meus Clemens tibi diligentius respondebit, qui plenius scientiam mathesis adigit: ego enim aliis viis adserere possum, quod actus nostri in nostra sint positi potestate: ista autem quæ non didici, præsumere non debeo. Cum hæc Aquila dixisset, ego Clemens, craftino, inquam, dices pater vt voles, & audiemus liberiter, nam & te puto gratè habiturum, quod cum his tibi erit sermo, qui expertes non sunt eius quam protuleris disciplina. Cum ergo placuisset inter me & Senem, vt sequenti die disputatio nobis de ratione Genesim haberetur, vtrum omnia ex ea fierent, an esset aliquid in nobis, quod non Genesim, sed animi iudicium generet, Petrus surrexit, & sermonem facere hoc modo cepit: Mirum mihi admodum est, quod res quæ facile inueniri possunt, homines exquisitis cogitationibus ac verbis difficiles faciunt, & hi maxime qui videntur sibi sapientes, quique volentes dei voluntatem comprehendere, quasi homine vtuntur deo, imò & si quid minus: nam hominis consilium vel sensum scire nemo potest, nisi ipse prodat quid cogitauerit: sed neque artem quis discere potest, nisi multo tempore a magistro fuerit imbutus: quanto magis inuisibilis & incomprehensibilis dei, neque sensum, neque opus scire quis potest, nisi ipse mittat prophetam, qui enarret consilium suum, & viam conditionis exponat, in quantum discere hominibus fas est. Vnde ridiculum puto, cum naturalibus viis de virtute dei homines iudicant, & putant hoc quidem ei esse possibile, illud verò impossibile, aut hoc maius, illud minus, ignari omnium, qui cum sint

Christiani quædam tui ignorant, & inuestigant.

Clemens magister thesauri fuit doctus.

homines iniusti, iudicant deum iustum, artificem imperiti, incorruptibilem corrupti, factura G
factorem. Et nolo putetis, quia hæc dicens iudicandi de rebus primo facultatem, sed consiliū
do ne per diuina quis incedens, sine fine incurrat errores. Et ideo non solum sapientibus, sed
& omnibus hominibus, qui desiderium gerunt agnoscendi quod sibi expedit, suadeo, vt requi
rant verum prophetam, quia ipse solus est, qui nouit omnia, & scit quid, & quomodo vnus
quisq; querat. Inest enim intra vnus cuiusq; nostrum mentem sed in illis quidem, qui deside
rium dei agnitionis, & iustitiæ eius nullum gerunt, ociatur. In his vero qui quod animæ suæ
expedit querunt, operatur & scientiæ lumen accendit. Propter quod primo omnium hunc re
quirite, quem si non inueneritis, ab alio vos agnituros aliquid non speretis. Inuenitur autem
citò ab his qui veritatis amore perquirunt, & quorum anima præoccupata non tenetur in ma
H
litiis. Adest enim his qui eum in innocentia spiritus sui desiderant, qui per patientiam susti
nent, & suspiria de profundo cordis, veritatis amore producant fugit autem maleuolas men
tes, quia vt propheta, cognoscit cogitationes vnus cuiusq;. Et ideo nemo putet eum per pru
dentiam suam inuenire posse, nisi, vt supra diximus, mentem suam omni nequitia vacuum ef
fecerit, atque agnitionis eius desiderium purum & fidele conceperit. Vbi enim talem se quis
præparauerit, ipse, vt propheta, videns præparatam mentem, sponte se adhibet ad agnoscen
dum. Si quis igitur vult omnia discere, non per singula discutiens, neq; enim poterit, cum sit
mortalis, dei inuestigare consilium, & ipsam immensitatem perscrutari: sed si discere, vt dixi
mus, omnia desiderat, verum prophetam requirat. Quem cum inuenerit, non questionibus & I
disputationibus, neq; argumentis cum eo agat, sed si quid responderit, si quid pronunciauerit,
hoc certum esse, non potest dubitari. Et ideo queratur verus propheta ante omnia, & eius ver
ba teneantur: in quibus illud tantummodo discutiendum vnus cuiusq; est, vt satisfaciatur sibi, si ve
re prophetica eius verba sunt, id est, si indubitata fidem continent futurorum, si tempora
definita consignat, si rerum ordinem seruant, si non quæ prima sunt, nouissima, & quæ in no
uissimis gesta sunt, prima narrarunt, si nihil verisutum, nihil magica arte ad decipiendū com
positum continent, aut si non quæ aliis reuelata sunt, ad se transfulerit, admixtis mendaciis.
Et cum his omnibus recto iudicio discussis, verba constiterit esse prophetica, ita demum cre
di eis de omnibus quibus dixerint, & responderint, debet. Etenim consideremus diligentius K
opus diuinæ prouidentiae. Nam quod philosophi introduxerunt verba subtilia quædam & dif
ficilia, ita vt ne ipsa quidem vocabula sermonum, nota esse omnibus possent & intelligibilia,
deus eos qui sibi artifices verborum videbantur, per omnia imperitos esse erga agnitionem
veritatis ostendit. Simplex enim est, & manifesta, ac breuis rerum scientia, quæ per verū pro
phetam traditur, quam isti per deuia incedentes, & scrupulas verborū difficultates, tota igno
rauerunt via. Igitur verecūdis & simplicibus mentibus, cum viderint fieri quæ prædicta sunt,
satis abunde sufficit, vt de certissima præscientia, certissimam scientiam capiant, & de cæte
ro requiescant, euidenti agnitione veritatis adsumpta: cætera omnia æstimatione tractantur,
in quibus firmum nihil esse potest. Quis enim sermo est, qui non recipiat contradictionem? L
& quæ argumentatio est, quæ non possit alia argumentatione subverti: & inde est quod ad nul
lum finem scientiæ & agnitionis per huiusmodi disputationem peruenire homines possunt,
priusq; finem vitæ inueniunt, quæ questionum. Et ideo cum in his omnia habeantur incerta, ad
verum prophetam veniendum est: quem deus pater volens ab omnibus diligi, hæc quæ homi
nes induxerunt, in quibus nihil potest apprehendi, voluit penitus extinguere, vt eò magis iste
quereretur, & quam illi obcluserant, hic hominibus viam veritatis aperiret. Propter hunc e
nim deus etiam mundum fecit, & ab ipso mundus repletur, vnde & querētibus se adest vbiq;
etiam in vltimis terræ finibus queratur. Si vero non pure eum quis, nec sancte, neq; fidele
ter querat, intra ipsum quid est, quia vbiq; est, & intra sensus omnium inuenitur: sed, vt su
M
pra diximus, infidelibus dormit, & absens habetur his, à quibus esse non creditur. Cumq; hæc
& alia huiusmodi Petrus de vero propheta prosequutus esset, turbas dimisit. Senem vero cum
rogasset plurimum permanere nobiscum, obtinere non potuit, sed & ipse discessit, alia die, si
cut placuerat, rediturus. Et post hæc nos vnà cum Petro ingressi hospitium cibo & quiete so
lito utimur.

Christus in
nonnullis ho
minibus o
ciosus est.

Prudētia hu
mana cæcū
tit in rebus
diuinis.

Habes albā,
vt ita dixerit
linea ad quā
exigas pro
phetias.

Logodæda
los & archi
rectos verbo
rū appellat
Cicero.

A RECOGNITIONVM DIVI CLEMEN
tis ad Iacobum fratrem domini, Liber nonus,
Rufino Torano Aquileiense in
terprete.

SEQUENTI die Petrus vnà nobiscum mature ad locū, in quo pri
die habita fuerat disputatio, properauit, atque ibi cum plurimas iā ad
audiendum conuenisse turbas, & Senem cum eis videret, ait ad eū: He
sterno die d Senex, cum Clemente placuerat vt hodie sermo fieret, &
aut tu ostenderes nihil extra Genesim fieri, aut Clemens doceret Ge
nesim non esse. Ad hæc Senex respondit: Et quid placuerit memini, &
tua verba teneo, quæ post pactiones loquutus es, quibus docuisti impos
sibile esse homini scire aliquid, nisi à vero propheta didicerit. Et Petrus:
Nescis, inquit, quomodo dixerim, sed nunc te ego commonebo: de voluntate dixi, & consilio
dei, quam habuit priusquam mundus esset, & quo consilio fecerit mundum, tempora statue
rit, legem dederit, iustis ad bonorum remunerationem futurum seculum promiserit, iniustis
C
pœnas ex iudicij sententia statuerit: hoc ego dixi consilium, & hanc voluntatem dei, ab homi
nibus inueniri non posse, quia nemo hominum potest sensum dei coniecturis & æstimatione
colligere, nisi propheta ab eo missus enunciet. Non ergo de quibuscumq; disciplinis, aut studiis
dixi, quia inueniri sine propheta, aut sciri non possint: quippe qui sciam & artificia, & discipli
nas sciri, & exerceri ab hominibus, quas non à vero propheta, sed à magistris hominibus di
dicerunt. Quoniam ergo te professus es gnarum esse positionis siderum, & stellarum cursus,
ex quibus conuinceres Clementem, quod Genesi omnia subiaceant, aut ab ipso disceres, quod
per prouidentiam reguntur vniuersa, & est etiam aliquid in nobis, hoc expedire vos conue
nit. Ad hæc Senex respondit: Iam quidem necessarium non erat huiusmodi mouere questio
nes, si possibile esset nobis à vero propheta discere, & audire definita sententia, quia sit aliquid
D
in nobis, & in arbitrij positum libertate: valde enim me sermo tuus mouit hesternus, in quo
de virtute prophetica disputasti: vnde & ego assentio, & confirmo sententiam tuam, quia ni
hil potest ab homine certum indubitatumq; cognosci, cui & exiguum vitæ tempus est, & bre
ue ac tenue spiramen, quo retineri videtur in vita. Veruntamen quoniam priusquam de pro
phetica virtute aliquid audirem, pollicitus videor Clementi, vt ostenderem, quia omnia sub
iecta sunt Genesi, aut ab ipso discerem, quia est aliquid & in nobis, præstet mihi ipse in hoc
gratiam, vt primus incipiat, & quæ obici possunt, proponat & absoluat: ego enim, ex quo pau
cis à te audiui de virtute prophetiæ, magnitudinem præscientiæ considerans, obstupui fateor,
nec omnino recipiendum quicquam censeo, quod coniecturis & æstimatione colligitur. Et
cum hæc Senex dixisset, ego Clemens dicere ita cœpi: Deus per filium suum creauit mundū,
E
tanquam duplicem domum, interiectu firmamenti huius, quod cælum appellatur, distinctā,
& in superiori quidem angelicas habitare virtutes, in isto autem visibili mundo, nasci homi
num multitudinem dedit, ex quibus eligeret amicos filio suo, cum quibus letaretur, & qui ei
tanquam sponso, dilecta sponsa pararentur. Verum vsque ad nuptiarum tēpus, quod est præ
sentia seculi venturi, statuit virtutem quandam, quæ ex his quæ in hoc mundo nascuntur, eli
gat & custodiat meliores, ac seruet filio suo, sequestratos in loco quodam mundi, qui extra
peccatum est, in quo iam sunt aliquanti, qui ibi velut sponsa, vt dixi, decora, ad sponsi præsen
tiam præparantur. Nam mundi huius & præsentis temporis princeps, adultero similis est, qui
mentes hominum corrumpit, ac violat, & à desiderio veri sponsi seducens, inlicit ad aliena
F
desideria. Sed dicit aliquis: Quid ergo necesse erat istum principem fieri, qui à vero princi
pe mentes hominum declinaret? Quoniā deus qui, vt dixi, filio suo amicos voluit præparare,
non eos tales esse voluit, qui necessitate naturæ, aliud quid esse non possent, sed qui arbitrio
suo, & voluntate, boni esse desiderarent: quia nec laudabile est, quod non est desiderabile:
nec bonum iudicatur, quod non proposito expetitur: nihil enim laudis est id esse, à quo te mu
tari naturæ necessitas non finat. Prouidentia ergo dei, hominum multitudinem nasci in hoc
mundo voluit, vt ex pluribus eligerentur qui iustam diligerent vitā. Et quia præsentem mun
dum præuidit non aliter posse, nisi diuersitate & inæqualitate constare: secundum præsentium
rerum diuersitates, vnique menti libertatem motuum dedit, & hunc principem posuit,
quo ea

Coniecturis
nō relinquitur
locus in
rebus diui
nis.

quo ea quæ contraria videntur agitante; electio meliorum virtutis opere constaret. Sed vt G
 planius fiat quod dicimus, per singula exponemus. Nunquid omnes, verbi gratia, oportebat ef-
 se in hoc mundo reges, aut principes, aut dominos, aut pædagogos, aut legisperitos, aut geo-
 metras, aut aurifices, aut pictores, aut fabros, aut grammaticos, aut diuites, aut agricolas, aut
 olitores, aut piscatores, aut pauperes? hæc certum est, quia omnes esse non poterant. Omnia ta-
 men hæc officia, & multo plura, præsens vita hominum requirit, & sine his transigi non po-
 test: est ergo necessaria in hoc mundo inæqualitas. Non enim potest esse rex, nisi habeat quos
 regat, & quibus imperet: neque potest esse dominus, nisi habeat cui dominetur: & cætera simili-
 ter. Sciens ergo conditor à nullo sponte veniri ad agonem, dum refugitur labor, hoc est, ad
 exercendas artes istas quas supra diximus, per quas vel iustitia vniuscuiusque, vel misericordia
 manifestari potest, corpus homini fecit, quod famem, & sitim, & frigus reciperet, vt reficien-
 di corporis causa compulsi homines, ad omnes, quas supra exposuimus, artes, victus necessi-
 tate descenderent. Cibi enim & potus atque indumenti gratia, singulas quasque artes expete-
 re edocemur. Et hic iam vniuscuiusque mentis propositum declaratur, vtrum necessitatem
 famis & frigoris, per furta & homicidia, ac periuria farciat, perque alia huiusmodi scelera: an
 iustitiam, misericordiam, continentiamque custodiens, artis studio & manuum labore, immi-
 nentis necessitatis expleat ministerium. Si enim cum iustitia & pietate, ac misericordia, neces-
 sitatem corporis transigat, velut propositi agonis victor, amicus filij dei, & electus abscedit.
 Si vero per fraudes, per iniquitates, & scelera, concupiscentiis deseruit corporalibus, princi-
 pibus mundi, atque omnium dæmonum amicus efficitur: à quibus etiam hoc edocetur, vt
 stellarum cursibus, malorum suorum adscribat errores, quod non nisi proposito ac voluntate
 delegit. Etenim artes cogente, vt diximus, cibique ac potus voluptate, discuntur & exercentur:
 quæ voluptas, cum adcesserit vnicuique veritatis agnitio, infirmior efficitur, succedente par-
 simonia: quantus enim sumptus est, aqua & pane ventibus, & hunc à deo sperantibus? Est er-
 go, vt diximus, necessaria quædam in dispensatione mundi inæqualitas, dum omnes quidem
 homines, non omnia possunt scire, vel implere artificia, vsu tamen & ministerio omnium, pe-
 nē omnes indigent: & ob hoc necesse est alium operari, alium operanti præbere mercedem,
 alium seruire, alium dominari, alium regi, alium regere: sed hanc inæqualitatem quæ mor-
 talium vitam necessario subsequuta est, diuina prouidentia in occasionem iustitiæ, misericor-
 diæ, humanitatisque conuertit, vt dum hæc inter homines aguntur, sit vnicuique causa iuste
 agendi cum eo, cui merces operis exoluenda est, & faciendi misericordiam cum eo, qui debi-
 litate fortassis, aut penuria intercedente, debitum soluere non potest. Sed & humane agendi
 cum his qui conditione videntur obnoxij: mansuetudinem quoque conferuandi erga sub-
 iectos, & omnia prorsus gerendi secundum legem dei: dedit enim legem, iuuans per
 hoc humanas mentes, vt facilius erga vnumquodque qualiter agi deberet, aduerteret, qua via
 effugerent malum, & qua ad futura tenderent bona, & vt in aqua regenerati per opera bona,
 ignem vetustæ natiuitatis extinguerent. Prima enim nostra natiuitas, per ignem concupi-
 scienciæ descendit, & ideo dispensatione diuina. Secunda hæc per aquam introducit, quæ
 restringuat ignis naturam, & cœlesti spiritu anima inluminata, metum primæ natiuitatis abii-
 ciat: si tamen ita de reliquo viuat, vt nullas omnino mundi huius voluptates requirat, sed sit
 tanquam peregrinus & aduena, atque alterius ciuitatis ciuis. Sed fortasse dicas, quia in his
 quidem, in quibus naturalis necessitas, exigit artium operumque ministerium, potest vnusquis
 que habere in potestate, seruare iustitiã, & modum, vel desiderijs, vel actibus quem velit im-
 ponere: quid de ægritudinibus dicemus, & infirmitatibus, quæ accidunt hominibus, & quod
 dæmonibus nonnulli vrgentur, & febribus, & frigidibus, nonnulli etiam furore aguntur, &
 mente excidunt, & omnia illa, quæ innumeris casibus premunt mortalium genus? Ad hæc di-
 cemus, si consideret quis totius ministerij rationem, hæc illis, quæ supra exposuimus, iustiora
 esse pronuntiabit: Deus enim hominibus naturam dedit, per quam & doceri possint de bono
 & obistere malo, id est, vt & artes possint discere, & obistere voluptatibus, ac præferre in om-
 nibus legem dei, & ob hoc virtutes quasdam contrarias, oberrare mundum hunc, & oblectari
 nobiscum permittit, propter causas quæ iam superius dictæ sunt, vt ex earum certamine, ori-
 riarit iustis palma victoriæ, & meritum præmiorum. Ex istis ergo accidit interdum, vt si qui
 incontinenter egerint, & non tantum obistere, quam cedere atque in semetipsis dare eis vo-
 luerint locum, noxia earum adspiratione generetur intemperata, & vitiosa progenies. Dum
 enim totum libidini indulgetur, & observatio nulla cõuendi est, illorum sine dubio dæmo-
 num, quibus

Venter ar-
 tis magister
 est.

Par simonia
 Christianis
 magnum ve-
 stigal est.

Duæ natiui-
 tates hoim.

Mãdus no-
 bis pro ho-
 spicio est a
 domo.

Natura ho-
 minum ca-
 paz boni.

A nnum, quibus hæc perurgentibus sunt, vitia & fragilitates suscipit importuna generatio. Et
 ideo pro huiusmodi vitis natorum, obnoxij erunt parentes, qui legem seruare cõcubitus no-
 luerunt: licet sint & aliæ causæ secretiores, quibus his malis obnoxia efficiuntur animæ, quas
 nunc proferre temporis non est. Tamen oportet vnum quenque agnoscere legem dei, vt ex ea
 generandi obseruantiam sumat, & immunditiæ causas declinet, vt possit mundum esse quod
 gignitur. Neque enim fas est, vt non in plantandis quidem virgultis, vel in seminandis fru-
 gibus, opportunum tempus quærat, terra purgetur, atque omnia quæ conuenit præparètur,
 ne fortè semen iactum lædatur & pereat, & in solo homine, qui est super hæc omnia, serendi
 observatio nulla habeatur, nulla cautela. Sed quid, quod nonnulli, inquit, cum in prima ætate
 absque vitio fuerint corporali, processu temporis incurrun hæc mala, ita vt aliquanti etiam
 violenter præcipitentur in mortem? Etiam de his vicina, & penè eadem ratio est: illæ enim,
 quas diximus contrarias humano generi potestates, ad vniuscuiusque cor, per multas & di-
 uersas concupiscentias inuitantur quodammodo, & ingrediendi accipiunt locum: estque hæc
 in illis vis & potestas, quæ hortetur & incitet tantum, non quæ cogat, & perficiat. Si ergo quis
 adquiescat eis, vt etiam agat ea quæ male desiderat, consensus sui & actus, mercedem perdi-
 tionis & pessimæ mortis inueniet. Si vero futurum iudicium cogitans, metu ipso fuerit re-
 pressus, & reuocauerit se, ne actu impleat, quod mala cogitatione concepit, effugiet nõ solum
 perniciem præsentem, sed & futura supplicia. Omnis enim causa peccati, similis videtur esse
 C stuppa pice õblita, quæ vbi calorem ignis acceperit statim inflammatur: huius vero ignis in-
 cendium opera esse dæmonum intelligantur. Si ergo inueniatur quis peccatis & concupiscen-
 tiis tanquam pice õblitus, ignis ei facillime dominatur. Si vero non peccati pice, sed aqua pu-
 rificationis & regenerationis infusa sit stuppa, ignis in ea dæmonum non valebit accedi. Sed
 dicit aliquis: Et quid faciemus iam nos, quos contigit peccatis sicut pice õblitos? responde-
 bo, nihil aliud nisi vt festinetis abluì, quo expurgetur à vobis ignis materia, per inuocatione
 sancti nominis, & de reliquo futuri iudicij metu, concupiscentias refrenetis, atque aduer-
 sarias potestates, cum fortè ad sensus vestros acceperint, tota obstinatione pellatis. Sed dicis: si
 in amore quis incidit, quomodo se poterit continere, etiam si ante oculos suos, ipsum ignis
 fluuium, quem pyriphlegetonta nominant, videat? Hæc excusatio est eorum qui conuerti ad
 D pœnitentiam nolunt. Denique nunc nolo pyriphlegetonta adducas in medium: hominum ti-
 bi proponere penas, & vide quantum valeat metus: potèstne quisquam, cum pro amoris crimi-
 nis ad supplicium ducitur, & ad stipitem conligatur vrendus, in illo tempore eius quam ama-
 uit, vel desiderium capere, vel speciem ante oculos proponere? Nequaquam, inquit. Vides
 ergo, quia præsens metus, refecat iniqua desideria. Quod si credentes deo, & futurum iudici-
 um, penamque ignis æterni confitentis, non se continent à peccato, certum est quod non ple-
 na fide credunt: si enim certa sit fides, certus sit & timor: si vero minus aliquid est in fide, re-
 laxatur & metus, & tunc locum inueniunt introeundi contrariæ potestates, quarum per-
 E suasionibus cum adquiescerint, necesse est, vt & potestati earum obnoxij fiant, & ipsis per-
 suadentibus agantur ad præcipitia peccati. Igitur Astrologi ignorantes huiusmodi mysteria,
 putant stellarum cursibus ista contingere: vnde & his qui accedunt ad eos, vt de futuris ali-
 quid consulant, respondentes falluntur in plurimis: nec mirum, non enim sunt prophete, sed
 vsu multi temporis autores eorum perfugium quoddam, in his quibus decipiebantur, inue-
 niunt, & climateras quasdam introducunt, vt de rebus incertis scientiam fingant. Climate-
 ras enim dicunt, quasi periculi tempus, in quo interdum perimatur quis, interdum non peri-
 matur, ignorantes quod non stellarum cursus hæc, sed dæmonum gerit operatio, qui ad astro-
 logiæ errorem confirmandum, deseruientes, calculis mathesis decipiunt homines ad peccan-
 dum, vt cum vel deo permittente, vel legibus exigentibus, peccati dederint penas, verum di-
 xisse videatur astrologus: & tamen falluntur etiam in hoc: si enim cito cõuersi fuerint ad pœ-
 nitentiam, & futuræ pœnæ recordationem conceperint ac metum, conuersi ad deum per gra-
 tiam baptismi, resoluitur pœna mortis. Sed dicit quis: Multi & homicidium, & adulterium,
 & alia scelera commiserunt, & nihil mali passi sunt. Hoc quidem raro accidit hominibus, ta-
 men nescientibus consilium dei, frequenter videtur accidere: deus autem qui nouit vniuersa,
 scit quomodo, & quare peccet, qui peccat, & quæ vnumquodque causa ducat ad peccatum. Hoc
 tamen generaliter agnoscendum est: quod si qui non ita mente, vt actibus mali sunt, propo-
 sito incitato ad peccandum deuoluuntur, his velocior & magis in præsentis vita redditur pœ-
 na, vbi que enim & semper deus prout competere iudicat, vnicuique pro actibus suis reddit.
 Eorum

Hæredita-
 ria sunt libe-
 ris multa vi-
 tia corporis
 à parentibus.

Causa pec-
 cati similis
 est stuppe
 õblitæ pice.

Metus fides
 coniunctus.

Climater-
 ricæ anni A-
 strologorũ.

Deus solus
 nouit quæ ad
 modum fiant
 peccata. nõ
 ergo in his
 quicquid te-
 mere ab ho-
 mine definit
 endum est.

Eorum vero, qui proposito exercent malitiā, ita vt interdū etiam in eos sciant, à quibus bona, consequuti sunt, & nullam recordationē capiunt ad pœnitentiam, differt pœnas in futurū, non enim merentur isti, sicut illi, de quibus supra diximus, in pœnitentiā vita scelerum suorum finire vindictam, sed permittitur eis pœnitentiā tempus implere, vt volunt, quia emendatio eorum nō est iam talis, quæ temporalibus indigeat castigacionibus, sed quæ æterni ignis in inferno exigit pœnas, quorum animæ ibi pœnitentiā quærent, vbi inuenire non poterūt. Quod si in hac vita positi, illas quas ibi patientur pœnas, ante oculos posuissent, refrenassent vtique desideria, & nullo pacto decidissent in peccatum. Multum enim potest sensus in anima, ad refecandas omnes eius cupiditates, maxime cum cœlestium scientiam cœperit, per quam lumine viritatis accepto, ab omni obscuritate malorum actuum declinauit. Sicut enim sol omnes stellas splendore sui fulgoris obtundit, & contegit: ita & mens per scientiæ lucem, omnes concupiscētiās animæ inefficaces reddit & ociosas, futuri iudicij memoriam super eas tanquam radios suos emittens, ita vt ne apparere quidem vltra in anima queant. Quod autem timor dei multum valeat ad deprimentas concupiscētiās, cape humani timoris exemplū. Quotusquisque est, qui non inter homines concupiscat aliena, & tamen metu pœnæ quæ legibus statuta est, refrenatur, & continentius agit? Regi propter metum gentes subiacent, & armatus paret exercitus. Serui cum sint validiores dominis suis, propter metum tamen imperia perferunt dominorū. Bestiæ ipsæ feræ metu mitescunt. Tauri validissimi iugo colla submitunt, & immanes elephantum magistris obtemperant per timorem. Sed cur humanis vtamur exemplis, cum etiam diuina non desint? nōne terra ipsa sub pœnitentiā metu permanet, quod etiam motu sui & tremore testatur? Mare statutum terminum seruat, angeli pacem custodiunt, stellæ ordinem tenent, & fluuij meatus, dæmones quoque certum est timore in fugam verti. Et ne per singula sermonem longius producamus, intueri quomodo vnumquēque timor dei continens, cuncta in harmonia propria, & ordinis sui compage custodiat. Quanto magis ergo certi esse debetis, quia & dæmonum concupiscētiā, quæ in cordibus vestris oriuntur, admonitione timoris dei extingui possunt, & penitus aboleri, cum etiam ipsi incentores concupiscētiæ, metu sibi dominante diffugiant. Hæc ita se habere sciens, si quid tibi respondendum videtur, incipe. Tum Senex: Sapienter, inquit, filius meus Clemens aptauit prosecutionem suam, ita vt nihil nobis ad hæc dicendum reliquerit: verum omnis eius sermo, quem de natura hominis disseruit, hanc habet continentiam, quia cum eo quod inest libertas arbitrij, est extrinsecus & aliqua causa mali, ex qua per diuersas concupiscētiās incitantur quidem homines, non tamen coguntur ad peccatum, pro eo, inquit, quod multo his validior est timor qui obsistat, & impetus desideriorum refrenet, vt cum naturales motus deciderint, effugatis his, qui eos incitant & inflammant dæmonibus, peccatum non possit admitti. Sed me hæc non adducunt ad fidem: conscius enim mihi sum quorundam, ex quibus bene noui, quia compaginatione stellarum, homines aut homicidæ, aut adulteri sunt, cæteraque perpetrant mala. Similiter autem & honestæ ac pudicæ fœminæ, vt bene agant inde coguntur. Denique cum Mars centrum tenens, in domo sua ex tetragono respexerit Saturnum cum Mercurio ad centrum, Luna veniente super eum plena, in Genesi diurna, efficit homicidas, & gladio casuros, sanguinarios, ebriosos, libidinosos, dæmoniosos, secretorum perscrutatores, maleficos, sacrilegos, & si qua sunt his similia, præcipue cum bonarum stellarum nulla respexerit. Sed & ipse rursus Mars ad Venerem schemata tetragonum habens, ex parte ad centrum non respiciente aliquo bonorum, adulteros efficit, & sorores & filias & matres in coniugium adducit. Venus cū Luna in finibus & domibus Saturni cum Saturno, si fuerit adstante Marte, efficit mulieres quidem viragines, ad agriculturam, ad structuram, & ad omne opus virile promptas, misceri quibuscunque voluerint, & non argui à viris pro adulterio, nulla vti mollitie, non vnguentis, non vestibus, non calciamentis muliebribus, sed virorum sorte agentes: viros autem esse vt fœminas, nec quicquam virile gerere. Cæcō dæmon Venus cum Marte si sit in ariete, efficit è cōtrario mulieres, si sit in capræcornu aut aquario. Cumq; multa de his Senex prosecutus esset, & vnūquodq; schema mathesis, stellarum quoq; positiones enumerasset, volens per hæc ostendere, quia timor non sufficiat refrenare concupiscētiās, ego rursus respondi: Vere pater doctissime & eruditissime prosecutus es, & ipsa me ratio inuitat, aliquid ad ea quæ à te disserta sunt, respondere, quoniam quidem scientia mihi mathesis nota est, & libenter cum erudito viro habeo sermonem. Accipe ergo ad ea quæ dixisti, vt euidenter agnoscas Genesim ex stellis omnino nō esse, & quia

Cognitiore
ritatis vrsol,
mentem il-
luminat.

Genethli-
corū de aspe-
ctibus vani-
tas.

A & quia possibile sit obsisti aduersum impugnationē dæmonū, ab his qui confugiunt ad deum, ac sicut prædixi, non solum per timorem dei naturales cohiberi concupiscētiās posse, sed & per timorem hominum, sicut iam nunc edocebimus, leges sunt in vnaquaque regione vel regno ab hominibus positæ, siue scriptura, siue etiam vsu durantes, quas nemo facile transgreditur. Denique primi Seres, qui initio orbis terræ habitant, neque homicidium, neque adulterium, neque scortū nosse, neque furtum committere, neque idola venerari, & in illa omni regione quæ est maxima, neque templum inuenitur, neque simulacrum, neque meretrix, neq; adultera, neque fur ad iudicium deducitur, sed neque occisus ibi homo fertur aliquando, & tamen nullius libertas arbitrij secundum vos à stella Martis ignita, vt ferro vteretur ad hominis necem, nec Venus cum Marte posita, alienum matrimonium compulit vitari, cum vtiq; apud eos, per singulos dies Mars medium cœli circulum teneat. Sed est apud Seres legum metus vehemens, quàm Genesis constellation. Sunt similiter & apud Bactras in regionibus Indorum immentis multitudines Bragmanorum, qui & ipsi ex traditione maiorum, moribus, legibusq; concordibus, neque homicidium, neque adulterium committunt, neque simulacra colunt, neq; animantia edere in vsu habent, nunquam inebriantur, nūquam malitiose aliquid gerunt, sed deum semper timent: & quidem cum cæteri Indorum & homicidia, & adulteria committant, & simulacra colant, & inebriantur, atque alia huiusmodi flagitia exercent. Sed & in ipsius Indiæ nihilominus occidentis partibus, regio quædam est, vbi hospites cum inciderrint, capti immolantur & comeduntur, & neque bonæ stellæ vetuerunt, eos ab huiusmodi flagitiis, & ab execrandis cibis, neque malignæ stellæ compulerunt Bragmanas, vt aliquid agent mali. Et rursus mos apud Persas, matres accipere in coniugiū, & sorores & filias, & sub illo omni axe incesta Persæ in eunt matrimonia. Ac ne fortè liceat his qui mathesim sequuntur, vt illo perfugio quo dicunt, certas quasdam esse plagas cœli, quibus propria quædam habere conceditur, ex ipsa Persarum gente aliquanti ad peregrina profecti sunt, qui Magusæi appellatur, ex quibus vsque in hodiernum sunt alij in Media, alij in Parthia, sed & in Aegypto nonnulli, plures autem in Galatia, & Phrygia, qui omnes incestæ huius traditionis formam indeclinabilem seruant, ac posteris custodiendam transmittunt, etiam cum plagam cœli mutauerint, nec tamen eos Venus cum Luna in finibus & domibus Saturni, cum Saturno adstante etiam Marte, compulit habere inter cæteros Genesim. Apud Gelos quoq; mos est, vt mulieres agricolentur, ædificent, & omne opus virile perficiant, sed & misceri quibus volunt licet, nec incusantur à viris, aut adulteræ appellantur, passim enī concubitus miscent, & præcipue cum hospitibus, vnguenta nesciunt, non induuntur veste fucata, non calceis: è contra viri Gelonum ornantur, pectuntur, indumentis mollibus & variis induuntur, auro compositi, vnguentisq; delibuti, & hæc non pro dissolutione virium, sunt enim bellicosissimi, & venatores acerrimi: nec tamen vniuersæ Gelonum mulieres, in capræcornu aut aquario cæcō dæmonem Venerem nascentes habuere, neq; viri eorum in ariete cum Marte Venerem positam, per quod schema, effeminatos & dissolutos nasci adserit viros Chaldaica disciplina. Porro vero in Susis, mulieres vnguentis, & quidem optimis vtuntur ornamentis, compta ex lapidibus preciosis, ministerijs quoque ancillarum sultæ procedunt, multo maiore ambitione quam viri, nec tamen pudicitiam colunt, sed indifferens eis cum quibuscunque voluerint vsus est, & fertis & hospitibus, tali licentia à viris permessa: & non solum non culpantur pro hoc, sed & dominantur in viros. Nec tamen omnium Genesis mulierum Susidarum in medietate cœli, cum Ioue & Marte Venerē in Iouis domibus habent. In vterioribus oriente partibus, si puer muliebri se substernat iniuriæ, cum agnitum fuerit, à fratribus, aut parentibus, vel quibuslibet proximis interficitur, nec sepultura donatur. Et rursus apud Gallos lex prisca constituit, nuptum tradi publice pueros, nec obprobrium ex hoc aliquod duci: & nūquid possibile est, vt omnes qui tam turpiter succumbunt apud Gallos, Luciferum cum Mercurio in domibus Saturni & finibus Martis habuerint? In Britannia partibus, plures viri vnam habent uxorem, in Parthia multæ mulieres vnū habent virum, & vtraq; orbis pars, moribus suis atque institutis obsequitur. Amazones omnes non habent viros, sed sicut animalia, semel in anno circa vernale æquinoctiū proprios egressæ terminos, finitimæ gētis viris miscetur, solentatem quandam per hoc obseruantes, ex quibus cum conceperint, redeunt, & si marem pepererint, abiciunt, fœminas nutriunt. Cumq; vnus temporis sit omnium partus, absurdum est, vt in maribus quidem putetur Mars cum Saturno in tempore aquis esse portionibus, in fœminarum vero Genesi nunquam. Sed neque Mercurium cum Venere habuisse in domibus propriis

Timent pec-
care mali-
formidine
pœnæ.

Seres.
Bactrae.
Bragmani.

Seythotau-
ros eos esse
ex libro qui
to Plinij ad-
parct.
Persæ.

Magusæi.

Gelonū gēs
ralis, qualis
est apud So-
li, Pandæa.

Susidæ mu-
lieres.

Britanni mul-
ti vnam vxo-
rem habent.

liberis viuentem pudicissime traditurum: & iam nunc accipe fidem rerum ex eo, quod omnē G
causam multo diligentius scio, quam tu, cunctaq; tibi per ordinem quæ gesta sunt enarrabo,
vt & tu cognoscas, & qui præsentēs sunt discant. Et cum hæc dixisset, conuersus ad turbas, ita
cepit: Hic quem videtis o viri in hac veste pauperrima, Romanæ urbis est ciuis, ex genere ip-
sius Cæsaris descendens, nomen ei Faustianus, vxorem quoque nobilissimam Mathidiam
nomine sortitus est, ex qua tres filios suscepit, quorum duo gemini, vnus autem qui erat iu-
nior, cui nomen Clemens, hic est. Et cum hoc dixisset, digito me ostendit: gemini autem fi-
lij eius, sunt isti, Niceta & Aquila, quorum alius Faustinus vocabatur prius, & alius Faustus.
Simul autem vt nomina nostra enunciauit Petrus, Senex resolutis membris omnibus, quasi
interceptus concidit. Nos autem filij inruentes super eum, complectebamur & osculabamur, H
verentes simul ne spiritum reuocare non possit. Et cum hæc fierent, populus quidem admira-
tione ipsa obstupefactus est. Petrus autem surgere nos à complexibus patris, ne eum necare-
mus iubet, & ipse adprehensa manu eius, quasi de somnio quodam profundo eleuans eum, &
paululum recreans, omnia quæ gesta fuerant secundum veritatem cepit exponere, quomodo
frater eius in amorem incidit Mathidiæ, & illa cum esset pudicissima, illicitum fratris a-
morem viro indicare noluerit, ne vel bellum fratribus, vel obprobrium generi indiceret, sed
sapienter somnium finxit, quo ex vrbe iubetur excedere cura geminis filiis, iunior apud pa-
trem relicto. Vtq; nauigantes naufragium vi tempestatis incurrerint, & ad insulam Antha-
radum nomine expulsi, Mathidia quidem supra saxum quoddam fluctu iactante proiecta sit, I
gemini vero liberi rapti à piratis & Cæsaream perducti, religiosæ euicidam fœminæ venudati
sunt, quæ eos in filiorum loco habens, liberaliter edocuerit & erudiri fecerit, eorumq; nomi-
na piratæ immutauerint, & Nicetam alium, aliu Aquilam vocitauerint. Vtq; post hæc studio-
rum & cōsuetudinis causa Simoni adhæserint, atque ab eo vbi magum & deceptorem vide-
runt, auersi accesserint ad Zachæum, & vt post hæc sociati sunt sibi. Sed & Clemens quomo-
do ex vrbe agnoscendæ veritatis causa profectus, per Barnabæ notitiam Cæsaream venerit,
sibiq; innotuerit & adhæserit, vtq; ab eo sit de fide religionis edoctus. Sed & qualiter apud
Antharadum mendicantem reperit & recognouerit matrem, vtq; omnis insula in eius re-
cognitione gauisa sit, & de pudicissimæ hospitiæ contubernio, atq; eius per semetipsum K
conlata sanitate, & de liberalitate Clementis in eos qui erga matrem benefici extiterant. Vt-
q; post hæc Niceta & Aquila requirentes quænam esset peregrina mulier, cum audissent à
Clemente omne negotium, se esse geminos eius filios Faustinum exclamauerunt & Faustum,
omnēmque historiam quæ eos egerit, patefecerint: vtq; post hæc matri cautius ne subito
gaudio interciperetur, ipso insinuante oblatis sint Petro. Sed cum hæc in auditu Senis, nar-
ratione gratissima turbis exponeret Petrus, ita vt audientes gestorum miraculis, & huma-
nitate miseratione lachrymarent, nescio vnde audiens mater de recognitione patris, cursu
concito inruit in medium nostri cum clamore, dicens: Vbi est meus vir, meus dominus Fau-
stinianus, qui tam multis temporibus adfligitur, ambulans per vrbes singulas, & me quæ- L
rens? Hæc cum illa quasi amens clamaret, & circumspiceret, Senex accurrens cum multis
lachrymis, amplecti & constringere eam cepit. Et cum hæc gererent, Petrus rogauit
turbas vt discederent, dicens inuerecundum esse vltra persistere, sed dandum eis locum fa-
miliarius inuicem se videndi, crastino autem hic, inquit, si qui vestrum volunt, conueniant
ad audiendum verbum. His à Petro dictis, secesserunt turbæ, & cum vellemus nos quoque
ire ad hospitium, dominus domus ait ad nos: Turpe est & impium tales ac tantos viros ma-
nere in stabulo, cum ego omnem penè domum vacantem habeam, lectosq; stratos quamplu-
rimos, & quæ necessaria sunt parata. Sed Petro contradicente, vxor patrisfamilias vnà cum
liberis suis prostrabat se ante eum, & exorabat dicens: Obsecro te, mane apud nos. Sed ne sic M
quidem adquiescebat Petrus, donec filia eorum qui rogabāt ab immundo spiritu temporibus
multis vexata, & catenis vincta, quæ fuerat intra conclaue clausa, effugato à se dæmone, &
ostriis patefactis cum catenis suis veniens, procidit ad pedes Petri, dicens: Rectum est mi do-
mine, vt agas hodie hic salutaria mea, & non contristes neq; me, neq; parentes meos. Petro au-
tem requirente catenarum sermonumq; eius causam, parentes præter spem læti effecti de fi-
liæ sanitate, & velut stupore quodam adtoniti, ipsi quidem dicere nequeunt: adstantes autem
famuli aiunt: Hæc à septimo ætatis anno dæmone occupata, omnes qui accedere tentassent
ad eam, scindere, dilaniare moribus, etiam disrumpere, & hoc per viginti annos vsq; ad præ-
sens facere nunquā destitit, nec ab aliquo potuit curari, sed ne accedere ad eam quisquā vale-
bat: multos

Quædam e-
nim in ma-
trimonio li-
cet recte, pa-
rū tamē ve-
recunde, &
decore i pu-
blico sunt.

Puella à dæ-
monio libe-
ratur ex Pe-
tri ingressu.

A bat: multos enim inuites reddidit, alios & peremit, omnibus enim viris validior erat, sine
dubio viribus dæmonis nisa. Nunc autem vt vides, ex præsentia tui dæmon quidem fugit,
ostia vero quæ summo cum munimento clausa fuerant, aperta sunt, & ipsa sana stat ante te
rogans, vt diem salutarium suoruna lætum & ipsi, & parentibus facias, & maneat apud eos.
Hæc cum ita vnus ex famulis enarrasset, & ipsæ catenæ de manibus eius ac pedibus fuissent
sponte resolute, Petrus certus quod per ipsum sanitas hæc reddita sit puellæ, adqueiuit ma-
nere apud eos. Sed & illos qui remanserant in hospitio, vnà cum vxore sua transire iussit, &
vnusquisque acceptis seorsum cubiculis mansimus, atque ex more cibo sumpto, redditisque
laudibus deo, suis singuli requieuius locis.

RECOGNITIONVM DIVI CLEMEN-
tis ad Iacobum fratrem domini, Liber decimus,
Rufino Torano Aquileiense in-
terprete.

C ANE autem exorto sole, ego Clemens & Niceta atque Aquila vnà
cum Petro, venimus ad locum in quo pater simul cum matre requie-
scebat: & cum adhuc eos dormientes reperissemus, pro foribus conse-
dimus, vbi Petrus talibus apud nos sermonibus vtitur: Audite me di-
lectissimi conserui, scio quia grandem habetis affectum erga patrem
vestrum, vereor ergo ne ante tempus eum perurgeatis iugum religio-
nis suscipere, nondum ad id paratum, ad quod fortè pro vestri gratia
videatur adquiescere: sed hoc nō est firmum: quod enim propter ho-
mines sit, probabile nō est, & cito dilabitur. Ideoq; videtur mihi, vt cōcedatis ei anno vno vi-
uere pro arbitrio, in quo potest iter agens nobiscum, dum nos alios docemus, etiam ipse sim-
pliciter audire: & audiens, siquidem agnoscendæ veritatis rectum propositum gerit, ipse ro-
gabit vt suscipiat religionis iugū, aut si nō placet ei recipere, permaneat amicus. Hi enim qui
nō id ex corde suscipiunt, cum ceperint ferre nō posse, non solum abiiciunt quod susceperāt,
sed quasi pro excusatione infirmitatis suæ, incipiunt viam religionis blasphemare, & male lo-
qui de his quos nequaquā sequi aut imitari potuerunt. Ad hæc Niceta respondit: Non cōtra-
dico domine mi Petre rectis & bonis consiliis tuis, sed dicere aliquid volo, vt per hoc discam
quod nescio. Quid si intra annum hunc, quo differri eum iubet, moriatur pater noster: descē-
det in infernum vacuus, & cruciandus in æternum. Tum Petrus: Amplector, inquit, beni-
gnum erga patrem propositum tuum, & ignosco tibi de his quæ ignoras. Quid enim cen-
ses, quia si quis putatur iuste vixisse, iste continuo saluabitur? Non putas eum discutiendum
ab eo qui occulta hominum nouit, quomodo iuste vixerit, ne fortè ritu gentilium institutis
eorum & legibus parens, vel pro amicitiiis hominum, aut pro sola consuetudine, aut qualibet
alia ex causa, vel necessitate, & non propter ipsam iustitiam, neque propter deum? Qui e-
nim propter solum deum, & iustitiam eius iuste vixerint, ipsi ad æternam requiem venient,
& perpetuitatem regni cœlestis accipient. Salus enim non vi acquiritur, sed libertate, nec per
hominum gratiam, sed per dei fidem. Tum præterea cogitare debet, quia deus præsciens est,
& nouit si hic suus est: quod si nouit eum nō esse, quid faciemus ad ea quæ ex initio statuta sunt
ab eo: In quo autem possum, consilium do, cum euigilauerit, & sederimus nos quasi aliquid
discere volentes, proponite ex his duntaxat quæ illi expedit discere, & dum nos loquimur
inter nos, ille instruitur. Sed tamen primo quiescite, vt si fortè ipse videatur aliquid interro-
gare: quod si fecerit, aptior erit sermonis occasio: si vero ipse nihil querit, nos ab alterutro, si-
cut dixi, discere aliquid volētes, rogemus vicissim. mihi ita videtur, etiā vobis quid placeat di-
cite. Cumq; cōlaudassemus eius rectū consilium, ego Clemens aio: In omnibus rebus pluri ma-
ex parte ad initiū respicit finis, similisq; principiis rerū exitus datur: spero ergo etiā circa pa-
trem nostrū, quoniam per te deus bona initia dedit, his congruum seq; dignū largiatur & fi-
nem. Veruntamen etiam illud suggero, si vt dixisti, ceperimus præsentē patre, quasi inter nos
aliquid tractādi, vel discendi gratia loqui, tu mi domine Petre nō debes eum locū agere, qua-
si qui discere aliquid debeas, hoc enim si videat, fortasse magis offendetur, certus est enim,

Hofes non
sunt vrgēdi
ad fidem.

Qui propter
solum deū iu-
ste vixerint,
saluabūtur.

te omnia scire diligenter, sicut & vere est: quale ergo erit, si te videat ignorantiam simulan- G
tem hoc cum, vt dixi, magis laedere poterit, nescientem consilium tuum. Sed nos quidem fra-
tres inter nos habentes, si in aliquo dubitemus, à te quaestioni nostrae finis congruus detur: nã
& si te cunctantem videat, aut dubitantem, tunc vere putabit, quod apud nullum erit scientia
veritatis. Et Petrus ad hæc respondit: Omittamus hæc, & si quidem dignum est, vt in-
grediatur ianuam vitæ, deus occasionem competentem dabit, eritque initium ex deo, & non
ex homine. Et ideo sicut prius dixi, permittite eum iter agentem nobiscum, audire nos ali-
quid disputantes: sed quoniam festinantes vos vidi, idcirco dixi opportunitatem quæren-
dam, quam cum dederit deus, vos quoque ad ea quæ dixero obtemperate mihi. Hæc nobis ser-
mocinantibus, venit puer dicens, vigilare iam patrem, & cum vellemus ingredi ad eum, ip-
se venit ad nos, & osculo nos salutans, cum recessissemus, ait: Licet ne percunctari, si quid
volet quis, an secundum Pythagóricos tacendum semper est? Et Petrus: Nos ne silere semper,
neque percunctari cogimus accedentes ad nos, sed relinquimus ipsorum libertati, facere vt
volunt, sciētes quod qui curam gerit salutis suæ, si in parte aliqua sentit animæ suæ dolorem,
tacere non patitur. Qui vero negligit salutem suam, si interrogare cogatur, nihil ex hoc uti-
litati eius confertur, nisi hoc solum, vt studiosus esse videatur & diligens. Quamobrem tu si
quid discere vis, require. Et Senex ait: Est quidam sermo apud Græcorum philosophos vehe-
mens valde, qui dicit, in vita hominum, re ipsa neque bonum esse aliquid, neque malum, sed
quæ videntur hominibus, vsu & consuetudine præsentis vitæ, hæc aut mala dicunt, aut bona. I
Nam neque homicidium reuera malum est, quia animam vinculis carnis absoluit: denique,
aiunt, & iusti quique iudices, peccantes perimunt. Quod si homicidium scirent malum esse,
non utique id iusti homines facerent. Neque adulterium malum esse dicunt, si enim ignoret
vir, aut non curet, nihil aiunt mali est. Sed neque furtum malum esse, quod enim deest alicui,
aufert ab alio qui habet, quod quidem oportebat libere sumi & publice: sed quia occulte fit,
in hoc magis illius à quo clam aufertur inhumanitas redarguitur. Communis enim vsus om-
nium quæ sunt in hoc mundo, omnibus esse hominibus debuit, sed per iniquitatem alius hoc
suum dicit esse, & alius illud, & sic inter mortales diuisio facta est. Denique Græcorum qui-
dam sapientissimus hæc ita sciens esse, ait, Communia debere esse amicorum omnia: in om-
nibus autem sunt sine dubio & coniuges, & sicut non potest, inquit, diuidi aer, neque splen-
dor solis, ita nec reliqua quæ communiter in hoc mundo data sunt, omnibus ad habendum
diuidi debere, sed habenda esse communia. Hæc autem dicere volui, quoniam quidem cupio
me inclinare ad bene agendum, & non possum bene agere, nisi prius didicero quid sit bonum:
quod si intelligere potuero, ex ipso etiam quid sit malum, hoc est, huic contrarium, aduertam.
Verum ad hæc quæ dixi, vnum è vobis respondere volo, non Petrum: non enim dignum est,
ab illo verba & doctrinam cum quaestionibus capere, sed ille si quid pronunciauerit, hoc abs-
que aliqua retractatione teneatur. Et ideo ipse nobis seruetur quasi arbiter, vt sicubi disputa-
tio nostra exitum non inuenit, ipse quod sibi visum fuerit pronuncians, indubitatum finem L
rebus dubiis imponat. Et nunc ergo possem sola eius sententia contentus credere, si quid ei vi-
deretur, quod & ad vltimum faciam, volo tamen prius videre, si est possibile disputando in-
uenire quod quaeritur. Placet ergo vt Clemēs primus incipiat, & ostendat si est aliquid in sub-
stantia & actibus bonum vel malum. Ad hæc ego respondi: Quoniam quidè à me vis discere, si
est aliquid natura, aut actu bonum vel malum, an potius vsu præuentis hominibus, bona quædã,
& alia videntur mala, pro eo quod diuisionem inter se rerum fecere cõmunium, quæ deberēt,
vt ais, ita esse cõmunia, vt aer & splendor solis, puto quod non debeam tibi aliunde adsertio-
nes adhibere, nisi ex his disciplinis quibus ipse vteris, & quas ipse confirmas, vt indubitata ti-
bi sint quæ dicuntur. Omnium elementorum & stellarum certos ponitis fines, quasque stel-
las dicitis in quibusdam absque noxia coire, sicut in coniugiis, in aliis vero noxie misceri, si-
cut in adulteriis. Et dicitis quædam generalia esse omnium, quædam vero non omnium, ne-
que generalia. Sed ne proluxa disputatio fiat, breuiter & de re dicam. Terra quæ arida est,
coniugio & admixtione indiget aquæ, vt possit generare fructus, qui sine vita homini-
bus non est: est ergo hæc legitima coniunctio. E contra si aut pruina frigus terræ misceatur,
aut calor aquis, huiusmodi coniunctio corruptelam facit: & hoc in talibus adulterium est. Et
Pater respondit: Sed sicut elementorum vel stellarum inconsonæ coniunctionis statim pro-
ditur noxa, ita deberet & adulterium statim ostendi quàm malum est. Et ego aio: hoc mi-
hi primo confirma, si, vt etiam ipse confessus es, ex incongrua & inconsona admixtione effi-
ciuntur

Aduertant
theologi.

Hi erant qui
indifferen-
tiam inue-
runt, quoru
præter alios
Cicero sepe
meminit.

Furtum in-
ter Christia-
nos appel-
lari non de-
cebat.

Amicorum
oia cõmu-
nia. Plato-
nis vox est.

Inter aquã
& terrã cõ-
iugium est.

Adulteria
in elemētis.

A ciuntur mala, & istud in consequentibus requiretur. Et pater ait: vt se habet rei natura, ita
ais fili. Tum ego respondi: quia ergo discere cupis de his, vide quanta sint quæ mala esse ap-
ud neminem dubitantur. Non tibi videtur malum esse febris, incendium, seditio, ruina, ce-
des, vincula, supplicia, dolores, luctus, & his similia? Et Pater: verum est, inquit, fili hæc ma-
la esse, & valde mala: aut certe qui negat hæc esse mala, patiatu ea. Et ego respondi: quia er-
go cum eo mihi sermo est, qui in astrologica disciplina eruditus est, secundum ipsam tecum
agam, vt de his quæ tibi in vsu sunt, accipiens rationem, citius adquiescas. Audi nunc ergo.
Confessus es mala esse ea quæ supra diximus, id est, febres, incendia, & his similia: hæc secun-
dum vos à malitiosis stellis fieri dicuntur, id est, ab humido Saturno, & calido Marte: horum
B vero contraria, à benignis fieri stellis, id est, à temperato Ioue & humida Venere: aut non ita
est? Et Pater respondit: Ita est fili, nec aliter fieri potest. Tum ego: quia ergo à bonis stellis,
Ioue dico & Venere, bona fieri dicitis, videamus vnaquæque malarum stellarum cum admix-
ta fuerit bonis, quid est quod efficit: & illud esse intelligamus malum. Etenim nuptias facere
Venere ponitis: quæ si Iouem habeat in schemate suo, pudicas efficiat: Ioue autem non re-
spiciente, si adfuerit Mars, corrumpi nuptias per adulterium pronunciat. Et Pater: Ita se,
inquit, habet. Ego respondi: Ergo malum est adulterium, quandoquidem ex malarum stella-
rum admixtione committitur: & vt compendiosius explicemus omnia, quæ dicitis ex ma-
larum admixtione stellarum bonas perpeti stellas, mala esse sine dubio pronuntianda sunt.
C Iste ergo stellæ quarum admixtione diximus febres, incendia, & cætera his similia effici ma-
la, ipsæ secundum vos etiam homicidia, adulteria, & furta operantur, propter vos etiam &
stolidos ipsæ efficiunt. Et Pater: Vere, inquit, breuiter & incõparabiliter ostendisti, quia sint ma-
la in actibus: sed hoc adhuc velim, quomodo iuste iudicat deus eos qui peccant, sicut vos di-
citis, si peccare eos Genesis cogit? Tum ego respondi: Vereor dicere tibi aliquid pater, quia in
omni te honore haberi à me decet, alioquin erat quod possem dicere si deceret. Et Pater ait:
Dic quod tibi occurrit fili, etiam si iniuriosum videtur: non enim tu, sed quaestio ratio ini-
uriam facit, sicut pudica mulier intemperanti viro, si pro salute indignetur & honestate. Et e-
go respondi: Si prima quæque inter nos confirmata & confessa non bene retineamus, sed sem-
per quæ definita sunt resoluantur, per obliuionem videbimur telam texere Penelopes, ea quæ
D texuimus resolutos: & ideo debemus aut non facile adquiescere, prius quàm diligenter exa-
minetur sermo propositus: aut si iam adqueuimus, & confirmata sententia est, seruare semper
quod semel definitum est, vt possumus & de aliis quaerere. Et pater ait: Bene dicis fili, & scio
quam ob causam dicis, quia hesternum die de naturalibus disputans causis, ostendisti quia vir-
tus quædam maligna, transformans se in ordinem stellarum, humanas concupiscentias exa-
gitat, diuersis modis prouocans ad peccatum, non tamen cogens, aut efficiens peccatum. Cui
ego respondi: Bene, quia & meministi, & cum memineris errasti. Et Pater: Ignosce, inquit, fili,
non enim vsu multum in his habeo: nam & hesterni sermones tui veritate ipsa con-
E cluserunt me, vt tibi adquiescerem: in conscientia tamen mea sunt, quasi quædam reliquæ fe-
brum, quæ paululum me à fide quasi à sanitate retrahunt: discretior enim, quia scio multa
mihi, imò penè omnia accidisse secundum Genesis. Et ego respondi: Audi ergo pater quæ sit
mathesis natura, & facito secundum ea quæ dico tibi. Vide mathematicum & dic ei primo,
quia talia quædam mihi acciderunt mala in illo tempore, vnde ergo, aut quomodo, aut per
quas mihi acciderint stellas, discere volo. Respondebit tibi sine dubio, quia tempora tua ma-
litosus suscepit Mars, aut Saturnus, aut aliquis eorum apostaticus fuit, aut aliquis annum
tuum aspexit ex diametro, aut coniunctus, aut in centro, vel alia his similia respondebit: addens,
quia in his omnibus aliquis aut alyndetus fuit cum malo, aut inuisibilis, aut in schemate, aut
F extra hæresim, aut deficiens, aut non contingens, aut in obscuris stellis, & multa alia his simi-
lia, secundum rationes proprias respondebit, & de singulis adsignabit. Post hunc alium adi-
to mathematicum, & dicit contraria, quia illud mihi boni contigit in illo tempore, tem-
pus autem hoc idem dicit, & require ex quibus partibus Genesis hoc tibi euenit boni,
& tempora, vt dixi, eadem quæ de malis interrogaueras, custodito. Cùmque tu fefelleris de
temporibus, vide quanta tibi inueniet schemata, per quæ ostendat quod tibi in illis temporibus
euenire debuerint bona: impossibile enim est hominum Genesis tractantibus, non
in omni quam dicunt regione stellarum semper inuenire quasdam bene positas stellas, &
quasdam male: circulus enim est æqualiter ex omni parte collectus secundum mathesim, di-
uersas & varias accipiens causas, ex quibus occasione capiant dicendi quod volunt. Sicut enim
g ij fieri

Saturnus qui
hic humidus
dicitur vno
omni & a-
strologoru
& medico-
rum nostrarum
ore sic-
cus putatur.

Præfatione
honoris vitæ
tur Clemēs,
eo quod do-
centi quedã
sint alperius
dicenda, quæ
possit boni
consili sine
cuiusmodi le-
nocinio.

feri solet vbi somnia aliqua viderint homines, & nihil certi intelligunt, cum aliquis occurrerit exitus rerum, tunc ad ea quæ acciderint, aptant etiam somnij visum. Ita est & mathematicis: antequam aliquid fiat, certi nihil pronuntiat: postea vero quam aliquid acciderit, reiam gesta colligunt causas. Denique frequenter cum enarrauerint, & aliter res acciderit, semetipfos increpant, dicentes, quia illa fuit stella quæ impediuit quæ occurrit, & non videmus ignorantes, quia error eorum non ex artis imprudentia, sed ex totius causæ inconuenientia descendit: ignorant enim quæ sint, quæ facere quidem concupiscamus, non tamen indulgeamus concupiscentiis. Nos autem qui mysterij huius didicimus rationem, scimus & causam: quia libertatem habentes arbitrij, interdum concupiscentiis obstitimus, interdum cedimus: & ideo humanorum gestorum incertus est exitus, quia in libertate pendet arbitrij. Nam concupiscentiam quidem, quam operatur maligna virtus, potest indicare mathematicus: sed si concupiscentiæ huius actus vel exitus impleri possit, nec ne, quia in arbitrij libertate est, sciri ante effectum rei à nullo potest: & hoc est quod ignorantes astrologi inuenerunt sibi vt climacteras dicerent, rei scilicet incertæ per fugia, sicut hesternis plenissime ostendimus. Ad hæc si quid tibi dicendum videtur, dicito. Et pater: Nihil verius, inquit, fili his quæ prosequutus es. Cùmque hæc loqueremur inter nos, nuntiavit quidam plurimum stare populum foris, qui audiendi gratia conuenerint, & Petrus iussit his ingrediendi copiam dari, erat enim locus opportunus & amplus. Cùmque ingressi fuissent, ait ad nos Petrus: Si quis vult vestrum, faciat ad populum sermonem, & de idololatria disserat. Cui ego Clemens respondit: multa benignitas tua, & erga omnes lenitas, ac patientia indulget nobis, vt audeamus loqui coram te, & rogare quæ volumus: & ideo, vt dixi, morum tuorum mansuetudo inuitat omnes, & adhortatur salutaris doctrinæ præcepta suscipere: hoc ego usque ad præsens apud nullum alium vidi, nisi apud te solum, apud quæ inuidia nulla est, neque indignatio: aut quid tibi videtur? Et Petrus: Non solum hæc ex inuidia aut indignatione veniunt, sed interdum inest aliquibus verecundia, ne fortè de his quæ proponuntur, plene respondere non possint, & refugiunt imperitiæ notam. Sed non debet pro hoc quis verecundiam pati, quia nec est aliquis hominū, qui profiteri debeat omnia se scire: vnus enim est qui scit omnia, ipse qui se professus est, vt totum reuocaret ad patrem: quomodo nos turpe ducemus, si aliqua nos ignorare fateamur? cum magistri in hoc habeamus exemplum. Hoc tamen vnus profitemur scire, quæ à vero propheta didicimus: ea autem à vero propheta nobis esse tradita, quæ sufficere humanæ scientiæ iudicauit. Tum ego Clemens dicere ita cœpi: Apud Tripolim cum contra gentiles disputares, domine mi Petre, valde miratus sum te, qui à patribus Hebræo ritu, & obseruantis propriæ legis imbutus, Græcæ eruditionis studiis in nullo inquinatus es, quomodo tam magnifice, & tam incomparabiliter prosequutus sis, ita vt etiam quædã de historiis deorū quæ in theatris decantari solent, contingeres: verum quoniam sensi tibi ipsas fabulas, & blasphemias eorum minus esse notas, de his si placet, aliqua in auditu tuo repetens, ab ipsa origine disseram. Et Petrus: Dic, inquit, bene facis iuuare prædicationem nostrā. Tum ego: dicam igitur quia iubes, non vt docens, sed quā stultas de diis suis opinionones habeant gentiles, in medium proferens. Cùmque vellem dicere, Niceta labrum mordicus stringens, iniebat mihi vt tacerem: quem cum vidisset Petrus, ait: Cur ingenium liberale, & generosam lædere vis naturam, vt in honorem mei, qui nullus est, tacere eum velis? Aut nescis quia si omnes gentes postquam audierint à me prædicationem veritatis, & crediderint, velint se ad docendum conferre, mihi maiorem pariant gloriam, si quidem gloriæ me cupidum putas? Quid enim tam gloriosum, quàm Christo discipulos præparasse, non qui taceant & soli salui fiant, sed qui loquantur quæ didicerunt, & multis profint: vtinam quidem & tu Niceta, sed & tu dulcissime Aquila iuuares me ad prædicandum verbum dei, eo magis quo ea in quibus errant gentiles, bene vobis comperta sunt: & non solum vos, sed & omnes qui audiunt me, opto, vt dixi, ita audire & discere, vt & docere possint: multis nanque adiutoribus indiget mundus, quibus homines ab errore reuocentur. Cùmque hæc dixisset, ait ad me: Tu ergo Clemens exequere quæ cœpisti. Et ego continuo subiunxi: Quoniam, vt dixi, apud Tripolim disputans, multa de diis gentium vtiliter, & necessario didicisti, cupio de origine eorum ridicula te coram exponere, vt neque te lateat vanæ huius superstitionis commentum, & auditores qui adsistunt erroris sui probra cognoscant. Aiunt ergo qui sapientiores sunt inter gentiles, primo omnium Chaos fuisse, hoc per multum

Lucæ. 21

Quæ sūt tradita à Christo sufficere ad vitam æternam.

Clementis oratio de genealogia deorum gentilium.

A multum tempus exteriores sui solidans partes, fines sibi & fundum quendam fecisse, tantquam in oui immānis modum formamque collectum, intra quod multo nihilominus tempore, quasi intra oui testam, totum viuificatumque esse animal quoddam, disruptoque post hæc immāni illo globo, processisse speciem quandam hominis duplicis formæ, quā illi Masculofoeminam vocant: hunc etiam Phanetam nominarunt, ab apparendo, quia cum apparuisset, inquit, tunc etiam lux effulsit, & ex hoc dicunt progenitam esse Substantiam, Prudentiam, Motum, Coitum: ex his factum Cœlum & Terram. Ex Cœlo sex progenitos marres, quos & Titanas appellant: similiter & de Terra sex fœminas, quas Titanidas vocitarunt: & sunt nomina eorum quidem qui ex Cœlo orti sunt, hæc, Oceanus, Coëus, Crios, Hyperion, Iapetos, Cronos, qui apud nos Saturnus nominatur. Similiter & earum quæ à Terra ortæ sunt nomina sunt hæc, Thya, Rhea, Themis, Mnemosyne, Thetis, Hebe. Ex his omnibus qui primus fuerat à Cœlo natus, primam Terræ filiam accepit vxorem, secundus secundam, & cæteri similiter per ordinem. Primus ergo primam duxerat, propter eam deductus est deorsum: secunda vero propter eum cui nupserat, ascendit sursum: & ita singuli per ordinem facientes, manserunt in his qui eis nuptiali sorte obuenerant locis. Ex istorum coniunctionibus, alios quoque innumeros adserunt progenitos. Sed de illis sex maribus, vnus qui dicitur Saturnus, qui in coniugium acceperat Rheam, & cum responso quodam commonitus esset, quod qui ex eo nasceretur fortior ipso futurus esset, regnoque eum depelleret, omnes qui ei nascerentur filios, deuorare instituit. Huius ergo primus nascitur filius, quem Aiden appellant, qui apud nos Orcus nominatur, quem pro causis, quibus supra diximus, adsumptum deuorat pater. Post hunc secundum genuit, quem Neptunum dicunt, quemque simili modo deuorauit. Nouissimum genuit eum, quem Iouem appellant, sed hunc mater miserans Rhea, per artem deuoratori subtrahit patri, & primo quidem ne vagitus pueri innotesceret, Corybantas quosdã, cymbala fecit ac tympana percutere, vt obstrepente sonitu, vagitus non audiretur infantis: Sed cum ex vteri imminutione intellexisset pater editum partum, expetebat ad deuorandum: tunc Rhea lapidem ei offerens magnum, Hunc genni, inquit. At ille accipiens absorbit, & lapis deuoratus eos quos primo absorberat filios, truit & coëgit exire. Primus ergo procedens descendit Orcus, & inferiora, hoc est, inferna occupat loca. Secundus utpote illo superior, super aquas detruditur, is quem Neptunū vocant. Tertius qui arte matris Rheæ superstit, ab ipsa, capræ superpositus, in cœlum omisus est. Hactenus anilis gentilium fabula & genealogia processerit, sine fine enim est, si velim omnes generationes eorum quos deos appellant, & impia gesta proferre. Sed exempli gratia omisiss cæteris, vnus quem maximum & præcipuum habent, quemq; Iouem nominant, flagitiosa gesta replicabo. Hunc enim cœlestium dicunt tenere, tanquam cæteris meliorem, qui statim vt adoleuit, sororem propriam, quam Iunonem dicunt, duxit vxorem, in quo vti que statim fit similis pecude. Iuno Vulcanum parit, sed, vt tradunt, non ex Ioue conceptum. **E** Ex ipso autem Ioue Medeam genuit, quam responso accepto, quod qui ex ea nasceretur fortior ipso esset, & regno eum depelleret, assumens etiam ipse deuorat, & rursus genuit de cerebro quidem Mineruam, de femore vero liberum. Post hæc Thetidem cum adamasset, aiunt Prometheum pronunciaſſe ei, quod si concubisset cum ea, qui ex ea nasceretur, fortior esset patre, & ob hoc veritus, Peleo cuidam dat eam in matrimonium: dehinc Persephone, quæ ei ex Cerere fuerat suscepta miscetur, ex qua Dionysium genuit, qui à Titanis disceptus est: sed recordatus, inquit, ne fortè pater suus Saturnus alium filium generaret, qui etiam se fortior nasceretur, regnoque depelleret, oppugnare adgreditur patrem vnã cum fratribus eius Titanis: quibus oppressis, ad vltimum etiam patrem in vincula coniecit, defæctaque eius genitalia in mare proicit, sed cruor qui defluxit ex vulnere susceptus, fluctibus & frequenti collisione in spumam versus, procreauit eam quam dicunt Aphroditem, quamque apud nos Venerem appellant: ex cuius concubitu quæ erat vti que soror, hunc ipsum Iouem ferunt genuisse Cyprin, ex qua aiunt & Cupidinem natum. Hæc quidem de incestis eius: audi nunc & de adulteriis. Europam Oceani coniugem vitiat, ex qua nascitur Dodonæus. Helenam Pandionis, ex qua nascuntur Charites, Thalia, Euphrosyne, Aglaia. Themin sororem suã, ex qua nascuntur Horæ, Eurinomia, Dice, Irene. Themisto Inaci, ex qua nascitur Archas. Idean Minois, ex qua nascitur Asterion. Phaniſſam Alphionis, ex qua nascitur Endymion. Io Inachi, ex qua nascitur Epaphus. Hippodamiam & Iſionem Danaï filias,

Chaos potestici oui specie habuit.

Masculofœmina. Phanetam enim apparere est. Titanes.

Saturnus. Rhea.

Orcus. Neptunus. Iupiter.

Flagitia Iouis. Iuno.

Minerua.

Iouis adulteria.

quarum vnam Hippodamiam Olenus, Iſionem vero Orchomenus ſiue Chryſes habuit. Carinean Phœnicis, ex qua naſcitur Critomaris, quæ fuit ſodalis Dianæ. Calliſto Lycaonis, ex qua naſcitur Orcas. Lybeen Munanti, ex qua naſcitur Belus. Latonam, ex qua naſcitur Apollo, & Diana. Leanidam Eurymedontis, ex qua naſcitur Coron. Lyſithean Eueni, ex qua naſcitur Helenus. Hippodamiam Bellorophontis, ex qua naſcitur Sarpedon. Megaciten Macareï, ex qua naſcitur Thebe, & Locrus. Nioben Phoronei, ex qua naſcitur Argus, & Pelafgus. Olympiadam Neoptolemi, ex qua naſcitur Alexander. Pyrrham Promethei, ex qua naſcitur Helmethus, Protogeniam & Pandoram Deucalionis filias, ex quibus genuit Aethelium, & Dorum, & Meleram, & Pandorum. Thaicruciam Prothei, ex qua naſcitur Nymphus. Salaminam Afopi, ex qua naſcitur Saracon. Taygeten, Electran, Maian, Plutiden Atlantidis filias, ex quibus genuit ex Taygete quidem Lacedæmonem, ex Electra Dardanum, ex Maia Mercurium, ex Pluride Tantalum. Pthian Phoronei, ex qua genuit Achæum. Chalciam nympham, ex qua naſcitur Olympus. Charidiam nympham, ex qua naſcitur Alchamus. Chloridam, quæ fuit Ampegi, ex qua naſcitur Mopſus. Cotoniam Leſbi, ex qua naſcitur Polimedes. Hippodamiam Aniceti, Chryſogeniam Penei, ex qua naſcitur Thiſſæus. Sed & alia ſunt plurima eius adulteria, ex quibus nec progeniem ſuſcepit, quæ enumerare ſatis longum eſt. Verum ex his omnibus quas enumerauimus, nonnullas transformatus, utpote magus, vitiauit. Denique Antiopem Myctei verſus in Satyrum corrupit, ex qua naſcuntur Amphion & Zethus. Alcmenâ mutatus in virû eius Amphitritonem, ex qua naſcitur Hercules. Aeginam Afopi mutatus in aquilam, ex qua naſcitur Aeaçus. Sed & Ganimeden Dardani, mutatus nihilominus in Aquilam ſuprat. Manthean Phoci, mutatus in vrfum, ex qua naſcitur Arctos. Danaën Achryſij, mutatus in aurum, ex qua naſcitur Perſeus. Europen Phœnicis, mutatus in taurum, ex qua naſcitur Minos & Rhadamantus, Sarpedonque. Eurymedufam Aghelai, mutatus in formicam, ex qua naſcitur Myrmidon. Thalian Aetnam nympham mutatus in vulturem, ex qua naſcuntur apud Siciliam Palifci. Imandram Genean apud Rhodum, mutatus in imbrem. Caſſepiam, ex qua naſcitur Anchinos. Ladam Theſi, mutatus in cycnum, ex qua naſcitur Helena: & iterum eandem motuſynen in ſtellam, ex qua naſcuntur Caſtor & Pollux. Lamiam mutatus in vupam. Mneſynen mutatus in paſtorem, ex qua naſcuntur Muſæ nouem. Nemefin mutatus in anſerem. Semelen Cadmian mutatus in ignem, ex qua naſcitur Dionyſius. Ex filia autem ſua Cerere, genuit Perſephonen, quam & ipſam corrupit mutatus in draconem: ſed & Europam patri ſui Oceani vxorem, & ſororem eius Eurynomen adulterat, & patrem punit: & Pluten Atlantidis filij ſui adulterat filiam, ex qua natum ſibi filium Tantalum damnat. Ex Lariffe etiam Orchomenij genuit Tityonem, quem & ipſum ſupplicij tradidit. Dianam Ixionis filij ſui diripiens vxorem, ipſum perennibus ſubiicit pœnis, & penè omnes quos ex adulterijs genuit filios, violentæ mortis conditione damnauit, quorum & ſepulchra penè omnium manifeſta ſunt. Ipſius denique paricidæ, qui & patruos peremit, & vxores eorum vitiauit, ſororibus ſuprum intulit, multiformis magi ſepulchrum euidēs eſt apud Cretenſes, qui tamen ſcientes & conſentes infanda eius atque inceſta opera, & omnibus enarrantes, ipſi eum conſiteri deum non erubescunt: vnde mirum mihi & valde mirum videtur, quomodo is qui ſuper omnes mortales ſcelere & flagitijs eminet, ſanctum, & quod eſt ſuper omne bonum, nomen acceperit, vt pater deorum atque hominum vocaretur: niſi forte ille qui malis hominum gaudet, eum quem ſcleribus eminere ſuprà cæteros vidit, ſuprà cæteros ei honorem cōferre inſolentes animas ſuaſit, vt ad imitationem malorum inuitaret vniuerſos. Sed & filiorum eius, qui apud eos dij putantur, ſepulchra ſingulis quibusque in locis manifeſtiſſime demonſtrantur: Mercurij apud Hermopolim, Cypriz Veneris apud Cyprium, Martis in Thracia, Liberi apud Thebas, vbi diſcerptus traditur: Herculis apud Tyrum, vbi igni crematus eſt. In Epidauro Aſculapij: quiſque omnes non ſolum vt homines deſuncti, ſed vt nequam homines puniti pro ſcleribus docentur, & tamen ab ſtultis hominibus vt dij adorantur. Quod ſi argumentari volunt, & magis hæc loca ortus eorum quam ſepulchra vel mortis adfirmant, ex vicinis & adhuc recentibus geſtis, priora & vetera conuincuntur, cum docuerimus adorari ab eis eos, quos etiam ipſi homines & deſunctos; vel potius punitos eſſe proſitentur, verbi gratia, vt Syri Adonem, Aegyptij Oſirin, Ilienſes Hectorem, apud Leuconefſum Achillem, apud Pontum Patroclum, apud Rhodum Alexandrum Macedonem, multosque alios per diuerſa loca, ſinguli vt deos colunt & adorant, quos

Ex Mnemot
ſync Muſæ

Habet hoc
idē Lactā-
tius, ex hoc
opinor quæ-
dam mutua-
tus, nã fe-
ries argumē-
ti que ratio
hoc omni-
no clamat.

A quos homines mortuos fuiſſe nõ dubitant. Vnde conſequens eſt etiam priores ſimili errore prolapſos, mortuos hominibus, qui forte vel potentia aliquid, vel artis habuerunt, maximeque ſi phantaſijs magicis in ſtuporem ſtolidos homines adduxerant, honorem contuliſſe diuinum. Iam hinc additum eſt, vt & poëtæ elegantia verborum, commenta erroris ornarent, & ſuauiſſe dicendi immortales effectos eſſe ex mortalibus perſuaderent: imò & amplius aliquid, ex hominibus aiunt ſtellas fieri, & arbores, & animalia, & flores, & aues, fontesque ac fluuios: & ni verboſitas videretur, omnes penè ſtellas, quas ex hominibus effectas adferunt, enumerare, vel arbores, vel fontes, ac fluuios poſſem: exempli tamen cauſa ſingula ſaltem ex ſingulis memorabo. Andromedam Cephei, in ſtellam dicunt eſſe conuerſam, Danaën Ladonis fluuij filiam, in arborem commutatam, Hiacynthum Apollonis dilectum in florem, Calliſto in ſidus quod arctoa vocant, Progenem & Philomelam cum Tereio in aues, Thyſben apud Ciliciam in fontem, & Piramum inibi in fluuium reſolutos, omnesque penè, vt dixi, vel ſtellas, vel arbores, fontesque ac fluuios, floresque & animalia, vel aues, aliquando homines fuiſſe confirmant. At Petrus hæc audiens, ait: Ergo ſecundum ipſos, antequam homines mutarentur in ſtellas, vel cætera quæ enumeras, & cælum ſine ſtellis erat, & terra ſine arboribus & animalibus, nec fontes, nec flumina, nec aues erant: & quomodo ipſi homines vixerunt ſine his, qui in hæc poſtmodum mutati ſunt, cum conſtet nec potuiſſe priuſ ſine his vitam ducere homines in terris? Et ego reſpondi: Sed ne ipſum quidem cultum deorum ſuorum obſeruare conſequenter norunt, vnusquiſque enim eorum quos colunt, habet aliquid ſibi dicatum, à quo debent ſe continere cultores, vtputa Mineræ oliuam, Ioui capram ferunt dicatam, Cereri ſemina, Libero vinum, Oſiri aquam, Hammoni arietem, Dianæ ceruum, Syrorum damoni piſcem & columbam, Vulcano ignem: & vnicuique, vt dixi, eſt aliquid proprie dicatum, à quo oportebat abſtinere ſe cultores, ad honorem eorum quibus dicati ſunt. Nunc autem ſinguli ab vno aliquo ſe obſeruantes, pro vnus honore cæteros omnes iratos habent, quos vtique ſi placare velint, pro honore omnium, abſtinere ſe ab omnibus oportebat, vt ante diem iudicij iuſta à ſemetiſſis ſententiâ condemnati, morte miſerrima per inediaſ deperirent. Verum ad propoſitum reuertamur. Quæ, malum, ratio eſt, imò quæ amentia mortalium poſſidet mentes, vt hominem quem impium, ſceleſtum, profanum, Iouem dico inceſtum, patricidam, paricidam, non ſolum ſciunt eſſe, ſed & publice in theatris cantant, hunc vt deum colant & adorent? Aut ſi pro his geſtis deus eſſe meruit, ergo & ſi quos audiit homicidas, adulteros, paricidas, inceſtos, etiam nunc debent vt deos adorare, Sed quod in alijs execrantur, ſcire omnino non poſſum, cur in illoſ uerentur. Et Petrus reſpondit: Quoniam te neſcire dicis, diſce à me cur in illoſ facinoroſa geſta uerentur: primo quidem, vt cum ipſi ſimilia egerint, acceptos ſe ei futuros ſciant, utpote quem imitantur in flagitijs. Secundo, quod hæc literis ſcite recondita, & verſibus eleganter inſerta veteres reliquerunt. Et nunc puerilis eruditionis obtentu, cum eorum notitia teneris & ſimplicibus adhæſerit mentibus, reuelli ex eis atque abiici difficulter poteſt. Hæc cum dixiſſet Petrus, Niceta reſpondit: Non putes domine mi Petre, non habere eruditos quoſque gentiliū verifiſſimilitudines quaſdam, quibus adſtruant hæc quæ culpabilia videntur & probrroſa, quæ quidē ego non vt confirmans errores eorum dico: abſit enim à me, vt hoc vel ad cogitationem meam veniat: ſed tamen ſcio eſſe apud prudentiores ipſorum, deſenſiones quaſdam, quibus adſtrudere & colorare ſolent hæc, quæ videntur abſurda. Et ſi tibi placet, vt aliqua ex his proferam, quæ ex parte aliqua retineo: vt iubes faciam. Cùmque Petrus permiſiſſet, Niceta hoc modo cœpit: Omnis ſermo apud Græcos, qui de antiquitatis origine conſcribitur, cum alios multos, tum duos præcipuos autores habet, Orpheum & Heſiodum. Horum ergo ſcripta in duas partes intelligentiæ diuiduntur, id eſt, ſecundum literam, & ſecundum allegoriam: & ad ea quidem quæ ſecundum literam ſunt, ignobilis vulgi turba confluxit. Ea vero quæ ſecundum allegoriam conſtant, omnis philoſophorum & eruditorum loquacitas admirata eſt. Orpheus igitur eſt, qui dicit primo fuiſſe Chaos ſempiternum, imenſum, ingenitum, ex quo omnia facta ſunt: hoc ſanè ipſum Chaos non tenebras dixit eſſe, non lucem, non humidum, non aridum, non calidum, non frigidum, ſed omnia ſimul mixta, & ſemper vnum fuiſſe, inſorme aliquando, tamen quaſi ad oui immanis modum, per immenſa tempora effectam peperit, ac protuliſſe ex ſe duplicem quandam ſpeciem, quæ illi Maſculofæminam vocant, ex contraria admixtione huiusmodi diuerſitatis ſpeciem concreatam: & hoc eſſe principium omnium, quod primū ex materia puriore proceſſerit, quodq;

Ita factu eſt,
vt deorū nū-
merus ſer-
mē vltra ho-
minū incre-
uerit. Plin.
Transformationes
hominum.

Vel vn° Te-
rentianus
Cherea ſa-
tis locuples
erit, teſtis
hoc ita eſſe,
is enī quod
in virginem
ſibi permi-
ſit, Iouis ſe
exēplo fecit
ſe excuſat.

Orpheus
Heſiodus.

Cœli & Terræ filij.

Jupiter vnde dicitur sit.

Minerva & filia propter immortalitatem dicitur.

Saturni manus à Ioue vincit.

Venus.

Cupido.

Saturnus.

Iuno.

Diana.

Mercurius.

procedens discretionem quatuor elementorum dederit, & ex duobus quæ prima sunt elementis, fecerit cœlum, ex aliis autem terram, ex quibus iam omnia participatione sui inuicem nasci dicit & gigni. Hæc quidem Orpheus. Subiungit autem his & Hesiodus, post Chaos statim Cœlum dicens factum esse, & Terram: ex quibus ait progenitos illos vndecim, quos interdem & duodecim dicit: ex quibus sex mares, quinque feminas ponit: nomina autem dat maribus, Oceanus, Cœus, Chrius, Hyperion, Iapetus, Chronus, qui & Saturnus. Item feminas, Thya, Rhea, Themis, Mnemosyne, Thetis: quæ nomina per allegoriam hoc modo interpretantur. Numerum quidem vndecim vel duodecim, ipsam dicunt primam naturam, quam & Rheam à fluendo dictam volunt: reliquos autem decem accidentia eius dicunt, quas & qualitates appellant: duodecimum tamen addunt & Chronum, quem apud nos Saturnum dicunt, hunc pro tempore accipiunt. Saturnum ergo & Rheam tempus ponunt, & materiam, quæ ubi cum humido, & arido, & calido, & frigido tempore fuerint admixta, omnia generat. Hæc ergo, inquit, primo omnium tempore multo concretam genuit quandam quasi bullam, quæ ex spiritu qui in aquis erat, paulatim collecta intumuit, & aliquanto tempore circumacta per superficiem materiæ, ex qua quasi ex vulua processerat, rigore frigoris obdurata, & glacialibus augmentis semper crescens, abrupta tandem demergitur in profundum, ac pondere ipso pertracta, in infernum descendit. Et quia inuisibilis facta est, Aides appellata est, qui & Orcus, vel Pluto nominatur. Cùmque de superioribus mergeretur in inferna, locum confluendi humido præbuit elemento, & pars crassior, quæ est terra, aquis cedentibus patefacta est. Hanc ergo aquarum libertatem, quæ prius bulla obtegente premebatur, postquam illa inferni sortita est locum, Neptunum esse appellatum. Post hoc cum elementum frigidum per concretionem glacialis bullæ, ad inferiora fuisset absorptum, & aridum fuisset humidumque discretum, nullo iam impediendo elementum calidum ignis, utpote vigore & leuitate ad superiora conuolauit æris, spiritu & procella subuectum. Hanc ergo procellam, quæ καταιγίς Græce appellatur, ægam, id est capram dixerunt: & ignem qui ad superna conscendit, Iouem: & ideo eum capra subuectum conscendisse Olympum dicunt. Ipsum vero Iouem Græci quidem à viuendo, vel vitam dando: nostri à iuuando nominatum volunt. Hanc ergo esse viuentem substantiam ferunt, quæ in superioribus posita, vi caloris velut cerebri ambitu, ad se trahens cuncta, & cuiusdam temperamenti moderatione componens, de capite dicitur genuisse sapientiam, quam Mineruam vocant, quæ à Græcis ἀθλῶν, propter immortalitatem, nominata est: quæ quia pater omnium per sapientiam suam cuncta condidit, & ex ipso capite eius, & principali omnium genita dicitur loco, & temperata admixtione elementorum, vniuersum formasse mundum, & adornasse perhibetur. Igitur species quæ materiæ indita sunt, ut fieret mundus, quia vi caloris constringuntur, Iouis viribus contineri dicuntur. Quæ quoniam sufficienter se habent, nec ultra addi sibi indigent aliquid noui, sed vnumquodque seminis sui posteritate reparatur, vincit esse à Ioue Saturni manus dicuntur: quia nihil noui iam, ut dixi, ex materia tempus producit, sed calor seminum, secundum sui speciem cuncta restituit: nec ultra Rheæ partus, hoc est, propagatio materiæ fluentis ascendit, & ideo ipsam primam elementorum diuisionem, abscissionem Saturni nominant, quasi qui ultra mundum generare non possit. Nam de Venere hoc modo allegoriam tradunt, ubi aiunt, ætheri subiectum est pelagus, cum repercussus aquis splendor, cœli gratior refulsisset, venustas rerum quæ ex aquis pulchrior apparuerat: Venus nominata est, quæ ætheri tanquam fratri suo sociata, quod concupiscibile decus effecerit, Cupidinem genuisse memorata est. Hoc ergo modo per allegoriam Chronum quidem, qui est Saturnus, tempus esse, ut diximus, tradunt: Rheam materiam: Aiden, id est, Orcum, inferni profundum, Neptunum aquam, Iouem ætherem, id est, caloris elementum, Venere venustatem rerum, Cupidinem concupiscentiam, quæ inest rebus omnibus, per quam posteritas reparatur, vel etiam rerum ratio, quæ sapienter inspecta delectat. Hera, id est Iuno, ær iste medius qui de cœlo vsque ad terram descendit, ponitur. Diana, quam ipsam Proserpinam dicunt, ærem inferne tradunt. Apollinem ipsum etiam Solem dicunt, circumuectum polum. Mercurium verbum, quo ratio de singulis quibusque reddatur. Martem intemperatum ignem, qui cuncta consumat. Sed ne singula enumerando immoremur, ad hanc allegoriam speciem, de vnoquoque eorum quos colunt, in quibus secretior de talibus inest peritia, honestas sibi videntur, & iustas reddere rationes. Hæc cum Niceta dixisset, Aquila respondit: Valde mihi videtur quisquis ille est autor & inuentor horum, impius extitisse, si hæc quæ grata & honesta videntur abscondit, & superstitionis suæ ritum, in

tum, in dedecorosis & turpibus obseruantis conlocavit, cum ea quæ secundum literam scripta sunt, manifesta inhonesta sint, & turpia, & tota religionis eorum obseruantia, in ipsis confiteret, ut per huiusmodi scelera & impietates, deos suos quos colunt, doceant imitari. Nam in istis allegoriis quæ eis vtilitas erit? quæ quamuis honesta finguntur, nullus tamen ex eis aut vsus ad cultum peruenit, aut ad mores emendatio. Vnde magis constat, quod prudentes viri cum viderent communem superstitionem tam probrosam esse, tam turpem, nec tamen corrigendi modum aliquem, vel scientiam didicissent, quibus potuerunt argumentis, & interpretationibus conati sunt res inhonestas honesto sermone velare, & non, ut dicunt, honestas rationes, inhonestis fabulis occultare: quod si esset, nunquam utique ipsa eorum simulacra, & atque ipsæ de eis picturæ, cum suis vitiis & criminibus formarentur. Nō cygnus adulter Ledæ, nec taurus formaretur Europæ, & in mille monstra eum, quem putant meliorem omnibus, verterent. Quod utique si magni & sapientes, qui sunt apud eos viri, fictum scirent esse, non verum, nōne impietatis arguerent & sacrilegij, eos qui ad iniuriam deorum huiusmodi aut picturam ponerent, aut sculperent simulacra: denique regem temporis sui, depingant in bouis forma, vel anseris, vel formicæ, vel vulturis, & scribant super, regis sui nomen, atque huiusmodi vel statuas, vel imaginem conlocent, & iniuriam facti sentient, & vindictæ magnitudinem? Sed quoniam vera hæc magis sunt, quæ publica turpitudine testatur, & ad excusationem à viris prudentibus, sermonibus honestis quaesita sunt, & concinnata velamina, idcirco non solum non prohibentur, sed & ipsi mysterijs Saturni filios deuorantis, & occultati pueri, per Corybantum & cymbala, & tympanorum sonitus, exprimuntur imagines. De abscissione vero Saturni, quæ maior erit probatio veritatis, quam ut in honorem dei sui, simili infelicitatis forte abscondantur etiam cultores: Cum ergo hæc manifeste cernantur, quis tam exigui sensus, imò tam stolidi inuenietur, cui non palam sit, hæc magis vera esse de infelicitibus diis, quæ infeliciores cultores etiam corporum suorum vulneribus, & abscissione testantur: Quod si, ut dicunt, hæc ita honeste & pie gesta, tam inhoneste ritu ministrantur & impio, sacrilegus profecto est, quisquis ille, vel ex initio hæc tradidit, vel nunc male tradita persistit implere. Quid autem & de libris dicimus poetarum, nōne oportuerat eos, si honesta, & pia deorum gesta, turpibus fabulis infamarunt, abiici protinus, atque in ignem dari, ne persuaderent teneræ adhuc ætati puerorum, Iouem ipsum deorum principem, paricidam erga parentes, incestum erga sorores & filias, impurum etiam in pueros extitisse: Venerem cum Marte, adulteros, & omnia illa quæ iam superius dicta sunt. Aut quid tibi videtur domine mi Petre? Tunc ille respondit: Certus esto dulcissime Aquila, quia omnia per bonam dei prouidentiam gesta sunt, ut non solum infirma, & fragilis, verum & turpis esset causa quæ futura erat contraria veritati. Si enim validior & verisimilior fuisset erroris adfertio, haud facile quisquam qui in eo deceptus esset, ad iter veritatis rediret. Si enim nunc cum tam multa probra & dedecora de diis gentium proferuntur, vix aliquis turpem derelinquit errorem, quanto magis si esset ibi aliquid honestum & verisimile: Difficulus namque transfertur anima ab his, in quibus à prima ætate præuentus est: & ob hoc, ut dixi, diuina prouidentia factum est, ut erroris substantia, & infirma esset & turpis. Sed & cætera omnia simili modo, competenter & commode dispensat diuina prouidentia, licet nobis ignorantibus rerum causas, bonæ & optimæ dispensationis diuinæ non liqueat ratio. Cum hæc Petrus dixisset, ego Clemens Nicetam rogabam, ut aliqua de allegoriis gentilium, quas diligenter adtigerat, agnoscendi gratia exponeret: vtile enim est, ut cum gentilibus disputamus, etiam ista nos minime lateant. Et Niceta: Si, inquit, permitti dominus meus Petrus, possum dicere. Tum Petrus: Hodie, inquit, permisi vobis dicere aduersum gentiles ut nos. Et Niceta ait: Dic ergo Clemens, de quibus audire velis. Cui ego aio: Quomodo tradunt de deorum cœna gentiles, quam in Pelei nuptiis habuerunt, & Thetidis, quem dicunt esse Paridem pastorem, & quas ponunt in Iunone, Minerua & Venere, quæ apud eum iudicantur, quem ius Mercurium, vel quod malum, & cætera quæ per ordinem consequuntur: enarra nobis. Tum Niceta: Cœnæ deorum causa hoc modo se habet. Conuiuium mundum tradunt: discumbendi ordinem deorum, stellarum positionem, quos Hesiodus cœli & terræ primos filios nominat, in quibus sex mares, & sex feminas, ad duodecim signorum numerum referunt, quæ vniuersum circumeunt mundum: dapes autem conuiuii, rationes esse & causas rerum tradunt, dulces & concupiscibiles, quæ qualiter regatur & gubernetur hic mundus, ex signorum positione, & astrorum cursibus colliguntur. Ad libertatis tamen conuiuii modum, dicunt ista constare, pro eo quod potestatem habeat vniuscuiusque sensus

Allegorie de diis gentiliū ad velanda dedecora eorum inuictæ sunt.

Prouidentia dei oia sunt infirma & palam inhonesta, quæ veritati repugnant.

Allegorie legatissima cœnæ deorum quæ apud poetas describitur. Selecti sunt hinc et Aug. de ciui. del. sensus

sentus, si velit degustare aliquid ex huiusmodi scientia, aut si nolit: & sicut in conuiuio nemo cogitur, sed vescendi libertas penes vnumquemque est, ita & philosophandi ratio, pendet in voluntatis arbitrio. Discordiam, concupiscentiam carnis dicunt, quae insurgit aduersum propositum mentis, & philosophandi impedit studium: ideo denique & tempus illud esse aiunt, in quo de nuptiis agitur. Peleum vero & Thetidem nympham, aridum & humidam ponunt elementum, ex quorum admixtione substantia corporum constat. Mercurium verbum esse tradunt, per quod sensui doctrina confertur. Lunonem pudicitiam. Mineruam fortitudinem.

Inde etiam nonne quidam Mercurium inuenisse testantur.

Venerem libidinem dicunt. Paridem sensum. Si ergo aiunt, accidat in homine barbarum esse & imperitum sensum, & rectum iudicium nescientem, sprete pudicitia, & virtute, libidini paliam, quod est malum, dabit, per quod non solum sibi, sed & civibus & vniuersae genti subuersio & perniciēs aderit. Haec ergo licet illis componere ex qualibet materia visum sit, tamen aptari ad omnem hominem possunt, quia si quis pastoralem & rusticum atque imperitum habeat sensum, nec velit erudiri, ubi corporis calor de libidinis suauitate suggererit, cōtinuō sprete studiorum virtutibus, & scientiae bonis, ad voluptatis corporum animum confert. Et hunc est vnde impacata bella consurgunt, vrbes ruunt, patriae concidunt, sicut & Paris, raptā Helenā, ad mutuū Græcos & Barbaros armauit exitium. Et Petrus conlaudans prosequutionem eius, ait: Multas ut video, ingeniosi homines, ex his quae legunt, verisimilitudines capiunt, & ideo diligenter obseruandum est, ut lex dei cum legitur, non secundum proprii ingenij intelligentiam legatur. Sunt enim multa verba in scripturis diuinis, quae possunt trahi ad suum sensum, quem sibi vnusquisque sponte praesumpsit: quod fieri non oportet. Non enim sensum quem extrinsecus attuleris alienum, & extraneum debes quaerere, quem ex scripturarum autoritate confirmes, sed ex ipsis scripturis sensum capere veritatis: & ideo oportet ab eo intelligentiam discere scripturarum, qui eam a maioribus, secundum veritatem sibi traditam, seruat, ut & ipse possit ea quae recte suscepit, competenter adserere. Cum enim ex diuinis scripturis integram quis susceperit, & firmam regulam veritatis, absurdum non erit, si aliquid etiam ex eruditione communi ac de liberalibus studiis, quae fortē in pueritia adtingit, ad adferentem veri dogmatis conferat: ita tamen ut ubi vera didicit, falsa & simulata declinet. Et cum haec dixisset, ad patrem nostrum respiciens, ait: Tu ergo senex si quidem saluti animae tuae consulis, ut cum corpore fuerit resoluta, pro breui hac conuersione, requiem inueniat sempiternam, require de quibus vis, & consule ut possis si quid in te est dubitationis abicere: incertum enim est etiam iuuenibus vitae tempus, senibus autem iam nec incertū est: non enim dubitatur, quin quantumcumque est quod putatur superesse, breue sit. Et ideo tam iuuenes quam senes oportet de conuersione, & poenitentia valde esse sollicitos, & satagere ut de reliquo ornent animam suam ornamentis dignissimis, id est, dogmatibus veritatis, decore pudicitiae, splendore iustitiae, candore pietatis, aliisque omnibus quibus comptam decet esse rationabilem mentem. Tum praeterea declinare a consortiis inhonestis & infidelibus, & societates habere fidelium, atque illos frequentare conuentus, in quibus de pudicitia, de iustitia, de pietate tractatur. Orare semper deum ex corde, & ab ipso petere quae decet a deo posci, ipsi gratias agere, veram poenitentiam gerere praeteritorum gestorum. Aliquantulum etiam, si possibile est, per misericordias pauperum iuuare poenitentiam, per haec enim facilius venia dabitur, & indulgenti citius indulgebatur. Quod si prouectioris aetatis sis is, qui ad poenitentiam venit, eō magis gratias agere debet deo, quod postquam fractus est omnis impetus concupiscentiae carnalis, scientia veritatis accepta, nulla ei imminet pagna certaminis, per quam insurgentes aduersum animam, reprimat corporis voluptates. Superest ergo in agnitione veritatis, & misericordiae operibus exerceri, ut adferat fructus dignos poenitentiae, nec putet quia in temporis longitudine documentum conuersionis ostenditur, & non in deuotionis ac propositi firmitate: deo enim manifestae sunt mentes, qui non temporum rationem colligit, sed animorum: ipse enim probat si quis agnita veritatis praedicatione non distulit, neque tempus negligendo consumpsit, sed statim, & si dici potest eodem momento, praeterita perhorrescens, futurorum desiderium coepit, & in amore regni caelestis exarsit. Propter quod nemo vestrum ultra dissimulet, nec retro respiciat, sed ad euangelium regni dei libenter accedat. Non dicat pauper, quia cum diues factus fuero, tunc conuertar: non requirit a te deus pecuniam, sed animum misericordem, & piam mentem. Neque diues conuersionem suam differat, pro solitudine seculari, dum cogitat quomodo dispenset abundantiam frugum: neque dicat intra semetipsum, quid faciam, ubi recondam fructus meos: neque

Petrus ne quidem cognitiōne fabularū damnat, sed vetat id fieri in scripturis quod indiligens non bis etiam cum gratia in fabulis.

Retro respiciens est moras texere, aut calidari aliud quod prius te age te expediat.

A neque dicat animae suae, habes multa bona reposita in annos multos, epulare, letare: nam dicitur ei: Stulte, hac nocte auferetur abs te anima tua, & quae preparasti cuius erunt? Itaque festinet ad poenitentiam omnis aetas, omnis sexus, omnisque conditio, ut vitam consequatur aeternam. Iuuenes quidem in eo grati sint, quod in ipso impetu desideriorum ceruices suas iugo subiiciunt disciplinae. Senes & ipsi laudabiles, quia multi temporis consuetudinem in qua male praesenti sunt, pro dei timore commutant. Nemo ergo differat, nemo cunctetur: quae enim causa cunctandi est ad bene agendum? aut times, ne cum benefeceris, ibi remunerationem non inuenias ut putasti? Et quid senties detrimenti si bene feceris gratis, nonne etiam sola in his sufficeret conscientia? Quod si inueneris, ut praesumis, nonne pro paruis, magna, & pro temporalibus, aeterna recipies: verum ego haec propter incredulos dixi. Nos autem quae praedicamus, ita se habent: quia nec aliter esse possunt, quae prophetica voce promissa sunt. Si quis vero cupit examissimam veritatem nostrae praedicationis agnoscere, conueniat ad audiendum, & quid sit verus propheta cognoscat, & tunc demum omnis in eo cessabit ambiguitas: si tamen non obstinatis animis resistat his, quae vera esse compererit. Sunt enim quidam qui quolibet modo, ad hoc tantum respiciunt, ut vincant, & laudem pro hoc magis quam salutem quaerant, quibus non eueniat vel dici aliquid, ne & sermo nobilis patiatur iniuriam, & iniuriae suae reum aeterna morte condemnent. Quid enim est in quo aduersari praedicationi nostrae quis debeat? aut in quo contra veri honestique fidem sermo praedicationis nostrae deprehenditur? Cui dicit honorandum esse deum, & patrem omnium conditorem, eiusque filium, qui solus cum & voluntatem eius nouit, cuique soli de omnibus credendum est, quae praecipit: solus enim est lex, & legislator, & iudex iustus, cuius lex discernit, honorandum esse deum, dominum omnium, per vitam sobriam, castam, iustam, misericordem, & in ipso solo omnem collocandam spem. Sed dicit aliquis, etiam a philosophis huiusmodi praecipit dari. Nihil est simile: nam de iustitia quidem ab eis, & sobrietate mandatur: sed remuneratorem deum, gestorum bonorum malorumque non norunt, & eō leges & praecipit eorum, accusatorem tantummodo publicum vitant, conscientiam vero purificare non possunt. Quid enim timeat in occulto peccare, qui occultorum esse arbitrum & iudicem nescit? Addunt praeterea philosophi in praecipit suis, etiam deos, qui sunt daemones, honorandos: quod solum, etiam si in aliis probabiles viderentur, grauissimam eos potest impietatis arguere, & propriis condemnare sententiis: qui vnum quidem esse pronunciant deum, pro adsentatione tamen erroris humani, plures mandent colendos. Aiunt autem & illud philosophi, deum non irasci, nescientes quid dicant. Ira enim mala est, ubi mentem turbat, ut rectum consilium perdat: illa vero quae malos punit, perturbacionem menti non infert: sed vnus, ut ita dixerim, idemque affectus est, qui & bonis praemia, & malis retribuit poenam: nam si bonis & malis bona restituat, & simili remuneratione erga pios vitatur, & impios, iniustus potius quam bonus videbitur. Sed ais: nec deus debuit facere malū. Verum dicis: neque facit: sed qui ab eo creati sunt, dum iudicandos se esse non credunt, indulgentes voluptatibus suis, a pietate & iustitia deuoluti sunt. Sed dices, si iustum est punire malos, statim ut male agunt, puniri debent. Tu quidem bene festinas, sed ille quia aeternus est, & quem nihil latet, & quanto nullus ei finis, tanto & proluxa patientia est, & non ad velocitatem vindictae, sed ad salutis respicit causas: delectatur enim non tam morte, quam conuersione peccantis. Ideo denique & sanctum baptisma largitus est hominibus, ad quod si quis venire festinet, & de reliquo maneat emendatus, delentur ex eo omnia peccata, quae per ignorantiam commissa sunt. Nam philosophi quid contulerunt vitae mortalium, dicendo hominibus non irasci deum? nempe ut docerent eos nullum habere vindictae alicuius, vel iudicij metum, & per hoc tota peccantibus frena laxarent. Aut quid illi humanum genus iuuarunt, qui dixerunt non esse deum, sed casu omnia, & fortuito agi: nonne ut haec audientes homines, & arbitrantur nullum esse iudicem, nullum prouisorum rerum, ad omne facinus, quod vel furor, vel auaritia, vel libido dictasset, neminem verendo praecipites agerentur? Nam illi multum reuera iuuarunt mortalium vitam, qui dixerunt nihil posse sine Genesi fieri, scilicet ut vnusquisque peccati sui causam Genesi adscribens, semetipsum in sceleribus suis pronunciarerit innoxium, dum crimen suum non poenitendo diluit, sed factum culpando congeminat. Nam de illis quid dicam philosophis, qui deos colendos esse introduxerunt, & tales deos, quales paulo ante audistis? Quid fuit aliud discernere, nisi ut vitia, nisi ut crimina, nisi ut flagitia colerentur? Pudet, miseretque me vestri, si creditis quod indigna haec esse & impia, atque execrabilia, aut non deprehendistis haecenus, aut deprehensa & intellecta, mala pro bonis & optimis coluistis.

Nonnulli non sunt committenda verba vitae, ne iniuria patiatur propheta.

Inter salubria philosophorum & Christi praecipit quid intersit.

Dei non irasci quorum pertinet. Ira non semper mala.

Proluxa patientia dei.

Ioan. 12.

Vitia culta pro diis.

De rebus di-
uinis loqui
humani co-
iecturis, q̄
frivolam.

coluistis. Tum præterea & illud quale est, quod præsumperunt nonnulli philosophorum, vel G
de deo loqui, cum sint mortales, & opinione sola de inuisibilibus dicere, vel de mundi origi-
ne, ubi non aderant cum fieret, vel de fine eius, vel de animarum in infernis dispensatione &
iudicio, nescientes quia præsentia quidem & visibilia nosse, hominis est rationabilis. Præterea
vero, & futura, & inuisibilia scire, solius prophetica præscientiæ est. Non ergo hæc coniectu-
ris & opinionibus colligenda sunt, in quibus valde falluntur homines, sed fide prophetice ver-
ritatis, sicut se habet hæc nostra doctrina. Nos enim nihil ex nobis loquimur, nec humana æ-
stimatione collecta adnunciamus, hoc enim decipere est auditores: sed veri prophetæ autori-
tate nobis tradita, & manifesta prædicamus. De cuius præsciētia & virtute prophetica, si quis,
vt dixi, ad liquidum vult documenta suscipere, sollicitus conueniat, & impiger sit ad audien- H
dum, & euidentes dabimus probationes, quibus vim prophetica præscientiæ, non solum au-
ribus audire, sed & oculis etiam videre, ac manu contrectare se credat. De quo cum certam
fidem conceperit, iugum iustitiæ & pietatis absq; vlllo labore suscipiet, tantaq; in eo sentiet
suauitatem, vt non solum nihil ei laboris inesse causetur, verum & amplius aliquid addi sibi
desideret, & imponi. Cumq; hæc & alia his similia dixisset, & nonnullos ex his qui aderant in-
firmos, & demonibus obsessos curasset, gratulantes, & deum cõlaudantes turbas dimisit, præ-
cipiens eis vt ad eundem locum, etiam consequentibus diebus audiendi gratia conuenirent.
Cumq; domi iam inter nos essemus, ac præpararemus ad edendum, ingressus quidam nun-
ciat Appionem Plistonicensis, cum Anubione nuper venisse ab Antiochia, & hospitari cum I
Simone. Tum pater audiens, gauisus est, & ait Petro: Si permittis, volo ire & salutare Appio-
nem, & Anubionem, quia valde amici mihi sunt. Fortassis autem Anubionem etiam suadere
potero disputare cum Clemente de Genesi. Et Petrus: Permittito, inquit, & laudo quod amicos
colis: veruntamen considera, quomodo per prouidentiam dei omnia tibi ex sententia concur-
runt: ecce enim non solum affectio tibi propria deo præstante reparata est; sed & amicorum
præsentia procuratur. Et pater: Vere, inquit, aduerto ita esse, vt dicis. Et cum hæc dixisset, abiit
ad Anubionem. Nos autem cum Petro positi per totam noctem interrogando de diuersis, &
discendo ab eo, delectatione ipsa doctrinæ, & suauitate verborum peruiules mansimus. Et
cum iam auroresceret, Petrus intuens me ac fratres meos, ait: Miror quid visum sit patri ve- K
stro. Cumq; hæc diceret superuenit pater, & inuenit Petrum nobis de se loquentem. Cumq; sa-
lutaasset, satisfacere cepit, & causam exponere, ob quã foris mansisset. Nos autem respicientes
ad eum, expauiimus, vultum in eo Simonis videntes, vocem tamen patris nostri audiebamus.
Cumq; refugeremus eum, & execraremur, stupebat pater quod tam austerè cum eo agere-
mus & barbare. Solus tamen Petrus erat, qui vultum eius naturalem videbat, qui & ait ad
nos: Cur execramini patrem vestrum? Cui nos vnã cum matre respondimus: Hic nobis Si-
mon videtur, vocem habens patris nostri. Et Petrus: Vobis quidem vox eius quæ maleficis
mutata non est, sola nota est: mihi autem etiam vultus eius, qui aliis arte Simonis mutatus
apparet, Faustini patris vestri notus est: & intuens patrem ait: Causa quæ coniugem tuam L
conturbat, ac filios, hæc est: species vultus in te non videtur illa quæ fuit, sed facies execrandi
Simonis in te apparet. Et cum hæc diceret, ingressus quidam ex his qui Antiochiam præcef-
serunt dicebat ad Petrum: Scire te volo domine mi Petre, quia Simon apud Antiochiam pu-
blice multa faciens signa, & prodigia, nihil aliud populo persuasit, nisi quæ ad tui odium perti-
nent, magum te nominans, maleficum, homicidam, & in tantum eos aduersum te odium
concitauit, vt magnopere desiderant, si te vsquam inuenire queant, etiam carnes tuas deuora-
re: & ob hoc nos qui præmissi sumus, videntes valde commotam contra te ciuitatem, occul-
te in vnum conuenientes, considerabamus quid fieri oporteret. Cumq; nullum videremus
exitum rei, superuenit Cornelius Centurio, missus à Cæsare ad præsidem Cæsareæ, publici ne- M
gotij gratia: hunc aduersimus ad nos solum, causamq; ei qua mœsti essemus exponimus, ac
si quid posset, vt iuaret, hortamur. Tū ille promptissime repromittit, se eum protinus fuga-
turum, si tamen consilio eius etiam nos adniteremur: cumq; nos polliceremur impigre cun-
cta gesturos, ait: Cæsar in vrbe Roma, & per prouincias maleficos inquiri iussit ac perimi, ex
quibus plurimi iam perempti sunt. Ego igitur diuulgabo per amicos, me vt istum magum ca-
perem, venisse, & ob hoc missum à Cæsare, quo etiam hic cum cæteris suis sociis puniatur.
Vestri ergo qui cum ipso sunt, occulte quasi vndeunque audierint, dicent ei quod ego ad ip-
sum capiendum missus sum: & certum est, quod cum audierit, fugiat: aut si vos aliquid melius
videtis, dicite. Quid plura, ita factum est à nostris, qui cum ipso erant, explorandi gratia simu-
lati. Vbi

Appionem
Anubionem.

Trãforma-
tio Simonis
in Faustinia-
nũ, in altera
editiõne quã
Ruffinus vt
meliorẽ fe-
quutus est,
nõ cõtine-
tur, & quæ
nec mihi fa-
tis pbeatur.
Sed quia ve-
rustissimus
codex, qui
Basilie est
in bibliothe-
ca Canoni-
corũ, id ha-
bebat, libuit
præmonere
lectorem.
Cornelius
centurio is
qui Acto. X
iustus & ri-
mens deum
dicitur.

A lati. Vbi didicit Simon ventum esse ad se, tanquam ingens sibi beneficium conlatum ab eis
accipiens, in fugam versus est. Discedens igitur ex Antiochia, cum Athenodoro huc venit,
sicut audiimus. hoc ergo visum est nobis omnibus qui præcessimus, vt interim nunc ascen-
das Antiochiam, vsquequo videamus si illo discedente, odium quod de te populo seminavit,
aliqua ex parte vacuetur. Cum hæc insinuasset is qui de Antiochia venerat, Petrus respiciens
ad patrem nostrum, ait: Faustini, à Simone mago transformatus est vultus tuus, sicut ap-
paret: putans enim quod à Cæsare quaereretur ad pœnam, tertius fugit, & suum vultum tibi
imposuit, si forte tu pro ipso capereris, & ad mortem duci possis, vt filiis tuis tristitiam mo-
ueret. Pater vero vbi hæc audiuit, cum lachrymis exclamans: Recte, inquit, æstimasti Petre,
B nam & Anubion, quia mihi valde amicus erat, sub mysterio quodam mihi indicare coeperat
de infidijs eius, sed infelix non credebam, quia nihil in eum commiseram mali. Cumq; om-
nes vnã cum patre tristitia & lachrymis ageremur, interea & Anubion venit ad nos, indicã
nobis Simonem fugisse per noctem, Iudæam petentem. Videns autem patrem nostrum plan-
gentem & lamentantem se, ac dicentem, Infelicem me, qui eum magum audiens non crede-
bam: quid mihi misero accidit, vt vna die recognitus ab vxore, & filiis, latari non potuerim
cum eis, sed ad priores miseras quas in errore pertuli, reuolutus sum? Mater autem multo
grauius sparsis & laceratis crinibus plangebat: nos quoque in permutatione vultus patris stu-
pentis, nec quid rei esset intelligere poteramus. Sed & Anubion omnes nos ita videns adffi-
gi, velut mutus stabat. Tunc Petrus nos intuens filios eius, ait: Mihi credite, quod hic ipse est
pater vester: propter quod & moneo vos, vt quasi patrem seruetis eum. Dabit enim deus oc-
C casionem aliquam, qua deposito Simonis vultu, euidentem patris vestri, id est suam recupe-
rare possit effigiem. Et ad patrem conuersus ait: Ego tibi permiseram salutare Appionem, &
Anubionem, quos tibi amicos à puero fuisse dixeras, non tamen vt cum Simone loquereris.
Et pater: Peccaui, inquit, fateor. Tum Anubion: Et ego, inquit, cum ipso rogo & deprecor te,
vt ignoscas seni, viro bono, & generoso: seductus est infelix, & ludibrio factus, à nominato
mago: dicam enim quomodo res gesta est. Vbi venit ad salutandos nos, contigit vt in ipsa ho-
ra circumstaremus Simonem, audientes eum dicentem quod fugere velit, in ipsa nocte:
D audisse enim se, quod venerint quidam etiam ad hanc Laodicæ ciuitatem, qui eum ex
præcepto imperatoris comprehenderent: velle autem se in hunc qui nuper ingressus est
Faustinianum, omnem conuertere furorem. Et ait ad nos: tantum, inquit, vos facite eum cœ-
nare nobiscum, & ego vnguentum quoddam componam, quo cœnatus perungat faciem suã,
vt ex eo meum vultum omnibus habere videatur: vos autem herbæ cuiusdam succo facies
perungemini prius, vt non fallimini de immutatione vultus eius, ita vt exceptis vobis, alijs
omnibus lucris esse videatur. Et cum ille hæc diceret, aio ad eum: Et quid tibi ex hoc facto
confertur lucrũ? Tum Simon: Primo, inquit, vt ipsum comprehendant qui me quaerunt, & me
desinant quaerere. Si vero punitus fuerit à Cæsare, vt luctum maximum habeant filij sui, qui
me derelicto, confugerunt ad Petrum, & sunt modo adiutores ipsius, Ego autem confiteor ti-
E bi Petre quod verum est: timui tunc Faustiniانو indicare hæc: sed neque spatium nobis ipse
Simon dedit, vt possemus secretis loqui, & plenius ei consilium Simonis aperire. Interea cir-
ca mediam noctem, Simon in Iudæam petens aufugere, deduxit autem eum Athenodorus &
Appion, ego autem simulavi inæqualitatem corporis vt dormire manes, facerem hunc velo-
cius ad vos redire, si forte possit aliquo modo occultari apud vos, ne ab his qui Simonem qua-
runt comprehensus, ad Cæsarem perducatur, & pereat gratis, & nunc sollicitus pro ipso, veni
videre eum, & redire antequam superueniant illi qui deduxerunt Simonem. Et conuersus ad
nos Anubion ait: Ego Anubion patris vestri verum vultum video reuera, quia perunctus sum
prius ab ipso Simone, sicut narrauit nobis, vt oculis meis vera Faustini facies appareret,
F vnde satis stupeo & admiror artem Simonis magi, quod vos stantes modo non agnosceitis
patrem vestrum. Flentibus autem patre & matre, ac nobis omnibus pro his quæ acciderant,
motus miseratione etiam Anubion flebat. Tum Petrus misericordia permotus, restitutum
se promittit faciem patris nostri, dicens ad eum: Audi Faustini, cum nobis prius utilitatis
aliquid cõtulerit error iste transformati vultus tui, & ministrauerit ad ea quæ volumus, tunc
ego veram tibi vultus tui imaginem reddam, si tamen prius quæ à me tibi fuerint imperata,
proffigaueris. Cumq; pater meus impleturum se cuncta quæ iuberet, omni promitteret pacto,
tantum vt propria recuperaret effigiem, Petrus ita cepit: Ipse auribus tuis audisti quod vnus
ex his qui præmissi fuerant, regressus ex Antiochia, nunciauerit quomodo Simon ibi positus,
turbas

Simon i Iu-
dæam fugit.

Nec illa habetur in nullis codicibus, nec mihi arriident.

turbas aduersum me concitauerit, atque in odium mei totam inflammauerit ciuitatem, magnum me & homicidam, ac deceptorem confirmans, in tantum ut desideret, si me videant, etiam carnes meas deuorare. Fac ergo quod ego dico tibi, relinquens apud me Clementem, praecede nos Antiochiam cum coniuge tua, & Fausto ac Faustino filiis tuis. Sed & alios mit- tam tecum, quos mihi videbitur, qui obtemperent his quae praecero. Cum ergo una cum ip- sis Antiochiam veneris, quandoquidem Simon videris, publice stans praedica poenitentiam tuam, & dic: Ego Simon denuncio vobis & confiteor me omnia fecisse de Petro: ille enim neque seductor est, neque magus, neque homicida, neque horum aliquid quaecunque contra eum loquutus sum, sed dixi illa omnia furore commotus. Obsecro ergo vos ipse ego qui du- dum causas odij vobis contra eum dederam, ut nihil tale de eo sentiat: sed deponite odium, cessate ab indignatione, quia vere a deo ad salutem mundi, missus est discipulus veri prophetae, & apostolus. Propter quod suadeo, hortor, & moneo, ut ipsum audiat, ipsi credatis praedican- ti vobis veritatem, ne forte si spreueritis eum, ipsa etiam subito ciuitas vestra pereat. Quam vero ob causam haec nunc vobis confitear, indicabo. Hac nocte angelus dei corripuit me impium, & cur inimicus essem veritatis praconi, vehementissime flagellauit. Deprecor ergo vos, ut etiam si ego ipse post haec veniens ad vos, aliquid tentauero aduersum Petrum dicere, ne suscipiatis nec credatis. Confiteor enim vobis, ego magus, ego seductor, ego deceptor fui, sed poenitentiam ago, licet enim per poenitentiam priora male gesta deleat. Cum haec Petrus intimaret patri, ille respondit: Scio quid velis, ne labores vltra, intellexi enim & noui, quid oporteat, cum ad locum venero, prosequi. Et Petrus iterum suggererat ei, dicens: Cum ergo veneris ad locum, & videris populum ex sermone tuo conuerti, & depositis odiis reci- pere desiderium nostri, mitte & manda mihi, & statim veniam. Cum autem venero, sine mora alienum hunc a te vultum effugabo, & tuum proprium qui tuis omnibus notus est reddam. Et his dictis fratres meos proficisci cum ipso iubet, ac Mathidiam matrem nostram, & quos- dam ex familiaribus simul. Sed mater recusabat proficisci simul, & aiebat: Quasi adultera mihi futura videor, si vultui Simonis coniuncta sim: quod etsi cogar simul ire, impossibile tamen est ut in eodem lectulo cum ipso iaceam, sed nescio si proficisci simul adquirem. Et cum valde renueret, Anubion hortari eam coepit, dicens: Crede mihi & Petro, sed & ipsa vox non tibi Faustinianum esse persuadet coniugem tuum, quem vere non minus ego diligo quam tu. Denique etiam ego ipse vobiscum veniam. Et cum haec dixisset Anubion, promisit mater si- mul se profecturam. Tum ego, competenter, aio, deus negotia nostra componit: habentes enim nobiscum & Anubionem astrologum, cum quo si Antiochiam venerimus, de Genesi adtentius disputabimus. Cumque post medium noctis pater noster, cum his quos iusserat Petrus, & Anubione profectus esset, mane priusquam procederet ad disputandum Petrus, regres- si sunt illi qui deduxerunt Simonem, id est, Appion & Athenodorus, & venerunt ad nos re- quirentes patrem meum. Petrus vero ubi cognouit, iussit eos introire. Et cum confedis- sent, ubi est, aiunt, Faustinianus? Petrus respondit, nescimus: vespere enim postquam ad vos venit, vltra nulli suorum visus est: hesterno tamen die mane Simon venit, quarens eum, & quia nihil illi respondimus, nescio quid ei visum sit, Faustinianum se esse dicebat: quod cum ei nemo crederet, flens & dolens comminabatur perempturum semetipsum, & post haec abiit ad mare versus. Haec cum audisset Appion & qui cum ipso erant, vultum dederunt grandem, dicentes: Quid hoc fecistis, cur non recepistis eum? Et cum vellet Athenodorus dicere mihi, quia ipse erat Faustinianus pater tuus, Appion praueiciens eum: Comperimus, inquit, a quodam qui cum Simone profectus est, ipso Faustiniانو deprecante eum, pro eo quod nollet fi- lios suos videre, quia Iudei erant. Nos ergo cum audissemus haec, venimus eum hic requirere: sed quia hic non est, apparet quia vere dixit, qui nunciauit eum cum Simone profectum: hoc ergo nunciamus vobis. Ego autem Clemens ubi intellexi consilium Petri, quia voluerit eis su- spitionem dare, quod ab ipsis quaerendus esset senex, ut timerent & fugerent, coepi iuuare con- silium eius, & aio ad Appionem: Audi charissime Appion, nos quod bonum credimus, etiam patri tradere volumus: quod si noluerit recipere, sed magis, ut dicis, exhorrescens nos fugit, asperum sit fortasse quod dico, nec nos de eo curamus. Et cum haec dixissem, quasi execran- tes crudelitatem meam discedunt, vestigia Simonis, ut sequenti die comperimus, insequen- tes. Interea cum Petrus ex more quotidie populū doceret, & virtutes multas ac sanitates effi- ceret, post dies decem venit quidam nostrorum ab Antiochia, missus a patre, adnuncians no- bis quomodo publice staret pater, Simonem quidem qui in vultu videbatur accusans, Petrum vero

Faustinianus subditicius Simon Antiochia plebes reconciliat.

A vero immensis laudibus praefrens, & omni populo commendans, ac desiderabilem faciens, ita ut omnes ex eius sermone mutati, desiderarent eum videre, multos autem tantum in Petri amorem venisse, ut scirent in patrem, quasi in Simonem, & manus ei velint iniicere, velut qui tantum mali commisisset in Petrum: propter quod, aiebat, adpropere, ne forte perima- tur in timore enim magno positus, velociter misit me, ut sine mora venias, quo viuente eum occupes, simul & crescenti erga tui desiderium ciuitati, opportunus appareas. Aiebat etiam quomodo mox ut urbem Antiochiam pater ingressus esset, quasi ad Simonem, omnis popu- lus ad eum collectus est, & coepit omnibus confiteri publice secundum ea quae populi restau- ratio flagitabat: nam quicumque omnes simul nobiles, & diuersi simul diuites ac pauperes con- uenissent, sperantes aliqua ab eo more solito prodigia posse fieri, omnes hac voce adloqui- tur: Diu est quod me Simonem infelicissimum hominum patientia diuina sustinet: nam quic- quid in me mirati estis, non veritatis mysterio, sed daemone mendacis & artibus gestum est, ut vestram fidem euertere, & meam animam condemnarem. Confiteor me omnia de Petro fuisse mentitum: ille enim neque magus, neque homicida unquam fuit, sed a deo ad salu- tem vestram omnium missus est, quem si ex hac hora contemnendum putaueritis, certum sit apud vos, quod possit ipsa ciuitas vestra repente deperire. Quae autem causa sit, ut haec vobis vltro confitear, ab angelo dei hac nocte vehementer correptus sum, & cur ei inimicus exte- rim, vehementissime flagellatus. Deprecor ergo vos, ut si ego ipse ex hac hora aperuero os meum contra eum, proiciatis me ab aspectu vestro: ille enim immundus daemon, saluti homi- num inimicus, per os meum contra ipsum loquitur, ne per eum vos pertingatis ad vitam. Quid enim ars magica per me vobis potuit virtutis ostendere? Canes feci aereos latrare, & staturas mouere, figuras mutare hominum, & subito ab aspectibus hominum absentari, & per haec debuistis artem magicam execrari, quae ut vobis miraculum inane pretenderem, animas vestras diabolicis laqueis innodabat, ne crederetis Petro, qui & languentes in nomine eius, a quo missus est curat, & daemones fugat, ac caecos inluminat, & paralyticis salutem reddit, & mortuos suscitatur. Haec & his similia multa prosequente, execrari coepit populus, & dabant fle- tum & gemitum, quia peccassent in Petrum, credentes eum esse magum, & impium. Eodem vero die ad vesperam restituta est in Faustiniانو facies propria, & abscissit ab eo aspectus Si- monis magi. Audiens autem Simon vultum suum in eo ad Petri gloriam profecisse, festinus praueit Petrum, & agere cupiens arte sua, ut Faustiniانو eius similitudo recederet, cum iam hoc iuxta verbum apostoli sui Christus impleset. Videntes autem Niceta & Aquila post praedicationem necessariam, pater nam faciem restitutam, gratias agentes deo, non cum permi- serunt vltierus adloqui populum. Simon autem coepit, licet occulte, per amicos suos & fami- liares ambulare, & amplius Petro derogare quam antea. Tunc omnes expuentes in faciem eius, expulerunt eum de ciuitate, dicentes: Tu eris reus mortis tuae, si vltierus loquutus contra Petrum, huc tibi credideris esse veniendum. Quibus cognitis, Petrus postera die conuenire populo iubet, & vno ex his qui sequebantur eum, ordinato eis episcopo, aliis etiam presbyte- ris, baptizatis quoque plurimis, & omnibus qui erant vexati languoribus, vel daemonebus, sani- tati redditis, demoratus ibi aliud triduum, cunctis rite compositis, valedicens eis, proficisci- tur a Laodicia multum desiderabilis Antiochenis plebi: & coepit per Nicetam & Aquilam tota ciuitas audire, quia Petrus aduentaret. Omnis autem populus Antiochia ciuitatis, au- diens Petrum venire, occurrerunt ei, & penes omnes maiores natu & nobiles, cinere aspersi in capite, poenitentiam agentes, qui contra praedicationem eius, magum Simonem suscepissent. Haec & his similia prosequentes, offerunt ei vexatos languoribus, & daemonebus fatigatos, para- lyticos quoque, & diuersa pericula patientes: & erat infinita multitudo simul languentiu. Quos videns Petrus non solum poenitentiam agere, quod de eo male sensissent per Simonem, ve- rum etiam & iam integram fidem exhibere iubeat deo, ut etiam omnes, diuersas aegritudi- net patientes, crederent per eum posse saluari, expandit ad caelum manus suas, & cum lachry- mis orationem effundens, gratias referens deo dicebat: Benedicte pater praedicande, qui om- ne verbum & promissum filij tui adimplere dignaris, ut cognoscat omnis creatura, quia tu solus deus in caelo & in terra. Haec & his similia dicens, ascendit in eminentiori loco, & ius- sit ante se poni omnem multitudinem aegrotantium, quos omnes hac voce adloquutus est: Similem vobis hominem me esse videntes, nolite putare quod a me possitis recuperare salu- tem vestram: sed per eum qui de caelo descendens, ostendit credentibus sibi, integram animae & corporis medicinam: vnde vox vestra testem habeat hunc omnem populum, quia ex toto

Faustiniانو natina facies restituitur.

Simon eiecit Antiochia.

Deo referendū acceptū si quid gestū fuerit ab ho- minibus pan- lo diuini.

corde creditis in domino Iesu Christo, vt sciant etiam seipfos ab ipfo posse saluari. Cumq; om- nis multitudo Infirmantium vna voce clamaret, hunc esse verum deum, quem Petrus adun- ciat, subito immensum lumen gratie dei in medio plebis apparuit, & coeperunt paralytici cur- rere ad pedes Petri sani, & ceteri recuperato visu clamare, claudi restaurato gressu gratias agere, languentes recepta sanitate gaudere: nonnulli etiam solo flatu viuentes, iam sine sensu & sine voce recuperati sunt: omnes quoq; lunatici, & pleni daemoneis liberati sunt. Tantam itaq; spi- ritus sanctus in illa die gratiam suae virtutis ostendit, vt omnes a minimo vsque ad maxi- mum, vna voce confiterentur dominum: & ne multis immorer, intra septem dies, plus quam decem millia hominum credentes deo, baptizati sunt, & sanctificatione consecrati, ita, vt om- ni auiditatis desiderio, Theophilus qui erat cunctis potentibus in ciuitate sublimior, domus H suae ingentem basilicam, ecclesiam nomine consecraret, in qua Petro apostolo constituta est ab omni populo cathedra, & omnis multitudo quotidie ad audiendum verbum conueniens, cre- debat sanae doctrinae, quam sanitatum efficacitas adfirmabat. Tum ego Clemens cum fratri- bus meis & matre patrem adloquimur, vtrum aliqua infidelitatis in eo reliqua remansisset. At ille: Venite, ait, & videbitis coram Petro, quantum in me fidei creuerit incremen- tum. Tunc accedens Faustianus, procidit ad pedes Petri dicens: Semina verbi tui quae ager- meae mentis accepit, iam nata sunt, atq; ita ad fecundam maturitatem prouecta sunt, vt ni- hil desit, nisi vt a paleis me spiritali illa tua defeces falce, & reponas me in horreo dominico, faciens me mensae diuinae participem. Tum Petrus cum omni alacritate adprehedens manu eius, tradidit eum mihi Clementi, & fratribus meis, dicens: Sicut tibi patri filios restituit deus, ita & patrem filij restituunt deo. Indixit autem ieiunium omni plebi, & veniente die domi- nica, baptizauit eum, atque in medio populo, ex conuersione eius materiam sumens, omnes casus eius exposuit, ita, vt omnis ciuitas quasi angelum eum suspiceret, & non minorem ei gratiam quam apostolo exhiberet.

Cathedra Petri.

Faustinianus quantum promouerit.

RECOGNITIONVM DIVI CLEMENTIS LIBRI DECIMI ET VLTIMI FINIS.

Sacrificium Missae a domino ordinatum.

*al. sacra

*al. diuidit

Distinct. 28. Si quis do- cuerit. & Dist. 31. c. Quicunque declarado ca. Et i dec. lno. li. 3. *al. &

Dist. 88. c. Episcopus aut sacerdos *al. euiciat

CANONES APOSTOLORUM iuxta ve- terem edi- tionem.

CAP. I.

Episcopus a duobus aut tribus episcopis ordinetur.

CAP. II.

Presbyter ab vno episcopo ordinetur, & diaconus, & reliqui clerici.

CAP. III.

Si quis episcopus, aut presbyter, praeter ordinationem domini alia quaedam in sacrificio offerat super altare, id est, aut mel, aut lac, aut pro vino siceram, & confecta quaedam, aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina, contra constitutionem domini faciens, congruo tempore deponatur.

CAP. IIII.

Offerri non liceat aliquid ad altare, praeter nouas spicas & uuas & oleum ad lumina- ria, & thymiana, id est, incen- sum, tempore quo sancta ce- lebratur oblatio.

CAP. V.

Reliqua poma omnia ad domum primitiae episcopo & presbyteris dirigantur, no offerantur in altari. Certum est autem, quod episcopus & presbyteri diuidant & diaconis, & reliquis clericis.

CAP. VI.

Episcopus, aut presbyter vxorem propriam nequaquam sub obtentu religionis abii- ciat: si vero reiecerit, excō- municetur: sed si persevera- uerit, deiciatur.

CAP. VII.

Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, nequaquam se- culares curas adsumat: sin ali- ter, deiciatur.

CAP. VIII.

Si quis episcopus aut presbyter

KANO- ves ...

α.

Episcopus a duobus aut tribus episcopis ordinetur.

β.

Presbyter ab vno episcopo ordinetur, & diaconus, & reliqui clerici.

γ.

Si quis episcopus, aut presbyter, praeter ordinationem domini alia quaedam in sacrificio offerat super altare, id est, aut mel, aut lac, aut pro vino siceram, & confecta quaedam, aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina, contra constitutionem domini faciens, congruo tempore deponatur.

δ.

Offerri non liceat aliquid ad altare, praeter nouas spicas & uuas & oleum ad lumina- ria, & thymiana, id est, incen- sum, tempore quo sancta ce- lebratur oblatio.

ε.

Episcopus, aut presbyter vxorem propriam nequaquam sub obtentu religionis abii- ciat: si vero reiecerit, excō- municetur: sed si persevera- uerit, deiciatur.

ς.

Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, nequaquam se- culares curas adsumat: sin ali- ter, deiciatur.

ζ.

Si quis episcopus aut presbyter

CANONES APOSTOLO- rum sanctorum per Clemente a Petro Apostolo Romae ordinati episcopi, in vna congesti: & Gregorio Haloandro interprete, in Latinam linguam e Graeca versi.

CAP. I.

Episcopus a duobus aut tribus episcopis ordi- nator.

CAP. II.

Presbyter ab vno episcopo ordinator. item diaconus & reliqui clerici.

CAP. III.

Si quis episcopus, aut presbyter praeter ordinatione domini, quam de sacrificio insti- tuit, alia quaequam, puta aut mel, aut lac, aut pro vino si- cera, aut confecta quaedam, aut aues, aut aliqua animalia, aut legumina supra altare obtulerit, vt qui contra ordina- tionem domini faciat, depo- nitor, excepto nouo frumen- to, & vna opportuno tempo- re. Praeterea licitum non esto, aliud quippiam admouere ad altare, quam oleum in cande- labrum & incensum oblatio- nis tempore.

CAP. IIII.

Omniu alioru pomoru pri- mitiae episcopo & presbyteris domu mittuntur, no super al- tare. Manifestum est autem, quod episcopus & presbyteri inter diaconos & reliquos cle- ricos eas diuidant.

CAP. V.

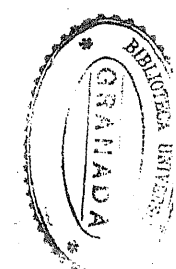
Episcopus, aut presbyter, aut diaconus vxorem suam praetextu religionis non abii- cito. si abiicit, segregator a communiōe: si perseverat, deponitor.

CAP. VI.

Episcopus, aut presbyter, aut diaconus seculares curas non suscipito, alioqui depo- nitor.

CAP. VII.

Si quis episcopus, aut presbyter

byter, aut diaconus, sanctu di em pasche ante vernu equi noctium cum iudæis celebra uerit, deponitur.

CAP. VIII.

Si quis episcopus aut presbyter, aut diaconus, aut quicunque ex sacerdotali consortio, oblatione facta, non communicauerit, causam dicit. Et si bona ratione subnixus sit, veniam promeretur. Sin minus dixerit, a communione excluditur, tanquam qui populo auctor offensionis fuerit, mota contra eum suspicionem, qui obtulit.

CAP. IX.

Quicumque fideles ecclesiam ingrediuntur, & scripturas audiunt, neque apud preces & sanctam communionem permanent, eos, tanquam qui ordinis in ecclesia perturbationem inducant, a communione arceri oportet.

CAP. X.

Si quis cum excommunicato, licet in domo, preces coniunxerit, iste communionem priuatur.

CAP. XI.

Si quis cum deposito clerico, ut cum clerico, preces coniunxerit, deponitur & ipse.

CAP. XII.

Si quis clericus, aut laicus a communione segregatus, seu nondum in communionem receptus, ad aliam profectus ciuitatem, sine commendaticijs literis receptus fuerit, a communione excluditur tam qui recepit, quam qui receptus est. Si excommunicatus fuerit, in longius illi tempus excommunicatio prolongatur.

CAP. XIII.

Episcopo, qui parociam suam dereliquerit, alteri in filire nephas esto, licet a pluribus ad hoc compellatur, nisi rationabilis aliqua causa subsit, que hoc ipsum facere vi adigat, nempe

τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἢ ἡμετέρας ἀποστολικῆς ἐπιτομῆς, ἢ ἡμετέρας ἀποστολικῆς ἐπιτομῆς, ἢ ἡμετέρας ἀποστολικῆς ἐπιτομῆς.

ii.

ἢ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ἐκ τῶν καὶ ταλοῦ τῶν ἱερατικῶν, ἢ ἡμετέρας ἀποστολικῆς ἐπιτομῆς, ἢ ἡμετέρας ἀποστολικῆς ἐπιτομῆς, ἢ ἡμετέρας ἀποστολικῆς ἐπιτομῆς.

iii.

πάντας τοὺς ἐισιόντας πρὸς εὐχὰς, καὶ τὴν ἁγίασμα ἀκούοντας, μὴ παραμυθίζονται, ἢ τὴν ἁγίασμα ἀκούοντας, ἢ τὴν ἁγίασμα ἀκούοντας, ἢ τὴν ἁγίασμα ἀκούοντας.

i.

ἢ τις ἀκοινωνητὴς, καὶ ἐν οἴκῳ, σὺν ἐπιτομῆς, ἢ τὴν ἁγίασμα ἀκούοντας, ἢ τὴν ἁγίασμα ἀκούοντας, ἢ τὴν ἁγίασμα ἀκούοντας.

ii.

ἢ τις καὶ κληρικῶν, ἢ λαϊκῶν, ἢ κληρικῶν, ἢ λαϊκῶν, ἢ κληρικῶν, ἢ λαϊκῶν, ἢ κληρικῶν, ἢ λαϊκῶν.

iii.

ἢ τις κληρικὸς ἢ λαϊκὸς ἀφωρισμῶν, ἢ τὴν ἁγίασμα ἀκούοντας, ἢ τὴν ἁγίασμα ἀκούοντας, ἢ τὴν ἁγίασμα ἀκούοντας.

iiij.

ἢ ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ἐκ τῶν καὶ ταλοῦ τῶν ἱερατικῶν, ἢ ἡμετέρας ἀποστολικῆς ἐπιτομῆς, ἢ ἡμετέρας ἀποστολικῆς ἐπιτομῆς, ἢ ἡμετέρας ἀποστολικῆς ἐπιτομῆς.

byter, aut diaconus, sanctum pasche diem ante vernale aequinoctium cum iudæis celebrauerit, abiciatur.

CAP. IX.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, vel quilibet ex sacerdotali catalogo, facta oblatione, non communicauerit; aut causam dicit, ut si rationabilis fuerit, veniam consequatur: aut si non dixerit, communionem priuetur, tanquam qui populo causa lationis extiterit, dans suspicionem de eo qui sacrificauit, quod recte non obtulerit.

CAP. X.

Omnes fideles qui ingrediuntur ecclesiam, & scripturas audiunt, non autem perseuerant in oratione, nec sanctam communionem percipiunt, velut inquietudines ecclesie commouentes, conuenit communionem priuari.

CAP. XI.

Si quis cum excommunicato saltem in domo simul orauerit, iste communionem priuetur.

CAP. XII.

Si quis cum damnato clerico, veluti cum clerico, simul orauerit, iste damnatur.

CAP. XIII.

Si quis clericus, aut laicus, a communione suspensus, seu communicans, ad aliam properet ciuitatem, & suscipiatur præter commendaticias literas, & qui susceperint, & qui susceptus est, communionem priuentur. Excommunicato vero protelatur ipsa correptio, tanquam qui mentitus sit, & ecclesiam dei seduxerit.

CAP. XIII.

Episcopo non licere alienam parociam, propria relicta, peruadere, licet cogatur a plurimis. Nisi forte quis cum rationabili causa compellat, tanquam qui

Missa esse sacrificiū & oblatione, qua facta, oēs olim cōmunicabāt qui itererāt.

De cōfessionibus fideles. *al. qui cōueniunt in solennitatibus sacris ad ecclesiam, & scripturas apostolorū & euāgelii audiunt. Qui autem non perseuerant in oratione, nisi dum missa pagatur, nec in dec. suo, lib. 5.

*al. locus fuerit, vel 2. Ioan. i. e.

In dec. suo, lib. 3.

*al. sic

Nico. cōcil. Antio. cōcil. ca. 21.

*al. eum *al. cōpularur.

*al. constitutus.

*al. profectus

Nico. cōcil. cap. 16. Antio. cōcil. cap. 3.

*al. morator.

Distin. 33. c. Si quis post.

Distin. 34. c. Si quis viduam.

*al. viduam fratris, vel filiam patris. *al. filiam fratris.

possit ibidem constitutus plus lucri conferre, & in causa religiois aliquid profectus prospicere. Et hoc non a semetipso pertinet, sed multorum episcoporum iudicio & maxima supplicatione perficiat.

CAP. XV.

Si quis presbyter, aut diaconus, aut quilibet de numero clericorum relinquens propriam parociam, pergat ad alienam, & omnino demigrans præter episcopi sui conscientiam, in aliena parocia commoretur, hunc vltimius ministrare non patimur: præcipue si vocatus ab episcopo, redire contempserit, in sua inquietudine perseuerans. Veruntamen tanquam laicus ibi comunicet.

CAP. XVI.

Episcopus vero, apud quem memoratos esse constituerit, si contra eos decretam cessationem pro nihilo reputans, tanquam clericos forte susceperit, velut magister inquietudinis, communionem priuetur.

CAP. XVII.

Si quis post baptismum secundus fuerit nuptiis copulatus, aut concubinam habuerit, non potest esse episcopus, non presbyter aut diaconus, aut prorsus ex numero eorum, qui ministerio sacro deseruiunt.

CAP. XVIII.

Si quis viduam aut eiectam acceperit, aut meretricem, aut ancillam, vel aliquam de iis que publicis spectaculis mancipantur, non potest esse episcopus aut presbyter, aut diaconus, aut ex eorum numero, qui ministerio sacro deseruiunt.

CAP. XIX.

Qui duas in coniugium sorores acceperit, vel filiam fratris, clericus esse non poterit.

ἢ ἡμετέρας ἀποστολικῆς ἐπιτομῆς, ἢ ἡμετέρας ἀποστολικῆς ἐπιτομῆς, ἢ ἡμετέρας ἀποστολικῆς ἐπιτομῆς.

id.

ἢ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλος τῶν καταλόγων τῶν κληρικῶν, ἀπολείπας πλὴν ἑαυτοῦ παροικίαν, εἰς ἕτεραν ἐκ τῶν ἁγίων, καὶ πανταχῶς μεταστάσας διατίθεται ἐν ἄλλῃ παροικίᾳ παρὰ γνάμιον τοῦ ἐπίσκοπου ἐπισκοπῶν, τὸν τὸν κληρικῶν μηκέτι λατρεύειν, μάλιστα εἰ προσκαλουμένην αὐτὸν τὸν ἐπίσκοπον αὐτοῦ ἐπὶ ἀποστολικῶν ἔργων, ἢ ἀποστολικῶν ἔργων, ἢ ἀποστολικῶν ἔργων.

ii.

ἢ δὲ ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ἐκ τῶν καὶ ταλοῦ τῶν ἱερατικῶν, ἢ ἡμετέρας ἀποστολικῆς ἐπιτομῆς, ἢ ἡμετέρας ἀποστολικῆς ἐπιτομῆς, ἢ ἡμετέρας ἀποστολικῆς ἐπιτομῆς.

is.

ἢ δύο γυναικὲς συμπλακείς μετὰ τὸ βάπτισμα, ἢ παραλακίᾳ κτησάμενος, ἢ δώματα ἔχων ὑπονοσησῶν, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλος τῶν καταλόγων τῶν ἱερατικῶν.

is.

ἢ χήραν λαβὼν, ἢ ἐκβεβλήνυ μνήν, ἢ ἐτάρα, ἢ οἰκέτιν, ἢ τῶν ἐπὶ σκηνῶν, ἢ δώματα εἰς ναὺ ὑπονοσησῶν, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλος τῶν καταλόγων τῶν ἱερατικῶν.

ii.

ἢ δύο ἀδελφὰς ἢ γυναικὲς, ἢ ἀδελφὴν, ἢ δώματα ἔχων κληρικὸς.

pe quod plus lucri, & utilitatis his, qui illic constituti sint, verbo pietatis conferre possit, neque hoc tamen a seipso, sed multorum episcoporum iudicio, & exhortatione maxima.

CAP. XIII.

Si quis presbyter, aut diaconus, aut quicumque tandem de clericorum consortio, relicta parocia sua in aliam concesserit, & omnino transmigratioe facta, præter voluntatem sui episcopi in alia parocia moram traxerit, hunc iubemus, ne porro in ministerio publico sit ecclesia, maxime si accersente ipsum episcopo eius, redire contemnat, peruerso illic ordine perseuerans. vt laicus tamen ibi locorum in communionem admittitur.

CAP. XV.

Quod si episcopus, ad quem accesserint, pro nihilo reputata vacationis a ministerio ecclesiastico poena, qua contra eos definita est, ipsos vt clericos susceperit, a communionem excluditur, vt peruersi ordinis magister.

CAP. XVI.

Qui post baptismum duabus implicatus fuit nuptiis, aut concubinam habuit, is episcopus aut presbyter, aut diaconus, aut denique in consortio sacerdotali esse non potest.

CAP. XVII.

Qui viduam duxit, aut diuortio separatam a viro, aut meretricem, aut ancillam, aut aliquam, qua publicis mancipata sit spectaculis, episcopus aut presbyter, aut diaconus, aut denique ex consortio sacerdotali esse non potest.

CAP. XVIII.

Qui duas sorores duxit, aut consobrinam, clericus esse non potest.

CAP. XIX. Clericus, qui fidei iurones dat, deponitor.

κλνρηκός εγγύνας δινδουε, και διναιρεισινω.

CAP. XX. Si quis humana violentia eunuchus factus est, aut in persecutione amputata ei sunt virilia, aut ita natus fuit, & dignus est, efficitur episcopus.

ευνυχοει μινυ δινε περηεις ενυδρεω παμ εν γενεο τινε, η εν δινω γωμιν αφηρεσιν τε ενδινωμ, η ενυ τωε εφωμ, η ενυ εξισοεσ γινεσθω.

CAP. XXI. Qui sibi ipsi virilia amputavit, clericus non efficitur: sui enim ipsius homicida est, & inimici creationi dei.

ο εκερωτηρεσασ εαυτωμ, μη ηννεστω κλνρηκός. εντοφουλυτης γουρ δειμ εαυτωμ, η ενυ τωε δνμυργιαε εχεθερε.

CAP. XXII. Si quis cum clericus esset, virilia sibi ipsi amputaverit, deponitor. Homicida etenim sui ipsius est.

ο εκερωτηρεσασ εαυτωμ, μη ηννεστω κλνρηκός. εντοφουλυτης γουρ δειμ εαυτωμ, η ενυ τωε δνμυργιαε εχεθερε.

CAP. XXIII. Laicus qui seipsum mutilavit, per tres annos a communione eiicitur, puta quia ipse vitae suae posuit insidias.

ει τις κλνρηκός ενυ, εαυτωμ εν κρωτηρεσασ, και διναιρεισινω. φουτυμ της γουρ δειμ εαυτωμ.

CAP. XXIV. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus in fornicatione, aut pericuriu, aut furto deprehensus, deponitor, non tamen a communione excluditor.

επισκοπος, η πρεσβυτερος, η διακονος, ετωι πορνεια, η ετωι ορκια, και κλοσση ειλουε, και διναιρεισινω, και μη αφοριεσθω. λεγε γουρ η γουρα, ενυ εκδινικισεσ δινε ετωι το αυτωμ. ομοιωε και δι λοιποι κλνρηκοι τη αυτη αφερεσθω υποκελοσασαμ.

Bis de eodem delicto vindictam non exigis. Eisdem conditioni consimiliter & reliqui clerici subduntur.

επισκοπος, η πρεσβυτερος, η διακονος, ετωι πορνεια, η ετωι ορκια, και κλοσση ειλουε, και διναιρεισινω, και μη αφοριεσθω. λεγε γουρ η γουρα, ενυ εκδινικισεσ δινε ετωι το αυτωμ. ομοιωε και δι λοιποι κλνρηκοι τη αυτη αφερεσθω υποκελοσασαμ.

CAP. XXV. Ex his, qui caelibes in cle- rum peruenierunt, iubemus, ut lectores tantum, & cantores (si velint) nuptias contrahant.

επισκοπος, η πρεσβυτερος, η διακονος, ετωι πορνεια, η ετωι ορκια, και κλοσση ειλουε, και διναιρεισινω, και μη αφοριεσθω. λεγε γουρ η γουρα, ενυ εκδινικισεσ δινε ετωι το αυτωμ. ομοιωε και δι λοιποι κλνρηκοι τη αυτη αφερεσθω υποκελοσασαμ.

CAP. XXVI. Episcopum, aut presbyterum, aut diaconum, qui vel fideles delinquentes, vel infideles iniuriam inferentes percutit, & terrorem ipsis per huiusmodi vult incutere, deponi praecipimus. Nusquam enim dominus hoc nos docuit. Imo vero contra, cum ipse percuteretur, non repercutiebat: cum laceraretur conuiciis, non regerebat conuicium:

επισκοπος, η πρεσβυτερος, η διακονος, ετωι πορνεια, η ετωι ορκια, και κλοσση ειλουε, και διναιρεισινω, και μη αφοριεσθω. λεγε γουρ η γουρα, ενυ εκδινικισεσ δινε ετωι το αυτωμ. ομοιωε και δι λοιποι κλνρηκοι τη αυτη αφερεσθω υποκελοσασαμ.

Cum

επισκοπος, η πρεσβυτερος, η διακονος, ετωι πορνεια, η ετωι ορκια, και κλοσση ειλουε, και διναιρεισινω, και μη αφοριεσθω. λεγε γουρ η γουρα, ενυ εκδινικισεσ δινε ετωι το αυτωμ. ομοιωε και δι λοιποι κλνρηκοι τη αυτη αφερεσθω υποκελοσασαμ.

CAP. XX. Clericus fidei iurionib' inseruiens, abiiciatur.

Eunuchus si per insidias hominum factus est, vel si in persecutione eius sunt amputata virilia, vel si ita natus est, & est dignus, efficitur episcopus.

CAP. XXI. Si quis abscidit semetipsum, id est, si quis amputavit sibi virilia, non fiat clericus: quia suus homicida est, & dei conditionis inimicus.

CAP. XXII. Si quis cum clericus fuerit, absciderit semetipsum, omnino damnatur, quia suus est homicida.

CAP. XXIII. Laicus semetipsum abscindens, annis tribus communione priuetur, quia suae vitae insidiator extitit.

CAP. XXIV. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui in fornicatione, aut pericuriu, aut furto captus est, deponatur: non tamen a communione priuetur.

CAP. XXV. Similiter & reliqui clerici huic conditioni subiaceant.

CAP. XXVI. Innuptis autem qui ad clerum prouecti sunt, praecipimus, ut si voluerint, uxores accipiant: sed lectores cantoresque tantummodo.

CAP. XXVII. Episcopum, aut presbyterum, aut diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles inique agentes, & per huiusmodi violentem timeri, deiici ab officio suo praecipimus, quia nusquam nos hoc dominus docuit.

Contra vero ipse cum percuteretur, non repercutiebat: cum malediceretur, non remaledicebat: cum

Distin. 51. c. Eunuchus si per

Ibidem. c. Si quis absciderit. al. * sui ipsius

Nic. c. c. a.

Distin. 51. c. Eunuchus si per

Ibidem. c. Si quis absciderit. al. * sui ipsius

Nic. c. c. a.

Distin. 51. c. Eunuchus si per

Ibidem. c. Si quis absciderit. al. * sui ipsius

Nic. c. c. a.

Distin. 51. c. Eunuchus si per

cum pateretur, non comminabatur.

CAP. XXIX. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, depositus iuste super certis criminibus, ausus fuerit attrectare ministerium dudum sibi commissum, hic ab ecclesia penitus abscindatur.

CAP. XXX. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, per pecunias hanc obtinuerit dignitatem: deiiciatur & ipse, & ordinator eius, & a communione modis omnibus abscindatur, sicut Simon Magus a Petro.

CAP. XXXI. Si quis episcopus secularibus potestatibus usus, ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur, & segregentur omnes, qui illi communicant.

CAP. XXXII. Si quis presbyter contem- nens episcopum suum, seorsum collegerit, & altare aliud exerit, nihil habens quo reprehendat episcopum in causa pietatis & iustitiae, deponatur, quasi principatus amator existens: est enim tyrannus, & ceteri clerici quicunque tali consentiunt, deponantur, laici vero segregentur. Haec autem post vnam & secundam & tertiam episcopi obsecrationem, fieri conueniat.

CAP. XXXIII. Si quis presbyter aut diaconus ab episcopo suo segregetur, hunc non licere ab alio recipi, sed ab ipso qui eum segregauerat, nisi forsitan obierit episcopus ipse, qui cum segregasse cognoscitur.

CAP. XXXIII. Nullus episcoporum peregrinorum, aut presbyterorum, aut diaconorum, sine commendatitiis suscipiatur epistolis. Et cum scripta de-

λαιδ' οροι μωσος ενυ εντε λαιδ' ορε, και πεχεωμ ενυ η περ' ιλα.

cū pateret, non comminabatur.

CAP. XXVII. Si quis episcopus, aut presbyter aut diaconus ob certa crimina iuste depositus, attingere ministerium quod aliquando tractauerat, presumpserit, omnino hic ab ecclesia abscinditor.

CAP. XXVIII. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus pecuniae interuentu hac dignitate natus fuerit, deponitor tam ipse, quam qui eum ordinauit, & omnino a communione abscinditor, quemadmodum Simon Magus a me Petro.

CAP. XXIX. Si quis episcopus secularium magistratum familiaritate usus, per ipsos ecclesiam hanc fuerit, deponitor: segregator quoque a communione, quicunque cum ipso communionem habent.

CAP. XXX. Si quis presbyter, propriam aspernatus episcopum, seorsum conuenticula egerit, & altare exerit, cum de nullo crimine episcopum in pietate ac iustitia condempnarit, deponitor, quasi qui principatum ambiat: tyrannus enim est. Cōsimiliter & reliqui clerici, qui suum illi calculum apponunt, laici vero a communione segregantur. Atque haec post vnam, & item alteram, ac tertiam episcopi exhortationem fiunt.

CAP. XXXI. Si quis presbyter, aut diaconus per episcopum a communione exclusus sit, hunc nequaquam ab alio fas esto suscipi, quam ab eo, qui ipsum a communione exclusit, nisi forte fortuna episcopus, qui ipsum a communione segregauit, defunctus sit.

CAP. XXXII. Nemo peregrinorum episcoporum, aut presbyterorum, aut diaconorum sine commendatitiis suscipitor literis. & si eas obtulerit, attēti-

Antio. c. c. i. cap. 4

Chalce. c. c. cap. 2

Actu. 8. d.

16. q. 7. c. Si quis episcopus

al. * qui qui

Antio. c. c. i. cap. 5

Nauim. i. ca. secundum aliam literam. al. * vindicauit.

In decr. Iuo. lib. 3.

Nic. c. c. 5 Antio. con. cap. 6

Distin. 45. c. Episcopum, aut presbyterum.

Antio. con. cap. 7

Epistol. 53. c. 2. Petri. 2. d.

ει τις επισκοπος, η πρεσβυτερος, η διακονος και διναιρεισινω και αφοριεσθω ενυ τωε εφωμ, η ενυ εξισοεσ γινεσθω.

ει τις επισκοπος, η πρεσβυτερος, η διακονος και διναιρεισινω και αφοριεσθω ενυ τωε εφωμ, η ενυ εξισοεσ γινεσθω.

ει τις επισκοπος, η πρεσβυτερος, η διακονος και διναιρεισινω και αφοριεσθω ενυ τωε εφωμ, η ενυ εξισοεσ γινεσθω.

ει τις επισκοπος, η πρεσβυτερος, η διακονος και διναιρεισινω και αφοριεσθω ενυ τωε εφωμ, η ενυ εξισοεσ γινεσθω.

ει τις επισκοπος, η πρεσβυτερος, η διακονος και διναιρεισινω και αφοριεσθω ενυ τωε εφωμ, η ενυ εξισοεσ γινεσθω.

ει τις επισκοπος, η πρεσβυτερος, η διακονος και διναιρεισινω και αφοριεσθω ενυ τωε εφωμ, η ενυ εξισοεσ γινεσθω.

ει τις επισκοπος, η πρεσβυτερος, η διακονος και διναιρεισινω και αφοριεσθω ενυ τωε εφωμ, η ενυ εξισοεσ γινεσθω.

ει τις επισκοπος, η πρεσβυτερος, η διακονος και διναιρεισινω και αφοριεσθω ενυ τωε εφωμ, η ενυ εξισοεσ γινεσθω.

ει τις επισκοπος, η πρεσβυτερος, η διακονος και διναιρεισινω και αφοριεσθω ενυ τωε εφωμ, η ενυ εξισοεσ γινεσθω.

ει τις επισκοπος, η πρεσβυτερος, η διακονος και διναιρεισινω και αφοριεσθω ενυ τωε εφωμ, η ενυ εξισοεσ γινεσθω.

h iij in dis-

beat . Nam si preciofa hominum animae fidei eius com-

miranda sunt , multo vti que magis oportuerit & de pecuniis mandatum dare , vt illius arbitratu dispenferentur , neque non cum timore dei , summaque sollicitudine per presbyteros , ac diaconos erogentur in pauperes . Percipiat autem & ipse (si modo indiget) quantum ad necessarios suos , & hospitio exceptorum fratrum versus opus habet , ne quomodo ipse posteriore loco habeatur , quam caeteri . Ordinauit enim lex dei , vt qui altari inserviunt , de altari nutriantur , de altari nutriantur , nec milites vniquam suis annoniis arma hostibus inferant .

CAP. XLI. Episcopus , aut presbyter , aut diaconus , qui vel alea , vel ebrietatibus indulget : vel desinito , vel deponitor .

CAP. XLII. Subdiaconus , aut cantor , aut lector , qui cosimilia facit , vel desinito , vel a comunione feiungitur . Similiter & laici .

CAP. XLIII. Episcopus , aut presbyter , aut diaconus , qui viuras a mutuum accipientibus exigit : vel desinito , vel deponitor .

CAP. XLIIII. Episcopus , aut presbyter , aut diaconus , qui cum haeticis preces coiunxerit dutaxat , a coioinne suspedito . Si vero etia ipsos tanquam clericos aliquid agere permiserit , deponitor .

CAP. XLV. Episcopus , aut presbyter , qui haeticorum baptismata , aut sacrificium susceperit , deponi precipimus . Quae etenim couentio inter Christum & Belial ? Aut quae particula fidei cum infidelis ?

CAP. XLVI. Episcopus , aut presbyter , si cum qui verum baptismata habent ,

res habeat . Si enim animae hominum preciofae illi sunt creditae ; multo magis oportet eum curam pecuniarum gerere , ita vt potestate eius indigentibus omnia dispenferentur per presbyteros & diaconos , & cum timore omniuque sollicitudine ministratur . Ex iis autem quibus indiget , (si tamen indiget) ad suas necessitates & ad peregrinorum fratrum usus ipse percipiat , vt nihil eis possit omnino deesse . Lex enim dei praecipit , vt qui altari deserviunt , de altari pascantur : quia nec miles stipendiis propriis contra hostes arma sustulit .

CAP. XLII. Episcopus , aut presbyter , aut diaconus , alea atque ebrietati deficiens : aut desinat , aut certe * damnetur .

CAP. XLIII. Subdiaconus , aut lector , aut cantor familia faciens : aut desinat , aut comunione priuetur . Similiter etiam laici .

CAP. XLIIII. Episcopus , aut presbyter , aut diaconus viuras a debitibus exigens : aut desinat , aut certe damnetur .

CAP. XLV. Episcopus , presbyter & diaconus , qui cum haeticis orauerit tantummodo comunione priuetur : si vero tanquam clericos hortatus eos fuerit agere vel orare , damnetur .

CAP. XLVI. Episcopus aut presbyterum haeticorum suscipientem baptismata , damnari precipimus . Quae enim conuentio Christi ad Belial ? aut quae pars fidei cum infidelis ?

CAP. XLVII. Episcopus , aut presbyter , si eum qui secundum veritatem

Ibidem. c. Ex iis aut.

Leuit in pluribus capit. & Deu. 18. a 1. Cor. 9. a

Dist. 33. c. Episcopus aut presbyter. *al. deponatur. *al. comunione priuetur.

Dist. 47. Episcopus aut presbyter. Et in dec. luo. lib. 3. vbi additur, damnetur & comunione priuetur.

2. Cor. 6. c.

Dist. 32. ca. preter. s. scilicet endu sententia liter.

te habuerit baptismata , denuo baptizauerit , aut pollutum ab impiis non baptizauerit : deponatur , tanquam deridens crucem & mortem domini , nec sacerdotes a falsis sacerdotibus iure discernens .

CAP. XLVIII. Si quis laicus vxorem propriam pellens , alteram vel ab alio dimissam duxerit , comunione priuetur .

CAP. XLIX. Si quis episcopus aut presbyter iuxta praecceptum domini non baptizauerit , in nomine patris , & filij , & spiritus sancti , sed in tribus sine initio principij , aut in tribus filiis , aut in tribus paracletis , abiciatur .

CAP. L. Si quis episcopus aut presbyter , non trinam mersionem vnus mysterij celebrat , sed semel mergat in baptismate , quod dari videtur in domini morte , deponatur . Non enim dixit nobis dominus in morte mea baptizate : sed , Euntes docete omnes gentes , baptizantes eos in nomine patris , & filij , & spiritus sancti .

Si quis episcopus , aut presbyter , aut diaconus , aut quibus omnino de sacerdotali consortio nuptiis & carnibus & vino abstinerit , non propterea quomens ad cultum pietatis redatur exercitatio , sed propter abominationem oblitus quod omnia pulchra valde , & quod masculum & feminam deus creauit hominem , sed diffamationibus lacescens creatione deo cat ad caluniam : aut corrigitur , aut deponitor , & ex ecclesia reicitur . Confimiliter & laici .

CAP. LI. Si quis episcopus , aut presbyter , eum qui a peccato reuertitur , non recipit , sed reicit : deponitor , eo quod Christum offendar , qui dixit , ob vnum peccatorem qui resipiscat , gaudium oboriri in caelo .

CAP. LII. Si quis episcopus , aut presbyter , aut diaconus carnibus & vino festiuis diebus non vtatur ,

beat , iterum baptizauerit , aut pollutum ab impiis non baptizauerit : deponitor , vt qui crucem & mortem domini derideat , neque discernat veros sacerdotes a sacerdotibus impostoribus .

CAP. XLVII. Si quis laicus cum suam a se vxorem abiicit , alteram duxerit , aut ab alio dimissam : a comunione segregator .

CAP. XLVIII. Si quis episcopus , aut presbyter secundum ordinationem domini non baptizauerit in patrem , & filium , & spiritum sanctum , sed in tres principio carentes , aut tres filios , aut tres paracletos , deponitor .

CAP. XLIX. Si quis episcopus , aut presbyter in vna initiatione non tres immersiones , sed vnam duntaxat , quae in morte domini detur , peregerit , deponitor . Non enim dixit dominus in morte mea baptizate : sed , Euntes docete omnes gentes , baptizantes eos in nomine patris , & filij , & spiritus sancti .

CAP. L. Si quis episcopus , aut presbyter , aut diaconus , aut quibus omnino de sacerdotali consortio nuptiis & carnibus & vino abstinerit , non propterea quomens ad cultum pietatis redatur exercitatio , sed propter abominationem oblitus quod omnia pulchra valde , & quod masculum & feminam deus creauit hominem , sed diffamationibus lacescens creatione deo cat ad caluniam : aut corrigitur , aut deponitor , & ex ecclesia reicitur . Confimiliter & laici .

CAP. LI. Si quis episcopus , aut presbyter , eum qui a peccato reuertitur , non recipit , sed reicit : deponitor , eo quod Christum offendar , qui dixit , ob vnum peccatorem qui resipiscat , gaudium oboriri in caelo .

CAP. LII. Si quis episcopus , aut presbyter , aut diaconus carnibus & vino festiuis diebus non vtatur ,

CAP. XLVIII. Si quis laicus cum suam a se vxorem abiicit , alteram duxerit , aut ab alio dimissam : a comunione segregator .

CAP. XLVIII. Si quis episcopus , aut presbyter secundum ordinationem domini non baptizauerit in patrem , & filium , & spiritum sanctum , sed in tres principio carentes , aut tres filios , aut tres paracletos , deponitor .

CAP. XLIX. Si quis episcopus , aut presbyter in vna initiatione non tres immersiones , sed vnam duntaxat , quae in morte domini detur , peregerit , deponitor . Non enim dixit dominus in morte mea baptizate : sed , Euntes docete omnes gentes , baptizantes eos in nomine patris , & filij , & spiritus sancti .

CAP. XLIX. Si quis episcopus , aut presbyter in vna initiatione non tres immersiones , sed vnam duntaxat , quae in morte domini detur , peregerit , deponitor . Non enim dixit dominus in morte mea baptizate : sed , Euntes docete omnes gentes , baptizantes eos in nomine patris , & filij , & spiritus sancti .

CAP. L. Si quis episcopus , aut presbyter , aut diaconus , aut quibus omnino de sacerdotali consortio nuptiis & carnibus & vino abstinerit , non propterea quomens ad cultum pietatis redatur exercitatio , sed propter abominationem oblitus quod omnia pulchra valde , & quod masculum & feminam deus creauit hominem , sed diffamationibus lacescens creatione deo cat ad caluniam : aut corrigitur , aut deponitor , & ex ecclesia reicitur . Confimiliter & laici .

CAP. LI. Si quis episcopus , aut presbyter , eum qui a peccato reuertitur , non recipit , sed reicit : deponitor , eo quod Christum offendar , qui dixit , ob vnum peccatorem qui resipiscat , gaudium oboriri in caelo .

CAP. LII. Si quis episcopus , aut presbyter , aut diaconus carnibus & vino festiuis diebus non vtatur ,

Math. 28. d

De obsecra. dist. 4. c. Si quis presbyter. Et i dec. luo. lib. 1.

Math. vi.

na.

ve.

CANONES APOSTOLORVM.

nuncupata sunt, quas omnibus publicare non oportet, ob quaedam arcana quæ in se continent. Et actiones nostras apostolorum.

Βιβλίαις κρυπταῖς, ἀφ' ὧν δὲ δημοσίως ἐπιπέμψαντες, διὰ τὰ ἐν ταῖς μυσταῖς ἢ ἐν ταῖς ἑσπερίαις ἡμῶν ἢ ἀποστόλων.

καὶ τὸ ἴδιον ἀποστολικῶν κανόνων.

FINIVNT APOSTOLORVM CANONES PER Gregoriū Haloandru e Græco in Latinū recenter versi. De quibus ita scribit Gregorius Haloander in epistola ad ampliss. reipub. moderatores Norēbergen. Apostolicos canones, quos sanctus Clemēs Petri in episcopatu successor, quo veluti amanuensi vsus est etiam Paulus apostolus, adiicere compulit necessitas. in nullis autem libris Latinis (quos equidem viderim) extat perfectus illorum numerus, tam etsi multoties in linguam latinam versi legantur. Inter cæteros vero à Dionysio quodam ad Stephanum pōtificem, precibus Laurentii fratris adducto, qui prisca translationis imperitia offendebar. Sed quæ calamitas eos Romanis hominibus ademerit, non meum est dicere. Illos certe non audimus, qui ab hæreticis incerto autore compositos esse scripserunt, quando ultra longæuam & constantem in ecclesia opinionem, sancta etiam sexta synodus, cum in controuersiam denuo vocarentur, grauissima sententia eos agnouerit, cuius synodi omnia capitula postea approbavit Hadrianus papa, vt de Iustiniano taceam, qui expressis verbis eos apostolis tribuit.

Hæc ille Gregorius Haloander.

IN ERVDITAS SIMVL ET CHRISTIANAS ALI- G quot epistola veterum pontificum, qui à Christo nato annis CCC.

Romanæ ecclēsiæ præfuerunt Io. Sichardi præfatio.

NTER eos quorum egregia sunt in nostra secula merita, humanissime lector, hi mihi potissimum videntur bene nobis consulere, qui huc operam suam cōdicunt, vt pietas, cuius iandiu ne nomen quidem satis tenuimus, quam proxime hominibus commēdetur: & inde hauriatur maxime, vbi de impostura ne quidem tantula possit in mentem venire suspicio. Eiusmodi vero sunt libri quos nunc bibliacos vocamus, & vt quisq; his propius accesserit: quales fuisse in animum nobis inducimus eos, qui ipsis partim apostolorum temporibus vixere, partim tam fuere vicini, vt id quod ad Christi ecclesiam, moresq; pie formandos pertineret, ab ipsis apostolis, tanquam per manus acceperint. In quorum numero haud dubie antiquissimi quiq; pontifices Ro. fuisse, eos dico qui à Christo nato annis plus minus CCC. sedi præfuerunt, viri cum vitæ sanctimonia insignes, tum singulari eruditione præditi: in quorum vita, doctrina, moribus, vt non sit cuiquam procliue quicquā arrodere, ita videntur me hercle digni, quorum scripta in hunc vsq; diem, quod ego saltem sciam, orbi incognita, in manibus habeantur: præfertim cum pleraq; hodie ecclēsiæ eiusmodi videantur, quæ cum ferri diutius non possint, vix tamen appareat, ita rebus passim exulceratis, ratio qua possint corrigi. Et qui id agere ingrediantur, non paulò sint & impudentiores & stolidiores, quàm illi ipsi qui vulgò creduntur, legibus in nos suis plus sibi satis indulgisse, atq; in his omnibus & ferendis & antiquandis, magis in consilio ambitionem, auaritiam, tyrannidisq; affectationem habuisse, q̄ rei Christianæ bene administrandæ studiū. Quod vt donec de nonnullis, nec enim obscurum id est, nec tale quod à quouis negari possit, non tamen largiar, omnibus fuisse eandem mentem, iisq; præcipuè qui diuum Petrum secuti, in extrema rerum omnium inopia, cum desperatissimis hominum moribus confligentes, contra insidias, insultus improborum, atq; exquisita tormentorum genera, in quæ pro Christi gloria volentes inciderunt, nihil animi habuisse mihi persuadeo, q̄ vt officium, quod tot nominibus viderant Christum Petro commēdasse, pro dignitate administrarent. Quos epistolæ illæ, locupletissimi animorum testes, satis vindicant ab his vitiis, à quibus, fateor, non ita multum abhorruerunt hi qui annis ab hinc aliquot, vicarios se Christi professi sunt. Eos vero nostra ætate cum quidam in ordinem cogere instituunt, à ceremonis tanquam auspiciato exordiuntur, & quod minime oportebat, malarum causam cum optimis quibusque coniungunt, vt videantur frustra laboraturi, quicumq; iam populo persuadere contendant, fuisse vnquam bonū pontificem, eò quod quædam cum essent antiquitus honestis de causis recepta, & libere, ea cœperint durius exigere tanquā pensum nouitii pontifices. Nec interim considerant, quod ea quæ tum sunt à Christianæ religionis proceribus cōstituta, ad istius ætatis genium ita fuerunt attemperata, vt vel ceremoniis, vel affectata etiā pietatis specie, paucitati Christianorum

A stianorum duxerint succurrendum. Nunc vero cum huc ventum est dei benignitate, ut lenociniis eiusmodi amplius non debeat esse locus, quis neget, posse quaedam iure optimo, adeoque bono nostro mutari? Nec enim hac vna in re tam stulte veterum debemus esse tenaces, ut præ his, quæ humanitus ad hoc poterat seculum magis è re nostra accommodari, fastidiamus. Imò hoc vel vnicum debebat esse ecclesiæ antistitibus studium, ne quid hic innolescere per negligentiam finerent, quod fidei nostræ remoram adferret, & inolita per occasionem abrogarent, si qua modo eius essent generis, quibus iam cum vsus nullus esset, superuacaneum nihilo tamen minus locum vsu cepissent, ne cum foedis nonnullis abusibus patrociamur, de his etiam in dubium veniamus, sine quibus ne quidem vlllo pacto id quod Christiani dicimur, tueri poterimus. Nam abrogandarum ceremoniarum tanta nonnullis libido incessit, ut in vniuersum citraque delectum omnes pessundare gestiant. Quod ut consequantur, nunquam tamen defuturi sunt, qui tanquam loco motis, alias succenturiant, easque, ut ferè fit, deteriores.

C Etenim inter multos hodie sacra tractantes, quotus quæso quisque est, qui non angue peius oderit id omne, quod vel ceremoniæ speciem habet? eò quod aliò sunt fortè detortæ, quæ essent ab initio institutæ. At quid non potius rem ad fontes reuocant, & in viam redigunt, quod suaapte natura frugi erat, at seculi vitio fermentatū est? Mea ergo in his, aliisque id genus rebus hæc est sententia, ut principio spectandum putem, sitne vel mica honestæ frugis in his: quod si vel tantulam deprehenderit, non id tolli è medio, quemadmodum ingressi sunt nonnulli facere, sed quoad fieri potest quam emendatissimum prorogari cupiam. Ad hoc

D vero vtamur epistolis illis tanquam amussi, quæ, ut alia taceam sanè plurima, tanta sunt scriptæ eruditione ac prudentia, ut planè magnam me à bonis omnibus gratiam initurum confidam, nimirum ea proferens, quæ citra inuidiam, id quod fuit mihi magnopere optandum, poterant pontifices, episcopos, presbyteros, demum omnes sui officii admōnere, & simul veluti digito viam ostendere, qua possint, ipsis etiam pontificibus autoribus, nonnulla tollere, in quæ tanto videmus quosdam stomacho vociferari: & desinant tandem rerum imperiti impetum facere in ea, quæ sunt tanto non modo seculorum, sed & ecclesiarum inter se consensu asserita. Nec interim puto quæquam esse paulò cordatiorum, qui neget per ceremonias quasdam veluti nebulas stare, ne clare agnoscat Christus, ita ut maxime expediebat. Eas tamen si tollas, cogas plebem per se animi iudicium expertem, planè obrutescere, dum altissimarum rerum, ut quas assequi nequeat, cogitationem abiicit, & illis quæ vtcunq; Christum eis adumbrant, interdicitur. Vale.

A ARGVMENTVM PRIMAE EPISTOLAE CLEMENTIS, PER IOAN. SICHARDVM.

Non admodum his repugnauerim qui epistolam istam Clementis, Recognitionibus præfigendam censuerunt, ut quæ à Rufino latinitate donata sit ante recognitiones. Attamen cum in præfatione ad Gaudentium episcopum, Rufinus eius rei ipse meminisset, nolitque uersionis tempus obseruari, visum fuit subiniquum, autori iniuriam facere: præsertim huc nos serie historia inuitante. Nam quid est uerisimilius, quàm tum demum ad constituendum ecclesiæ statum Petrum animum adiecisse, cum iam uideret mortis diem adpetere? Quod uero Clemens hic se primum à Petro episcopum Romæ ordinatum asserit, à Rufino est satis superque excusatum, dum Apostoli et Episcopi peculiaria munera, inter se differre dicit.

INCIPIT EPISTOLA CLEMENTIS PRIMA AD IACOBVM fratrem domini, Rufino Torano Aquileiense interprete.

CLEMENS Iacobo fratri domini, & Episcopo Episcoporum regenti Hebræorum sanctam ecclesiā Hierosolymis, sed & omnes ecclesias quæ ubique dei prouidentia fundata sunt, cum presbyteris & diaconibus, & cæteris omnibus fratribus pax sit semper. Notum tibi facio domine, quia Simon Petrus, qui uerè fidei merito, & integræ prædicationis obtentu; fundamentum esse ecclesiæ definitus est, quæ de causa etiam domini ore cognominatus est Petrus, qui fuit primitiæ electionis domini Apostolorum primus, cui & primo deus pater filium reuelauit, cui & competenter beatitudinem contulit, qui & vocatus est & electus & coniuua domini & comites effectus tanquam bonus & probatissimus discipulus, qui obscuriorem mundi plagam occidentis (velut omnium potentior) illuminare præceptus est, qui que & integre potuit implere præceptum. Sed quousque sermonem protraham, refugiens indicare quod triste est, Quod quidem necesse est, licet tarde proferre. Hic denique ipse Petrus, qui pro immensa charitate (quam erga omnes homines gerebat) palam cum omni fiducia (aduersante etiam tyranno totius mundi) bonum prædicare non desistit, & regem omnium seculorum per orbem terræ, & vsque ad ipsius Romanæ urbis huius notitiam, ut etiam ipsa saluaretur, inuexit. Hic, inquam, pro pietate pati volens, præsentem vitam finiuit. In ipsa autem diebus (quibus uita finem sibi imminere præsensit) in conuentu fratrum positus, apprehensa manu mea repente consurgens, in auribus totius ecclesiæ hæc protulit uerba, Audite me fratres & conserui mei, quoniam ut edoctus sum ab eo, qui misit me, domino & magistro meo Iesu Christo, dies mortis meæ instat, Clementem hunc Episcopum uobis ordino, cui soli meæ prædicationis & doctrinæ cathedram *trado. Qui mihi ab initio vsque in finem comes in omnibus fuit, & per hoc *ueritatem totius meæ prædicationis agnouit. Qui in omnibus tentationibus meis socius extitit, fideliter perseverans. Quem præ cæteris expertus sum deum colentem, homines diligentem, castum, discendi studiis deditum, sobrium, benignum, iustum, patientem, & scientem ferre nonnullorum (etiam ex his qui in uerbo dei instituuntur) iniurias. Propter quod ipsi trado à domino mihi traditam potestatem ligandi & soluendi, ut de omnibus quibuscunq; decreuerit in terris, hoc decretum sit & in cælis. Ligabit enim quod oportet ligari, & soluet quod expedit solui, tanquam qui ad liquidum ecclesiæ regulam nouerit. Ipsum ergo audite, scientes, quia quicumque contristauerit doctorem ueritatis, peccat in Christum, & patrem omnium exacerbat deum, propter quod & uita carebit. Ipsum autem qui præest cæteris, oportet medici uicem agere, & non feræ bestiæ furore commoueri. Hæc eo dicente, ego procidens ad pedes eius, rogabam, excusans me, & declinans honorem cathedræ uel potestatem. At ille respondens, Pro hoc, inquit, ne me

Ioan. 1. f
Matth. 16. e
*al. credo
*al. uirtutē
*al. ex præteritis
In dec. luo. lib. 5.
13. q. 3. Quicumque contristauerit. Et ista in epi. i. Ale xandri pap. i.

i rogaueris,

rogaueris, Hoc enim fieri statutum est mihi, & eo magis quo te excusas, quia hæc cathedra cum (qui cupit eam & audacter expetit) non requirit, sed ornatum moribus & in verbis eruditum. Quod si esset alius melior, si quis mihi alius adiutor tam sedulus astitisset, si quis tam plenæ doctrinæ meæ rationem cepisset, sed & ecclesiasticas dispositiones à me tam plenè didicisset, habens alium talem, non te cogere opus bonum suscipere nolentem. Superfluum est ergo alium querere, quum primitias eorum (qui ex gentibus per me saluantur, & præcipue huius vrbis) te primum obtulerim deo. Sed & illud intuere, quia si periculum peccati timens, suscipere refugis ecclesiæ gubernacula, certus esto, quia amplius peccas, quam si populum dei velut in fluctibus positum & periclitantem (quum iuare possis) subterfugis, tui tantummodo habens considerationem, & non quod in commune omnibus expedit, prouidens. Sed certus esto, quod necesse est, te suscipere omne periculum, quia nec ego pro salute omnium ab obsecrando cessabo. Quanto ergo mihi citius acq̄ueris, tanto me citius laboris & tristitiæ meæ mœrore releuabis. Noui etiam hoc, d̄ Clemens, quod tibi tædia & molestias, pericula etiam & opprobria ineruditi vulgi indocilisq̄ concilium, quæ tu tamen, scio quod constanter & fortiter feras, respiciens ad illam spem, quæ tibi apud deum patientiæ præparat coronam. Sed & illud cupio, te mecum iusta ratione perspicere, quando maxime operata indiget Christus, nunc quum inimicus aduersus sponsam eius commouet bellum, an in futuro tempore, quando iam Christus post victoriam triumphabit, nec ultra vltius opera indigebit? Quis non etiam parui sensus intelligat, quod istud est tempus in quo operam tuam Christus requirit? Tota igitur mente in præsentī necessitate præbe operam tuam, & auxilium in præliis exhibe regi optimo, remunerationes magnificas post victoriam reddituro. Libenter ergo suscipe episcopatus officium, eo maxime quo ecclesiasticas dispositiones à me probabiliter didicisti, vt salus eorum (qui per nos confugerunt ad deum nequaquam vacillet. Veruntamen & breuiter te de ipsius dispensationis ordine coram omnibus commoneo necessarium duxi. Te quidem oportet irreprehensibiliter viuere, & summo studio niti, vt omnes vitæ huius occupationes abicias, ne fideiusor existas, ne aduocatus litium fias, neque in vlla aliqua occupatione prorsus inueniaris, mundialis negotij occasione perplexus. Neque enim iudicem aut cognitorem secularium negotiorum hodie te ordinare vult Christus, ne præfocatus præsentibus hominum curis non possis verbo dei vacare, & secundum veritatis regulam secernere bonos à malis. Ista nanque opera, quæ tibi minus congruere superius exposuimus, exhibeant sibi inuicem discentes, id est laici, & te nemo occupet ab his studiis, per quæ salus omnibus datur. Sicut enim tibi impietatis crimen est (neglectis verbi dei studiis) sollicitudines suscipere seculares, ita & vnicuique laicorum peccatum est, nisi inuicem sibi etiam in his quæ ad cõmunis vitæ vsum pertinent, operam fideliter dederint. Te vero securum facere ex his, quibus nõ debes vacare, omnes communiter elaborent. Quod si fortè à semetipsis hoc laici non intelligunt, per Diacones edocendi sunt, vt tibi solius ecclesiæ sollicitudines derelinquant, quo ipsam (vt dignum est) dispensare sufficias, & veritatis verbo abundantius & studiosius deseruire. Si enim mundialibus curis fueris occupatus, & te ipsum decipies, & eos qui te audiunt. Non enim poteris, quæ ad salutem pertinent, plenius singulis quibusque distinguere. Et ex eo fiet, vt & tu tanquam qui non docueris quæ ad salutem hominum pertinent, deponaris, & discipuli per ignorantiam pereant. Idcirco tu quidem ad hoc solum vacato, vt opportune & sine intermissione doceas verbum dei, per quod salutem consequi possint. Illi vero cum tanta reuerentia tua verba suscipiant, tanquam qui sciant legatum te & præconem esse veritatis, & quodcunque ligaueris super terram, esse ligatum & in cælo, & quodcunque solueris super terram, etiam ibi esse soluendum, Quoniã quidem & tu (vt dixi) quæ oportet, ligabis, & quæ expedit, solues. Et ad te quidem qui præces ista sint monita, & his similia. Ad presbyteros vero sint ista, Ante omnia, vt pudicitia studentes, adolecentes nuptiis iungant, quo calorem feruentis ætatis coniugali lege præueniant. Sed ne in prouectioribus quidem curam habere huiusmodi negligant, quia in multis (etiam quum senuerit corpus) concupiscentia viget. Ne fortè ergo fornicationis labe (occasione accepta) tanquam venenum pessimum serpat in vobis, cauere & anteuenire necessarium est, ne quod in vobis adulterij occultum calecat incendium. Et quid in omnibus peccatis adulterio grauius? Secundum nanque in pœnis obtinet locum, quoniam quidem primum illi habent qui aberrant à deo, etiam si sobrie vixerint. Propter quod vos d̄ presbyteri, ecclesiam excolite, & adornate sponsam Christi ad pudicitiam, Sponsam autem dico omnẽ ecclesiã

*al. eligerẽ

Videar polliceri intercessionẽ post mortem

*al. mœroris & tristitiæ meæ labore rele.

ii. q. i. Te quidem

ii. q. i. Sicut enim

*al. puniatis Idẽ in epist. Euaristi papæ. In decr. Iuoc. lib. 5. Matth. 16. c.

32. quæst. 7. Quid in omnibus. Et i. decr. Iuoc. li. 7

A ecclesiæ congregationem, Quæ si pudica inuenta fuerit à sponso suo, ingentibus ab eo donis & muneribus honorabitur, & vos velut ministri sponsæ & amici sponsi ingenti gaudio & lætitiã perfruemini. Si vero sponsa hæc reperta fuerit commaculata peccatis, ipsa quidem tanquam indigna non tradetur regalibus thõris. Vos autem pœnas dabit, si fortè per vestram negligentiam vel desidiam obrepserit cõtagio læua peccati. Idcirco ante omnia sobrietatis & pudicitia sollicitudinem gerite. Valde enim apud deum graue crimen dicitur fornicatio, cuius species sunt quidem plures, sicut vobis & ipse Clemens diligenter exponet. Veruntamen prima species adulterij est, virum propria vxore solummodo non esse contentum, & mulierem non proprio tantum seruire se viro. Si ergo castus fuerit quis, potest & humanus & misericors fieri, per quod & ipse æternam à deo misericordiam cõsequatur. Sane sicut adulterij venenum cunctis malis perniciosus est, ita amor fraternus & charitas totius boni fastigium tener. Et ideo diligite omnes fratres vestros, & cum religione ac misericordia respicite ad omnes, Orphanis exhibete vosmetipsos parentes, Viduis virorum curam impendite cum omni castitate, quæ necessaria sunt, præbentes. Iuniores tamen viduas nuptiis copulate. His qui ignorant artificia, exquirite honestas aliquas occasiones, quibus victum necessarium quærant. Artificibus vero operam præuidete, debilibus misericordiam facite. Scio autem hæc omnia facturos vos, si charitatem præ cæteris, & ante omnia in vestro corde figatis. Cuius charitatis & recipiendæ & habendæ maximum erit fomentum, si frequenter inter vosmetipsos communem cibum vestrum mensamque faciatis, & inquantum vnusquisque præualeat, crebrius panes ac sales suos cum fratribus suis sumat. Per hæc enim præcipue charitas comparatur, & causa totius boni in huiusmodi comunione consistit. Vbi autem pax & bonitas, ibi & salus. Propter quod communes facite cibos vestros cum his, qui secundum deum fratres sunt, quia per hæc temporalia officia, pacis & charitatis fructibus gaudia æterna merebimini. Multo autem sollicitius esurientes reficite, & sitientibus potum date, nudis vestimentum, agros visitate, & eos qui in carcere sunt (prout possibile est) iuuate, peregrinos satis prompte in domibus vestris suscipite, Et ne omnia nunc singulatim dicam, omne bonum ipsa per se (si in vobis fuerit) charitas facere vos docebit, sicut & econtrario eos, qui à salute alieni sunt, omne malum facere odium docet. Si qui ex fratribus negotia habent inter se, apud cognitores seculi non iudicentur, sed apud presbyteros ecclesiæ (quicquid illud est) dirimatur, & omni modo obediant statutis eorum. Super omnia autem auaritiã fugite, quæ homines occasione præsentis lucri ab æternis separat bonis. Pondera, mensuras, stateras, pro locis quibusque æquissima custodite, deposita fideliter restituite. Quæ omnia (& si qua sunt similia his) ita demum solucite & diligenter implebitis, si futurum iudicium dei sine intermissione in vestro corde voluatis. Quis enim peccare poterit, si semper ante oculos suos dei iudicium ponat? Quod in fine mundi certum est agendum, vt tandem qui bene in hac vita egerunt, consequantur bona reposita, peccatores autem vt consequantur præparatas pœnas, de quibus ita futuris dubitare omnino non possumus. Si quidem hæc omnia ita esse ventura, verus nobis propheta prædixit. Vnde & vos, qui estis veri prophætæ discipuli, abiicite à cordibus vestris ante omnia discordias & anistorum dissensiones, ex quibus omne malum opus procedit, & benignitatem ac simplicitatem totã mente seruate. Quod si fortè alicuius vel cor, vel liuor, vel infidelitas, vel aliquod malum ex his (quæ superius memorauimus) latenter irreperit, non erubescat (qui animæ suæ curam gerit) confiteri hæc huic qui præest, vt ab ipso per verbum dei & consilium salubre curetur, quo possit integra fide & operibus bonis pœnas æterni ignis effugere, & ad perpetuam vitæ præmia peruenire. Diaconi vero ecclesiæ tanquam oculi sint Episcopi, oberrantes, & circumlustrantes cum verecundia actus totius ecclesiæ, & perscrutantes diligentius, si quem videant vicinum fieri præcipitio, & proximum esse peccato, vt referant hæc ad Episcopum, & commoneri ab eo possit is, qui in præcipitium lapsurus est, vt reuocetur, & non corruat in peccatum. Negligentiores quoq̄, & eos qui rarius ad audiendum verbum dei accedunt, nec solite ad Episcopi tractatum conueniunt, ipsi cõmoneant, & hortentur. Si enim assidui sunt ad audiendum, non solũ vitæ æternæ ex salubri cõmoneatione capiunt lucra, verum & quæcunq̄ illæ sunt tristitiæ vel mœrores, quæ ex præsentis vitæ necessitatibus & cladibus temporum veniunt, quæcunq̄ sermonibus suis in corde velut iacula defixa circumferunt, abiiciuntur omnia prædicatione veritatis, & vitæ æternæ doctrina, & eruditione purgata. Alioquin, si multo tempore auditum subtrahant

*al. extrudetur à regalibus

1. Cor. 13. d

1. Petri. 4. b

Math. 25. d Item in epist. Euaristi papæ. 11. q. 1. 52 qui ex

Ecclesi. 7. d

Matth. 25. c. d

Nota de cõfessione sacramentali.

Dist. 93. Diaconi ecclesiæ

*al. quæque malorum sermonibus in corde suo

*al. deū ami
ferūt, spinis
Dist. 91. Dia
coni eccle-
siae.
*al. sprob
*al. submer
siones.
à verbo dei, & remaneant in cultu vitiorum, sine dubio * spinis erunt ac sentibus occupa-
ti. Et quid aliud, nisi ad ignem talis hac terra præparabitur? De his ergo (vt diximus) dia-
conis cura sit. Sed & eos qui secundum carnem ægrotant, solcite perquirant, & plebi (si for-
tè plebs ignorat) indicent de his, vt & ipsi visitent eos, & quæ necessaria sunt præbeant eis,
cum conscientia eius qui præest. Quod tamen etiam si clam fecerint, non peccabunt. Sed &
de peregrinis, similiter episcopo suggerant, refouendis, & cætera his similia, quæ ad cultum
ecclesiæ & disciplinam eius pertinent, diaconis curæ sint. Qui catechizant, id est, qui verbo
instruunt incipientes, primo oportet, quòd ipsi instructi sint. De anima enim agitur homi-
num, Et oportet eum, qui docet & instruit animas rudes, esse talem, vt pro ingenio discen-
tium semetipsum possit aptare, & verbi ordinem pro audientis capacitate dirigere. Debet
ergo ipse præcipue apprimè esse eruditus, & doctus, irreprehensibilis, maturus, impavidus,
sicut ipsi probabitur fore Clementem hunc post me. Multum est autem, si ego nunc de sin-
gulis, quæ vnusquisque habere debeat, prosequar. Veruntamen illud est, quod præ cæte-
ris ab omnibus vobis cupio in commune seruari, vt concordiam teneatis, per quod solum
potestis portum quietis intrare, & ciuitatem summi regis (quæ pax nominatur) habitare. Si-
milis namque est omnis status ecclesiæ magnæ nauis, quæ per vadusum pelagus diuersis è
locis & regionibus viros portat, ad vnam potentis regni urbem properare cupientes. Sit
ergo nauis huius dominus, ipse omnipotens deus, gubernator vero sit Christus. Tum de-
mum prætor officium Episcopus impleat, presbyteri nauarum, diaconi dispensatorum lo-
cum teneant, hi qui catechizant, nauologis conferantur, epibatis autem totius fraternita-
tis multitudo similis sit, ipsum quoque mare hic mundus habeatur, ventorum vero varie-
tates & turbinum, diuersis tentationibus conferantur, persequutiones, tribulationes, & pe-
ricula fluctibus exequantur. Terreni vero spiritus, qui vel de torrentibus, vel de conualli-
bus spirant, pseudoprophetarum & seductorum, * seu prauæ doctrinæ verba ducantur, pro-
montoria vero & loca confragosa hi qui in potestatibus seculi sunt iudices, & pericula mi-
nantur & mortes. Bithalassa vero loca, quæ duplicibus vnde fallacis æstibus verberantur,
dubis mente, & de repromissionum veritate nutantibus conferantur, atque his qui irra-
tionabili fidem nostram ratione discutunt. Hypocritæ autem & dolosi, piratis similes ha-
beantur. Iam vero rapidus vortex, & tartarea charybdis, & saxis illiis naufragia, ac mor-
tiferæ * subuersiones, quid aliud æstimanda sunt, quàm peccata? Restat igitur, vt hæc nauis
cursum prospero, tuta possit portum desideratæ vrbs intrare, ita deo precem fundere con-
uenit nauigantes, vt mereantur audiri. Audiri autem à deo ita demum merebitur quis, si
orationes ipsæ bonis moribus & bonis operibus adiuuentur. Sed ante omnia cum quiete &
silentio, epibatæ (id est, laici) in suis vnusquisque resideant locis, ne fortè per inquietudinem,
& inconditos inuitesq; discursus, si passim vagari cœperint, vel ab officio suo nauas im-
pediant, vel in alterum latus, per inquietudinem eorum, nauis pressa demergatur. Nauo-
logi de mercedibus commoncant, & nihil omnino, quod ad diligentiam, vel ad discipli-
nam pertinet, diaconi negligant. Presbyteri velut nauæ apertæ singula ad instructionem nauis
diligenter, & instruant, quæ in suo tempore requirenda sunt. Episcopus tanquam prætor
vigilanter & solcite, gubernatoris verba custodiat Christi. Saluator dominus, guberna-
tor ecclesiæ suæ diligatur ab omnibus, & ipsius solius præceptis ac iussis credat, & obediat
omnis ecclesia. Deo quoque indefinenter supplicetur à cunctis de prosperitate ventorum, vt
nauigantes omnem tribulationem, & omne periculum superent, tanquam in mare profun-
dum mundi istius, & vitæ humanæ pelagus nauigantes, in quo esuriendum sit & sitiendum,
nuditate quoque ferendam, morbos etiam corporis & ægrotudines tolerandas. Insuper &
hominum insidias, ac dolo sæpe laborandum, quippe qui dispergendos se nonnunquam noue-
rint, sed aliquando etiam congregandos, vomitus quoque & suggillationes ferendas, quum ex
confusione peccatorum & reiectione criminum, velut male congregatis in visceribus, fellis
iactura faciendæ est, & abiiciendæ prorsus è corde, omnis intrinsecus, quæ latet amaritudo
peccati, si qua fortè ex desideriis iniquis, velut ex cibis noxiis, congregata est. Quam vti que
quum euomuerit quis, & abiecerit, ingentis ægrotudinis liberabitur morbo, si tamen post vo-
mitum, quæ ad sanitatem pertinent, sumat. Veruntamen scitote cuncti, quòd supra omnes vos
laboret Episcopus, quia vnusquisq; vestrum suum laborem fert, ille vero & suum & singulorū
Propter quod, ò Clemens, tanquam qui omnibus præesse te noueris, singulos (prout potue-
ris) iuuat, & singulos releuat, qui & singulorum onus, & sollicitudinem portas. Vnde & ego
nunc

A nunc hanc tibi iniungens dispensationem, scio, quia accipio gratiam magis, quam præsto.
Sed esto confidens, & fortiter ferens, certus, quia laboris tui meritum recipies, quum ad por-
tum quietis incolumè hanc proueris nauem, vbi mercedes & præmia pro omnium salute
suscipies, si hic pro omnium incolumitate vigilaueris. Itaque si te multi è fratribus propter
rigorem iustitiæ odio habuerint, ex hoc quidem non læderis, sed ex huiusmodi odii amor
tibi conciliabitur dei. Et ideo satage magis, & refuge, ne lauderis ab iniquis, & ne à pesti-
me agentibus diligaris, sed potius propter iustitiæ dispensationem, & æquissimam regulam
disciplinæ, à Christo collaudari merearis. Hæc quum dixisset, & his similia quam pluri-
ma, rursum respiciens ad populum, dixit. Sed & vos charissimi fratres, & conservi mei, huic
B qui præsidet vobis ad veritatem docendam, in omnibus obedite, scientes, quòd si quis hunc
contristauerit, Christum qui ei docendi credidit cathedram, non recipit. Et qui Christum
non susceperit, nec deum patrem suscepisse iudicabitur, & ideo nec ipse suscipietur in regno
cælorum. Propter quod satagite, ad omnem collectam & congregationem semper conueni-
re, vt non velut negligentes & desides à iudice Christo condemnemini. Conuenientes vero
semper ad Clementem date omnes operam pro ipso sentire, & summo studio fauorem ve-
strum erga ipsum dependere, scientes, quia propter singulos vestrum ipsi magis soli infestus
est inimicus, & in ipsum maiora suscitatur bella. Oportet ergo vos summo studio niti, vt om-
ni erga illum vinculo amoris innexi, plenissimo erga eum inhæreatis affectu, Sed & vos
C quoque ipsi vnanimis in omni concordia perdurate, quo facilius etiam illi obedire omnes
pari & consensu & vnanimitate possitis. Propter quod & vos salutem consequi, & ille possit,
obtemperantibus sibi vobis, promptius impositi oneris pondus euehere. Quædam ex vobis
etiam ipsi intelligere debetis, si qua sint, quæ ipse propter insidias hominum malorum non
potest euidentius & manifestius proloqui. Verbi gratia, si inimicus est alicui pro actibus suis,
vos nolite expectare, vt ipse vobis dicat, cum illo nolite amici esse, sed prudenter observa-
re debetis, & voluntati eius absque commonitione obsecundare, & auertere vos ab eo, cui
ipsum sentitis aduersum, sed nec loqui his, quibus ipse non loquitur, vt vnusquisque, qui in
culpa est, dum cupit omnium vestrum amicitias ferre, festinet citius reconciliari ei, qui om-
nibus præest, vt per hoc redeat ad salutem, quum obedire cœperit monitis præsentis. Si ve-
ro quis amicus fuerit his, quibus ipse amicus non est, & loquutus fuerit his, quibus ipse non
loquitur, vnus est & ipse ex illis, qui exterminare volunt ecclesiam dei, & cum corpore vo-
biscum esse videatur, mente & animo contra vos est. Et est multo nequior hostis hic, quàm
illi, qui foris sunt, & euidenter inimici sunt. Hic enim per amicitiarum speciem, quæ * inimi-
ca sunt, gerit, & ecclesiam dispergit ac vastat. Et quum hæc dixisset in medio coram omni-
bus, manum mihi imposuit, & in cathedra sua, ingenti verecundia fatigatum, sedere me com-
pulsit. Quumque sedissem, hæc ad me rursum loquutus est, Deprecor te, ò Clemens, coram
omnibus, qui præsentibus sunt, vt posteaquam (sicut naturæ debitum est) vitæ præsentis finem
fecero, Iacobo fratri domini, descripta breuiter, vel quæ ad initium fidei tuæ spectant, vel
E etiam quos ante fidem * animos gesseris, sed & qualiter mihi ab initio vsque ad finem comes
itineris, & actuum fueris, quæq; per singulas ciuitates (me disputante) sollicitus auditor ex-
ceperis, quique in prædicationibus meis vel verborum fuerit ordo vel actuum, sed & qui me
finis in hac vrbe repererit (sicut dixi) omnia, quàm potes, breuiter comprehensa, ad ipsum
te destinare non pigeat. Nec verearis, ne fortè multum de meo exitu contristandus sit,
quum id me pro pietate sustinere non ambigat. Exit autem ei grande solatium, si didice-
rit, quòd post me non imperitus aliquis, aut indoctus, aut ignorans, diuini verbi * myste-
rium, ecclesiastici ordinis disciplinam, vel doctrinæ regulam nesciens, susceperit cathe-
F dram meam. Scit enim, quia si indoctus & inscius officium doctoris accipiat, sine dubio
discipuli, & auditores ignorantia tenebris obuoluti, in interitum demergentur. Vnde &
ego, mi domine Iacobe, quum hæc ab eo præcepta susceperim, necesse habui implere, quod
iusserat, indicans tibi, & de his ipsis, simul & de illis breuiter comprehendens, quæ per
singulas quasque vrbes digrediens, aut in prædicationis sermone protulerit, aut in ge-
storum virtute perfecit, quamuis tibi de his plurima iam, & plenius ante descripta, ip-
so iubente transmiserim, sub eo ipso titulo, quem ipse præcepit affigi, id est, Clementis
itinerarium, non prædicationis Petri. Sed & nunc exponere iam, quæ præcepit (domi-
no opem ferente) incipiam. Pœnitentini, inquit, & veram agite pœnitentiam. Omnes
ergo homines, qui Christiano censentur vocabulo, patrem, & filium, & spiritum san-
i iij tum

Dist. 93. Et si
epi. decret. 3
Anacle. pa-
pæ cuius ini-
tū est, Bene-
dictus deus.
Et similiter
Fab. papæ,
quæ incipit,
Diuinis præ-
ceptis.

*al. inimici

*al. annos

*al. ministe-
rium

Hebr. 11. a.
Act. 1. 2.

Gratum vnum deum, & dominum veraciter credere, & confiteri, eumq; tota mente, & toto corde, & tota virtute diligere, & proximos suos tanquam semetipsos, docibilesque esse vsque ad perfectam doctrinam, ad hæc perficienda summopere oportet. Fides enim & dilectio, totius bonitatis est fundamentum. Sine fide autem placere deo nemo poterit. Christo itaq; resurgente & ascendente in caelum, misso sancto spiritu, collata apostolis scientia linguarum, adhuc in vno positi, symbolum, quod fidelis nunc tenet ecclesia, vnusquisque, quod sensit, dicendo, condiderunt, vt discedentes ab inuicem, hanc regulam per omnes gentes prædicarent. Summam ergo totius fidei catholica recensentes, in qua & integritas credulitatis ostenditur, & vnus dei omnipotentis (id est, sanctæ trinitatis) æqualitas declaratur, & mysterium incarnationis filij dei, qui pro salute humani generis à patre de caelo descendens, de virgine nasci dignatus est, quoquo ordine, vel quando mortem pertulerit, quomodo sepultus surrexerit, & in carne ipsa caelos ascenderit, ad dexteramque patris confederit, & iudex venturus sit, ac qualiter remissionem peccatorum sacro baptisinate renatis contulerit, & resurrectionem humani generis in eadem carne in vitam æternam futuram, sic docuerunt. Symbolum enim Græce, Latine collatio dicitur. Et hoc prædicti sancti apostoli inter se, per spiritum sanctum salubriter (vt dictum est) condiderunt. Dicitur & indicium, quod per hoc, qui recte crediderit, indicatur. Ergo cunctis credentibus quæ continentur in præfato symbolo, salus animarum & vita perpetua bonis actibus præparatur. Et quod in primordio eiusdem symboli præponitur, credo in deum patrem omnipotentem, præclarum I fidei testimonium, & fundamentum in prima fronte monstratur, quia saluus esse poterit, qui recte crediderit. Credere enim oportet accedentem ad deum, quoniam corde creditur ad iustitiam, & ore confessio fit ad salutem. Vnde ait propheta, Credidi, propter quod loquutus sum. Et illud, iustus ex fide viuit. Et, nisi credideritis, non intelligetis. Ergo in rebus humanis nullum opus incipitur, nisi labor omnis ad effectum venire credatur. Vnde credendum est in deum, à quo tam præfata vita, quam futura tribuatur. Deus autem appellatio est substantiæ sempiternæ, siue timoris diuini. Igitur deus sine principio, sine fine, simplex, incorporeus, & incomprehensibilis. Patrem autem quum audis, agnosce quod habeat filium veraciter genitum, sicut possessor dicitur, qui aliquid possidet, & dominus, qui habet cui dominatur. Deus ergo pater secreti sacramenti vocabulum est, cuius vere filius est verbum, & speculum, & character, & imago viuens patris viuentis, in omnibus patri similis, eiusdem naturæ. In diuinitate genitus, & genitori per omnia cœqualis. Nec quærat, quomodo genuit filium, quod & angeli nesciunt, prophetis incognitum est. Vnde illud dictum est, Generationem eius quis enarrabit? Quam secretam originem cum proprio filio, nouit ipse solus qui genuit, Nec deus à nobis discutiendus est, sed credendus, qui in nobis ipsis nescimus, quod sapimus, quomodo sapientia, ingenium, aut intellectus, aut consilium, aut mens nostra generat verbum. Sed sufficit nosse, quia lux genuit splendorem, sicut ait propheta, In splendoribus sanctorum ex utero ante luciferum genui te. Et illud, Hic deus noster, & non reputabitur alter ad eum. Et post, In terra visus est, & inter homines conuersatus est. Diligere ergo deum, vnumquemque ex toto corde, & ex tota anima (vt præfixum est) & ex tota fortitudine oportet, & proximum tanquam semetipsum, respondente domino cuidam scribarum, ac dicente, Primum omnium mandatum est, Audi Israël, dominus deus tuus, deus vnus est, Et diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua & ex tota virtute tua, hoc est primum mandatum. Secundum autem simile est illi, Diliges proximum tuum tanquam teipsum. Maius horum aliud mandatum non est, quod maius est omnibus holocaustis & sacrificiis. Vnde & in veteri testamento scriptum habetur, Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris. Et dominus ait, Omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite similiter illis. Quibus vtrisque mandatis, per vnum malitia compescitur, & per aliud benignitas propagatur, vt ne malum quis inferat, sed bonum impendat. Primum, vt caueat lædere, secundum, vt norit bonum præstare. Si enim fratrem quem vides non diligis, deum quem non vides, quomodo potes diligere? Sic ergo nos docet exercere curam nostram, vt non dimittamus curam vestram, & sic diligere nos, ne negligatur dilectio proximi, Quia dei dilectio morti comparatur, dicente sapientia, Valida est dilectio vt mors, idcirco quia sicut mors violenter separat animam à corpore, ita dilectio dei separat animam violenter à mundano & carnali amore. Qui enim (dominus inquit) diligit me, mandata mea seruiabit. Nam qui dei præcepta contemnit, deum non diligit. Vnde scriptum est, Nolite putare quæ maneat

Rom. 10. b
Psalm. 115.
Rom. 1. b
Abac. 2. a
Esaiæ. 7. b

Esaiæ. 53. c

Psalm. 109.
Baruch. 3. d
Ibidem.
Matth. 22. d

Marc. 12. c

Tob. 4. c
Matth. 7. b
Lucæ. 6. c
*al. alterum

Ioan. 4. d

Cant. 8. b
Ioan. 14. c
Iohel. 14. c
vel Ioan. 15. b

A maneat in dilectione mea, si non seraueritis præcepta mea. Neque enim regem diligimus, si odio leges eius habemus. Neque enim ex toto corde poterit ille deum diligere, qui noscitur in proximo corrumpere dilectione, quia per dilectionem proximi peruenitur ad charitatem Christi, quoniam (vt prælibatum est) in his duobus præceptis tota lex pendet & propheta. Docibiles ergo, qui perfecte docti non sunt ad hæc præagenda, oportet omnes esse, & vt ipsi docti sint, & alios prudenter instruere, & perfecte possint docere, iuxta Danielem prophetam, qui ait, Populus autem sciens deum suum, obtinebit & faciet, & docti in populo docerunt plurimos. Omnes docibiles (vt iam dictum est) qui docti sunt esse oportet, sed sacerdotes doctiores ceteris populis necesse fore docebat Christus dicens, Quia si cæcus cæco ducatur præstet, ambo in foueam cadunt. Sacerdotes vero sal terræ & mundi lumen docens, præcepit in splendore bonorum operum patrem glorificare deum, de quibus dominus ait, Beati estis, quum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos, mentientes propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis. Sic enim persecuti sunt prophetæ, qui fuerunt ante vos, Vos estis sal terræ, Quod si sal euauerit, in quo salietur? Ad nihilum valet vltra, nisi vt foras mittatur, & conculcetur ab hominibus. Non potest ciuitas abscondi supra montem posita, neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo sunt, vt qui ingrediuntur, lumen videant. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant bona opera vestra, & glorificent patrem vestrum, qui in caelis est. Episcopus autem per singulas ciuitates, quibus ille non miserat, per doctos, & prudentes sicut serpentes, simplicesq; sicut columbas (iuxta domini præceptionem) nobis mittere præcepit. Quod etiam facere inchoauimus, & (domino opem ferente) facturi sumus, Vos autem per vestras dioceses Episcopus sacrate, & mittite, quia nos ad alias partes (quod idem iussit) agere curabimus. Aliquos vero ad Gallias, Hispaniasq; mittemus, & quosdam ad Germaniam & Italiam atque ad reliquas gentes dirigere cupimus. Vbi autem ferociores & rebeliores gentes esse cognouerimus, illuc dirigere sapientiores & austeriores necesse habemus, qui quotidie non cessent diuina seminare semina, & multos Christo lucrari, & ad rectam fidem & viam veritatis perducere, vt plures manipulos domino valeant præsentare. In illis vero ciuitatibus, in quibus olim apud ethnicos archisamines eorum, atque primi legis doctores erant, Episcoporum primates poni, vel patriarchas ordinauit, qui reliquorum Episcoporum iudicia & maiora (quoties necesse foret) negotia in fide agerent, & secundum dei voluntatem, sicut constituerunt sancti apostoli, ita vt ne quis iniuste periclitaretur definirent. In illis autem ciuitatibus, in quibus dudum apud prædictos erant archisamines (quos tamen minores tenebatur quam memoratos primates) Archiepiscopos institui præcepit, qui non tamen primatum, sed & Archiepiscoporum fruerentur nomine. Episcoporum quoq; iudicia (vt superius memoratum est) & maiora ecclesiarum negotia, si ipsi reclamauerint, aut aliquem timorem, aut istos vel alios suspectos habuerint, ad iam dictos primates vel patriarchas, ne aliquis nocenter periret, transferri perdocuit. In singulis vero reliquis ciuitatibus, singulos & non binos vel ternos aut plures episcopos constitui præcepit, qui non primatum, aut Archiepiscoporum, aut metropolitanorum nomine (quia matres ciuitatum non tenent) sed Episcoporum tantum vocabulo potirentur, quoniam nec inter ipsos apostolos par institutio fuit, sed vnus omnibus præfuit. Hoc tamen præuidendum instituit, ne in villis aut castellis vel modicis ciuitatibus instituerentur episcopi, ne vile eorum nomen fieret. Episcopos ergo vicem apostolorum gerere, dominum docuisse dicebat, & reliquorum discipulorum vicem tenere presbyteros debere insinuabat. Et si quis aliquem ex his scandalizaret, grauissimam illi poenam inferri debere, prædicabat. Cunctos se inuicem diligere, & adiuuare debere, & neminem ab adiutorio fratris se subtrahere instruebat. Homicidas vero & adulteros ac cunctos criminalibus nexibus alligatos, & qui eis cœquales non erant, ab eorum vexatione & accusatione (docente domino) prohibebat, & non nisi à cœqualibus aliquid eis inferri debere docebat, quia discipulum supra magistrum esse, aut vllam ei iniuriam inferre, nullatenus debere oportet. Infames etiam omnes, & quos primates & leges seculi non suscipiunt, sed & laicos ab eorum accusatione & vexatione semper repelli debere, rogabat, & cunctos illis subditos esse præcipiebat. Cunctorum sacerdotum vitam superiorem sanctioremque ac discretam à secularibus & laicis hominibus esse, & spirituales quosque atq; sacerdotes super carnales ac laicos semper constituendos docebat, quoniam pro minimo nobis esse debet, vt à talibus arguamur & iudicemur, vel ab alio

Matth. 22. d

Daniel. 11. e.
Matth. 13. b.
Matth. 5. b.

Dist. 93. Sa-
cerdotes ve-
ro.
Matth. 5. a.

Dist. 80. In
illis ciuitati-
bus.
*al. primis
cerdotes fla-
mines alia
primi flami-
nes.

*al. quis in-
nocenter.
*al. iussit.

In decr. Iuo.
lib. 2.

7. q. 1. Beat.
Petrus.
Matth. 10. c

*al. oportet
re decet.

2. q. 7. Laici
in accusatio-
ne.

humano die. Maiores vero à minoribus nec accusari, nec iudicari, vllatenus posse dicebat, G
 quoniam non solum hoc diuinas, sed & leges seculi inhibere docebat. Omnes ergo legum
 diuinarum libenter violatores & sacrarum institutionum voluntarie perturbatores, eccle-
 siastica indignos regula & sancta communionem, iudicabat. Operatores vero earundem, eisq;
 obediens, vtrarumq; ac ceterorum bonorum dignos esse dicebat. Vnde & prophetas in
 testimonium sumebat, Audite cœli, & auribus percipe terra, quoniam dominus loquutus est, Fi-
 lios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Cognouit bos possessorem suum, & asinus
 præsepe domini sui, Israël autem non cognouit me, & populus meus non intellexit. Væ gen-
 ti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis. Dereliquerunt domi-
 num, blasphemauerunt sanctum Israël, ab alienati sunt retrorsum. Super quo percutiam vos H
 vltra addentes præuaricationem: Omne caput languidum, & omne cor morrens, à planta pe-
 dis vsque ad verticem non est in eo sanitas, Vulnus & liuor & plaga tumens non est circum-
 ligata, nec curata medicamine, neque fota oleo. Terra vestra deserta, ciuitates vestra igne
 succensa, Regionem vestram coram vobis alieni deuorant, & desolabitur sicut in vastitate
 hostili, & derelinquetur. Væ (inquit) qui dicitis bonum malum, & malum bonum, ponen-
 tes tenebras lucem, & lucem tenebras, ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum. Pro-
 pterea captiuus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam, & nobiles eius interie-
 runt fame, & multitudo eius siti exaruit. Propterea dilatauit infernus animam suam, & a-
 peruit os suum absque vlllo termino, Et descendent fortes eius, & populus eius, & sublimes
 gloriosusq; eius ad eum. Et incurtabitur homo, & humiliabitur vir, & oculi sublimium de-
 primentur. Et exaltabitur dominus exercituum in iudicio, & deus sanctus sanctificabitur in
 iustitia. Carnales spiritualibus resistere prohibebat. Et de his qui ceruices suas contra magi-
 stros & seniores suos erigebant, hæc in exemplum adducebat. Detracta est ad inferos super-
 bia tua, concidit cadauer tuum, Subter te sternetur tineæ, & operimentum tuum erunt ver-
 mes. Quomodo cecidisti de cœlo lucifer, qui mane oriebaris, Corruisti in terram, qui vul-
 nerabas gentes, qui dicebas in corde tuo, lu cœlum conscendam, supra astra dei exaltabo
 solum meum, sededo in monte testamenti in lateribus aquilonis, ascendam super altitudi-
 nem nubium, similis ero altissimo. Veruntamen ad infernum detrahèris in profundum la-
 ci. Qui te viderint, ad te inclinabuntur, teq; prospicient? Nunquid iste est vir, qui contur-
 bauit terram, qui concussit regna, qui posuit orbem desertum, & vrbes eius destruxit, vin-
 ctis eius non aperuit carcerem? Ebrietatem oppido prohibebat, & ebriosos corpore & ani-
 mo mortuos esse prædicabat. De quibus & in exemplum aiebat, Væ qui cunfurgitis mane
 ad ebrietatem sectandam & potandum vsque ad vesperam, vt vino astuetis. Cithara & ly-
 ra & tympanum & tibia & vinum in conuiuuiis vestris, & opus domini non respicitis nec o-
 pera manuum eius consideratis. Et iterum, Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & vi-
 ri fortes ad miscendam ebrietatem, Qui iustificatis impium pro muneribus, & iustitiam ius-
 ti aufertis ab eo. Propter hoc, sicut deuorat stipulam lingua ignis & calor flammæ exurit, sic
 radix eorum quasi fauilla erit, & germen eorum vt puluis ascendet. Abiecerunt enim legem
 domini exercituum, & eloquium sancti Israël blasphemauerunt. Ideo iratus est furor domi-
 ni in populo suo, & extendit manum suam super eum & percussit eum, Et cõturbati sunt mon-
 tes, Et facta sunt morticina eorum quasi sterces in medio platearum. In omnibus his non est
 auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. Nullum etiam presbyterum in alicuius
 *al. volebat
 Episcopi parœcia aliquid agere debere, absque eius permisso * docebat, sed & cunctos pres-
 byteros propriis Episcopis in omnibus absque mora obediens (instituyente domino) esse
 debere docebat. Nullum item aliena concupiscere aut præsumere, quæ eorum erant, sed
 *al. cõtenti
 vnumquemque suis sibiq; commissis * contentos esse docebat. Neminem etiam alicui aliquid
 abire oportere.
 facere, nisi quod sibi vellet fieri, instrucebat. Sanctã quoq; ecclesiam immaculatã omnes serua-
 re debere euangelizabat, cuius clauas Episcopos esse dicebat. Ipsi enim habent potestatem,
 claudere cœlum, & aperire portas eius, quia clauas cœli facti sunt. Amouere autem eos ne-
 minem debere docebat, quia oculi domini sunt. & qui eos tangit, tangit pupillam oculi e-
 ius. Et quanta poena dignus sit, qui eos scandalizat, ipsum dominum docuisse dicebat,
 vbi ait, Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei, vt sus-
 pendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Væ mundo
 ab scandalis, Neceste est enim, vt veniant scandala, Veruntamen, væ homini illi per quem
 scandalum venit. Si autem manus tua scandalizat te, abscinde eam, & proiice abs te. Bonum
 est tibi,

A est tibi, ad vitam ingredi debilem, quàm duas manus habentem mitti in gehennam ignis. Et
 si pes tuus scandalizat te, abscinde eum & proiice abs te, Bonum est tibi, introire ad vitã clau-
 dum, quàm duos pedes habentem, mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus scandalizat te,
 erue eum & proiice abs te, Bonum est tibi, vnum oculum habentem in vitam introire, quàm
 duos oculos habentem mitti in gehennã ignis. Videte, ne contemnatis vnum ex his pusillis.
 Amen dico vobis, Quæcunque alligaueritis super terram, erunt alligata & in cœlo, & quæcun-
 que solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo. Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis cõ-
 senserint super terrã de omni re quæcunque petierint, fiet illis à patre meo, qui in cœlis est.
 Vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Et iterũ per
 B prophetam loquitur dicens, Expauit, inquit, cœlum super hoc, & horruit amplius vehemeter, Hiero. 2. c
 dicit dominus. O intolerabilem malignitatem, O linguam iniquitatem loquentem contra
 deum, & mentem in altitudinem cornu extollentem. Et iterum, Impone homo tuæ linguæ o-
 stium & seram. Cessa cornu in altitudinem extollens, & loquens aduersus deum iniquitatem
 Eccli. 28. d
 & proximum tuum. Quousque insultas patienti Christo & fratribus? Sic autem peccantes in
 fratres, & percutientes eorum infirmam conscientiam, in Christum grauius peccatis, & rei
 iudicio effecti, infames efficiemini, & iuste repellemini. Et iterum per prophetam loquitur di-
 cens, Vos autem sacerdotes domini vocabimini, ministri dei nostri, dicitur vobis, Fortitudi-
 nem gentium comedetis, & in gloria eorum superbietis. pro confusione vestra duplici & ru-
 bore laudabunt patrem eorum. Propter hoc in terra sua duplicia possidebunt, & lætitia sem-
 piterna erit eis. Quia ego dominus diliges iudicium, & odio habens rapinã in holocaustum,
 Et dabo opus eorum in veritate, & fœdus perpetuum feriam eis. Et sciatur in gentibus semen
 eorum, & germen eorum in medio populorum. Omnes qui viderint eos, cognoscet eos, quia
 isti sunt semen, cui benedixit dominus. Gaudens gaudebo in domino, & exultabit anima mea
 in deo meo, Quia induit me vestimento salutis, & indumento iustitiæ circumdedit me, Quasi
 sponsum decoratum corona, & quasi sponfam ornatã monilibus suis. Sicut enim terra pro-
 fert germen suum, & sicut hortus semen suum germinat, sic dominus deus germinabit iusti-
 tiam, & laudem coram vniuersis gentibus. Eos autem à solo domino aut iudicandos au-
 mouendos, & non ab aliis * esse dicebat, quia sui sunt, & non alterius. Et quis est, qui alterius in
 D dicet seruum? Nam si ista non patiuntur homines, nec deus deorum & dominus dominan-
 tium hæc vllatenus patitur. Vnde & prophetas * sibi testes esse dicebat, per quos dominus lo-
 quitur dicens, Ecce excoxi te, sed non quasi argentum, elegi te in camino paupertatis. Propter
 me faciam, vt non blasphemem, & gloriam meam alteri non dabo. Audi me Iacob & Israël,
 quem ego voco. Ego ipse, ego primus, & ego nouissimus. Manus quoque mea fundauit terrã,
 & dextera mea mensa est cœlos. Ego vocabo eos, & stabunt simul. Me insulã expectabunt, &
 brachium meum sustinebunt. Salus autem mea in sempiternum erit, & iustitia mea non de-
 ficiet. Audite me, qui scitis iustum, populus meus lex mea in corde eorũ. Nolite timere oppro-
 brium hominum, & blasphemias eorum ne metuat. Sicut enim vestimentum sic comedet
 eos vermis, & sicut lanam sic deuorabit eos tineæ. Salus autem mea in sempiternum erit, &
 iustitia mea in generationes generationum. Et iterum, Abscondita est vita mea à domino, &
 à deo meo iudicium meum * transibit. Nunquid nescis, aut non audisti? Deus, sempiternus
 dominus, qui creauit terminos terræ, non deficiet, neque laborabit, nec est inuestigatio sapi-
 tiæ eius. Qui dat lassio virtutem, & his (qui non sunt) fortitudinẽ & robur multiplicat. Defici-
 ent pueri, & laborabunt, & iuuenes in infirmitate cadent. Qui autem sperant in domino, mu-
 tabunt fortitudinẽ, & assumet pennas sicut aquilã, current, & non laborabunt, ambulabunt, &
 non deficiet. Trãseant ad me insulã, & gentes mutent fortitudinem. Accedant, & tunc lo-
 quantur, simul ad iudicium propinquemus. Hos autem qui eos vetant, aut amouere vel dã-
 nare nituntur, dominus per prophetam damnat, & vsque ad satisfactionem eorum & eccle-
 siæ damnatos esse docebat, vbi ait, Talia elegerunt in viis suis, & in abominationibus suis a-
 nima eorum delectata est, Vnde & ego eligam illusiones eorum, & damnationem adducam
 eis, quia loquutus sum eis, & non audierunt, feceruntq; malum in oculis meis, & quæ nolui, e-
 legerunt. Audite verbum domini, qui tremitis ad verbum eius, Dixerunt fratres vestri, odiẽ-
 tes vos & abiicientes propter nomen meum. Glorificetur dominus, & videbimus in lætitia
 vestra, ipsi autem confundentur. Non enim laborabunt frustra in cõturbatione præfules mei,
 quia semen benedictorum domini est. Antequam clament, ego exaudiam, adhuc illis loquẽ-
 tibus ego audiam. Ad glorificandum se, & diuina mandata seminanda & euanglizanda eos
 dominus

Hiero. 2. c

Eccli. 28. d

Esa. 61. b. cd

*al. idcirco
 astrucebat.
 *al. ei res
 testes pfe-
 rebat.
 Esa. 48. b

Esa. 51. c

Esa. 40. g
 *al. trãsmittit.

Esa. 41. a

Esa. 66. b

Esa. 65. d

dominus elegit, & non vt prohibeantur aut perturbentur, suggererat, quoniam qui eos lædit, G cum lædit, cuius legatione funguntur. Prædicare eos assidue, & mandata domini sine intermissione annuntiare rogabat, Opera eorum bona coram hominibus monstrare, & conscientiam bonam coram deo habere insinuabat, Omnes principes terræ & cunctos homines eis obedire, & capita sua submittere, eorumque adiutores existere præcipiebat, vt omnes pariter fideles & cooperatores legis dei monstrarentur, ne de eis dicitur, Confundentur & erubescet omnes, qui pugnant aduersum te, & erunt quasi non sint, & peribunt viri, qui contradicunt tibi. Quæres eos, & non inuenies viuos rebelles tuos, Erunt, quasi non sint, & veluti consumptio hominis bellantis aduersum te. Omnes ergo qui eis contraueniunt, ita damnatos & infames vsque ad satisfactionem monstrabat, & nisi conuerterentur, à liminibus ecclesiæ alienos esse præcipiebat. Homicidiorum vero tria genera esse dicebat, & pœnam eorum parilem fore docebat. Sicut enim homicidas interfectores fratrum, ita & detractores eorum eosque odiætes, homicidas esse manifestabat, Quia & qui occidit fratrem suum, & qui odit, & qui detrahit ei, pariter homicidæ esse monstrantur. Omnes etiam à carnalibus desideriis, quæ militant aduersus animam abstinere, & bonam eorum conuersationem ac innocentem omnibus monstrare, rogabat. Ex corde enim cunctos attentius diligere insinuabat, & veram fraternitatem inter se habere docebat. Quotidiana enim illius prædicatio inter cætera diuina mandata hæc erat, quam in eius exemplum etiam tibi frater charissime significare curauit. Bonorum, inquit, operum inter cætera semina ac negotia sunt, quantum vnusquisque sapit & potest, totius intimi cordis (vt prælibatum est) visceribus deum diligere, & proximū velut seipsum. Abnegare seipsum sibi, vt Iesum Christum dominum nostrum sequatur, & nihil eius a mori præponere, veritatem corde & ore proferre debere, & totam spem suā deo semper committere. Instruebat actus suæ vitæ omni hora custodire, & in omni loco deum respicere, firmiter scire cogitationes malas cordi suo aduenientes, mox ad Christum allidere, & sacerdotibus domini manifestare. Os suum à multo vel prauo colloquio custodire, & verba vana aut mendacia non loqui, quia os quod mentitur, occidit animam. Verba diuina libenter audire, & sacerdotibus suis libenter obtemperare atque obedientes esse docebat. Prædicationi & orationi ac lectioni frequenter incumbere, & eleemosynas veras perficere. Desideria carnis non perficere, sed propriam frangere voluntatem, boni aliquid in se quum viderit, deo applicare, non sibi, & malum à se factum cognoscat, & sibi imputet. Multum loqui non amare, sed custodire labia sua, ne dolum aut malum loquantur, diem iudicii timere, gehennam experire, vitam æternam omni concupiscentia desiderare, non occidere, non adulterari, non furtum facere, non rem proximi concupiscere, non falsum testimonium dicere, sed omnes homines honorare, corpus custodire, vanas & caducas non amplecti delicias, ieiuniū & vigiliam sanctas amare, pauperes recreare, nudos vestire, infirmos visitare, sitientes potare, mortuos sepelire, & diligenter eorum exequias peragere pro eisque orare, & eleemosynas dare. Dolentes consolari, & suis bonis refouere, & à malis actibus se alienū facere. Non esse superbum, non violentum, nec multum edacem, non somnolentum, non pigrum, non murmuratorem nec detractorem, quia qui detrahit, non se, sed & multos alios occidit. Iram non perficere, nec iracundiæ tempus reseruare. Dolum in corde non tenere, nec pacem falsam dare. Charitatem non detelinquere, nec iurare, ne forte periurium (quod absit) fiat. Malum pro malo non reddere, nec iniuriam facere, sed factam patienter sufferre. Inimicos diligere, maledicentes se non remaledicere, sed magis benedicere, & persequutionē pro iustitia sustinere. Charitatem amare, & nullum odio habere, quia qui odit fratrem suum, homicidæ est. Elationem fugere, zelum malum non habere, inuidiam non exercere, nec cōtentionem amare. Cum discordantibus ante solis occasum in pacem redire, & de dei misericordia nunquam desperare. Seniores venerari, & iuniores diligere. Episcopos, sacerdotes suos ac cunctos reliquos ecclesiæ ministros atque omnem plebem sibi commissam, verbo diuino & mandato instruere, & dirigere, hosque omnes & eorum Episcopos tota animi virtute diligere vt oculos suos, quia oculi sunt illorum. Eorum præceptis in omnibus obedire, etiam si ipsi aliter (quod absit) agant, memores scilicet illius dominici præcepti, Quæ dicunt, facite, quæ autē faciunt, facere nolite. Ipsi autem Episcopi, si exorbitauerint, ab istis non sunt reprehendendi vel arguendi, sed supportandi, nisi in fide errauerint. Illi ergo super istos sunt, non autem isti super illos, quoniam maior à minore nec argui nec iudicari potest. Nullus se extollat erga doctores, ac magistros suos, quia discipulus super magistrum esse non debet, nec potest. Nullus velit dici sanctus, antequam

A quam sit, sed prius sit, vt verius dicatur, Præcepta domini, doctorumque, ac magistrorum, factis quotidie adimplere, & in Christi nomine pro inimicis orare oportet. Obedientia enim, & humiliatio, quæ magistris agit, domino exhibetur. Timor domini delectabit cor, & dabit lætitiā & gaudium in longitudinem dierum. Timenti deum, bene erit in extremis, & in die defunctionis suæ benedicetur. Væ dissolutis corde, qui non credunt deo, & resistunt mandatis eius, & inobedientes ac contumaces sunt his, qui eius legatione funguntur, & ideo non protegentur ab eo. Væ his, qui perdidit sustinentiam, qui dereliquerunt vias rectas, & diuerterunt in vias prauas. Et, quid facient, quum inspicere cœperit dominus? Qui timent dominum, non erunt incredibiles verbo illius, & qui diligunt illum, conseruabunt viam illius.

B Qui timent dominum, inquirent, quæ beneplacita sunt illi, & qui diligunt eum, replebuntur lege ipsius. Qui timent dominum, præparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas. Qui timent dominum, custodiunt mandata illius, & patientiam habebunt vsque ad inspectionem illius, dicentes: Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus dei, & non in manus hominum, secundum enim magnitudinem illius, sic & misericordia ipsius cum ipso est. Venite, inquit, filij, audite me, timorem domini docebo vos. Currite dum lumen vitæ habetis, ne tenebræ mortis vos comprehendant. Omnis, qui vult vitam, & cupit videre dies bonos, prohibeat linguam suam à malo, & labia eius ne loquatur dolum. Diuertat à malo, & faciat bonum, inquirat pacem, & persequatur eam, quia oculi domini super iustos, & aures eius ad preces eorum. Vultus autem domini super facientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum. Propterea nolite fieri sicut equus & mulus, in quibus non est intellectus. Sed latamini in domino, & exultate iusti, & gloriamini omnes recti corde. Quia multi venient ab oriente & occidente (domino dicente) & à septentrione atque meridie, & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob. Propter quod, deprecor te frater charissime, vt doceas attentius hunc prædicationis ordinem, & absolutionis dies, vt saluentur animæ hominum, quæ occulta dei virtute, quem debeant diligere, priusquam doceantur, agnoscant. Operum vero ratio potestati, & arbitrio vnuscuiusque permittitur, & hoc ipsorum est proprium. Desiderium vero habere erga doctorem veritatis, hoc à patre cœlesti donatum est. Sed salus in eo est, vt voluntatem eius, cuius amorem & desiderium (deo largiente) conceperis, facias, ne dicatur ille sermo eius ad nos, quem idem dixit, Quid autem me dicitis domine, domine, & non facitis, quæ dico? Est ergo proprii muneris, vt vnusquisque sit (prout dominus noster dederit) perfectus in ecclesia, mittensque semina diuina, vt de nobis, non prædictus sermo, sed ille dicatur, quem alibi dominus noster dixit. Ideo, inquit, omnis scriba doctus in regno cœlorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo noua & vetera. Nullus ergo, inquit, impediat ordinem, aut locum occupet irrationabiliter, vel temporum permutet vices, sed primo, quæ sit iustitia eius, quæ voluntas, requiramus, vt bonis operibus ac dei gratia repleamur. Deus enim his, qui recte sentiunt, & bona agunt, præsto est, quoniam his manifestat seipsum. Nam si quis velit (antequam actus suos emendet) de his requirere, quæ non potest inuenire, stulta & inefficax erit huiusmodi inquisitio. Tempus enim breue est, & in iudicio dei gestorum causa agitur, non quæstionum. Idōque, ante omnia hoc quæramus, quid nos, aut qualiter agere oporteat, vt æternam vitam consequi mereamur. Nam si exiguum hoc tempus vitæ per inanes occupemus & inutiles quæstiones, inanes sine dubio, & vacui ab operibus bonis pergemus ad deum, vbi iudicium operum nostrorum fiet. Vnaquæque etenim res suum tempus habet, & locum. Operum hic locus, hoc tempus est, meritorum seculum futurum. Curratur igitur per viam mandatorum dei, & ab eorum, & præceptorum domini institutis, & à spiritu sancti doctrina non recedatur. Quapropter præparanda sunt corda nostra, ac corpora, sanctæ mandatorum eius, suorumque Episcoporum ac prædicatorum obedientie militatura, vt suæ gratiæ iubeat nobis auxilium ministrari, & fugientes gehennæ pœnam, ad vitam valeamus omnes peruenire æternam. Hæc itaque, frater charissime Iacobe, ab ore sancti Petri iubentis accepi, tibi (vt optabas) insinuare studui, vt seruari omnia immaculata præcipias, quia ecclesiastica non oportet negligenter, sed diligenter expleri negotia. Hæc ergo præcepta nemo credat absque sui periculo negligere, vel dissimulare, quia in iudicio dei ignis æterni tormenta sustinebit, qui ecclesiastica decreta neglexerit. Qui vero te audierit (vt iusserat minister Christi Iesu) gloriam accipiet. Qui autem te non audierit, imò loquentem dominum per te, ipse sibi damnationem accipiet. Curandum ergo, & attendendum est nobis omnibus, quod in perpetuum expedit, vt Christi passionibus per patientiam participemus,

Esa. 41. c

11. q. 3. Si autem vobis. De pœna. di. 1. Homicidiorum tria.

Math. 22. d. Lucæ. 10. c. Lucæ. 9. c.

Nota de cōfessione pœnitentiæ.

Sap. 1. c.

Galat. 5. c. *al. attribuer. Psal. 33.

Deut. 5. c.

De exequiis 1. Tim. 3. a.

*al. præterdare. *al. incuratur.

*al. Castitatem. 1. Ioan. 3. c.

2. q. 7. Sacerdotes & Math. 21. a. Math. 10. c. Et Luc. 10. f.

Eccl. 1. b.

Eccl. 2. b.

Psal. 33. Ioan. 12. f. Psal. 33.

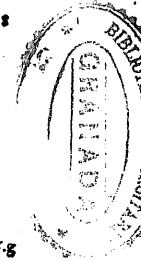
Psal. 31.

Math. 8.

Lucæ. 6. g.

Math. 13. g.

*al. vt, quod perpetuum est, expectet, &

cipemus, atque regni eius mereamur esse confortes. Amen.

EPISTOLA SECUNDA CLEMENTIS PAPAE
ad Iacobum fratrem domini, De sacris
vestibus vel vasis.

CLEMENTIS Romanæ ecclesiæ præsul, Iacobo charissimo Hierosoly-
morū Episcopo. Quoniā, sicut à beato Petro Apostolo accepim⁹, om-
nium Apostolorū patre, qui clauēs regni cœlestis accepit, qualiter te-
nere debemus de sacramētis, quæ gerūt in sanctis, te ex ordine nos
debet instruere. Tribus enim gradibus cōmissa sunt sacramenta diui-
norum secretorum, id est, presbytero, diacono, & ministro, qui cum ti-
more & tremore clericorum, reliquias fragmentorum corporis do-
minici custodire debent, ne qua putredo in sacrario inueniatur, ne quā
negligēt agitur, portioni corporis domini grauis inferatur iniuria. Communio enim cor-
poris domini nostri Iesu Christi si negligenter erogetur, & presbyter minora non curet ad-
monere officia, graui anathemate, & digna humiliatiōis plaga feriatur. Certe tanta in alta-
rio holocausta offerantur, quanta populo sufficere debeant. Quod si remanserint, in crastinū
non referuntur, sed cum timore & tremore, clericorum diligentia consumantur. Qui autē
residua corporis domini, quæ in sacrario relicta sunt, consumunt, non statim ad communes
accipiendos cibos conueniant, ne putent sanctæ portioni commiscere cibum, qui per aqua-
liculos digestus in secessum funditur. Si ergo mane dominica portio editur, vsque ad sextam
ieiunent ministri, qui eam consumpserunt. Et si tertia vel quarta hora acceperint, ieiunent vs-
que ad vesperam. Sic secreta sanctificatione æterna custodienda sunt sacramenta. De va-
sis sane sacris ita gerendum est. Altaris palla, cathedra, candelabrum, & velum, si fuerint ve-
tustate consumpta, incendio dentur, quoniā non licet ea, quæ in sanctuario fuerint, male tra-
ctari, sed incendio vniuersa tradantur. Cineres quoq; eorum in baptisterio inferantur, vbi
nullus transitum habeat, aut in pariete, aut in fossis pauimentorum iactentur, ne introeun-
tium pedibus inquinentur. Nemo per ignorantiam clericus palla mortuum credat obuoluē-
dum, aut diaconus scapulas operire velit, quæ fuit in altari, aut certe quæ data est in mensam
domini. Qui hæc fecerit, vel leuiter quasi nihil, & negligēt habuerit diuina mysteria, Dia-
conus triennio, sexq; mensibus à dominico alienus. erit altari, graui percussus anathemate.
Quod si clericum presbyter non commonuerit, decem annis & quinque mensibus excom-
municatus sit, propter quod de dominicis sacramentis subiecta sibi non commonuerit mini-
steria, & postea cum grandi humilitate matri reconcilietur ecclesiæ. Pallas vero & vela, quæ
in sanctuarij sordidata fuerint ministerio, diaconi cum humilibus ministris iuxta sacrarium
lauent, non eicientes foras à sacrario velamina dominicæ mensæ, ne fortē puluis dominici
corporis male decidat, à sindone foris abluto, & erit hæc operanti peccatum, idcirco, intra sa-
crarium, ministris præcipimus, hæc sancta cum diligentia custodire. Sane peluis noua cōm-
paretur, & præter hoc nihil aliud tangat. Sed nec ipsa peluis velis apponatur lauadis, nisi quæ
ad dominici altaris cultum pertinent. Pallæ altaris solæ in ea lauentur, & in alia, vela ianua-
rum. De velis autem ianuarum cura sit ostiariis ex admonitione maiorum, ne quis negligens
aut ignarus, ad velum ianuarum domini manus incondite tergat, sed statim, coërcitus, di-
scat omnis homo, quia velum atrij domus domini sanctum est. Præcipimus etiam, ne excō-
municato ecclesiæ, siue laico, de fragmentis oblationum domini ponatur ad mensam. Vnde
scis tu, qui passim sacrarij panes indignis impendis, vnde nosti, si à mulieribus mundi sunt
hi, quibus impendis? Hinc & Dauid, ab Abimelech sacerdote interrogatus, quum panes sibi
ad comedendum posceret, si mundus esset à muliere, quum se mundum ante triduum profite-
retur, panes propositionis māducauit. Ad dominica autem mysteria tales eligantur, qui an-
te ordinationem suam coniuges suas non nouerint. Quod si post ordinationem, ministro al-
taris contigerit proprium inuadere cubile vxoris, sacrarij non intret limina, nec sacrificij
portitor fiat, nec altare contingat, nec ab offerentibus holocausti oblationem suscipiat, nec ad
dominici corporis portationem accedat, nec aquā sacerdotibus porrigat ad manus. Sed ostia
forissecus claudat, minora gerat officia, vrceum siue calicem, ad altare non sufferat. Si for-
te quispiam

De cōf. di.
2. Trib⁹ gra-
dibus.

*al. dei

De cōf. di.
2. Trib⁹ gra-
dib⁹ vel, Tā-
ta in. Et in
decre. luo.
lib. j.

De cō. di. f.
Altaris palla
*al. cātera.

*al. trāitus
habeatur.
De cō. di. f.
Nemo per
*al. ministris
ria.

*al. non ha-
bet, iuxta sa-
crarium.

De cō. di. 2.
Trib. gradi-
pag. Tāta i.

*al. extero
*al. sanctua-
rij.

1. Reg. 21. b
*al. ministris
ria.

*al. relique-
runt.

*al. portio-
nem.
*al. sugge-
rat.

A tē quispiam presbyter, siue diaconus, sacrarij sindonem, vel velum, subtracta vendiderit, lu-
dæ Iscariotis similis æstimabitur. Qui propter cupiditatem fecerit hoc opus, nouerit se supra-
dicti Iudæ suscepturum pœnam. Clericus vero solus ad fœminæ tabernaculum non accedat,
nec properet, sine maioris natu principis iussione. Nec presbyter solus cū sola adiungatur, sed
duobus adductis testibus, visitet infirmam, Nec solus cum sola fœmina fabulas misceat, Nec
archidiaconus, aut diaconus, sub prætextu officij humilitatis frequenter domicilia matrona-
rum, aut fortē per clericos, aut domesticos eius, matronæ mandent secreti aliquid. Si cogni-
tū fuerit, Episcopo suggeratur. Et si talis est, ad quam debeat ire pio interuentu, ipse pergat.
B Sin autem, de latere suo dirigat, cum duobus aut tribus, qui hoc sanare debeant. Sane ad vifi-
tandam mulierem infirmam, nullus clericus ingrediatur, nisi cum duobus aut tribus. Nemo
tamen clericorum cum extranea habitet fœmina, nisi proxima, aut soror fuerit. Et hoc cum
magna sollicitudine fiat. Non ignoramus malitias Satanæ, Vniuersa hæc, cum mansuetudine
ecclesiastica, complenda sunt ministeria. Negotium enim dei non decet negligētē expleri.
Iterum atque iterum de fragmentis dominici corporis demandamus, Calicem vero, ad per-
ferendum sanguinem domini, præparatum cum tota munditia ministerij, minister præparet,
ne non bene lotus calix, diacono peccatum fiat offerenti. Ita cum omni honestate cuncta (quæ
supra exposuimus) oportet impleri. Tales ad ministerium eligantur clerici, qui digne possint
dominica sacramenta tractare. Melius est enim domini sacerdoti, paucos habere ministros,
qui possint digne opus dei exercere, quàm multos inutiles, qui onus graue ordinarij addu-
cant. A principio epistolæ vsque ad hunc locum de sacramentis delegaui bene intuendis, vbi
non murium stercora inter fragmenta dominicæ portionis appareant, neque putrida per ne-
gligentiam remaneant clericorum, & conuenientes, qui accipere sibi medicinam desiderant,
putrida quum viderint, magis cum ridiculo & fastidio videantur accipere, & in peccatū ma-
gis decidant, per negligentiam clericorum. Quapropter, nemo clericorum vltra hæc dissi-
mulet, aut negligere vllatenus audeat, sed libenter, quæ iussa sunt, expleat, & sacramenta diui-
na nequaquam negligenter contrectet. Ideoq; tam iuuenes, quàm senes, de his, & de omni cō-
uersatione sua, & conuersione, & pœnitentia valde esse sollicitos oportet, satisq; agere, vt hæc
condigne agant, & de reliquo ornent tam clericij, quàm seculares, animas suas ornamentis di-
gnissimis, dogmatibus scilicet veritatis, decore pudicitie, splendore iustitiæ, candore pietatis,
alijsq; omnibus, quibus cōpositam decet esse rationabilem mētem. Tum præterea declina-
re à consortiis inhonestis & infidelibus, & societates habere fidelium, atque illos frequentare
conuentus, in quibus de pudicitia, de iustitia, de pietate tractatur. Orare semper deum ex to-
to corde, & ab ipso petere, quæ decet, ipsi gratias agere, veram pœnitentiam gerere præteri-
torum gestorum, aliquantulum etiam (si possibile est) per misericordias pauperum iuuare pœ-
nitentiam. Per hæc enim facilius venia dabitur, & indulgenti citius indulgebatur. Quod si
prouectioris ætatis sit is, qui ad pœnitentiam venit, eo magis gratias agere debet deo, quod
postquam finis est omnis impetus concupiscentiæ carnalis, scientia veritatis accepta, nulla
ei imminet pugna certaminis, per quam, insurgentes aduersus animā, reprimat corporis vo-
luntates. Superest ergo ei, in agnitione veritatis, & misericordiæ operibus exerceri, vt afferat
fructus dignos pœnitentiæ. Nec putet, quia in temporis longitudine documētum conuersio-
nis ostenditur, & non in deuotionis ac propositi firmitate. Deo enim manifestæ sunt mētes,
quia non temporum rationem colligit, sed animorum. Ipse enim probat, si quis, agnita veri-
tatis prædicatione, non distulit, neque tempus negligendo consumpsit, sed statim, & (si dici po-
test) eodem momento præterita perhorrescens, futurorum desiderium cœpit, & in amorem
regni cœlestis exarsit. Propter quod nemo vestrum vltra dissimulet, nec retro respiciat, sed ad
Euangelium regni dei libenter accedat. Non dicat pauper, quia, quum diues factus fuero, tūc
conuertar. Non requirit à te deus pecuniam, sed animum misericordem, & piam mentē. Ne-
que diues conuersionem suam differat, pro sollicitudine seculari, dum cogitat, quomodo di-
spenset abundantiam frugum. Neque dicat intra semetipsum, Quid faciam, vbi recondam
fructus meos? Neque dicat animæ suæ, Habes multa bona reposita in annos multos, epulare,
& letare. Nam dicetur ei, Stulte, hæc nocte auferetur abs te anima tua, & quæ paraasti, cuius e-
runt? Itaque festinet ad pœnitentiam omnis ætas, omnis sexus, omnisq; conditio, vt vitā con-
sequatur æternam. Iuuenes quidem in eo grati sint, quod in ipso impetu desideriorum, cerui-
ces suas iugo subiiciunt disciplinæ. Senes & ipsi laudabiles, quia multi temporis consuetudi-
nem, in

16. q. 4. St
fortē.
March. 27. 4

*al. scire

1. Cor. 2. c

Dist. 23. Tā
les ad.

tal. cōptam

*al. fractus
*al. volu-
ptates.

*al. qui.

Lucæ. 12. c

*timore. nēm, in qua male prauenti sunt, pro dei amore commutant. Nemo ergo differat, nemo cunctetur. Quæ enim causa cunctandi est, ad bene agendum? Animus sibi male conscius, dum videtur sibi nullam pœnam pati, credit, quia non iudicet dominus, quum abuti patientia dei, & non intelligere parentis benignitatem, iam sit magna damnatio. Vnde scriptum est, Maledictus omnis, qui opus domini negligenter agit. quapropter, pastoralis ordinis est, infatigabiliter reuocare, quicquid ad correctione populorum, imò magis filiorum spiritualium (quatum est fas intelligere) cognouerit pertinere, & non (quod absit) cum suo periculo alienæ spei, per solam negligentiam, facere detrimentum, sed quod ad generalis salutis spectat compediū, salubri necesse est prouidere tractatu. Homini religioso parum esse debet, inimicitias aliorū non exercere, vel non augere, male loquendo, nisi eas etiam extinguere, bene loquendo studuerit. Ecce oris nostri buccina ad aures hominum personamus, neque se deinceps excusabit non monitum, qui quod sequi debeat, tam verbis, quam literis edocetur. Qualis autem condemnationis, & qualis imminet maledictio his, qui in patres peccant, diuina nos docet scriptura, Si enim Cham filius Noe, quum vidisset nudum suum patrem, quoniam non cooperuit patris corporalis nuditatem, sed egressus, nuntiavit eam fratribus, & illi, vestimēto eum cooperuerunt, ipse quidem Cham, & illi, qui ex eo nati sunt, sub maledicto facti sunt, qui autem cooperuerunt, magnam benedictionem meruerunt, multo magis isti maiore & ampliore condensatione digni sunt, qui patribus obuiare, aut contra eos insurgere nituntur, aut iniuriā vel contumeliā eis inferre moliantur, quoniam, qui eis resistit, deo resistit. Et qui eis iniuriā vel contumeliā facit, deo cuius legatione funguntur, facit. Expauit cœlum super hoc, & horruit amplius vehementer, dicit dominus. O intolerabilem malignitatem. O linguam loquentem iniquitatem contra deum, & mentem in altitudinem cornu extollentem. Et iterū, Impone homo tuæ linguæ ostium & seram. Cessa, in altitudinem cornu extollens, & loquens aduersus deum iniquitatem, & proximum tuum. Quousq; insultas patienti Christo, & fratribus? Hæc nos familiariter docebat, & hæc nobis publicitus prædictus magister & instructor atque ordinator noster, princeps Apostolorum Petrus, in ecclesia prædicabat, exemplū dans, vt & nos similiter faciamus. Humiliamini, inquit, in conspectu domini, & exaltabit vos. Nolite detrahere alterutrum, quoniam qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem suum, detrahit legi, & iudicat legem. Qui autem iudicat legem, non est factor legis, sed iudex. Vnus est enim legislator & iudex, qui potest perdere & liberare. Tu autem quis es, qui iudicas proximum? Non oportet. Non præcepit nos iudicare inuicem, sed magis auxilium ferre. Væ erit, inquit, his, qui fratres tribulant, & eis, qui eos persequuntur. Vos autem, quanto amplius tribulamini, tanto purgatiore atque beatiore efficiemini, si tamen ipsa tribulatio patienter fuerit supportata. Quod etiam ipse nos dominus docuit, Beati qui persequutionem patiuntur propter iustitiam. Et item, Beati eritis, quum vos oderint homines, & persequuti vos fuerint, & eiecerint nomen vestrum tanquam malum. Gaudete in illa die & exultate, quoniam merces vestra multa est in cœlo. Vnde & ipse ait, Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis, & proximum tuum sicut te ipsum. Non enim, inquit, recte diligit deum, qui fratrem insequitur, nec diligit proximum, qui ei detrahit, vel qui illum accusat, quia quod sibi quis fieri non vult, hoc alteri nullatenus facere debet. Discite, inquit, filij mei sapientiam, & tenetote fidem rectam, & amplectimini charitatem, vt non excidatis. Data est enim vobis à domino potestas & virtus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur vestras. Qui autem custodierint iustitiam, iuste iudicabuntur, & qui crediderint iusta, iuste inuenient, quid respondeat. Semper cauetote, Præcepit enim, ne aliquando peccato cōsentiamus, & prætermittamus præcepta dei nostri. Ecclesias per congrua & vtilia facite loca, quæ diuinis precibus sacrare oportet, & in singulis sacerdotes, diuinis orationibus deo dicatos, poni. Quos ab omnibus venerari oportet, & non à quoquam grauari. Semper vitate mala, & pro animabus vestris ne confundamini dicere verū. Mendacia fugite, & veritatem corde proferte, quoniam multos iam supplantauit suspitio. Charitatem semper diligite, & fratres adiuuate. Erunt enim, quasi non sint, & peribunt viri, qui contradicunt vobis. Vnde & dominus ait, Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit, & qui spernit me, spernit eum, qui me misit. Et item, Qui enim non est aduersum vos, pro vobis est. Quisquis enim potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo (quia Christi estis) amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Et qui scandalizauerit vnū ex his pusillis, credentibus in me, bonum est ei magis, si circumdaretur

2. q. 7. Sacerdotes & reliqui. Gene. 9. c.

Hiere. 1. c. Eccli. 18. d.

1. Pet. 5. b & Iaco. 4. b

Math. 5. a

Math. 22. d

Tobie. 4. c Sapi. 5. a

Ibidem. b

15. q. 7. Ecclesias per. & de conf. dist. 1. Ecclesias. *al. quas.

Lucæ. 10. c Marci. 9. *al. nos, pro nobis.

A daretur mola asinaria collo eius, & in mare mitteretur. Et si scādalizauerit te manus tua, abscinde illam, bonum est tibi, debilem introire in vitam, quam duas manus habentem, ire in gehennam, in ignem inextinguibile, vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Et si pes tuus scandalizat te, amputa illum, Bonum est tibi, claudum introire in vitam æternam, quam duos pedes habentem, mitti in gehennam ignis inextinguibilis, vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Quod si oculus tuus scandalizat te, eice eū, Bonum est tibi: luscum introire in regnum dei, quam duos oculos habentem, mitti in gehennā ignis, vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Omnis enim homo igne salietur, & omnis victima salietur. Bonum est sal. Quod si sal infulsum fuerit, in quo illud salietur, & omnis victima salietur. Bonum est sal. Quod si sal infulsum fuerit, in quo illud salietur. **al. Gale, salietur.* Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos, quia quisquis vestrum recte docuerit, & iuste vixerit, habebit gloriam. Qui autem secus egerit, indubitanter pœnam sustinebit. Ideo bona agere vos semper oportet, vt brauium æternæ vitæ percipiat. His ergo bene parete sententiis. Ne quis hæc præcepta minime credat implenda, & iudicio dei æterni ignis tormenta sustineat, qui ecclesiastici operis sacra neglexerit. Hæc igitur, frater Iacobe, de ore sancti Petri iubētis audiui. Si quis præcepta hæc non integra custodierit, sit anathema vsque ad aduentum domini nostri Iesu Christi. Hæc præcepta à sancto Petro apostolo accepi, & tibi, frater charissime, insinuare curavi, vt seruari omnia præcipias sine macula. Si quis vero audierit te, vtilis erit minister Iesu Christi, Qui autem non audierit te, imò loquentem dominum per te, ipse sibi damnationem accipiet. Omnipotens deus, charissime, sua te protectione custodiat, atque ad cœlestis remunerationem patriæ, multiplici animarum fructu perducat. Deus te iterum, iterumq; incolumem custodiat, reuerentissime frater. Amen.

*al. Gale, salietur.

*al. Nec

ARGVMENTVM TERTIÆ EPISTOLÆ CLEMENTIS, per Io. Scharidum.

D Postquam ordines inferiorū in Ecclesia, quos per capita, ut visum fuit nascenti Christianismo conuenire, Clemens digesserat, propius aliquanto nunc officia docet, et summā Christianæ vitæ totam compendio complectitur. Præter alia tamen, eorum officium quale esse debeat ostendit erga episcopos, qui vitæ ab his præcepta capiūt. Per occasionem hic principes, magistratus, plebem ipsosque adeo episcopos obtestans, ne scripturæ diuinæ ita se accommodent, ut alienum aliquem sensum, et Christo indignum aliunde asserant, sed ex ipsa scripturæ, autore uero propheta, exculpāt. Vnde videtur planè epistola illa, præter alias faciem habere sincera illius doctrinæ primitiue ecclesiæ, quam tamen hac tempestate tantis errorum et dissidiorum fluctibus iactati, uix per transfennam agnoscimus amplius. Porro admonendus est lector, ea quæ hic leguntur pulcherrime commixta, tanquam cumulo, hæc eadem in Recognitionum libris sparsim legi, ut uerisimile uideatur mihi, hanc à studioso aliquo Clementis conscriptam potius, quam ab ipso Clemente: quod tamen nec urgere nos magnopere debet, magis de re sollicitos, quam autore, cum extra controuersiam sit, eiusmodi hanc esse epistolam, quæ uel publice in ecclesiis legi possit.

EPISTOLA TERTIA CLEMENTIS PAPÆ PRIMĪ, De officio sacerdotis & clericorum, Rufino Torano Aquileiensi interprete.

FLEMENS vrbis Romæ Episcopus, oibus cœpiscopis, presbyteris, diaconib⁹, ac reliquis clericis, & cunctis principibus, maiorib⁹ minorib⁹, ue, omnibus generaliter fidelib⁹, benedictio, claritas & gloria in gratia dei, quæ data est nobis in Christo Iesu domino nostro. Urget nos fratres, multus amor vester, & religiosa inuitat deuotio, quia debitores sumus, vt quædam vobis scribamus. Vos ergo, qui sacerdotio domini fruimini, & in specula estis positi, plus scire oportet, vt subditos vobis populos pleniter docere possitis, eisq; ad regna cœlorum ductum præbere, deo annuente, valeatis. Vnde & ipsa per se veritas ait, Vobis datum est nosse mysterium regni dei, cæteris autem in parabolis, & reliqua. Propter quod consilium dōnicuique

Math. 13. b Marci. 4. b

vniciuque vestrum, constanter docere verba diuina, & discantibus libenter accommodare au- **G**
rem verbo dei. Vestrum enim, quia legatione domini fungimini, est docere populos, eorum
vero est, vobis obedire vt deo. Si autem vobis Episcopis non obedierint omnes presbyteri,
diaconi, ac subdiaconi, & reliqui clerici, omnesq; principes, tam maioris ordinis, quam infe-
rioris, atque reliqui populi, tribus & linguarum non obtemperauerint, non solum infames, sed &
extorres a regno dei, & consortio fidelium, ac a liminibus sanctae dei ecclesiae alieni erunt. Nam
vestrum est, eos instruere, eorum est, vobis obedire vt deo, cuius legatione fungimini, dicen-
te domino, Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit, Et qui vos recipit, me re-
cipit, Et qui me recipit, recipit eum, qui me misit. Nihil enim iniustius vel inhonestius est,
quam filios patribus rebelles, aut clericos vel laicos doctoribus, seu discipulos magistris in- **H**
obedientes vel proteruos existere. Nouimus enim, primum hominem per inobedientiam ce-
cidisse, idcirco omnes hoc vitium summopere cauere monemus. Et quia dominus superbis
resistit, humilibus autem dat gratiam, dominus noster mittens vos vice sua in loco Apo-
stolorum ad praedicandum, praecipit vobis docere omnes, omnesq; vobis fideliter obedientes, vt
ipsi existere, quonia nec aliter terra pariet fructus suos, nisi culta receperit semen, & irrigata
germinauerit, & pariat, quae est paritura. Sic & omnis homo, qui libenter non receperit verbum
dei, illudq; in corde suo germinare non sruerit, ac minime crediderit doctoribus & Episcopis
suis, non beneuolus, sed rebellis atq; inobediens extiterit, fructum non germinabit, nec pariet, sed
similis est arbori illi, de qua dominus ait, Omnis arbor quae non facit fructum bonum, excidetur **I**
& in ignem mittetur. Primus enim pontifex Aaron, chrismate compositionis perunctus, prin-
ceps populi fuit, & tanquam rex primitias, & tributum per capita accepit a populo, & iudicandi po-
pulum forte suscepta, de mundis immundisq; iudicabat. Sed & si alius ex ipso unguento perun-
ctus est, virtute inde cocepta, etiam ipse rex aut propheta aut pontifex fiebat. Quod si tempo-
ralis gratia & ab hominibus composita, tantum potuit, intelligite iam, quantum sit illud unguen-
tum, quod a deo de virgulto vitae prolatum est, quum hoc quod ab hominibus factum est, tam exi-
mias inter homines conferat dignitates. Quid enim in praesenti seculo propheta gloriosus, po-
tifice clarius, rege sublimius? Omnis enim pontifex sacro chrismate perunctus, & in ciuitate
constitutus, scripturis sacris* conditus, charus & pretiosus hominibus oppidum esse debet. Quae **K**
quasi Christi locum tenentem, honorare omnes debet, eiusq; seruire, & obedientes ad salutem suam
fideliter existere, scientes quod siue honor, siue iniuria, quae ei defertur, in Christum redun-
dat, & a Christo in deum. Audire ergo eum attentius oportet, & ab ipso suscipere doctrinam fidei,
monita autem vitae a presbyteris inquirere, a diaconibus* vero ordinem disciplinae. Propter quod
deprecor vos conseruos & adiutores meos, vt discatis attentius animarum curam gerere, &
pro omnibus stare, maxime tamen pro his, qui in cultu diuino laborant. Ecclesiarum omnium
curam habetote, seruisq; earum adiutorium praebete, viduarum religiosam curam gerite, pupillos eni-
xius* liberate, pauperibus misericordiam facite, iuuenes pudicitiam docete. Et (vt breuiter
totum dicam) alterutrum vos, in quibus res poposcerit, sustentate, deum colite, qui creauit caelum
& terram, & Christo credite, inuicem vos diligite, & misericordes estote in omnes, non verbo
solo, sed opere & rebus implete charitatem, Agite pro viribus, conserui dilectissimi, quia bonum
est, vt vnusquisq; vestrum, secundum quod potest, profit accedentibus ad fidem religionis no-
strae. Et ideo non vos pigeat, secundum sapientiam, quae vobis per dei providentiam collata est,
instruere ignaros, & docere. Desiderium ergo habere omnes erga doctorem veritatis, eumq; vt
oculos suos amare oportet, quia & ipsum populum sibi commissum, ceu proprios filios amare &
docere condecet. Hoc enim ei a patre caelesti donatum est. Sed & salus in eo est, vt voluntatem
eius, cuius amorem & desiderium, deo largiente, conceperint, faciant. Si quis ergo fidelis vo-
luerit existere, & desiderat baptizari, exutus prioribus malis, de reliquo pro bonis actibus ha- **M**
eres bonorum caelestium ex gestis propriis fiat. Accedat autem, qui vult, ad sacerdotem suum, &
ipsi det nomen suum, atq; ab eo audiat mysteria regni caelorum, ieiuniis frequentibus operam
impendat, ac semetipsum in omnibus probet, vt tribus mensibus iam consummando, in die fe-
sto possit baptizari: Baptizetur autem vnusquisq; in aquis perennibus, nomine trinae beatitudi-
nis inuocato super se, perunctus primo, oleo per orationem sanctificato, vt ita demum, per
haec consecratus, possit percipere locum cum sanctis. Nullus enim propter opprobrium sene-
ctutis, aut iuuentutis, vel nobilitatem generis, a paruulis & minus eruditis, si quid forte est v-
tilitatis aut salutis, inquirere negligat. Qui enim rebelliter viuit, & discere atq; agere bona re-
cusat, magis diaboli quam Christi membrum esse ostenditur, & potius infidelis, quam fidelis
monstratur.

A monstratur. Quomodo ergo non omnibus hoc amabile est, cum etisq; exoptatum, vt quae ignorat, di-
scat, & quae didicerit, doceat? Certissimum namque est, quod neque amicitia, neque propinquitas generis,
neque regni sublimitas, homini debet esse pretiosior veritate, quia nihil est pretiosius anima. Do-
minus autem creator omnium, ex initio ad imaginem suam hominem fecit, eiusq; dominationem terrae,
marisque, & aeris ipsius dedit, veritatemq; inquirere praecipit, sicut & verus nobis propheta enar-
rauit, & ipsa rerum ratio docet. Solum enim homo rationalis est, & consequens est, vt ratio in ratio-
nalibus dominetur. Hic enim ab initio, quum adhuc iustus esset, cunctis vitis & omni fragilitate
superior erat. Vbi autem peccauit, & factus est seruus peccati, & fragilitati effici debitor, & ob-
noxius. Quod idcirco scriptum est, vt sciant homines, quia sicut ex impietate passibiles facti sunt,
B ita per pietatem possunt esse impassibiles, & non solum impassibiles, verum & parua in deum fide a-
liorum passiones curantes. Ita enim verus ipse propheta promissit, dicens: Amen dico vobis, si habue-
ritis fidem sicut granum sinapis, dicetis motui huic, transi hinc, & transibit. Huius vocis etiam vos ip-
si documeta cepistis, & iam facta quaedam per magistros nostros, ipsos videlicet apostolos, non
ignoratis, quia, astantibus nobis, eorum meritis daemones cum passionibus, quas hominibus inuexerat,
transierunt, & fugati sunt. Quia ergo alij quidem homines patiuntur, alij patientes sanant, causa
sine dubio vel patiendi vel curandi noscenda est. Quae non alia esse, quam patientibus quidem infir-
mitatis, curantibus vero fidei demonstratur. Infidelitas enim, dum non credit futurum dei iudi-
cium, peccandi licentiam praebet, peccatum vero hominem passionibus obnoxium facit. Fides autem,
C futurum dei iudicium esse credens, continet homines a peccato. Non peccantes vero, non solum li-
beri sunt a daemone & passionibus, verum & aliorum daemones & passiones fugare possunt.
Ex his ergo omnibus colligitur, quod origo totius mali ab ignorantia descendat & ipsa sit om-
nium malorum mater, quae incuria quidem & ignauia gignitur, negligentia vero alitur & augetur,
atque in sensibus hominum radicator, dum amatur, quam si quis forte doceat effuganda, velut
antiquis & haereditariis sedibus, moleste & indignanter auellitur. Et ideo paululum laborandum
nobis est, vt indignantes, ignorantiae praesumptionem scientiae ratione refecemus, in his praeci-
pue, qui in aliquibus minus rectis opinionibus preuerti sunt, per quas, quasi sub specie alicuius
scientiae, ignorantia in his vehementius radicata est. Nihil enim est grauius, quam si id, quod igno-
rat quis, scire se credat, & defendat verum esse, quod falsum est, quod tale est, quale si quis ebrius
sobrius se putet, & agat quidem cuncta vt ebrius, sobrium se tamen & ipse putet, & dici a ceteris
velit. Ita sunt ergo & hi, qui ignorantes quod verum est, speciem tamen alicuius scientiae tenent,
& mala quasi bona gerunt, atque ad perniciem quasi ad salutem festinant. Propter quod ante omnia
properandum est ad agnitionem veritatis, vt possimus, quasi lumine nobis inde accenso, erro-
rum tenebras depellere. Grande enim malum est (vt diximus) ignorantia, sed quia substantiam
non habet, facile ab his, qui studiosi sunt, effugatur. Non enim aliud est ignorantia, nisi, non co-
gnouisse, quod expedit. Vbi autem cognoueris, perit ignorantia. Quare ergo magnopere debet
veritatis agnitio, quam nemo alius assignare potest, nisi verus propheta. Haec enim via est,
E vitam volentibus ingredi, & summum iter bonorum operum pergentibus ad ciuitatem salutis. Si
quis sane audiens sermonem veri prophetae, velit recipere, aut nolit, & amplecti onus eius (id
est, mandata vitae) habet in sua potestate. Liberi enim sumus arbitrij. Nam si hoc esset, vt vi-
dentes ea, iam non haberent in potestate aliud facere, quam audierat, vis erat quaedam natu-
rae, per quam liberum non esset, ad aliam migrare sententiam. Aut si rursus ex audientibus nul-
lus omnino reciperet, & hoc naturae vis erat, quae vnquam aliquid fieri cogeret, & alteri parti non
daret locum. Nunc autem quia liberum est animo, in quam velit partem declinare iudicium suum,
& quam probauerit, eligere viam, constat euidenter, inesse hominibus arbitrij libertatem.
Igitur priusquam audiat quis, quod ei expedit, certum est, quia ignoret, & ignorans vult & de-
F siderat, quod non expedit agere, propter quod pro hoc non iudicatur. Quum vero audierit
causas erroris sui, & rationem veritatis acceperit, tunc si permanferit in his erroribus, quibus
dudum fuerat preuentus, recte iam vocabitur ad iudicium, daturus poenas, quia vitae huius
spatium, quod ad bene viuendum accepit, in ludibriis consumpsit errorum. Qui vero au-
diens haec, libenter accepit, & gratulatur bonorum sibi doctrinam fuisse delatam, requirat
intentius, & discere non desinat, vsquequo cognoscat, si est vere aliud seculum, in quo bo-
nis praemia praeparata sint. Et quum certus de hoc fuerit, gratias agat deo, quod sibi veri-
tatis lumen ostenderit, ac de cetero dirigat actus suos in omnibus operibus bonis, quo-
rum sibi in futuro mercedem certus est praeparatam, demirans per omnia & stupens, cetero-
rum hominum errores, & quod ante oculos positam veritatem nemo videat. Ipse tamen gaudens
k super

Gen. 1.4

Marth. 17.4
& Luc. 17.5*al. audien-
tes eum.

Math. 10. b
& Luc. 10. b

cepit nobis, dicens, ut in quamcumque civitatem aut domum introierimus, dicamus, pax huic domui. Et si quidem, inquit, fuerit ibi filius pacis, veniet super eum pax vestra. Si vero non fuerit, pax vestra ad vos revertetur. Exeuntes autem de domo vel de civitate illa, etiam pulverem, qui adhaerit pedibus vestris, excutatis super eos. Tolerabilis erit terra Sodomorum & Gomorrhoeorum in die iudicii, quam illi civitati vel domui. Quod utique ita debet fieri praecipit, si prius in civitate vel domo, veritatis sermo praedicetur, ex quo vel recipientes veritatis fidem filii pacis, & filii dei fiant, vel non recipientes, arguantur, quasi inimici pacis & dei. Ita ergo & nos, magistri instituta sectantes, primo pacem proponimus auditoribus, ut absque ulla perturbatione possit via salutis agnosci. Quod si quis pacis verba non suscipit, neque acquiescit veritati, scimus aduersus eum pugnam verbi mouere, & arguere acrius, confutando ignorantiam, & redarguendo peccata. Necessario igitur pacem proponimus, ut si quis est filius pacis, pax nostra veniat super eum, ab eo autem, qui se alienum pacis effecerit, regredietur ad nos pax nostra. Et si iterum in mandatis habemus, ut venientes ad civitatem, dicamus prius, quis in ea dignus sit, ut apud eum cibum sumamus, quanto magis conuenit noscere, quis qualis ve sit

Math. 7. a

is, cui immortalitatis verba credenda sunt. Solliciti enim, & valde solliciti esse debemus, ne margaritas nostras mittamus ante porcos. Sed & alias ob causas, utile est viri huius habere mentem. Sic enim sciam, quia in his, de quibus non potest dubitari, quod bona sint, emendatus est, & inculpabilis, hoc est, si sobrius, si misericors, si iustus, si mitis, & humanus est, quae utique bona esse, nullus ambigit, tunc consequens videbitur, ut ei, qui obtinet bona virtutum, etiam, quod deest fidei & scientiae, conferatur, & in quibus maculari videtur eius vita, quae est in reliquis probabilis, emendetur. Si vero in his, quae palam sunt, peccatis inuolutus, permanet inquinatus, non me oportet aliquid de secretioribus & remotis diuinae scientiae proloqui, sed magis protestari, & conuenire eum, ut peccare desinat, & actus suos a vitiis emendet. Quod si in se ingerit, & prouocauerit nos dicere, quae eum, minus recte agentem, non oporteat audire, prudenter eum debemus eludere. Nam nihil omnino respondere auditorum causa, utile non videtur, ne forte existiment, nos responsionis penuria declinare certamen, & fides eorum laedatur, non intelligentia propositi nostri. Magna contumelia, & graue nobis erit peccatum, si ita desipiamus, ut videamus, eum, qui idola colit, esse sobrium, nos, qui deum colimus, sobrios esse reculemus. Non hoc sit inter nos, sed magnum habeamus studium, ut si illi, qui errant, homicidium non faciunt, nos ne irascamur quidem. Et si illi adulterium non committunt, nos nec concupiscamus quidem alienam mulierem. Si illi amant proximos suos, nos etiam diligamus inimicos nostros. Si illi mutuo dant his, qui habent, unde reddant, nos etiam his demus, a quibus recipere non speramus. Et per omnia nos, qui aeterni seculi hereditatem speramus, debemus praecellere eos, qui praesens tantum seculum nouerunt, scientes, quia si opera illorum nostris operibus collata, in die iudicii similia inueniantur, ac paria, confusio nobis erit, quod aequales inuenimur in operibus his, qui propter ignorantiam condemnantur, & nullam spem futuri seculi habuerunt. Et vere digna confusio est, ubi nihil amplius gessimus ab his, quibus amplius intelleximus. Quod si confusio nobis erit, aequales his inueniri in operibus bonis, quid erit nobis, si inferiores nos, ac deteriores, examinatio futura reperiat? Audite ergo quomodo de his nos ipse verus propheta docuerit. Ad eos autem, qui negligunt audire verba sapientiae, ita ait: Regina austri surget in iudicio cum generatione hac, & condemnabit eam, quia venit a finibus terrae audire sapientiam Salomonis, & ecce plusquam Salomon hic, & non audiunt. Ad eos vero, qui de malis actibus gerere detestabantur poenitentiam, ita ait: Viri Niniuitae surgent in iudicio cum generatione hac, & condemnabunt eam, quia poenitentiam egerunt in praedicatione Ionae, & ecce plusquam Iona hic. Videtis ergo, quomodo eos, qui erudiebantur ex lege, adductis ad exemplum illis, qui ex gentili ignorantia veniebant, ostendens, eos nec aequales illis esse, qui in errore positi videbantur, ex ipsa tantum comparatione condemnatos. Ex quibus omnibus, sermo, quem proposuimus, approbatur, ut castimonia, quae aliquatenus etiam ab his, qui in errore sunt positi, custoditur, multo purius, & attentius, & per singulas quasque (sicut supra ostendimus) species a nobis, qui veritatem sequimur, teneatur, eo magis, quo apud nos obseruantiae eius praemia aeterna sunt posita. Aliter enim nemo saluus esse poterit, nisi his obseruationibus pro viribus operam dederit. Deus vos in sua voluntate vnumquemque in suo ordine semper custodiat, fratres, & sibi placere in omnibus concedat. Amen.

*al. ne

Mat. 12. d
Luc. 11. d

Mat. & Luc.
ubi supra.

A

IN QUARTAM EPIST. DIVI CLEMENTIS, arg. per Io. Scharidum.

Contra insidias hereticorum, quibus iam tum coeperant omnia esse infesta, attentos iubet Clemens esse episcopos, ut doctrina veritatis obstruatur aditus lupis, qui poterant per occasiones in gregem domini grassari. eos vero qui alio iam fuerant quorundam persuasionibus traducti, quam Christiana regule praescriptum ferret, et palam quorundam pseudoprophetarum decretis subscripserant, obtestatur, ne tanquam transfuga, ab eorum stent partibus, quorum tota professio, ignorantiae nebulis adumbrata, nullo pertineat, nisi ut subuertantur qui iam pulchre videbantur sibi in cognitione veri prophetae promouisse. Atque hic in ignorantiam, ut qua uix sit pestis ulla capitalior, totis uiribus inuehitur, eique debere dicit, quod a uero, erga quod nostrophe sumus ingenio melius affecti, abhorreamus, et nostra culpa aeternis nos suppliciiis obnoxios faciamus. Per contentionem uero cognitionem ueritatis nobis ita commendat, ut putet parentum, quibus alioqui uita debeatur, respectum non tanti esse oportere, ut in eorum gratiam diutius quam sit nostra saluti integrum, in ignorantia permaneamus. Ne uero habeant contentionum studiosi, quod morbo suo preterant, addit, eam dissidii ansam non eos, qui iam uero prophetae nomen dederint, quaesituros, sed qui ignorantiam praesoptantes, alius hoc ipsum inuidet, unde inuiti licet, coguntur tamen profiteri salutem pendere.

C

EPISTOLA QUARTA SANCTI CLEMENTIS
Papae, scripta discipulis suis, Iulio & Iuliano, qui maiorum hominum persuasionibus aliquatenus deuiarant, & gentibus, inter quas habitabant, directa.

D

LEMENS Romanarum Episcopus, charissimis fratribus Iulio & Iuliano, ac reliquis consodalibus nostris, gentibusque, quae circa vos sunt.

Oportet, fratres, omnes doctores, qui ad salutem animarum instituti sunt, & ad lucrandas animas episcopi sunt consecrati, pro cunctis sollicitudinem gerere, & errantes ad viam ueritatis, & ad portum salutis reducere. Et licet propter gentes, quae circa vos sunt, in modo dico vos errare contigerit, melius est tamen redire ad ueritatis uiam, quam diutius in ipso errore perseverare. Quoscumque enim de his, qui vos errare fecerunt, vel de his, qui adhuc uerbum praedicationis non audierunt, potestis, uobiscum assumite, & ad viam ueritatis adducite, ne infirmi, sed fructuosi, domino inueniamini. Et quoniam quidem, sicut a cultore neglecta terra, spinas & tribulos necessario producit, ita sensus uester longi temporis incuria, multas & noxias opiniones rerum & intelligentias falsa scientiae germinauit, opus est nunc multa diligentia, ad excolendum rus mentis uestrae, ut hic sermo ueritatis (qui est uerus, & diligens cordis colonus) assiduus excolat disciplinis. Vestrum ergo est praebere obedientiam, & occupationes ac sollicitudines superfluas amputare, ne bonum uerbi semen enecet noxium germen. Potest enim fieri, ut multi temporis negligentiam breuis & assidua reparat diligentia. Incertum namque est uniuscuiusque tempus uitae. Et ideo festinandum est ad salutem, ne forte cunctantem mors repentina praeniat. Et ob hoc acrius admitendum est, ut (dum est temporis spatium) collecta male consuetudinis uitia refecerentur. Quod non aliter facere poteritis, nisi ut irascamini quodammodo aduersum uosmetipsos pro his, quae inutiliter gessistis ac turpiter. Haec enim est utilis uita, & iusta, & necessaria iracundia, ut unusquisque, in quibus errauit, & perperam gessit, indignetur, & semetipsum accuset. Ex qua indignatione accenditur in nobis ignis quidam, qui uelut agro sterili immixtus, consumptis & excoctis radicibus pessimae uoluntatis, bono semini uerbo dei fecundioris cordis praeparet glebam. Puto autem, quod satis dignas habeatis causas iracundiae, ex quibus iustissimus ignis iste coalescat, si consideretis, in quantos uos errores deduxerit ignorantiae malum, quantosque lapsus, & quanta praecipitia ad peccandum dederit, a quantis uos bonis abstraxit, & in quae praecipitauit mala, & quod est super omnia grauius, quod uos in futuro seculo aeternis poenis obnoxios fecit. Nonne pro his omnibus, ubi uobis ueritatis lumen effulsit, ignis iustissimae indignationis accenditur, & iracundiae deo placitae intra uos consurgit incendium, quo consumatur, & radicitus intereat omne germen, si quod forte intra uos male concupiscentiae pul-

*al. perdurare.

F

lulavit: Vnde & ipse, qui misit nos, quū venisset, & omnem mundū vidisset ad malitiā declinasse, nō continuo ei pacem, in erroribus posito, dedit, ne cum cōfirmaret in malis, sed ignorantia eius ruinis scientiā veritatis opposuit, vt si qui forte respicerent, & lumē veritatis aspicerent, deceptos se, & in præcipitia erroris abstractos, merito dolerent, & iracundiā salutaris ignem aduersus deceptricem suā conciperent ignorantiam. Ob hoc itaq; dicebat, Ignem veni mittere in terrā, quem volo, vt accendatur. Est ergo pugna quādā, quæ gerēda nobis est in hac vita. Sermo enim veritatis & scientiæ necessario separat homines ab errore & ignorantia, sicut sæpe videmus, putrefactas & emortuas carnes corporis, à cōnexionē viuientium mēbrorū, ferro secante, separari. Tale ergo aliquid est, quod agit veritatis *ignoratio. Necessesse est enim, vt salutis causa filius (verbi gratia) qui sermonē receperit veritatis, à parētibus separatur incredulis, aut rursus pater separet à filio, aut filia à matre. Et hoc modo inter propinquos atq; cōsanguineos, credentes atq; incredulos, scientiæ atq; ignorantia, veritatisq; & erroris pugna *consistit. Et ob hoc iterū dicebat, qui nos misit, Non veni pacē mittere in terram, sed gladium. Quod si dicat aliquis. Et quomodo iustum videtur, separari filios à parētibus? Audi quomodo, Quia cum ipsis, si in errore permaneant, neq; illis proderunt, & ipsi cum illis pariter interibunt. Iustum igitur, & valde iustum est, separari eum, qui saluari vult, ab eo qui nō vult. Sed & illud aduerte, quia nō ex illis, qui rectius intelligūt, venit ista separatio. Illi enim volunt interesse, pariter & prodesse his, & docere meliora. Sed & istud propriū est ignorantia vitium, vt cōfutantem se, veritatis lucem nō ferat habere de proximo. Et ideo ex illis ista nascitur separatio. Nam qui scientiam veritatis accipiunt (quia bonitatis plena est) tanquā à bono deo datā, cupiunt eam (si fieri potest) cum omnibus habere cōmunem, etiā cum his, qui oderunt eos, & persequūtur. Sciunt enim, quia peccatū ipsorum causa ignorantia est. Propterea deniq; ipse magister, quum ab his, qui ignorabant eum, duceretur ad crucem, orabat patrē pro interfectoibus suis, & dicebat, Pater, dimitte eis peccatum, quia nesciunt quid faciunt, Imitantes quoq; discipuli magistrum, etiā ipsi, quum paterentur, similiter pro interfectoibus suis orabāt. Quod si disciplina nobis est, orare etiam pro interfectoibus & persequutoibus nostris, quomodo nō etiam parentum & propinquorum persequutiones ferre, & pro cōuersione eorū orare credim? Tum deinde etiā illud diligentius cōsideremus, quæ sit nobis causa parentes diligendi, pro eo, inquit, quia vitæ nostræ videntur authores. Authores quidem vitæ nostræ parentes nō sunt, sed ministri. Non enim vitam præbent, sed ingrediendi nobis ad hanc vitam exhibent ministerium, author autem vitæ vnus, & solus, est deus. Si autē authorem vitæ diligere volumus, illum nobis esse diligendū sciamus. Sed illum, inquit, cognoscere nō potuimus, istos autē & nouimus, & in affectu habemus. Esto, nō potuistis cognoscere, quis sit deus, *quid tamen nō sit deus, per facile scire potuistis. Nam quomodo latere potuit hominem q̄ lignū, aut lapis, aut æs, vel alia huiusmodi materia deus nō sit? Quod si in his, quæ facile deprehendere potuistis, animū ad discutiendum nolulistis intendere, certum est, quia & in agnitione dei impediti estis, nō impossibilitatis, sed ignauia vitio. Nam si voluissetis, ex his ipsis inutilibus simulacris profecto accepissetis intelligentiæ viam. Certum est, quia per ferrum facta sunt simulachra, ferrum vero per ignem cōfectum est, qui ignis aqua extinguitur, aqua autē per spiritū mouetur, spiritus autē à deo initium habet. Sic enim dixit Moyses propheta, In principio fecit deus cælum & terrā. Terra autē erat inuisibilis & incomposita, & tenebræ erant super faciem abyssi, & spiritus dei erat super aquas. Qui spiritus, dei iussu, quasi ipsa manus cōditoris lucem separauit à tenebris, & post illud inuisibile cælum, istud visibile produxit, vt superiora quidem habitaculum faceret angelis, inferiora vero hominibus. Propter vos ergo, iussu dei, aqua, quæ erat super faciem terræ, secessit, vt terra vobis produceret fructus. Cui etiā humorū venas latenter inseruit, vt vobis ex ea profluerēt fontes & flumina. Propter vos producere iussa est animantia, & omnia, quæ vestro vsui voluntatiq; seruirent. An non propter vos venti spirant, vt ex ipsis concipiens, fructus vobis terra parturiat? Nonne propter vos imbres profluunt, & tempora vicissitudines mutant? Num propter vos sol oriatur, & occidit, & mutationes luna perpetitur? Propter vos mare exhibet famulatum suū, vt vobis ingratis cuncta subiaceant. Nonne pro his omnibus iusta erit vltionis pœna, quia horum omnium largitorem, quem ante omnia & agnoscere & venerari debuistis, solum præ ceteris ignoratis? Sed & nunc per idem vos adhuc in intelligentiam eius duco. Videtis etenim, quod omnia gignuntur ex aquis, aqua vero per vngentum ex initio facta est, vngenti vero omnipotens deus caput est, per quē tali ordine (vt supra diximus) peruenitur ad patrem.

Luca. 12. f

* al. agnitio

* al. cōfurgit. Matth. 10. d

Luca. 23. e

* al. qui.

Gene. 1. a

Ad patrem. Quum autem perueneritis, agnoscite hanc esse voluntatem eius, vt per aquas, quæ primæ creatæ sunt, denuo renascamini. Qui enim regeneratus fuerit per aquam, bonis operibus repletus, hæres efficitur eius, à quo in incorruptione regeneratus est. Propter quod, paratis animis, accedite quasi filij ad patrem, vt peccata vestra diluātur, & causa corū sola ignorantia fuisse probetur apud deū. Nam si post agnitionem horū permanetis in incredulitate, vobis iam perditionis vestræ causa, & nō ignorantia reputabitur. Nec putetis, quod etiā si omnem pietatem colatis, omnēq; iustitiā, baptismum vero non accipiat sperem possitis habere apud deum, imò maiore pœna digni eritis, qui bona opera non bene operati estis. Confertur enim meritū homini ex bonis gestis, sed si ita gerantur, sicut deus iubet. Deus autem iussit, omnem colentem se, baptismo consignari. Quod si vos renueritis, vt vestræ voluntati magis quàm dei obtemperetis, cōtrarij sine dubio, & inimici estis voluntati eius. Sed dicitis fortasse, Quid confert aquæ baptismus ad dei cultum? Primo quidem, quia quod deo placuit, impletur. Secūdo, quia regeneratio ex aquis, & deo renato, fragilitas prioris natiuitatis, quæ vobis per hominem facta est, amputatur, & ita demū peruenire poteritis ad salutem. Aliter impossibile est. Sic enim nobis cum sacramēto verus propheta testatus est, dicens: Amen dico vobis, nisi quis denuo renatus fuerit ex aqua viua, non introibit in regnū cælorum. Et ideo accelerate. Est enim in aquis istis misericordia eius quādā, quæ ex initio ferebatur super eas, & agnoscit eos, qui baptizantur sub appellatione triplicis sacramenti, & eripit eos de suppliciis futuris, quasi donum quoddam, offerens deo animas, per baptismum consecratas. Confugite ergo ad aquas istas, solæ sunt enim, quæ possint vim futuri ignis extinguere. Ad quas, qui moratur accedere, constat, in eo adhuc infidelitatis idolū permanere, & ab ipso prohiberi, ad aquas properare, quæ salutem conferunt. Siue enim iustus, siue sit iniustus, baptismus ei per omnia necessarius est. Iusto quidem, vt adimpleatur in eo perfectio, & regeneretur deo, iniusto vero, vt peccatorū, quæ gessit, remissio conceatur. Omnibus ergo festinandum est, sine mora renasci deo, & demum consignari ab episcopo, id est, septiformem gratiam spiritus sancti percipere, quia incertus est vnus cuiusq; exitus vitæ. Quum autē regeneratus fuerit per aquā, & postmodū septiformi spiritus gratia ab episcopo (vt memoratum est) confirmatus, quia aliter perfectus esse Christianus nequaquā poterit, nec sedem habere inter perfectos, si non necessitate, sed incuria aut voluntate remāserit (vt à beato Petro accepimus, & vt ceteri sancti Apostoli, præcipiente domino, docuerunt) & demum ex operibus bonis ostendat in se similitudinem eius, qui cum genuit, patris. Post hæc vero agnoscāt, detum honorare. Honor autem eius est, vt ita viuatur, sicut ipse vult. Vult enim vnusquēq; ita viuere, vt homicidium & adulterium nesciat, odium & auaritiā fugiat, iram, superbiā, iactantiam respuat & execretur, inuidiam quoq; & cetera his similia, penitus à se ducat aliena. Est sane propria quādā nostræ religionis obseruantia, quæ nō tam imponitur hominibus, quàm proprie ab vno quoq; deū colēte, causa puritatis expetitur, de castimoniam dico cautela, cuius species multæ sunt. Sed primo, vt obseruet vnusquisq; ne menstruatæ mulieri misceatur, hoc enim execrabile ducit lex dei. Quod etsi lex de his nō admonuisset nos, vt *catuli libēter volueremur in stercore. Debemus aliquid amplius habere animalibus, vt pote rationales homines & cælestium sensuū capaces, quibus summū studium esse debet, ab omni inquinamento cordis consciētiam custodire. Bonum est autē, & puritati conueniens, etiam inquinamento cordis diluere. Bonum vero dico, non quasi principale illud, in quo mēs purificatur, sed q̄ sequela sit illius boni hoc, in quo caro diluitur. Sic enim & magister noster quosdam pharisæorum & scribarum, qui videbantur esse ceteris meliores, & à vulgo separati, increpabat, dicens eos hypocritas, quia ea solummodo, quæ hominibus videbantur, purificabant, corda vero quæ solus deus aspicit, inquinata relinquebant, & sordida. Ad quosdā ergo ex ipsis, nō ad omnes dicebat, Væ vobis scribæ & pharisæi, hypocritæ, quia mundatis quod deforis est calicis & paropsidis, intus autem plena sunt sordibus. Phariseæ cæce, munda prius, quod intus est, & quod deforis est, erit mundum. Vere enim, si mens mundetur luce scientiæ, quū ipsa fuerit munda ac splendida, tunc etiam eius, qui deforis est hominis, ipsa necessario curā gerit carnis suæ, vt & ipsa purificetur. Vbi autem ista, quæ deforis est, purificatio carnis, negligitur, certum est, nequē de puritate mētis ac mūditiæ cordis curam gerit. Ita ergo fit, vt is, qui intrinsecus mundus est, mūdetur sine dubio & extrinsecus. Non semper autē is, qui mundatur extrinsecus, etiam intrinsecus mundus est, videlicet quū agit hæc, vt hominibus placeat. Sed & illa species castimoniam obseruāda est, vt ne passim & libidinis solius causa, cū formis coæt quis, sed posteritatis reparāda gratia, quæ obseruā-

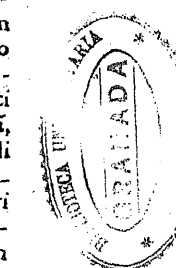
Iaco. 3. a. & Marc. vi. d

Ioan. 3. a

Leuit. 18. e

* al. cantharides.

Matth. 23. c

tia, quum etiam in nonnullis pecudibus inueniatur, pudoris est, si non ab hominibus rationalibus & deum colentibus obseruetur. Ergo omnes peccauerunt, & egent auxilio dei. Propter quod, charissimi, sectamini semper charitatem, & æmulamini meliora, & spiritalia, & adiuuate vos inuicem, ut deo semper in omnibus placere valeatis. Amen.

1. Cor. 11. d
& 14. a

IN QUINTAM DIVI CLEMENTIS EPISTOLAM
Arg. per Ioan. Sichardum.

Mremur uero, si libet, quædam tãto seculorũ interuallo alio decidisse, quàm sunt instituta, quædã uero penitus in desuetudinẽ abiisse, cum ex hac epistola nõ obscure liceat cognoscere, illam mense, totiusque cultus rationem, quam inter se Christiani peculiarem habuere, paulatim sensuisse, ipsi etiã Clementis temporibus: appareretque eam obsoleuisse citius, quàm esset paulò propius cognita: magna enim epistola pars in eo consumitur, ut in memoriam redigat id uisitandi genus, quod non temere à dilectione apud Græcos nomen inuenit, qua refrigerente sensim præcia uitæ pessumiere, & ut quidque fuit honestius institutum. At deum immortalem quantulo post apostolos tempore? Eiusmodi autem tum fuit Christianorum uita, quemadmodum in actis apostolicis describitur, ut sublata priuatarum rerum nomenclatura, in publicum quicquid uspiam esset abiit, indeque ut uita fuit cuiusque necessitas postulare, expensum ab episcopo tanquam œconomo. Res fuit per se honesta, ut uix alia æque, sed que lucri cupidioribus fenestram quodammodo aperuerit, qua ad diuitias, quas pro rudibus ducere debebant, per fas atque nefas aspirarent. Disperiebant enim ueteres illi pontifices, ut de quorum fide nemini esse dubium posset, prout omnium ratio tulit; tantumque absuit, ut eorum quicquam abrauerent, ut etiam uitam si quo opus fuisset, impendere nihil essent grauari. Vsi sunt re honestissima posteriores aliquot pontifices ad questus aucupium, & quod in hunc usum publico addiceretur, coeptum est primo decimari, paulò post, ubi res successit, & uita illa lautior arripit, & sordium eos piguit, abiecta fronte palàm pro suo omne id habuerunt, quod erat usibus omnium destinatum. Nihil addam amplius, ne argumentum scribens, imprudens hic, quod nolim, Canarianam istam commoueam.

Mesa enim illa Christianorum & uisum dicitur.

EPISTOLA QUINTA SANCTI CLEMENTIS
Papæ, De communi uita, & reliquis causis
suis discipulis scripta, Hierosolymisq; directa.

Dilectissimis fratribus, & condiscipulis Hierosolymis, cum charissimo fratre Iacobo coepiscopo habitantibus, Clemens Episcopus.
Communis uita, fratres, omnibus necessaria est, & maxime his, qui deo irreprehensibiliter militare cupiunt, & uitam Apostolorum, eorumque discipulorum imitari uolunt. Communis enim usus omnium, quæ sunt in hoc mundo, omnibus esse hominibus debuit, sed per iniquitatem, alius hoc suum esse dixit, & alius istud: & sic inter mortales facta diuisio est. Denique Græcorum quidam, sapientissimus hæc ita sciens esse ait, Communia debere esse amicorum omnia. In omnibus autem sunt sine dubio, & coniuges. Et sicut non potest, inquit, diuidi aer, neque splendor solis, ita nec reliqua, quæ cõmuniter in hoc mudo omnib; data sunt ad habendũ, diuidi debere, sed habeda esse cõmunia. Vnde & dominus per prophetã loquitur, dicẽs: Ecce quàm bonũ & quàm iucundũ, habitare fratres in vnũ, & reliqua. Istius enim cõsuetudinis more retẽto, etiã apostoli, eorumq; discipuli (ut prædictũ est) vna nobiscũ & uobiscum cõmunem uitã duxerunt. Vnde (ut bene nostis) erat multitudinis eorũ cor vnum, & anima vna, nec quisquã eorum aut nostrum de his quæ possidebat, aliquid suũ esse dicebat, sed omnia illis & nobis erant cõmunia, nec quisquã egens erat inter nos. Omnes autẽ, qui domos vel agros possidebãt, vendebãt eos, & pretia eorũ, & reliquas res, quas habebant, afferebãt, ponẽtes ante pedes apostolorũ, sicut nobiscũ quidã uestrũ cognouerunt & uiderũt, & diuidebatur singulis, prout cuiq; opus erat. Ananias aut vir austerus, & Sapphira vxor eius, qui metiti sunt apostolis de pretio agrorũ suorũ, quos uediderant, nobis præsentibus in cõspectu omnium circũstantium, à cõspectu apostolorũ, propter peccatũ eorũ & mendacium quod fecerunt, mortui delati sunt ambo. Ceteraq; quæ de

12. q. 1. Dilectiss. fratribus.

* al. aliud Pythagoras philosophi.

Psal. 133.

Acto. 4. g

Acto. 5. a. b

A quæ de talibus cognouimus & vidimus, nec recordatione, nec demonstratione digna sunt. Quapropter hæc uobis cauenda mandamus, & doctrinis, & exemplis apostolorum obedire præcipimus, quia hi, qui mandata eorum postponunt, non solum rei, sed extorres sunt. Quæ non solum uobis cauenda, sed & omnibus prædicanda sunt. Relatum est etiam nobis, quod quidam in uestris partibus commorantes, aduersantur sanis doctrinis, & (prout eis uidetur) non secundum traditionem patris, sed iuxta sensum suum docere uidentur. Multas enim, quidam (ut audiuius) uestrarum partium, secundum ingenium hominum, ex his, quæ legunt, uerisimilitudines capiunt, & ideo diligenter obseruandum est, ut lex dei, quum legitur, non secundum propriam ingenij intelligentiam legatur vel doceatur. Sunt enim multa uerba in scripturis diuinis, quæ possunt trahi ad eum sensum, quem sibi unusquisque sponte præsumpsit, sed fieri non oportet. Non enim sensum, quem extrinsecus adulteretis, alienum & extraneum debetis querere, aut quoquo modo ipsum ex scripturarum autoritate confirmare, sed ex ipsis scripturis sensum capere ueritatis. Et ideo oportet ab eo intelligentiam discere scripturarum, qui eam à maioribus, secundum ueritatem sibi traditam, seruaui, ut & ipse possit ea quæ recte suscepit, competenter asserere. Quum enim ex diuinis scripturis integram quis & firmam regulam ueritatis susceperit, absurdum non erit, si aliquid etiam ex eruditione ac liberalibus studiis, quæ fortè in pueritia attigit, ad assertionem ueri dogmatis conferat, ita tamen, ut ubi uera didicit, falsa & simulata declinet. Incertum est enim etiam iuuenibus uitæ tempus, senibus autem iam nec incertum est, non enim dubitatur, quod quantumcunque est, quod putatur superesse, breue sit. Et ideo tam iuuenes quàm senes oportet de conuersione & penitentia ualde esse sollicitos, & satagere, ut de reliquo ornent animam suam ornamentis dignissimis, id est, dogmatibus ueritatis, decore pudicitie, splendore iustitiæ, candore pietatis, aliisque omnibus, quibus comptam debet esse rationabilem mentem. Vnde consiliū dantes, uestram prudentiam hortamur, ut ab apostolicis regulis non recedatis, sed communem uitam ducentes, & scripturas sacras recte intelligentes, quæ domino uouistis adimplere satagatis. Et quum, oratione assidua dei gratiam obtinere merueritis, tunc, sine suspitione mali interitus, uota possint celebrari festiua. Deus autem pacis sit cum omnibus uobis, Amen.

Diff. 37. Relatum est

* al. traditio nes patrum

* al. ingenij uirtutẽ, uel

2. q. 1. Dilectiss. fratrib.

* al. iter uos

IN DIVI ANACLETI EPISTOLAM PRIMAM ARGUMENTVM PER IO. SICHARDVM.

Magni referre D. Paulus non ab re existimat, quem quisque suæ doctrine habeat autorem. Nec ita multo secus Tertullianus, de prescriptionibus contra hæreticos, hoc plus esse cuiq; deferendum censet, quo saniore sit is, atq; meliore mixtus sententiæ principe. Indeque esse quod Clementem pro se quisq; plus ris facere debeat: nam is ut doctrine suæ instituta è Petro hausit, ita prærogatiuam quodammodo docendi ab eo tulerit. Atque ita demum cuiuslibet ecclesiæ dignitatem esse colligendam, si quam plurimos autorum habuerit similes. Ea in re quis non uidet, Anacletum esse, qui cum Clemente sit antiquior, quem hoc nomine uel maxime suspicere debeamus? Eius enim episcopatus, cui magna innocentiã XII. annis præfuit, cum in Domitiani cruentissimi Imperatoris tempora incidisset, qui hanc sibi operam poposcerat, ut ferro igneque, quod in se erat, Christianorum penuriam ad interuersionem redigeret, essentq; non paucidefectionem iam, ob diuinum periculorum metum, cogitantes: eos ad patientiam Anacletus animat, adfirmans eam esse, qua ueluti militari tessera, eius nos Imperatoris esse milites testemur, ad cuius sumus imaginem creati. Vbi autem hoc se cuiusque putat, dilectionem proximi, ut quæ patientiæ umbra sit, illis commendat, exemplo Christi, qui cum fratrum nomẽ unice nobis conciliare studeret, ex æquo uoluit & dici, & esse omnium parens.

F

DIVI ANACLETI EPISTOLA PRIMA omnibus Ecclesiis scripta.

ANACLETVS seruus Christi Iesu, in sede Apostolica domino feruens, Episcopis omnibus, & ceteris cunctis fidelibus, qui coequali nobiscum sortiti sunt fidem, gratia vobis & pax, atq; consolatio multiplicetur a domino in secula. Benedictus deus, & pater domini nostri Iesu Christi, qui secundum magnam misericordiam suam regenerauit nos in spem viuam, per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis in hereditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibilem, conseruatam in caelis, in vobis, qui in virtute dei custodimini per fidem, in salutem paratam reuelari in tempore nouissimo, in quo exultabitis, modicum nunc si oportet contristari in variis tationibus, vt probatio vestræ fidei multo preciosior sit auro, quod per ignem probatur, si tamen in tribulationibus experti, probati inueniamini. Patientes estote, dilectissimi, quia patientia probationem operatur, probatio vero spem, spes autem non confundit. Ecce agricola expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporaneum, & serotinum. Si agricolæ hæc patienter ferunt pro temporalibus fructibus, quanto magis vos pro æternis patientes esse debetis: Estote ergo patientes, & confirmate corda vestra, vt adueniente iudice Christo, læti & probati esse valeatis. Nolite ingemiscere in alterutrum, vt non iudicemini. Ecce iudex ante ianuam assistit. Exemplum accipite, charissimi, laboris & patientiæ prophetas, qui loquuti in nomine domini sunt. Et beatificamus, qui sustinuerunt. Sufferentiam Iob audistis, & finem domini vidistis, quoniam misericors & miserator dominus est. Tribulationes vestras audiimus, fratres, tam per nostros, quam & per aliorum apocryphos, super quibus valde dolemus, vobisq; compatimur, & auxilium ferre (prout ipse largitus fuerit, qui pro nobis non solum tribulatus, sed etiam passus est) parati sumus. Nolite mirari, charissimi, qui persecutiones patimini, quasi noui vobis aliquid contingat, sed communicantes Christi passionibus, gaudete, vt & in reuelatione gloriæ eius gaudeatis, exultantes. Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis, quoniam quod est honoris, gloriæ, & virtutis dei, & qui est eius spiritus, super vos requiescit. Nemo autem vestrum patitur quasi homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem vt Christianus, non erubescat. Glorificet autem deum in isto nomine, quoniam tempus est, vt incipiat iudicium a domo dei. Si autem a nobis primum, quis finis eorum, qui non credunt dei Euangelio? Et si vix iustus saluabitur, impius & peccator, vbi parebunt? Itaq; & hi, qui patientur secundum voluntatem dei, fidei creatori commendent animas suas in benefactis. Nam (vt ait beatus Clemens antecessor noster) similis est omnis ecclesiæ status nauis magnæ, quæ per vndosum pelagus diuersis è locis & regionibus viros portat, ad vnam potentis regni urbem properare cupientes. Sit ergo nauis author huius dominus ipse omnipotens deus, gubernator vero sit Christus. Tum deinde præretæ officium Episcopus impleat, presbyteri nautarum, diaconi dispensatorum locum teneant, hi qui catechizant, nautologis conferantur. Epibatis autem totius fraternitatis multitudo sit similis. Ipsum quoq; mare hic mundus habeatur. Ventorum vero varietates, & turbinum, diuersis tentationibus conferantur, persecutiones, tribulationes, siue pericula, fluctibus, exequuntur. Terreni vero spiritus, qui vel de torrentibus, vel de conuallibus spirant, pseudoprophetarum, & seductorum, seu prauæ doctrinæ verba doceantur. Promontoria vero & loca confragosa, hi, qui in potestatibus seculi sunt iudices, & qui pericula minantur, ac mortes. Bithalassa vero loca, quæ duplicibus vndæ fallacis æstibus verberantur, dubiis mente, & de repromissionum veritate nutantibus, conferantur, atq; his, qui irrationabili fidem nostram ratione discutiant. Hypocritæ vero & dolosi, piratis similes habeantur, iam vero rapidus vortex, & tartarea charybdis, & faxis illisa naufragia, ac mortifera submersiones, quid aliud æstimada sunt, quam peccata? Restat igitur, vt hæc nauis cursu prospero, tua possit portum desideratæ urbis intrare, & ita deo precem fundere, vt nauigantes mereantur audiri. Audiimus, fratres, quod quidam detrahunt, & accusant sacerdotes dei, cupientes eos damnari, non intelligentes forsitan, quod iniuria sacerdotum ad Christum pertinet, cuius vice funguntur. Nec hoc aspiciunt, quod beatus Petrus princeps apostolorum, instructor noster, ait: Deponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & simulationes,

1. Petri. 1.

*al. exultatis *al. tribulationibus Roma. 5. a Iacob. 5. a

Iacobi. 5. b Ibidem.

*al. vestros

1. Petri. 4. d

In epist. ad Iacobum.

*al. dicatur

1. Petri. 2. a

A mulationes, & inuidias, & omnes detractiones, sicut modo geniti infantes, rationabiles sine dolo lac concupiscite, vt in eo crescatis in salutem. Et dominus per prophetam inquit: Qui vult vitam diligere, & videre dies bonos, coërceat linguam suam a malo, & labia eius, ne loquantur dolum, &c. Qui autem ista transgrediuntur, profecto transgressores legis dei, & contemptores, atq; inobedientes eius præceptis existunt. Vnde & beatus Iacobus apostolus ait: Si diligitis proximos sicut vosipfos, bene facitis. Si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguti a lege, quasi transgressores, &c. Et beatus prædecessor noster Clemens, vir apostolicus, & spiritu dei plenus, vna cum reliquis sanctis collegis suis statuit, dicens: Accusandi vel testificandi licentia denegetur his, qui Christianæ religionis & nominis dignitatem, & suæ legis, vel sui propositi normam, aut regulariter prohibita neglexerint. Transgressores enim sponte legis suæ, eiusq; violatores, & recedentes, apostatæ nominantur. Omnis enim apostata refutandus est ante reuersionem suam, non in accusatione recte agentium, aut testimonio suscipiendus, quia vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis. Quicumq; autem (vt ait apostolus Iacobus) totam legem seruauerit, offenderit autem in vno, factus est reus omnium. Qui enim dixit, non mœchaberis, dixit, & non occides. Quod si non mœchaberis, occidas autem, factus es transgressor legis. Sic loquimini, & sic facite, sicut per legem libertatis incipientes iudicari. Iudicium enim sine misericordia fiet illi, qui non fecit misericordiam. Superexaltat autem misericordia iudicio. Et dominus ait: Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Et multa talia, horumq; similia. Nemo enim (inquit Apostolus) nostrum sibi viuunt, & nemo sibi moritur. Siue ergo viuimus, siue morimur, domini sumus. In hoc enim Christus mortuus est, & reuixit, vt & viuorum & mortuorum dominetur. Tu autem quid iudicas fratrem tuum, aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal dei. Scriptum est enim: Vno ego dico dominus, quoniam mihi flectetur omne genu, & omnis lingua confitebitur deo. Itaq; vnusquisq; nostrum pro se rationem reddet deo. Non ergo amplius inuicem iudicemus, sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum. Scimus enim, quia multum derogatio præualeat, quando derogator creditur fide dignus. Ideo, fratres, variis detractionibus & accusationibus non oportet labefactari iudices & primates ecclesiæ, sed magis apostolorum & doctorum regulis informari & roborari. Vnde iustum est, omnes in vniuerso Romanorum orbe doctores legis ea, quæ legis sunt, recte sapere, & operari, & non regulas nascentis ecclesiæ confundi aut fidem, aut doctrinam apostolorum, variis maculare doctrinis, nec fratres infestare. Si autem omnia in hoc seculo vindicata essent, locum diuina iudicia non haberent. Superuacuis enim ad beneficia laborat impediens, qui solem certat facibus adiuuare. Ideo si aliquis putat, se deo in hoc placere, quod seruos suos accusat, & vt meliores fiant, dicit se hoc agere, in vanum laborat, & plus inuidiæ stimulis agitatur, quam charitatis, quoniam gratiæ plenitudo adiectione non indiget, nec vlla requirit commendationis augmenta. Erigunt ergo doctores conscientias suas, & si quando incertis temporum flatibus opponuntur, sustinent mala, quæ seculis magis sunt adscribenda, quam meritis. Datam enim scimus Satanæ potestatem, vt seruos Christi cribraret, vt quod de tritico inueniri posset, horreis ingereretur, & quod de paleis, ad ignium alimenta transferret. Ad vos specialiter dictum est: Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. Venit inter vos gladius perfidorum, vt marcida ecclesiæ membra reseraret, & ad cælestem gloriam sana perduceret. Quos habeat Christus milites, certamen ostendit. Qui triumphum mereantur, per bella cognoscuntur. Scimus autem, multos ob id infestare doctores, vt eos perdant, & propriæ voluntatis placita adimpleant. Non propterea tamen doctores (inquantum vires suppetunt) a recta æmulatione, & bona intentione recedere debent, scientes, quia beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Nihil autem illo est pastore miserius, qui luporum laudibus gloriatur. Quibus si placere voluerit, atq; ab his amari delegerit, erit hinc ouibus magna pernicies. Nullus ergo pastorum placere lupis, & gregibus ouium potest. Perdit enim laboris memoriam mens, terrenis obligata carceribus. Sicut artium in suo quoq; opere inuenitur mater instantia, ita nouerca eruditionis est negligentia. Nullus ergo præiudicium alteri faciat, neque, quod sibi fieri non vult, exerceat. Nemo dictum de aliquo inueniat, quod in eius actibus non agnoscat. Ego autem labefactam non solum quietem meam, sed & salutem inimicorum valetudine, & rumorum procellis agnosco. Potens est diuinitas immensa, tempestatis incerta bono serenitatis amouere. Et quid aliud si Christus passus est pro nobis, nobis relinquens exemplum, vt sequamur vestigia eius, & si apostoli

Psal. 33.

Iacob. 2. b

In epist. sua ad Iacobum sententia. ter. 3. q. 4. beatus prædecessor, Et in decr. Iuo. lib. 4.

Iacob. 1. d

Iacob. 2. b

Ezech. 18. g 33. c

Rom. 14. b Iacobi. 4. c Esaiæ. 45. d Philipp. 2. b

*al. confundere 6. q. 1. Si omnia in *al. iudicata

*al. gratia Lucæ. 12. c Lucæ. 12. d

Dist. 43. Sci me aut mul *al. institutione Math. 5. a Dist. 83. Nihil illo

Tobia. 4. c

1. Petri. 4. d

apostoli passi sunt, sequentes eius exemplum, & reliqui patres, nisi vt sequamur tam doctrinam eorum, quam & exemplum, & patiamur aduersa pro Christo, & cum patribus, atq; cum fratribus crucem portemus, eorumq; tribulationibus compatiatur, vt Christi veri discipuli inueniamur, qui dixit: Qui vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me, & reliqua. Præsumptio est, si dominorum beneficia famuli non sequantur. Obsequium ergo æstimandum puto, quod pariturus impendo. Quid est enim, quod plus creditur filij vocabum valere, quam obsequium, & non quæritur, quid in amoris lance promoveas, sed quale ad præiudicium æstimanti nomen opponas, quum apud prudenter frustra sobolem dicimus, nisi exhibeat, quod vocatur? Ego vero nolo, errore meo alienas culpas asserere, vt factum, quod doleo, admisisse conuincar. Odisti (inquit dominus per prophetam) omnes, operantes iniquitatem, perdes loquentes mendacium. Virum sanguinum, & dolosum *abominabitur dominus, ego autem in multitudine misericordiarum tuarum introibo in domum tuam, adoraboque in templo sancto tuo in timore tuo. Domine deduc me in iustitia tua propter *incantatores meos, dirige ante faciem tuam viam meam. Non est enim in ore eorum rectum, interiora eorum insidia. Sepulchrum patens guttur eorum, linguam suam lenificant. Condemna eos, deus, decidant à consiliis suis, iuxta multitudinem scelerum eorum expelle eos, quoniam prouocauerunt te. Et latentur omnes, qui sperant in te, in aeternum laudabunt. Et proteges eos, & latrabuntur in te, qui diligunt nomen tuum, quoniam tu benedicis iusto. Domine, vt hasta placibilitatis coronabis eum. Deo enim sacrificantes perfecte, non debeat vexari, sed portari, consolari, atque ab omnibus venerari. Ipsi autem, quando domino sacrificant, non solum hoc agere debent, sed testes secum adhibeant, vt domino perfecte in sacratis deo sacrificare locis probentur. Ait nanque autoritas legis diuina: Vide, ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris, sed in loco, quem elegit dominus deus tuus. Episcopus deo sacrificans, testes (vt præfixum est) secum habeat, & plures, quam alius sacerdos. Sicut enim maioris honoris gradu fruitur, sic maioris testimonij *incrementatione indiget. In solennioribus quippe diebus aut septem, aut quinq; aut tres diaconos, qui eius oculi dicuntur, & subdiaconos, atq; reliquos ministros, secum habeat, qui sacris induti vestimentis, in fronte, & à tergo, & presbyteri è regione dextra, leuq; contrito corde, & humiliato spiritu, ac pronostent vultu, custodientes eum à maliuolis hominibus & cõsensum eius præbeant sacrificio. Peracta autem consecratione, omnes communicent, qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus: Sic enim & apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet ecclesia. Seruite (inquit dominus per prophetam Dauid) in timore & exultate ei cum tremore. Adorate pure, ne forte irascatur, & pereatis de via. Ille enim non perit de via, qui recte graditur, & præcepta custodit maiorum. Doceri ergo omnes oportet, qui domini sacerdotio funguntur, vt & ceteros instruant, & sibi proficiant. Scriptum est autem, Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Et alibi, Populus autem sciens deum suum obrinebit, & faciet, & docti in populo docebunt plurimos. Ipsa enim veritas per se infert, & dicit, Beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me. Ille proculdubio scandalizatur in deum, qui recte non docet, & qui eius scandalizat Episcopum vel sacerdotem. Impie nanq; agentes sunt impij, neq; intelligent omnes impij, porro docti intelligent. Omnes enim inuicem humilitatem insinuate, quia deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Nolite (inquit Ioannes apostolus) omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex deo sunt, quoniam pseudoprophete exierunt in mundum. Et idem ipse alibi ait, Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat. Si in vobis manserit, quod ab initio audistis, & vos in filio & patre manebitis. Et hæc est repromissio, quam ipse pollicitus est *vobis, vitam æternam. Hæc scripsi vobis de his, qui seducunt vos. Et vnctio, quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non necesse habetis, vt aliquis doceat vos, sed sicut vnctio eius docet vos de omnibus, & verum est, & non est mendacium. Et sicut docuit vos, manete in eo. Et nunc, filioli, manete in eo, vt quum apparuerit, habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in aduentu eius. Si scitis, quoniam iustus est, scitote, quoniam & omnis qui facit iustitiam, ex ipso natus est. Videte, qualem charitatem dedit nobis pater, vt filij dei nominemur, & simus. Propter hoc mundus non nouit nos, quoniam non nouit eum. Charissimi, nunc filij dei sumus, & nondum apparuit, quid erimus. Scimus, quoniam quum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Et omnis, qui habet spem hanc in eo, sanctificat se, sicut & ille sanctus est. Omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit, & peccatum est iniquitas.

Math. 16. d
Luca. 9. c

Psal. 5.

*al. abominabitur deus

*al. insidiat

Deute. 12. b

De eõs. diff. 1. Episcopus deo sacr. *al. incremento

Psal. 2.

Daniel. 12. b

Danie. 17. e
Math. 11. a
Luca. 7. d
Dist. 93. ille proculdubio
Iacob. 4. b
1. Petri. 5. b
1. Ioan. 4. a
1. Ioan. 3. d

*al. nobis, vita æterna

1. Ioan. 3. a

Esaie. 53. b

H

I

K

L

M

A quitas. Et scitis, quia ille apparuit, vt peccata tolleret, & peccatum in eo non est. Omnis, qui in eo manet, non peccat, & omnis qui peccat, non vidit eum, nec cognouit eum. Filioli, nemo vos seducat. Qui facit iustitiam, iustus est, sicut & ille iustus est. Qui facit peccatum, ex diabo lo est, quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit filius dei, vt dissoluat opera diaboli. Omnis qui natus est ex deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex deo natus est. In hoc manifesti sunt filij dei, & filij diaboli. Omnis qui non est iustus, non est ex deo, & qui non diligit fratrem suum. Quoniam hæc est annuntiatio, quam audistis ab initio, vt diligamus alterutrum. Non sicut Cain, qui ex maligno erat, & occidit fratrem suum. Et propter hoc occidit eum, quonia opera eius maligna erant fratris autem iusta. Nolite mirari, fratres, si odit vos mundus. Nos scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam, quia diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte. Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis, quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem. In hoc cognouimus charitatem dei, quoniam ille pro nobis animam suam posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere. Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauerit viscera sua ab eo, quomodo charitas dei manet in eo? Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate. In hoc cognoscimus, quoniam ex veritate sumus, & in conspectu eius suademus cordi nostro. Quoniam, si reprehenderit nos cor nostrum, maior est deus corde nostro, & no uuit omnia. Charissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad deum, & quicquid petierimus, accipiemus ab eo, quonia mandata eius custodimus, & ea, quæ sunt placita coram eo, facimus. Et hoc est mandatum eius, vt credamus in nomine filij eius Iesu Christi, & diligamus alterutrũ, sicut dedit mandatũ nobis. Et qui seruat mandata eius, in illo manet, & ipse in eo. Et in hoc scimus, quoniam manet in nobis, de spiritu, quem dedit nobis. Et sicut deus creator, qui hominem ad similitudinem suam creauit, est charitas, est bonus, iustus, patiens, atq; mitis, & misericors, & cætera sanctarum virtutum insignia, quæ de eo leguntur, ita homo creatus est, vt charitatem haberet, vt bonus esset & iustus, vt patiens, atq; mitis, mundus, & misericors foret. Quas virtutes, quanto plus quisq; in seipso habet, tanto propior est deo, & maior est, ac sui conditoris gerit similitudinem. Si vero (quod absit) aliquis per deum vitiorum, & diortia criminum, ab hac nobilissima sui conditoris similitudine deneger *oberreret, tunc fiet de eo, quod scriptum est, Et homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Quis maior honor potuit homini esse, quam vt ad similitudinem sui factoris conderetur, & eisdem virtutum vestimentis ornaretur, quibus & conditor? De quo legitur, Dominus regnauit, decorem indutus est, id est, omnium virtutum splendore, & totius bonitatis decore ornatus. Vel quod maius homini potest esse dedecus, aut infeliciores miseria, quam vt hac similitudinis gloria sui conditoris amissa, in informem & irrationabilem brutorum, iumentorumq; similitudinem delabatur?

E Quapropter, quisq; diligentius attendat primæ conditionis suæ excellentiam, & venerandam sanctæ trinitatis in seipso imaginem agnoscat, honoremq; similitudinis diuinæ, ad quæ creatus est, nobilitate morum, executione virtutum, dignitate meritorum habere contendat, vt quando apparuerit qualis sit, tunc similis ei appareat, qui se mirabiliter ad similitudinem suam in primo Adam condidit, mirabiliusq; in secundo reformauit. Omnis ergo homo qui ad imaginem dei factus est, illum debet imitari, cuius ad imaginem conditus est, illius debet sequi vestigia, qui cum ad imaginem sui condidit. Consiliarium vero, ac protectorem, meliorem reperire non poterit, quam illum, qui cum ad imaginem sui condidit, qui cum pretioso sanguine suo redemit, & propter eum homo fieri non est dedignatus. Quem proculdubio inueniet, si in eum totam spem suam, iuxta Psalmistæ vocem proiecerit. Ait namq; Proiice super dominum charitatẽ * tuam, & ipse te enutriet, nec dabit in æternum fluctuationem iusto. Omnis enim homo in sua causa deficiens, & in suis hæsitans consiliis, quærit sibi amicũ fidem, in cuius consiliis confidat, qui in suis confidebat, & talem fiduciam habet in illo, vt omne secretum sui pectoris ei pandat, & aperiat. Quid dulcius est, quam vt habeas illũ, cum quo omnia possis loqui vt tecum? Si ista cũ hominibus fiunt, quanto magis cũ deo hoc est agendum, qui omnes vult saluos fieri, & neminem perire? Nam, si veraciter deum credimus, eumq; diligimus, vt debemus, & proximos sicut nosmetipsos, in eum quoq; totam spem proiecerimus nostram, ipse nos eripiet, & consolabitur. Et sicut per angelum suum, Abacuc prophetam cum prandio in lacum leonum ad Danielelem vatem misit, & Philippum, vnum de septem

1. Petri. 2. d

Gene. 4. b

Gene. 1. d

*al. aberret
Psal. 4. 8

Psal. 92.

Gene. 1. d

Psal. 54.
* al. curam.

* al. diffidebat,
Cicero de amicitia.
1. Tim. 2. a

Daniel. 1. 4. f
Acto. 8. e

Septem diaconibus ad Eunuchum, ita dabit nobis consolationem & liberationem. Hęc secta- G
mini, charissimi, & nulli vnquam nocete. Fratres estis, inuicem vos diligite, vt veri domini
discipuli effici mereamini. Nam, qui rancida corda *virorum inficit, malitiam inter homi-
nes spargit, & qui detrahit fratri suo, homicida est. Et, qui abstulerit aliquid patri vel matri,
dicitur; hoc peccatum non esse, homicidæ pariceps est. Pater noster sine dubio deus est, qui
nos creauit, mater vero nostra, Ecclesia, qua nos in baptismo spiritualiter regenerauit. Ergo,
qui Christi pecunias, & ecclesiæ rapit, aufert, vel fraudat, homicida est, atque homicida ante
conspetum iusti iudicis esse deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem ope-
ratur, qui autem pecuniam vel res ecclesiæ abstulerit, sacrilegium facit. Præuilegia enim ec-
clesiarum, & sacerdotum, sancti apostoli iussu saluatoris intemerata, & inuolata, eius omnibus H
decreuerunt manere temporibus. Leges ecclesiæ apostolica firmamus autoritate, & peregrina
iudicia submouemus. Vnde & dominus mentionem faciens Loth, per Moysen loquitur, di-
cens, Ingressus es quidem, inquit, vt aduena, nunquid vt iudices? Vnaquæq; prouincia tam
iuxta ecclesiasticas, q̄ iuxta seculi leges, suos debet iustos, & nō iniquos habere iudices, & nō
externos, nisi apostolica sedis huius decreuerit *authoritas, quatenus, quicunq; causam habue-
rit, apud suos iudices iudicetur, & non ad alienos, causa vagandi, stimulaute proteruia, suam
despiciens patriam, transeat, sed ad duodecim eiusdem prouinciæ iudices, ad quorum iudi-
cium omnes causæ ciuitatum referuntur, deferatur negotium. Si autem fuerit ecclesiasticum
apud Episcopos (interueniente Primato) siquidem maior causa fuerit, si vero minor, Metro-
politano, si vero fuerit seculare, apud eiusdem ordinis viros, iudicio tantum Episcoporum,
quum Apostolus priuatorum Christianorum causas magis ecclesiis deferri, & ibidem sacer-
dotali iudicio terminari voluit. Omnis enim oppressus, libere sacerdotum (si voluerit) appel-
let iudicium, & à nullo prohibeatur, sed ab his fulciatur, & liberetur. Si autem difficiles causæ,
aut maiora negotia orta fuerint, ad maiorem sedem referantur. Et si illic facile discerni non
poterint, aut iuste terminari, vbi fuerit summorum congregata congregatio, quæ per singu-
los annos bis fieri solet, & debet, iuste & deo placite coram Patriarcha aut Primato ecclesi-
astico, & coram Patricio secularia iudicentur negotia in commune. Quod si difficilius orta
fuerint quæstiones, aut Episcoporum vel maiorum iudicia, aut maiores causæ fuerint, ad se-
dem apostolicam (si appellatum fuerit) referantur, quoniam apostoli hoc statuerunt iussione K
saluatoris, vt maiores & difficilius quæstiones, semper ad sedem deferantur apostolicam, su-
per quam Christus vniuersam construxit ecclesiam, dicente ipso ad beatum principem apo-
stolorum Petrum, Tu es, inquit, Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, &
& reliqua. Sit ergo, fratres, constantia vestra aduersus contentiones eorum, qui aduersa sapiunt,
& non quæ dei sunt sapiunt, & erit fortior petra constantia vestra, sicut scriptum est, Ne ti-
mueritis ab his, neq; terreamini à facie eorum, qui corpus occidunt, animam autem non pos-
sunt occidere. Quod autem in aure auditis, prædicate in lumine, illum timentes, qui potest
animam & corpus occidere, & mittere in gehennam. Fratres mei, in carne ambulantes, non
secundum carnem militamus. Arma enim militiæ nostræ non carnalia, sed potentia deo, ad
destructionem munitionum, consilia destruentes, & omnem exaltationem extollentem se ad-
uersus scientiam dei, & in captiuitatem redigentes omnem cogitationem, & in obsequium
Christo perducentes. De cætero, fratres, confortamini in domino, & in potentia fortitudinis
eius, vt pax vobis multa, & gratia à deo & domino nostro Iesu Christo ministretur. Ample-
ctimur, & osculamur, ac si præsentem, charitatem vestram, in vnitatem spiritus, in vinculo pa-
cis & charitatis Christi. Propter quod, charissimi, expectantes satagite, immaculati & inui-
olati inueniri in pace, & domini nostri longanimitatem salutem arbitramini, sicut & charissi-
mus frater noster Paulus secundum datam sibi sapietiam scripsit vobis, sicut & in omnibus epi-
stolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quædam difficultia intellectu, quæ indocti & instabi-
les deprauant, sicut & cæteras scripturas, ad suam perditionem. Vos ergo, fratres, præscientes
custodite, ne insipientium errore traducti, excidatis à propria firmitate. Crescite vero in gra-
tia, & cognitione domini nostri Iesu Christi & saluatoris. Vos autem charissimi, memores
estote verborum, quæ prædicta sunt ab apostolis domini nostri Iesu Christi, qui dicebant vo-
bis, quoniam in nouissimo tempore, venient illusores, secundum desideria sua ambulantes in
impietate. Hi sunt, qui segregant semetipsos, animales, spiritum non habentes. Vos autem cha-
rissimi, superædificantes vosmetipsos sanctissimæ vestræ fidei, in spiritu sancto orantes, ipsos
vos in dilectione dei seruate, expectantes misericordiam domini nostri Iesu Christi in vitam
æternam.

*al. viutorū
12. q. 1. quib
stulerit. Et
parum ibid.
c. Qui Chri
sti pecunias
Et in decre.
Lucij pap.
17. q. 4. Qui
rapit. Et in
decr. Lucij
pap. 25. q. 2.
Præuilegia
ecclesiæ tam
ad sacerdot. Et
3. q. 6. Leges
eccle. 3. q. 6.
Leges eccle.
Gene. 19. b.
*al. centura
3. q. 6. vna-
quæq; prou-
incia.

2. q. 6. Ois
oppressus

Matth. 16. c

Matth. 10. c

Lucæ. 12. a

2. Co. 10. a. b

Eph. 6. b

2. Petri. 3. d

In epi. Ind. æ
apostoli. f.

A æternam. Et hos quidem arguite iudicatos, illos vero saluate, de igne rapientes. Aliis autem
miseremini in timore, odientes eam, quæ carnalis est, maculatam tunicam. Ei autem, qui po-
tens est vos conseruare sine peccato, & constituere ante conspectum gloriæ suæ immaculatos
in exultatione, soli deo saluatori nostro per Iesum Christum dominum nostrum, gloria, ma-
gnificentia, & imperium, & potestas, ante omnia secula, nunc, & per omnia secula seculorum,
Amen.

B EPISTOLA SECUNDA ANACLETI PAPAE,
de ordinatione Archiepiscoporum, & reliquorum Epi-
scoporum, atque sacerdotum, & de fide,
cæterisq; causis, ad Episcopos
Italia scripta.

C ANACLETVS Episcopus vniuersis Episcopis in Italia constitutis.
Quoniam apostolicæ sedis debitam reuerentiam erga me charitas
vestra distribuit, & quia plurimum venerationis, charissimi filij, præ-
buiſtis (nam licet ecclesiæ, in qua sanctus Apostolus residens docuit,
quo nam modo nos gubernacula teneamus, tamen profitemur nos
honore & sanctitate minores esse, & propterea omnino festinamus, vt
ad gloriam eius beatitudinis peruenire possimus) igitur consultatio-
nibus vestris plenius respōdissemus, si licuisset, sed infirmitatis, ac re-
liquarum oppressionū, onere pressi, breuiter (prout dominus tribuit, & vt à Beato Petro prin-
cipe apostolorum sumus instructi, à quo & presbyter sum ordinatus) scribere vobis (sicut pe-
tistis) non denegauimus. Ordinationes Episcoporum, autoritate apostolica, ab omnibus, qui
in eadem fuerint prouincia Episcopis, sunt celebrandæ. Qui simul conuenientes, scrutinium
diligenter agant, ieiuniumq; cum omnibus celebrent precibus, & manus cum sanctis Euange-
liis, quæ prædicaturi sunt, imponentes, dominica die hora tertia orantes, sacraq; vnctione ex-
emplo prophetarum, & regum capita eorum (more apostolorum & Moyſi) vngentes, quia
omnis sanctificatio constat in spiritu sancto, cuius virtus inuisibilis, sancto chrismati est per-
mixta, & hoc ritu solennem celebrent ordinationem. Quod si simul omnes conuenire mini-
me poterunt, assensum tamen suis precibus præbeant, vt ab ipsa ordinatione animo non de-
sint. Porro & Hierosolymitarum primus Archiepiscopus beatus Iacobus, qui iustus diceba-
tur, & secundum carnem, domini nuncupatus est frater, à Petro, Iacobo, & Ioanne apo-
stolis est ordinatus, successoribus videlicet dantibus formam eorum, vt non minus quam à
tribus Episcopis, reliquisq; omnibus assensum præbentibus, vllatenus episcopus ordinetur, &
cōmuni voto ordinatio celebretur. Reliqui vero sacerdotes à proprio ordinentur Episcopo,
ita vt ciues & alij sacerdotes assensum præbeant, & ieiunantes ordinationem celebrent, simi-
liter & diaconi ordinentur. Cæterorum autem graduum distributioni trium veracium testi-
monium, cum episcopi scilicet approbatione, sufficere potest. Accusatio quoq; eorum, super
qua nos consulere voluistis, non nisi ab idoneis & probatissimis viris, qui & suspicionibus &
sceleribus carcant, fieri debet, quia dominus sacri sui corporis tractatores à vilibus & repro-
bis, ac non idoneis personis infamari noluit, nec calumniari permisit, sed ipse proprio flagel-
lo peccantes sacerdotes à templo eiecit. Vnde liquet, quod summi sacerdotes, id est, episcopi,
à deo sunt iudicandi, non ab humanis aut præuæ vitæ hominibus lacerandi, sed potius ab om-
nibus fidelibus portandi, ipso domino exemplum dante, quando per seipsum, & non per aliū,
vedentes & ementes eiecit de templo, & mensas nummulariorum & cathedras vendentium
proprio euerit flagello, & eiecit de templo. Et sicut alibi ait, Deus stetit in synagoga deorum
in medio autem deos *decernit. Et alibi, Ego dixi, dij estis, & filij excelſi omnes. Nullus enim
(vt reor) inuenitur inter nos, qui velit suum seruum ab alio, quam à se iudicari. Quod si præ-
sumptum fuerit, aut multa ipse indignatione irascitur, aut potius vltionem querit super eum.
Si vero hoc inter homines agitur, quid putatis faciet deus deorum & dominus dominantium,
qui vltionem suorum promisit non differre seruorum? Vnde & ipse per prophetam loquitur,
dicens

Dist. 64. Or
dinationes
episcoporum.
Dist. 75. Or
dinationes
episcoporum
Et in decre.
Iuo. lib. 3.
Dist. 64. Or
dinationes
episcoporum
Et in decre.
Iuo. lib. 3.
Dist. 66. Por
ro &. Et in
decret. Iuo.
lib. 3.
Dist. 67. Re
liqui sacer.

2. q. 7. Accu
satio quoq;
Et in decre.
Iuo. lib. 4.
Ioan. 2. c.
Matth. 21. b
Marci. 11. b.
Ioan. 2. c

*al. discer-
nit
Psal. 81.
Ibidem.
2. q. 7. Accu
satio quoq;

Psal. 93. Rom. 14. a 2. q. 7. Accu-
satio quoq; Rom. 14. c. Zach. 2. c.

dicens, Deus ultionum dominus, deus libere egit, & reliqua. Et Apostolus inquit, Tu quis es, G
qui iudicas seruum alienum? Suo enim domino stat aut cadit. Et ipse, Nolite iudicare inuicem
sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum. Et dominus per pro-
phetam inquit, Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei. Nam si aliquis nunc in malum o-
culos alicuius principis incipit tractare, manifeste reus maiestatis iudicatur, & infamis effi-
citur, aut potius capitali sententiæ subiaceret. Hæc, fratres, valde cauenda sunt, & quod homi-
nes nolunt sibi fieri, deo eorum non debent inferri, ne forte irascatur dominus, & faciat
vindictam eorum, etiam in eos, qui non peccauerunt, quia perit sæpissime iustus pro impio.
Imitandus est etiam propheta, per quem dominus ait, Perambulabo in simplicitate cordis
mei, in medio domus meæ. Non proponebam coram oculis meis verbum os Belial, **H**
Detra-
hentem in abscondito sodalem suum, hunc interficiebam. Et hi cauendi sunt, de quibus Salo-
mon ait, Sicut noxius est, qui mittit lanceas & sagittas in mortem, sic vir, qui fraudulenter no-
cet amico suo, & quum fuerit deprehensus, dicit, ludens feci. Sicut carbones ad prunas, & li-
gna ad ignem, sic homo iracundus suscitatur rixas. Verba sursurronis quasi simplicia, & ipsa per-
ueniunt ad intima ventris. Et si detractores quorumcumq; grauitur iudicantur, & in perdi-
tionis laqueum cadunt, multo magis laceratores & detractores atq; accusatores memorato-
rum dei famulorum, atque persecutores damnantur, & in barathrum, nisi se correxerint, &
per eorum satisfactionem condignam egerint penitentiam, indubitanter vadunt, & vindi-
cibus flammis exuruntur. Quapropter oportet omnes ab his cauere, & non solum non face-
re, sed nec facientibus consentire, quia non solum, qui faciunt, damnantur, sed qui consen-
tiunt facientibus. De talibus, & his similibus, ipsa veritas ait, Vulpes foveas habent, & volu-
cres cœli nidus, filius autem hominis non habet, vbi caput suum reclinet, id est, in talibus non
habitat dominus, nec ipsi manent in eo. Et Salomon loquitur, dicens, Qui fodit foveam, inci-
det in eam, & qui voluit lapidem, reuertetur ad eum. Lingua fallax non amat veritatem, &
os lubricum operatur ruinas. Graue est saxum, & onerosa harena, sed ira stulti vtroque gra-
uior. Hominem, qui calumniatur animæ sanguinem, si vsque ad lacum fugerit, nemo sustinet.
Qui se iactat, & dilatat, iurgia concitat. Qui sperat in domino, sanabitur. Qui cõfidit in cor-
de suo, stultus est, qui autem graditur sapienter, ipse saluabitur. Qui fortiter premit vbera ad
eliciendum lac, exprimit butyrum, qui vehementer emungit, elicit sanguinem, & qui prouo-
cat iras, producit discordias. Hæc & alia periculosa considerantes Apostoli, statuerunt, ne fa-
cile commouerentur, aut lacerarentur, vel accusarentur columnæ sanctæ dei ecclesiæ, quæ
Apostoli & successores eorum, non immerito dicuntur. Sed si quis aduersus eos, vel ecclesiæ
eorum commotus fuerit, aut causas habuerit, prius ad eos recurrat charitatis studio, vt fami-
liari colloquio commoniti, ea sanent, quæ sananda sunt, & charitative emendent, quæ iuste
emendanda agnouerint. Si autem aliqui eos, priusquam hoc egerint, lacerare, accusare, aut
infestare præsumperint, excommunicentur, & minime absoluantur, antequam per satisfi-
ctionem (vt iam dictum est) cõdignam egerint penitentiam, quoniam iniuria eorū ad Chri-
stum pertinet, cuius legatione funguntur. Nec hoc mirum, quia si quis nostrum cuidam fer-
uorū legationem iniungeret, & a quoquam impediretur, aut ab aliquo subditorum suorum
despiceretur, mox indignatus irascetur, aut talia (prout posset) vindicaret, & ad iniuriam,
ac contumeliam suam, hoc factum reputaret, & talionem (si in præsentem non posset) futuris
temporibus redderet. Nam si in hominis causa hæc sunt, quid putatis deus faciat de suis, qui
nec capillum capitis eorum perire dixerit: Vnde & dominus per Naum prophetam loquitur,
dicens, Deus amulator, & vlciscens dominus, & habens furorem, vlciscens dominus in ho-
stes suos, & irascens ipse inimicis suis, ante faciem indignationis eius quis stabit, & quis resi-
stet in ira furoris eius? Indignatio eius effusa est sicut ignis, & petra dissoluta sunt ab eo. **B**
onus est dominus, & confortans in die tribulationis, & sciens sperantes in se, & reliqua. **Q**
uædam autem ex his iam aliis fratribus scripsimus, quæ toties sunt replicanda, quoties fuerint
necessaria. Electionem quoq; (vt supra memoratum est) summorum sacerdotum sibi domi-
nus referuauit, licet electionem eorum bonis sacerdotibus & spiritualibus populis concessisset.
Electionem enim illorum taliter Apostolus fieri iubet, Si quis sine crimine est, vnus vxo-
ris virum, filios habentem fideles, non in accusatione luxuria, aut non subditos, & reliqua. Si
enim sine crimine sacerdos eligi præcipitur, nullatenus ab hominibus, criminibus irretitis, ac-
cusari, aut calumniari, permittitur, nec ab aliis quam ab his, qui sine crimine sunt, & iuxta ele-
ctionem, si necessitas fuerit, aut ipsi volendo domino seruire elegerint, sacerdotesq; sine cri-
mine

Psal. 100.

Prou. 2. 6. c.

*al. cordis
2. q. 7. Accu-
satio quoq;

Roma. 1. d.

Math. 8. c.
Luc. 9. g.

Eteli. 27. d.
Prou. 26. d.
Prou. 27. a.

Pro. 28. c. d.

*al. saluabit
Prou. 30. d.
*al. laudabitur

2. q. 7. Accu-
satio quoq;
Et in decre.
Iuo. lib. 4.

*al. suorum

Luc. 11. d.

Naum. 1. a
Ibidem. b.

Dist. 80. Ele-
ctione vero,
*al. electio-
nem summo-
rum
Tit. 1. d.
7. q. 1. Si sa-
cerdos sine

A mine fieri & ordinari possint, & tales per omnia fuerint, quales eligi sacerdotes iubentur. **D**ist. 84. Pet-
rò Moyfi
Exod. 29. a
Num. 11.
Prou. 20. d
Iob. 12. b
Sapient. 4. b
Abrahâ pri-
mus appella-
t' presbyter
Gên. 14. d
Aaron pri-
mus p'or. ve.
test.
Exod. 29. a

Porro & Moyfi præcipitur, vt eligat presbyteros. Vnde & in Proverbiis dicitur, Gloria senũ
canities. Hæc vero canities sapientiam designat, de qua scriptum est, Canities hominũ pru-
dētia est. Cumq; non gētos & amplius annos ab Adā vsq; ad Abrahā vixisse homines legeri-
mus, nullus alius prius appellat' est presbyter, id est, senior, nisi Abrahā, qui multo pauciorib'
vixisse annis cõnuincitur. Non ergo propter decrepita senectutem, sed propter sapientiam
presbyteri nominantur. Initium enim sacerdotij Aaron fuit, licet Melchisedech prior obtu-
lerit sacrificium, & post hunc Abraham, Isaac & Jacob. Sed hi spontanea voluntate, non
sacerdotali autoritate ista fecerunt. Ceterum Aaron primus in lege sacerdotale nomen
accepit, primusq; pontificali stola indutus, victimas obtulit, iubente domino, ac loquente
ad Moysen, accipe, inquit, Aaron & filios eius, & applicabis ad ostium tabernaculi testimo-
nij. Cumque laueris patrem cum filiis aqua, indues Aaron vestimentis suis, id est, lineam
& tunicam, & superhumeralē, & rationale, quod constringes baltheo, Et pones tyaram in
capite eius, & laminā sanctam super tyaram, & oleum vnctionis fundes super caput eius, atq;
hoc ritu consecrabitur domino. Filios quoque illius applicabis, & indues tunicis lineis,
cingesq; baltheo Aaron & liberos eius, & impones mitras eis, eruntque sacerdotes mihi
religione perpetua. Quo loco contemplari oportet, Aaron summum sacerdotem, id est,
episcopum fuisse, porro filios eius presbyterorum demonstrasse figuram. Hoc enim fuit
inter Aaron summum sacerdotem & filios eius, qui sacerdotes erant, quod Aaron super
tunicam accipiebat poderem, stolam sanctam & coronam auream, mitram, & zonam au-
ream & superhumeralē, & reliqua quæ præfixa sunt. Filij autem Aaron super tunicas lineas
cincti tantummodo, & tyarati assistebant sacrificio domini. In nouo autem testamento,
Post Christũ nostrũ dominũ a Petro sacerdotalis cœpit ordo, quia ipsi primo pontificatus in
ecclesia Christi datus est, dicente domino ad eum. Tu es, inquit, Petrus, & super hanc pe-
tram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam, & tibi da-
bo claus regni cœlorum. Hic ergo ligandi, atque soluendi potestatem primus accepit a do-
mino, primusq; ad fidem populū virtute suæ prædicationis adduxit. Ceteri vero Apo-
stoli cum eodem pari consortio honorem & potestatem acceperunt, ipsūq; principem eor-
um esse voluerunt; Qui etiam, iubente domino, in toto orbe dispersi euangelium prædica-
uerunt, ipsis quoque decedentibus, in locum eorum successerunt episcopi, quorum ordina-
tio præfacto fieri debet ordine & modo, quos, qui recipit, & verba eorum, deum recipit. Qui
autem eos spernit, eum, a quo missi sunt, & cuius funguntur legatione, spernit, & ipse indu-
bitanter spernetur a domino. Videntes autem ipsi Apostoli messem esse multam, & operarios
paucos, rogauerunt dominum messis, vt mitteret operarios in messem suam. Inde electi sunt
ab eis septuaginta discipuli, quorum typum gerunt presbyteri, atq; in eorum locum sunt con-
stituti in ecclesia, de quorum ordinatione & reliquorum ministrorum, dixisse supra sufficiat,
Porro quod episcopus non ab vno, sed a cunctis, consensu, aut præsentia comprovincialium
est ordinandus, & nullatenus minus quàm a tribus cæteris consentientibus cunctis, idcirco,
instituentem domino, fieri iubetur, ne aliquid contra fidem ecclesiæ vnus tyrannica autori-
tas moliretur, & regula, vel fides cõfunderetur credentiũ. Prouincia autē multo ante Christi
aduentũ tempore diuisa sunt maxima ex parte, & postea ab apostolis, & beato Clemente præ-
decesore nostro, ipsa diuisio est renouata. Et in capite prouinciarum, vbi dudum primates le-
gis seculi erant, ac prima iudiciaria potestas, ad quos, qui per reliquas ciuitates commoraban-
tur, quando eis necesse erat, qui ad aulam Imperatoris, vel regum confugere non poterant,
vel quibus permissum non erat, confugiebant pro oppressiõibus vel iniuriis suis, ipsosq;
appellabant, quoties opus erat, sicut in lege eorum præceptum erat, ipsis quoq; in ciuitatibus,
vel locis nostris, patriarchas, vel primates, qui vnā formam tenent, licet diuersa sint no-
mina, leges diuinæ & ecclesiasticæ poni, & esse iusserunt, ad quos episcopi (si necesse fuerit) con-
fugerent, eosq; appellarent, & ipsi primatum nomine fruerentur, & non alij. Reliquæ
vero Metropolitanæ ciuitates, quæ minores iudices habebant (licet maiores comitibus es-
sent) haberent Metropolitanos suos, qui prædictis iuste obedirent primatibus, sicut &
in legibus seculi olim ordinatum erat, qui non primatum, sed aut Metropolitanorum,
aut Archiepiscoporum nomine fruerentur. Et licet singulæ Metropoles ciuitates suas
prouincias habeant, & suos Metropolitanos iudices habere debeant Episcopos, sicut prius
Metropolitanos iudices habebant seculares, primates tamen (vt præfixum est) & tunc, &
nunc,

Dist. 84. Pet-
rò Moyfi
Exod. 29. a
Num. 11.
Prou. 20. d
Iob. 12. b
Sapient. 4. b
Abrahâ pri-
mus appella-
t' presbyter
Gên. 14. d
Aaron pri-
mus p'or. ve.
test.
Exod. 29. a

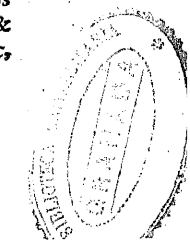
21. dist. In no-
uo test. Et i
dec. Iuo. li. 3
Matth. 16. c

Matth. 10. b
Marci. 16. c
Luc. 10. a
Luc. 10. c

Matth. 9. d
Luc. 10. g
*al. lxxij

Dist. 90. Prou-
incia mul-
to. Et in de.
Iuo. lib. 4.

*al. iure

nunc habere iussu sunt, ad quos, post sedem apostolicam summa negotia conueniant, vt ibi-
dem, quibus necesse fuerit, releuentur, & iuste restituantur, & hi, qui iniuste opprimuntur, iu-
ste reformentur, atque fulciantur. Episcoporumq; causa, & summorum negotiorum iudicia
(salua apostolicæ sedis autoritate) iustissime terminentur. Hæc ab antiquis, hæc ab apostolis,
hæc à sanctis patribus accepimus, vobisq; (vt postlastis) rimanda, & futuris tenenda tempo-
ribus mittimus, & reliquis fratribus prædicanda, ac cunctis fidelibus tradenda, mandamus,
ne pastorum imperitia, qui sequuntur, deteriores fiant, dicente domino per prophetam: Ipsi
pastores ignorauerunt intelligentiam. Quos rursus dominus detestatur, dicens: Et tenentes
legem, nescierunt me. Nesciri ergo veritas se ab eis conqueritur, & nescire se principatum
nescientiū protestatur, quia profecto hi, qui ea, quæ sunt domini, nesciunt, à domino nesciuntur.
Paulo attestante, qui ait: Si quis ignorat, ignorabitur. Hinc & Psalmista, non optantis ani-
mo, sed prophetantis mysterio, denunciatur, dicens: Obscurentur oculi eorum, ne videant, &
dorsum eorum semper incurua. Obscuratis ergo oculis, dorsum flectitur, quoniam cum lu-
men scientiæ perdunt, qui præeunt, sine dubio, ad portanda peccatorum onera inclinantur
sequentes. Hic ergo inter manus latronum, & dentes furentium luporum, vtcunque versa-
mur. Ideo & docere alios, & nos ipsos (prout dominus dederit) providere debemus. Sane per-
cussor ille doctor dicitur, qui sermone inutili conscientiam percudit infirmorum. Ideo tene-
re vos, & omnes fideles, oportet, eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, vt po-
tens sit consolari in doctrina sancta, & contradicentes redarguere, & recte viuentes, atque
rectam fidem tenentes, consolidare. Illis ergo, qui dicunt, quod filius in eo minor est, quia
propheta, inquit, verbum faciet dominus breuiatum vniuerso orbi, ita respondendum est di-
uini testimonis. Verbum breuiatum quod dominus faciet super terram, non minutionem
deitatis in filio dei significat, sed dispensationem susceptæ carnis annunciat, in quali dispen-
satione, non solum patre, hominis filium, sed etiam angelis, legimus minoratum. Paulo atte-
stante Apostolo: Eum autem, inquit, modice minus ab angelis minoratum, vidimus Iesum
propter passionem mortis gloria & honore coronatum. Et infra: Propter quam causam non
confunditur fratres eos vocare, dicens: Annunciabo nomen tuum fratribus meis, in medio
ecclesiæ laudabo te. Et propheta inquit: Minorasti eum paulominus ab angelis, gloria & ho-
nore coronasti eum. Et vt verbum dei patris, breuiatum in filio non esse, doceamus, hanc
Esaia propheta volumine approbamus sententiam. Nunquid abbreviatus factus est sermo
meus, aut ita paruus est, vt non possim redimere, aut non est in me virtus ad liberandum, di-
cit dominus omnipotens. Et iterum: Hæc dicit dominus omnipotens. Nunquid abbreviata
est manus mea, vt saluare non possit: Aut non potest viuificare cor humilium, & spiritum con-
tritorum? Et vt brachium patris, quæ manus est, filium esse doceret, intulit, dicens: Parauit do-
minus brachium sanctum suum in oculis omnium gentium, & videbunt omnes fines terræ
salutare eius. Nam & in nouissimo tempore hic sensus non inaniter poterit coaptari, in quo
tempore dominus ex cælesti aula, ac empyreo domicilio, pessimi dæmonis iam ferre dedi-
gnans tyrannidem, in creaturas suas crudelissime sequentem, plasmati condolens, ac suæ im-
mensæ charitatis thesaurum referare volens in castissimæ virginis purissimum vterum, om-
nis thori virilis nescium, inenarrabili mysterio, pro redemptione nostra carnem suscipiens,
aduenit, vt & illum, qui habebat mortis imperium, sua morte destrueret, & eos, quos in te-
nebris, & umbra mortis, captiuos subegerat, virtutis suæ potentia in ipso paruo & exigui
temporis spatio, liberaret. De hoc etiam exiguo tempore discipulos instruebat, dum eos in
lucem (cum adhuc tempus haberent) incedere præmonebat. Pueri, inquit, nouissima ho-
ra est, Dum lucem habetis, ambulate in lucem, ne vos tenebræ comprehendant. Et in ca-
nonicis Apostolorum legitur epistolis: Filioli, nouissima hora est, quia multi pseudopro-
pheta exierunt in hunc mundum. Et Paulus Apostolus: Tempus enim breue est. Et ite-
rum: Præterit enim figura huius mundi. Et iterum: Omnia hæc ad *correctionem nostram
facta sunt, in quos fines seculorum obuenerunt. Nam dominus in ipsa oratione domini-
ca breuiavit nobis sermonem, dum nos à multiloquio prohibens, pauca loqui docuerit,
quæ pertinent ad salutem. Cum oratis, inquit, nolite multum loqui. Et infra: Vos au-
tem, cum oratis, dicite. Pater noster, qui es in cælis, & cætera. Non enim propheta filium
dei in hoc capitulo minoratum designauit in verbo, quoniam ipse in prophetis retro tem-
pore loquebatur, qui etiam nunc per Apostolos & apostolicos viros nouissimo tempo-
re loquitur. Ego, inquit, qui loquebar in seruos meos prophetas, ecce assum. Et alius pro-
pheta

A pheta: Sicut est ab initio vsque in seculum, neque adiectum est ei, neque minuetur illi, quo-
niam ipse est dominus creaturæ suæ. Ecce quale verbum breuiatum fecit dominus in orbe ter-
rarum. Non, quia (vt illi putant) inferiorem patri intimaret hominibus filium, sed quia no-
uissimum eius annunciaret aduentum. Si ergo (vt prædictum est) Aaron filij presbyterorum
figuram gestabant, & Aaron summi sacerdotis, id est, episcopi, Moyses indubitanter Christi
tenebat formam, quoniam fuit similitudo mediatoris dei, qui est inter deum, & hominem Ie-
sus Christus, qui est verus dux populorum, & verus princeps sacerdotum, & dominus ponti-
ficum, cui est honor, & gloria, in secula seculorum, Amen.

B

EPISTOLA EIVSDEM ANACLETI PAPAE,
tertia de Patriarchis & primatibus ac reliquis Episcopis,
& quod ecclesia Romana, cardo & ca-
put omnium eccle-
siarum sit.

C

ANACLETVS Seruus Christi Iesu, in apostolica sede à domino
constitutus, & à sancto Petro apostolorum principe presbyter ordi-
natus, omnibus Episcopis, ac reliquis Christi sacerdotibus, salutem.
Benedictus deus, & pater domini nostri Iesu Christi, qui benedixit
nos in omni benedictione spiritali in cælestibus in Christo, sicut e-
legit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sancti, & im-
maculati, in conspectu eius in charitate, prædestinans nos in ado-
ptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum, secundum proposi-
tum voluntatis suæ in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua *gratificatus est nobis in dilecto filio
suo, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum secundum
diuitias gratiæ eius, quæ abundauit in nobis in omni sapientia & prudentia, vt notum nobis
faceret sacramentum voluntatis suæ, secundum beneplacitum eius, quod proposuit in eo, in
dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quæ in cælis & quæ in
terra sunt in ipso. In quo etiam sorte vocati sumus, prædestinati secundum propositum eius,
qui omnia operatur secundum *consilium voluntatis suæ, vt simus nos in laudem gloriæ e-
ius, qui ante speratum in Christo. De primatibus, charissimi, super quibus me quidam ve-
strum consuluerunt, & apostolicæ autoritatis (qua licet indigni, domino dispensante, fungi-
mur) decretum postulauerunt, aut si esse deberent, aut non, quantum hæcenus de his, à bea-
to Petro apostolo, & à reliquis apostolis, ac à beato Clemente nostro sancto prædecessore, &
martyre nouimus statutum, denegare vobis minime possumus. Et quis est, qui quærentibus
fratribus denegare possit dubitationes, vel necessitates eorum? Sacerdotum, fratres, ordo bi-
partitus est, & sicut dominus illum constituit, à nullo debet perturbari. Scitis autem, à domi-
no apostolos esse electos, & constitutos, & postea per diuersas prouincias ad prædicandum di-
spersos. Cum vero messis cœpisset crescere, videns paucos esse operarios, ad eorum adiuuen-
tum septuaginta eligi præcepit discipulos. Episcopi vero domini Apostolorum presbyteri
quoque septuaginta discipulorum, locum tenent. Episcopi autem non in castellis, aut modicis
ciuitatibus, debent constitui, sed presbyteri per castella, & modicas ciuitates, atque villas, de-
bent ab Episcopis ordinari, & poni, singuli tantum per singulos titulos suos. Et episcopus non
ab vno, sed à pluribus debet episcopis ordinari, & (vt dictum est) non ad modicam ciuitatem, ne
vilescat nomen episcopi, sed ad honorabile urbem titulandus & denominandus est. Presbyter
vero ad quemcunq; locum, vel ecclesiam in eo constitutam est præficiendus, atq; in ea diebus vite
suæ duraturus. Amplius, quàm isti duo ordines sacerdotum, nec nobis à deo collati sunt, nec
Apostoli docuerunt. Episcoporum vero ordo est vnus, licet sint primates illi, qui primas ci-
uitates tenent, qui & in quibusdam locis patriarchæ à nonnullis vocantur. Illi autem, qui
in metropoli à beato Petro Apostolo, ordinante domino, & à prædecessore nostro
prædicto sancto Clemente, seu à nobis, constituti sunt, non omnes primates, vel patri-
archæ

Eccli. 36. e

1. Tim. 2. b

Eph. 1. ab. c

*al. gratifi-
cauit nos.

*al. ppositu

Luc. 10. a

Dist. 80. Epi-
scopi in

archa esse possunt, sed illæ vrbes, quæ præfatis, & præfatis temporibus primatum tenuere, episcoporum patriarcharum, aut primatum nomine fruuntur, reliquæ vero metropolès archiepiscoporum, aut metropolitanorum, & non patriarcharum, aut primatum, vtantur nominibus, quia hæc eadem & leges seculi in suis continent principibus, aliæ autem primæ ciuitates, quas vobis conscriptas, in quodam tomo mittimus, à sanctis apostolis, & à beato Clemente, siue à nobis primates prædicatores acceperunt. Hæc vero sacrosancta Romana & apostolica ecclesia, non ab apostolis, sed ab ipso domino saluatore nostro, primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super vniuersas ecclesias, ac totum Christiani populi gregem assecuta est, sicut ipse beato Petro apostolo dixit: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam, & tibi dabo clauas regni cælorum. Et quæcumq; ligaueris super terram, erunt ligata & in cælo, & quæcumq; solueris super terram, erunt soluta & in cælo. Adhibita est etiam societas in eadem Romana vrbe beatissimi apostoli Pauli vasis electionis, qui vno die, vno quoq; tempore, gloriosa morte cum Petro, sub principe Nerone agonizans, coronatus est & ambo sanctam Romanam ecclesiam consecraverunt, aliisque omnibus vrribus, in vniuerso mundo eam sua presentia, atque venerando triumpho, prætulervnt. Et licet pro omnibus assidua apud deum omnium sanctorum effundatur oratio, his tamen verbis Paulus beatissimus apostolus Romanis proprio chirographo pollicetur, dicens: Testis enim mihi est deus, cui seruo in spiritu meo, in euangelio filij eius, quod sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis.

Prima ergo sedes est, cælesti beneficio Romanæ ecclesiæ, quam (vt memoratum est) Beatissimi Petrus & Paulus, suo martyrio consecraverunt.

Secunda autem sedes apud Alexandriam, beati Petri nomine, à Marco eius discipulo, atq; euangelista consecrata est, quia ipse & in Aegypto primum verbum veritatis, directus à Petro, prædicauit, & gloriosum suscepit martyrium. Cui venerabilis successit Abilius.

Tertia autem sedes apud Antiochiam eiusdem, id est, beati Petri Apostoli nomine habetur honorabilis, quia illic, priusquam Romam veniret, habitauit, & Ignatium episcopum constituit, & illic primum nomen Christianorum nouellæ gentis exortum est. Reliquas vero (vt prædiximus) in quodam tomo, prolixitate vitantes epistola, vobis conscriptas, direximus.

Inde namq; & beati Apostoli inter se statuerunt, vt episcopi singularum scirent gentium, quis inter eos primus esset, quatenus ad eum potior eorum sollicitudo pertineret. Nam & inter beatos apostolos quadam fuit discretio. Et licet omnes essent apostoli, Petro tamen à domino est concessum, & ipsi inter se id ipsum voluerunt, vt reliquis omnibus præfesset apostolis, & Cephas, id est, caput & principium, teneret apostolatus. Qui & eandem formam suis successoribus, & reliqui apostoli, episcopis tenendam tradiderunt. Et non solum hoc in nouo testamento est constitutum, sed etiam in veteri fuit. Vnde scriptum est. Moyses & Aaron in sacerdotibus eius, id est, primi inter vos fuerint. Et quamuis ita ordinatum fuerit, nemo tamen quod suum est, quærat, sed quod alterius, Vnde ait beatus apostolus Paulus: Vnusquisque placeat proximo suo in bonum ad ædificationem, Et sicut ipse saluator suis ait discipulis: Qui maior est vestrum, erit minister vester. Et licet super his aliqua dicta fuerint, repetentes tamen sapius, admonemus, vt semper in omnibus, & ab omnibus vitentur elationes mentis & corporis. Et quanto maior vnusquisq; videtur esse, tanto sit humilior, sicut dominus saluator noster nõ venit ministrari, sed ministrare. Et si frater aliquis præoccupatus fuerit in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite eum in spiritu lenitatis. Si quæ vero aliæ causæ difficiliore inter vos ortæ fuerint, ad huius sanctæ sedis apicem eas, quasi ad caput, referre, vt apostolico terminentur iudicio, quia sic dominum velle, ab eoq; ita constitutum esse, à tedictis testimoniis declaratur. Hæc vero apostolica sedes cardo, & caput (vt prædictum est) omnium ecclesiarum à domino, & non ab alio est constituta. Et sicut cardine ostium regitur, sic huius sanctæ sedis autoritate, omnes ecclesiæ, domino disponente, reguntur. Accusatores autem, & testes esse nõ possunt, qui ante hesternum diem, aut nudius tertius inimici fuerunt, ne irati, nocere cupiant, vel læsi, se vlcisci velint. Inoffensus igitur accusatorum, & testium affectus quærendus est, & non suspectus. Causam enim vestram alieno nolite committere iudicio. Valde enim iniquum est, vt omittis suis, alij quilibet aliorum se causis immisceant, quonia nullis in locis spiritualis cura deficit, sed se per omnia, quocumq; nomen dei prædicatur, extendit. Studendum est omnibus, ne (vt sunt) æmulationes malæ, sed piæ sint inter vos dilectiones, quia in hoc vos omnes domini discipulos esse veros noueritis, si dilectionem habueritis ad inuicem. Ex omni

ergo

A ergo genere plurimos deus dignatur attrahere, quos eritos de potestate tenebrarum, transferat in regnum filij charitatis suæ, & de vasis iræ faciat vasa misericordiæ. Vnde nobis summo opere studendum est, vt cooperatores simus gratiæ dei, quia ad hoc vocati sumus, eiusq; familiaris colloquio sociati, & sacerdotes sacri, vt fructuosos illi manipulos reportemus, cooperante gratia eius. Necesse est enim, vt rectores à subditis timeantur, ab ipsisq; corrigantur, vt humana formidine peccare metuant, qui diuina iudicia non formidant. Deteriores quippe sunt qui doctorum vitam, moresq; corrumpunt, his, qui substantias aliorum, prædiq; diripiunt. Ipsi autem ea, quæ extra nos, licet nostra sint auferunt, nostri quoq; detractores, & morum corruptores nostrorum, siue qui aduersus nos armantur, propriè nos ipsos decerpunt. Et ideo iuste infames sunt, & merito ab ecclesia extorres fiunt. Pro meritis ergo plebis saepe pastores deprauantur ecclesiæ, vt procliuus corruant qui sequuntur. Capite videlicet languescite, facilius reliqua membra corporis inficiuntur, vt scriptum est. Omne caput languidum, & omne cor mærens. A planta pedis vsque ad verticem capitis non est in eo sanitas. Quapropter manifestum est, diabolum (qui, sicut leo rugiens, circuit, quarens, quem possit deuorare) cordibus plebium suadere, vt doctores, atque pastores suos detractionibus accensent, vt plebibus languescantibus, vel mala agentibus, (non tenentibus pastoribus freno eorum) lasciuant, atque in imaruant. Multum vero distant damna morum à damnis rerum temporalium, cum ista extra nos sint, illa vero in nobis. Sententia quoque Cham filij Noë damnatur, qui suorum doctorum, vel præpositorum culpam produit, ceu Cham, qui patris pudenda non operuit, sed magis deridenda monstrauit. Doctor autem, vel pastor ecclesiæ, si à fide exorbitauerit, erit à fidelibus corrigendus, sed pro reprobis moribus magis est tolerandus quam distringendus, quia rectores ecclesiæ à deo iudicandi sunt, sicut ait propheta: Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos diiudicat. Vnde oportet, vnumquemque fidelem, si viderit, aut cognouerit, plebes suas aduersus pastorem suum tumescere, aut contra clerum detractionibus vacare, hoc vitium pro viribus extirpare, prudenterq; corrigere satagat. Nec eis in quibuscunq; negotiis misceri, si incorrigibiles apparuerint, antequam suo reconciliantur doctori, præsumat, quoniam tam sacerdotes, quam reliqui fideles, omnes summam curam habere debent de his, qui pereunt, quatenus eorum redargutione, aut corrigantur à peccatis, aut, si incorrigibiles apparuerint, ab ecclesia separentur. Ait ergo beatus princeps Apostolorum Petrus de sancto prædecessore nostro Clemente, plebibus prædicando, quando docebat eas, qualiter ei obedire deberent, eumque obseruare, inter cetera ait. Si inimicus est alicui pro actibus suis, vos nolite expectare, vt ipse vobis dicat, cum illo nolite amici esse, sed prudenter obseruare debetis, & voluntati eius absque communicatione obsecundare, & auerte vos ab eo, cui ipsum sentitis aduersum, sed nec loqui his, quibus ipse non loquitur, vt vnusquisque, qui in culpa est, dum cupit omnium vestrum amicitias ferre, festinet citius reconciliari ei, qui omnibus præest, vt per hoc redeat ad salutem, cum obedire cæperit monitis præsentis. Si vero quis amicus fuerit his, quibus ipse amicus non est, & loquutus fuerit his, quibus ipse non loquitur, vnus est & ipse ex illis, qui terminare dei ecclesiam volunt. Et reliqua. His, aliisque quam plurimis documentis, facile vnusquisque aduertere potest, qualiter obedire, & obtemperare debet præpositis suis, & qualiter circa eos agenda sit, quibus ipsi aut amici sunt, aut inimici. Si quis enim hæc præcepta non obseruauerit, hostis est animæ suæ, & non tantum infamis, sed & excommunicatus, atque alienus ab ecclesia efficiatur, quoniam necesse est, ea vitia ferro abscindere, quæ aliis medicaminibus non sanantur. Parcat vnusquisque à laceratione, vel detractione linguæ suæ, caueatq; ne aut linguam, aut aures, habeat prurientes; id est, ne aut aliis derogat, detrahatq; quibuscunq; aut alios audiat derogantes, vel detrahentes, custodiatq; quisq; sermones suos, & sciat, quia, quicumq; de aliis loquitur, sua sententia iudicabitur. Caueat etiam omnis fidelis, ne derogando, quod in domo cuiusquam agitur, alia domus per eum cognoscat, sed omnium Christianorum domos, quasi proprias amet. Nemo enim inuito auditori libenter refert, sitq; vnus cuiusque studium, non solum oculos castos seruare, sed & linguam. Vos autem, charissimi, qui estis sub domini disciplina constituti, sic vos exhibete, vt veri

6. q. 1. Deteriores sunt.

* al. decipiunt

Esaiæ. 1. b

1. Petri. 5. c

2. q. 7. Sētia Cham

Gen. 9. c

In dec. luo. lib. 4.

Psal. 81.

24. q. 3. Tā sacerdotes

In episto. 7. Clementis

pa. ad Iaco. & dist. 93. Si inimicus. Et inde. Fab. papæ.

* al. cōione vel cōmōtione

1. Cor. 4. a

Esaiæ. 24. a

Dist. 22. Sacrosancta Romana. Et in decret. luo. lib. 4. Match. 16. c

Passio beatorum Petri & Pauli no tē pore & vno die scribitur facta.

Roma. 1. b

Et in decret. luo. lib. 4.

* al. Anianus & post hunc Abilius.

* al. Zachari postea Eudodiu, post que Ignatium.

Dist. 22. Sacrosancta Romana.

* al. pares essent

Psal. 98

Roma. 15. a. Math. 20. d. Marci. 10. g.

Math. 20. d Galat. 6. a.

Dist. 22. Sacrosancta Romana.

3. q. 5. Accusatores & testes. Et in decret. luo. lib. 4.

Ioan. 13. d

2. Petri. 3. d
1. Pet. 4. b. c.

aduersi de vnitae ecclesiae acciderit, radicitus amputetur, vt dei ecclesiae, fructusq; seruatorum G eius maneat inconcussa. Propter quod charissimi, expectantes satagite, immaculati ei inueniri in pace, & domini nostri Iesu Christi longuauinitatem salutem arbitramini. Estote ergo prudentes, atq; vigilate in orationibus, ante omnia autem mutuam in vobismetipsis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum. Hospitales inuicem sine murmuratione. Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrans, sicut boni dispensatores multiformis gratiae dei. Si quis loquitur, sicut sermones dei, si quis ministrat, tanquam ex virtute, quam administrat deus, vt in omnibus honorificetur deus per Iesum Christum, cui est gloria, & imperium in secula seculorum, Amen.

H

IN PRIMAM EVARISTI EPISTOLAM ARGUMENTVM PER IOAN. SICHARDVM.

Leuita hodie vocatur.

Diu multumq; de receptis ecclesiae institutis cogitantem, forsitem aliquandiu illa in speciem ambitiosa, de diaconis ceremonia, praesertim cui ne ulla veteris illius functionis reliquiae appaerent. Eam tamen ut non libuit indulta causa condemnare, ita uisa est insolentior, quam ut credi a quoquam facile possit apostolos habuisse autores. Reliqua enim ecclesiae ex magna parte eius sunt loci, ut etiam si ociosa plerisque uideantur, ipse tamen qualescunq; ruinae satis declarant, quam ab honesto principio de generauerint. Haec autem sola, extra ceterarum prope omnium sortem, regium quendam imitatio apparatus, in eo tantum occupata est, ut non modo episcoporum, eos dico qui in ecclesiis hodie sacrificant, iussa capessant, uerum et ad nutum inferunt. Deosculantur enim manus, mouent capita, deducunt, reducunt ad altaria, atq; demum hic omnia licet conficere, quae uel in potentissimi regis aula poterant accideri. Anacleti autem epistolam cum legissem, et eam quae nunc in manibus est Euaristi, statim animadverti circa diaconos usum uenisse, quod nusquam non, nimirum ab honestis partibus, rem in mollitiem quandam decidisse, et a loco quem poterat cum dignitate tueri, in nugas quasdam plus quam pueriles uocatas. Praeter alia enim quae essent diaconorum cura credita, hoc erat non postremum, ut obseruarent tanquam excubitores, episcopos omnibus modis rebus sacris intentos, atq; hac de causa de se parum sollicitos, ne aduersariorum incurfione, id quod factum fuisse uerisimile est, sacra turbarentur, aut aliqua ipsi rei sacrae operantibus noceretur. Proinde istiusmodi insidias cum essent omnia suspecta, fuisse aliquandiu ab oculis episcoporum. Nunc cum altissima sit, quod huc pertinet, securitas, poterant illa pulchre abrogari, ne, quod solet fieri, dum illa paulo acutioribus risum mouent, dent etiam occasionem, quae de maximis quibusq; nihilo melius sentiant. Haecenus de diaconis. Ceterum quod ad matrimonium pertinet, docet Euaristus ea tantummodo rata esse debere, quae teste populo, solenni ritu essent peracta, oblatione antea facta. Hic non dubito exorturos, qui tanquam anile, hoc quicquid est rei, putent abiiciendum. His uelim in memoriam ueniat nostrorum seculorum sinisterias, quo uix utcunq; durant nuptiae his auspitiis quae ab Euaristo praescribuntur exorsae. Quid ergo futurum existimamus, si clandestino id fiat essensu, remotis arbitris: cum facile cuique esset, quod receperat uxori inficiari, aut pro re nata excludere omnino quam habuisset usuraria. Oblationum uero eiusmodi quae fiebant nuptiarum die, meminit etiam Tertullianus in eo libello cui titulum fecit, de corona militis, cum scilicet quadam conferrent in mensam, quae in ecclesia tum publice pauperibus seruebatur, ut et ad illos tanquam partes celebritatis huius peruenirent, unde resciverentur. Eius nimirum rei sunt in hunc usque diem, nisi fallor, in Germania, ex ipsa uetustate durantis uestigia. A sacro enim ut primum fuerint cum noua nupta reuersi domum, pro ipsis foribus, missilia quadam in confluentem turbam, quae officij gratia comitatur, pro cuiusque facultatibus mittunt.

K

L

PRIMA EVARISTI EPISTOLA ad Ecclesiam Africanam.

VII. diaconi in qualibet ciuitate.

DILECTISSIMIS fratribus, vniuersis Africae regionis episcopis, Euaristus. Consulentes vobis fratres charissimi, quid super his quae in vestris continebantur scriptis, visum nobis esset, vel quid docilis ratio persuaderet, aut quid a beatis apostolis nobis traditum, aut custoditum remaneret, optantes, vt retulistis, nostris instrui documentis. Siquidem dilectio vestra normam sequuta prudentium, ad sedem apostolicam referre maluit, quasi ad caput, quid deberet de rebus dubiis custodire, potius quam vrsurpatione praesumere. Diaconi, qui quasi oculi videntur esse episcopi, in vnaquaque ciuitate, iuxta apostolorum

M

A apostolorum constituta, septem debent esse, qui custodiant episcopum praedicantem, ne aut ipse ab insidiatoribus quoquo modo infestetur, aut laedatur a suis, aut verba diuina detrahendo, aut insidiando polluantur, vel despiciantur, sed veritas spiritali redolcat sermone, pax praedicata labiis, animi cum voluntate concordet. Similiter custoditum & traditum habemus, vt vxor legitime viro iungatur: aliter enim legitimum, vt a patribus accepimus, & a sanctis apostolis, eorumq; successoribus traditum inuenimus, non fit coniugium, nisi ab his qui super ipsam feminam dominationem habere videntur, & a quibus custoditur, vxor petatur, & a parentibus, propinquioribus, sponsetur, & legibus detur, & suo tempore sacerdotaliter, vt mos est, cum precibus & oblationibus a sacerdote benedicatur, & a paranympis, vt consuetudo docet, custodita, & sociata a proximis, tempore congruo petita, legibus detur, & solenniter accipiatur, & biduo vel triduo orationibus vacent, & castitatem custodiant, vt bona soboles generentur, & domino suis in actibus placeant. Taliter enim & domino placebunt, & filios non spurios, sed legitimos atque hereditabiles generabunt. Quapropter filij charissimi, & merito illustres, fide catholica suffragante, ita peracta legitima scitote esse coniugia: aliter vero praesumpta, non coniugia, sed aut adulteria, aut contubernia, aut stupra, vel fornicationes, potius quam legitima coniugia esse non dubitate, nisi voluntas propria suffragata fuerit, & vota succurrerint legitima: nam fructus diuinus est, praecipua diuina custodire, ea quoque deserere praesumptionem fieri nulli dubium est. Cur ergo indignus est vnitae ecclesiae custodire, cum idem omnes pariter & sentiamus & pronunciemus? Si aliter enim praesumpta fuerint, perdunt profecto ipsi transgressores seipsos, qui semetipsos decipiunt. Haec cuncta, recitanda per omnes Africanas ecclesias, scripta dirigite, & istis connectite quas adiunximus literas praefectorum, vt de his quae inique laudantur, si quid tale probari poterit, iudicium fiat, & inhibita coerceantur, & praeterita mala, & illicita coniugia si doceantur admissa, digna seueritate corripiantur. De cetero vero caueantur talia per omnes ecclesias, ne ecclesiae sanctitas, per nostram fatigata negligentiam, perdat priuilegia, quae est per viros venerabiles consequuta. De his vero quibus ab insidiatoribus fatigamini, vnde & nos consulere, & a nobis edoceri inter cetera voluistis, eo quod sint quidam qui arbitrantur de patre solo dictum esse, quia ipse solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem, ita eos apostolicis repercutite ferulis, & diuinis redarguite praecipis. Non enim solus pater sine filio, lucem inaccessibilem habitat, quia vbi pater est, ibi etiam filium esse indubitabili fide credendum est: nam si solus pater sine filio, quod dicere nefas est, lucem habitat inaccessibilem, necesse est vt sequestratam pater a filio habeat mansionem. Quod si ita est, quoniam modo idem filius ad dexteram patris stans a beato martyre Stephano dicitur conspici: si secundum eos solus dicitur sedibus lucis contineri. Absit hoc a sensu fidelium, Christo in vnitae fidei adhaerentium: quoniam sicut non obest filio, cum solus pater dicitur lucem inaccessibilem habitare, ita non obest patri, cum sapientia, quae est filius, gyrum caeli sola dicitur circuire. Pater itaq; cum sit inuisibilis, & ingenuus in se, in filio visus apostoli testimonio comprobatur, & in filio, a se inenarrabiliter genito, mansisse ac requieuisse monstratur, ipso filio in propheta loquente: Qui genuit me, requieuit in tabernaculo meo. Et in euangelio: Pater in me manens facit opera haec. Et: Deum nemo vidit vnquam, nisi vnigenitus filius, qui est in sinu patris. Si in sinu patris erat filius ab initio, & ex corde patris verbum bonum eructatum est, quomodo non ex corde paterno consistens, lucem cum eodem inaccessibilem habitasse credendus est? Nunquid pater absq; vlla luce in filio potuit commanere, aut in tabernaculo filij sine eadem potuit requiescere? cum idem filius candor sit aeternae lucis, & speculum sine macula deitatis, quam Salomon super salutem suam dilexisset se dicit, in cuius specie semper delectari gestiuit: Super salutem & speciem, inquit, dilexi illam, & pro luce proposui habere eam, quoniam inextinguibile est lumen eius. Hanc igitur lucem David propheta desiderans, anxius proclamabat dicens: Emitte lucem tuam & veritatem tuam. Et iterum: In lumine tuo videbimus lumen. In huius igitur luminis claritate, filius se ipsum in monte tribus discipulis praestedit, qui metu mortis perterriti, prostratiq; in faciem finem sibi vitae adesse senserunt. Hanc inquam, lucem in se fuisse demonstrans filius proclamabat, & vt in eadem incederent, discipulos praemonebat: Dum lucem habetis, inquit, ambulante in luce. Et iterum: Ego sum lux huius mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitae aeternae. Et Euangelista: Erat lux vera quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Si haec lux quae credentibus promittitur, in filio esse pro-

Coniugia quae sunt legitima.

Haec est de luce inaccessibile.

A 20. 7.

Ecclesi. 24.

Ioan. 14.

Ioan. 1.

Psalm. 44.

Sapient. 17.

Psalm. 42.

Ioan. 17.

Ioan. 12.

Ioan. 1.

batur, & cum aeterno aeterna esse dicitur, quomodo à vobis ab inaccessiblei luce patris filius G
separatur? Si enim filius deus verus, & vita aeterna est, sine dubio in hac luce simul cum patre
habitare credendus est, quam nullus modo nostrum, in hoc mortali corpore constitutus, po-
tis est aliquatenus cõtuere, sed cū apparuerit, tunc vere illum videbit sicuti est, qui eius con-
spectibus dignus fuerit coaptari: & non sicut Moyses, ceteriq; prophetæ per ænigmata & fi-
guram, sed ipsam veraciter in filio, secundum apostolum, contuebitur deitatis imaginem.
Nam si hunc eundemq; prophetæ testimonio subsequenter sereno mentis intuitu inuestigare
vuleris, inuenies filium non posse ab hac luce patris penitus separari: quoniam cum solum
filium dixerit in terra cum hominibus conuersatum, patrem ab illo non est credendum fieri
alienum. Si testimonium enim hominum accipimus, testimonium dei maius est: quoniam H
hoc est testimoniũ dei quod maius est, quia testificatus est de filio suo. Qui credit in filiũ dei,
habet testimonium quod testificatus est de filio: & hoc est testimonium, quoniam vitam aeter-
nam dedit nobis deus, & hæc vita in filio eius est. Qui habet filium, habet vitam: qui non ha-
bet filium dei, non habet vitam. Hæc scribo vobis, vt sciatis, quoniam vitam aeternam habe-
bitis, qui creditis in nomine filij dei: & hæc est fiducia quam habemus ad eum, quia quodcun-
que petierimus, secundum voluntatem eius, audit nos, & scimus quia audit nos quicquid pe-
tierimus. Scimus quoniam habemus petitiones quas postulemus ab eo. Qui scit fratrem suum
peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est pec-
catum ad mortem, non pro illo dico vt roget quis: omnis iniquitas peccatum est, & est pec-
catum ad mortem. Scimus quia omnis qui natus est ex deo, non peccat, sed generatio dei con-
seruat eum, & malignus non tangit eum. Scimus quia ex deo sumus, & mundus totus in ma-
ligno positus est. Et scimus quoniam filius dei venit, & dedit nobis sensum, vt cognoscamus
verum deum, & sumus in vero filio eius: hic est verus deus, & vita aeterna. Hæc vero fratres
prædicate, hæc omnibus nunciate, vos vero inuicem exhortamini, perfecti estote, semperq;
gaudete: pacem autem sectamini in omnes, & deus pacis & dilectionis erit vobiscum. Deo
autem & patri nostro gloria in secula seculorum, Amen. Data. IX. Calend. Aprilis, Valen-
te & Vetere v. v. C. C. C. O. S. S.

1. Ioan. 5

Lego doctif
simorū vico-
rū iudicio,
Viris clarif-
simis consu-
libus.

IN ALTERAM EVARISTI EPISTOLAM ARGY-
MENTVM PER IO. SICHARDVM.

Ecclesie, cuius sancti modulatissima inter se proportione membra sunt, Christum constituit hæc epistola
caput & sponsum, cuius dicto ita per omnia iubet sponsam esse audientem, ut in animum nihil sibi facere
inducat, nisi id ex summa mariti voluntate fiat. Eius vero sponse paranymphos quodammodo, episcopos
facit, quibus hoc datum est negotij, dent operam ne ulla adulterij speciei obnoxia fiat. Adulterij autem tum de
se præbet suspensionem, cum præ nugis quibusdam hominum, se gnus obit quod à uero marito in mandatis ha-
bet, aut cum pastorum partes his credas, quorum fidem in leuiusculis non sis ad plenum ante periclitatus. Qui
cum hoc maxime spectare debeant, ut à procorum lenociniis tuta esset sponsa, uolentes accerunt discrimina,
ex pernicie ouium, Christi q; coniuge constuprata precium, atq; si diis placet, popularem etiam plausum spe-
rantes. Cæterum accusationis episcoporum, quoniam nulla epistola non meminit, & prope diem alias erit op-
portunior locus, quo id tractem exquisitius, satis fuerit si in presentia rem ueluti suspensa manu attingam. Non
quilibet temere est ad eorum insectationem admittendus, nisi illustria quædam bene actæ superioris uitæ extent
exempla, ne litem aliqui maluolentia non re ipsa adducti, intendere malint, quàm iusto sacramento contende-
re. Quod autem circa episcopos obseruari uult Euaristus, uelim posset eadem opera persuaderi omnibus iudi-
cibus: quemadmodum enim innocens esse nullus poterit, dicente Iuliano Cæsare, si accusasse sufficiet, ita tran-
quille uiuere nunquam satis licebit, si quibuslibet promiscue sit præbitum hoc accusationis tanquã telum, quod
impune in optimos quosq; pro libidine detorqueant.

K

ALTERA EVARISTI EPISTOLA
ad fratres Aegypti.

V A R I S T V S vrbis Romæ episcopus, omnibus per Aegyptũ conglu-
tinatis fratribus in domino salutem. Vnum nos fratres sentire oportet
& agere, vt sicut legimus, in nobis vnũ cor, & vna anima esse pro-
betur. Scimus nanq; sicut à patribus accepimus, Christum esse caput,
cuius & membra sumus: ipse enim sponsus, & ecclesia sponsa, cuius fi-
lij nos sumus, & ideo vnum patrem habemus deum in cœlis. Sacerdo-
tes vero vice Christi legatione funguntur in ecclesia: & sicut ei sua
est coniuncta sponsa, id est ecclesia, sic episcopi iunguntur ecclesie v-
nicuique proportione sua. Et sicut vir non debet negligere vxorem suam, sed diligere, & ca-
ste custodire, sic & episcopus debet ecclesiam suam & amare, atque prudenter regere. Et ve-
lut vxor quæ sub manu est viri, obedire debet viro suo, eumq; amare, & diligere: ita debet ec-
clesia episcopo suo in omnibus obedire, eumq; amare, & diligere vt animam suã de-
bet, quia illud fit carnaliter, istud spiritualiter. Et sicut vir non debet adulterare vxorem suã,
ita nec episcopus ecclesiam suam, id est, vt illam dimittat, ad quam sacratus est, absque inuei-
tabili necessitate, aut apostolica vel regulari mutatione, & alteri se ambitus causa coniungat.
Et sicut vxori non licet dimittere virum suum, vt alteri se, viuente eo, matrimonio societ, aut
eum adulteret, licet fornicatus sit vir eius, sed iuxta apostolum, aut viro suo debet reconcilia-
ri, aut manere innupta: ita ecclesie non licet dimittere, aut ab ea segregare episcopum suum,
vt alterum viuente eo accipiat, sed aut ipsum habeat, aut ianupta maneat, id est, ne alterum
episcopum suo viuente accipiat, vt fornicationis aut adulterij crimen incurrat. Nam si adul-
terata fuerit, id est, si se alteri episcopo iunxerit, aut super se alterum episcopum adduxerit,
aut esse fecerit, vel desiderauerit, per acerrimam penitentiam aut suo reconcilietur episco-
po, aut innupta permaneat. Vnde & dominus in euangelio loquitur, dicens: Si quis viderit
mulierem ad concupiscendum, iam moechatus est eam in corde suo. Episcopum vero oportet
opportune & importune, atque sine intermissione ecclesiam suam docere, eamq; prudenter
regere, & amare, vt à vitis se abstineat, & salutem consequi possit aeternam. Et illa cum tan-
ta reuerentia, eius doctrinam debet suscipere, eumq; amare & diligere, vt legatum dei & præ-
conem veritatis: quia at restante veritate, quodcunq; ligauerit super terram, erit ligatum &
in cœlo, & quodcunq; soluerit super terram, erit solutum & in cœlis. Nimis timenda est fra-
tres hæc sententia, & præuidendum vobis, ne offendatis eos, qui tantam à domino habent po-
testatem. Et ideo potius obediendi, diligendi, & summopere sunt venerandi, non detrahendi,
vel lacerandi, aut eiiciendi, sed amandi, ipso dicente domino: Qui vos audit, me audit, & qui
vos spernit, me spernit. Ideo hæc vobis omnibus fidelibus scribimus fratres, vt ab his vos ca-
ueatis, & posteris vestris non malum, sed bonum exemplum relinquatis, quoniam iniuria epi-
scoporum ad Christum pertinet, cuius vice funguntur. Audiuius enim quosdam à vobis
infamatos, & dilaceratos episcopos, à ciuitatibus propulso, quia alibi episcopi constitui non
possunt, nisi in ciuitatibus non minimis, & alios in eis ipsis viuentibus constitutos: Ideo hæc
vobis scribimus, vt sciatis hoc fieri non licere, sed proprios reuocari, & integerrime restitui
debere: illos vero qui adulterina feditate suas sponfas, quas & vxores eorum præfixo tenore
esse intelligimus, tenent, eiici vt adulteros atque infames fieri, eosq; ab ecclesiasticis honori-
bus arceri iubemus. Si autem aduersus eos aliquam querelam habueritis, his peractis, inqui-
rendum erit & autoritate huius sanctæ sedis terminandum. Et ne omnia nunc singillatim di-
camus, omne bonum, si ipsa per se in vobis fuerit, charitas facere vos docebit, sicut è contra-
rio eos qui à salute alieni sunt, omne malum facere odium docet. Vnde & vos qui veri dei es-
tis discipuli, abiicite à cordibus vestris ante omnia discordias, & animorum dissensiones, ex
quibus omne opus malum procedit, & benignitatem ac simplicitatem tota mente seruate.
Veruntamen scitote cuncti, quia supra omnes vos laboret episcopus: quia vnusquisque ve-
strum suum proprium fert laborem, ille vero & suum, & singulorum. Et ideo sicut ille pro vo-
bis omnibus, ita & vos omnes pro eo summopere laborare debetis, in tantũ vt si etiam neces-
se fuerit, animas vestras pro eo ponatis, sicut & ipse animam suam pro vobis, si necesse fuerit,
ponere debet, ipso dicente saluatore: Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Vos ve-
ro obedite

Collatio e-
piscopi & bo-
ni mariti.

Math. 5

Math. 6

Lucæ. 10

Charitas o-
ptimus bo-
notum præ-
ceptor.

Ivan. 10. ro obedite eis, & vigilate pro eis, quia ipsi peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddiduri, ut cum gaudio hoc faciant, non gementes. Non est itaque à plebe, aut vulgaribus hominibus arguendus, vel accusandus episcopus, licet sit inordinatus, quia pro meritis subditorum, disponitur à deo vita doctorum, exemplo Dauid peccantis, ad comparationem principum, qui ex merito plebis præuaricantur. Sacerdotes enim exquirere debent peccata populorum, & sagaci sollicitudine vnumquemque probare, iuxta testimonium domini ad Hierem. 6. Hieremiam dicentis: Probatores, inquit, dedi te populo meo robustum, ut scias & probabis viam eorum. Ideo ista dico, quia insidiator bona sapissime solet conuertere in malum, & in electis ponit maculam. Vnde si qui sunt vituperatores, aut accusatores episcoporum, vel reliquorum sacerdotum, non oportet eos à iudicibus ecclesie audiri, ante quam eorum discutatur æstimationis suspicio, vel opinio, qua intentione, qua fide, qua veritate, qua conscientia, quòue merito, si pro deo, aut pro vana gloria, aut inimicitia, vel odio, aut cupiditate ista sumpserint nec ne. Hæc omnia fideliter sunt perscrutanda, & diligenter pertractanda. Nam sunt nonnulli qui præpositos suos peruerse reprehendunt, si vel parum ipsi molesti extiterint: idcirco recto oculo primatibus ecclesiarum præuidendum est, ne quisquam eorum innocens vexetur, aut scandalizetur, intendentes sententiæ domini, quæ ait: Si quis scandalizauerit vnum de pusillis istis, melius est illi ut suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris, & reliqua. Deus omnipotens ut nos à præcipitate sententiæ prolatione compesceret, cum omnia nuda & aperta sint oculis eius, mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare, prius quam manifeste agnosceret, quæ dicebantur. Vnde ipse ait: Descendam & videbo vtrum clamorem qui venit ad me opere compleuerint, an non est ita, ut sciam. Deus omnipotens cui nihil absconditum est, sed omnia ei manifesta sunt, etiam ante quam fiant, non ob aliud hæc & alia multa, quæ hic prolixitate vitantes, non inferimus, per se inquirere dignatus est, nisi ut nobis exemplum daret, ne præcipites in discutiendis & iudicandis negotiis essemus, & ne mala quorundam prius præsumamus credere, quam probare. Cuius exemplo monemur, ne ad proferendam sententiam vnquam præcipites simus, aut temere, indiligenterque indiscussa quæque quoquomodo iudicemus, dicite veritatis voce: Nolite iudicare, ut non iudicemini: in quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Nam mala audita nullum moueant, nec passim dicta absque certa probatione quisquam vnquam credat, sed ante audita, diligenter inquirat, ne præcipitando quiddam aliquis agat. Si enim dominus omnium Sodomorum mala, quorum clamor ad cælum vsque peruenerat, omnia sciens, prius nec credere, nec iudicare voluit, quam ipse ea cum fidelibus testibus diligenter inuestigans, quæ audierat, opere veraciter cognosceret: multo magis nos humani & peccatores homines, quibus incognita sunt occulta iudicia dei, hæc præcauere, & nullum ante veram iustamque probationem iudicare, aut damnare debemus, manifeste Apostolo dicente Paulo, qui ait: Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? suo enim domino stabit aut cadet. Vnde per prophetam Dauid dominus loquitur, dicens: Nolite exaltare in excelsum cornu vestrum, loquentes in ceruice veteri. Quia neque ab Oriente, neque ab occidente, neque à solitudine montium: sed deus iudex hunc humiliabit, & hunc exaltabit, quia calix in manu domini, & vinomeraco ad plenum mixtus, & propinabit ex eo. Veruntamen feces eius potabunt bibentes omnes impij terræ. Ego autem annuntiabo in sempiternum, psallam deo Iacob. Et alibi idem ait propheta: Ab increpatione tua deus Iacob, confosus est & currus & equus. Tu terribilis, & quis stabit aduersum te? extunc ira tua. De celo auditum fecisti iudicium, terra timuit & tacebit. Cum surrexerit ad iudicandum deus, ut saluos faciat omnes mites terræ. Et Apostolus ait: Mihi vindictam, ego retribuam. Et alibi idem, inquit Apostolus: Sufficit vnicuique obiurgatio, quæ fit à pluribus, ita ut magis donetis & cõsolemini, ne fortè abundantiori tristitia absorbeatur is qui in angustia est. Propter quod obsecro vos, ut cõfirmetis in illo charitatè. Et dominus in euangelio ait: Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & proximum tuum sicut teipsum: dilectio enim proximi malum non operatur. Propter quod, iuxta Apostolum, inexcusabilis es ò homo omnis qui iudicas: in quo enim iudicas alterum, teipsum cõdemnas: eadem enim agis quæ iudicas. Scimus enim quoniam iudicium dei est secundum veritatem in eos qui talia agunt. Existimas autem hoc ò homo omnis qui iudicas eos qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies iudicium dei: an diuinitas bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras, quoniam benignitas dei ad penitentiam te adducit? Secundum duritiam autem tuam, & impenitens cor, thesau-

A cor, thesaurizas tibi iram, in die iræ & reuelationis iusti iudicij dei, qui reddet vnicuique secundum opera eius: his quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam & honorem, & incorruptionem quærentibus vitam æternam: his autem qui ex contentione, & qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio, tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum, Iudæi primum & Græci. Gloria autem & honor & pax omni operanti bonum. Et alibi idem Apostolus: Causati enim sumus omnes sub peccato esse, sicut scriptum est, quia non est iustus quisquam, non est intelligens, non est requirens deum. Omnes declinauerunt simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum. Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant, B venenum aspidum sub labiis eorum. Quorum os maledictione & amaritudine plenum est, veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem: contritio & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognouerunt, non est timor domini ante oculos eorum. Scimus autem quoniam quæcumque lex loquitur, his qui in lege sunt loquitur, ut omne os obstruatur & subditus fiat omnis mundus deo, quoniam ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo: per legem enim cognitio peccati. Nunc autem sine lege iustitia dei manifestata est, & testificata à lege & prophetis. Iustitia autem dei per fidem Iesu Christi super omnes qui credunt. Non enim est distinctio: omnes enim peccauerunt & egent gloria dei, iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ in Christo Iesu, quem proposuit deus propitiorem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitiæ suæ propter remissionem præcedentium delictorum in sustentationem dei, ad ostensionem iustitiæ eius in hoc tempore, ut sit ipse iustus & iustificans eum qui ex fide est Iesu Christi. Item idem: Quis accusabit aduersus electos dei? deus qui iustificat. Quis est qui condemnet? Christus Iesus qui mortuus est, imò & resurrexit, qui est ad dexteram dei, qui etiam interpellat pro nobis. Quis ergo nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oves occisionis. Sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos. Certus sum enim quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia, poterit nos separare à charitate dei, quæ est in Christo Iesu domino nostro. Debemus autem nos (ut ait idem Apostolus) firmiores imbecillitates infirmiorum sustinere, & non nobis placere. Vnusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum ad ædificationem. Etenim Christus non sibi placuit, sed sicut scriptum est, impropria impropertantium tibi ceciderunt super me. Benedictus deus & pater domini nostri Iesu Christi, pater misericordiarum & deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus & ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt, per exhortationem qua exhortamur ipsi à deo: quoniam sicut abundant passionibus Christi in nobis, ita & per Christum abundat consolatio nostra. Siue autem tribulamur, pro vestra exhortatione & salute: siue exhortamur, pro vestra exhortatione quæ operatur in vobis tolerantiam eorundem passionum quas & nos patimur, & spes nostra firma est pro vobis, scientes quoniam sicut socij passionum estis, sic eritis & consolationis. Fidelis autem deus qui non patietur vos tentari super id quod potestis, sed faciet cum tentatione etiam prouentum, ut possitis sustinere. Propter quod charissimi sectamini charitatem inuicem, & amulamini meliora & spiritualia, & adiuuate vos inuicem, ut deo semper in omnibus placere valeatis. Deus autem pacis sit cum omnibus vobis, Amen. Data Calend. Nouembris, Galilio & Bradua Consulibus.

Roma. 4

Roma. 7

K

L

M

EPISTOLA PRIMA ALEXANDRI DE SA- G
 cerdotibus non vexandis, nec scriptis ab eis per metum
 aut aliquam fraudem exigendis: de passione
 Domini in consecratione corporis
 eius miscenda: de aqua cum sa-
 le populis benedicenda:
 de fide sanctæ Tri-
 nitatis. H

Esaia. 40

Matth. 15

Proverb. 22

Zach. 2

Ezech. 3

Matth. 16

Osee. 4
 Cap. 7

Cap. 5

ALEXANDER episcopus omnibus orthodoxis per diuersas pro-
 uincias, Christo domino famulantibus. Cogitantibus nobis metum di-
 uini iudicij, fratres charissimi, & post vitam hanc vnumquemq; prout
 gesserit recepturum, quid veniat in querelam, tacere non licuit, sed
 nobis vobis loqui necessitas imperauit, dicente propheta: Exalta vt ru-
 ba vocem tuam: & cui omnium ecclesiarum commissa est cura, si dis-
 simulem, audiam, domino dicente: Reiecistis mandatum dei, vt sta-
 tuatis traditiones vestras. Quid enim aliud est reicere mādātum dei,
 quam priuato consilio, iudicio humano nouis rebus constituendis liberius delectari? Vnde &
 alibi scriptum est: Ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerūt patres tui. Terminos
 indubitanter transgreditur qui statuta patrum postponit atque confundit. Peruenit nanque ad
 conscientiam apostolicæ sedis, quod nonnulli sunt tam stolidi qui dominicæ præcepta & Apo-
 stolorum, eorumq; successorum statuta minime obseruant, & eos de quibus dominus ait: Qui
 vos tangit, tangit pupillam oculi mei: non solum tangere minime dubitant, sed etiam perse-
 qui non formidant. Et licet nos persequantur, quia nec nos sine illis, nec illos sine nobis perse-
 sequi possunt, quoniam illius sumus discipuli qui animas pro fratribus præcepit ponere, tamē
 eis pericula & perditiones eorum non sumus ausi celare, ne prophetica (quod absit) damne-
 mur sententia, quæ ait: Si annunciaueris iniquo iniquitatem suam, animam tuam liberaſti,
 Si autem non annunciaueris ei, sanguinem eius de manu tua requiram. Est etiam & hoc ad
 hanc sanctam sedem perlatum (quod pudet dicere) & non solum sacerdotali, sed etiam omni
 Christiano nomini est inimicū, id est, quod nonnullos episcopos vel sacerdotes aut metu cō-
 pellunt, aut vi extorquent, aut fraude decipiunt, aliquas confessionis suæ in alteram partem
 quam debeant, aut pro suarum non requisitione rerum, aut quod deterius est alieni erroris
 secta, scripturas facere & propriis manibus roborare, & coram populis recitare atque confi-
 teri. Aliquos dicunt carceribus & ergastulis recludi, vt saltem his territi insidiis deuenit do-
 mini sacerdotes, & suis faucant voluntatibus. Relatum insuper est ad huius sanctæ & aposto-
 licæ sedis apicem, cui summarum dispositiones causarum & omnium negotia ecclesiarum ab
 ipso domino tradita sunt, quasi ad caput, ipsoq; dicente principi Apostolorum Petro: Tu es
 Petrus, & super hanc petram ecclesiam meam ædificabo: quod quidam æmuli Christi, eiusq;
 sanctæ ecclesiæ insidiatores, sacerdotes dei ad iudices publicos accusare præsumant, cum ma-
 gis Apostolus Christianorum causas ad ecclesias deferri, & ibidem terminari præcipiat. Ta-
 liter præuaricantes præuaricati sunt in dominum suum, & non obediunt præceptis eius, de
 quibus dominus per prophetam Osee loquitur, dicens: Quasi vacca lasciuientes declinaue-
 runt, & dilexerunt afferre ignominiam protectoribus suis. Et idem: Vt eis quoniam recesserunt
 à me, vastabuntur, quia præuaricati sunt in me, & ego redemi eos, & ipsi locuti sunt con-
 tra me mendacia, & non clamauerunt ad me in corde suo, sed vlulabant in cubilibus suis, su-
 per triticum & vinum ruminabant & recesserunt à me. Ego erudiui & confortauī brachia
 eorum, & in me cogitauerunt malitiam. Reuersi sunt vt essent absque iugo, facti sunt quasi
 arcus dolosus. Abiiciet eos dominus (ait idem propheta) quia non audierunt eū, & erunt vagi
 in nationibus. De his enī clericis vel laicis qui episcopos vel reliquos sacerdotes prius tā ad pri-
 mates eorū quam ad reliquos accusant iudices, quam auribus eorū à quibus se lætos æstimāt,
 inculcent, vt ab eis aut ius suum aut iustam recipiant apologiam. Item per eundem ait domi-
 nus prophetam: Audi donatus Israël, & domus regis ausculta, & attendite sacerdotes, quia vo-
 biscum iudicium est, quoniā laqueus facti estis speculationi & rete expansum super Thabor,
 victi-

A victimasq; declinastis in profundum. Et ego eruditor omnium vestrum. Et alibi Omnes ca-
 lesfacti estis quasi clibanus, quia deuoratis iudices vestros. Ipsi autem declinant victimas do-
 mini in profundum, qui eos deuorant vel iniuste lacerant, quia oculi domini dicuntur. Nam
 si modo quisquam principis secularis oculos laceraret aut amoueret, esset reus maiestatis an-
 non profecto aut morti traderetur, aut perpetua notaretur infamia. Si pro seculi potestati-
 bus talia ab hominibus sunt, quid pro his fieri putatis, de quibus dominus ait: Qui vos tan-
 git, tangit pupillam oculi mei. Proculdubio hi qui eos persequantur & amouere nituntur ini-
 iuste, contra apostolicam autoritatem, si à morte prohibentur, dicente domino, Nolo mortē
 peccatoris, sed vt conuertatur & uiuat, perpetua tamen notantur infamia, & exilio digni iu-
 dicantur finitimo, de quibus à temporibus Apostolorum & infra ista tenemus, atque decreta
 habemus, eorum accusandi episcopos, vel testificandi in eos vocem obstruimus, quos nō hu-
 manis sed diuini actibus mortuos esse scimus: de quibus dominus loquitur per eundē pro-
 phetam: Calumniam patiens Ephraim fractus est iudicio, quoniam cepit abire post sordem,
 & ego quasi tineæ Ephraim, & quasi putredo domui Iuda. Et vidit Ephraim languorem suum
 & Iudas vinculum suum, & abiit Ephraim ad Assur, & misit ad regem vltorem, & ipse nō po-
 terit sanare vos, nec soluere poterit à vobis vinculum. Qui enim sacrilega persequantur per-
 suasione, & lacerare nituntur episcopos, vel eos qui domino recte sacrificant, indubitanter
 eum persequantur & dilaniant cuius vice funguntur, vt ait dominus per Iohel prophetam:
 Nunquid vltionem reddidistis mihi? Et si vlscimini vos contra me, citò velociter reddā
 vicissitudinem vobis super caput vestrum. Et per Osee prophetam dominus, inquit: Quis sa-
 piens, & intelliget ista, intelligens & sciet ea? Quia rectæ viæ domini, & iusti ambulabunt in
 eis, præuaricatores vero corruent in eis. Et ipsa per se veritas ait: Qui vos audit me audit, &
 qui vos spernit me spernit. His & aliis fulti quamplurimis dominicis præceptis vetantes ho-
 minum perditiones, cum omnibus huius sanctæ sedis, quam dominus caput totius ecclesiæ
 constituit membris, talia fieri prohibemus, ne confundatur populus domini in aeternū. Nam
 & à prædecessoribus nostris inhibitu legimus, vt nemo contristet doctores, neque accusa-
 tionem aduersus eos suscipiat. Ipse nanque Apostolorum princeps in ordinatione beati Cle-
 mentis populum instruens ait: Quicumque contristauerit doctorem veritatis peccat in Chri-
 stum, & patrem omnium exacerbat deum, propter quod vita carebit. Et doctor gentium in-
 quit: Si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, sustentate illum,
 in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu tenteris: alter alterius onera portate, & sic
 adimplebitis legem Christi. Has considerantes pietates, & pericula vitantes animarum, vnā
 cum omnibus domini sacerdotibus, qui vobiscum in hanc sacram conuenerunt vrbem, & cū
 omnibus huius capituli membris, sicut à beatis Apostolis, & à reliquis sanctis patribus, & à suc-
 cessoribus eorum accepimus, statuente decreuimus, omnes qui sanctos patres persequantur,
 aut amouere, vel dilacerare manifeste nitunt, infames esse, & alienos à liminibus ecclesiæ, vs-
 que ad satisfactionem fieri: quia sic odit deus eos, qui aduersus patres armantur, vt patrū in-
 iuatores, vel destructores: qui ideo infames efficiuntur, quia patres persequantur. Quod si nec
 loqui eis licet, quibus doctores summi (quos episcopos vocamus) propter eorum scelera ad-
 uersantur, quanto magis eis, qui eos infestant, nec cōsentiendum est, nec loquendum, ne par-
 ticipes eorum inueniantur sceleribus, quia non solum qui faciunt, sed qui consentiunt faciē-
 tibus rei sunt. Vnde & beatus princeps apostolorum Petrus in ordinatione sancti prædeceso-
 ris nostri Clementis instruens clerum & populum ait: Si inimicus fuerit Clemens alicui pro
 actibus suis, vos nolite expectare vt ipse vobis dicat, cum illo nolite amici esse: sed pruden-
 ter obseruare debetis, & voluntati eius absque communicatione obsecundare, & auertere vos
 ab eo cui ipsum sentitis aduersum, sed nec loqui his quibus ipse non loquitur, vt vnusquisque
 qui in culpa est, dum omnium vestrum cupit amicitias ferre, festinet citius reconciliari ei qui
 omnibus præest, & per hoc redeat ad salutem, cū obedire cœperit monitis præidentis. Si ve-
 ro quis amicus fuerit his quibus amicus non est, & locutus fuerit his quibus ipse non loqui-
 tur, vnus est & ipse ex illis qui exterminare ecclesiam dei volunt, & cum corpore vobiscum
 esse videatur, mente & animo contra vos est, & est multo nequior hostis hic, quam illi qui fo-
 ris sunt, & euidenter inimici sunt. Hic enim per amicitiarum speciem quæ inimica sunt ge-
 rit, & ecclesiam dispergit, ac vastat. Similiter si huiusmodi personis, quædam scripturæ quo-
 quo modo per metum, aut fraudem, aut per vim extorta fuerint, vel vt se liberare possent,
 quocumque modo ab eis conscriptæ vel roboratæ fuerint ingenio, ad nullum eis præiudiciū,
 aut no-

Cap. 5

Cap. 5

Cap. 3

Osee. 14

Luca. 10

Gala. 6

aut nocumentum peruenire censemus, neque vllam eius infamiam, vel calumniam, aut à suis G
 sequestrationem bonis vnquam, autore domino & sanctis Apostolis eorumq; successoribus,
 Math. 25 sustinere permittimus. Confessio vero in talibus non compulsæ, sed spontanea fieri debet, ip-
 so attestante qui ait: Ex corde enim procedunt homicidia, adulteria, fornicationes, blasphem-
 Psa. 53 & cetera quæ sunt ad hæc pertinentia. Nec tantum attendenda sunt quæ fiunt, quàm
 Cap. 8 quo animo fiant: quorum exempla, si omnia scribere cõperimus, antè dies quàm exẽpla de-
 Math. 6 ficient. Vnde & illud est quod dominus ad munera Abel respexit, & non ad Cain, quia magis
 Rom. 10 intendit ad offerentes animum, quàm ad ea quæ offeruntur. Inde & dominus per Prophetam
 Psa. 53 inquit: Dominus scit cogitationes hominum. Et per Osee ait: In gutture tuo sit tuba quasi a-
 Cap. 8 quila super domum domini, & reliqua. Et dominus, inquit, in euangelio: Tu autem cum ora-
 Math. 6 ueris, intra in cubiculum, & clauso ostio ora patrem tuum. Omnis enim confessio quæ fit ex
 Rom. 10 necessitate, fides non est. Et Apostolus ait: Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem cõfes-
 E. Gale. 29 sio fit ad salutem. Amplius autem respicit deus ad cogitationes, & spontaneas voluntates,
 quàm ad actus qui per simplicitatem, aut per necessitatem fiunt. Confessio enim non extor-
 queri debet in talibus, sed potius spõte profiteri: pessimum enim de suspitione, aut extor-
 ta confessione quenquam iudicare, cum magis inspector cordis sit dominus quàm operis, &
 potius requirit dominus cogitationes puras, & voluntates bonas, quàm labia mendacia. Vn-
 de & dominus per prophetam loquens ait: Populus iste labiis me honorat, cor eorum autem
 longe est à me. Peius malum fore non æstimo, quàm Christianos suis inuidere sacerdotibus. I
 Nouit enim dominus qui sunt eius. Non potest autem humano condemnari examine, quem
 deus suo referuauit iudicio. Si omnia nanque in hoc seculo vindicata essent, locum diuina nõ
 haberent iudicia. Quod autem ad alios iudices prius non debeant, quàm ad sacerdotes, vel
 auditores ecclesiæ acculare, ita à tempore Apostolorum & infra obseruatum & definitum
 inuenimus. Si quis erga episcopum vel actores ecclesiæ quamlibet querelam aut actionem iu-
 ste habere crediderit, ipse redemptoris sui (cuius actio nostra est institutio) viarum non im-
 memor, sed sectator egregius, qui cum malediceretur, non maledicebat, sed tanquam ouis co-
 ram tondeute se obmutuit, ac pro suis persecutoribus in cruce pendens apud patrem inter-
 cessit, non prius primates, superiores, aut alios iudices adeat, quàm ipsos à quibus se læsum æ-
 stimat conueniat familiariter, & non semel, sed sæpissime, vt ab eis aut suam iustitiam acci-
 piat, aut iuste excusationem. Boni nempe & vere Christiani hominis est rem ipsam omnibus
 amicitiæ, ac pacis legibus prius tentare quàm in iudicio (vbi frequenter amarissimus animæ
 rancor innascitur) suum ius pertinaciter experiri. Si quis enim cum deo, qui pacis est autor,
 habitare cupiat, ei necesse est vt pacem inquirat. Si ergo secus egerit, ab ipsis & ab aliis com-
 munionem priuetur, tanquam Apostolorum, patrumq; aliorum contemptor, de quibus ait pro-
 pheta: Erunt quasi non sint, & peribunt viri, qui contradicunt vobis. In sacramentorum
 quoque oblationibus, quæ inter missarum solennia domino offeruntur, passio domini miscẽ-
 da est, vt eius, cuius corpus & sanguis conficitur, passio celebretur: ita vt repulsis opinionibus
 superflitionum, panis tantum & vinum aqua permixtum, in sacrificio offerantur. Non debet
 enim, vt à patribus accepim⁹, & ipsa ratio docet, in calice domini aut vinum solum, aut aqua
 sola offerri, sed vtrunque permixtum, quia vtrunque ex latere eius in passione sua profluxit
 se legitur. Ipsa vero veritas nos instruit calicem & panem in sacramento offerre, quando ait:
 Accipit Iesus panem & benedixit, deditq; discipulis suis, dicens: Accipite & manducate, hoc
 est enim corpus meum, quod pro vobis tradetur. Similiter postquam cenauit, accepit cali-
 cem, deditque discipulis suis, dicens: Accipite & bibite ex eo omnes, quia hic est calix san-
 guinis mei, qui pro vobis fundetur in remissionem peccatorum. Crimina enim atque pec-
 cata, oblati his domino sacrificiis delentur: idcirco & passio eius in his commemoranda
 est, qua redempti sumus, & sæpius recitanda, atque hæc domino offerenda: talibus hostiis de-
 lectabitur, & placabitur dominus, & peccata dimittet in gẽtia. Nihil enim in sacrificiis maius
 esse potest quàm corpus & sanguis Christi. Nec vlla oblatio hac potior est, sed hæc omnes
 præcellit. Quæ pura conscientia domino offerenda est, & pura mente sumenda, atque ab
 omnibus veneranda. Et sicut potior est ceteris, ita potius excoli & venerari debet. Aquam
 enim sale conspersam populis benedicimus, vt ea cuncti aspersi sanctificentur ac purificentur,
 quod & omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam si cinis vitulæ aspersus san-
 guine populum sanctificabat atque mundabat: multo magis aqua sale aspersa diuinisq;
 precibus sacrata, populũ sanctificat atque mundat. Et si sale asperso per Helisæum prophe-
 tam, sta-

A rilitas aquæ sanata est, quanto magis diuinis precibus sacratus, sterilitatem rerum auferit hu-
 manarum, & coinquinatos sanctificat, atque mundat, & expurgat, & cetera bona multipli-
 cat, & insidias diaboli auertit, & à phantasmatis versutiis hominum defendit. Nam si tactu
 fimbriæ vestimenti saluatoris, saluatos infirmos esse non dubitamus, quanto magis virtu-
 te sacrorum eius verborum diuinitus sacrantur elementa, quibus sanitatem corporis & ani-
 mæ humana percipit fragilitas. His ergo & aliis instructi documentis, vota singulorum do-
 mini sacerdotibus respicite, & in virtute spiritus sancti diuinis precibus, per ministerium vo-
 bis diuinitus collatum perficere certate. Elementa quoque tam ea quæ prædiximus, quàm
 cetera diuinis apta vsibus & humanis necessaria infirmitatibus sacrate, infirmos curate, &
 B cetera quæ ad vos pertinent diligenter perficite, ipse enim saluator tribuendo nobis exem-
 plum, discipulis suis ait: In nomine meo dæmonia eiicite, infirmos curate, ægros sanate, le-
 pros mundate & cetera. Super infirmos etiam manus imponite & bene habebunt. Fidem
 quoque sanctæ trinitatis sic docendam à patribus accepimus, vobisque tradendam subditis
 destinamus. Esaias nanque propheta ait: Vidi dominum sabaoth sedentem super thronum
 excelsum, & seraphim stabant in circuitu eius, sex alæ vni, & sex alæ alteri, duabus vela-
 bant faciem, duabus autem velabant pedes, & duabus volabant, & clamabant ad alteru-
 trum, dicentes: Sanctus, sanctus, sanctus dominus deus sabaoth. Si trinitas non est, quare
 tertio sanctus dixerunt? Aut si vnitas non est, quare sub trina repetitione vnus deum ac
 C dominum intimarunt? Si trinitas non est, cur in Genesi dicitur, dixit deus, fecit deus, & be-
 nedixit deus? Si vnitas non est, quare tertio deus, & deos plurali numero non commenda-
 uit: Si trinitas non est, quare in Exodo dictum est tertio: Domine, domine, domine mise-
 rator & misericors? Si vnitas non est, quare dum tertio domine diceret, postea miserator
 & misericors, singulariter dicit, & non miseratores, vt plures ostenderet, intimauit? Si tri-
 nitas non est, cur Abraham ad ilicem Mambræ sedens, tribusque occurrens, vni domine di-
 xit, & non vt viderat, tribus salutationis obsequium reddidit? Si vnitas non est, cur cū Moy-
 si deus Abraham, deus Isaac, & deus Iacob tertio diceretur, vnitatem ostendens, hoc mihi
 nomen est dixit, non hæc sunt nostra nomina designauit? Si trinitas non est, quare Dauid
 tertio dixit: Benedicat nos deus? Si vnitas non est, quare Psa. 66
 cum deum tertio nominasset, benedicat dixit, & non benedicant adiunxit? Si trinitas non
 est, cur Esaias denno dicit, dominus deus sabaoth, deus Israël, qui sedes super cherubim? Si
 vnitas non est, quare qui sedes dixit, & non qui sedetis atruxit? Si trinitas non est, quare in
 Regnorum libro dicitur, dominus deus omnipotens, dominus deus Israël, sermones tui fi-
 deles sunt? Si vnitas non est, quare tui dicitur, & non vestri potius intimatur? Si trinitas
 non est, cur in psalmo cantatur: Domine deus virtutum deus Israël, intende ad visitandas
 omnes gentes? Si vnitas non est, quare intende posuit, & non intendite intimauit? Si trini-
 tas non est, quare in Apocalypsi tertio dicit, sanctus dominus deus omnipotens, qui est,
 & qui erat? Si vnitas non est, quare non qui sunt, & qui erant pluraliter designatur? Si tri-
 nitas non est, quare in Deuteronomio dictum est: Dominus deus tuus misericors est, & au-
 diet vocem tuam? Si vnitas non est, quare audiet, & non audient intimauit? Si trinitas non
 est, quare in Hiesu dicitur libro, deus deus eorum est? Si vnitas non est, quare est dixit, &
 non sunt, more loquutionis induxit? Si non trinitas est, quare Helias adorando, domine do-
 mine deus Israël, ostende quia tu es deus meus, dixit? Si vnitas non est, quare ostende, &
 non ostendite posuit: Si trinitas non est, cur Mardocheus orando domine domine deus
 omnipotens, omnia in potestate tua sunt, dixit? Si vnitas non est, quare in tua posuit, & non
 in vestra significauit? Si trinitas non est, cur etiam Iudith orando dixit, domine domine
 Indich. 6 deus omnipotens omnium virtutum respice in orationem meam? Si vnitas non est, quare
 respice, & non respicite designauit? Si trinitas non est, quare in Hieremia dicitur, dominus
 Hierem. 10 deus vester deus verax est? Si vnitas non est, quare verax est dixit, & non veraces potius in-
 intimauit? Si trinitas non est, cur in Apocalypsi scriptum est, dominus deus & spiritus pro-
 phetarum misit angelum suum, ostendere seruis suis quæ oportet fieri cito? Si vnitas non est,
 quare cum patrem & filium & spiritum sanctum, nominasset, misit dixit, & non miserunt,
 sub prætaxato trium personarum & nominum numero introduxit? Si trinitas non est, qua-
 re in Deuteronomio dicitur, dominus deus vester hic est deus? Si vnitas non est, quare hic
 Deut. 6 est, & non hi sunt, plurali numero designauit? Si trinitas non est, quare in eodem dicitur li-
 bro, dominus deus tuus, deus magnus & potens est? Si vnitas non est, quare magnus & po-
 tens

Tob. 7. tens singulariter nominantur: Si trinitas non est, cur Tobias cum filium suum in Rages ciuitatem, cum Raphaële angelo mitteret, benedicens eos ita dixisse docetur: Deus Abraham, deus Isaac, deus Iacob, ipse impleat benedictionem suam in vobis? Si vnitas non est, quare ipse impleat dixit, & non ipsi impleant intimant? Postremo si trinitas non est, quare dominus discipulos suos in nomine patris, & filij & spiritus sancti vnuerfas gentes misit baptizare? Si vnitas non est, quare in nomine dixit, & non nominibus præcipiendo perdocuit? Roma. 11. Si trinitas non est, quare Apostolus Paulus ait: Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia? Si vnitas non est, quare ex ipso posuit, & non ex ipsis astruxit? Si enim certo certius volueritis vnitatem trinitatis agnoscere, à sæpe dicto doctore gentium Apostolo poteritis vnuerfa condiscere, & sequi catholicam fidem, & horum respicere prauitatem. Gratia domini nostri Iesu Christi, inquit, & charitas dei, & communicatio spiritus sancti, ipse est patris & filij & spiritus sancti gratia, & sic fide sanctæ trinitatis, & intelligere, & discere, domino adiuuante, pleniter potestis. Idcirco ergo charissimi, fidei regulas iuxta huius epistolæ finem posuimus, vt in eius confessione fideliter perseueremus, & domino auxiliante bonam fidem habere mereamur. Quicumque ergo voluerit amicus esse seculi huius, inimicus dei constituitur. Aut putatis, quia inaniter scriptura dicit? Ad inuidiam concupiscit spiritus qui habitat in vobis, maiorem autem dat gratiam: propter quod dicitur: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Subditi igitur estote deo, resistite autem diabolo, & fugiet à vobis. Appropinquate domino, & appropinquabit vobis: & mundate vobis manus peccatores, & purificate corda vobis duplices animo. Miseri estote, & lugete, & plorate, risus vester in iuctum conuertatur, & gaudium in mœrorem. Humiliamini in conspectu domini, & exaltabit vos. Nolite detrahare alterutrum fratres mei, quia qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem suum, detrahit legem, & iudicat legem: si autem iudicat legem, non est factor legis, sed iudex. Vnus est enim legislator & iudex, qui potest perdere & liberare: tu autem quis es qui iudicas proximum? Agite nunc diuites, plorate vlulantes in miseris vestris, quæ aduenient vobis: diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimenta vestra à tineis comesta sunt. Aurum & argentum vestrum æruginauit, & ærugo eorum in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizatis vobis iram in nouissimis diebus. Ecce merces operariorum, qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est à vobis clamat, & clamor eorum in aures domini Sabaoth introibit. Epulati estis super terram, & in luxuriis enutristis corpora vestra, in die occisionis condemnastis & occidistis iustum, & non resistit vobis. Væ fratres his qui tribulant, vos vero quanto amplius tribulamini, tanto purgatiores atque beatiores efficiamini, si tamen ipsa tribulatio patienter fuerit supportata. Vnde & ipsa veritas per se dicit: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Et alibi: Beati eritis cum vos oderint homines, & persequuti fuerint, & eiecerint nomen vestrum tanquam malum: gaudete in illa die & exultate, quoniam merces vestra multa est in cælo. DATA IX. CAL. AVGVSTI, Traiano & Eliano VV. CC. COSS.

IN SECVNDAM ALEXANDRI EPISTOLAM ARGVMENTVM PER IOAN. SICHARDVM.

Orationum quanti sint fructus, declarat hæc epistola, ad quas magnopere nos inuitat: eam tamen magis celebrat, quæ communi multorum inter se adfectione fit. Si enim Christianis debent omnia esse communia, notis etiam communibus, quibus impetremus quod volumus, opus esse docet. Si qui vero, ut necesse est in promiscua multitudine aliquando accidere, episcopos in ministerio importunius interpellant, aut turbant, eos arcendos aliquandiu à Christianorum commercio ducit, ut vel isthoc pacto ad cor reuersi, Christo lucrifiant. Proinde ad dilectionem mutuam hortatur, cum alios, tum ipsos maxime episcopos, ut communibus auxiliis, scuto fidei, & gladio verbi hostes profligant, aut in ditionem redigant. In eo certamine, ut humanitas ferme sit, si quem ex fratribus uiderint durius acceptum, aut ab aduersariis præualentibus proscriptum, iubet eos qui integri etiam dum sunt condolere, ut ethnicos, si nullis aliis machinis debellare possint, patientia tamen & concordia inter se glutino labefactent. Non enim raro patientia plus proficitur, quam si uel omnia omnium generum tormenta adhibeas, præsertim si animus nullius mali sibi conscius, innocentia pro muro uti poterit.

A SECVNDAM ALEXANDRI EPISTOLA

omnibus fratribus scripta.

Dilectissimis fratribus, omnibus episcopis, per diuersas constitutis regionibus, Alexander episcopus. Nulli fratres dubium est, quia boni à malis semper persecutione patiuntur & tribulantur, propter quod nos humiliari oportet sub potèti manu dei, vt liberet nos in tempore tribulationis: Nā sicut leo rugiens circueit, quærens quæ deuoret, sic diabolus non cessat circuire & querere, quos ex fidelibus perdat, & maxime illos, quos ardētiores in seruitio saluatoris, eiq; familiariores inuenit. Familiariores dico eos quos sibi sacrari, & in ordine apostolatus constitui voluit. Ipsi enim pro populo interpellant, & peccata populi comedunt, quia suis precibus & oblationibus ea delent atq; consumunt: qui quanto digniores fuerint, tanto facilius pro necessitatibus quibus clamant exaudiuntur. Multum enim, vt ait beatus apostolus Iacobus, valet deprecatio iusti assidua: qui enim vos persequitur, ipsum, cuius vice legatione fungimini, persequitur. Quia sicut ipse filius dei mediator fuit dei & hominum, ita & vos eius vice, in ecclesia estis constituti, vt inter deum & homines legatione fungimini. Si quis autem vestram legationem impedit, non vnus, sed multorum profectum auertit. Et sicut multis nocet, ita à multis arguendus est, & bonorum societate coercendus: & quia dei causam impedit, & statum conturbat ecclesiæ, ideoq; ab eius liminibus arceatur. Ab omnibus hominibus quoq; talis est cauendus, & non in communionem fidelium, vsq; ad satisfactionem recipiendus. Est enim statutum olim, vt qui statum conturbat ecclesiæ, ab eius liminibus arceatur, nec cum fidelibus communiceat, qui eorum bona auertit. Vos ergo si dilectionem habueritis ad inuicem, & vnanimis fueritis, facile tales superare poteritis. Si vero, quod absit, discordes fueritis, & canino dente vos derodere cœperitis, non solum eos non superabitis, sed & vobis ipsis nocebitis, atq; ab eis superabimini, & innocenter forte peribitis. Qui autem ex vestro collegio fuerit, & ab auxilio vestro se subtraxerit, magis schismaticus quam sacerdos esse probabitur. Ecce, inquit, propheta, quam bonum & quam iocundum habitare fratres in vnum. Illi vero non in vnum habitant, quia fratrum se solatio subtrahunt, & quod deterius est, fratribus insidias præparant, aut laqueos ponunt. De his enim & eorum similibus dominus per Oseam prophetam loquitur dicens: Propter vos lugebit terra, & infirmabitur omnis qui habitat in ea. In ea bestia agri, & volucres cæli, sed & pisces maris congregabuntur. Veruntamen vnusquisq; non iudicet, & non arguatur vir. Populus enim tuus sicut hi qui contradicunt sacerdoti, & corruet hodie, & corruet etiam propheta tecum. Nolite tacere feci matrem tuam, conticuit populus meus, eo quod non habuerit scientiam. Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi. Et quia oblita es legis dei tui, obliuiscar filiorum tuorum qui peccauerunt mihi: gloriam eorum & ignominiam commutabo, peccata populi comedent, & ad iniquitatem eorum subleuabunt animas eorum, & erit sicut populus, sic sacerdos, & visitabo super eum vias eius, & cogitationes eius reddam ei, & comedent, & non saturabuntur, fornicati sunt, & non cessauere, quoniam dominum dereliquerunt in non custodiendo. Hæc cauete fratres, & bona semper agere festinate, quia in hoc cognoscent omnes, dicit dominus, quoniam mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad inuicem. Bonum est nanque proculdubio, & omnibus timentibus deum desiderabile, cohibere dissensiones & altercationes, fratribusq; subuenire, & iniucem non ridere, sed adiuuare. Nos ergo qui discipuli domini, & dici & esse cupimus, portare crucem Christi, & compati fratribus debemus, & non quascunque eis insidias aut foueas præparare, quia tale nomen non meretur, qui fratribus foueam parat. Nolite errare fratres quia deus non irridetur. Huius rei gratia vobis dominus commisit ecclesiam suam, vt pro omnibus laboretis, & cunctis oppressis opem ferre non negligatis. Vnde & dominus per prophetam loquitur dicens: Hæc dicit dominus, iudicate mane iudicium, & eruite vi oppressos de manu calumniantis, ne forte egredietur quasi ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit qui extinguat. Vos ergo qui in summa specula à domino constituti estis, attendere eos, & opprimere oportet, qui inter fratres seditiones & scandala excitant, ne simul cū eis pereatis. Salutate omnes qui recte laborant in euangelio Christi, & iuste gubernant nauem eius, ne cohabitantes in ea mergantur, aut suffocentur. Salutat vos omnis apostolica ecclesia in domino. Amen. DATA IX CAL. NOVEMB. Traiano & Eliano VV. CC. COSS.

DIVI ALEXANDRI EPISTOLA TERTIA
IN TERTIAM ALEXANDRI EPISTOLAM ARGVMENTVM PER IOAN. SICHARDVM. G

Qvale debeat esse episcoporum officium, docet hæc Alexandri epistola, nepe ut omne vite tempus in cognitione diuinarum scripturarum collocent, atque ex ea leges vite hominibus præscribant. Sicut enim ut credam facile adducor, ex inscitia scripturarum quedam in ecclesia redidisse, non ita ex prescripto Christi, ita in spem uenio rem Christianam et melius et constantius habituram, si id studium quod in prophanis quibusdam rebus consensit, incipiat episcopi atque presbyteri legi diuine addicere, ut qui Christi legatione funguntur, eius etiam mandata in procinctu habeant, cuius titulo præ ceteris apud homines conspiciunt. H

TERTIA ALEXANDRI EPISTOLA
omnibus presbyteris scripta.

1. Cor. 15

ALEXANDER episcopus omnibus diuino sacerdotio fungentibus, pax & misericordia multiplicetur, & sapientia atque bona uoluntas in omnibus augeatur, & fructificetur à domino. Gratia dei sumus, fratres charissimi, id quod sumus, idcirco nobis prouidendum est, & oppido decertandum, ne in ea uacui inueniamur, sed eadem nobis cooperante gratia, fructum domino plurimum reportemus: quod aliter fieri non potest, nisi sapientiam scrutando, eiusque præcepta lectionibus & hymnis meditando, atque eo adminiculante implendo, orando, uigilando, & uoluntatem eius in quantum ipse largitus fuerit, perficere studeamus. Nec enim negligendam gratiam nobis dominus dedit, sed fideliter exercendam tribuit. Dilectio enim sine simulatione in nobis esse & apparere debet: quia omnis qui odit fratrem suum, homicida est: qui uero diligit eum, in deo manet, & deus in eo. Vnde Apostolus ait: nolite iudicare fratres in inuicem, sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratribus uel scandalum. Et dominus inquit: Quod tibi non vis fieri, alteri ne facias. Et alibi: In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad inuicem. Et Salomon ait: Sacrificium salutare est, attendere mandatis, & discedere ab omni iniquitate. Summa enim iniquitas est fratres, detrahere & accusare. Vnde scriptum est: Omnis qui detrahit fratri suo, homicida est, & omnis homicida non habet partem, aut hereditatem in regno dei. Et alibi: Cauete uos fratres charissimi, ne participes efficiamini, quod absit, malis eorum: & non solum uos caute à talibus, sed & alios cauere ab eis, & auertere docete. De his enim dominus ait per prophetam Michæam: Vae qui cogitatis inutile, & operamini malum in cubilibus uestris, in luce matutina faciunt illud, quoniam contra deum est manus eorum. Et concupierunt agros, & uolenter tulerunt, & domos rapuerunt, & calumniabantur uirum & domum eius, uirum & hereditatem eius. Idcirco hæc dicit dominus: Ecce ego cogito super familiam istam malum, unde non auferetis colla uestra, & non ambulabitis superbi, quoniam tempus pessimum est. In die illa sumetur super uos parabola, & cantabitur canticum, cum suauitate dicentium: Depopulatione vastati sumus, pars populi mei commutata est. Quomodo recedet à me cum reuertatur qui regiones nostras deuorat? Propter hoc non erit tibi mittens funiculum sortis in cætu domini. Ne loquamini loquentes: Non stillabit super istos, non comprehendet confusio, dicit domus Iacob. Nūquid abbreviatus est spiritus domini, aut tales sunt cogitationes eius? Nonne uerba mea bona sunt cum eo qui recte graditur? Et è contrario populus meus in aduersarium confurrexit. Desuper tunicam pallium sustulistis, eos qui transiebant simpliciter, conuertistis ad bellum. Et contra de his qui accusantur uel tribulantur, per Naum prophetam confortans eos, sic loquitur dominus: Et confortans in die tribulationis, & sciens sperantes in se. Et diluuium prætereunte consummationem faciet loci eius, & inimicos eius persequentur tenebræ. Quid cogitatis contra dominum? consummationem ipse faciet. Non confurget duplex tribulatio, quia sicut spinæ se inuicem complectuntur, sic conuiuium eorum pariter potantium. Consumuntur quasi stipula ariditate plena. Ex te exhibit cogitans contra dominum malitiam, mente pertractans præuocationem. Hæc dicit dominus: Si perfecti fuerint & ita plures, sic quoque attondentur & pertransibit. Affixi te, & non affligam te ultra. Facile est fratres uerbo fallere hominem, sed non deum: sapiens non est qui nocet, nec uir linguosus in malum se dirigit in

Rom. 14

Ioan. 13

1. Ioan. 3

Ephe. 5

Mich. 1

Naum. 1

OMNIBVS PRESBYTERIS SCRIPTA. 90

A riget in terra. Nihil uero mali uult qui fidelis est, malo enim & prauo ingenio fides aliena est. Ait apostolus de infidelium ignorantia: Si enim cognouissent, nunquam dominum gloriæ crucifixum essent: crucifixum enim dominum qui eum in sacerdotibus suis persequuntur: quia crux à cruciatu dicitur: magni uero cruciatum sustinet qui uim patitur. Sed tamen beati qui persequutionem patiuntur propter iustitiam, ecce, ait Iudas apostolus: ueniet dominus in sanctis millibus suis facere iudicium, & perdere omnes impios, & arguere omnem carnem de omnibus operibus impietatis eorum. Hæc fratres ualde timenda sunt, & perpendenda, ne ueniens uniusquisque ad iudicium, poenam cum impijs recipiat, sed cum iustis gloriam: quod pius dominus præstare dignetur, qui uiuit & regnat per secula secula: DATA CAL. MAII. Eliano & B. Vetereo VV. CC. COSS.

IN XISTI EPISTOLAM ARGVMENTVM PER IO. SICHARDVM.

Xristus ab apostolis sextus Rom. episcopus, trinitatis mysterium paucis attingit uerius quam tractat, cui tanquam rei peruulgate, & quæ extra controuersiam esse debeat, ab omnibus, quotquot Christiano censetur uocabulo, assentiendum docet, aperte hoc præ se ferens, ut de rebus, quarum agnitio non ad plenum nostre imbecillitati constare possit, potius pie & liberaliter suspicemur, quam ut curiosius & ob id incautius inuestigemus. Quod enim nostre salutis interest, id ferme totum situm est loco illustri, ut nec possit ignorari etiã ab his qui uel huius professionis limen ingressi fuerint. Trinitati autem sacrosanctæ, indiuiduam coniungit unitatem, ita ut tantidem deferatur filio, quantum patri, nec sit quicquam honorificum patris, quod non iam filio cõpetat: quod usque adeo uisum est indignum Ebionitis, ut gradibus aliquot superioribus fecerint patrem, filium autem interuallo quodam sequerentem. Porro nec desunt alij, qui dum anxie magis quam pie huic rei insudant, in admirabilem illam trinitatem, tanquam in scopulos impigerunt. Iudiciorum uero quia hucusque ex industria non meminimus, & nulla est omnino epistola, quæ non obiter saltem eorum mentionem iniiciat, dicam semel, sed prolixius paulo. A secularibus, ita enim loquitur, non donant alicuius criminis insimulari episcopum, nisi de accusatoris iam antea fide, iuste gritate, sit apud nos testatum. Est hoc equidem uel maximum ueteris innocentis argumentum, quod cum à bonorum essent criminationibus suapte innocentia satis muniti, secularibus uero tantum occurrendum ducerent. Ne uero hic quæquam secularium nomina torqueat, uideo eos hoc uocabulo dicere uoluisse, quos ferè sycophantas hodie appellant, qui cum à fide Christiana essent remoti, magni quidam se consequutos existimabant, si confecto pro tempore crimine, negocium episcopis facefferent, & tantamquam remoram inlitterent, quo minus possent ex animi sententia ministerio uerbi inserruire. Ebionitarum hæresis. Seculares qui appellantur.

XISTI EPISTOLA DE VNITATE
dei omnibus fratribus scripta.

E

OMNIBVS in deo patre & domino nostro Iesu Christo dilectis fratribus, in charitate domini nostri Iesu Christi, Xistus Romanae urbis archiepiscopus, salutem. Charissimi fideliter agite in omnibus, ut fideles & non infideles inueniamini. Nolite imitari malum, sed quod bonum est agite, quia qui bene agit ex deo est, qui autem male, non ex deo, sed ex diabolo est. Fidem enim rectam uos tenere oportet, ut dissidentes ab Apostolica non sitis doctrina. Vnum enim uerum deum, patrem & filium à prophetis & Apostolis ostendimus prædicatum, à quibus etiam spiritum sanctum credimus non esse discretum, Esaiã propheta dicente: Ego sum deus, & non est alius præter me. Et per me ipsum iuro, quia exiuit ex ore meo ueritas, & sermo meus non reuertetur, quia mihi inclinabitur, omne genu, & omnis lingua confitebitur per dominum, dicens: Iustitia & gloria ad eum ueniet. Et ut in hoc testimonio patrem simul & filium fuisse cognoscatis, Paulum Apostolum audite dicentem: Ut in nomine Iesu omne, inquit, genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia dominus Iesus Christus in gloria est dei omnipotentis. Quod si secundum aliquos filius minor est patre suo, ergo minorata est & gloria patris in filio. Et ubi est quod in Salomone scriptura loquitur, dicens: Sicut etiam in conspectu eorum, m. ij. inquit,

Esaiã. 45

Philipp. 2

G inquit, magnificatus es in nobis, ita in conspectu nostro magnificaberis in illis, ut cognoscatur te sicut & nos cognouimus, quoniam non est deus praeter te dominus. Diligenter attende, & agnosce filium esse, qui magnificabitur in iudicio, dum venerit viuos & mortuos iudicare. **Esaie. 46** **Itē** Esaia: Audite domus Iacob & residui domus Israel, qui egredimini ex utero, & erudimini à puero vsque ad senectutem, ab initio ego sum, & quousque senescatis ego sum, ego vos feci, & ego sustineo, ego remittam, ego suscipiam dicit dominus. Et iterum: Ego sum deus, praeter me non est alius deus, annuncians nouissima priusquam fiant. Audite me Iacob & Israel quem ego feci, ego sum dominus deus tuus, & non est alius praeter me. Item alibi: Ego sum dominus primus, & ego nouissimus, & in ea quae superuentura sunt in nouissimo ego sum. Item ibi: Ego sum deus qui te creauit, qui te adiuui, & communui dextera mea. Et vnitatem patris & filij assignans, loquitur dicens: Ego testis vester dicit dominus deus, & puer meus tu quem ego e- **H** legi, ut sciatis & credatis, quia ego sum, & ante me non fuit alius deus, & post me non erit. Vnum hi, qui non sanè sapiunt, eligant è duobus: aut fateantur patrem & filium vnum deum, aut si solum patrem deum esse contendunt, ergo illis dominus Iesus Christus deus filius, nõ erit deus, quia scriptum est: Ante me nõ est alius deus, & post me nõ erit. Si secundum tales ita est, cur Apostolus talia praedicat, & eundem filium deum super omnia benedictum in sinu matris quorum patres, inquit, ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia deus benedictus in secula. Item Esaia dicit: Dominus deus Israel qui liberauit eum de Aegypto: ego sum primus, & ego post hæc, & praeter me nõ est deus sicut ego sum, qui stet & vocet, & preparet mihi, ex quo hominem feci in seculo. Item alibi: Tu te est deus, & nesciebamus, & nõ est alius praeter te. Tu enim es deus, & nesciebamus, deus Israel saluator. Vnus deus nõ sunt pater & filius: Quis est hic deus, in quo esse dicitur deus pater, quæ alium deum nõ esse propheta sapenunero profetatur. **H** Hieremias: Hic deus noster, ait, & nõ adplicabitur alter ad eum, qui inuenit omnem viam scientiæ, & dedit eam Iacob puero suo, & Israel dilecto suo, post hæc in terris visus est, & inter homines conuersatus est. Et in Salomone habetur: Miserere nobis deus omnium, & ostende nobis lumen miserationis, & immitte timorem tuum super gentes, quæ nõ exquisierunt te, ut cognoscant quoniam non est alius deus, nisi tu. Item alibi: Domine deus Israel, nõ est tibi similis in caelo sursum. Et in psalmo: Quoniam quis deus praeter dominum, aut quis deus praeter deum nostrum? Et in Genesi: Et pluit dominus à domino ignem & sulphur super Sodomam & Gommorrham, & euertit ciuitates illas. Si solus pater deus est, quis pluit ignem & sulphur à domino super praedictas ciuitates, vel eas euertit: quæso responde. Et in Deuteron. Dominus solus deducebat eos, & non fuit cum illis deus alienus. Et Paulus apostolus: Vnus deus qui iustificat circuncisionem ex fide, & præputium per fidem, Et ad Corinth. Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi. Et iterum: Non est deus nisi vnus. Et ad Gal. Mediator autem vnus nõ est, deus autem vnus est. Et vnitatem patris, & filij & spiritus sancti demonstrans, Ephesius scribēs, ita cõfirmat: Sufferentes inuicem in charitate, solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis, vnum corpus & vnus spiritus, sicut vocati estis in vna spe vocationis vestrae, vnus dominus, vna fides, vnum baptisma, vnus deus. Si nõ sanè sapientes, vnitatem fidei voluerint simplici corde recipere, ex hoc itaq; testimonio, in vno spiritu poterunt simul patris & filij vnitatem condiscere. Patre igitur, ut superius cõprehensum est, in diuinis literis genitum proprie positum, nec legere possunt penitus, nec probare: sed quia id ipsum fides exigit Christiana, ab illa dubitatione ingenitus creditur, qui tamen secundum seriem scripturarum, in filio à se genito visus esse monstratur. Cæterum placuit propter malorum hominum infestationem, ut in accusatione domini ministrorum, primo persona, fides, vita, & conuersatio blasphemantium enucleatim perscrutetur. Nã fides omnes actus hominis præcedere debet, quia dubius in fide infidelis est, nec eis omnino est credendum, qui veritatis fidem ignorant, nec recte conuersationis vitam ducunt, quoniam tales facile & indifferenter lacerant, & criminantur recte & pie viuentes. Ideo suspicio eorum discutienda est primùm & corrigenda, neq; accusatoribus suspectis vel de inimicorum domo prodeuntibus est credendum. Erant enim quidam qui prius videbantur esse ex nobis, sed non erant ex nobis: si vero essent ex nobis, mansissent utique nobiscum, & nõ conturbassent fratres. Exacuerunt enim, ut ait propheta, linguas suas sicut serpentes, venenum aspersionis sub labijs eorum. Quapropter hi respuendi sunt, si incorrigibiles apparuerint, & vitandi, ne domino decipiant famulantes. State ergo dilectissimi super vias, aspicientes & interrogantes de semitis domini antiquis, & videte quæ est via domini bona & recta, & ambulate in ea, & inuenietis requiem animabus vestris. **D**ATA XVII. CAL. MAII. sub Adriano & Vero.

A IN EPISTOLAM HYGINI ARGVMENTVM PER IO. SICHARDVM.

Commandaturus nobis humilitatem, animique submissionem Hyginus, ut auspiciatus id faciat, à capite Christo rem repetit, qui cum esset in forma dei, non rapinam arbitratus est, ut esset deo similis, sed se metipsum inaniuit, forma serui sumpta, in similitudine hominum constitutus, ex figura repertus ut homo, humiliavit seipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis: dicente diuo Paulo ad Philippenses: Eius autem cum omnis uita, rerumque gestarum series, sit nobis ad imitationem proposita, tamen egre reperies aliud, in quo propius erga nos diuine uoluntatis affectum agnoscas, quam quod extra omnem huius mundi iniuriam positus, uolens tamen pro hominum salute, omnes calamitates subierit, suo nos exemplo inuitans, ut quo simus superiores, hoc nos geramus submissius.

PRIMA HYGINI EPISTOLA catholica.

HYGINVS in Christi nomine almæ urbis Romæ episcopus, cunctis Apostolica fide & doctrina vigentibus, salutem. Charissimi, Deus filium suum misit in similitudinem carnis peccati, & de peccato dānauit peccatum in carne, ut iustitia legis impleretur. Filius non secundum deitatem solum à patre missus est, sed secundum carnem, quam clementer & pie pro nobis assumere nõ dedignatus est. Nam quod semetipsum (exinanita maiestatis suæ potentia) id est, se filius miserit, Apostolus testatur, qui ait: Semetipsum exinanuit, formam serui accipiens, & humili- **Philip. 2** uit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Et Esaia: Non legatus neq; angelus, sed ipse dominus ueniet, & saluabit eos. Item alibi: Palam apparui nõ quæretibus me. Et Hieremias: Dereliqui domum meam, & dimisi hereditatem meam, ueni & factus sum illis in obprobrium. Et in Michæa: Ecce dominus ueniet, & commouebuntur montes sub eo. Et in Zacharia: Gaude & exulta filia Sion, quia ecce uenio ego, & cõmorabor in medio tui, dicit dominus. Et Apostolus ad Timoth. Humanus sermo, & omni acceptione dignus, quoniam Christus Iesus uenit in hunc mundum, peccatores saluos facere. Et Michæas: Ecce subito ueniet in templo sancto suo dominus quem uos quæritis, & angelus testamenti quem uos uultis. Et in euangelio: Non ueni uocare iustos, sed peccatores in penitentiam. Item alibi: Quid nobis, & quid tibi Iesu fili dei, uenisti ante tempus perdere nos? Item alibi: Ego ueni ut vitam habeant, & abundantius habeant. Item alibi: Nemo ascendit in caelum, nisi qui de caelo descendit, filius hominis qui est in caelo. Nunquid in his tantis ac talibus testimoniis, quibus se filius dei à semetipso uenisse testatus est, poterit quis dicere, ab alio, & non à semetipso uenisse: dum manifestum est eum qui carnem nostram dignanter assumpsit, uoluntarie & non ab alio missum aduenisse: nam qui in patre manens, ubique potentia sua consistit, quod à patre mitteretur omnino non habuit. Quoniam nulla pars caelorum ac terrarum, à cõspectu patris excipitur, ubi secundum uos à patre filius mitteretur. Et Paulus: Renouamini, inquit, spiritu mentis uestræ, & induite nouum hominem, qui secundum deum creatus est, in iustitia & sanctitate ueritatis. Et ad Hebræos: In eo enim in quo passus est, ille tentatus est, nam potens est ei qui tentatur auxiliari. Vnde sanctæ uocationis semper caelestis participes, considerate apostolum, & pontificem confessionis nostræ Iesum fidelem existentem ei qui creauit eum. Et ad Coloss. Nunc autem deponite & uos uniuersam iram, indignationem, malitiamque ex ore uostro non procedat. Nolite mentiri inuicem, expoliantes uos ueterem hominem cum actibus suis, & induite nouum, eum qui renouatur in agnitione secundum imaginem eius qui creauit eum. Nunquid is qui uniuersam creaturam, uisibilia & inuisibilia, propria potestatis uirtute procreauit ac fecit, seipsum ante aut postmodum, quod dicere nefas est, creauit uel facere potuit? Et dominus in euangelio ait: Qui me uidet, uidet & patrem. Et iterum: Qui me odit, & patrem meum odit. Et iterum: Ut omnes honorificent filium, sicut & honorificant patrem. Et iterum: Ut sint in nobis unum, sicut & nos sumus unum tu in me, & ego in eis. Et iterum: Omnia mea tua sunt. Et iterum: Ego in patre, & pater in me. Et iterum: Pater in me manens, facit opera hæc. Et Ioannes euangelista ait: In principio erat uerbum, & uerbum erat apud deum, & deus erat **Ioan. 1** **m iij** uerbum

† vnus
In accusan-
tibus que
sunt specta-
da.

† vnus
In accusan-
tibus que
sunt specta-
da.

† vnus
In accusan-
tibus que
sunt specta-
da.

Philip. 2
Esaie. 33
Esaie. 65
Hiere. 29
Zach. 1
1. Timo. 1
Luce. 5
Math. 8
Ioan. 10
Ephe. 4
Hebræo. 2
Colos. 3
Ioan. 14
Ioan. 15
Ioan. 5
Ioan. 14
Ioan. 1

i. Ioan. 5

verbum. Et iterum ipse alio loco: Tres sunt, inquit, qui testimonium perhibent in terra, aqua, G sanguis, & caro. Tres in nobis sunt qui testimonium perhibent in caelo, pater, verbum, & spiritus, & hi tres vnum sunt. Nos itaq; in natura deitatis, quia vnum sunt pater & filius & spiritus sanctus, nec patrem credimus aliquo tempore praecessisse, vt maior sit filio, nec filium postea natum esse, vt deitate patris minoretur. Caterum fratres, saluo in omnibus Romanae ecclesiae priuilegio, nullus metropolitanus absq; ceterorum omnium coprouincialium episcoporum instantia aliquorum audiat causas eorum, quia irritae erunt aliter actae quam in conspectu eorum omnium ventilatae, & ipse si fecerit coerceatur a fratribus. Criminationes maiorum natu per alios non fiant, nisi per ipsos qui crimina intendunt, si tamen ipsi digni & irreprehensibiles apparuerint, & actis publicis docuerint, omni se suspitione carere & inimicitia, atque irreprehensibilem fidem ac conuersationem ducere, nec non & peregrina negotia & iudicia prohibemus: quia indignum est, vt ab externis iudicentur, qui prouinciales & a se electos debent habere iudices. Nos quidem ex omni parte carpendo occasiones abscedimus. Nos enim supernae memorae disciplinae, quibuscumque cadentibus dexteram porrigimus, & a ruinae praecipitio quos possumus releuamus, & defensiones atque adminiculum totis viribus praebere cupimus. Certe vel si mens sit recti conscientia, vindicta dignus est qui alij existit causa periculi: qui vero innocentem vel fratrem quocunq; ingenio persequitur, ipse in iugulum mortis impingit, vt ait diuinus & beatus praeco: Noli detrahere ne eradiceris: non li accusare, ne accuseris: noli iudicare, ne iudicaris: quia in quo iudicio iudicaueris, iudicabitur de te. Nemo creditur nos odisse, quorum relatione non laeditur. Dicit enim dominus: Omne regnum in se diuisum, non stabit: & omnis scientia & regula aduersum se diuisa, non stabit. Ideoq; necesse est vt concorditer salubres fulcipiatis hortatus, nihil per contentione agentes, sed ad omne studium deuotionis, vnanimis diuini & apostolicis constitutionibus pareatis. DATA XVII. CAL. OCTOB. Magno & Camerino COSS.

IN ALTERAM HYGINI EPISTOLAM ARGVMENTVM, PER IO. SICHARDVM.

K

Athenienses, quos etiam dum circa idola pueriliter ineptire uidit, familiariter admonet Hyginus hac epistola, ut tandem desistant idolorum cultum, & a patribus, ut Lactantius appellat, diis gentium, ad uerum deum animos adplices. Quos uero eosque in fide promouisse cognouerat, ut praeter uero deo idola contemnerent, certo consilio ab eorum commercio, qui admoniti ad ueri prophetae cognitionem proficere nolent, sibi temperare iubet, ne mali huius contagio ex conuictus familiaritate clanculum serpens, eos etiam inficiat, qui Christum quidem amplexi, quauis tamen persuasionem poterant aliorum impelli. Si enim ab huius baptismo, ex professionis praescripto cum illotis non uescebantur: etsi commissum est apostolis, ut praedicationis gratia uenientes in ciuitates, uideant qui sint digni apud quos cibum capiant: quanto magis conuenit, ab eorum communionem esse nos immunes, quibus gratum esse nihil plane potest, nisi quod morem suum respiciat: Et quia plerique Christianorum grauer ob id audiret, atque asperius in idola loquuti, passim etiam exularent, iubet bono animo diem iudicii expectare, ut tanta mercedis spe, leuiores fiant, quae ethnici, ridiculis suis diis excocti, in Christiano statuebant.

ALTERA HYGINI EPISTOLA Atheniensibus scripta.

HYGINVS Episcopus Atheniensibus salutem. Multa mihi fiducia est M apud vos fratres, & multa gloriatio pro uobis: repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra. Tribulor enim quando de uobis audio quod non oportet. Consolor uero quoties ea inter vos fieri cognouero, quae bonos Christianos decet implere. Nolite fratres iugum ducere cum infidelibus. Unde doctor gentium loquitur, dicens. Quae participatio iustitiae cum iniquitate? quis autem templo dei consensus cum idolis? Vos enim estis templum dei uiui, sicut dicit dominus, quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo, & ero illorum deus, & ipsi erunt mihi in populos. Si enim deus angelis peccantibus non pepercit, sed catenis noctis in infernum

i. Cor. 6

2. Pet. 2.

A infernum detractos, in tartarum tradidit ad iudicium cruciandos reseruari, & originali mundo non pepercit, sed octauum Noe iustitiae praecone custodiuit, diluuium mundo impiorum inducens, & ciuitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redigens, euerfione damnauit, exemplum eorum qui impie acturi sunt ponens: quid putatis iniquis & impiis perseuerantibus in nequitia eorum erit? Iustum uero Lothi oppressum a nefandorum iniuria & conuersatione eruit, aspectu enim & auditu iustus erat, habitans apud eos qui in diem de die animam iustam iniquis operibus cruciabant. Nouit dominus pios de tentatione eripere, iniquos uero in diem iudicii cruciandos reseruare, magis autem eos qui post carnem in concupiscentia immunditiae ambulant, dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes, sectas non metuunt facere, blasphemantes. Unde alieni erroris socium a sui propositi tramite recedentem, aut Apostolicae sedis iussionibus inobedientem suscipere non possumus inter fideles, nec impedire recte credentes, vel sanctorum patrum suorum iussionibus obtemperantes, permittimus: quia inter fideles & infideles magna debet esse distinctio. Si deus, fratres, iustus non pepercit, quid de nobis peccatoribus fieri putatis? Custodite uos ab omni inquinamento carnis & corporis ut salui sitis in aduentu domini. Illud autem hoc non lateat uos, ut ait Apostolus, charissimi, quia unus dies apud deum sicut mille anni, & mille anni sicut unus dies: non tardat dominus promissis, sed patienter agit propter uos, nolens aliquos perire, sed omnes ad penitentiam reuerti. Adueniet autem dies domini ut fur, in qua caeli magno impetu transient, elementa uero calore soluentur. Cum haec igitur omnia dissoluenda sunt, quales oportet uos esse in sanctis conuersationibus, & pietatibus expectantes & properantes in aduentu diei, per quem caeli ardentes soluentur, & elementa ignis ardore tabescent. Nos uero caelum & nouam terram, & promissa ipsius expectamus, in quibus iustitia habitat. Deus autem omnis gratiae, qui uocauit nos in aeternam suam gloriam in Christo Iesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque, ipsi gloria & imperium in secula seculorum, Amen. DATA X. CAL. MAR. Magno & Camerino COSS.

2. Pet. 3

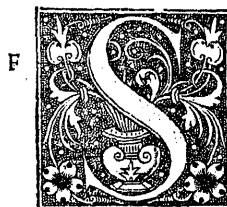
1. Thes. 5

D

IN SOTERI EPISTOLAM, ARGVMENTVM PER IO. SICHARDVM.

Diuersitas naturarum in Christo efficit, ut proprie loquentes alio atque alio modo de humana natura, atque diuina dicant. Eo enim quod deus est, in scripturis genitus, homo uero factus dicitur. Ea autem praedicata, ut scholasticorum more loquar, maxime huc conducunt, ut intelligamus de rebus diuinis circumspecte pronunciamandum esse. Sunt enim omnium professionum usque ad carbonariam, solennes dicendi ritus, quos miscere graue sit piaculum. Etsi quaelibet ars etiam mechanica consecrata quaedam peculiaria habet nomina, quibus inter se isdem artibus iniuncti utuntur, multo religiosius profecto obseruandum est in sacris, ne dum illoto de tantis rebus ore loquimur, ipsis uideamur etiam cerdonibus stultiores, qui de artibus suis mysteriis, non nisi uerecunde loqui consueuerunt.

SOTERI EPISTOLA EPISCOPI Campania scripta.

SOTER Apostolicae sedis archiepiscopus, Campanis omnibus salutem in domino. Gaudere uos oportet fratres, quod diuina largiente gratia, familiares domini uocamini, eiusque sacerdotij dignitate fungimini. Nunc autem rogo uos, ut circa plebes uobis commissas laborare dignemini, & fructuosos manipulos domino reportare nitamini. Paulus enim Apostolus de fide loquitur, ita dicens: Quod ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis de filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem. Item ipse ad Galatas: postquam autem uenit plenitudo temporis, misit deus filium suum, natum ex muliere, factum sub lege. Et ad Philippenses: In similitudinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo. Et psalm. Infirmata est in paupertate uirtus mea, & ossa mea conturbata sunt, & super oes inimicos meos factus sum obprobrium. Item: Obluioni traditus sum tanquam mortuus a corde, factus sum tanquam uas perditum. m iij Et ide:

Rom. 1

Gala. 4

Philip. 2

Psalm. 30

Pfal. 70
Pfal. 72
Pfal. 86
Pfal. 87
Pfal. 109
Pfal. 101

Ioan. 1

Hebraeo. 1

2. Cor. 13

Pfal. 118

Ioan. 6.

Ioan. 8

Esaia. 48

Hiere. 31

Et idem: Tanquam prodigium factus sum multis, & tu adiutor fortis. Et idem: Ut iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum. Et idem: Mater Sion dicit homo, & homo factus est in ea, & ipse fundavit eam altissimus. Et idem: Factus sum sicut homo sine adiutorio, inter mortuos liber. Et idem: Et factus sum obprobrium illis, viderunt me, & mouerunt capita sua. Et idem: Vigilavi, & factus sum sicut passer solitarius in recto. Et in euangelio: Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Filius igitur secundum carnem dicitur factus: nam secundum diuinitatem, a patre nusquam legitur factus, sed genitus. Dum enim pater loquitur, filius loquitur, & cum filius loquitur, pater in illo loquens documentis celestibus comprobatur, Paulo attestante, qui ait: Multis partibus, multisque modis olim deus loquutus est patribus in prophetis, nouissime autem loquutus est nobis in filio. Et ut eundem filium, excepto patris praecepto, doceam fuisse locutum, ex Esaia propheta volumine profertur documentum. Hæc dicit dominus, in illa die sciet populus meus, quoniam ego sum ipse qui loquebar in seruis meis prophetis, euangelizans auditum pacis, & ecce adsum. Item alibi: Cogitavi & locutus sum, & adduxi, & creauit, & feci. Et Apostolus: An experimentum queritis eius qui in me loquitur Christi? Et in psalmo: Loquebar in testimoniis tuis in conspectu regum, & non confundebam. Et ipse dominus in euangelio caeco a se inluminato dicit: Et vidisti eum, & qui loquitur tecum ipse est. Et Samaritana mulieri ait: Ego sum qui loquor tecum. Et ad discipulos inquit: Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Et ad patrem: Ego ad te venio, & hoc loquor in mundo. Et iterum Iudæis dicit: Loquor vobis, & non audistis, si autem venerit alius, illum audietis. Et iterum: Hæc loquutus est dominus in gazophylacio, docens in templo, & nemo apprehendit eum, quia nondum venerat hora eius. Ecce in his omnibus quæ superius iam enarrata sunt, non docetur filius praecepto patris fuisse loquutus, sed multo magis proprium exercuisse in loquendo sermone. Esaia quoque propheta ait: Hæc dicit dominus, ego feci terram sensu meo, & hominem super eam, ego solidavi cælum manu mea, ego omnibus sideribus mandavi ut luceret in cælo. Item ibi: Ego omne consilium meum statui, & omnia quæcunque cogitavi, ego feci. Item ibi sic dicit dominus: Qui constituit cælum & terram, & fecit eam, & fundauit eam. Item alibi: Ego primus, & ego in æternum, manus mea fundauit terram, dextera mea solidauit cælum. Item ibi: Ego feci terram in fortitudine mea magna, & in brachio meo excelso. Et in Hieremia: Dominus fecit terram in virtute sua magna, & erexit orbem terræ in sapientia & prudentia sua, extendit cælum & posuit sonum aquæ in cælo. Defendite charissimi rogamus contra maleuolos homines inconcussam ecclesiæ statum, ut vos Christi dextera defendat in æuum. DATA NON. MAII, Rustico, & Aquilino IIII. VV. CC. COSS.

IN EPISTOLAM VICTORIS ARGUMENTUM per Io. Sichardum.

Desacramentorum administratione non satis conuenienter Episcopis Africa, ob id post longas easque capitales dissensiones, res uidebatur in apertum bellum eruptura. Necessè est enim quotiescunque de rebus summis controuertitur, & quæ uenerari nos decebat, scurriliter ueridenda propinemus, ut quod mutue inter nos concordia causa donati sit, simulatum fiat seminarium. Nam cum per baptismi, corporisque dominici, atque altarum rerum comunione, Christus amicitias uellet coalescere, atque in omnem posteritatem propagari, accidit ut inexpiabilem odiorum fierent initia. Quod tum maxime solet contingere, quando de administratione pugnatur, & usus rei in dubio est. Quamobrem eos qui proprium sibi quendam administrationis sacramentorum modum excogitauerant, abhorrentem ab euangelij regula, hortatur uictor, ueluti in nullam orbis partem, pro hominum salute non intentus, ut depositis contentione in gratiam redeant, potiusque cogitent sacramentorum commoda, quam litium studiosi aucupentur causas, quibus ex inuidia dissident.

VICTORIS EPISTOLA EPISCOPIS AFRICANIS SCRIPTA.

VICTOR Romanæ ecclesiæ & urbis Archiepiscopus, vniuersis episcopis per Africam constitutis, in domino salutem. Semper enim in æterno consilio dei mansit, humani generis incommutabiliter præordinata reparatio, sed ordo rerum per dominum Iesum Christum temporaliter gerendarum, dispositione diuini uerbi sumpsit exordium. Quapropter oportet vos fratres vnanimes esse & adminiculum vicissim ferre: in recta ergo fide, & in sacramentis diuinis non discrepare, sed concordare esse: quia licet pauci sitis, malorum comparatione, si tamen concordare fueritis, facile auxiliante domino vestros insidiatores superabitis: si vero discordes, quod absit, fueritis, non superabitis, sed superabimini. Perlatum est enim ad nostram sedem aliquos uestrum nocere fratres uelle, & ut cadant decertare, similiter in sacramentis discrepare, & ob id contentiones & æmulationes inter vos fieri: a quibus dissensionibus vos auertere & in his omnibus concordare, & opem ferre vicissim mandamus. Nam si hoc agere citò neglexeritis, & vicissim reconciliari non studueritis, ab apostolica sedis, & totius ecclesiæ comunione vos pellere non dubitatis. Nec attenditis charissimi, qualiter dominus talibus per Esaia prophetam cõminatus est, dicens: Dominus enim loquitur est uerbum hoc: luxit & defluxit terra, & infirmata est: defluxit orbis, & infirmata est altitudo populorum, & terra interfecta est ab habitatoribus suis, quia transgressi sunt leges, mutauerunt ius, dissipauerunt fœdus sempiternum. Propter hoc maledictio uorabit terram, & peccabunt habitatores eius. Ideo: insaniet cultores eius & relinquetur homines pauci. Luxit uindemia, infirmata est uitis, ingemuerunt omnes qui lætabatur corde. Cessauit gaudium tympanorum, quieuit sonus lætantium, conticuit dulcedo citharæ. Cum cantico non bibent uinum, amara erit potio bibentibus illam. Attrita est ciuitas uanitatis, clausa est omnis domus, nullo introeunte, clamor erit super uino in plateis, deserta est omnis lætitia, & translatum est gaudium terræ. Relicta est in urbe solitudo, & calamitas opprimet portas: quia hæc erunt in medio terræ, & in medio populorum. Quomodo si pauca oliuæ quæ remanserunt excutiantur ex olea, & racemi cum fuerit finita uindemia. Hi lenabunt uocem suam atque laudabunt, cum glorificatus fuerit dominus hinc inde de mari. Propter hæc in doctrinis glorificate dominum, in insulis nomen domini dei Israël. Et dominus in oratione quam discipulos suos docuit orare ait: Pater noster qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum. In bonis & iustis hominibus sanctificatur nomen domini, & in malis blasphematur. Et ipsa per se ueritas ait: Si offers munus tuum ad altare, & recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersus te, relinque ibi munus tuum ante altare, & uade prius reconciliari fratri tuo, & postea offeres munus tuum. Nullis uero liceat doctrinam euangelicam deserere, & sacerdotali honore gaudere. DATA Calend. Septemb. Laterano & Rufino XIII. VV. CC. COSS.

IN ZEPHYRINI EPISTOLAM ARGUMENTUM PER IO. SICHARDVM.

In legibus non solum ueteribus, sed & nostratibus cautum est, ne quicquam nobis aut in rem, aut in dignitatem hominis permittamus liberius, prius quam sit iudicio de his pronunciatum. Et cum in primis hoc sit legum ingenium, ut uno ore omnibus loquantur, erant qui Christianis hoc negari contenderent, tanquam his quos, cum nouam & in speciem ridiculam religionem inuenerent, merito suo dii hominesque odissent. Atque ob id a nummariis quibusdam iudicibus, præde inhiantibus, conducti quidam accusatores, & circumforanei adlegabantur, qui simul atque in uulgus absurdum aliquod commentum, domi per insidias cõstitutum, parassent de Christianis, in eorum fortunas mox fiebat impetus, qui non modo criminum non seruant conuicti, sed ne litis quidem esset dies denunciata. Appellat Zephyrinus leges diuinas ac humanas, quibus tanquam uinculis cum publica tranquillitas confirmetur, non licere ait, ut euocentur malis modis, mulcentur fortunis, conuiciantur in carceres, quales quales fuerint professione, nisi de criminibus iam ante consiterit. Et quia tot essent ubique parate insidie presbyteris etiam innocentibus & eruditiss, facile suspicans quid demum esset futurum de inopertis, &

his, quorum uita ratio non constat, admonet idem ut in electione nonorum presbyterorum sint circumspici, adhibeantq; iudicium, ne parum eruditos huc loci prouehant, aut indignos. Vellem equidem uel sero parerentur sibi episcopi nostre tempestatis persuaderi, ut aduigilarent quoad fieri posset, ne sine delectu obuii queng; in presbyterorum numerum referrent, quibus, dicam libere, cum debemus optimarum quarumq; reru interitum, tum et ipsi episcopi contemptu, durius hoc fortassis est, at uerum, in quem, dum gratiosi student uideri et clementes nimium, inciderunt. Quod ergo pro temporis ratione a Zephyrino de eruditione et uita innocentia est dictum, quid prohibet quo minus nostri seculi rationem considerantes, de numero statuatur? Quis enim non uidet ministrorum numerum hoc enim est eorum nomen in sacris receptum, propemodum creuisse ultra eorum numerum quibus inservire debebant. At hic interim usque adeo nihil est uidere seruire, ut ipsi sint aliquando tyrannis nocentiores, mentiar uero nisi satis hoc ille status reru per se clamet. Olim multitudo principum Cariam, hodie sacrificulorum in doctorem, totum ferme orbem in bella coniecerat, a quibus ita nos affluit bonus quidam genitus, ut uideatur de integro capitalius exoritura, nisi tandem episcopi hoc esse incipiant, quod nomine pre se ferunt.

ZEPHYRINI EPISTOLA DE PATENTIA CATHOLICA.

ZEPHYRINVS Romanæ urbis archiepiscopus, omnibus fratribus per Aegyptum in domino militantibus, salutem. Tantam a domino huius sanctæ sedis & apostolicæ ecclesiæ fundatore, & a beato Petro principe apostolorum, accepimus fiduciam, ut pro uniuersali, Christi sanguine redempta ecclesia, impigro laboremus affectu, & omnibus domino famulantibus succurramus, & cunctis pie uiuentibus apostolica autoritate opem feramus. Omnes qui in Christo uolunt pie uiuere, necesse est ut

Accusandi, sunt in integritate restituti.

Math. 5.

Isaia. 51.

Psal. 43.

Franc. 12.

ab impijs & dissimilibus patiantur opprobria, & despiciantur tanquam stulti & insani, ut meliores & purgatiore efficiantur, qui temporalia bona perdunt, ut percipiant aeterna. Eorum uero despectio & irrisio in ipsos retorquetur qui eos affligunt, & contumelijs afficiunt, cum & abundantia eorum in egestatem, & superbia transferit in confusionem. Nunciatum est enim nobis per apocryphios uestros, quosdam fratrum nostrorum, episcoporum uidelicet, ab ecclesijs & sedibus proprijs pelli, suaq; ab eis auferri supellectilia, & sic nudos & expoliatos ad iudicia uocari, quod omni ratione caret, cum statuta apostolorum, eorumq; successorum, & præcepta imperatorum, ac constitutiones legum id ipsum prohibeant, & apostolicæ sedis autoritas id ipsum fieri nolit. Præceptum est ergo in antiquis statutis, episcopos electos atq; suis rebus expoliatos in ecclesijs proprijs recipi, & primo sua omnia eis reddi, & demum si quis eos iuste accusare uoluerit, a quo periculo facere iudices esse decernentes episcopos recta sapientes, & in ecclesia conuenientes, ubi testes essent singulorum qui oppressi uidebantur, nec prius eos respondere debere, quam omnia sua eis & ecclesijs eorum legibus integerrime restituantur. Nec mirum fratres, si uos persequuntur, cum caput uestrum Christum dominum nostrum, usq; ad mortem sint persequuti: ipse tamen persequutiones patienter portandæ sunt, ut eius discipuli esse cognoscamini, pro quo & patimini. Vnde & ipse ait: Beati qui persequutionem patiuntur propter iustitiam. His suffulti suffragijs non multum debemus timere obprobrium hominum, neq; eorum exprobrationibus uinci, quoniam hoc nos dominus iubet, per Esaiam prophetam dicens: Audite me qui scitis iudicium populus meus, in quorum cordibus lex mea est. Nolite timere obprobrium hominum, & blasphemias eorum ne timeatis. Considerantes quod in psalmo scriptum est: Nonne deus requirit ista: ipse enim nouit abscondita cordis, & cogitationes talium hominum, quoniam uana sunt. Vana autem loquuti sunt uisquisq; ad proximum suum, labia dolosa, & in corde loquuti sunt mala, sed disperdet deus uniuersa labia dolosa & linguam magniloquam. Qui dixerunt labia nostra a nobis sunt, quis noster est dominus? Nam si hæc in Memoria retinerent, minime ad tantam profilerent iniquitatem. Non enim propter probabilem & paternam doctrinam hoc faciunt, sed ut suam exerceant in seruos dei uindictam. Scriptum est namq;: Via stulti recta in oculis eius, & sunt viae quæ uidentur homini iustæ, nouissima autem earum deducunt ad mortem. Nos enim qui hæc patimur iudicio dei, hæc referuare debemus, qui reddet unicuiq; secundum opera eius, qui etiam

A qui etiam per ministros suos intonuit dicens: Mihi uindictam, ego retribuam. Vos enim in recta fide & operibus, bona uoluntate succurrite uicissim, nec aliquis a supplemento fratri subtrahat manum, quoniam in hoc, ait dominus, cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad inuicem. Vnde & ipse per prophetam loquitur dicens: Ecce quam bonum & quam iocundum habitare fratres in unum. Spirituali dico habitaculo, & concordia quæ in deo est & unitate fidei, huius delectabilis secundum ueritatem inhabitaculi, qui uidelicet in Aaron magis decorabatur, atq; sacerdotalem induentibus dignitatem, sicut uinguentum super caput principalem intellectum irrigans, & usq; ad ipsam extremam scientiam deducens. In hoc enim habitaculo benedictionis aeternam uitam promisit dominus. Huius igitur prophetica uaticinationis meritum amplectentes, præsentem fraternam syllabam exposuimus, nostra propter charitatem minime quærentes, aut quæsituri, non enim detrahentibus bonum est detrudere, aut palo, secundum uulgarem fabulam, excutere palum. Absit, non sunt nostra ista, hæc enim auertat diuinitas. Iusto iudicio dei plerunq; datur peccatoribus poestas, quia sanctos ipsius persequuntur, ut qui spiritu dei uiuantur & aguntur, fiant per laborem exercitia clariores, ipsis tamen qui eos persequuntur, atq; detrahunt, erit proculdubio, uel uel illis qui detrahunt seruis dei, quia detractio eorum ad eum pertinet, cuius ministerium agunt & vice funguntur. Oramus autem, ostium circumstantie, qui neminem perire, aut labijs suis pollui uolumus, eorum moribus imponi, & uerbum minime nocuum concipere, nec ore proferre. Vnde & dominus per prophetam loquitur, dicens: Dixi custodiam uias meas ut non delinquam in lingua mea. Dominus omnipotens, & huius unigenitus filius, & saluator noster Iesus Christus, hoc uobis tribuat incitamentum, ut omnibus fratribus, quibuscunq; tribulationum molestijs laborantibus, uiribus quibus potestis succurratis, & eorum, ut dignum est, iniurias, uestras æstimetis, maximum adminiculum eis uerbis & factis præbeat, ut eius discipuli inueniamini ueri, qui fratres ut se, omnibus diligere præcepit. Ordinationes uero presbyterorum & leuitarum tempore congruo, & multis coram astantibus solenniter agite, & probabiles ac doctos uiros ad hoc opus constituite, ut de eorum societate & adiumento plurimum gaudeatis. Ponite indefinenter corda uestra in uirtute dei, & enarrate hæc & cætera diuina uerba in progenies alteras, quoniam hic est deus noster in aeternum, & ipse reget nos in secula. DATA VII. CALEND. NOUEMB. Saturnino & Gallicano CC.

IN VRBANI EPISTOLAM ARGUMENTVM PER IO. SICHARDVM.

IN hunc usq; diem fuerit Christianis inter se omnia communia, eo modo quem Acta apostolorum prescribunt, nempe ut uendentes agros ac possessiones, id precij quod ex rebus diuendijs conserauerant, pro se quisque in medium proferret, ne esset usquam gentium quod cogitationes Christo per omnia destinatas auerteret. Ausus est Urbanus, quam feliciter ipse uiderit, nonnihil immutare hic, id tamen quod existimauit bono futurum Christianis, & non precium agrorum in communem usum, ut solitum est fieri, deferri, sed agros ipsos satius putat incorporari, hoc enim uerbo utar, ecclesijs, ut non solum diurnos ex his caperent fructum, sed & contra ingruentem rerum penuriam, quod forte poterat accidere, essent annuo prouentu securi. Episcopos autem tanquam patres familias constituerunt, qui diuiderent ea quæ annuo prouenerent pro cuiusq; usu. Hic, ut opinor, non est difficile coniectatu, qui factum fuerit ut sensim ueteri oblitterato more, omnia illa apud paucos quosdam subsederint, atque eiusmodi plerunq; ad quos si recte agerentur omnia, ne quidem eorum minima portio peruenire debebat. Apparet & hic, nisi fallor, ratio, qua spes fiat posse quedam longe lateq; a ueteri instituto delapsa, reuocari ad frugem.

VRBANI EPISTOLA DE RE- rum communione.

G

VRBANVS Episcopus, omnibus Christianis in sanctificatione Spiritus in obedientiam & aspersionem sanguinis Christi, salutem. Decet omnes Christianos, charissimi, vt cum imitentur cuius nomen sortiti sunt. Quid prodest, fratres mei, ait apostolus Iacobus, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Nolite plures magistri fieri fratres mei, scientes, quoniam maius iudicium sumpturi sumus: in multis enim offendimus omnes. Qui sapiens & disciplinatus est inter vos, ostendat ex bona conuersatione operam suam in mansuetudine sapientiae. Scimus vos non ignorare quia haecenus vita communis inter bonos Christianos viguit, & adhuc gratia dei viget, & maxime inter eos qui in sorte dei sunt electi, id est clericos, sicut in actibus legitur apostolorum: Multitudinis autem credentium erat cor & anima vna, nec quisquam eorum quae possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia, & virtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi domini, & gratia magna erat in omnibus illis. Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant precia eorum quae vendebant, & ponebant ante pedes apostolorum. Diuidebatur autem singulis prout cuique opus erat. Ioseph autem qui cognominatus est Barnabas ab apostolis, quod est interpretatum, filius consolationis, Leuitae, Cyprius genere, cum haberet agrum, vendidit illum, & attulit precium, & posuit ante pedes apostoli, & reliqua. Videntes autem sacerdotes summi, & alij, atque leuitae, & reliqui confideles, plus utilitatis posse afferre, si hereditates & agros quos vendebant, ecclesiis, quibus praesidebant episcopi, traderent, eo quod ex sumptibus eorum, tam praesentibus quam futuris temporibus, plura & elegantiora possent ministrare fidelibus, communem vitam ducentibus, quam ex precio ipsorum, ceperunt praedia & agros, quos vendere solebant, matricibus ecclesiis tradere, & ex sumptibus eorum vivere. Ipsae vero res in ditione singularum parochiarum episcoporum, qui locum tenent apostolorum, erant & sunt vsque adhuc, & futuris semper debent esse temporibus. E quibus episcopi & fideles dispensatores eorum, omnibus communem vitam degere volentibus, ministrare cuncta necessaria debent, prout melius poterint, vt nemo in eis egens inueniatur. Ipsae enim res fidelium oblationes appellantur, quia domino offeruntur. Non ergo debent in aliis vsibus quam ecclesiasticis, & praedictorum Christianorum fratrum, vel indigentium conuerti, quia vota sunt fidelium, & precia peccatorum, ac patrimonium pauperum, atque ad praedictum opus explendum domino tradita. Si quis autem, quod absit, secus egerit, videat ne damnationem Ananiae & Sapphirae percipiat, vt reus sacrilegij efficiatur, sicut illi fuerunt, qui precia praedictarum rerum fraudabant, de quibus legitur in Apostolorum actibus: Vir autem quidam nomine Ananias, cum Sapphira vxore sua, vendidit agrum & fraudauit de precio agri, conficia vxore sua, & afferens partem quandam, ad pedes Apostolorum posuit. Dixit autem Petrus Ananiae: Cur tentauit satanas cor tuum mentiri spiritui sancto, & fraudare de precio agri? Nonne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat potestate? non es mentitus hominibus, sed deo. Audiens autem Ananias haec verba, cecidit & expirauit, & factus est timor magnus in omnes qui audierant. Surgentes autem iuuenes amouerunt eum, & efferentes sepelierunt. Factum est quasi horarum trium spacium, & vxor ipsius nesciens quod factum fuerat, introiuit. Respondit autem ei Petrus: Dic mihi, si tanti agrum vendidisti? At illa dixit: Etiam, tanti. Petrus autem ad eam: Quid utique conuenit vobis tentare spiritum domini? Ecce pedes eorum qui sepelierunt virum tuum ad ostium, & efferent te. Confestim cecidit ante pedes eius & expirauit. Intrantes autem iuuenes, inuenerunt illam mortuam, & extulerunt ad virum suum. Et factus est timor magnus in vniuersam ecclesiam, & in omnes qui audiebant haec. Haec fratres valde cauenda sunt & timenda, quia res ecclesiae non quasi propriae, sed vt communes, & domino oblatae, cum summo timore non in alios quam in praefatos vsus sunt fideliter dispensandae, ne sacrilegij reatum incurrant, qui eas inde abstrahunt quod traditae sunt, ne poenam & mortem Ananiae & Sapphirae incurrant. Et quod peius est, anathema maranatha fiant, & si non corpore vt Ananias & Sapphira, qui mortui ceciderunt, anima tamen quae potior est corpore, mortua & alienata a consortio fidelium cadat, & in profundum

Iacobi. 3.

Acto. 4.

Episcopi dispensatores erant rerum comunium.

Res ecclesiarum quo debeat infumi.

Acto. 5.

A fundum barathri labatur. Vnde attendendum est omnibus, & fideliter custodiendum, & illius vsurpationis contumelia depellenda, ne praedia vsibus decretorum caelestium dicata, a quibusquam inuentibus vexentur. Quod si quis fecerit, post debita ultionis sacrimoniam, quae erga sacrilegos iure promenda est, perpetua damnetur infamia, & infernali carceri tradatur, aut exilio perpetuae deportationis vratur: quoniam iuxta Apostolum, tradere oportet huiusmodi hominem satanae, vt spiritus saluus sit in die domini. Memoratis ergo augmentationibus ac cultibus, in tantum ecclesiae, quibus episcopi praesident, domino adminiculante creuerunt, & in tantis maxima pars earum abundat rebus, vt nullus sit in eis commuuei vitam agens indigens, sed omnia necessaria ab Episcopo, suisque ministris percipit. Ideo si aliquis extiterit, modernis aut futuris temporibus, qui hoc auellere nitatur, iam dicta damnatione feriatur de sede episcopi. Quod autem sedes in episcoporum ecclesiis excelsae constituta & praeparata inueniuntur in throno, speculationem & potestate iudicandi & soluendi atque ligandi, a domino sibi datam materiem docent. Vnde ipse saluator in euangelio ait: Quaecumque ligaueritis super terram, erunt ligata & in caelo. Et alibi: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta erunt. Ideo ista praetulimus charissimi, vt intelligatis potestatem episcoporum vestrorum, in eisque dominum veneremini, & eos vt animas vestras diligatis: & quibus illi non communicant, non comunicetis: & quos euicerint, non recipiatis. Valde enim timenda est sententia episcopi, licet iniuste liget aliquem, quod tamen summopere prauidere debet. Vos autem hortantes monemus omnes qui Christianitatem susceperitis, & a Christo vocabulum Christianum susceperitis, ne in aliquo christianitatem vestram irritam faciatis, sed desponsionem, quam domino in baptismo fecistis, firmiter teneatis, ne reprobi, sed condigni coram eo inueniamini. Et quicumque vestrum communem vitam susceptam habet, & vult se nihil proprium habere, videat ne pollicitationem suam irritam faciat, sed hoc quod domino est pollicitus, fideliter custodiat, ne damnationem, sed praemium sibi adquirat: quoniam satius est non vouere, quam votum prout melius potest, non perficere: grauius enim puniuntur, qui votum fecerunt, aut fidem perceperunt, & votum non perfecerunt, aut male vitam finierunt, quam illi qui sine voto aut fide mortui sunt, & tamen bona egerunt opera. Ad hoc enim sensum rationabilem naturae munere & secundum natiuitatis reparationem suscepimus, vt secundum Apostolum, magis quae sursum sunt sapiamus, non quae super terram, quia sapientia huius mundi, stultitia est apud deum. Quid autem suadet, charissimi, sapientia huius seculi, nisi nocitura querere, & amare peritura, negligere salutaria, pro nihilo reputare perpetua? Cupiditatem commendat, de qua dicitur, radix omnium malorum est cupiditas, quae in primis hoc malum habet, quod dum ingerit transitoria, abscondit aeterna, & dum foris posita conspicit, intra se latentia non introspicit, & dum aliena quaerit, sectatori suo semetipsum reddit alienum. Ecce quid suadet seculi sapientia: viuere in delitiis. Vnde dicitur: Vidua quae in delitiis est, viuens mortua est. Suadet ergo molliissimis suauitatibus, peccatis, vitis, & flammis nutrire carnem, cibi & vini intemperantiam animam premere, ac vitam spiritus intercludere, & contra se hosti suo de se gladium ministrare. Ecce quid suadet seculi sapientia: vt qui boni facti sunt, mali esse malint, & per errorem mentis, fieri etiam studeant peccatores, & non cogitant illam terribilem dei vocem, cum exurentur peccatores sicut foenum. Omnes enim fideles per manus impositionem episcoporum, spiritum sanctum post baptismum accipere debent, vt pleni Christiani inueniantur. De spiritu sancto accipimus vt spirituales efficiamur, quia animalis homo non percipit ea quae sunt spiritus dei, quia cum spiritus sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam, ad constantiam dilatatur. De spiritu sancto accipimus, vt sapiamus inter bonum malumque discernere, iusta diligere, iniusta respuere, vt malitiae ac superbiae repugnemus, vt luxuriae ac diuersis illecebris, & foedis indignisque cupiditatibus resistamus. De spiritu sancto accipimus, vt amore & gloriae ardore succensi, erigere e terrenis metem ad superna & diuina valeamus.

Episcoporum sedes quia altiores sunt admoneant eos speculati.

Voti paupertatis hinc habet a presbyteris originem.

Coloss. 3.

Sapientia carnis.

1. Tim. 5.

IN EPISTOLAM PONTIANI ARGUMENTVM PER IO. SICHARDVM.

Pacis comoda enumerat in hac epistola Pontianus, atque ad eam nos summo studio hortatur, eo quod angelorum hanc fuisse uocem in sacris legamus, Gloria in excelsis deo, & in terra pax hominibus bonae uoluntatis, ut quam Christus uoluerit nobis unice commendatam. Praeterea de officio episcopi in sine paucis quaedam dicit, quae abunde declarant, & sint alia ingressi uia ueteres illi & germani pontifices, atque nostri.

PONTIANI EPISTOLA
catholica.

G

PONTIANVS sanctæ & vniuersalis ecclesiæ episcopus, omnibus recte deum colentibus, & diuinum cultum amantibus, salutem. Gloria in excelsis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Hæc verba, charissimi, non hominum sunt, sed angelorum, & non humano sensu excogitata, sed ab angelis in ortu saluatoris adnunciata. Quibus indubitanter ab omnibus intelligi potest, quod non malæ voluntatis, sed hominibus bonæ, pax sit à domino data. Vnde & dominus per prophetam loquitur, dicens: Quam bonus deus Israël, his qui recto sunt corde. Mei autem penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei, quia æmulatus sum contra iniquos pacem impiorum videns. De bonis vero ipsa per se veritas ait: Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt. Mundi enim non sunt corde, qui mala cogitant, aut nociua aduersus fratres suos, quia nihil mali vult qui fidelis est. Fidelis ergo homo magis amat audire quæ oportet, quam dicere quæ non oportet. Et si quis fidelis est, videat ne male loquatur, aut cuiquam insidias ponat. In hoc ergo discernuntur filij dei, & filij diaboli: filij namque dei, semper cogitant & agere contendunt quæ dei sunt, & fratres indefinenter adiuuant, & nulli nocere volunt: & filij diaboli e contra mala & nociua semper meditantur, quia operum mala sunt. De quibus loquitur dominus per Hieremiam prophetam, dicens: Loquere iudicia mea cum eis super omni malitia eorum, propterea iudicio adhuc vobiscum, ait dominus, & cum filiis vestris disceptabo. Ecce ego fringo contra vos malum, & cogito contra vos cogitationem. Hæc, fratres, valde sunt timenda, & ab omnibus cauenda, quoniam super quem iudicium dei ceciderit, non exiit impunitus. Et ideo vnusquisque prævideat, ne hoc machinetur aut agat in fratrem, quod ipse pati noluerit, & nec in suspicionem veniat homo fidelis, vt dicat aut faciat ea quæ pati non vult. Vnde suspectos aut inimicos, aut facile litigantes, & eos qui non sunt bonæ conuersationis, aut quorum vita est accusabilis, & qui rectam non renent & docent fidem accusatores, & antecessores nostri apostolica repulerunt autoritate, & nos submouemus, atque temporibus futuris excludimus, ne libenter labi possint, quos nos tenere & saluare debemus, ne, quod absit, prædictum dei iudicium, non tantum super vtrosque veniat, sed nos eorum vitio, quod deus auertat, pereamus. Scriptum est enim: Rectorem te posuerunt, curam illorum habe, vt lateris propter illos, & ornamentum gratiæ accipias, coronam, & dignationem consequaris correctionis: verbum enim nequam immutabit cor, ex quo quatuor partes oriuntur, bonum & malum, vita & mors, & dominatrix est assidua lingua. Pro talibus prædicti vitandi admodum sunt, & priusquam prædictæ enucleatim examinentur opiniones, & ab eis alieni inueniantur, non sunt suscipiendi: quoniam sacrificium salutare est attendere mandatis, & discedere ab omni iniquitate: beneplacitum est domino recedere ab omni iniquitate, & laudatio, recedere ab iniustitia. Quoniam scriptum est: Dilige proximum, & cõiuge fidem cum illo, quoniam si denudaueris absconsa illius, non prosequeris post eum. Sicut enim homo qui perdit amicum suum, sic qui perdit amicitiam proximi sui, et sicut qui dimittit auem de manu sua, sic qui dereliquisti proximum tuum, & non cum capies. Non illum sequaris, quoniam longe abest: effugit enim quasi caprea de laqueo, quoniam vulnerata est anima illius. Ultra eum non poteris colligare, & maledicta est concordatio. Denudare autem amici mysteria, desperatio est animæ infidelis. Annuens oculo fabricat iniqua, & nemo eum abiiciet. In conspectu oculorum tuorum conculeabit os suum, & super sermones tuos admirabitur. Nouissime autem peruertet os suum, & in verbis tuis dabit scandalum. Multa audiui, & non cœquavi ei, & dominus odiet illum. Qui in altum mittit lapidem, super caput eius cadit, & plaga dolosi diuidet vulnera. Qui fodit foueam, decidet in illam: & qui statuit lapidem proximo, offendit in eo, & qui laqueum alij ponit, peribit in illo. Facienti nequissimum consilium super ipsum deuoluetur, & non agnoscat vnde adueniat illi. Illusio & improprium superborum & vindicta, sicut leo insidiabitur illi. Laqueo peribunt, qui oblectantur casu iustorum: dolor autem consumet illos antequam moriantur. Ira & furor vtraque execrabilia, & vir peccator continens erit illorum. Qui vindicari vult, à deo inueniet vindictam, & peccata illius seruans seruabit. Relinque proximo tuo

Luc. 2.

Psal. 72.

Math. 5.

Hier. 18.

Eccl. 34.

Eccl. 27.

Eccl. 27.

Eccl. 28.

Amo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata soluentur. Homo homini seruat iram, & à deo querit medelam: In hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur altissimum: Ipse dum caro sit, seruat iram, & propitiationem petit à domino: Quis exorabit pro delictis illius? Memento nouissimorum, & desine inimicari, tabitudo enim & mors imminet in mandatis. Memorare timorem domini, & non irascaris proximo. Memorare testamenti altissimi, & despice ignorantiam proximi. Abstine te à lite, & minues peccata. Homo enim iracundus incendit litem, & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittet inimicitiam. Secundum enim ligna syluæ, sic ignis exardescet, & secundum virtutem eius hominis iracundia illius erit, & secundum substantiam suam exaltabit iram suam. Certamen festinatum incendit ignem, & lis festinans effundit sanguinem, & lingua testificans adducet mortem. Si sufflaueris quasi ignis exardescit, & si speris super illam extinguetur, & vtraque ex ore proficiscuntur. Sufurro & bilinguis maledictus, multos enim turbauit pacem habentes. Lingua tertia multos commouit, & dispersit illos de gente in gentem. Ciuitates munitas diuitum destruxit, & domos magnatorum effodit. Virtutes populorum concidit, & gentes fortes dissoluit. Lingua tertia mulieres in iras eiecit, & priuauit illas de laboribus suis. Qui respicit illam non habebit requiem, nec habebit cum quo requiescat. Flagelli plaga liuorem facit, plaga autem linguæ comminuit ossa. Multi ceciderunt in ore gladij, sed non sic quomodo qui interierit per linguam suam. Beatus qui rectus est à lingua nequam, & qui in iracundiam illius non transiit, & qui non adtraxit iugum eius, & vinculis illius non est ligatus, iugum enim illius iugum ferreum. Quia & vinculum illius vinculum æreum est, mors illius mors nequissima, & vtilis potius infernus quam illa. Perferantia illius non permanebit sed obtinebit vias iniustorum, & flamma sua non comburet iustos. Qui derelinquunt deum incidunt in illam, & exardescet in illis, & non extinguetur, & immittetur in illos, quasi leo, & quasi pardus lædet illos. Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam, & ori tuo fac ostia, & seras auribus tuis. Aurum tuum & argentum conssa, & verbis tuis facito stateram, & frenos ori tuo rectos, & adtende ne fortè labaris in lingua tua, & cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, & sit casus tuus insanabilis in mortem. Non tardes conuerti ad dominum, & ne differas de die in diem. Subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Noli anxius esse in diuitiis iniustis, nihil enim proderunt tibi in die obductionis & vindictæ. Non ventiles te in omnem ventum, & non eas in omni via, sic enim peccator probatur duplici lingua. Esto firmus in via dei, & in veritate sensus tui & scientia, & prosequatur te verbum pacis & iustitiæ. Esto mansuetus ad audiendum verbum vt intelligas, & cum sapientia fer responsum verum. Si est tibi intellectus, responde proximo: sin autem, sit manus tua super os tuum, ne capiaris in verbo indisciplinato & confundaris. Honor & gloria in sermone sensati, lingua imprudentis subuersio ipsius. Non appelleris sufurro, & in lingua tua ne capiaris, & confundaris, super firem enim confusio & penitentia, & denotatio pessima super bilinguem. Sufurratori autem odium & inimicitia & contumelia, iustifica pusillum & magnum similiter. Noli fieri pro amico inimicus proximo, improprium enim & contumeliam malus hæreditabit, & omnis peccator inuidus & bilinguis. Non extollas te in cogitatione animæ tuæ sicut taurus, ne fortè elidatur virtus tua per stultitiam, & folia tua comedat, & fructus tuos perdat, & relinquare velut lignum aridum in eremo. Anima enim nequam disperdet qui se habet, & in gaudium inimici dat illum, & deducet in sortem impiorum. Charissimi oppressos erigere studete, & necesse habentes semper adiuuare: quoniam qui fratrem derelictum leuat, adprehensum eripit, mœrentem consolatur, ab illo sibi retribuui cui totum impendit non dubitet, qui ait: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Talia enim bana indefinenter agere studete, vt fructum boni operis & hic cõsequamini, & in futuro gratia dei perfruamini, quatenus cœlestis regni aulam introire postea mereamini. DATA III. CALEND. MAII. Seuero & Quintiano VV.C.C. COSS.

vritas

Math. 25

IN ANTHERI EPISTOLAM ARGVMENTVM PER IO. SICHARDVM.

Quemadmodum non est situm in cuiusuis potestate, seipsum ultro pro episcopo ecclesiæ obtrudere, ita sit vna sanctimoniam, & eruditionis adiumento, demum populi suffragiis fretus quispiam in hunc locum

CHM

cum pervenerit, non poterit, intē gra saltem officij semel suscepti dignitate, statione ista ueluti deserta, miseriarum satietate, aut amplioris spe lucri sollicitatus, aliam ambire ecclesiam, nisi id publicae utilitatis ratio, cui tota episcopum uita seruire debet, suaserit. Quae si adparet re ipsa, non modo abitionis donanda erit gratia, uerum etiam nostrae uoluntate, si uel nullum ea de re praecipuum Euangelij extaret, id agere debemus, ut si nos feliciter iam in Christo adoleuerimus, eum per quem in tantum profecerimus cognitionis profectū, aequissimis animis patiamur aliō etiam prosperare, praesertim si causa sit, cur speremus, non uulgare alibi posse eius praesentiam operae precium adferre: id est, ubi messis iam iam maturascens, plena spei, manus operariorum nobis desiderare uideatur. Eius enim rei non de sunt exempla grauissimorum uiuorum, quandoquidem inter omnes constat, D. Petrum ab Antiochia, cui annis aliquot egregiam operam nauasse uisus sibi erat, Romam iter insituisse, ut ex isthic pro uirili sua aliquot Christo lucrificaret.

ANTHERI EPISTOLA DE TRANSLATIONE EPISCOPORUM.

CHARISSIMIS atq; dilectissimis fratribus per Beticam atque Toletanam provincias episcopis constitutis, Antherus episcopus in domino salutē. Optarem fratres charissimi semper dilectionis & pacis uestra synceritatis gaudia audire, ita ut uicissim discurrētibus literis, sospitatis indicia inuarentur, si quietos nos ab incurssione sua vacare hostis antiquus sineret, qui ab initio mendax, inimicus ueritatis, & mulus hominis, quem ut deciperet, se ante decepit, pudicitiae aduersarius, luxuriae magister, crudelitate pascitur, abstinentia punitur, odit ieiunia, ministris suis praedicantibus quaedam superflua, spem non habentibus de futuris, apostoli sententia reperculsit dicentis: Manducemus & bibemus, cras enim moriemur. O infelix audacia, desperata mentis astutia: ipse enim hortatur odia, & fugat concordiam, & quia facile ad deteriore partem mens humana transducitur, uolens magis per spatiosam uiam ambulare, quam arctae uiae iter cum labore transire. Quare fratres dilectissimi sectamini meliora, & semper relinquite deteriora, bona agite, mala uitate, ut ueri discipuli domini esse inueniamini. De mutatione ergo episcoporum, unde sanctam sedem apostolicam consulere uoluitis, scitote eam communi utilitate atq; necessitate fieri licere, sed non libitu cuiusquam, aut dominatione. Petrus sanctus magister & princeps apostolorum, de Antiochia utilitatis causa translatus est Romam, ut ibidem potius proficere posset. Eusebius quoq; de quadā parua ciuitate, apostolica autoritate mutatus est Alexandriam. Similiter Felix, de ciuitate qua ordinatus erat, electione ciuim propter doctrinam & bonam uitam quam habebat, communi episcoporum & reliquorum sacerdotum, ac populorum consilio translatus est Ephesum. Non enim transit de ciuitate ad ciuitatē, qui non suo libitu aut ambitu hoc facit, sed utilitate quadam aut necessitate, aliorū hortatu & consilio potiorum transfertur. Nec transfertur de minore ciuitate ad maiorem, qui hoc non ambitu, nō propria uoluntate facit, sed aut vi a propria sede pulsus, aut necessitate coactus, aut utilitate loci, aut populi, non superbe, sed humiliter ab aliis translatus & inthronizatus est, quia homo uidet in facie, deus autē in corde. Et dominus per prophetam loquitur, dicens: Dominus scit cogitationes hominum quoniam uanae sunt. Non ergo mutat sedem qui non mutat mentem, nec mutat ciuitatem qui non sua sponte, sed consilio & electione aliorum mutatur. Non igitur migrat de ciuitate ad ciuitatem, qui non auaritia causa, non sponte dimittit suam, sed, ut iam dictum est, aut pulsus a sua, aut necessitate coactus, aut electione & exhortatione sacerdotum & populorum translatus est ad alteram ciuitatem. Nam sicut episcopi habent potestatem ordinare regulariter episcopos, & reliquos sacerdotes, sic quorū utilitas aut necessitas exposcērit, supradicto modo, & mutare & inthronizare potestatem habet. Hae ut petistis, licet uobis ignota nō sint, tenenda mandamus, ne ignorantia quorundam, meliora & utiliora uidentur, & inutiliora sumantur, sicut in sancto legitur euangelio: Vae uobis hypocritae, quia decimatis mentem, & anethum, & cuminum, & reliquistis quae grauiora sunt legis, iudicium, & misericordiam, & fidē. Hae oportuit facere, & illa non omittere, duces caeci excolantes culicem, camelum autem glutientes: quod licet, non licet, & quod non licet, licet. Quemadmodum Iannes & Mambres restiterunt

1. Cor. 15.

Petrus ab antiochia translatus Romam est.

Psal. 93.

Matth. 23.

Exod. 7.

Arunt ueritati, sic & illi mente reprobi, amantes uoluptatem magis quam deum, quod licet, docent non licere, id est, episcopos migrare de ciuitate ad ciuitatem, praetaxato modo. Et quod non licet, docent licere, id est, misericordiam non agere circa patientes necessitatem. Hoc tamen eis qui episcopum nō habent, & sacro episcopali indigent ministerio, episcopum de alia ciuitate causa utilitatis vel necessitatis tribui; & episcopis persequutionem aut necessitatem patientibus, aliam cathedrā dari negant. Contradiciunt etiā sacrae scripturae, quae testatur male deum misericordiam quam sacrificium. Quae precor maior charitas, aut efficacius pietatis patrocinium potest a quoquam alicui impendi, quam si ignorantiae tenebras, & imperitiae caliginem ab eo repellat. Demum uere fidei doctrinae pabulo, non ad quaestum, non ad ambitionem, sed eruditionem, & adificationem reficere: tanquam enim mutilo sit manus, claudopes, oculus caeco, qui ignorantiae tenebris obuoluto sapientiae & scientiae thesaurum referat, & candorem lucis, uiasq; domini benigniter aperit. Vtriusq; autem, id est, & famem uerbi dei patientibus, & episcopis necessitatem quandam, quando inthronizantur propter communem utilitatem in aliis ciuitatibus, non modica exhibetur misericordia. Negantes autem haec, licet speciem habeant pietatis, uirtutem tamen eius abnegant: nam in tali negotio pro sapiam non agnosco. Si quis tamen sapientium, quos insipientibus tempestatis huius procella sociauit, aliis autoribus facinorū participatione maculatur; splendor sapientis estsi communionem criminum incurrit, nescit tamen ducem se praebere peccantibus. Alia est quoque causa utilitatis & necessitatis, & alia auaritia & praesumptionis, atque propriae uoluntatis. Auaritia uero causa & praesumptionis, aut propriae uoluntatis, non sunt Episcopi mutandi de ciuitate ad ciuitatem, sed utilitatis & necessitatis, quod nemo negat, nisi hi de quibus scriptum est: Errauerunt in ebrietate, nescierunt uidentem, ignorauerunt iudicium. Nam si enarrando conarer aperire transacta, ostenderem uobis nullum euenire solatium de comparatione factorum. Caterum state charissimi super uias, aspicientes & interrogantes de semitis domini antiquis & uidete quae est bona & recta uia, & ambulatē in ea, & inuenietis requiem animabus uestris. Et ut iuxta Sapientiae uocem dicamus: Diligite iustitiam qui iudicatis terram, sentite de domino in bonitate, & in simplicitate cordis quaerite illum, quoniam inuenitur ab his qui non tentant illū, apparet autē eis qui fidem habent in illum. Peruersae enim cogitationes separant a deo, probata autem uirtus corripit insipientes. Quoniam in maleuolam animam nō introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Sanctus enim spiritus disciplinae effugiet fictum, & auferet se a cogitationibus quae sunt sine intellectu, & corripietur a superueniente iniquitate. Benignus est enim spiritus sapientiae, & non liberabit maledictum a labiis suis, quoniam renum illius testis est deus, & cordis eius scrutator est uerus, & linguae illius auditor. Quoniam spiritus domini repleuit orbem terrarum, & hoc quod continet omnia, scientiam habet uocis. Propter hoc qui loquitur iniqua non potest latere, nec praeteriet illum corripientibus enim impij interrogatio erit, sermonum autem illius auditio ad dominum ueniet, & ad correptionem iniquitates illius. Quoniam auris zeli audit omnia, & tumultus murmurationum non abscondetur. Custodite ergo uos a murmuratione, quae nihil prodest, & a detractioe parcite linguae. Quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit, os quod mentitur occidit animam. Nolite zelare mortem in errore uita uestra, neq; adquiratis perditionem in operibus manuum uestrarum. Quoniam deus mortem non fecit, nec laetatur in perditione uiuorum. Creauit enim ut essent omnia, & sanabiles esse uoluit nationes orbem terrarum. Non est in illis medicamentum exterminij, nec inferorum regnum in terra uiuentium. Iustitia perpetua est & immortalis, iniustitia autem mortis est adquisitio. Impij autem manibus & uerbis accerserunt illam, & aestimantes illam amaram deflexerunt, & sponsones posuerunt ad illam, quoniam morte digni sunt qui sunt ex parte illius. Dixerunt enim apud se cogitantes non recte: Exiguum & cum tadio est tempus uita uestra, & non est refrigerium in fine hominis, & nō est qui agnitus sit reuersus ab inferis. Quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tanquam non fuerimus. Quoniam fumus & flatus est in naribus nostris, & sermo scintilla ad commouendum cor nostrum. Quia extinctum est uelut cinis cor nostrum, & spiritus diffundetur tanquam mollis aer. Et transibit uita uestra tanquam uestigium nubis, & sicut nebula diffundetur, quae fugata est a radiis solis, & a calore illius aggrauata. Et nominis nostri obliuionem accipiet per tempus, & nemo memoriam habebit operum uestrorum. Umbrae enim transitus est tempus uestrum, & non est reuersio finis uestrum, quoniam consignata est, & nemo reuertetur. Propterea uniuersis

2. Tim. 3.

Osee. 6.

Osee. 5.

Esai. 28.

Sapient. 17.

cuique praevidendum est, ut summopere se custodiat, & vtiliter se praeuideat, ut cum dies extrema finisq; vitae aduenerit, non transeat ad perpetuam mortem, sed ad vitam aeternam. Facta enim subditorum iudicantur a nobis, nostra vero iudicantur a deo. Ex merito vero plebis nonnunquam episcopi deprauantur, quatenus procliuius cadant qui sequuntur: capite languescente caetera corporis membra inficiuntur. Deteriores sunt qui vitam morisque bonorum corrumpunt, his qui substantias aliorum, praediaq; diripiunt. Caueat vnusquisque, ne aut linguam, aut aures habeat prurientes: id est, ne aut ipse aliis detrahat, aut alios audiat detrahentes. Sedens, inquit, aduersus fratrem tuum loquebaris detrahendo, & aduersus filium matris tuae ponebas scandalum, &c. Parcant singuli detractioni linguae, custodientes sermones suos, & sciant, quia cuncta quae de aliis loquantur, sua sententia iudicabuntur. Nemo inuito auditori libenter refert officij ministerium: sic dilectissimi non solum oculos castos seruate, sed & linguam: nec quid in cuiusquam domo agatur, alia domus per eos vnquam noverit. Habeant omnes simplicitatem columbae, ne cui machinentur dolos: & serpentis astutiam, ne aliorum supplantentur insidiis. Non est humilitatis meae neque mensurae iudicare de caeteris, & de ministris ecclesiarum sinistrum quippiam dicere, Absit vt quicquam sinistrum de his loquar, qui apostolico gradu succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt, per quos nos etiam Christiani sumus, qui clauis regni caelorum habentes, ante iudicij deum iudicant. Veteri quidem lege habetur, quicumque sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur a populo, aut gladio ceruice subiecta contentum expiabant cruorem. Nunc vero inobediens spirituali animaduersione truncatur, aut eiectus de ecclesia rabido damonum ore decerpitur. Oportet enim, vt qui deum haereditate possident, absque vilo impedimento seculi deo seruiant, vt dicere possint: Dominus pars haereditatis meae. O quam bonus & suavis est spiritus tuus domine in omnibus: parcis autem omnibus, quoniam tua sunt domine qui animas amas. Ideoque hos qui errant ex partibus corrumpis, & de quibus peccant admones & alloqueris, vt relicta malitia credant in te domine. Tu autem deus noster suavis & verus es, patiens, & in misericordia disponens omnia: etenim si peccauerimus, tui sumus, scientes magnitudinem tuam, & si non peccauerimus, scimus quoniam apud te sumus computati: spiritus timentium deum quaerentur ab eo, & in respectu illius benedicentur. Quapropter fratres charissimi omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus est spectet ad aedificationem opportunitatis, vt det gratiam audientibus. Et nolite contristari spiritum sanctum dei, in quo signati estis in die redemptionis. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia. Estote autem inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem sicut & deus in Christo donauit vobis. Estote ergo imitatores dei sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione sicut & Christus dilexit vos, & tradidit semetipsum pro nobis, oblationem & hostiam deo in odorem suauitatis. Fornicatio autem & omnis immunditia aut auaritia non nominetur in vobis sicut decet sanctos, aut turpitudine, aut stultiloquium, aut scurrilitas quae ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio. Hoc enim scitote, intelligentes quod omnis fornicator aut immundus, aut auarus, quod est idolorum seruitus, non habet haereditatem in regno Christi & dei. Nemo vos seducat inanibus verbis, propterea enim venit ira dei in filios diffidentiae: nolite ergo effici participes eorum. Eratis enim aliquando tenebrae, nunc autem lux in domino, vt filij lucis ambulate. Fructus enim lucis est in omni bonitate, & iustitia, & veritate, probantes quid sit beneplacitum deo. Et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite. Quae enim in occulto sunt ab ipsis turpe est dicere. Omnia autem quae arguuntur a lumine manifestantur, omne enim quod manifestatur lumen est: propter quod dicit, surge qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Christus. Videte itaq; fratres, quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed vt sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quae sit voluntas dei: & nolite inebriari vino, in quo est luxuria: sed implemini spiritu sancto loquentes vobismetipsis in psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes & psallentes in cordibus vestris domino, gratias agentes semper pro omnibus, in nomine domini nostri Iesu Christi, deo & patri, subiecti inuicem in timore Christi. State itaq; fratres, & tenete traditiones apostolorum & apostolicas sedis, vt dominus noster Iesus Christus, & pater noster, qui dilexit nos, & dedit consolationem aeternam, & spem bonam in gratia, exhortetur corda vestra, & confirmet in omni opere & in sermone bono. De caetero fratres orate pro nobis vt sermo domini currat & clarificetur

A ficetur sicut & apud vos, & vt liberemur ab importunis & malis hominibus. Non enim omnium est fides. Fidelis autem deus est qui confirmabit vos, & custodiet a malo. Quapropter ponite indefinenter corda vestra in virtute dei, & resistite semper malis, & enarrate haec, iuxta vocem prophetae, in progenies alteras, quoniam hic est deus deus noster in aeternum, & ipse reget nos in secula. Vnde vos qui in specula a domino estis constituti, comprimere & repellere eos summopere debetis, qui fratribus insidias praeparant, aut in eos seditiones, & scandala excitant: facile est enim hominem verbo fallere, sed non dominum. Ideo hos reprehendere, & ab his vos auertere oportet, quatenus extincta funditus huiusmodi caligine Lucifer eis resplendeat, & laetitia oriatur in cordibus eorum. Confidimus autem de vobis fratres in domino, quoniam quae praecipimus & facitis, & facietis. Quanto enim beneficia vestra his amplius exhibetis, tanto maiorem vicissitudinem ab omnipotenti deo, cui seruiunt, expectatis. Omnipotens deus sua vos protectione custodiat, honoremq; praecipuumq; seruari concedat, & gloria honorq; deo patri omnipotenti, eiusq; vnigenito filio saluatori nostro cum spiritu sancto sit in secula seculorum, Amen.

IN EVTYCHIANI EPISTOLAM ARGUMENTVM
PER IOAN. SICHARDVM.

C *Sub Felice pontifice Rom. quem mox Eutyechianus sequutus est, orta est Manicheorum haeresis, nescio furio Stor ne an stultior, de Christi diuinitate, & permixtione naturarum. In quos quantum est perexiguum illud vite tempus, quo praesuit Rom. ecclesiae licitum, quod fuit, Eusebio teste. X. mensium, ita Eutyechianus inuehitur, ut appareat hoc quassisse maxime optimum virum, ut abiecto pristino errore, ad unitatem ecclesiae reuertenteretur, docens quaedam a Christo ita dici, ut uideantur magis nostro captui accommodata, quam quod ratio diuinitatis in eo ita tulerit.*

D EVTYCHIANI EPISTOLA BETICAE
prouinciae scripta.

E **C**HARISSIMIS fratribus Iohanni, & omnibus per Beticam prouinciam constitutis episcopis, Eutyechianus episcopus in domino salutem. Hortatur nos aequitas postulationis, desiderio fraternitatis tuae gratanter annuere, & consultis tuis breuiter respondere. Et quamuis dilectionem tuam sciam ad omne opus bonum esse deuotam, vt tamen efficacior fiat, ad illos qui sane non sapiunt, qualiter de incarnatione saluatoris nostri informare debeas, mandamus. Vnum igitur hoc immobile fundamentum, vna haec felix fidei petra Petri ore confessa, Tu es, inquit Christus, filius dei viui, tanta in se argumenta sustinens veritatis, quanta peruersitatis quaestiones & infidelitatis calumniae mouebuntur. Iam in caeteris dispensatio voluntatis paterna sit erga partus & corpus, postquam crux, mors, inferi, salus nostra est. Humani enim generis causa, dei filius natus ex virgine est & spiritu sancto, ipso sibi in hac operatione famulante, & sua, dei videlicet inumbrante virtute, corporis sibi initia conseruit, & exordia carnis instituit, vt homo factus ex virgine, naturam in se carnis acciperet, per quam huius admixtionis societatem, sanctificatum in eo vniversi generis humani corpus existeret. Et quemadmodum omnes in ipso per id quod corporeu se voluit conderentur, ita rursus in omnes ipse per id quod eius inuisibile erat, reformaret. Dei igitur imago inuisibilis, pudorem humani exordij non reculauit, & per conceptionem, partum, vagitum, & cunas, omnesq; naturae nostrae contumelias transcurrit. Quid tandem dignum a nobis tanto dignationis affectui rependetur? Inenarrabilis a deo ergo originis vnus vnigenitus deus, in corporis humani formam sanctae virginis vtero insertus, adcreuit: qui omnia continet, intra quem, & per quem cuncta sunt, humani partus lege profertur: ad cuius vocem archaegli tremunt, caelum & terra, & omnia huius mundi resoluuntur elementa. Vagitus infantiae auditur. Qui inuisibilis & incomprehensibilis est, non visu, sensu, tactuq; moderandus, cuius est obuolutus. Haec si quis indigna

Humilitas
Christi no-
stra nobili-
tas est.

Math. 10

deo recolit, tanto se maioris officij obnoxium confitetur, quanto minus hæc dei conuenerunt **G** maiestati. Num ille indignus homo effici, per quem homo factus est: sed nos eguimus, vt deus caro fieret, & habitaret in nobis: id est, assumptione carnis, vnus interna vniuersa carnis incoleret: humilitas eius nostra nobilitas est: contumelia eius, honor noster. Quod ille deus in carne consistit, hoc nos vicissim in deum ex carne renouati: nam is planè vitam suam nescit, qui Christum Iesum vt verum deum, ita & verum hominem ignorat: & eiusdem periculi est Iesum Christum, vel spiritum sanctum deum, nõ credere, vel carnem nostri corporis denegare. Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui in caelis est. Qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo qui est in caelis. Hæc verbum caro factum loquebatur, & homo Iesus Christus, dominus maiestatis docebat. Mediator ipse in se ad salutem ecclesie constitutus, & ipso illo inter deum & hominem mediatoris sacramento vtrinque vnus existens, ex vnitis in idipsum naturis. Naturæ vero vtriusque res eadem est, ita tamen vt neutra careret in vtroque, ne forte deus esse, homo nascendo desineret, & homo rursus deus manendo non esset. Hæc itaque humanæ beatitudinis fides vera est, deum & hominem prædicare, verbum & carnem confiteri, neque deum nescire quod homo sit, neque carnem ignorare quod verbum sit. Natus igitur vni genitus deus ex virgine homo, & secundum plenitudinem temporum in semetipso profuturus in deum hominem, hunc per omnia euangelici sermonis modum tenuit, vt se dei filium credi doceret, & hominis filium prædicaret & admoneret, loquens & gerens homo quæ dei sunt, loquens & gerens deinde deus vniuersa quæ hominis sunt, ita tamen vt in ipso illo vtriusque generis sermone, nunquã nisi cum significatione & hominis loquutus & dei sit. Hæc itaque fallendi simplices atque ignorantes, hæreticis occasio est, vt quæ ab eo secundum hominem dicta sunt, dicta esse secundum diuinam naturam infirmitatem mentiantur. Et quia vnus idem est loquens omnia, quæ loquitur de semetipso, omnia eum de diuinitate loquutum esse contendunt. Nec sanè negamus, totum illum, qui ei manet, naturæ suæ esse sermonem. Sed si Iesus Christus, & homo & deus, & neque cum homo sit, tum primum deus, neque tum cum & homo sit & deus, tum non etiam deus, neque per hominem in deo, non totus homo, totus deus vnus atque idem est, necesse est dicatur eius sacramentum esse totius generis. Et cum in eo secundum tempus discernis hominem à deo, dei tunc atque hominis discernes sermone: & cum deum atque hominem in tempore confiteris, dei atque hominis in tempore dicta diiudica. Cum vero ex homine & deo rursus totius hominis, totius iam dei tempora intelligis, si quidem illud ad demonstrationem temporis dictum est, tempori cooptato quæ dicta sunt, vt cum aliud sit ante hominem deus, aliud sit homo & deus, aliud sit post hominem & deum, totus homo & totus deus, non confundas temporibus & generibus dispensationis sacramentum, cum pro qualitate generum, ac naturarum, alium cum sacramento hominis necesse est sermonem fuisse non nato, alium adhuc morituro, alium etiam & non. Nostri igitur causa hæc omnia Iesus Christus gerens, & corporis nostri homo natus, secundum consuetudinem naturæ nostræ loquutus est, non tamen omittens naturæ suæ esse quod deus est. Nam etsi in partu, & passione, & morte, naturæ nostræ rem peregerit, res tamen omnes virtute naturæ suæ gessit. Vidēsne ita deum & hominem prædicari, vt mors homini, deo vero carnis excitatio deputetur? Non tamen vt alius sit qui mortuus est, & alius sit per quem mortuus resurgit. Spoliata enim carne Christus est mortuus, & rursus Christum à mortuis excitans, idem Christus carne se expolians. Naturam dei in virtute resurrectionis intellige, dispensationem hominis in morte agnosce. Et cum sint vtraque suis gesta naturis, vnus tamen Christum Iesum eum memento esse, qui vtrunque est. Hæc igitur demonstranda à me paucis fuere, vt vtriusque naturæ formam tractari in domino Iesu Christo meminissimus: quia qui manens in forma dei, formam serui suscepit, ipse diuinitatē nequaquam amisit. Cæterum fratres hortamur vos, vt moneatis eos conuerti ad deum: vnde scriptum est: Fili non tardes conuerti ad dominum, & ne differas de die in diem. Subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Noli anxius esse in diuitiis iniustis, nihil proderunt tibi in die obductionis & vindictæ. Non ventiles te in omnem ventum, & non eas in omni via. Sic enim peccator probatur duplici lingua. Esto firmus in via dei, & in veritate sensus tui & scientia, & prosequatur te verbum pacis & iustitiæ. Esto mansuetus ad audiendum verbum dei, vt intelligas, & cum sapientia proferes responsum verum. Si est tibi intellectus responde proximo: sin autem, sit manus tua super os tuum, ne capiaris in verbo indisciplinato, & confundaris.

Eccles.

A daris. Honor & gloria in sermone sensati, lingua imprudentis subuersio illius. Non appelleris susurro, & lingua tua capiaris & confundaris. Super furem enim est confusio & poenitentia, & denotatio pessima super bilinguem. Susurratori autem odium & inimicitia & contumelia, iustifica pusillum, & magnum similiter. Noli fieri pro amico inimicus proximo, imperium enim & contumeliam malus hereditabit, & omnis peccator inuidus & bilinguis. Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus, ne forte elidatur virtus tua per stultitiam, & folia tua comedat, & fructus tuos perdat, & relinquare velut lignum aridum in eremo. Anima enim nequam disperdit qui se habet, & in gaudium inimici dat illum, & dedit in sortem impiorum. Talibus vos exhortationibus fratres vicissim monete, & bona semper sectamini, malæque vitæ. Magnis enim studiis, secundum beatum apostolum, præcauedum est, ne fides & disciplina domini blasphemetur, etsi illa nonnunquam sinenda sunt, quæ si cæterorum constet integritas, sola nocere non valeant, illa tamen sunt magnopere præcaueda quæ recipi sine manifesta decoloratione non possunt. Et si ea ipsa quæ nullo detrimento aliquoties indulgenda creduntur, rerum temporumque cogit intuitus, vel acceleratæ provisionis respectus accusat, quanto magis illa nullatenus sunt mutilanda, quæ nec vlla necessitas, nec ecclesiastica prorsus extorquet vtilitas: Idcirco fratres ista prætulimus, vt hæc species quas non licet offerri super altare iuxta constitutionem Apostolorum, eorumque successorum, ad domum sacerdotum deferantur, & à sacerdotibus benedicantur, & per simplicem benedictionem benedicta demum populis sumantur. Fabæ tantum & vuz, & cætera quæ Apostoli constituerunt, super altare offerantur. Optamus igitur fratres charissimi, & totis omnipotentem dominum precibus exoramus, vt dilectionem vestram in amoris sui constantiam faciat magis magisque feruescere, atque in pace Ecclesie in vna vos concedat manere concordia. Admonemus etiam fraternitatem vestram, vt in commissis vobis animabus, solerter inuigiletis, animarumque magis lucris, quam commodis vitæ præsentis intendatis. In continendis vero ac in disponendis rebus ecclesiasticis diligentes custodes existatis, vt omni ex parte, susceptum vos condigne gessisse pastoris officium, venturus iudex cum ad iudicandum venerit, debeat approbare. Omnipotens autem deus sua vos protectione custodiat, honoremque à domino vobis collatum, moribus seruare concedat, atque cum multiplici fructu animas vobis commissas ad pascua æterna adducere, & sibi condigne repræsentare adiuuet, vosque inter sanctos & electos suos collocare dignetur. DATA pridie idus Aprilis, Aureliano & Marcello V.V.C.C. COSS.

IN CONSTANTINI IMPERAT. CONFESSIO-
NEM ARGUMENTVM PER IO.
SICHARDVM.

Superuacaneum est hic, post tot egregios rerum sacrarum scriptores, admonere cuiusmodi antiquitas fuerit confessio: tamen quod huius loci est, obiter uelut digito ostendam. Solebant enim Imperatores palam testari sententiam suam, id quod ex Euangelis agere iubemur. Qui enim, inquit Christus, me confitebitur apud homines, & ego confitebor eum apud patrem meum, qui est in caelis. Fiebant autem ab Imperatoribus maiore adparatu, ut quo longius illud emanaret, hoc essent plures qui non dubitarent huic fidei nomen dare, quam uiderent iam Imperatorem ipsum amplexum. Et quia in aliis tales fere sumus, quales uidemus principes qui rebus præsumunt, fecit hic quoque illa de fide Christiana confessio uulgo animam, ut esse principibus quam simillimi uellent, impunitate præsertim iam data, & præeunte ipso Imperatore. Ita passim in antiquis bibliothecis licet uidere confessiones Iustiniani, Carli Magni, & Friderici tertij, quibus tanquam signo dato, ad fidem Christianam uocarentur, quibus per principum tyrannidem hoc non satis tutò antea licebat.

Confessio.

Carlus magnus.

CONFESSIO CONSTANTINI
Imperatoris.

G

NOMINE sanctæ & indiuiduæ trinitatis, patris scilicet, & filij, & spiritus sancti, Imperator Cæsar Flavius Constantinus, in Christo Iesu, vno ex eadem sancta trinitate, saluatore domino deo nostro, fidelis, mansuetus, maximus, beneficus, Alamanicus, Gothicus, Sarmaticus, Germanicus, Britannicus, Hunnicus, pius, felix, victor, ac triumphator semper augustus, Sanctissimo ac beatissimo patri patrum Syluestro vrbis Romæ episcopo, atq; omnibus eius successoribus, qui in sede beati Petri vsq; in finem seculi sessuri sunt pontificibus, necnō & omnibus Reueren. & deo amabilibus catholicis episcopis eidē sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, per hanc nostrā Imperialem constitutionē subiectis, in vniuerso orbe terrarū, nunc & in posterū cunctis retro temporibus cōstitutis, Gratia, pax, charitas, gaudiū, longanimitas, misericordia à deo patre omnipotēte, & Iesu Christo filio eius, & spiritu sancto cū omnibus vobis. Ea quæ saluator & redēptor noster dominus noster Iesus Christus altissimi patris filius, per suos sanctos apostolos Petrū & Paulum, interueniente patre nostro Syluestro summo pōtifice, mirabiliter dignatus est, liquida narratione per huius nostræ Imperialis institutionis paginam, ad indaginē omnium populorū, in vniuerso orbe terrarū, nostrā studuit propagare mansuetissima serenitas. Primū quidē fidem nostrā, quā à præfato beatissimo patre & oratore nostro Syluestro vniuersali pontifice edocti sumus, intima cordis cōfessione, ad instruendas omnium vestrū mentes, proferētes, & ita demum misericordiā dei super nos diffusam annunciantes. Nos enim vos scire volumus, sicut per anteriore nostram sacram pragmaticā iussionem significauimus, nos à culturis idolorū, simulacris mutis & surdis, manufactis, diabolicis compositionibus, atq; ab omnibus satanæ pompis recessisse, & ad integrā Christianorū fidem, quæ est vera lux, & vita perpetua, puenisse: credentes, iuxta id quod nos idē almissus summus pater & doctor noster Syluester instruit pontifex, in deū patrem omnipotentē, factorem cæli & terræ, visibiliū omnium & inuisibiliū, & in Iesum Christū filium eius, vnicū dominū nostrum, per quē omnia facta sunt, & in spiritū sanctum dominū & viuificatorē vniuersæ creaturæ: hoc est, patrem, & filiū, & spiritū sanctum confitemur, ita vt in trinitate perfecta, & plenitudo sit diuinitatis, & vnitas potestatis, pater deus, filius deus, & spiritus sanctus deus, & tres vnū sunt in Christo Iesu: tres itaq; formæ, sed vna potestas. Nam deus semper sapiens, edidit ex se per quod essent gignenda secula verbū. Et quando eodem solo suæ sapientiæ verbo, vniuersam ex nihilo formauit creaturā, cum eo erat, cuncta suo arcano cōponens mysterio. Igitur perfectis cælōrū virtutibus, & vniuersis terræ materiis, pio sapientiæ suæ nutu, ad imaginem & similitudinē suam primum de limo terræ fingens hominē, hunc in paradiso posuit voluptatis, quē antiquus serpens, & hostis inuidens diabolus, per amarissimū ligni vetiti gustum, exulem ab eisdem effecit gaudiis, eoq; expulso non desinit sua venenosa multis modis protelare iacula, aut à via veritatis humanū abstrahens genus, idolorū culturæ, videlicet creaturæ & non creatori deseruire suadeat, quatenus per hoc eos quos suis voluerit irretire insidiis, secum æterno afficiat cōcremandos supplicio. Sed deus noster misertus plasmæ suæ, dirigens suos sanctos prophetas, per quos lumē futurę vitæ ad aduentū videlicet filij sui domini dei & saluatoris nostri Iesu Christi annuncians, misit eundem filium suū vnigenitum, & sapientiæ verbū, qui descendens de cælis, propter nostrā salutem, natus de spiritu sancto, ex Maria virgine, verbum caro factum est, & habitauit in nobis: non amisit quod fuerat, sed cœpit esse quod non erat. Deum perfectum, & hominē perfectum, vt deus, mirabilia perficiens, & vt homo, humanas, passiones sustinens: ita verum hominē, & verum deum, verum hominē fuisse nullo modo ambigamus. Electisq; duodecim apostolis, miraculis coram eis & innumera bilis populi multitudine coruscavit. Confitemur eundem dominum nostrum Iesum Christum, & implese legem & prophetas, passum, crucifixum secundū scripturas, tertia die à mortuis resurrexisse, assumptum in cælos, atq; sedentem ad dexteram patris, inde venturum iudicare viuos & mortuos, cuius imperij non erit finis. Hæc est enim fides nostra orthodoxa, à beatissimo patre nostro Syluestro summo pontifice nobis prolata. Exhortantes idcirco omnem populum, & diuersas gentium nationes, hanc fidem tenere, colere, ac prædicare, & in sanctæ

CONFESSIO

100

A sanctæ trinitatis nomine baptismi gratiam consequi, & dominum Iesum Christum saluatore nostrū, qui cū patre & spiritu sancto per infinita viuit & regnat secula, quē Syluester beatissimus noster pontifex in vniuersali prædicat, corde deuoto adorare. Ipse enim dominus deus noster misertus mihi peccatori, misit sanctos suos apostolos aduiscandū nos, & lumē sui splendoris infulsit nobis, & abstractū à tenebris, ad verā lucem & agnitionem veritatis me peruenire gratulamini. Nā dum valida squalloris lepra totā mei corporis inuassisset carnem, & multorum medicorū conuenientium cura adhiberetur, nec vnus quidē promerui salutē. Ad hæc aduenerūt sacerdotes Capitolij, dicentes mihi debere fieri fontē in Capitolio, & cōpleri hunc innocentū sanguine calente, & in eo loco me posse mundari. Et secundum eorū dicta aggregatis plurimis innocentibus infantibus, dum vellent sacrilegi paganorū sacerdotes eos mactare, & ex eorū sanguine fontē repleri, cernens serenitas nostra lachrymas matrū eorū, ilico exhorruī facinus, misertusq; eis, proprios illis restitui præcepimus filios suos, datiq; vehiculis, & donis concessis, gaudentes ad propria relaxauimus. Eadē igitur transecta die, nocturno nobis factō silentio, dum somni tēpus aduenisset, adsunt apostoli, sanctus Petrus & Paulus, dicentes mihi: Quoniā flagitiis poluisti terminum, & effusionē sanguinis innocentis horruisti, missi sumus à Christo domino deo nostro, dare tibi sanitatis recuperandæ consiliū. Audi ergo monita nostra, & fac quodcunq; indicamus tibi. Syluester episcopus ciuitatis ad montē Soracten persecutiones tuas fugiens, in cauernis petrarū cū suis clericis latebras fouet, hunc cū ad te adduxeris, ipse tibi piscinā pietatis ostēdat, in qua dum te tertio merferit, omnis te valetudo ista deserat lepræ: quod cū factum fuerit, hanc vicissitudinē tuo saluatori compensa. Te autem ipsum in hac parte purifica, vt relicta omni superstitione idolorū, deum viuū verum, qui solus est & verus, adores & excolas, & ad eius voluntatē attingas. Exurgens igitur à somno protinus iuxta id quod à sanctis apostolis admonitus sum peregi, aduocatoq; eodē præcipuo & magnifico patre, & illuminatore nostro Syluestro, omnia à sanctis apostolis mihi præcepta dixi verba, percunctatiq; eū sumus, qui isti dii essent. Petrus & Paulus. Ille vero ait, non eos deos vere dici, sed apostolos saluatoris nostri Iesu Christi. Et rursus interrogare cœpimus eundem Syluestrū, vtrum ipsorum apostolorū imaginem expressam haberet, vt ex pictura disceremus, hoc esse quod reuelatio docuerat. Tunc idem venerabilis pater imagines eorundē apostolorū per diaconem suū exhiberi præcepit, quas dum aspicerem, & eorū quos in somno viderā figuratis in ipsis imaginibus cognouissem vultus, ingenti clamore corā omnibus satrapibus meis confessus sum eos esse, quos in somno videram. Ad hæc beatiss. Syluester indixit nobis penitentia tēpus intra palatium nostrum Lateranense, in vno cilicio, vt omnia quæ à nobis impie peracta, atq; iniuste disposita fuerant, vigiliis, ieiuniis, atq; lachrymis, & orationibus apud saluatore nostrum Iesum Christū impetraremus. Deinde per manus impositionē clericorū vsq; ad ipsum præsulē veni, ibiq; abrenunciāns satanæ pompis & operibus eius, vel vniuersis idolis manufactis, credere in deū patrem omnipotentē, factorem cæli ac terræ, visibilium & inuisibilium, & in Iesum Christū filium eius vnicū dominū nostrum, qui natus est de spiritu sancto, ex Maria virgine, spontanea voluntate corā omni populo professus sum. Benedictoq; fonte illic me trina merfione vnda salutis purificauit. Leuatoq; me de venerabili fonte, indutus vestibus candidis, septiformis spiritus sancti consignationē adhibuit, beati christi matis vnctione, & vexillū sanctæ crucis in mea fronte liniuit, dicens: Signat te deus sigillo fidei suæ, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, in consignationē fidei. Cunctusq; clerus respondit, Amen. Et adiecit præsul: Pax tibi. Prima itaq; die post perceptū sacri baptismatis mysterium, & post curationē corporis mei à lepræ squallore, agnouī non esse aliū deum, nisi patrem, & filium, & spiritū sanctum, quem beatiss. Syluester prædicat, trinitatē in vnitate, vnitatem in trinitate. Nā omnes dii gentiū, quos vsq; hætenus colui, dæmonia, opera hominū manufacta cōprobantur. Etenim quantā potestatem idem saluator noster suo apostolo beato Petro contulerit in cælo ac terra, lucidissime nobis idē venerabilis pater edixit, dum fidelē eum in sua interrogatione inueniēs, ait: Tu es Petrus, & super hanc petrā ædificabo ecclesiā meam, & portæ inferi nō præualebunt aduersus eam. Aduertite potentes, & aure cordis intendite, quid bonus magister & dominus suo discipulo adiunxit, inquiens: Et tibi dabo claues regni cælorum, & quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum in cælis, & quodcunq; solueris super terram, erit solutum in cælis. Et dum hæc prædicante beato Syluestro agnoscerem, ex beneficiis ipsius beati Petri integræ me sanitati comperi redditum.

n iij De primi-

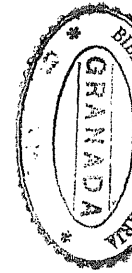
NEMO qui scripturas diuinas legit, ignorat, quod in principio nascen-
tis ecclesie discipulis in vnum congregatis cum multitudine creden-
tium, in quibus erat cor vnu, & anima vna, quiq; vendentes pradia &
possessiones suas afferebant, & diuidebatur singulis prout cuiq; opus e-
rat. Futuram namq; ecclesiam in gentibus apostoli prouidebat, maximeq;
quia dominus illis praxiderat, euntes in mundu vniuersum praxdicare
Euangeliu. Vel quia expellendi erant a Iudaea, nouerant se in gentibus
dispergendos, ecclesiamq; congreganda ex rudi populo. Idcirco pradia
in Iudaea minime sunt adepti, sed precia tantummodo ad fouendos egentes. At vero cum inter
turbines & aduersa mundi succresceret ecclesia, eousq; peruenit vt non solum gentes, sed e-
tiam Romani principes (qui penē totius orbis monarchiam tenebant) ad fidem Christi & ba-
ptismi sacramenta cōcurrerent. Ex quibus vir religiosissimus Constantinus primus fide ver-
ritatis patenter adeptus, licentiā dedit per vniuersum orbē suo degentes imperio non solum
fieri Christianos, sed etiā fabricandas ecclesias, & pradia tribuenda cōstituit. Deniq; idē prax-
fatus princeps donaria immēsa, & fabricā templi primæ sedis beati principis apostolorū insti-
tuit, adeo vt sedem imperiale quam Romani principes possederāt, relinqueret, & beato Petro
suisq; praxsulis profutura concederet. Idem vero praxsides in sancta synodo quæ apud Ni-
cenum congregata est, cum querelam quorundā conspiceret coram se deferendā, ait: Vos à
nemine diiudicari potestis, quia solius dei iudicio referamini, dii etenim vocati estis: idcir-
co non potestis ab hominibus iudicari. Ab illo etenim tēpore & deinceps viri religiosissimi
non solum possessiones, & pradia quæ possederant, sed etiā semetipsos domino consecrarunt,
ædificantes basilicas in suis fundis in honore sanctorū martyrum, per ciuitates ac monasteria
innumera, in quibus cœtus domino seruentiū conueniret. Deniq; reges & praxsides ac magi-
stratus non solum hanc licentiā tribuere, sed etiā ipsi propria largiti sunt per vniuersa regna
terrarum, vnde alerentur egentes qui nihil in mundo possidebant, ecclesieq; dei fabricaren-
tur atq; restaurarentur, deoq; & ecclesie eius rite famulantibus seruisq; illius supplemēta (vt
absq; necessitate essent) tribuerentur, vt hæc accipientes possent secundū monita apostoli ora-
tiones, postulationes, obsecrationes, gratiarū actiones facere pro omnibus hominibus, pro re-
gibus, & qui in sublimitate sunt, vt quietam & tranquillā vitam habeant. Et hoc bonū & ac-
ceptum esse coram deo idem magister gentiū protestatur, cui sollicitudo omnium ecclesiarū
incumbit, quiq; episcopos regere per spiritū sanctum constituit ecclesiam dei, Quibus ait: Pa-
scite qui in vobis est gregem dei, prouidentes nō coacte sed sponte secundū deum, neq; turpis
lucris gratia, sed voluntarie. Cum enim dicat: Nemo militans deo implicat se negotiis seculari-
bus: quæ enim sunt negotia secularia sancti canones manifestant, & inhiēt perspicue, quod
quidam qui in clero videntur electi, propter lucra turpia conductores alienarū possessionum
fiant, & secularia negotia sub cura sua accipiant, domini quidem ministeriū paruipendentes,
secularium vero discurrentes domos, & propter auaritiā patrimoniorū solitudinem su-
mmentes: decreuit sancta synodus, nullum deinceps clericū aut possessiones conducere, aut ne-
gotiis secularibus se miscere, præter pupillorū & orphanorum, aut si fortē episcopus ciuitatis
ecclesiasticarū rerum solitudinem habere præcipiat, vt liquidō patet, quia alia sunt negotia
secularia alia ecclesiastica. Nōne Moyses in seculo erat cum crebro tabernaculum intraret
& exiret, qui intus contemplatione raptus, foris infirmitium negotiis vrgebatur? intus dei
arcana considerans, foris onera carnalium portabat? Cuius typū sacerdotes in ecclesia agere
debent, vt dū foras exeunt ad exequenda negotia pro necessitatibus subditorū, intus ad se re-
deant per contemplationē mandatorū: sicut Paulus qui cœlestibus secretis inseritur, & tamen
per cōdescensionis viscera carnaliū cubile perscrutatur. Sic & Iacob ascendentes & descen-
dētes angelos vidit, quia videlicet rectores ecclesie non solum deo cōteplando superna appe-
tunt, sed deorsum quoq; ad mēbra illius miserando descendunt. Et dum sacerdotes horū fa-
cta imitantur, & se custodiunt, & subditorū onera portant, videntur tales esse, quales idem e-
gregius praxdicator dicit, vt qui vtuntur hoc mundo tanquam non vtantur, & qui gaudent
tanquam non gaudentes, & qui emunt tanquam non possidentes.

Edictum

1. Petri. 5.
2. Tim. 2.

NOMINE sanctæ & indiuiduæ trinitatis, patris scilicet & filij, &
spiritus sancti, Imperator Cæsar Flavius Constantinus in Christo Iesu
vno ex eadem trinitate sancta saluatore domino deo nostro, fidelis,
mansuetus, beneficus, alemanicus, gothicus, sarmaticus, germanicus,
britannicus, vnicus, pius, foelix, victor, ac triumphator semper augu-
stus, sanctissimo ac beatissimo patri Syluestro vrbis Romæ episcopo
& Pape, atque omnibus eius successoribus qui in sede beati Petri vsque
in finem seculi sessuri sunt pontificibus, necnon & omnibus reueren-
dissimis & deo amabilibus catholicis episcopis, eidem sacrosanctæ Romanæ ecclesie per hæc
nostram imperialem constitutionem subiectis, in vniuerso orbe terrarum nunc & in poste-
ris cunctis retro temporibus constitutis, gratia, pax, charitas, gaudium, longanimitas, mise-
ricordia à deo patre omnipotente, & Iesu Christo filio eius, & spiritu sancto, cū omnibus vo-
bis. Ea quæ saluator & redemptor noster dominus noster Iesus Christus altissimi patris filius
per suos sanctos Apostolos Petrum & Paulum, interueniente patre nostro Syluestro summo
pontifice & vniuersali Papa, mirabiliter dignatus est operari, liquida narratione per huius no-
stræ imperialis institutionis paginam ad cognitionem omnium populorum in vniuerso or-
be terrarum studuit propagare nostra mansuetissima serenitas. Primum quidem nostram fi-
dem quam à praxfato beatissimo patre & oratore nostro Syluestro vniuersali pontifice docti
sumus, intima cordis confessione ad instruendas omnium vestrū mentes proferentes, &
ita demum dei misericordiam super vos diffusam annunciantes. Nosse enim vos volumus,
sicut per anteriorem nostram sacram pragmaticam iussionem significauimus, nos à culturis
idolorum, simulacris mutis & surdis, manufactis, diabolicis compositionibus, atque ab om-
nibus satanæ pompis recessisse, & ad integram Christianorum fidem quæ est vera lux & vita
perpetua peruenisse, credentes, iuxta id quod nos idem almificus summus pater & doctor no-
ster Syluester potifex instruxit, in deum patrem omnipotentem factorem cœli & terræ, visi-
bilibium omnium & inuisibilibium. Et in Iesum Christum filium eius vnigenitum dominū no-
strum, per quem creata sunt omnia. Et in spiritum sanctum dominum & viuificantem vni-
uersæ creaturæ. Hos patrem & filium & spiritum sanctum confitemur ita, vt in trinitate per-
fecta & plenitudo sit diuinitatis & vnitas potestatis: pater deus, filius deus, & spiritus sanctus
deus, & tres vnum sunt in Iesu Christo. Tres itaque formæ, sed vna potestas. Nam sapiēs re-
tro semper deus, edidit ex se per quod semper erant gignenda secula verbum. Et quando eo-
dem solo suæ sapientiæ verbo vniuersam ex nihilo formauit creaturam, cum eo erat, cuncta
suo arcano componens mysterio. Igitur perfectis cœlorum virtutibus, & vniuersis terræ ma-
teriis, pio sapientiæ suæ nutu ad imaginem & similitudinem suam primum de limo terræ fin-
gens hominem, hunc in paradiso posuit voluptatis. Quem antiquus serpens & hostis inuidēs
diabolus per amarissimū ligni vetiti gustum, exulem ab eisdem fecit gaudiis, eoque expulso
non desinit sua venenosa multis modis protelare iacula, vt à via veritatis humanum abstra-
hens genus, idolorum culturæ, videlicet creaturæ, & nō creatori deseruire suadeat, quatenus
per hos eos, quos suis voluerit irretire insidiis, secum æterno efficiat concremādos supplicio.
Sed deus noster misertus plasmatis sui, dirigens sanctos suos prophetas, per quos lumen fu-
turæ vitæ, aduentum videlicet filij sui domini dei & saluatoris nostri Iesu Christi annunciās,
misit eundem vnigenitum filium suum & sapientiæ verbum. Qui descendens de cœlis pro-
pter nostram salutem, natus de spiritu sancto, ex Maria virgine, Verbum caro factum est, &
habitauit in nobis, non amisit quod fuerat, sed cœpit esse quod non erat. Deum perfectum &
hominem perfectum, vt deus mirabilia perficiens, & vt homo humanas passiones sustinens,
ita verbum hominem & verbum deum praxdicante patre nostro Syluestro summo pontifice
intelligimus, vt verum deum verum hominem fuisse nullo modo ambigamus. Electisq; duo-
decim Apotolis, miraculis coram eis & innumerabilis populi multitudine coruscavit. Con-
fitemur eundem dominum Iesum Christum adimplesse legem & prophetas, passum, crucifi-
xum secundum scripturas, tertia die à mortuis resurrexisse, assumptum in cœlos, atque seden-
tem ad dexteram patris, inde venturum iudicare viuos & mortuos, cuius imperij nō erit fi-
nis. Hæc

nis. Hæc est enim fides nostra catholica & orthodoxa, à beatissimo patre nostro Syluestro G summo pontifice nobis prolata. Exhortans idcirco omnem populum & diuersas gentium nationes hanc fidem tenere, colere, & prædicare, & in sanctæ trinitatis nomine aptissime gratiam consequi, & dominum nostrum Iesum Christum saluatorem, qui cum patre & spiritu sancto per infinita secula uiuit, & regnat, quem Syluester beatissimus pater noster vniuersalis pontifex prædicat, corde deuoto adorare. Ipse enim dominus noster misertus mihi peccatori, misit sanctos suos Apostolos ad visitandum nos, & lumen sui splendoris infulsit nobis; & abstractum à tenebris ad veram lucem & agnitionem me venisse gratulamini. Nam dum valida squalloris lepra totam mei corporis inuassisset carnem, & multorum medicorum conuenientium cura adhiberetur, nec vllius quidem cura promeruissem salutem. Ad hoc H venerunt sacerdotes Capitolij dicentes, mihi debere fieri fontem in Capitolio, & compleri hunc innocentium sanguine, & in eo calente loco me posse mundari. Et secundum eorum dicta aggregatis plurimis innocentibus infantibus, dum vellent sacrilegi paganorum sacerdotes eos mactari, & ex eorum sanguine fontem repleri, cernens serenitas nostra lachrymas matrum eorum, illico exhorruui facinus, miseratusq; eas proprios illis restitui præcepimus filios suos, datiq; vehiculis & donis concessis, gaudentes ad propria relaxauimus. Eadem igitur transacta die, nocturna nobis facta silentia, dum somni tepus aduenisset, assunt Apostoli sanctus Petrus & Paulus dicentes mihi: Quoniã flagitiis posuisti terminum, & effusionem sanguinis innocentis horruisti, missi sumus à Christo domino deo nostro dare tibi sanitatis recuperandę consiliũ. Audi ergo monita nostra, & fac quodcunque indicamus tibi. Syluester episcopus huius ciuitatis ad montem Soracten persecutiones tuas fugiens, in cauernis petrarum cum suis clericis latebram fouet, hunc ad te cum adduxeris, ipse tibi piscinam pietatis ostendet, in qua dum te tertio merferit, omnis te valitudo ista deferet lepræ. Quod dum factum fuerit, hanc vicissitudinem tuo saluatori compensa, vt omnes iussu tuo per totum orbem restaurentur ecclesiæ. Te autem ipsum in hac parte purifica, vt relicta omni superstitione idolorum, deũ viuũ & verũ, qui solus est & verus, adores & excolas, vt ad voluntatem attingas. Exurgens igitur à summo, protinus iuxta id quod à sanctis Apostolis admonitus sum, peregi: aduocatoq; eodem præcipuo & magnifico patre & illuminatore nostro Syluestro vniuersali Papa, omnia à sanctis Apostolis mihi præcepta dixi verba. Percõtati sumus ab eo qui isti dii essent Petrus & Paulus. Ille vero non eos deos vere dici, sed Apostolos saluatoris nostri domini dei Iesu Christi respondit. Et rursum interrogare cepimus eundem beatissimum Papam, vtrum istorum Apostolorum imagines expressas haberet, vt ex pictura disceremus hos esse quos reuelatio docuerat. Tunc idem venerabilis pater imagines eorundem Apostolorum per diaconum suum exhiberi præcepit: quas dum aspicerem, & eorum quos in somno videram figuratos in ipsis imaginibus cognouissem vultus, ingenti clamore coram omnibus satrapis meis confessus sum eos esse quos in somno videram. Ad hæc beatissimus idem Syluester pater noster vrbs Romæ episcopus indixit nobis penitentia tempus intra palatium nostrum Lateranense, in vno cilicio, vt omnia quæ à nobis impie peracta atque iniuste disposita fuerant, vigiliis, ieiuniis atque lachrymis & orationibus apud dominum nostrum Iesum Christum saluatorem impetraremus. Deinde per manus impositionem clericorum, vsque ad ipsum præfulem veni, ibiq; renuncians satanæ pompis & operib; eius, vel vniuersis idolis manufactis, credere me in deum patrem omnipotentem factorem celi & terræ, visibilibus & inuisibilibus, & in Iesum Christum filium eius vnicum dominum nostrum, qui natus est de spiritu sancto, ex Maria virgine, spontanea voluntate coram omni populo professus sum. Benedictoq; fonte illic me trina merfione vnda salutis purificauit. Positoq; me in fontis gremio, manum de cælo me contingentem propriis oculis vidi: de qua mundus exurgens, ab omni me lepræ squallore mundatum agnoscite, leuatoq; me de venerabili fonte, indurum vestibus candidis septiformis gratiæ sancti spiritus consignatione adhibuit beati christi matris vnctione, & vexillum sanctæ crucis in mea fronte limiuit dicens: Signet te deus sigillo fidei suæ, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, in consignatione fidei. Cunctusq; clerus respondit, Amen. Et adiecit præsul, pax tibi. Prima itaque die post perceptum sacri baptismatis mysterium, & post curationem corporis mei à lepræ squallore, agnouit non esse alium deũ nisi patrem & filium & spiritum sanctum, quem beatus Syluester Papa prædicat, trinitatem in vnitatem, vnitatem in trinitate: Nam omnes dii gentium quos vsque hæcenus colui, demonia, opera hominum manufacta comprobantur. Etenim quantam potestatem idem Saluator

A uator noster suo Apostolo beato Petro contulerit in cælo ac terra, lucidissime nobis idem venerabilis pater edixit, dum fidelem eum in sua interrogatione inueniens ait: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Aduertite potentes, & aure cordis intendite, quid bonus magister & dominus suo discipulo iniunxit, inquiens: Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis. Mirum est hoc valde & gloriosum, in terra ligare & soluere, & in cælo ligatum & solutum esse. Et dum hæc prædicante beato Syluestro agnoscerem, & beneficiis ipsius beati Petri integerrime sanitati me comperi restitutum. vtile iudicauimus vnã cum omnibus nostris satrapis & vniuerso senatu, optimatibus meis, etiam & cuncto populo Romano glorię Imperij subiacenti, vt sicut in terris vicarius filij dei esse videtur constitutus, etiam & pontifices qui ipsius principis Apostolorum gerunt vices, principatus potestatem amplius quàm terrena Imperialis nostræ serenitatis mansuetudo habere videtur, concessam à nobis nostrisq; Imperio obtineant, eligentes nobis ipsum principem Apostolorum vel eius vicarios firmos apud deum esse patronos. Et sicut nostra est terrena Imperialis potentia eius sacrosanctam Romanam ecclesiam decreuimus veneranter honorare & amplius quàm nostrum imperium, & terrenum thronum sedem sacratissimam beati Petri gloriose exaltari, tribuentes ei potestatem & glorię dignitatē atque vigorem & honorificentiam Imperialem, atque decernentes sancimus, vt principatū teneat tam super quatuor præcipuas sedes, Antiochenam, Alexandrinam, Constantinopolitanam, & Hierosolymitanam, quamq; etiam super omnes in vniuerso orbe terrarum dei ecclesias. Et pontifex qui pro tempore ipsius sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ extiterit, celsior & princeps, cunctis sacerdotibus totius mundi existat, & eius iudicio quæq; ad cultum dei vel fidei Christianorum stabilitatem procurandam fuerint, disponantur. Iustum quippe est, vt ibi lex sancta caput teneat principatus, vbi sanctarum legum institutor saluator noster beatum Petrum apostolatus obtinere præcepit cathedram, vbi & crucis patibulum sustinens beatae mortis sumpsit poculũ, suiq; magistri & domini imitator apparuit. Et ibi gentes pro Christi nominis confessione colla flectant, vbi eorum doctor beatus Paulus Apostolus pro Christo extenso collo martyrio coronatus est: illic vsque in finem quærant doctorem, vbi sanctum doctoris quiescit corp; & ibi proni ac humiliati cœlestis regis dei saluatoris nostri Iesu Christi famulentur officio, vbi superbi terreni regis seruiebant imperio. Interea nosse volumus omnem populum vniuersarum gentium ac nationum per totum orbem terrarum, construxisse nos intra palatium nostrum Lateranense eidem saluatori nostro domino Iesu Christo ecclesiã à fundamentis, cū baptisterio: & duodecim nos sciat de eius fundamentis, secundum numerũ duodecim Apostolorum, cophinos terræ onustatos propriis asportasse humeris, quam sacrosanctã ecclesiã caput & verticẽ omnium ecclesiarũ vniuerso orbe terrarũ dici, coli, venerari ac prædicari sancimus, sicut per alia nostra Imperialia decreta cõstituimus. Cõstruximus itaque ecclesiã beatorum Petri & Pauli primorum Apostolorum, quas auro & argento locupletauimus, vbi & sacratissima eorum corpora cum magno honore recondentes, thecas ipsorum ex electo, cui nulla fortitudo præualeat elementorum, construximus, & crucem ex auro purissimo & gemmis preciosissimis per singulas eorum thecas posuimus, & clavis aureis cõfiximus. Quibus pro concinnatione luminariorum, possessionum prædia contulimus, & reb; diuersis eas ditauimus, & per nostram Imperialem iussionem sacram, tam in oriente quàm in occidente, vel etiam septentrionali & meridiana plaga, videlicet in Iudæa, Græcia, Asia, Thracia, Africa & Italia, vel diuersis insulis nostra largitate eis concessimus, ea prorsus ratione, vt per manus beatissimi patris nostri Syluestri pontificis successorumq; omnia disponantur. Gaudeat enim vnã nobiscum omnis populus & gentium nationes vniuerso orbe terrarum, exhortantes omnes, vt deo nostro & saluatori Iesu Christo immensas vnã nobiscum referatis gratias, quoniã ipse deus in cælis desuper & in terra deorsum, qui nos per suos sanctos Apostolos visitans, sanctum baptismatis sacramentum percipere, & corporis sanitate dignos effecit, pro quo concedimus ipsis sanctis Apostolis dominis meis beatissimis Petro & Paulo, & per eos etiam beato Syluestro patri nostro summo pontifici, & vniuersalis vrbs Romæ Papæ, & omnibus eius successoribus pontificibus qui vsque in finem mundi in sede beati Petri erunt sessuri, atq; de præfenti concedimus palatium Imperij nostri Lateranense, quod omnibus in toto orbe terrarum præfertur atque præcellit palatiis, deinde diadema, videlicet coronam capitis nostri, simulq; pallium, vel mitram phrygiam, necnõ & superhumeralem, videlicet lorum quod imperiale circũdare asolet collum; verumetiam & chlamydem purpuream

ream atque tunicam coccineam, & omnia Imperialia indumeta, sed & dignitatem Imperia-
 lium praesidentium equitum, conferentes etiam & Imperialia scepra, simulq; & cuncta signa
 atque banna etiam, & diuersa ornamenta Imperialia, & omnem processionem Imperialis cul-
 minis & gloriam potestatis nostrae. Viris enim reuerendissimis, clericis diuersis ordinibus ei-
 dem sacrosanctae Rom. ecclesiae seruientibus, illud culmen, singularitatem, potentiam & pre-
 cellentiam habere sancti, cuius amplissimus noster senatus videtur gloria adornari, id est,
 patritios atq; consules effici, necnon & ceteris dignitatibus Imperialibus eos promulgatibus
 decorari. Et sicut imperiales militia, ita & clerum sanctae Romanae ecclesiae ornari decerni-
 mus. Et quemadmodum Imperialis potentia officii diuersis, cubiculariorum nempe, ostia-
 riorum, atque omnium excubiarum ornatu, ita & sanctam Romanam ecclesiam decorari vo-
 lumus. Et vt amplissime pontificale decus praefulgeat, decernimus & hoc, vt clerici eiusdem
 sanctae Romanae ecclesiae manipulis & linteaminibus, id est, candidissimo colore decorari e-
 quos, & ita equitari. Et sicut noster senatus calciamentis vtitur cum vdonibus, id est, candi-
 do linteamine illustrati, vt sicut caelestia, ita & terrena ad laudem dei decorentur. Prae om-
 nibus autem licentiam tribuentes ipsi sanctissimo patri nostro Syluestro vrbs Romae epi-
 scopo & Papae, & omnibus qui post eum in successum & perpetuis temporibus aduenerint bea-
 tissimis pontificibus, pro honore & gloria Christi dei nostri, in eadem dei magna catholica
 & apostolica ecclesia, ex nostro iudicio, quem placatus proprio concilio clericare voluerit,
 & in numero religiosorum clericorum connumerare nullum ex omnibus praesumentem su-
 perbe agere. Decreuimus itaque & hoc, vt idem venerabilis pater noster Syluester summus
 pontifex, vel omnes eius successores pontifices diadema, videlicet coronam quam ex capite
 nostro illi concessimus, ex auro purissimo & gemmis preciosis vti debeant, & eorum capi-
 te ad laudem dei pro honore beati Petri gestare. Ipse vero beatissimus Papa super coronam
 clericatus quam gerit ad gloriam beati Petri, omnino ipsa ex auro non est passus vti coro-
 na. Phrygium quoque candido nitore splendidam resurrectionem dominicam designans ei-
 us sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & tenentes frenum equi illius pro re-
 uerentia beati Petri, stratoris officium illi exhibuimus, statuentes eodem phrygio omnes eius
 successores singulariter vti in processionibus, ad imitationem Imperij nostri. Vnde vt pon-
 tificialis apex non vilescat, sed magis amplius quam terreni Imperij dignitas & gloria po-
 tentia decoretur, ecce tam palatium nostrum, vt praedictum est, quamque Romanae vrbs, &
 omnes Italiae seu occidentalium regionum prouincias, loca & ciuitates praefato beatissimo
 pontifici nostro Syluestro vniuersali Papae concedimus atque relinquimus, & successorum
 ipsius pontificum potestati & ditioni firma Imperiali censura per hanc diualem nostram sa-
 cram potestatem & pragmaticum constitutum decernimus disponendum, atque iuri sanctae
 Romanae ecclesiae concedimus permanurum. Vnde congruum prospeximus nostrum Im-
 perium & regni potestatem orientalibus transferri & transmutari regionibus, & in Byzan-
 tiae prouinciae in optimo loco nomini nostro ciuitatem aedificari, & nostrum illic con-
 stitui Imperium, quoniam vbi principatus sacerdotum & Christianae religionis caput
 ab Imperatore caelesti constitutum est, iustum non est vt illic Imperator terrenus ha-
 beat potestatem. Haec vero omnia quae per hanc nostram Imperialem sacram, & per alia
 diualia decreta statuimus atque confirmauimus, vsque in finem mundi illibata & inconcul-
 sa permanenda decernimus. Vnde coram deo viuo, qui nos regnare praecipit, & coram
 terribili eius iudicio obtestamur per hoc nostrum Imperiale constitutum, omnes nostros
 successores, Imperatores, vel cunctos optimates, satrapas etiam, amplissimum senatum, &
 vniuersum populum in toto orbe terrarum, nunc & in posterum, cunctis retro temporibus
 Imperio nostro subiacentem, nulli eorum quoquo modo licere haec quae a nobis Imperia-
 li sanctione sacrosanctae Romanae ecclesiae, vel eius omnibus potificibus concessa sunt refragari
 aut infringere vel in quoquam conuellere. Si quis autem (quod non credimus) in hoc
 temerario aut contemptor extiterit, aeternis condemnationibus subiaceat innodatus, & san-
 ctos dei principes apostolorum Petrum & Paulum sibi in praesenti & futura vita sentiat co-
 trarios, atq; in inferno inferiori coeumatus cum diabolo & omnibus deficiat impiis. Huius
 vero imperialis decreti nostri paginam propriis manibus roborantes, super venerandum cor-
 pus beati Petri principis apostolorum posuimus, ibiq; eidem cum apostolo spoudentes nos cuncta
 inuolabiliter conseruare, & nostris successoribus imperatoribus conseruanda in man-
 datis relinqui, patri nostro Syluestro summo pontifici & vniuersali Papae, eiusq; cunctis suc-
 cessoribus

A cessoribus pontificibus domino deo & saluatore nostro Iesu Christo annuente tradimus per-
 enniter atque feliciter possidenda. Et subscriptio imperialis, diuinitas vos conseruet per
 multos annos sanctissimi ac beatissimi patres. Datu Romae sub tertio die Calendas Aprilis, domi-
 no nostro Flauio Constantino Augusto quarto, & Gallicano quarto, viris clarissimis consulis.

Quo tempore actum sit Nicenum Concilium.

C Anones generalium conciliorum a temporibus Constantini coeperunt. In praecedentibus
 nanque annis persecutione feruente docendarum plebium, nisi quae a Romana
 processerunt sede, minime dabatur facultas. Inde Christianitas in diuersas haereses scis-
 fa est, quia non erat licentia episcopis in vnum conuenire nisi tempore supradicti Imperato-
 ris, ipse enim dedit facultatem Christianis libere congregari. Sub hoc etiam sancti patres in
 concilio Niceno de omni orbe terrarum conuenientes, iuxta fidem euangelicam & aposto-
 licam secundum post Apostolos symbolum tradiderunt.

NICENI CONCILII PRAEFATIO.

BEATISSIMO Syluano in vrbe Roma Apostolicae sedis antistite,
 Constantino Augusto & Licinio Caesare, consulatu Palini & Iuliani vi-
 rorum clarissimorum, ab Alexandro C C C. X X X V I. anno mense
 Julio. X I I I. Calend. Iulij, propter insurgentes haereses fides catholica
 exposita est apud Nicaeam Bithyniae, quam sancta & reuerendissima Ro-
 mana complectitur & veneratur Ecclesia, quippe quam trecenti de-
 cem & octo patres, mediantibus Victore atque Vincentio religiosissi-
 mis Romanae sedis presbyteris, inspirante deo, ad obstruenda Arrii ve-
 nena protulerunt. Nam & nonnullae regulae subnexae sunt, quas memorata suscipiens confir-
 mauit ecclesia. Sciendum est sane ab omnibus catholicis, quoniam sancta Ecclesia Romana
 nullis synodicis decretis praelata est, sed euangelica voce domini, & saluatoris nostri prima-
 tum obtinuit, vbi dixit beato Petro apostolo: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo
 Ecclesiam meam, & portae inferi non praeualebunt aduersus eam. Et tibi dabo clauas regni cae-
 lorum, & quaecunque ligaueris super terram, erunt ligatae & in caelo, & quaecunque solueris su-
 per terram, erunt soluta & in caelo. Adhibita est etiam societas in eadem Romana vrbe bea-
 tissimi apostoli Pauli ualis electionis, qui vno die, vnoq; tempore gloriosa morte cum Petro
 sub principe Nerone agonizans coronatus est, & ambo pariter. Ecclesiam sanctam Romanam
 Christo domino consecrauerunt, aliisque omnibus vrbebus in vniuerso mundo sua praesentia
 atque venerando triumpho pratulerunt. Et licet pro omnibus assidua apud dominum om-
 nium sanctorum fundatur oratio, his tamen verbis Paulus beatissimus apostolus Romanis
 proprio chirographo pollicetur, dicens: Testis enim mihi est deus, cui seruius in spiritu meo,
 in euangelio filij eius, quod sine intermissione memoriam vestri facio in orationibus meis.
 Prima ergo sedes caelestis beneficio Romanae ecclesiae, quam beatissimi Petrus atque Paulus
 suo martyrio dedicauerunt. Secunda autem sedes apud Alexandriae beati Petri nomine a Mar-
 co eius discipulo atque Euangelista consecrata est, quia & ipse in Aegypto primus verbum ve-
 ritatis directus a Petro praedicauit, & gloriosum suscepit martyrium. Cui venerabilis succes-
 sit Abilius. Tertia vero sedes apud Antiochiam eiusdem beati Petri apostoli habetur hono-
 rabilis, quia illic priusquam Romam veniret, habitauit, & Ignatium episcopum constituit, &
 illic primum nomen Christianorum nouella gentis exortum est. Nam & Hierosolymitanus
 episcopus pro tanti loci reuerentia ab omnibus habetur honorabilis, maxime quod illic pri-
 mus beatissimus Iacobus qui dicebatur iustus, qui etiam secundum carnem frater domini nu-
 cupatus est, a Petro, Iacobo, & Ioanne apostolis est episcopus ordinatus est. Itaque secundum
 antiquorum patrum definitionem sedes prima in Hierosolymis esse minime dicitur, ne forte
 ab infidelibus aut idiotis sedes domini nostri Iesu Christi (quae in caelo est) in terra esse pu-
 taretur. Etenim sedes eius caelum, terra autem scabellum pedum eius, quoniam ipse est, per
 quem omnia facta sunt, & sine quo factum est nihil, quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso
 sunt omnia, ipsi gloria in secula seculorum, Amen. Apud Ephesum vero beatissimus Ioannes
 apostolus & euangelista multo tempore post domini resurrectionem & ascensionem in cae-
 los, diuina

Ios, diuina inspiratione euangelium conscripsit, atque requieuit. Et ob hoc episcopus Ephesus pro tanti Apostoli & Euangelistae memoria, ceteris episcopis metropolitanis in synodis honorabiliorum obtinet sedem.

Sed quoniam de concilio Niceno differendum est, quae haec fecit causa, ut post illam apostolorum gloriosam praedicationem, quae in omnem terram mirabiliter diffusa est, sub Constantino Augusto, tanti congregarentur episcopi? Rufini nobis decimus liber, qui coniunctus est nouem libris Ecclesiasticae historiae, quos vir eruditissimus Eusebius Caesariensis adidit, necessario profertur ad medium, ut pauca quae eius inter initia de Arrii peruersitate conscripta sunt, memorentur: quia dubium non est, ideo trecentos decem & octo sanctissimos patres ex vniuerso orientali orbe in Nicæa Bithyniae congregatos, ut Arrii impiū dogma Christi auxilio funditus damnetur, & salubri prouidentia constituerent, quid in sancta catholica ecclesia debeat obseruari. Iam ad locum ex lib. x. Rufini: Igitur cum apud Alexandria post Achillem qui Petri martyrio successit, suscepisset Alexander sacerdotium, quia pax nostris & quies a persecutionibus erat, atque ecclesiarum gloria confessorum meritis gaudebat, prosperitas rerum nostrarum domestica contentione turbabatur. Etenim presbyter quidam apud Alexandriam nomine Arrius, vir ipse & forma magis quam virtute religiosus, sed gloriae laudisq; & nouitatis improbe percupidus, praua quaedam de Christi fide proferre, & quae arte inquisitionis inuenerat cepit. Abscindere enim ac separare ab illa aeterna & ineffabili dei patris substantia vel natura, filium conabatur. Quae res in ecclesia plurimos conturbabat, & a dulci mentis tranquillitate dimouebat. Sed cum Alexander episcopus natura lenis, & quietus, assidue commonitionibus Arrium cuperet a prauo incepto & assertionibus impiis reuocare, nec tamen res ex sententia procederet, & quod plerosque quodam contagio pestiferæ assertionis infecerat, non solum apud Alexandria, verum & per alias prouincias disperferat verbes; perniciosum fore credens, si dissimularet a talibus, plurimis consacerdotibus suis rem indicat. Quæstio laicis innotescit. Sermo vsq; ad aures religiosi principis (quippe qui omni studio & diligentia curaret quae nostra sunt) pervenit. Tum ille ex sententia sacerdotum apud urbem Nicæam episcopale concilium conuocat, ibiq; Arrium trecentis decem & octo episcopis residentibus adesse iubet, ac de eius propositionibus & quæstionibus iudicare. Sed in eo concilio admirabile factum principis non puto reticendum. Etenim cum ex omnibus penè locis episcopi conuenissent, & (ut fieri solet) diuersis ex causis inter se quædam iurgia detulissent, interpellabatur frequenter a singulis, offerebantur libelli, culpæ proferebantur, & magis ad hæc quam ad id pro quo fuerat ventum, animos dabant. At ille videns quod per huiusmodi iurgia causa summi negocij frustraretur, diem certum statuit quo vnusquisque episcoporum, si quid querimoniarum habere videretur, deferret. Cum resedisset, suscepit a singulis libellos: quos simul omnes in sinu suo continens, nec in eis quod contineretur aperiens, ait ad episcopos: Deus vos constituit sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoque iudicandi: & ideo nos a vobis recte iudicamur, vos autem non potestis ab hominibus iudicari. Propter quod dei solius inter vos expectate iudicium, ut & vestra iurgia quæcunque sunt, ad illud diuinum referentur examen, vos etenim nobis a deo dati estis dii. Conueniens non est, ut homo iudicet deos, sed ille solus de quo scriptum est: Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos discernit. Et ideo his ommissis alia quae ad fidem dei pertinent, absque vlla animorum contentione discutite. Cum hæc dixisset, omnes querimoniarum libellos iussit exuri, ne innotesceret illi odium & suggillatio sacerdotum. Verum cum per dies multos in episcoporum concilio de fide quæstio verteretur, & nonnulli diuersa sentirent ac vehementer ceptis Arrii fauerent, plures tamen erant qui impium execraretur inceptum. Cumq; in eodem concilio esset confessorum magnus numerus sacerdotum, omnes Arrii nouitatibus aduersabantur. Fauebant vero ei viri in quæstionibus callidi, & ob id simplicitati fidei aduersabantur. Quanta vero habeat virtutem fidei simplicitas, etiam ex his quae ibi gesta sunt, cognoscimus. Etenim cum pro studio religiosi imperatoris ex omni terra sacerdotes dei conuenissent, opinione commoti philosophi quoque & dialectici valde nobiles & opinatissimi conuenerunt. In quibus quidam insignis in arte dialectica per dies singulos conflictum summi certaminis cum episcopis nostris viris æque in dialectica non improbabili eruditis mouebat. Et fiebat inges spectaculum conuenientibus ad audiendum doctis & literatis viris, nec tamen villo genere philosophus concludi a quoquam poterat aut constringi. Tanta enim dicendi arte obiectis quæstionibus occurrebat, ut vbi maxime putaretur astrictus, velut anguis lubricus elabere-

pag. 81.

- A** tur. Sed ut ostenderet deus, quia non in sermone regnum dei, sed in virtute consistit, quidam ex confessoribus simplicissimæ naturæ vir, & nihil aliud sciens nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum, inter ceteros auditores episcopos aderat. Qui cum vidisset philosophum insultantem nostris, & callida se disputationis arte iactantem, poscit ab omnibus locum, velle se paucis cum philosopho sermocinari. Tum vero nostri qui simplicitatem viri & imperitiam in sermone duntaxat nosset, pauere, & velut pudorem quendam pati, ne fortè apud callidos homines risui efficeretur sancta simplicitas. Perstitit tamen senior & hinc mouit sermonis exordium. In nomine, inquit, Iesu Christi, philosophe audi quæ vera sunt. Deus vnus est qui fecit cælum & terram, quique homini quem de limo terræ formauerat spiritum dedit, vniuersa quæ videntur sibi virtute verbi sui creauit, & spiritus sui sanctificatione firmavit: hoc verbum ac sapientia quam nos filium dicimus, humanos miseratus errores, ex virgine nascitur, & per passionem mortis a perpetua nos morte liberavit, ac resurrectione sua aeternam nobis contulit vitam, quem expectamus iudicem omnium quæ egerimus esse venturum. Credis hæc ita esse philosophus? At ille ac si nunquam vllum sermonem contradicendi didicisset, ita obstupefactus virtute dictorum mutus ad omnia hoc solum potuit respondere. Ita sibi videri, nec aliud verum esse quam dixerat. Tunc senior: Hæc, inquit, si ita esse credidisti, surge & sequere me ad dominicum, & huius fidei signaculum suscipe. Et ita philosophus Christianus effectus tandem se gratulatus est victum.
- C** In illo etiam concilio fuit Paphnutius homo dei episcopus Aegypti, in quo tanta virtute inerat gratia, ut signa per eum non minus quam dudum per apostolos fierent. Quo etiam in tempore & Spyridion Cyprius episcopus insignis habebatur. Tales igitur in illis adhuc temporibus multi viri in ecclesiis domini refulgebant, ex quibus plurimi in illo concilio fuerunt. Interea per dies singulos agitabatur conuentus, nec facile aut temere tanta statuere audebāt, & vocabatur Arrius frequenter in concilium, & assiduo tractatu assertiones eius discutiebatur, & quod aduersum hæc tenere deberent ac statui, summa cum deliberatione quærebant. Verum post diutinum multumq; tractum, placuit omnibus ac velut vno cunctorum ore & corde decernitur Homouison conscribi debere, id est, eiusdem cum patre substantiæ filium confiteri, atque firmissima omnium sententia pronunciatum. Decem & septem soli tunc fuisset dicuntur quibus Arrii magis fides placeret, extrinsecus creatum dei filium ex nullis substantibus, & non ex ipsa patris deitate progenitum confirmantes. Defertur ad Constantinum sacerdotalis concilij sententia, ille tanquam a deo prolatam veneratur. Cui si quis tentasset obniti, velut contra diuina statuta venientem, in exilium se protestatur acturum.

CANONES NICENI CONCILII QVOD

actum est sub Constantino Imperatore, Paulino & Iuliano

Consulibus fratribus, CCCLXIII.

III. Calendas Iulii.

F

FVM conuenisset hoc sanctum & magnum concilium apud Nicæam ciuitate prouinciae Bithyniae, statuta sunt ab eis hæc quae infra scripta sunt, ex Graeco in Latinum versa sermonem.

1 Si quis in ægritudine vel a medicis sectus est, vel a barbaris castratus, placuit ut iste permaneat in clero. Si quis autem sanus seipsum abscindat, etiam si est in clero, cessare debet, & ex hoc nullum tale oportet ordinari. Sicut autem de his qui vel affectauerint hæc, vel ausi sunt seipsum abscindere, hæc quae dicimus statuta sunt, ita si qui a barbaris vel a dominis suis secti & probabilis vitæ sint, tales suscipit ecclesiastica regula in clerum.

2 Quoniam multa siue per necessitatem, siue ex quacunque causa contra regulam gesta sunt, ita ut homines ex vita gentili nuper adhuc catechizati, vel instituti, statim ad spiritualem baptismum venissent, & continuo cum baptizati sunt, etiam ad episcopatum, vel ad presbyterium prouecti sunt. Recte igitur visum est de cetero nihil tale debere fieri. Nam & tempore opus est ut sit catechumenus, & post baptismum multa probatione indiget. Euidens namque est apostolicum præceptum dicens: Non neophytum, ne fortè elatus in iudicium incurrat & laqueum

laqueum diaboli. Si vero procedente tempore aliquod peccatum admiserit, & cōiūctus duobus vel tribus testib⁹ fuerit, cesset à clero qui huiusmodi est. Si quis vero præter hæc facit tāquam contraria statutis sancti concilij gerens, ipse periclitabitur de statu sui cleri.

3 Omnibus modis interdixit sancta synodus, neque episcopo, neque presbytero, neque diacono, neque vlli clericorum, omnino licere habere secum mulierem extraneam, nisi fortè mater, aut soror, aut auia, aut amita, vel matertera sit: in his nanque solis personis, & harum similibus, omnis quæ ex mulieribus est suspicio declinatur: qui autem præter hæc agit, periclitatur de clero.

4 Episcopum oportet ab omnib⁹ episcopis, si fieri potest, qui sunt in prouincia eius ordinari. Si vero hoc difficile fuerit, vel aliqua vrgēte necessitate, vel itineris longitudine, certe tres episcopi debent in vnum esse congregati, ita vt etiam cæterorum qui absentes sunt, consensum literis teneant, & ita faciant ordinationem. Potestas sanè vel confirmatio pertinebit per singulas prouincias ad metropolitanum episcopum.

5 Seruetur ista sententia, vt hi qui ab aliis excommunicantur, ab aliis ad communionem non recipiantur. Requiritur sanè si fortè aliqua indignatione, aut contentione, aut qualibet commotione episcopi sui excommunicati sint. Vt ergo digna hæc possint examinatione perquiri, recte visum est per singulos annos in singulis prouinciis bis in anno episcoporum concilium fieri, vt simul in vnum conuenientes ex communi prouincia huiusmodi examinent quæstiones, vt ita demum hi qui ob culpas suas episcoporum suorum offensas merito contraxerunt, digne etiam à cæteris excommunicati similiter habeantur, quousq; in cōmuni vel ipsi episcopo suo visum fuerit humaniorem circa eos ferre sententiam. Habeatur autè semel concilium ante dies quadragimæ, vt omnibus si quæ sunt similitudinibus amputatis, mundum solenne deo munus possit offerri. Secundum vero agatur circa tempus Autumni.

6 Mos antiquus perduret in Aegypto, vel Libya, & Pentapoli, vt Alexandrinus episcopus horum omnium habeat potestatem, quoniam quidem & Romano episcopo parilis mos est. Similiter autem & apud Antiochiam cæterasq; prouincias honor suus vnicuiq; seruetur ecclesie. Per omnia autem manifestum est, quod si quis præter voluntatem & conscientiam metropolitani episcopi fuerit ordinatus, hunc concilium magnum & sanctum censuit non debere esse episcopum. Sanè si communi omnium consensu rationabiliter probato secundum ecclesiasticam regulam duo vel tres animositate ducti per contentionem contradicant, obtineat plurimorum sententia sacerdotum.

7 Quoniam mos antiquus obtinuit, & vetusta traditio, vt Eliæ Hierosolymorū episcopo primus honor deferatur, habeat consequenter honorem, manentem tamen metropolitanæ ciuitatis propria dignitate.

8 Si qui voluerint venire ad ecclesiam catholicam ex Nouatianis, placuit sancto concilio vt ordinentur, & sic maneant in clero. Ante omnia autem hanc habeant confessionem quam per scripturam exigi oportet, vt fateantur se communi consensu catholice ecclesie statuta obseruatuos, id est communicatuos se & his qui fortè secundas nuptias experti sunt, vel his qui persecutionis tempore lapsi sunt, quibus tamen lapsis pœnitentiæ modus & tempus ascriptum est, vt in omnibus sequantur ea quæ in ecclesia catholica obseruantur. Et sicubi iidem ipsi fuerint inuenti siue in vicis seu in vrbibus clerici ordinati à catholicis, sic etiam in clero persistant, vnusquisque tamen in suo ordine. Si vero episcopus vel presbyter catholice ecclesie fuerit ad quem aliqui ex his accedunt, certum est quod episcopus quidem catholicus suam habeat dignitatem. Similiter autem presbyteri & diaconi habeant. Hi vero qui ab istis veniunt, si fortè episcopus fuerit habeat sacerdotij dignitatem, nisi fortè placcat episcopo catholico concedere ei etiam episcopalis nominis honorem. Si vero non placuerit, inueniat ei locū vt sit in parœcia coepiscopus, aut in clero presbyter, & in ciuitate vna non videantur duo episcopi esse, & ille omnimode in clero permanere videatur.

9 Si qui examinatione promoti presbyteri sunt, & postea examinati confessi sunt peccata sua, & cum confessi fuissent contra regulam venientes, homines manus eis temere imposuerunt, hos ecclesiasticus ordo non recipit. In omnibus enim quod irreprehensibile est defendit ecclesia.

10 Quicumque ex lapsis per ignorantiam sunt ordinati, vel contemptum eorum qui eos ordinauerunt, hoc non præiudicat regulæ ecclesiasticæ, cum enim compertum fuerit deponantur.

Placuit

A II Placuit sanctæ synodo, licet indigni sint misericordie, tamen aliquid circa eos humanitatis ostendi. Si quos ergo ex animo pœnitet, tribus annis inter pœnitentes habeantur. Si tamen fideles sunt, septem annis aliis inter pœnitentes sint, duobus autem annis iidem sine oblatione in oratione sola participent populo. Si qui vero per dei gratiam vocati primo quidè ostenderunt fidem suam, deposito militiæ cingulo, post hæc autem ad proprium vomitum reuersi sunt, vt & pecunias darent, & ambirent redire rursus ad militiam, isti decem annis sint inter pœnitentes, post primum triennium quo fuerint inter audientes. Ab omnibus vero illud præcipue obseruetur, vt animus eorum & fructus pœnitentiæ obseruetur. Quicumque enim cum omni timore & lachrymis perseuerantibus & operibus bonis conuersationem suam

B non verbis solis, sed opere & veritate demonstrant, cum tempus statutum etiam ab his fuerit impletum, & orationibus iam cœperunt cōmunicare, licebit etiam episcopo humanius circa eos aliquid cogitare. Qui vero indifferenter habuerint lapsum, & sufficere sibi quod ecclesiam introierunt arbitrantur, isti omnimodo tempora statuta complebunt.

12 De his vero qui recedunt ex corpore, antiquæ legis regula obseruabitur etiam nunc, ita vt si fortè quis recedit ex corpore necessario vitæ suæ viatico non defraudatur. Quod si desperatus aliquis recepta communionem superuixerit, sit inter eos qui sola oratione communicant. De omnibus tamen his qui à corpore recedunt, in tradendo eis communionem & cura & probatio sit episcopi.

C 13 Placuit hoc sancto & magno concilio de catechumenis qui lapsi sunt, vt tribus annis inter audientes verbum sint tantummodo, post hæc vero orent cum catechumenis.

14 Peruenit ad sanctum concilium quod in locis quibusdam & ciuitatibus, presbyteris sacramenta diaconi porrigant, hoc neque regula, neque consuetudo tradidit, vt hi qui offerendi sacrificij non habent potestatem, his qui offerunt corpus Christi porrigant. Sed & illud innotuit, quod quidam diacones etiam ante episcopos sacramenta sumunt. Hæc omnia amputentur, & accipiant secundum ordinem post presbyteros ab episcopo vel à presbytero sacramentum communionem. Quod si non fuerit in præsentia vel episcopus vel presbyter, tunc ipsi proferrant & edant. Sed nec sedere quidem licet in medio presbyterorum diacones. Si quis autem

D non vult his sufficiens esse, post hanc definitionem cesset esse diaconus.

15 Propter multas perturbationes & frequentes tumultus seditionum quæ fieri solent, placuit omnimodo istam abscondi consuetudinem quæ contra regulam est, sicubi tamen sit, id est, ne de ciuitate in ciuitatem transeat vel episcopus, vel presbyter, vel diaconus. Si quis vero post hæc statuta sancti huius concilij tale aliquid agere tentauerit, infringetur omni genere huiusmodi conatus, & restitatur propriæ ecclesie in qua ordinatus est.

16 Si qui vero timorem dei ante oculos non habentes, neque ecclesiastica statuta custodiētes, recesserint ab ecclesia sua, siue presbyter siue diaconus, vel in quocunque ecclesiastico ordine positi fuerint, non debent suscipi in ecclesia, sed cum omni necessitate cogantur vt redeant ad ecclesiam suam: quod si permanserint, excommunicare eos oportet.

E 17 Si quis ausus fuerit aliquem qui ad alterum pertinet ordinare in sua ecclesia, cum non habeat consensum episcopi ipsius à quo recessit clericus, irrita erit huiusmodi ordinatio.

18 Quoniam multi clerici auaritiæ causa turpia lucra sectantes, obliti sunt diuini præcepti, quo dictum est, Qui pecuniam suam non dedit ad usuram, foenerantes centesimas exigant: statuit hoc sanctum concilium, si quis inuentus fuerit post hanc definitionem usuras accipere, vel ex quolibet tali negotio turpia lucra sectari, vel etiam species frumentorum ad sextuplum dare, omnis qui tale aliquid conatus fuerit ad quæstum deiiciatur à clero, & alienus ab ecclesiastico habeatur gradu.

19 Si quis confugit ad ecclesiam catholicam de Paulianistis & Cataphygis, statutum est rebaptizari eos debere. Si qui vero clerici erant apud eos, si quidè inculpati fuerint, & irreprehensibiles, rebaptizati rursus etiam ordinentur ab episcopo Ecclesie catholice. Si vero examinati minus fuerint apti deprehensi, deponi eos oportet. Similiter autem & circa diacones, & de omnibus qui in eodem clero inueniuntur, eadem forma seruabitur. Cōmemorauimus autem diaconissas quæ in hoc ordine inuentæ sunt, quæ nec manus impositionē aliquam habent, vt omnimodo inter laicas habeantur. Similiter autem diaconissæ quæ in catholico canone non habentur, simili loco, id est laicæ & tanquam non consecratæ deputentur.

20 Quoniam sunt in die dominica quidam ad orationem genua flectentes, & in diebus pentecostes, propterea est itaque statutum à sancta synodo, quoniam consona & conueniens

o niens

niens per omnes Ecclesias custodienda consuetudo est, ut stantes ad orationem domino vota reddamus.

SYMBOLVM EIVSDEM NICENI CONCILII.

Credimus in vnum deum patrem omnipotentem, visibilem & inuisibilem conditorem. Et in vnum dominum Iesum Christum filium dei, natum de patre vngenum, hoc est de substantia patris, deum de deo, lumen de lumine, deum verum de deo vero, natum, non factum, consubstantialē patri, id est vnius substantiæ cum patre (quod Græci homoussion dicunt) per quem omnia facta sunt quæ in cælo & in terra. Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit de cælis, & incarnatus est, atque homo factus est, passus, mortuus est, & resurrexit tertia die, ascendit ad cælos, venturus iudicare viuos & mortuos. Et in spiritum sanctum. Eos autem qui dicunt, erat quando non erat, & antequam nasceretur non erat, & quod ex nullis existentibus factus est, aut ex aliqua substantia vel natura, eum dicentes esse mutabilem, & conuertibilem filium dei perhibendo, hos anathematizat & condemnat catholica & apostolica ecclesia. Hæc est fides quam exposuerunt patres primum quidem aduersus Arrium blasphemum, dicentē creaturam esse filium dei, & aduersus omnē hæresim, Sabellij, Fotini, Pauli Samosatani, Manichæi, Valerini, Martionis, & aduersus omnem omnino hæresim, si qua insurrexerit contra catholicam & apostolicam ecclesiam, quam omnes condemnauerunt Nicæa congregati episcopi trecenti decem & octo.

CONCILIVM CONSTANTINOPOLITANVM,
habitum ab C. L. Episcopis, sub Theodosio maiore, Sargio & Eucherio conf. era. CCCCXIX.
aduersus Macedonium.

Hæc regulæ siue definitiones sunt expositæ ab Episcopis C. L. qui in vno Constantinopolim conuenerunt, quando beatus Nectarius episcopus ordinatus est, damnato Maximo Cynico, quorum nomina & prouinciæ continentur in Græco.

1 Canon primus: Non spernendam esse fidem patrum trecentorum decem & octo, qui in Nicæa Bithyniæ conuenerunt, sed manere eam ratam oportet: & anathematizare omnem hæresim, specialiter autem Eunomianorum, imò Anomianorum, qui Latine sine lege dicuntur, & Arrianorum siue Eudoxianorum semina Arrianorum, nec non Pneumatomachorum, id est qui contra spiritum sanctum pugnant: & Sabellianorum & Marcellianorum & Fotinianorum & Apollinaristarum.

2 Episcopi qui extra dioccesim sunt, ad ecclesias quæ extra terminos eorum sunt, non accedant, neque confundant & permisceant ecclesias secundum regulas constitutas. Alexandriæ quidem episcopi solius Orientis curam gerant, seruatis honoribus primatus ecclesiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicenæ synodi continetur. Sed & Asiæ diocesis episcopi ea quæ sunt in Asia, & quæ ad Asianam tantummodo dioccesim pertinent, gubernent. Ponti autem episcopi, Ponticæ tantum diocesis habeant curam. Thraciæ vero, ipsius tantummodo Thraciæ.

3 Non inuitati episcopi vltra dioccesim accedere non debent super ordinandis aliquibus, vel quibuscunque disponendis ecclesiasticis causis, seruata regula quæ supra scripta est, de vnaquaque diocesi: manifestum namque est, quod per singulas quasque prouincias prouincialis synodus administrare & gubernare omnia debeat, secundum ea quæ sunt in Nicæa definita.

4 Ecclesias autem dei quæ sunt in Barbaricis gentibus constitutæ, regere atque administrare oportet secundum consuetudinem quæ à patribus obtinuisse dinoscitur.

5 Constantinopolitanæ ciuitatis episcopum habere oportet primatus honorem post Romanum episcopum, propter quod sit noua Roma.

6 Propter totius indisciplinationis eius doctrinam quæ Constantinopoli orta est, ut neque maximus

A maximus fuisse aut esse etiam putetur episcopus statutum est, neque hi qui ab eo sunt ordinati qualemcunque gradum clericatus obtineant, omnibus scilicet quæ circa eum vel ab eo gesta sunt in irritum reuocatis.

SYMBOLVM EIVSDEM CONCILII CONSTANTINOPOLITANI.

Credimus in vnum deum patrem omnipotentem factorem cæli & terræ, visibilem omnium & inuisibilem conditorem, & in vnum dominum Iesum Christum filium dei vngenum ex patre natum ante omnia secula, deum ex deo, lumen ex lumine, deum verum ex deo vero, natum non factum, homoussion patri, hoc est, eiusdem cum patre substantiæ, per quem omnia facta sunt quæ in cælo & quæ in terra, qui propter nos homines, & propter nostram salutem, descendit de cælis, & incarnatus est de spiritu sancto, ex Maria virgine homo factus, passus est sub Pontio Pilato, ac sepultus, & tertia die resurrexit, ascendit in cælos, sedet ad dextram patris, inde venturus est cum gloria iudicare viuos & mortuos, cuius regni non erit finis. Credimus in spiritum sanctum dominum & vniuersificatorem ex patre procedentem, cum patre & filio adorandum & conglorificandum, qui locutus est per prophetas, vnam catholicam & apostolicam ecclesiam. Confitemur vnum baptisma in remissionem peccatorum, expectamus resurrectionem mortuorum, & vitam futuri seculi, Amen.

Nomina C. L. Sectarius Constant. Timotheus Alexandriæ, Dorotheus à Corintho, Cyrillus Hierosolymitanus, Calasius Casarien. Macer Hiericontius, Dionys. Diospolitianus, Priscianus Nicopolitanus, Saturninus, Sebastien. Auxentius Ascalo. Elianus Raniensis, Zenon Tyrius, Paulus Sydo. Deisbus à Ptolomaida, Philip. Damaf. Varachus Peneacensis, Timotheus, Basilides, Abbibo, Mochinius Araclensis, & cæteri.

D SYNODVS EPHESINA PRIMA DVCENTORUM Episcoporum, Habita aduersus Nestorium Constantinopolitanum Episcopum, qui purum hominem ex sancta virgine Maria natum asseruit, ut aliam personam carnis, aliam faceret deitatis, nec vnum Christum in verbo dei & carne sentiret, sed separatim atque seiunctim alterum filium dei, alterum hominis prædicaret. Conuenit autem hæc synodus Theodosio iuniore tertio decimo, & Valentiniano tertio consulibus, era. CCCCLXVIII. Cui synodo præfedit beatus quondam Cyrillus Alexandriæ Episcopus, qui cum omni concilio ad eundem Nestorium hæc synodalia decreta transmisit.

EPISTOLA EPHESINI CONCILII ad Nestorium.

RELIGIOSO & deo amabili confacerdoti Nestorio Cyrillus, vel quicumque sunt apud Ephesi synodum. Cum saluator noster aperte pronunciet, qui diligit patrem aut matrem super me, non est me dignus: & qui diligit filium aut filiam super me, non est me dignus: quid nos patiamur qui deposcimus à tua religione, ut te super Christum saluatorem omnium diligamus? Quid enim nobis in die iudicii proderit, aut quam satisfactione reperire poterimus propter tam diuturnum silentium de prolati à te contra eum blasphemias? Et si quidem te tantummodo læderes, docens ista vel sentiens, sollicitudo nobis minor existeret. Cum vero totam scandalizaueris ecclesiam, & fermentum insolite prauitatis & nouæ hæresis miscueris in populis, nec tantum ibidem positus, sed vbique consistentibus (nam tuarum expositionum libri per cuncta vulgati

gati sunt) pro nostro silentio quæ oratio vltra vel excusationis sermo sufficiat: Aut quomodo G
 nõ necesse sit meminisse Christi domini sic dicetis: Nõ putetis quod venerim pacem mitte-
 re in terram: non veni pacem mittere sed gladiũ: veni enim separare hominẽ aduersus patrẽ
 suum, & filiam aduersus matrem suam. Nam cum læditur fides, parentum reuerentia velut
 inutilis & periculosa despicitur, & amor erga filios fratresq; vitatur, ad postremum etiam fu-
 per ipsam vitam mors potius a pijs viris eligitur, vt meliorem resurrectionem (sicut scriptũ
 est) consequantur. Ecce itaq; te simul cum sancta synodo quæ apud amplam urbem Romam
 congregata est, præsidente sanctissimo & reuerendissimo patre & confacerdote nostro Cæ-
 lestino episcopo, his scriptis synodicis te etiam tertio conuenimus, consilium dantes vt à tam
 prauis abstineas dogmatibus quæ & sentire cognosceris & docere: recipias vero fidem re-
 ctam ecclesijs per beatissimos apostolos & euangelistas ab initio traditam, qui & oculis inspe-
 xerunt, & ministri verbi fuisse monstrantur: Quod si hoc religio tua facere distulerit, iuxta
 dilationem literis præfinitam sanctissimi & reuerendissimi confacerdotis nostri Romanæ
 præfulis ecclesiæ Cælestini, scias te nullam sortem habere nobiscũ, nec locum aut cõuiuium
 cum dei sacerdotibus & episcopis obtinere. Nõ enim fas est cõteri non solũ ecclesias ita tur-
 batas & scandalizatas populis, fidemq; rectissimã violatam dissipatamq;, quin etiam gregem
 quẽ custodire debueras, si quidem iuxta nos amator recti dogmatis extitisses, sanctorũ patrũ
 vestigia pia cõsectans. Omnes itaq; quos propter fidem tuam religio à cõmunionem remouit, aut
 ab ordine suo deposuit laicos & clericos in nostram cõmunionem recipimus, nõ enim iustũ est
 eos tuis decretis opprimi qui nouerunt recta sentire: qui etiã benefacientes tibi prudētissime
 restiterunt, hoc idem nanq; in epistola quam misimus ad præfulem amplæ Romæ sanctum
 & cõepiscopum nostrum Cælestinum significare curasti. Non autem sufficit vel tuæ religio-
 nis tantummodo fidei symbolum confiteri, quod expositum est per idem tempus, spiritu san-
 cto largiente, & venerando & magno concilio apud Nicæam congregato. Hoc enim non
 intellexisti, nec recte interpretatus es, quinimo peruersè, licet sonu vocis eadem verba protu-
 leris. Sed consequens est etiam iureiurando fateri te quod anathematizos quidem tuã polluta
 & prophana dogmata, sentias autem & doceas quæ nos vniuersi per orientem seu per occi-
 dentem episcopi & magistri, præfulisq; populorum credimus & docemus. Epistolis autem ab
 Alexandria tuæ religionis directis, ecclesia consensus præbuit, tam ea quæ apud urbem Ro-
 manam conuenit sancta synodus, quàm etiam nos omnes velut recte irreprehensibilitẽrque
 conscriptis. Subdidimus autem his nostris quæ sentire oporteat & docere, & à quibus absti-
 nere conueniat, hæc est enim fides catholicæ ecclesiæ, cui cuncti consentiunt orthodoxi per
 orientem occidentemq; pontifices.

C Redimus in vnum deum patrẽ omnipotentem, omnium visibilium & inuisibilium cõ-
 ditorem, & in vnũ dominum nostrũ Iesum Christum filium dei, natũ de patre vnige-
 nitũ, hoc est, ex substantia patris, deum ex deo, lumẽ de lumine, deũ verum ex deo vero,
 natum nõ factum, Homouision patris, hoc est, vnus cũ patre substantiæ, per quem omnia facta
 sunt in cælo & in terra, qui propter nos homines & propter nostrã salutẽ descendit de cælis.
 Et incarnatus est, & homo factus passus est, & resurgens tertia die ascendit in cælos, inde vêtus-
 tus iudicare viuos & mortuos. Et in spiritu sanctum. Eos autẽ qui dicunt, erat tẽpus quando
 nõ erat, & antequã nasceretur nõ erat, & quia ex nullis existentibus factus est, aut ex alia sub-
 stantia vel essentia esse dicunt, aut cõuertibilem vel cõmutabilem dei filiũ, anathematizat ca-
 tholica & apostolica ecclesia. Sequentes itaq; omnium sanctorũ patrum cõfessiones, quas lo-
 quente in eis sancto spiritu protulerunt, & intentioni quæ est in eorum intellectibus æquis ve-
 stigijs inherentes, atq; iter ambulantes regium, profitemur quod ipsũ vnigenitũ dei verbũ
 natum ex ipsa patris essentia de deo vero deus verus, lumen de lumine, per quẽ omnia facta
 sunt, siue in cælis siue in terra, salutis nostræ causa descendens ad exinanitionem sese dignatus
 est inclinare, natus autẽ & homo factus, id est, carnẽ de virgine sancta suscipiens, eamq; pro-
 priam faciens, natiuitatem nostrã ex vulua sustinuit, homo de muliere procedens, nec quod
 erat abiiciens. Nam licet factus sit in assumptione carnis & sanguinis, tamen etiam quod erat
 deus natura scilicet & veritate persistens. Nec carnem itaq; dicimus in naturam deitatis esse
 conuersam, nec in substantiam carnis inseparabilem dei verbi essentiam cõmutatam. Incon-
 uertibilis est enim & incõmutabilis, idemq; ipse iuxta scripturas iugiter permanens. Visus est
 autem & paruulus, positusq; in cunabilis, & sinibus genitricis virginis constitutus vniuersam
 creaturam replebat vt deus genitori suo indiuisus existeret. Quod diuinũ est enim, sine quã-
 titate,

A titate, & sine mole cognoscitur. Nec vllis terminis contineri verbum dei secundũ substantiam
 consistentes, vnũ adoramus filium & dominum Iesum Christum, nõ seorsum ponentes,
 & determinantes hominẽ deum velut inuicem sibi dignitatis & autoritatis vnitati coniun-
 ctum, hoc enim nouitas vocis est, & nihil aliud: nec item Christum specialiter nominãtes dei
 verbũ quod ex deo est, nec alterũ similiter Christum specialiter qui de muliere natus est, sed
 vnũ solũmodo Christum dei patris verbum cum propria carne cognoscimus. Tunc enim
 etiam iuxta nos vnctus est, quãuis spiritum dignis ipse cõtulerit, & nõ ad mensurã, sicut bea-
 tus Ioãnes euangelista asseruit. Sed nec illud dicimus, quod dei verbũ velut hominem cõmu-
 nem qui de sancta virgine natus est habitauerit, nec deum homo Christus habitatorem pos-
 sidere credatur. Quãuis enim habitauerit in nobis, & dictum sit in Christo habitare om-
 nem plenitudinem deitatis corporaliter, attamen intelligimus verbum quod caro factum
 est non sicut in sanctis habitare dicitur, nec talem in ipso habitationem factam definire ten-
 tabimus, sed vnus iuxta naturam nec in carnem penitus cõmutatus talem sibi fecit habitatio-
 nem, qualem & anima hominis habere creditur, ad proprium corpus. Vnus igitur est Chri-
 stus & dominus, non velut coniunctione qualibet in vnitatem dignitatis & autoritatis hominis
 habentis ad deum. Non enim potest vnire naturam sola dignitatis equalitas. Deniq; Petrus &
 Ioannes æqualis sunt ad alterutrum dignitatis, propter quod Apostoli & sancti discipuli esse
 monstrantur, veruntamen vterque non vnus est. Nec iuxta collationem vel connexionem
C modum coniunctionis aduertimus, hoc enim ad vnitatem non sufficit naturalem: nec se-
 cundum participationis effectum nos etiam sicut adhærentes domino vnus cum eo spiritus
 sumus, imò potius coniunctionis nomen euitamus, tanquam non existens idoneum quod si-
 gnificat vnitatis arcanũ. Sed neq; deum aut dominũ Christi verbum dei patris asserimus, ne
 iterum manifestus in duo diuidam, vnũ Christum filium & dominum, & in crimen sacri-
 legij recidamus, deum illi seipsum facientes & dominum. Vnitus quippe sicut superius dixi-
 mus deus verbum carni secundum substantiã, deus quidem est omnium & dominator vniuer-
 sitatis. Verũtamen nec seruus est sibi ipsi nec dominus, quoniã ineptum est vel potius impium
 hoc sentire vel dicere. Quãuis enim dicat deũ suum patrẽ, cum sit deus & de substantia eius,
D tamen nullatenus ignoramus quod manens deus homo quoq; factus est, qui sub deo debitam
 legem naturæ humanitatis assumeret. Ipse vero sibi quomodo vel deus poterit esse vel domi-
 nus: ergo sicut homo quantũ decenter exinanitionis mensuræ cõgruit sub deo esse, nobiscum
 esse decreuit. Hoc etiã quomodo sub lege factus est, quãuis ipse promulgauerit legẽ, & legis-
 lator vt deus existeret, cauemus de Christo dicere. Propter assumentẽ veneror assumptũ. Et
 propter inuisibilem adoro visibile. Horrendũ vero super hoc est etiã illud dicere, is qui susce-
 ptus est cũ eo qui suscipit nũcupatur de. Qui enim hæc dicit, diuidit iterum in duos Christos
 eum qui vnus est, hominem seorsum in parte, & deũ similiter in parte constituens. Euidenter
 enim denegat vnitatẽ, secundum quam nõ alter cum altero coadoratur, aut nuncupatur de,
E sed vnus intelligitur Christus Iesus filius dei vnigenitus, vna seruitute cum propria carne ve-
 nerandus. Cõfitemur etiam quod idem ipse qui ex deo patre natus est filius vnigenitus deus,
 licet iuxta naturam suam expers passionis extiterit, pro nobis tamen secundum scripturas
 carne percussus vel perpassus sit, & erat in crucifixo corpore proprie carnis impassibiliter
 ad se referens passionem. Gratia vero dei pro omnibus gustauit mortem, tradens & propri-
 um corpus, quãuis & naturaliter ipse vita sit, & resurrectio mortuorũ. Nam vt mortẽ ineffa-
 bili potẽtia proculcaret, ac prius in sua carne primogenitus deus licet iuxta naturam suã mor-
 tis expers, ex mortuis fieret primitiæ dormientiũ, viamq; faceret humanæ naturæ ad incorru-
 ptionis recursum, gratia dei sicut supra dictũ est pro hominibus gustauit mortẽ, & tertia die
F resurgens expoliavit infernũ. Idcirco quãuis dicat quod per hominẽ facta sit resurrectio mor-
 tuorum, tamẽ intelligimus hominẽ factum verbũ quod ex deo est, & per ipsum mortis impe-
 rium fuisse destructũ. Veniet autẽ temporib; præfinitis sicut est vnus filius & dominus in glo-
 ria patris, vt iudicet orbẽ terrarũ in æquitate, sicut scriptura testatur. Necessario igitur & hoc
 aduicimus: annũciantes enim sicut secundũ carnem mortẽ vnigeniti filij dei, id est, Iesũ Chri-
 sti & resurrectionem eius, & in cælis ascensionem pariter consistentes, incruentã celebramus
 in ecclesijs sacrificij seruitutem: sic etiã ad mysticas benedictiones accedimus, & sanctifica-
 mur participes sancti corporis & preciosi sanguinis Christi omnium nostrum redemptoris
 effecti, nõ vt cõmunem carnẽ percipientes (quod absit) nec vt viri sanctificati & verbo cõiun-
 cti secundũ dignitatis vnitatẽ, aut sicut diuinã possidentes habitationẽ, sed vere viuificatice
 o iij &

Ioan. 6

& ipsius verbi propriam factā. Vita enim naturaliter vt deus existens, quia proprie carne v-
 nitus est, viuificatricē eam esse professus est. Et ideo quāuis dicat ad nos, Amē amen dicovobis,
 nisi māducaueritis carnē filij hominis, & biberitis eius sanguinē non tamen eam vt hominis
 vnus ex nobis existimare debemus: quomodo enim iuxta naturā suam viuificatrix est
 se caro poterit hominis? sed vt vere propriam eius factā, qui propter nos filius hominis est
 factus & vocatus. Eas autem voces, quas saluator in euangelij protulit, non in duabus substā-
 tiis aut personis omnino patimur. Non enim duplex est vnus Christus & deus solus, quāuis
 ex duabus diuersisq; rebus ad vnitatem cognoscitur indiuiduam conuenisse, sicut homo quo-
 que ex anima constat & corpore, non duplex vnus, sed potius est ex vtroque. Humanas ergo
 & diuinās insuper voces ab vno Christo dictas animaduertentes recte sentimus. Cum enim
 de duobus dignissime loquitur de seipso: Qui me videt, videt & patrem: & ego & pater
 vnus sumus: diuinam eius intelligimus ineffabilemque naturam, secundum quam vnus
 est cum patre suo propter vnam eandemque substantiam, imago & character splendor gloriæ
 eius existens. Cum vero humanæ naturæ mensuram nullatenus ignorans ludæos alloquitur:
 Nunc me quæritis occidere hominem qui veritatem loquutus sum vobis: item non minus
 eum qui in similitudinem & æqualitatem patris est deum verum etiam in mensuris humani-
 tatis eius agnoscimus. Si autem necessario creditur quod natura deus existens, factus sit ca-
 ro, imò potius homo animatus anima rationali, quæ causa est vt in eius quilibet vocibus eru-
 bescat, si eas homine dignas effatus est: Quod si sermones homini congruentes abiicit, iux-
 ta nos hominem fieri quid coëgit? Cum vero se propter nos ad exinanitionem spontaneam
 misericorditer inclinauerit, quam ob causam dignos examinatione sermones effugerit: Vni
 igitur personæ cuncta eius in Euangelio ascribimus, vni substantiæ verbi scilicet incarnati,
 quia vnus est dominus Iesus Christus, vt scriptum est. Appellatum vero ab Apostolo ponti-
 ficem confessionis nostræ tanquam sacrificantem deo & patri fidei nostræ confessionem,
 quæ à nobis ipsi ipsi deo patri incessanter offertur, iterum ipsum esse dicimus ex deo secun-
 dum naturam filium vnigenitum, nec homini præter eum alteri sacerdotij nomen & offi-
 cium deputamus, factus est enim mediator dei & hominum, & reconciliator ad pacem, se-
 metipsum deo & patri pro nobis offerens in odorem suauitatis. Ideoque dicebat: Sacrificium
 & oblationem noluit, holocausta pro peccato non tibi placuerunt, corpus autem perfecisti
 mihi, tunc dixi, ecce venio. In capite libri scriptum est de me, vt facerem deus voluntatem
 tuam. Obtulit enim proprium corpus non pro se, sed pro nobis in odorem suauitatis. Nam
 qua pro se vel oblatione vel sacrificio indigeret, omni peccato liber vt deus existens: Quod
 si omnes peccauerint, & egent gloria dei secundum hoc quod sumus ad mutabilitatis exces-
 sum proniores effecti peccatis ægotauit humana natura. Ipse vero non ita: ideoque nos
 gloria eius egemus. Cur erit vltra iam dubium, quod agnus verus pro nobis sit immola-
 tus? Qui autem dicit, quia seipsum tam pro se quam pro nobis obtulerit, nullatenus im-
 pietatis crimen effugiet, cum nihil prorsus iste deliquerit, nec vllum fecerit omnino pec-
 catum, Qua igitur egeret oblatione nullo suo existente facinore? pro quo si esset satis admo-
 dum conuenienter offerret.

Psal. 93

De spiritu quoque cum dicit, Ille me clarificabit, hoc rectissime sentientes, vnum Christum
 dominum & filium non velut alterius egentem gloria confitemur à spiritu sancto gloriam
 consecutum, quia eius spiritus, nec melior nec superior ipso est. Sed quia humana opera faci-
 ens ad demonstrationē suæ deitatis virtute proprii spiritus utebatur, ab ipso glorificari dicitur,
 quod virtus sua vel disciplina quælibet vnūquēque clarificet. Quāuis enim in sua sit sub-
 stantia spiritus eius, & intelligatur in persona proprietate iuxta id quod spiritus est & nō fili-
 us, attamen alienus ab illo non est. Nam spiritus appellatus est veritatis, & veritas Christus
 est, vnde & ab isto similiter sicut ex deo patre procedit. Denique hic & ipse spiritus etiam per
 sanctorū manus apostolorum miracula gloriosa perficiens dominū glorificauit Iesum Chri-
 stum, postquā ascendit in cælū. Nam creditus est Christus natura deus existens, per suū spiri-
 tum virtutes efficiens: ideoque dicebat, de meo accipiet, & annūciabit vobis. Nequaquam vero
 participatione alterius idem spiritus sapiens aut potēs dicitur, quia per omnia perfectus est,
 & nullo prorsus indigens bono. Nam paternæ virtutis & sapientiæ, id est, filij spiritus creditur,
 & ideo ipse re & subsistente virtute virtus & sapientia comprobatur. Igitur quia deum
 carne vnitum iuxta substantiam sancta virgo corporaliter peperit, idcirco eam dei geni-
 tricem esse profitemur, non quod verbi natura existendi principium de carne sortita sit. Erat
 enim in

A enim in principio verbum, & deus erat verbum, & verbum erat apud deum, & ipse conditor
 seculorum patri coæternus & vniuersitatis conditor: sed quod superius diximus, iuxta sub-
 stantiam sibi inueniens humanam naturam, natiuitatē sustineret ex ipsa vultu corpora-
 rea. Non quod egerit necessario propter suam naturam natiuitate quæ est in extremis se-
 culi facta temporibus; sed vt ipsas benediceret substantiæ nostræ primitias. Et dum deum
 carne vnitum mulier adidisset, illa quæ aduersus omne genus humanum maledictio fuerat
 prolata desineret, nec iam morti nostra corpora destinaret. Illud quoque quod dictum est,
 in tristitia paries filios, ipse dissoluens verum esse monstraret quod prophetæ voce prædixe-
 rat, Absorpta est mors in victoria. Et iterum: Abstulit deus omnem lachrymam ab omni fa-
 cie. Propter hanc enim causam dicimus eum dispensatorie, & ipsis tunc benedixisse nuptiis,
 cum in Cana Galilææ cum sanctis vocatus fuit Apostolis. Hęc sapere edocsti sumus tam à san-
 ctis Apostolis quàm Euangelistis, & ab omni scriptura diuinitus inspirata, nec non & à beatis
 patrum confessionibus veritate subnixis. His omnibus etiā religionem tuam concordare,
 & præter aliquem dolum consentire conuenit. Quæ vero huic religioni tuæ anathematizare
 necesse est, huic epistolæ nostræ subiecta sunt.

CONCILII EPHESINI DECRETA. I.

- C** Si quis non confitetur deum esse veraciter Emmanuel, & propterea dei genitricē san-
 ctam virginem, peperit enim secundum carnem, carnem dei factum verbum, se-
 cundum quod scriptum est, verbum caro factum est, anathema sit.
- 2** Si quis non confitetur carni secundum substantiam vnitum dei patris ver-
 bum, vnūquēque esse Christum cum propria carne eodem, scilicet deum simul & hominem,
 anathema sit.
- 3** Si quis in vno Christo diuidit substantias post vnitatem, sola eas connexionē coniungēs
 ea, quæ secundum carnis dignitatem sit, vel etiam autoritatem & potestatem, ac non potius
 conuentu qui per vnitatem factus est naturalem, anathema sit.
- 4** Si quis personis duabus vel subsistentiis eas voces quæ in apostolicis scriptis continen-
 tur & euangelicis diuidit, vel quæ de Christo dicuntur à sanctis vel ab ipso, & aliquas quidē
 ex his velut homini qui præter dei verbum specialiter intelligatur aptauerit, illas autem tan-
 quam dignas deo soli dei patris verbo deputauerit, anathema sit.
- 5** Si quis audeat dicere hominem Christum theophoron, id est, deiferum, ac non potius
 deum esse veraciter dixerit, tāquam filium per naturam secundum quod verbum factum est
 caro, & communicauit similiter vt nos carni & sanguini, anathema sit.
- 6** Si quis dicit deum esse vel dominum Christi dei patris verbum, & non magis eundem
 ipsum confitetur deum simul & hominem, propterea quod verbum caro factum est secundū
 scripturas, anathema sit.
- 7** Si quis velut hominem Iesum operante deo verbo dicit adiutum, & vnigeniti gloriam
 tanquam alteri præter ipsum existenti tribuit, anathema sit.
- 8** Si quis audeat dicere, assumptum hominem coadorandum deo verbo, & conglorificandū
 & connuncupandum deum tanquam alterum cum altero: nam cum syllaba superadicta hæc
 cogit intelligi: ac non potius vna supplicatione veneratur Emmanuel, vnūque ei glorificatio-
 nem dependit, iuxta quod verbum caro factum est, anathema sit.
- 9** Si quis vnum dominum Iesum Christum glorificatum dicit à spiritu sancto, tanquam qui
 aliena virtute per eum vsus fuerit, & ab eo acceperit efficaciam contra immundos spiritus,
 posse & coram hominibus diuina signa perficere, ac non potius proprium fatetur eius spiri-
 tum per quem diuina signa expleuit, anathema sit.
- 10** Pontificem & Apostolum confessionis nostræ factum esse Christum diuina scriptura
 commemorat. Obtulit enim semetipsum pro nobis in odorem suauitatis deo & patri. Si quis
 ergo pontificem & apostolum nostrum dicit factum non ipsum dei verbum, quando caro
 factum est & homo iuxta nos homines, sed velut alterum præter ipsum specialiter hominem
 ex muliere, aut qui dicit quod pro se obtulisset semetipsum oblationem, & non potius pro no-
 bis solis, non enim egerit oblatione qui peccatum omnino nesciuit, anathema sit.
- 11** Si quis non confitetur carnem domini viuificatricem esse, & propriam ipsius verbi dei
 patris, sed velut alterius præter ipsum coniuncti eidem per dignitatem, aut quasi diuinam
 o iiii habentis

habentis habitationem, ac non potius viuificatricem esse, quia facta est propria verbi viuifi-
 care valentis, anathema sit.

12. Si quis nō confitetur dei verbū passum carne, & crucifixū carne, & mortē carne gustasse,
 factū primogenitū ex mortuis secundum quod vita est, & viuificator vt deus, anathema sit.

13. Ait igitur magna & sancta synodus, ipsum qui est ex deo patre naturaliter natus, filium
 vngitū deum de deo vero, lumē de lumine, per quē & cum quo omnia fecerit pater, hunc
 descendisse, incarnatū esse, & hominē factū, passum esse, & resurrexisse tertia die, ascendisse
 rursus in cōelos. Hęc nos sequi verba debemus, his nos cōuenit obtemperare dogmatibus, cō-
 siderantes quid sit incarnatū esse, & hominē factū dei verbum. Non enim dicimus quod dei
 natura cōuersa vel immutata sit, sed magis quod carnem animatā anima rationali sibi copu-
 lauerit, verbumq; substantialiter ineffabiliter & incōprehensibiliter factus sit homo, & nunc
 patris sit etiā filius hominis nō nuda tantūmodo voluntate, sed nec assumptione sola personę,
 sed quod diuersa quidem naturę in vnū conuenerunt, vnus tamen ex ambobus Christus &
 filius nō euacuata vel sublata diuersitate naturarū per coniunctiones, sed quia simul nobis ef-
 fecerunt, vt vnū deum & Christum & filiū, id est, diuinitas & humanitas per arcanam illam
 ineffabilemq; copulationem ad humanitatē. Itaq; is qui ante secula omnia est natus ex patre,
 etiā ex muliere carnaliter est procreatus. Nō quia diuina ipsius natura de sacra virgine sum-
 psit exordium, nec propter seipsum opus habuit secūdo nasci post illam natiuitatē quā habe-
 bat ex patre. Est enim ineptū & stultum hoc dicere quod is qui ante omnia secula & cōsemp-
 ternus patri, secundę generationis eguerit, vt esse inciperet: sed quia propter nostrā salutem
 naturam sibi copulauit humanā, & processit ex muliere, idcirco dicitur esse natus carnaliter.
 Neq; enim primum natus est homo cōmunis de sancta virgine, & tunc demum inhabitauit
 in eo verbum, sed in ipsa vulua vterog; virginali secum carnem cōiunxit & sustinuit genera-
 tionem carnalem, carnis suę natiuitatem faciens. Sic illum diximus passum esse & resurrexif-
 se, nō quia deus verbū in sua natura passus sit aut plagas, aut clauos, & transfixiones, aut alia
 vulnera susceperit: Deus nanq; incorporealis & extra passionē est: sed quia corpus illud quod
 ipsius proprium factum est, hoc sustinuit. Ideo hęc omnia pro nobis ipis dicitur passus, inerat
 enim in eo corpore quod patiebatur, deus, qui pati nō poterat. Simili modo & mortem ipsius
 intelligimus: immortale enim & incorruptibile est naturaliter & vita & viuificans deus ver-
 bum: sed quia corpus ipsius propriū gratia dei, iuxta Pauli vocem, pro omnibus mortē gusta-
 uit, idcirco ipse dicitur mortem passus pro nobis. Non quod ipse mortē esset expertus, quantū
 ad ipsius naturam pertinet (insania enim est hoc vel sentire vel dicere) sed quod (vt diximus)
 vera caro ipsius mortem gustauit. Ita & resurgente carne ipsius rursus resurrectionem dici-
 mus, nō quia in corruptionē ceciderat (quod absit) sed quia eius resurrexit corpus. Ita Christū
 vnū, & dominū confitemur, non tanquā hominem cum verbo coadorantes, vt diuisionis
 quędam species inducatur, sed vnū iam & eundem adorantes, quia non est alienum a verbo
 corpus suum cum quo ipse etiā assidet patri. Nec hoc ita dicimus quasi duobus filiis assiden-
 tibus, sed vnā cum carne per vnitatem: quia si talem copulationem factam per substantiam,
 aut quasi præpassibilem, aut quasi parū decoram voluerim? accipere, in id incidemus, vt duos
 filios esse dicamus. Necessē est enim discernere, & dicere hominē separatim fuisse, sola filij ap-
 pellatione honoratū: & rursus verbum quod est ex deo in hominē in veritate filium dei. Sed
 discernere in duos filios nō debemus vnū dominū Iesum Christum. Neq; enim adiuuat re-
 ctam fidei rationem, licet nōnulli copulationem nescio quā perhibeant personarū. Non enim
 dicit scriptura, verbū dei personam sibi hominis assumpsisse, sed carnem factū esse. Id autem
 est ostendere dei verbum similiter ac nos principium habuisse carnis & sanguinis, & corpus
 nostrum proprie suum fecisse, & hominem ex muliere processisse, non abiecta vel deposita
 deitate, vt generationē illam amitteret, quam habebat ex patre, sed māssisse etiā in assum-
 ptione carnis deum quod erat. Hoc itaque rectę fidei ratio protestatur. In tali sensu sanctos
 patres fuisse comperimus, ideoq; illi non dubitauerunt sanctam virginem dicere theotocōn,
 non quia verbi-natura deitasque in sancta virgine sumpsit exordium, sed quod ex ea natum
 sit sacrum illud corpus animatum anima rationali, cui substantialiter adunatum dei verbū,
 carnaliter natum esse dicitur. Hęc igitur pro charitate in Christo scribo tibi, querens tanquā
 fratrem & contestans coram deo & electis eius angelis, vt hęc nobiscum sentias simul & do-
 ceas, vt ecclesiarum pax saluetur, & concordie charitatisq; vinculum indissolubile maneat
 sacerdotibus.

CON-

A CONCILIVM CHALCEDONENSE D C XXX.
 Episcoporum Valentiniano VI. & Ahino consulibus,
 Era. CCCC LXIX. aduersus Euticen
 & Dioscorum.

ONSVLATV piissimi & amatoris Christi, Flauij Martiani perpetui Augusti, die Idus Octobris, synodus facta in Chalcedonensi ciuitate metropoli prouincię Bithynię, ex decreto synodorum & fidelissimorum verborum Imperatorum Valentiniani & Martiani, conuenientibus in ecclesia sanctę ac triumphatricis martyris Leufemię, gloriosissimis principibus, id est, magnificentissimo & gloriosissimo magistro militum ex præfecto & ex consule patritio Anatholio, & magnificentissimo & gloriosissimo præfecto sacri prætorij præfecturę Paladio; & magnificentissimo præfecto vrbs Tatiano, & magnificentissimo & gloriosissimo magistro diuini officij Vincemalo, & magnificentissimo & gloriosissimo magistro Martiali, & gloriosissimo & magnificentissimo comite domesticorum Sporatio, & magno comite rerum priuataram Genetholio, appostis etiam ex glorioso senatu, id est, magnificentissimo & gloriosissimo ex præfecto prætorij sexies ex consule ordinario & patritio Florentio, & magnificentissimo & gloriosissimo ex consule ordinario & patritio senatore, & magnificentissimo & gloriosissimo magistro ex consule ordinario patritio Nomo, & magnificentissimo & gloriosissimo ex præfecto & ex consule ordinario & patritio Protogenio, & magnificentissimo & gloriosissimo magistro ex præfecto Zoilo, & magno & glorioso ex præfecto vrbs Apollonio, & magnificentissimo ex præposito vrbs Artaxerxe. Concilio autem totius orbis secundum diuinum præceptum in Chalcedona ciuitate congregato, id est, Paschasino & Lucentio episcopis, & Bonifacio presbytero, conuenientibus legatis venerabilis & sancti archiepiscopi antiquę Romę Leonis, conueniente & sancto Anatholio archiepiscopo magnificentissimo Constantinopolitano nouę Romę, & reliquis sanctissimis & reuerendissimis sexcentis triginta episcopis: Ecce aduenientibus omnibus ante cancellos sancti altaris cū magnificentissimo & eximio senatu, adueniente etiam piissimo Imperatore Martiano in supradicta sanctissima Basilica, præfente etiam zelo diuino, calore fidei accensa, piissima & fidelissima regina Augusta pulcherrima, sanctam synodum allocutus est sic: Cum primum per electionem in regnum de secreto dei prouecti sumus, inter tantas publicas utilitates nullum magis nos constrinximus ad negotium, quā rectam & veram fidem Christianorum, quę sancta & veneranda consistit, indubitam omnibus declarare. Manifestum est enim quod ex auaritia vel vano studio, hi qui præcedentibus temporibus diuersa sapuerunt, & docuerunt populum prout eis placuit, non prout conuenit, neq; quod veritas, aut doctrina patrum exquirat, multi ad errorem seducti sunt: vnde sanctam synodum scilicet ad istam fieri perfectionem properamus, & laborem vobis arbitrati sumus imponere, vt omni errore caliginis deteriso, secundum quod ipsa diuinitas hominibus se fieri manifestam esse voluit, & patrum demonstrauit doctrina, sic fides nostra quę pura & sancta consistit, in omnium ingrediens animas proprię veritatis effulgeat luce. De cætero audeat nemo de natiuitate domini & saluatoris nostri Iesu Christi aliud disputare, præter quod apostolicum præmium CCCXVIII. sanctorum patrum consonans huic doctrinę, tradidisse noscitur, sicut sanctissimi papę Leonis, qui apostolicum gubernat thronum, ad sanctę memorię Flavianum regię vrbs Constantinopolitanę quondam episcopum testantur literę. Nos enim ad confirmandam fidem, non ad ostendendam virtutem, exemplo Imperatoris Constantini, adesse synodo ex cogitauimus, ne in posterum multitudo populi institutionibus prauis attracta inueniatur dissentiens: facile enim simplicitas quorundam commentis ceu locuti sumus vsq; nunc delusa est, quoniam manifeste diuersorum prauis doctrinis discordię & hæreses ostensa sunt. Nobis autem omne studium adhibendum est, populum propter veram sanctamq; doctrinam id ipsum sentientem vni rectę applicare ecclesię: & ideo veram fidem catholicamq; etiam exponere secundum patrum doctrinam, concordantibus animis vestris, vestra properet reuerentia, vt qualiter in Nicæna synodo vsq; in hoc tempore abscisso errore vera fides est hominib; cognita, sic & nunc per hanc sanctam synodum deposita nebula quę in eis paucis annis (vt superius diximus) ex prauitate

prauitate & auaritia quorundam visa est exoriri, semper seruentur quæ statuta sunt. Egit qui- G dem diuinæ prouidentia, quod pie fieri volumus in secula hoc conseruare firmissime. Et post regis hæc uerba, omnes episcopi clamauerunt Martiano noho Constantino, multi anni regi, multi anni reginæ, orthodoxis multi anni, Martiani amatoris Christi regnum in secula per- maneat, digni orthodoxæ fidei amatoris Christi. Sit à nobis procul inuidia. Et post hæc I tuis archidiaconus Constantinopolis nouæ Romæ, & primicerius notariorum dixit: Nutu super- næ gratiæ, zelo diuino serenitatis uestræ, piissimè, quibus à deo omne regnum concessum est, Imperatores, circa sanctionem uestram congregata hæc sancta & magna totius mundi syno- dus, sicut cum plurima multorum dierum uocatione & diuina diligentia omnem quidem in præterito quomodo exorta est contra rectam & inuolabilem catholicam nostram fidem uer- H bo ueritatis discordiam effugauit, omnem abigendo inuocationem, sicut in scriptis per secu- la quæ subsequuntur acta demonstrant. Terminum uero simplicem statuit diuinam scri- pturarum uirtute munitum, & sanctorum ac beatissimorum in ipso conseruat sententiam, ad ueram quidem scientiam sincere legentium, & ad longæuam coronam uestri Imperij. Et habeo ipsum præ manibus, & si uidetur nutu uestræ serenitatis perlegam. Piissimus & fide- I lissimus Imperator dixit, perlege. Etius archidiaconus perlegit. Sancta & magna & venerabi- lis synodus quæ secundum gratiam dei ex decreto piissimorum Imperatorum Valentiniani & Martiani augustorum congregata est in Chalcedonensi ciuitate metropoli prouinciæ Bi- thyniæ, in basilica sanctæ ac triumphatricis martyris Eufemiæ, statuit quæ subter comprehen- sa sunt.

Ioan. 14.

Dominus & Saluator noster Iesus Christus fidei agnitione proprios confirmans disci- pulos ait: Pacem meam do uobis, pacem meam relinquo uobis, ut nulla fidei dissensio in proximos oriatur, sed ex æquo ueritatis prædicatio ostendatur. Sed quia non desinit ma- lignus in ipsis pietatis feminibus zizania sua inferere, & noui aliquid aduersus ueritatem sem- per excogitare, idcirco dominus noster humano generi solito cupiens providere, piissimum hunc & fidelissimum Imperatorem erexit ad zelum, qui uindictam sacerdotum pontifices ad se conuoca- uit, ut gratia domini nostri Iesu Christi cooperante, omnem mendaciam pestilentiam ab omnibus Christi remoueat easque ueritatis germinibus reficiat, quod ex comuni decreto peregrinas er- roris quidem sectas abiicientes, & patrum rectam fidem renouantes, trecentorum decem & octo sym- bolum omnibus prædicantes. Et uelut horum domesticos centum quinquaginta patres qui Con- stantinopolim conuenerunt, huic piissimo titulo ascribimus, quonia & ipsi eandem fidem sub- signauerunt. Statuimus igitur ordinem, & omnes fidei formulas custodientes, etiam sanctam syno- dum Ephesi factam, cuius autores fuerunt, uenerabilis memoriæ Cælestinus Romanæ urbis, & Cyrillus Alexandrinæ ecclesiæ sacerdotes, ut præfulgeat quidem rectæ & inculpabilis fidei ex- positio trecentorum decem & octo sanctorum patrum qui in Nicæa sub Constantino piæ me- moriæ Imperatore conuenerunt, contineatur & centum quinquaginta sanctorum patrum in urbe Constantinopolitana decretum ad peremptionem quidem sectarum tunc pullulatum, L confirmationem uero ipsius catholice atque apostolice nostræ fidei.

SYMBOLVM NICENI CONCILII.

Credimus in unum deum patrem omnipotentem, omnium uisibilem & inuisibilem conditorem. Et in unum dominum Iesum Christum filium dei, de patre natum unigenitum, hoc est, de substantia patris, deum uerum de deo uero, natum non factum, Homou- sion patris, hoc est, eiusdem cum patre substantia, per quem omnia facta sunt quæ in celo & quæ in terra, qui propter nos & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est. Homo factus passus est, & resurrexit tertia die, & ascendit in celos, inde uenturus est iudicare uiuos & mor- tuos. Et in spiritum sanctum. Eos autem qui dicunt, erat quando non erat, & antequam nasceretur non erat, & quia ex nullis existentibus factus est, aut ex alia substantia uel substantia dicunt esse, aut conuertibilem filium dei, anathematizat catholica & apostolica ecclesia, & id ipsum centum quinquaginta patrum symbolum: Credimus in unum deum patrem omnipotentem, factorem caeli & terræ, uisibilem & inuisibilem conditorem. Et in unum dominum Iesum Christum filium dei unigenitum, ex patre natum ante omnia secula, deum de deo, lumen de lumi- ne, deum uerum de deo uero, natum non factum, Homouision patri, id est, eiusdem cum patre sub- stantia, per quem omnia facta sunt, qui propter nos & propter nostram salutem descendit. Et incarnatus est de spiritu sancto ex MARIA uirgine, & homo factus, passus est sub Pontio Pilato, sepultus est, tertia die resurrexit à mortuis, ascendit in celos, sedet ad dexteram

A dexteram dei patris, iterum uenturus iudicare uiuos & mortuos, cuius regni non erit finis. Et in spiritum sanctum dominum & uiuificantem, ex patre procedentem, cum patre & filio adorandum & glorificandum, qui loquutus est per prophetas. Vnam catholicam & apostoli- cam ecclesiam. Constatem unum baptismum in remissionem omnium peccatorum. Expectamus resurrectionem mortuorum, & uitam futuri seculi, Amen. Sufficeret quidem ad ple- nissimam pietatis agnitionem & confirmationem, cautissimum & salutare diuinæ gratiæ symbolum: de patre enim & filio, & spiritu sancto doctrinam perfectam edocet, & incarna- tionem dominicam fideliter suscipientibus manifestat. Sed quoniam hi qui prædicationem ueritatis destruere conantur, quaedam propria hæreseos nouitates parturiunt: quidam enim **B** mysterium pro nobis actum diuinæ dispensationis audent corrumpere, & uocem illam diui- ni patris factam ad uirginem denegant: alij temperamentum confusionemque inducentes, & unam esse naturam carnis & deitatis insensate componentes, passibilem unigeniti diuinam naturam tali confusione prodigiose diuulgant. Idcirco omnem aduersus ueritatem oppo- nendam ab ipsis machinationem uolens excludere sancta & magna uniuersalis synodus, hanc prædicationem immobilem docens statuit, præcipue trecentorum decem & octo san- ctorum patrum fidem incontaminatam manere. Et propter eos qui spiritui sancto aduersan- tur, centum quinquaginta patrum paulo posteriore tempore in urbe Constantinopolitana conuenientium, de substantia spiritus sancti traditam doctrinam corroborat, quam etiam **C** illi omnibus insinuauerunt, non quod in præcedentibus aliquid deesset adiicientes, sed de spi- ritu eorundem intellectum, aduersus eos qui deitatis eius dominationem nituntur demer- gere, scripturarum testimonio plenius manifestantes. Propter eos sanè qui dispensationis mysterium tentant corrumpere, & purum hominem esse, qui ex sancta Maria uirgine natus est, imprudenter diuulgant, beatissimi quondam Cyrilli Alexandrinæ Ecclesiæ sacerdotis sy- nodicas epistolas, tam ad Nestorium quam ad ceteros per orientem congruas & sibi con- sentientes, suscepit, ad confutationem quidem Nestorianæ amentia, & ad interpretationem eorum qui religioso zelo salutaris symboli cupiunt intellectum. Quibus & epistolam sancti ac beatissimi primæ sedis archiepiscopi Leonis scriptam ad Flavianum sanctæ recordatio- nis archiepiscopum, ad perimendam Euticetis malignitatem, quæque magni Petri confessio- ni concordantem, communem quandam pugnam consistentem contra eos qui non recte glo- rificant, ad confirmationem catholice religionis euidenter subiunxit. Nam eos qui in duos filios dispensationis dominicæ mysterium scindere moluntur execrati, & eos qui passibilem diuinitatem unigeniti filij audent asserere, de concilio sacerdotum repellit, & eis qui in dua- bus naturis Christi permixtionem, uel confusionem argumentantur, aduersatur. Et qui cæ- lestem aut alterius cuiusque substantiam existere formam serui quam ex nobis assumpsit, in- faniendo asserunt, procul abiicit. Et eos qui duas ante adunationem naturas domini deli- rant, unam uero post adunationem confingunt, anathematizat. Consentientes sanctis patri- bus, unum eundemque filium confiteri dominum nostrum Iesum Christum consona uoce edo- cemus, pariter perfectum eundem in deitate deum, & hominem uerum eundem ex anima ra- tionali & corpore, secundum diuinitatem unius cum patre naturæ, secundum humanitatem eundem unius naturæ nobiscum, per omnia similem nobis absque peccato, ante secula qui- dem ex parte natum secundum diuinitatem, in nouissimis uero diebus eundem propter nos & propter nostram salutem hominem factum, hunc unum eundemque Christum filium do- minum unigenitum in duas naturas, inconfuse, immutabiliter, indiuisè, inseparabiliter co- gnoscendum, in nullo naturarum differentias propter unitatem perimendas, magis autem salua utriusque naturæ proprietate & in una coeunte persona, unoque statu concurrente non in duabus personis partiendum, uel diuidendum, sed unum eundemque filium unigenitum deum uerbum dominum Iesum Christum, sicut ab exordio Prophetæ de eo, & ipse nos erudiuit, & nobis tradidit symbolum. His itaque cum omni uindicta subtilitate & diligentia à nobis ordi- natis, statuit sancta & uniuersalis synodus aliam fidem nulli licere profiteri, aut scribere, aut docere, aut dicere aliter. Qui autem audent exponere aliam fidem, aut proferre, aut docere aliud symbolum, uolentibus conuerti ad scientiam ueritatis, ex Gentilibus, ex Iudæis, uel hæ- reticis quibuscunque, si quidem episcopi aut clerici fuerint, alienos esse episcopos ab episco- patu, & clericos à clero. Si uero monachi uel laici fuerint anathema fieri.

Concilij

- R**egulas sanctis patribus in vnaquaque synodo vsq; nunc prolatas, proprium robur obtinere statuimus.
- 2 Si quis episcoporum accepta pecunia ordinationem fecerit, & sub precium dederit imprecabilem gratiam, atq; ordinauerit per pecunias episcopum, siue coepiscopum, siue presbyterum, siue diaconum, aut quemcunq; alium qui connumeratur inter clericos, aut accepta pecunia ordinauerit acononum, id est, defensorem siue paramonarium: quicumq; ergo hæc meditatus fuerit, siue conuictus fuerit, ipse quidem subeat gradus sui periculum: & qui sic ordinatus fuerit, nullum habeat fructum ex huiusmodi mercimonio & creatione probrosa, sed sit alienus & dignitatis & sollicitudinis eius quam per pecunias intravit: sed & ille qui tam turpibus & illicitis intercessor apparuit, si quidem clericus fuerit, de proprio discedat gradu, si vero laicus siue monachus fuerit, anathema sit.
- 3 Peruenit in sanctam synodum, quia de his qui in clero connumerantur, quidam propter turpis lucri gratiam maiorum possessionum conductiones & causas seculares suscipiunt, & seipsum quidem a ministeriis sanctis per desidiam separant, ad domos autem secularium concurrunt, & substantiarum eorum gubernationes auaritiæ causa suscipiunt. Decreuit ergo sancta & magna synodus, neminem deinceps eorum, hoc est, non episcopum, siue clericum, aut monachum conducere possessiones, aut misceri secularibus procurationibus, nisi forte qui legibus ad minorum tutelam etatum, siue curationes inexcusabiles attrahuntur, aut cui ipsius ciuitatis episcopus ecclesiasticarum rerum commiserit gubernacula, vel orphanorum, aut viduarum quæ indefensæ sunt, aut earum personarum quæ maxime ecclesiastico indigent adminiculo, propter timorem dei. Si quis vero transgressus fuerit statuta, correptioni ecclesiasticæ subiaceat.
- 4 Qui verè & purè solitariam eligunt vitam, digni sunt conuenienti honore. Quia tamen quidam monachi habitu vtentes indifferenter, per ciuitates, necnon & monasteria, seipsum propria præsumptione commendant, placuit neminem, aut edificare, aut constituere monasteria, aut oratorij domum sine conscientia ipsius ciuitatis episcopi. Eos vero qui per singulas ciuitates seu possessiones in monasteriis sunt, subiectos esse debere episcopo, & quieti operam dare, atq; obseruare ieiunia & orationes in locis in quibus semel deo se deuouerunt permanentes, & neq; communicare ecclesiasticas neq; seculares aliquas attractare actiones relinquentes propria monasteria, nisi forte iubeantur propter urgentes necessitates ab ipsius ciuitatis episcopo: & neminem seruorum suscipi in monasterium vt sit cum eis monachus, nisi cum domini proprii conscientia. Prætereuntem vero hæc, decreuimus extra communionem esse, ne nomen domini blasphemetur. Conuenit ergo ciuitatis episcopo, curam sollicitudinemq; necessariam monasteriis exhibere.
- 5 Propter eos episcopos siue clericos qui de ciuitate ad ciuitatem transeunt, placuit definitiones datas à sanctis patribus habere propriam firmitatem.
- 6 Neminem absolute ordinari presbyterum vel diaconum, nec quemlibet in ecclesiastica ordinatione constitutum, nisi manifeste in ecclesia ciuitatis siue possessionis, aut in martyrio, aut in monasterio hic qui ordinatur mereatur ordinationis publicare vocabulum. Eorum qui absolute ordinantur, decreuit sancta synodus vacuam habere manus impositionem, & nullum tale factum valere ad iniuriam eius qui eum ordinauit.
- 7 Eos qui semel in clero taxati fuerunt, siue in monasteriis deputati, decreuimus neq; admilitiam, neq; ad honores seculares venire. Eos autem qui hoc ausi fuerint facere, & non actum rei penitere maluerint, vt ad hoc idem reuertantur, quod ante obtentum dei proposuerunt sibi, anathematizari.
- 8 Clerici in parœciis, monasteriis, aut martyriis cõstituti, sub potestate sint eius qui in ea est ciuitate episcopus, secundum traditionem sanctorum patrum, nec per præsumptionem recedant à suo episcopo. Eos vero qui ausi fuerint rescindere huiusmodi institutionem quocunq; modo, vel si noluerint subiicere proprio episcopo, si quidẽ fuerint clerici, pro personarum ordinatione subiaceant condemnationibus canonum: si vero monachi seu laici fuerint, communionem priuentur.
- 9 Si clericus aduersus clericum habeat negotium, non relinquat suum episcopum, & ad secularia

- A secularia iudicia concurrat, sed prius negotium agitur apud proprium episcopum: vel certe si fuerit iudicium ipsius episcopi, apud arbitros ex vtraq; parte electos audiatur negotium. Si quis vero contra hæc fecerit, canonum subiaceat correptionibus. Et si clericus aduersus suum vel alium episcopum habeat causam, apud audientiam synodi prouinciæ conqueratur. Si vero contra ipsius prouinciæ metropolitanum episcopum, episcopus siue clericus habeat controuersiam, pergat ad ipsius diocesis primatem, aut certe ad Constantinopolitanæ regis ciuitatis sedem, vt eorum ibi proprium negotium exquiratur.
- 10 Non licere clericum in ecclesiis duarum ciuitatum ordinari, sed in ea in qua ab initio ordinatus est, & cuius expetitio erat ante profugium. Et si propter vanæ gloriæ desiderium contigerit, vt post ad maiorem ecclesiam confugerit, eum indubitanter reuocari debere ad eam in qua ab exordio ordinatus est, & ibi tantummodo ministrare. Si quis vero iam translatus est ab alia in aliam ecclesiam, nihil habeat commune cum priore ecclesia, siue sub ecclesia constitutis martyriis, siue in parœciis vel xenodochiis, aut eorum negotiis. Eos vero qui ausi fuerint post ordinationem huius magnæ & vniuersalis synodi agere quæ prohibita sunt, statuit sancta synodus cadere de proprio gradu.
- 11 Omnes pauperes & indigentes ecclesiasticis auxiliis, cum proficiscuntur, sub probatione epistolij, siue pacis, quæ dicuntur ecclesiasticæ, tantummodo commendari statuimus, & non commendatitiis epistolis, quia commendatitiis epistolas quas dicimus, eos tantum accipere conuenit qui in opere sunt clariores, vt eis tantummodo præbeantur.
- 12 Peruenit ad nos, eo quod quidam præter ecclesiasticos ordines affectantes potetiam, per pragmaticam formam vnam prouinciã in duas diuidant, ita vt ex hoc inueniantur duo metropolitani episcopi in eadem vna esse prouincia. Statuit ergo sancta synodus deinceps nihil tale attentari à quolibet episcopo. Eos vero qui tale aliquid tentauerint, de proprio gradu cadere. Si quæ vero ante ciuitates per pragmaticam imperialem metropolitani nominis honore decoratæ sunt, nomine solo perfruantur: & qui ecclesiam eius regit episcopus, priuilegio metropolitano, episcopo iure proprio reseruato.
- 13 Extraneum clericum & lectorem extra ciuitatem suam sine commendatitiis literis proprii episcopi nusquam penitus liceat ministrare.
- 14 Quia in quibusdam prouinciis conceditur psalmistis & lectoribus vxores accipere, statuit sancta synodus prius non licere cuiquam ex his alterius sectæ accipere vxorem. Si quis vero præuenit, & habet iam de tali connubio filios, si forte præuenit eos iam apud hæreticos baptizari, debet eos offerre sanctæ ecclesiæ catholicæ, vt ibi communicent. Qui vero adhuc baptizati non sunt, omnimodo non posse eos in hæretica ecclesia baptizari, nec in matrimonio iungi hæretico, ludæo vel pagano, nisi forte sponderit se venire ad orthodoxam fidem, dum coniungitur sponsæ orthodoxæ. Si quis vero hanc definitionem sanctæ synodi præterierit, regularum condemnationibus subiaceat.
- 15 Diaconissam non debere ante quadraginta annos ordinari, & hoc cum diligenti probatione. Si vero susceperit ordinationem, & quantocunq; tempore obseruauerit ministerium, & postea se nuptiis tradiderit, iniuriam faciens dei gratiæ, hæc anathema sit, cum eo qui in illius nuptiis conuenit.
- 16 Si qua virgo se dedicauerit deo, similiter monachus, non licere eis iungi nuptiis. Si vero inuenti fuerint hoc facientes, maneat excommunicati. Statuimus vero posse in eis facere humanitatem, si ita probauerit loci episcopus.
- 17 Per singulas ecclesias rusticanas, parœcias, siue possessiones, manere immobiles apud eos qui eas retinent episcopos, & maxime qui eas sine violentia iam per triginta annos tenentes gubernauerunt. Si vero intra triginta annos iam facta fuerit, aut fiat de his altercatio, licere eis qui se dixerunt læsos propter eas mouere apud synodum prouinciæ certamen. Si quis vero putauerit se à proprio metropolitano grauari, apud primatem dioceseos, aut apud Constantinopolitanæ ciuitatis sedem, agat iudicium, sicut dictum est. Si vero qualibet ciuitas per autoritatem imperialem renouata est, aut si renouetur in posterum ciuilibus & publicis ordinationibus, etiam ecclesiarum parœcianarum sequatur ordinatio.
- 18 Coniurationum & conspirationum crimen (quod apud Græcos dicitur fratris) publicis etiã legibus certum est penitus inhiberi: hoc multo magis in sancta dei ecclesia ne fiat, conuenit abdicari. Si qui vero clerici vel monachi inuenti fuerint cõiurantes, aut fratris vel factiones componentes aliquas suis episcopis, aut aliis clericis, omnino cadant de proprio gradu.

- 19 Peruenit ad aures nostras, quod in prouinciis constituta episcoporum concilia minime G
celebrentur. Ex hoc probatur, quod multæ quæ correctione opus habeant ecclesiastica res ne-
gligantur. Statuit igitur sancta synodus hæc secundum patrum regulas, bis in anno in vnum
conuenire per singulas prouincias episcopos, ubi singula quæ emeruerint, corrigantur. Qui ve-
ro noluerint conuenire episcopi, constituti in suis ciuitatibus, & hoc maxime cum sui corpo-
ris sanitate consistentes, etiam omnibus aliis vgetibus & inexcusabilibus negotiis liberi sunt
licere eos fraternæ charitatis admonitionibus corripi.
- 20 Clericos in suis ecclesiis constitutos, sicut iam definiuimus, non licere in alterius ciuita-
tis ecclesiis ordinari, sed adquietare in ea in qua ab initio ministrare meruerunt, exceptis illis
qui proprias ciuitates perdididerunt, & ex necessitate ad alias ecclesias migrauerunt. Si vero H
quicumque episcopus post definitionem istam ad alium episcopum pertinentem clericum sus-
ceperit, placuit sanctæ synodo & hunc qui suscepit, & eum qui susceptus est, tandiu excom-
municatos manere, quandiu ipse clericus ad propriam reuertatur ecclesiam.
- 21 Clericos siue laicos qui accusauerint episcopum aut clericos temere, atque indifferenter,
non debere sulcipi in accusationem, nisi prius eorum opinio fuerit persecrata.
- 22 Non licere clericis post mortem episcopi rapere pertinentes ad eum res, sicut iam præ-
cedentibus regulis statutum habetur. Si vero hæc fecerint, periclitari se nouerint à proprio
gradu.
- 23 Peruenit ad aures sanctæ synodi, quia clerici quidam & monachi nihil sibi habentes in- I
iunctum à proprio episcopo, interdum vero etiam illi qui ab eo fuerant excommunicati, ven-
niant ad regiam ciuitatem Constantinopolitanam, & multis temporibus in ea consistentes
perturbationes tranquillitati ecclesiasticæ ferant, & diuersorum domos corrumpant. Statuit
sancta synodus hos quidem primum commonere per defensorem Constantinopolitanæ san-
ctæ ecclesiæ, ut exeant de regia ciuitate. Si autem in eodem proposito improbè perdurauerint
etiam inuitos eos ipse expellat defensor, ut ad sua loca perueniant.
- 24 Quæ semel consecrata fuerint monasteria, cum iudicio sui episcopi maneat perpetua,
& pertinentes ad ea res conseruari ipsis monasteriis decreuimus, nec ulterius posse ea fieri se-
cularia habitacula. Qui vero permiserint hæc fieri, subiaceant his cõdemnationibus, quæ per K
canones constituta sunt.
- 25 Quoniam quidam metropolitanorum, sicut ad nos perlatum est, negligunt creditum si-
bi gregem, & differunt ordinationes facere episcoporum, placuit sanctæ synodo intra tres
menses fieri ordinationes episcoporum, nisi fortè inexcusabilis necessitas coegerit tempus or-
dinationis amplius prorogari. Si autem quis episcoporum hæc non obseruauerit, ipsum debe-
re ecclesiasticæ condemnationi subiicere, redditus vero eiusdem viduatae ecclesiæ integros
reseruari apud œconomum eiusdem ecclesiæ placuit.
- 26 Quia in quibusdam ecclesiis, sicut ad nos peruenit, sine œconomis episcopi res ecclesia-
sticas tractant, placuit omnes ecclesias episcopos habentes, habere œconomos de proprio cle- L
ro, qui gubernent ecclesiæ res cum arbitrio sui episcopi, ut non sine testimonio sit gubernatio
ipsarum rerum ecclesiasticarum, & ex hoc deueniat dispergi eiusdem res ecclesiæ, & sacer-
dotali dignitati obtrectatio generetur. Si vero quis non obseruauerit hæc, diuinis subiaceat
regulis.
- 27 Eos qui sibi rapiunt uxores, vel eos qui eis auxilium præstiterint, statuit sancta synodus,
si quidem clerici fuerint, cadere de proprio gradu. Si vero laici fuerint, anathema sint.

SVBSCRIPTIO EPISCOPORVM.

Paschasius episcopus ciuitatis Lilibitanæ, vicem agens beatissimi episcopi Leonis, definiens M
subscripsit. Lucentius episcopus ciuitatis Ausculitanæ, id est, vicem agens sanctissimi Leonis
episcopi, definiens subscripsit. Bonifacius presbyter vrbis Romæ, vicem agens apostolicæ se-
dis, definiens subscripsit. Anatholius episcopus Constantinopolitanæ ciuitatis nouæ Romæ
definiens subscripsit. Iuuenulus episcopus Hierosolymitanus definiens subscripsit. Maximus
episcopus Antiochenus definiens subscripsit. Quintilius episcopus Capadociæ Cæsariensis de-
finiens subscripsit. Palasindus episcopus Eracleæ Macedoniensis, vicem agens sanctissimi viri
Anastasij definiens subscripsit. Stephanus episcopus Ephesinus definiens subscripsit. Lucianus
episcopus Bizantiensis vicem agens sanctissimi episcopi Quiriaci Eraclie Traciensis, definiens
subscripsit.

A subscripsit. Eusebius episcopus Galatiæ Anquiriensis definiens subscripsit. Diogenes episcopus
Quirensis definiens subscripsit. Petrus episcopus Corinthiensis definiens subscripsit. Florus
episcopus Sardinienensis definiens subscripsit. Eunomius episcopus Nicomediensis definiens
subscripsit. Anastasius episcopus Nicensis definiens subscripsit. Eleutherius episcopus Chalce-
donensis definiens subscripsit. Idem omnes episcopi D C X X X. definiens subscripsit.

Postquam recitata est, piissimus Imperator ad sanctum concilium dixit: Dicit sanctum
concilium, si ex consensu omnium episcoporum definitio quæ nunc lecta est, prolata sit.
Omnes reuerendissimi episcopi responderunt: Omnes sic credimus, vna fides, vna sen-
B tentia, omnino idem faciamus. Omnes cõsentientes subscripsimus. Omnes orthodoxi sumus,
hæc fides patrum, hæc fides apostolorum, hæc recte credentium, hæc est fides quæ orbem ter-
rarum saluat. Martino, nouo Cõstantino, nouo Paulo, nouo David, Imperatori piissimo do-
mino Augusto vita eius. Et post has voces piissimus & fidelissimus Imperator ad sanctam sy-
nodum dixit: Veneranda catholica fides à sancta & vniuersali synodo secundum patrū ex-
positionem manifestata est. Et si laborem reuerentiæ vestræ & conuicium fecimus, maxi-
mas agimus gratias omnipotenti deo saluatori nostro, quia multorum errantiū circa fidem
amputata discordia, in vnam eandemque fidem omnes nunc conuenimus, sperantes celebrem
vestris precibus, & meliorem super omnes partem à deo donari. Sancta synodus iterum ex-
C clamauit: Hæc digna vestri Imperij, hæc propria vestri Imperij, hæc correctio vestri Impe-
rij, digna Christo, digna Imperij fide, propterea pacificatur orbis terræ. Et post has vo-
ces piissimus & fidelissimus imperator ad sanctam synodum dixit: Venerandam catholicam fidem
sanctæ vniuersalis synodi secundum patrum expositionem manifestam, iuxta legem & con-
uenientem esse vestra tranquillitas probet, & omnem in posterum contentionis occasionem
circa suam fidem amputari. Si quis igitur idiota, vel militaris, seu clericus, publice turbā con-
gregans sub obtentu dispositionis tumultū fecerit, si quidem idiota, proscriptus expellatur à
regia vrbe, militaris vero seu clericus gradus sui periculū sustinebit, & aliis pœnis subiacebit.

D EDICTVM MARTIANI IMPERATORIS IN
confirmatione Concilij Chalcedonensis.

IMPERATORES Valentinianus, Martianus Augusti, vniuersis populis. Tandē
aliquando quod summis votis atque studiis optabamus euenit: remota est de ortho-
doxa Christianorum lege contentio: tandem remedia culpabilis erroris inuenta sunt,
& discors populorum sententia in vnum consensum concordiamque conuenit: ab vniuer-
sis etiam prouinciis religiosissimi sacerdotes Chalcedonam venerunt, iuxta nostra præcepta,
& quid obseruari in religione debeat perspicua definitione docuerunt. Discessit igitur iam
E prophana contentio. Nam vere impius atque sacrilegus est, qui post tot sacerdotum sententiam
opinionis suæ aliquid tractandum reliquit. Extremæ quippe dementiae est, in medio & perspi-
cua die commentitium lumen quærere. Quisquis enim post veritatem repertam aliquid vl-
terius discutit, mendacium quærit. Nemo itaque vel clericus, vel militans, & alterius cuiuslibet
conditionis, de fide Christiana publice terminata coadunatis & audientibus tractare conetur
in posterum, ex hoc tumultus & perfidia occasione requirens. Nam iniuriam facit iudicio re-
ligiosissimæ synodi, si quis semel iudicata, rectè disposita reuoluere, & publice disputare cõten-
dit, cum ea quæ nunc de Christiana fide statuta sunt iuxta apostolicas expositiones, & instituta
F sanctorū patrum CCC. X. octo & C L. definita esse noscuntur. Nam in contemporis huius le-
gis pena non deerit, quia non solum contra fidem bene compositam veniunt, sed etiam lu-
dæi & pagani & huiusmodi certamine prophanant veneranda mysteria. Igitur si clericus
erit qui publice tractare de religione ausus fuerit, à consortio clericorum remouebitur. Si ve-
ro militia præditus sit, cingulo expoliabitur. Ceteri etiam huius criminis rei de hac sanctissi-
ma vrbe pellentur pro vigore iudicario, etiam competentibus supplicis subiugandi. Constat
enim hæreticæ insanix exordia fomitemque nutrire, dum publice quidam disputant atque con-
tendunt. Vniuersa ergo quæ à sancta synodo Chalcedonia constituta sunt, custodire debent
nihil postea dubitaturi. Hoc itaque communiti nostræ sinceritatis edicto, obstitite proph-
anis vocibus, vterius desinite de diuinis disputare quod nephas est, quia non solum diuino iu-
dicio

dicio peccatum hoc. (prout credimus) punietur, verumetiam legum & iudicum autoritate G
coërebitur. Proposita V I I. Calend. Februarij Constantinopoli Patritio consule.

SANCTIO SACRA VALENTINIANI ET MARTIANI

Augustorum post Concilium Chalcedonense, in confirmatione
eiusdem Concilij & damnatione hæ-
reticorum.

H Imperatores Valentinianus & Martianus Augusti, Palladio præfecto prætorij. Diui-
næ semper potentia referendæ atq; agenda sunt gratia, quæ autores hæresis, quæ oc-
cultata nec latere concedit, nec durare impunita permittit. Quorum vnum malorum
legendi habet plenam facultatem, alterum præcauendi cæteris præstat exemplum. Curæ igitur
esse diuinitati hominum actus, & maxime reuerentiam religionis, proxime in confirman-
da catholica fide euidenter apparuit, cum nec Euticen sceleratorum dogmatum sectatorem
negligere quod diu latuerat sciuit, nec patefacto scelere passa est penam sceleris cuitare. Sen-
tentia itaq; diuinis humanisq; damnatus, synodicum decretum (vt merebatur) accepit, reus
diuinitati, cui faciebat iniuriam, reus hominibus, quos decipere conabatur. Proxime etenim
innumerabiles ex toto orbe beatissimi Episcopi Chalcedone congregati, improba prædicti
Euticetis vnâ cum synodo eius causa habita, expulere commenta, sicut sanctorum definita
maiorum quæ vel apud Nicæam à trecentis decem & octo constituta sunt, vel in hac postea
alma vrbe à centum quinquaginta sunt episcopis declarata, vel apud Ephesum, cum Nestorij
est error exclusus, præsentibus Romanæ vrbis Cælestino, & Cyrillo Alexandrinæ ciuitatis ep-
iscopis. Ea igitur quæ sunt iuxta præsentem disciplinam à venerabili synodo Chalcedonensi
definita, illa fide qua deum colimus per omnia seruanda censuimus atq; censemus: quia val-
de consequens est, vt sacerdotum pura mente deum colentium definita, quæ pro orthodoxo-
rum fide sacrosancta secundum patrum regulas præcesserunt, vnâ cum veneratione conser-
uare. Quoniam principalis providentiæ est, omne malum inter initia opprimere, & serpen-
tem morbum legum medicina refecare. Hac lege decernimus eos qui Euticetis errore deci-
piuntur, ad exemplum Apollinarianorum quos Eutices secutus est, quos venerabiles patrum regu-
larum, id est, ecclesiastici canones & diuorum principum sacratissimæ sanctiones cõdemnant,
nullum episcopum, nullum presbyterum, nullos creare vel appellare clericos, ipsumq; Euti-
cen nomine presbyteri quo indignè vtens expoliatus est, in totum carere. Si qui tamen con-
tra definita nostra episcopos, presbyteros, cæterosq; clericos ausi fuerint ex his creare, tam fa-
ctos quàm facientes vel præsumentes sibi cunctorum bonorum amissioni periculoq; subiacere
exilij perpetui præcipimus. Congregandi autem monachos, aut ædificandi monasteria nul-
lum eorum iubemus habere licentiam, loca fortè in quæ ausi conuenire aliquando tentauerint
cõfiscari, si tamen domino loci sciente cõuenerint. Quod si ignorate autore cõuenerint, cõdu-
ctores loci sustibus caesos deportatione subire censemus. Ipsos præterea nihil ex testamēto cu-
iuscunq; capere, nihil eis qui eiusdè erroris sint relinquere per testamēta, ad nullum eos patimur
spirare militiã, nisi fortè ad cohortalinã vel limitaneã. Si quis etiam extra prædictã militiam
inuētus fuerit militare, vel quia eius in religione ignorabatur peruersitas, vel quia post adeptũ
cingulũ ad hunc deuenit errorẽ, solutus militia infidelitatis suæ fructũ hunc habeat, vt opti-
morum & palatij cõmuniõne priuetur, nec alibi q̃ in quo natus est vico vel ciuitate versetur.
Quod si qui eorum in hac alma vrbe, quod credi nephastus est, geniti sunt, tam de hac ciuitate
venerabili quàm sacratissimo comitatu, & ex omni excludantur metropolitana ciuitate. Et
hoc quidem generaliter circa omnes constituimus, qui hac clade pollutionis polluti sunt vel
polluantur. Eos autem qui ante clerici orthodoxorum fidei, & monachi quidã qui Euticis ha-
buere diuersorium, quod neq; monasterium dicendum est, eo quod in se religionis habuit ini-
micos, qui adhuc vsq; in tantam insaniam recesserunt, vt relicto venerabilis cultu religionis
in synodico decreto Chalcedonio, quod totius penè orbis adunati desinere sacerdotes, in-
faustam Euticetis secuti sunt assertionem, qui vera luce deserta tenebras eligēdas esse credi-
derunt, omnibus pœnis quæ præcedentibus legibus aduersus hæreticos definitæ sunt, iubemus
teneri, imò extra Romanum expelli solium, sicut præcedentes religiosissimæ constitutiones
de Manichæis constituere, ne eorum venenatis fraudibus sceleratisq; commentis innocen-
tum

A tum vel infirmorum animi decipiantur. Comperimus præterea quædam eos in contume-
liam religionis & inuidiam venerabilis synodica definitionis fuisse mentitos, conscriptisq;
libris & chartarum tomis plura finxisse, quæ eorum insaniam aduersus veram fidem aperte
signarent: atque ideo præcipimus vbicunq; huiusmodi scriptura reperta fuerit, ignibus con-
cremari. Eos vero qui sequendi studio audierint sic scelerata differentem, denarum librarum
auri multatione compescimus. Eos vero qui vel scripserint vel aliis legenda tradiderint do-
cendi studio vel discendi, censemus deportatione puniri: delenda est enim hæc infausta hæ-
resis, sicut pridem edictis serenitatis nostræ continetur. Omnibus autem adimimus faculta-
tem, quia ultimo supplicio coërebitur qui illicita docere tētauerint: ita enim materia sub-
trahetur erroris, si peccatorum & doctor defuerit & auditor, Palladi parens charissime atq;
amantissime. Illustri itaque & magnifica autoritas tua edictis propositis omnibus faciat no-
ta quæ iussimus, vt cognoscentibus moderatoribus prouinciarum eorumq; officariis, defen-
soribus etiam ciuitatum, quod sanctam veramq; fidem sancto proposito custodiendam esse
censemus. Quam si neglexerint aut permiserint temerari, denarum librarum aurum multa-
tione percussit, vt religionis legumque proditores, etiam de astimatione laborabunt. Data
x v. Calend. Augusti Constantinopoli, Aspirato, & qui fuerit nunciatus, consulibus.

C
ALIA SANCTIO MARTIANI IMPERATO-
RIS CONTRA EOSDEM HÆ-
RETICOS.

H Imperator Martianus Augustus Palladio prætori. Licet iam sacratissima constitu-
tione mansuetudinis meæ cautum ac definitum sit, quia in eos seueritas exercenda
sit, qui Euticetis vel Apollinaris hæreticam peruersitatem secuti à religione & fide
D catholica deuierunt, Alexandrinæ tamen vrbis ciues atq; habitatores tantis Apollinaris in-
fecti sunt venenis, vt necessarium fuerit ea quæ ante sanximus, repetita etiam lege nunc de-
cernere. Quicunq; ergo vel in hac sacra vrbe, vel in Alexandria ciuitate, vel in omni Aegy-
ptiaca diocesi & diuersis aliis prouinciis, Euticetis profanam peruersitatem sequuntur, & ita
non credunt vt trecenti & octo sancti patres tradiderunt, catholicam sanctam fidem in Ni-
cæa ciuitate fundantes, vel ita vt C. L. alij venerabiles episcopi, qui in hac alma vrbe Constā-
tinopolitana postea conuenerunt, sicut Athanasius & Theophilus & Cyrillus sanctæ recorda-
tionis episcopi Alexandrinæ ciuitatis crediderunt, quos etiã Ephesina synodus (cui beata me-
moriam Cyrillus præfuit) in qua Nestorij error expulsus est, vniuersos secuta est, quos & nuper
venerabilis Chalcedone synodus est secuta, prioribus conciliis sacerdotum ex omni prorsus
E parte consentientibus, nihilq; adimens à sacrosancto simbolo, neq; adiciens, sed Euticetis do-
gmata sancta cõdemnans, sciant se esse hæreticos. Apollinaris enim facinorosissimã sectam
Eutices & Dioscorus sunt secuti. Ideoq; omnes hi qui Apollinaris vel Euticetis peruersitatem
sequunt, illis pœnis quas diui retro principes contra Apollinaristas vel serenitas nostra post-
modum contra Euticianistas sanxit, nouerint se esse plectendos. Idcirco Apollinaristas, hoc
est Euticianistas, quibus est in appellatione diuersitas, est tamen in hæresi coniunctio, &
dispar quidem nomen, sed idem sacrilegium, siue in hac alma vrbe, vel in Alexandria ciui-
tate, seu intra Aegyptum sunt, neq; ita credunt sicut prædicti venerabiles credebant, neq; vi-
F ro Reuerendissimo Alexandrinæ vrbis Antistiti Proterio fidem orthodoxam tenenti cõmu-
nicant, secundum diuorũ retro principum constitutiones quæ de Apollinaristis promulgatæ
sunt non habeant potestatem faciendi testamentum, neq; id acquirant quod ipsis ex testamento
cuiuscunq; fuerit relictum, nihil etiã ex donatione aliqua consequantur, sed si quid ipsis vel li-
beralitate acciderit, vel viuentis vel morientis fuerit voluntate collatũ, id protinus fisco no-
stro addicatur: ipsi vero in nullos aliquid ex rebus suis donare possint. Episcopos quoq; vel pres-
byteros aliosq; clericos illis creare & habere nõ liceat: scientes tam Euticianistã quàm Apol-
linaristã qui ausi fuerint cuiquã episcopi vel presbyteri vel clerici nomen imponere, q̃ hi qui
conati fuerint impositum nomen sacerdotale retinere, exilio, rerumq; suarum amissione ple-
ctendos. Eos vero qui de hac catholica Roma ecclesiarum clerici, vel orthodoxæ fidei mo-
nachi

nachi fuerunt, derelicto vero dei cultu, Apollinaris vel Euticetis heresim sectati sunt, vel post. G
 hæc sectabuntur, omnibus pœnis quæ vel prioribus legibus aduersus hæreticos cõstitutæ sunt
 iubemus teneri, & extra ipsum quoq; Romani Imperij solum pelli. Vniuersi præterea Apollin-
 arista vel Euticianista non ecclesias, non monasteria sibi construant, neq; synaxes, *neq; con-
 uenticula cõtrahant, neq; ad domum, neq; ad possessionem cuiuscunq; neq; ad monasterium,
 neq; ad quemcunq; alterius locum operatores sectæ funestissimæ congregentur. Quod si fe-
 cerint, & hoc factum fuisse domino volente constiterit, *postremo iudicialiter notum, do-
 mus vel possessio in qua conuenerint, sisco societur, monasteriũ vero eius ciuitatis orthodoxe
 ecclesiæ in cuius territorio est, iubemus addici. Si vero ignorante domino, sciente vero qui
 dispensationes *domus exigit, vel conductore, vel procuratore, vel prædij parasynaxis con-
 uenticula interdicta conuenerint, conductor vel procurator siue autor vel quicumque in do-
 mum vel possessionem vel monasterium receperint, vel passi fuerint illicitas parasynaxes,
 conuentusq; celebrari, si vilis & abiectæ conditionis sint, fustibus publice & in pœnam suam,
 & in aliorum exercentur exemplum. Si honestæ vero personæ sunt, decem libras auri sisco
 nostro cogantur inferre. Nullum præterea Apollinaristam vel Euticianistam ad aliquam iu-
 bemus aspirare militiam, nisi ad cohortalem vel limitaneam: si qui vero *contra fecerint, so-
 luto cingulo honestorum hominum & palatij communionem priuentur, nec in aliqua, nisi in
 ea qua nati sunt ciuitate vel vico ac regione versentur. Si qui vero in hac alma vrbe nati
 sunt, tam sacratissimo comitatu, quàm omni per prouinciam metropolitana ciuitate pellan-
 tur. Nulli insuper Euticianista vel Apollinarista publice vel priuatim aduocandi coetus, aut
 peruersitatē facinorosi dogmatis asserendi sit facultas. Nulli etiã contra venerabilem Chal-
 cedonensem synodum liceat aliquid vel dictare, vel scribere, vel legere, atq; emittere: nemo
 huiusmodi habere libros audeat. Quod si in his criminibus fuerint inuenti, perpetua depor-
 tatione damnentur. Hi vero *qui discendi studio audierint de infanta hæresi disputantes,
 decem librarum auri quæ sisco nostro applicabuntur, subeant dispendium. Omnes vero hu-
 iusmodi chartæ ac libri qui funestum Euticetis dogma fuerint complexi, concrementur, vt
 facinorosa semper peruersitatis vestigia ipsa flammis ambugta depereant. Aequum nanq; est
 vt immanissima sacrilegia par pœnæ magnitudo percellat, Palladi pater charissime atq; aman-
 tissime parens. Illustri igitur & magnifica autoritas tua, quæ hac sacratissima constitutione
 decreuimus in hac alma vrbe, diuersisq; prouinciis, ac præcipue in Alexandrina ciuitate, &
 per vniuersam Aegyptiacam diocesim, edictis ex more propositis, ad omnium noticiam faci-
 at peruenire, vt cuncta quæ statuimus, in eos qui rei fuerint deprehensi, seueritas protinus
 exercentur, scientibus moderatoribus prouinciarum eorumq; apparitoribus qui legis huius
 quæ religiosissima sanctione custodienda decreuimus, aut neglexerint, aut aliqua permise-
 rint temeritate violari, denarum librarum auri multam sisco nostro cogantur inferre, insu-
 per etiam existimationis suæ periculum sustinebunt. Ea quoq; quæ de paganis per omne Ro-
 manum Imperium æqualiter valitura *elegerimus, instantissime in eos exercentur quos con-
 stiterit prophanos ritus celebrare. Data sub die Calend. Augusti, Cõstantinopoli, Diuo v IIII,
 & Antemio IIII. C. C. Concessi.

*al. parasyn-
 axes

*al. post rē
 iam in exa-
 mie iudicis
 approbatā
 *al. p̄s̄iōes

*aliās extra
 prædictā m̄
 litiā inuenti
 fuerint m̄i-
 liare

*al. Eos ve-
 ro

*al. perenni-
 tatis nostræ
 lege decreui-
 mus.

ATTICVS EPISCOPVS, QUALITER FORMATA
 EPISTOLA FIAT.

G Ræca elementa literarum numeros etiam exprimere, nullus qui vel tenuit græci ser-
 monis notitiam habet, ignorat. Ne igitur in faciendis epistolis canonicis, quas mos la-
 tinus formatas appellat, aliqua fraus falsitatis temere præsumeretur, hoc à patribus tre-
 centis decem & octo Nicææ congregatis saluberrime inuentum est & constitutum, vt for-
 matæ epistolæ hanc calculationis seu supputationis habeant rationem, id est, vt assumantur
 in supputationem prima græca elementa, patris & filij & spiritus sancti, hoc est, π υ α. quæ ele-
 menta & octogenarium & quadringetesimum & primum significant numerum. Petri quoq;
 apostoli prima litera, id est, π, quæ numerum octuagesimum significat. Eius quoq; qui scripsit
 epistolam prima litera, cui scribitur secunda litera, accipientis tertia litera, ciuitatis quoq; de
 qua scribitur quarta, & indictionis quæcunq; est temporis, idem qui fuit numerus assumatur,
 atq; ita his omnibus græcis literis, quæ (vt diximus) numeros exprimunt, in vnum ductis,
 vnam

A vnam quæcunq; fuerit collecta summam epistola teneat: hanc qui suscipit, omni cum cautela
 requirat expresse, addat præterea separatim in epistola nonagenarium & nonum numerum
 qui secundum græca elementa significant. Valete in domino.

MARCELLINI PAPÆ EPISTOLA PRI-
 ma ad Salomonem coepiscopum, in qua filium
 æqualem patri ostendit.

MARCELLINVS episcopus sanctæ ecclesiæ catholice vrbis Roma-
 næ, Salomoni coepisco in domino salutem. Quàm laudabiliter pro ca-
 tholice fidei veritate mouearis, & quàm solícite dominico gregi deuo-
 tionem officij pastoris impendas, tradita nobis per diaconũ tuum fra-
 ternitatis tuæ scripta demonstrant, quibus notitiæ nostræ insinuare cu-
 rasti qui errorum morbi in regionibus vestris modo exorti sunt. Nam
 epistola sermo, & commonitorij series, & libelli tui textus eloquitur,
 quod quidam errore decepti dicunt ideo patrem maiorem filio esse,
 quia illi soli sacrificium immolatur, & quod filius nullam cum patre communionis operam
 habeat, & quod illud propheticum de solo patre dictum sit: Sciunt gentes quoniam nomen
 tibi deus, tu solus altissimus super omnem terram. Siue quod ideo minor est filius, quia ipse in
 cruce pendens dixit: Deus deus meus quare me dereliquisti, quibus competens & congruum
 reddatur responsum, quia sicut patri, ita etiam filio non solum christianis temporibus, verũ-
 etiam à p̄scis temporibus sacerdotibus variis multisq; modis probamus sacrificium fuisse
 oblatum, Daniele propheta dicente, Non est locus (inquiunt tres pueri) ad sacrificandum no-
 mini tuo, & inuenire misericordiam, sed in anima contrita & in spiritu humilitatis suscipia-
 mur. Et sicut holocaustomata arietum & taurorum agnorumq; pinguium, ita fiat sacrificium
 nostrum in conspectu tuo hodie vt placeat tibi. Et vt filium fuisse agnoscas, cui hi tres pueri
 sacrificium se confessi sunt obtulisse, ex ipsius regis ac tyranni qui eos in fornacem ignis mit-
 ti præceperat confessione addisce, qui se cum tribus, quartũ in ipso æstantis camini incendio
 sociatum prodidit cõspexisse. Nonne, inquit, tres viros misimus in fornacē viuentos? Et dixe-
 runt ei, Vere rex. Et dixit: Ecce ego video quatuor viros solutos, & deambulantes in medio
 ignis, & aspectus quarti similis filio dei est. Idem dei filius per prophetã loquitur, dicens: Tibi
 offerent reges munera. Et vt hæc de filio dei se dixisse doceret, dixit: Reges Tharsis & insulæ
 munera offerent, reges Arabum & Saba dona adducent, & adorabunt eum omnes reges, om-
 nes gentes seruient ei. Et vt hæc omnia superius designata Christo filio dei doceamus fuisse
 oblata, in natiuitate eiusdem dei quæ secundum carnem facta est, probamus fuisse completa,
 euangelio comprobante: Cum natus esset Iesus in Bethleem Iudæ in diebus regis Herodis, ec-
 ce magi ab oriente venerunt Hierosolymam, dicentes: Vbi est qui natus est rex Iudæorum? Et
 infra: Et intrantes domum inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentibus adorã-
 uerunt eum, & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Sacrifi-
 cium itaq; quod à christianis sacris altaribus admouetur, non solum deo patri, sed etiam filio
 communi deuotione offertur, quoniam nec patri sine filio potest offerri, neq; à filio sine patre
 sentiri. Quod autem cõmunem operã habeant pater & filius, hoc modo docetur, dum primi
 hominis plasma deus ad imaginem dei communi operationis virtute fecisse fertur, scriptura
 dicente: Faciamus hominẽ ad imaginem & similitudinem nostram. Item ibi, Descendamus &
 confundamus ibi linguam eorum. Et: Pluit dominus à domino ignem & sulphur super Sodo-
 mam. Et in euangelio: Pater meus vsq; modo operatur & ego operor. Similiter &, opera quæ
 ego facio non sunt mea, sed eius qui misit me patris. Quæ omnia non discretam patris & fi-
 lij potentiam monstrant, sed vnam diuinitatis operationem annunciant. Et his qui paternũ
 opus exequitur, à paternis operibus alienus esse non creditur. Si autem ex euãgelio filium dei
 cognosceres altissimũ nuncupatum, nunquam filio derogans hoc de solo deo patre dictum
 poneres testimoniũ, cum scriptum sit: Tu puer propheta altissimi vocaberis. Et vt filius cum
 patre indiscrete in altissimis habitasse credatur, Salomonis testimonio comprobatur: Ego (sa-
 pientia inquit) habitavi in altissimis, & thronus meus in columna nubis. Et in Psalmo. 92. Tu
 autem altissimus es in æternum domine, quoniam ecce inimici tui peribunt. Nam cum diabo
 p ij lus thronum

lus thronum suum contra creatoris sui thronum in altissimis collocaret elatus superbia, hæc ausus est nephando ore depromere: Ponam sedem meam ad aquilonem, inquit, ascendam super sidera cœli, sedebo super montes excelsos, & ero similis altissimo. Item in Salomone: Ne dixeris, peccavi, & quid accidit mihi triste? Altissimus enim patiens est redditorum. Si auditum cordis tui scripturis non vis accommodare diuinis, quæ filium doceant altissimum nuncupatum, vel diabolo crede, qui contra opificis sui thronum sedem, sibi voluit collocare. Ut eum agnoscat filium à patre (vt vos suspicamini) nõ fuisse penitus derelictum, hoc de se in euangelio posuit testimoniũ: Pater qui me misit mecum est, & non reliquit me solũ, quia quæ plura sunt ei facio semper. Vnde pro surreptione mandamus, vt omnis cura atq; sollicitudo inuigilet, ne fides temeretur aut violetur. Iam nullus est ignorantia locus, nullus vratur simplicitatis excusatione præterita. Scienti peccare necessaria est confusio, & quod errore contraxit scientia reformetur. Ista frater tene & hæc doce. Vtinam ad plenioris affatus satietate presentia tuæ nobis gaudia contigissent, vt gratularemur nos & colloquio & presentia tui frui, quam sumus ante scripta complexi. Verũtamen probasti dilectissime frater quo christianam fidem veneraris affectu, dum ea quæ ad regulas patrũ pertinent, & ad mandata catholica, sine aliqua culpæ transgressione seruare, & spreta erratica & nociua doctrina, catholica & apostolica tenere præcepta, & rectæ fidei regulas docere atq; seruare satagis. Hæc frater charissime & alia quæ patrum regulis continentur, in labiis & cordibus nostris indiuisa retractatione meditemur, & sicut scriptum est, narremus ea filiis nostris, vt ea meditentur in cordibus suis, sedentes in domo, ambulantes in itinere, dormientes atq; vigentes, quia beatus in domino qui in lege eius meditabitur die ac nocte. Hoc & magister gentiũ secutus, discipulum suum instruens admonet, hæc meditare, in his esto, subiiciens plenitudinem, attende tibi & doctrinæ, quoniã si fidelibus sine intermissione incumbimus institutis, separamur à vitis, dum impensa cura diuino operi, humano locum non relinquit errori. Quod si ea quæ prædicta sunt validis teneantur fixa radicibus, nec à paterna traditione receditur, & constanter quæstionibus obuiatur, ac prauorum intentio cassatur, bonorumq; fides & constantia roboratur. Data VII. Idus Septemb. Diocletiano & Constantino consulibus.

ALTERA MARCELLINI AD ORIENTALES
fratres epistola adhortatoria, docens nulli presbytero licere in foro publico contra fratrem litigare, sed potius omnia iuxta
charitatis regulam inter Christianos
esse componenda.

DILECTISSIMIS fratribus vniuersis episcopis per orientales provincias constitutis, Marcellinus episcopus. Quid tam dulce sollicito, quam quod mihi de vobis inuotesunt illa quæ cupio? Quid tam religiosis conueniens institutis, quam vt inter se sacerdotes pacem (quam necesse est aliis pro officio annunciare) conseruent? Plena fateor gratulatione suscipi, quod votiuu mihi de charitate quæ inter vos est ecclesiarum pacem in literis indicastis: sponte mihi quicquid hortari poterã, quicquid monere, delatũ est: confirmet hoc deus quod est operatus in nobis, & quæ præcepit pro animarũ salute facienda, hæc ipse qui præcepit pro ea qua nos redemit pietate faciat. Et his tam bonis nunciis nos quoq; religiosam sanctorũ vicem reddimus nunciarũ. Quicquid cũ orientalibus quos ad ecclesiæ corpus vnitatemq; reuocatos, dudum dei nostri ope literis significauimus destinatis, denud cum apertũ fuerit repetitis vobiscũ participamus iudiciis. Mox pro nostro edicto ab orientibus missa legatio est, certa sperauit, certa cõsuluit: sed facimus de his quæ fuerũt dicenda cõpendia, ipsius potius ad instruendam notitiam vestram quæ à nobis sunt responsa dirigentes, ne quid sibi sub spacio prolixiore terrarũ aut opinio vindicet, aut error assumat, cum ad rerũ fidem ipsam teneri sufficiat veritatẽ. Quid autẽ ad continentia nostrarũ pertinet literarũ, oportuit quidem desideria plenius expedire. Quapropter scitote vos à persecutione fratrum & ab omni litigio abstinere debere, dicente scriptura, Seruum dei non oportet litigare: nec

A nec quicquam nocere, sed omnes persecutores ecclesiæ seruorumq; eius vestris redargutionibus corrigere, testante apostolo, argue, obsecra, increpa. Quæcunque ergo contentiones inter Christianos orta fuerint, ad ecclesiam deferantur, & ab ecclesiasticis viris terminentur. Maior autẽ non potest à minore iudicari, nec episcopi pontifici à quo consecrari probantur, præiudicium inferre vllum possunt. Quod si præsumptum fuisse cognoscitur, viribus carere non dubium est, nec posse inter ecclesiastica vllõ modo statuta censeri. Clericus vero cuiuslibet ordinis absq; pontificis sui permisso nullum præsumat ad seculare iudicium attrahere, nec laico quemlibet clericum liceat accusare: detractiones tamẽ & accusationes atq; persecutiones inter Christianos oppido vitandæ sunt, quia licet pauci simus in cõparatione aliorum, si tamen vnanimis fuerimus, facilius aduersariis resistemus. Sanctus enim protomartyr Stephanus lapidabatur, sed Iesus suscipiebat plagas: ideo vniquq; providendũ est, ne aliquem iniuste iudicet aut puniat, ne Iesum iudicet aut puniat. Et dominus in Euangelio ait: Nolite iudicare, vt non iudicemini: in quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Vnde & doctor gentium loquitur dicens: Hoc igitur dico & testificor in domino, vt iam non ambuletis sicut gentes ambulantes in vanitate sensus sui, tenebris obcurati, habentes intellectum, alienati à vita dei per ignorantiam quæ est in illis propter caritatem cordis ipsorum: qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitia, in operatione immunditiæ omnisq; auaritiæ. Vos autem non ita didicistis Christum, si tamen illum audistis, & in ipso edocti estis, sicut est veritas in Iesu, deponere vos secundũ pristinam conuersationem veterem hominem, qui corrumpitur secundũ desideria erroris. Renouamini autẽ spiritu mentis vestra, & induite nouũ hominem qui secundũ deũ creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis. Propter quod deponentes mendaciũ loquimini veritatẽ vnusquisq; cũ proximo suo, quoniã sumus inuicẽ membra. Irascimini & nolite peccare. Sol nõ occidat super iracundiã vestram: nolite locũ dare diabolo: qui furabatur iam non furetur, magis autẽ labore operando manibus suis quod bonũ est, vt habeat vnde tribuat necessitatẽ patienti. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat. Sed si quis bonus est ad ædificationem opportunitatis, vt det gratiam audientibus. Et nolite cõtristare spiritum sanctũ dei, in quo signati estis in diem redemptionis. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor & blasphemia tollatur à vobis cũ omni malitia. Estote autẽ inuicem benigni, & misericordes donantes inuicem, sicut & deus in Christo donauit vobis. Estote ergo imitatores dei sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblatione & hostiam deo in odorem suauitatis. Fornicatio autem & omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudõ, aut stultiloquium, aut scurrilitas quæ ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio: hoc enim scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, quod est idolorũ seruitus, non habet hæreditatẽ in regno Christi & dei. Nemo vos seducat inanibus verbis, propter hæc enim venit ira dei in filios diffidentia: nolite ergo effici participes eorũ. Eratis enim aliquando tenebræ, nunc autẽ lux in domino, vt filij lucis ambulate. Fructus enim lucis est in omni bonitate & iustitia, & veritate, probantes quid sit beneplacitũ deo. Et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarũ, magis autem redarguite. Quæ enim in occulto sunt ab ipsis, turpe est dicere. Omnia autẽ quæ arguuntur à lumine manifestantur. Omne enim quod manifestatur lumine est, propter quod dicitur: Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Videte itaq; fratres quomodo caute ambuletis, nõ quasi insipientes, sed vt sapientes redimentes tẽpus, quoniã dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes, quæ sit voluntas dei. Et nolite inebriari vino in quo est luxuria, sed implemini spiritu, loquentes vobismetipsos in psalmis & hymnis & canticis spiritualibus, cantantes & psallentes in cordibus vestris, domino gratias agentes semper pro omnibus in nomine domini nostri Iesu Christi deo & patri, subiecti inuicem in timore Christi. Omne enim quod irreprehensibile est, catholica defendit ecclesia. Non licet ergo Imperatori vel cuiquam pietatẽ custodienti aliquid contra mandata diuina præsumere, nec quicquã quod euangelicis propheticisq; & apostolicis regulis obuiat agere. Iniustum enim iudiciũ & definitio iniusta regis metu vel iussu à iudicibus ordinata nõ valeat, nec quicquã quod contra euangelicã, vel propheticã, aut apostolicã doctrinã constitutionem successorũ eorũ siue sanctorũ patrum actum fuerit, stabit. Et quod ab infidelibus aut hæreticis factũ fuerit omnino cassabitur. Vos autẽ stete in fide, viriliter agite, & omnia vestra cum charitate fiant: huius rei gratia (vt ait Apostolus) flecto genua mea ad patrẽ domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis paternitas in cœlis & in terra nominat, vt

det vobis secundum diuitias gloriae suae virtutem corroborari per spiritum eius in interiore G homine, habitare Christum per fidem in cordibus vestris in charitate radicati & fundati, vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis quae sit latitudo, longitudo & profundum & altitudo, scire etiam supereminentem scientiam charitatem Christi, vt impleamini in omnem plenitudinem dei. Ei autem qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus aut intelligimus secundum virtutem quae operatur in nobis, ipsi gloria in ecclesia & in Christo Iesu in omnibus generationibus seculi seculorum, Amen. Data v. Idus Decemb. Diocletiano v. l. & Maximo v. lll. iiii. c. c. Concess.

DIVI MARCELLI EPISCOPI CONTRA H

Maxentium tyrannum epistola inuectiua, qua boni regis officium praescribitur, & omnes sub multa aeternae poenae admonentur, ne Christianos simplicitate summa praeditos a vera fide abducant.

MARCELLVS episcopus sanctae & apostolicae & catholicae vrbis Romanae Maxentio. Magistra bonorum omnium charitas, quae nihil rapit extraneum, nihil agit asperum, nihil confusum, nihil factiosum, nihil quod honori diuino repugnet, animam propriae noceat, aut proximo commodo derogat, oblita sui, non quae sua sunt, sed quae dei vel proximi quaerens, nemini inuidens, omnibus consulens, non saeuens, sed compatiens, non rapiens, sed largiens, non murmurans, sed omnia aequanimiter tolerans: si in te perfecte habitaret, temperares animum a malis, seuire desineres in dei ecclesiam, ac sanctos eius persequi cessares, tyrannidi modum imponeres, furorem cohereres, humanitati inuigilares, modestiam amplectereris, & bonis potioribus frui satageres. Charitas enim exercet corda, sensus corroborat, vt nihil graue, nil difficile, sed totum fiat dulce quod agitur, dum eius sit proprium nutrire pacifica, seruare composita, dissociata coniungere, praua dirigere, & virtutes reliquas perfectionis suae munimine solidare. De ipsa ergo omnes monens apostolus, ita loquitur dicens: Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut aes sonans aut cymbalum tinniens: & si habuero omnem prophetiam, & nouerim mysteria omnia & omnem scientiam, & habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Charitas patiens est, benigna est. Charitas non aemulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non querit quae sua sunt, non iritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati. Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Charitas nunquam excidit. Quisquis ergo in eius se radice inserit, nec a viriditate deficit, nec a fructibus inanescit, quia amore fecunditatis opus efficax non admittit. Licet modo charitas in persecutoribus ecclesiae seruorumque dei arefacta sit, viget tamen in amatoribus eius, & in eis qui patiuntur propter iustitiam, de quibus ipsa per se veritas testatur dicens, Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Et alibi: Si me persecuti sunt, & vos persequuntur: potius enim nos & omnes domini sacerdotes, qui eius videlicet sunt veri sacerdotes, elegimus propter iustitiam, & veram fidem persequi, & pro Christi nomine pati, quam multis diuitiis ditari, honoribusque copiosissimis abundare, & caelesti regno carere. Ista enim temporalia sunt, illa aeterna, ista caduca, & ad horam transeuntia, illa vero perpetua & sine fine mansura. Tu ergo qui nos suades cultum dimittere diuinum, & a recta fide recedere, diisque immolare, melius tibi foret, vt tu prius mutabilem te praeberes, omnesque exhortareris fidei documenta & diuini cultus ministeria ita tenere, sicut patres nostri sancti apostoli sibi tradita praedicauerunt & docuerunt. Boni enim principis ac regis est ecclesias contritas atque scissas restaurare, nouas aedificare, & dei sacerdotes honorare atque tueri. Vnde sanctos apostolos eorumque successores sub diuina contestatione constituisse legimus, non debere fieri persecutiones, nec inferri fluctuationes, nec inuidere laborantibus in agro dominico, neque expellere aeterni regis dispensatores, sed si qui expulsi fuerint aut suis rebus expoliati, primo omnia legaliter reddi, quae eis ab inimicis

A inimicis aut a persecutoribus ablata sunt, & sedes proprias cum omnibus ad se pertinentibus regulariter restitui, & postea tempore congruo vocari ad synodum regulariter congregata: nec licet ei, priusquam fiant haec de se iuxta statuta praedictorum respondere, aut de suis impetitionibus si se viderit praegruari reddere rationem. Sed his rite peractis, suisque omnibus libere dispositis, si tum iuste videtur suis respondeat accusatoribus, & iudicias si ei necesse fuerit accipiat non modicas, vt explorare valeat ea quae obiiciuntur ei, ne aliqua delusus fraude innocenter ruat, quonia non oportet quenquam iudicare vel damnare priusquam legitimos habeat praesentes accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. Vnde ait Propheta: Priusquam agnoscas, no iudices quenq. In hoc ergo quod episcopi & reliqui serui dei persequuntur, no tantum ipsi persequuntur, quantum ille cuius vice funguntur, sicut scriptum est: Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei, Et alibi: Qui vos contristauit, me contristauit: & qui facit iniuriam, recipiet id quod inique gessit. Vos ergo, licet corpora nostra possitis occidere, animas tamen no potestis occidere, nec gradus nobis diuinitus collatos potestis auferre. Synodum ergo absque huius sanctae sedis auctoritate episcoporum, quanquam quosdam episcopos possitis congregare, non potestis regulariter facere, neque vllum episcopum qui hanc appellauerit apostolicam sedem damnare, antequam hinc sententia finitiua procedat. Nam si seculares in publicis iudiciis libellis vtuntur appellatoriis, quanto magis sacerdotibus haec eadem agere licet, qui super illos sunt de quibus dictum est: Ego dixi dii estis & filii excelsi omnes: & ideo nullus episcopus nisi in legitima synodo suo tempore, apostolica aut regulari auctoritate conuocata, super quibuslibet pulsatus criminibus audiatur vel iudicetur, ne innocens damnetur aut perdat communionem. Quod laici aut suspecti episcopos no debeant accusare, neque accusatoribus de inimici domo procedentibus credendum sit, & a beato Clemente, ipsis eum instructibus apostolis, legimus definitum: & nos eadem firmamus, quonia iidem odio multotiens incensi, recte viuentes atque credentes perturbare nituntur. Propterea persona, fides, vita, & conuersatio atque suspitio accusantium enucleatim primo inquirenda est, deinde quae obiiciuntur fideliter pertractanda, quia nihil ante fieri debet quam impetitorum vita & suspitio, atque odium inquiretur. Et si bona conuersationis no fuerint, aut laici, vel manifesti inimici, aut odio respersi fuerint, nequaquam in episcoporum recipiantur accusatione. Haec vobis a quibus minis infeste persequimur scienda mandamus, vt ab his vos caueatis, & cessetis persequi eos qui deo ministrant, quorum orationibus & terrena bella sedantur, & deus peccatoribus conciliatur: & si amplius nos elegeritis persequi quam deo placere, & nos magis eligimus sustinere persecutionem quam regulam confundi ecclesiasticam, hortante nos ipsa veritatis voce, atque ita testante: Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Et iterum: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum & tollat crucem suam & sequatur me. Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet eam. Qui autem perdidit animam suam propter me, inueniet eam. Quid enim prodest homini, si mundum vniuersum lucretur, animam vero suam detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Filius enim hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis, & tunc reddet unicuique secundum eius opus. Ista vobis valde timenda & cauenda sunt, a quibus ecclesia dei eiusque ministri vexantur & persequuntur, quibus dominus per prophetam minando loquitur dicens: Homo in honore non commorabitur, assimilatus iumentis exaeratus est. Haec est via eorum, insipientia eorum, & post eos iuxta os eorum curret: quasi oves in inferno positi sunt, mors pascet eos, & subiicient eos recti in matutino, & figura eorum conteretur in inferno post habitaculum suum, veruntamen deus redimet animam meam de manu inferi cum assumpserit me. Noli timere cum ditatus fuerit vir, cum multiplicata fuerit gloria domus eius, neque enim moriens tollit omnia, nec descendet post eum gloria eius. Quia animam suam in vita sua benedicet. Laudabunt te cum bene fuerit tibi. Intrabit usque ad generationem patrum suorum, usque in finem non videbit lumen. Homo cum in honore esset, non commouebitur, assimilatus iumentis exaeratus est. Et alibi: Quid gloriaris in malitia, potens in iniquitate? Tota die insidias cogitauit lingua tua, quasi nouacula acuta faciens dolum. Dilexisti malitiam magis quam bonum, mendacium magis quam loqui iustitiam. Dilexisti omnia verba ad deuorandum, lingua dolosa. Sed deus destruet te in sempiternum, terribit & euellet te de tabernaculo, & eradicabit te de terra viuentium. Et videbunt iusti & timebunt, & super eum ridebunt. Ecce vir qui non posuit deum fortitudinem suam, sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum, confortatus est in insidiis suis. Ego autem sicut oliua vires in domo dei speraui misericordia dei in seculum, & in aeternum confitebor tibi in seculum quonia fecisti, & expecta

bo nomen tuum quoniam bonum in conspectu sanctorum tuorum. Ista vobis omnia ad interitum, nobis autem ad confortationem, ne pereamus dicta sunt. Vobis ergo ideo haec scribimus, quia debitores vobis sumus, dicente domino, diligite inimicos vestros, benefacite his qui vos oderunt. Et alibi scriptura loquitur dicens, Si esurierit inimicus tuus, ciba illum, si sitit, potu da illi: hoc enim faciens, carbonem ignis congregas super caput eius. His fulti autoritatibus bellum quod aduersum nos excitatis, adeo feliciter dextera domini protegente nos atque pro nobis pugnante, pacifice portare cupimus, ut triumphante Christo omnium verorum fiat vna victoria sacerdotum, & choruscane lumine, veritatis sole erroris tenebrae cum suis authoribus pellantur, quia non est in hominis potestate consilium dei. Iustus est enim dominus, & omnia iudicia eius iusta sunt, atque omnes viae eius misericordia & veritas & iudicium. In manu domini potestas terrae, cui execrabilis est omnis iniquitas, in manu dei potestas hominis, & super faciem scribae imponitur honorem suum. Perdidit deus memoriam superbiorum, & inique agentium, & non dereliquit memoriam humilium, & bonorum hominum. Hoc autem pro certo habet omnis qui recte colit deum, quia si vita eius in probatione fuerit, corroborabitur, & si in tribulatione liberabitur. Si vero in correptione fuerit, ad misericordiam perueniet. Tu ergo ne delesteris in perditionibus nostris, quia post tempestatem facit deus tranquillitatem, & post lachrymationem & fletum exultationem infundit. Benedictus dominus deus patrum nostrorum, qui eum iratus fuerit, misericordiam faciet, & in tempore tribulationis peccata dimittit. Magnus est dominus in aeternum, & ipse reget nos in secula, quoniam regnum eius permanet in secula seculorum, Amen. Data XVI. Calend. Februarij, Maxentio, & Maximo IIII. C. C. Concess.

EVSEBII PAPAE EPISTOLA PRIMA

ad Gallicanas ecclesias, vbi de haereticis suscipiendis, & accusatione episcoporum a Laicis, & vera charitate, multa aguntur.

CHARISSIMIS fratribus domino & deo dilectis episcopis omnibus per Gallicanas provincias constitutis Eusebius. Scripta sanctitatis vestrae cum magna gratiarum actione suscepi, gaudis scilicet de vestra sospitate, sed contristatus nimis de vestra oppressione. Quod significastis enim quid de conuersis haereticis fieri debuisset, scitote nos eos qui in sanctae trinitatis fide baptizati sunt, per impositionem manus suscipere. De accusationibus vero clericorum super quibus mandastis, scitote a tempore Apostolorum in hac sancta vrbe seruatum esse, accusatores & accusationes quas extrae consuetudinum leges non adiscunt, a clericorum accusatione submotas. Similiter laicos non accusasse episcopos haecenus obseruatum & constitutum est, quia eiusdem non sunt conuersationis. Et oppidum eis quidem infesti existunt, quippe cum vita & secreta eorum, a laicorum actibus debeant esse remota, nec ab his impeti debeant, quorum castitatem & grauitatem nolunt imitari, maxime cum nec hi eos in suis volunt recipere accusationibus. De ipsis vero suis, videlicet agricultoribus atque ministris, dominus laicis & cunctis eos persequentibus ait: Nolite tangere Christos meos, & in prophetis meis nolite malignari. Et ipsa sacra scriptura dicit: Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei. Talia enim & his similia sancti patres prouidentes pericula, laicos seculo militantibus ab accusatione sacerdotum prohibere, similiter seruos & libertos, atque censibus publicis vel priuatis subiugatos, omnesque infames ab eadem accusatione vel tergiversatione submo- uerunt. Non enim oportet ut permittatur carnalis, spirituales persequi: nec sceleribus irretiti, vel seculo militantibus, episcopos infamare, vel lacerare, aut crimen opponere. Nam si hoc apostoli aut successores eorum permitterent, perpauci remansissent, qui domino in sacerdotali ordine militassent. Idcirco & nos sequentes patrum vestigia, pro saluatione seruorum dei, quascunque ad accusationem personas leges publicae non admittunt, his impugnandi alterum, & nos licentiam submo- uemus, & nullae accusationes a iudicibus audiantur ecclesiasticis quae legibus seculi prohibentur: Quapropter illi quibus indita est ad vnguem polita perfectio, talia silere debent,

A debent, ita ut nec mutilentur, nec praepo- nantur: nec illi qui aut in fide catholica, aut inimicitia suspecti sunt ad pulsationem praedictorum admittantur, quia veritatis professores infidelitas & inimicitia impedire solet. Nec illi credendi sunt, aut admittendi, qui aliorum sponte crimina confitentur: & ideo replicanda est sollicitudo veritas: quam sponte prolata in illis vox habere non potest, hanc diuersis cruciatibus a latebris suis religiosus tortor exigere debet, ut dum poenis corpora soluantur, quae gesta sunt fideliter & veraciter exquirantur. Unde quae so- primum ad leges publicas, deinde ad iudices ora conuertite, qui possunt & volunt in defensione omnium iuste loqui. Nos enim quos dei seruitium post istarum rerum abiectio- nem fecit ingeniosos, qui talium insultationes, aut contumelias, aut despicias, aut deridemus, quibus scriptum est de famulis, & vulgi hominibus per Apostolum: Mementote quia vester & aliorum dominus in caelis est: ad haec seculi mala reuocabimur? Faciendum a nobis est, quod facientem alterum profanum esse contendimus? Quod per ministerium iussionis & manus alienum incestaret aspectum, nostro perageretur imperio? Nolite hanc per vniuersas ecclesias mentem rapacium luporum more & natura seruare, quia postquam nos maculat, forte pro desiderijs eorum cruenta discussio effectum in his quo tendunt non habebunt, dicente nobis propheta: Ponamus circulum in naribus eorum, & frenum in labijs, & reducamus eos in viam rectam. Quia eodem propheta asserente impugnantur qui dicunt, erunt quasi non sint, & peribunt viri qui contradicunt nobis. Infames enim sunt proculdubio impugnatores episcoporum, omnesque qui aduersus patres arman- tur, & conculcatores ecclesiarum sacerdotumque eius, & qui de publicis fugiunt praesidijs, & mandata dei contemnunt, & qui aliqua culpa infamiae asperguntur maculis. Omnibus impugnandi episcopos, patrum sequentes instituta, & nos licentiam submo- uemus, quia odit deus eos qui patres persequuntur, ut patrum iniuriosos, qui in omni mundo infamia notantur, & ideo iuste & regulariter respuuntur. Nunc longa non opus est admonitione, iam perditis odium debemus aperire, de quibus iam non superest quod damnetur autoribus, de quibus dominus per prophetam loquitur, dicens: Reprobantes verbum sperastis in calumniam, & in tumultum, & estis in eo: propterea erit vobis iniquitas haec sicut interruptio. Rursus etiam de talibus propheta clamat dicens: Accedite huc semen adulterij & fornicarij. Super quem iurastis, super quem dilatastis os & eiecistis linguam? Nunquid non vos filij scelesti estis semen mendax? Cessent impij commentitia aduersus simplices iam fraude mentiri. Custodi(inquit propheta) linguam tuam a malo, & labia tua ne loquantur dolium. Recede a malo, & fac bonum, quaere pacem & persequere eam. Oculi domini ad iustos, & aures eius ad clamorem eorum. Vultus autem domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum. Et paulo post: Interficiet impium malitia, & odientes iustum culpabuntur. Nos quamquam multa patiamur a talibus, diligamus nos charissimi inuicem, quoniam charitas ex deo est. Et omnis qui diligit, ex deo natus est, & cognoscit deum. Qui non diligit, non nouit deum, quia deus charitas est. In hoc apparuit charitas dei in nobis, quoniam filium suum vnigenitum misit deus in mundum ut viuamus per eum. In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus deum, sed quoniam ipse dilexit nos, & misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Charissimi, si deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere. Deum nemo vidit vnquam. Si diligamus inuicem, deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est: in hoc intelligimus, quoniam in eo manemus, & ipse in nobis, quoniam de spiritu suo dedit nobis, & nos vidimus, & testificamur, quoniam pater misit filium suum saluatorem mundi. Quisquis confessus fuerit, quoniam Iesus est filius dei, deus in eo manet, & ipse in deo. Et nos agnouimus & credimus veritati, quam habet deus in nobis. Deus charitas est, & qui manet in charitate in deo manet, & deus in eo. In hoc perfecta est charitas nobiscum, ut fiduciam habeamus in die iudicij, quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem, quia timor poenam habet. Qui autem timet, non est perfectus in charitate. Nos ergo diligamus deum, quoniam deus prior dilexit nos. Si quis dixerit, quoniam diligo deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Qui autem non diligit fratrem suum quem videt, deum, quem non videt, quomodo potest diligere? Et hoc mandatum a deo habemus, ut qui diligit deum, diligat & fratrem suum. Omnis qui credit, quoniam Iesus Christus ex deo natus, & omnis qui diligit eum qui genuit, diligit eum qui natus est ex eo. In hoc cognouimus, quoniam diligimus natos dei, cum deum diligamus, & mandata eius faciamus: haec est enim charitas dei, ut mandata eius custodiamus. Et mandata eius graui non sunt, quia omne quod natum est ex deo, vincit mundum. Et haec est victoria quae vincit

vincit mundum fides nostra. Quis est qui vincit mundum, nisi qui credit, quoniam Iesus est G
filius dei. Hic est qui venit per aquam & sanguinem Iesus Christus, non in aqua solum, sed in
aqua & sanguine. Et spiritus est qui testificatur, quoniam Christus est veritas, quoniam tres
sunt qui testimonium dant, spiritus, sanguis, & aqua, & hi tres vnum sunt. Si testimonium ho-
minum accipimus, testimonium dei maius est, quia testificatus est de filio suo. Qui credit in
filium dei, habet testimonium dei in se. Qui non credit filio, mendacem facit eum, quia non
credit in testimonio, quod testificatus est de filio suo deus. Et hoc testimonium est, quoniam
vitam aeternam dedit nobis deus. Et haec vita in eius filio. Qui habet filium, habet vitam: qui
non habet filium dei, non habet vitam. Haec scribo vobis, vt sciat, quoniam vitam habebit
H aeternam, qui credit in nomine filij dei. Et haec est fiducia quam habemus ad eum, quia
quodcumque petierimus secundum voluntatem eius, audiet nos. Et scimus quia audit nos, quic-
quid petierimus. Scimus, quoniam habemus petitiones quas postulamus ab eo. Qui scit fra-
trem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mor-
tem. Est peccatum ad mortem, non pro illo dico vt roget quis. Omnis iniquitas peccatum est,
& est peccatum ad mortem. Scimus, quia omnis qui natus est ex deo non peccat, sed genera-
tio dei conseruat eum, & malignus non tangit eum. Scimus enim quoniam ex deo sumus, &
mundus totus in maligno positus est. Et scimus quoniam filius dei venit, & dedit nobis sen-
sum vt cognoscamus deum verum, & simus in vero filio eius: hic est verus deus, & vi-
ta aeterna. Propter mala sua multi potentes oppressi sunt vaide, & gloriosi traditi sunt in ma-
nus alterorum. Benedictio autem dei in mercedem iusti festinat, & in honore boni processus
illius fructificat. Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo, & non est stimulus in tristi-
tia delicti. Scitote charissimi, pro ea pietate qua vobis dei famulis impendenda est, omnes
suggestiones vestras fidei catholicae profuturas, me dignanter suscepisse, vt ipsarum quoque
opere, & pax Christiana reparari, & error impius possit aboleri. Et si amplius de talibus aut
his similibus aliquid fuerit deliberandum, celeriter ad nos relatio dirigatur, vt pertractata
qualitate horum, nostra quid obseruari debeat sollicitudo constituat. Data v. i. Calend.
August. Constante Cos.

ALTERA EVSEBII EPISTOLA ADMONI-
toria, ad fratres per Alexandriam & Aegyptum Christum
sincere praedicantibus, ne se a vera fide per astu-
tias falsorum prophetarum auel-
lere patiantur.

EVSEBIUS Romanae & Apostolicae Ecclesiae episcopus, dilectissimis, L
in charitate Christi vnanimis, charitatis glutino connexis, fratribus
per Alexandriam & Aegyptum domino militantibus, & rectam fide
tenentibus, in domino salutem. Benedictus deus & pater domini no-
stri Iesu Christi, pater misericordiarum, & deus totius consolationis,
qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, vt possimus & ipsi
consolari eos qui in omni pressura sunt, per exhortationem qua exhor-
tamur ipsi a deo: quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis,
ita & per Christum abundat consolatio nostra. Siue autem tribulamur, pro vestra exhortatio-
ne & salute, siue exhortamur, pro vestra exhortatione & salute, quae operatur in tolerantia ear-
rundem passionum quas & nos patimur, & spes nostra firma est pro vobis, scietes, quoniam
sicut socij passionum estis, sic eritis & consolationis. Vetera dilectissimi transferunt, & ecce
facta sunt noua. Omnia autem ex deo, qui reconciliauit nos sibi per Christum, & dedit nobis
ministerium reconciliationis, quoniam quidem deus erat in Christo, mundum reconcilians
sibi, non reputans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Chri-
sto ergo legatione fungimur tanquam deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo re-
conciliamini deo. Eum qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit, vt nos efficere-
mur iustitia dei in ipso. Aduuantes autem exhortamur, ne in vacuum gratia dei recipiatis.
Ait

Ait enim, tempore accepto exaudiui te, & in die salutis adiuui te. Ecce nunc tempus accepta-
bile, ecce nunc dies salutis, nemini dantes ullam offensionem, vt non vituperetur ministe-
rium nostrum, sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut dei ministros in multa patientia,
in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in
laboribus, in vigiliis, in ieiuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, & suauitate, in spiri-
tu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute dei, per arma iustitiae a dextris
& a sinistris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, vt seductores
& veraces, sicut qui ignoti & cogniti, quasi morientes, & ecce viuimus, vt castigati & non mor-
tificati, quasi tristes, semper autem gaudentes, sicut egentes, multos autem locupletantes, tan-
quam nihil habentes, & omnia possidentes. Os nostrum patet ad vos charissimi, cor nostrum
B dilatatum est. Non angustiimini in carnalibus, angustiimini autem in spiritualibus. Eandem
autem habentes remunerationem, tanquam filiis dico dilatamini & vos. Nolite iugum duce-
re cum infidelibus. Quae autem participatio iustitiae cum iniquitate? aut quae societas luci ad
tenebras? Quae autem conuentio Christi ad Belial? Aut quae pars fidei cum infideli? Quis au-
tem consensus templo dei cum idolis? Vos enim estis templum dei viui, sicut dicit dominus:
quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo, & ero illorum deus, & ipsi erunt mihi populus,
propter quod exite in medio eorum, & separamini de medio eorum dicit dominus, & immu-
dum ne tetigeritis, & ego recipiam vos, & ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios, &
C filias, dicit dominus omnipotens. Has igitur habentes promissiones charissimi, mundemus
nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore dei. Er-
rorem vestrum corrigite fratres, & ab omni erroris macula vos custodite, vt purum dei mu-
nus offerre valeatis. Seruos dei nolite persequi. Episcopos nolite infamare neque accusare,
quia deus eos suo iudicio voluit referuari. Quod enim non ab humanis, aut pravae vitae homi-
nibus eos deprauari, aut accusari voluit ipse dedit exemplum, quando per seipsum & non per
alium, negotiantes eiecit sacerdotes de templo, & mentas numulariorum proprio euerit fla-
gello, & eiecit de templo: & sicut alibi ait, Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem
deos discernit. Dei ergo ordinationem accusat, qui episcopos accusat vel condemnat, dum
minus spiritualia quam terrena sectatur. Causa enim fidei & dilectionis quibus salus Chri-
D stiana consistit, multa me sollicitudine laborare compellit, metuens ne prauitas quae in suis
fuerat amputanda principiis, processu temporis & pertinacior fiat & altior. Nam inimicum
nimis est atque incongruum, eos qui episcopos vel reliquos veros sacerdotes sua persecutio-
ne vexant, catholicorum nominibus sine discretionem misceri, cum iam natam impietatem non
deserentes ipsi sua prauitate condemnantur, quos conuenit percelli pro perfidia, aut liberari
pro venia: quia sicut plenum pietatis est oppressis charitatem dominicam reddi, ita iustum est
omnia perturbantis auctoritatem amputari. Miror charissimi, quare tam cito mouemini, atque
a vestro sensu transferimini, cum scriptum sit: Post concupiscentias tuas non eas, & a volun-
tate tua auertere. Si praestes animae tuae concupiscentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis.
E Ne oblecteris in turbis, nec in modicis: adest enim commissio illorum. Ne fueris mediocris
in contentione ex fenore, & non est tibi nihil in seculo: eris enim inuidus tuae vitae. Operari-
us ebriolus non locupletabitur, & qui spernit modica paulatim decidet, & mulieres apostata-
re faciunt sapientes, & arguunt sensatos, & qui se iungit fornicariis, erit nequam, putredo &
vermis haereditabunt illum, & extolletur in exemplum maius, & tolletur de numero anima
eius. Qui credit cito, leuis corde est, & minorabitur, & qui delinquit in animam suam insu-
per habebitur. Qui gaudet iniquitate denotabitur: & qui odit correptionem minuetur vita:
& qui odit loquacitatem, extinguit malitiam. Qui peccat in animam suam poenitebit, & qui
iocundatur in malitia, denotabitur. Ne iteres verbum nequam & durum, & non minorabe-
ris. Amico & inimico noli enarrare sensum tuum, & si est tibi delictum, noli denudare: audi-
et enim te, & custodiet te, & quasi defendens peccatum, odiet te, & sic adharebit tibi semper.
Audisti verbum aduersus proximum, commoriatur in te fidens, quoniam non te disrumpet,
a facie verbi parturit fatuus, tanquam gemitus partus infantis. Sagitta infixi femori carnis,
sic verbum in corde stulti. Corripe amicum ne forte cum fecerit iniuriam, & non intellexe-
rit, dicat, non feci, aut si fecerit, ne iterum addat facere. Corripe proximum ne forte non di-
xerit. Et si dixerit, ne forte iteret. Corripe amicum, saepe enim fit commissio, & non omni ver-
bo credas. Est qui labitur in lingua sua, sed non ex animo. Quis est enim qui non deliquerit in
lingua sua? Corripe proximum antequam commiseris, & da locum timori altissimi, quia
omnis

omnis sapientia & scientia timor dei, & in illa est timere deum, & in omni sapientia dispositio legis. Non est sapientia neque scientia, & non est cogitatus bonus, nisi in illa. Peccatorum prudentia est nequitia, & in ipsa execratio, & est insipiens, qui imminuit sapientia. Melior est homo qui deficit sapientia, & deficiens sensu in timore, quam qui abundat sensu, & transgreditur legem altissimi. Est solertia certa, & ipsa iniqua, & est qui emittit verbum certum enarrans veritatem. Est qui nequiter humiliat se, & interiora eius plena sunt dolo. Et est iustus qui se nimium submittit a multa humilitate, & est iustus qui inclinat faciem, & fingit non videre se quod ignoratum est. Et si ab imbecillitate virium vetetur peccare, si inuenit tempus malefaciendi, malefaciet. Ex visu cognoscitur vir, & ab occurso faciei cognoscitur sensatus: amictus corporis & risus dentium, & ingressus hominis enunciat de illo. Est correptio mendax in ore contumeliosus, & est iudicium quod non probatur esse bonum, & est tacens, & ipse est prudens. Quam bonum est arguere, quam irasci, & contentem in oratione non prohibere. Cupiscentia spadonis deuirginavit iuenculam, sic qui facit per vim iudicium iniquum. Quam bonum est correpto manifestare penitentiam, sic enim effugies voluntarium peccatum. Est tacens qui inuenitur sapiens, & est odibilis qui procax est ad loquendum. Est autem tacens non habens sensum loquelæ: est & tacens, tempus sciens apti temporis. Homo sapiens tacebit usque ad tempus, lasciuus autem & imprudens non seruiabit tempus. Qui multis vitur verbis, lædit animam suam, & qui potestatem sibi assumit iniuste, odietur. Est processio in malis viro indisciplinato, & est inuentio in detrimentum. Est datum quod non est utile, & est datum, cuius retributio duplex. Est propter gloriam minoratio, & est qui ab humilitate leuabit caput. Est qui multa redimat modico pretio, & est restituens ea septuplum. Sapiens in verbis seipsum amabilem facit, gratia autem fatuorum effunduntur. Datum insipientis non erit utile tibi, oculi enim illius septemplex sunt. Exigua dabit, & multa improperebit, & apertio oris illius inflammatio est. Hodie fornerat quis, & cras expetit, & odibilis homo huiusmodi. Fatuo non erit amicus, & non erit gloria bonis illius. Qui enim edunt panem illius, falsa lingua sunt: quotiens & quanti irridebunt eum? neque enim quod habendum erat, directo sensu distribuit, similiter & quod non erat habendum. Lapsus falsa linguae quasi qui a pavimento cadens, sic casus malorum festinanter venient. Homo ingratus quasi fabula vana in ore indisciplinatorum assidua erit. Ex ore fatui reprobabitur parabola, non enim dicit illam in tempore suo. Est qui vetatur peccare ab inopia, & in requie sua stimulabitur. Est qui perdet animam suam pro confusione, & ab imprudenti persona perdet eam, personæ autem acceptiue perdet se. Est qui pro confusione promittit pro amico, & lucratus est eum inimicum gratis. Opprobrium enim nequam in homine mendacium, & in ore indisciplinatorum assidue erit. Laudat suam rem assiduitas viri mendacis, perditionem autem ambo hereditabunt. Mores hominum mendacium sine honore, & confusio illorum cum ipsis sine intermissione. Vos fratres admonemus profutura hominibus inuicem indefinenter sectari in charitate Christi. Similiter obsecramus vos in domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis, cum omni humilitate, & mansuetudine, cum patientia inuicem supportantes in charitate, solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis, vnum corpus, & vnum spiritus, sicut vocati estis in vna spe vocationis vestrae, vnum dominum, vna fides, vnum baptisma, vnum deus, & pater omnium, qui sit per omnes & per omnia, & in omnibus nobis. Vnicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi, propter quod dicit: Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Quod autem ascendit, quid est nisi quia & descendit primum in inferiores partes terræ: Qui descendit ipse est, & qui ascendit super omnes cælos, ut adimpleret omnia. Et ipse dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero euangelistas, alios autem pastores & doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filij dei in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi, ut iam non simus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinae in nequitia hominum, in astutia ad circumuentionem erroris: de occultis enim cordis alieni temere iudicare iniquum est, & eum cuius non videntur nisi opera bona, peccatum est ex suspitione reprehendere. Oues ergo quæ pastori suo commissa sunt, eum nec reprehendere (nisi a recta fide exorbitauerit) debent, nec vllatenus accusare possunt, quia facta pastorum oris gladio ferienda non sunt, quanquam recte reprehendenda videantur. Ideo ista dicimus, quia in scripturis vestris reperimus quosdam episcopos nostris in partibus a propriis omnibus accusatos, aliquos videlicet ex

A licet ex suspitione, & aliquos ex certa ratione. Et idcirco quosdam esse rebus suis expoliatos, quosdam vero a propria sede pulsos. Quos scias, nec ad synodum comprovincialem, nec ad generalem posse vocare, nec in aliquid iudicare, antequam cuncta quæ eis sublata sunt, legibus potestati eorum redintegretur. Prius ergo oportet omnia illis legibus redintegrari, & ecclesias quæ ei sublatae sunt, cum omni priuilegio suo restitui, & postmodum non sub angusti temporis spacio, sed tantum temporis spaciū eis indulgeatur, quantum expoliati vel expulsi esse videntur antequam ad synodum conuocentur, & ab omnibus quibusque suæ provincie episcopis audiantur. Nam nec conuocari ad causam, nec diiudicari potest expoliatus vel expulsus, quia non est priuilegium, quo expoliari possit iam nudatus. Vnde & antiquitus decretum est, ut omnes possessiones, & omnia sibi sublata, atque fructus cunctos ante litem contestatam præceptor vel primas possessori restituat. Et alibi scriptum habetur: Ille qui violentiam per tulit, vniuersa in statu quo fuerant recipiat, & quæ possidet securus teneat. Et alibi in synodalibus patrum decretis, & regum edictis legitur statutum: Redintegranda sunt omnia expoliatis vel eiectionis episcopis presentialiter ordinatione pontificum, & in eorum vnde abscesserunt loca funditus reuocanda, quacunque conditione temporis, aut dolo, aut captiuitate, aut virtute maiorum, aut per quacunque iniustas causas res ecclesiarum, vel proprias, aut substantias suas perdidisse noscuntur, ante accusationem aut regularem ad synodum vocationem eorum, & reliqua. Est etiam in antiquis Ecclesiarum statutis decretum, ut qui aliena inuadit, non exeat impunitus, sed cum multiplicatione omnia restituat. Vnde & in Evangelio scriptum est: Quod si aliquid defraudauit, reddo quadruplum. Et in legibus seculi cautum habetur: Qui rem subripit alienam, illi cuius res directa est, in decuplum quæ sublata sunt, restituat. Et in lege diuina legitur: Maledictus omnis qui transfert terminos proximi sui, & dicit omnis populus, Amen. Talia ergo non presumantur absque vltione, nec exercentur absque sua damnatione. Pacem & non damnum, aut iniustitiam alicuius sectamini inuicem & in omnes. Veritatem autem facientes in charitate crescimus in illo per omnia qui est caput Christus, ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam subministrationis secundum operationem in mensuram vniuscuiusque membri augmentum corporis facit in ædificationem sui in charitate. De cætero charissimi gaudete, & perfecti estote, exhortamini, idem sapite, pacem habete, & deus pacis & dilectionis erit vobiscum. Dominus custodiat vos & nunc, & in die æternitatis, Amen, Data I X. Calend. Octobris, Constante. C C. Concess.

TERTIA EVSEBII EPISTOLA AD EPISCOPOS & diacones Thusciae & Campaniae, ut non solum diligentiores sint circa ea gerenda, quæ administratio religiosa desiderat, sed etiam bonis operibus in hoc seculo sint diuites, ne æterno gaudio priuentur
Et nonnulla alia de festo inuentionis crucis, de hæreticis suscipiendis, de impositione manuum habebitis.

Dilectissimis fratribus vniuersis episcopis per Campaniam & Thusciam constitutis, Eusebius. Benedictus dominus deus noster qui per misericordiam suam Romanam ecclesiam beati Petri Apostolorum principis sacerdotio ditauit, nobisque viam monstrandam circa nos propter vniuersalem curam quæ nobis propter priuilegium eiusdem ecclesie charitas indulsit, qui coheremus firmitate fidei, iugamur quoque votiuâ iocunditate colloquij, quo facilius dum per literarum ministeria ad vos usque pertendimus, etiam corda vestra ad religiosum cultum apostolicis admonitionibus incitemus, & dum dilectionis nostræ spei reddimus velut quoddam debitum, plenum circa deum monstremus affectum. Iungamus ergo dilectissimi fratres, continuas & humiles preces, & deum nostrum oris & cordis lachrymis supplicantes iugi deprecatione poscimus, ut institutione & opere illi cuius esse membra cupimus, hæreamus, nec vniquam ab illa via quæ Christus est deo tramite declinemus, ne ab eo iuste quæ

nos impie relinquimus, deseramur infideles. Quod cum superni fauoris auxilio ea nobis potest ratione contingere, si Apostolica dogmata, si patrum mandata seruamus. Dicit enim dominus noster: Qui diligit me, sermonem meum seruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Et licet hæc possint generaliter dicta sufficere, vt vel declinemus errata, vel custodiamus catholica, ab Apostolis tamen eorumque successoribus nouimus constituta criminationes aduersus doctores non debere suscipere, nec peregrina iudicia fieri, nec quenquam alterius iudicis quam sui sententia debere constringi. Caput enim ecclesiae Christus est, Christi autem vicarij sacerdotes sunt, qui vice Christi legatione funguntur in ecclesia. Idcirco quicquid ad eorum sit iniuriam, ad Christum pertinet qui dixit: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: & qui spernit me, spernit eum qui misit me. Ista fratres terribilia sunt, & oppido diligenter consideranda & cauenda, & tam propter eos qui seipsum aut cupiditate, aut avaritia, aut inuidia perdere moluntur, ne in profunda labantur, aut in talia inci dant mala, quam propter persecutores ecclesiae seruorumque eius qui iuxta veritatis vocem oculos habentes non vident, & aures habentes non audiunt, nec intelligunt quæ placent deo, sequentes in omnibus apostolicam regulam, & prædicantes eius omnia constituta ob custodiam episcoporum, qui columnæ ecclesiae à deo dicti sunt, & ceterorum verorum sacerdotum firmantes cana patrum statuta, statuimus iterum cum omnibus qui nobiscum sunt episcopis, sicut dudum decretum reperimus, vt homicidæ, malefici, fures, sacrilegi, raptores, adulteri, incesti, venefici, suspecti, criminosi, dolosi, periuri, & qui raptum fecerunt, vel falsum testimonium dixerunt, seu qui ad sacrilegos diuinosque concurrerunt, similesque eorum nullatenus ad accusationem vel ad testimonium erunt admittendi, quia infames sunt & iuste repellendi, quia funesta est vox eorum. Vocem enim funestam in omnibus interdici potius quam audiri oportet. Periculū ergo quod doctoribus imminet, summo opere semper cauendum est & declinandum, & illi sunt à cunctis portandi & custodiendi, dicente domino: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Prima enim salus est recte fidei regulas custodire, & à constitutis patrum nullatenus deuiare. Nec potest domini nostri Iesu Christi prætermitti sententia dicentis: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Et hæc quæ dicta sunt, rerum probantur effectibus, quia in sede apostolica extra maculam semper est catholica seruata religio. Ideo charissimi & vos iuxta sanctam scripturam discite bene facere & mala declinare, & patrum regulis imbui, sicut scriptum est: Fili si habes bene fac tecum, & deo dignas oblationes offer. Memor esto quoniam mors non tardat, & testamentum in ferorum, quia demonstratum est tibi. Testamentum huius mundi morte morietur. Ante mortem benefac amico tuo, & secundum vires tuas exporrigens da pauperi. Non defrauderis à die bona, & particula boni doni non te prætereat. Nonne alius relinquit dolores & labores tuos? In diuisione fortis da & accipe, iustifica animam tuam. Ante obitum tuum operare iustitiam, quia non est apud inferos inuenire cibum. Omnis caro sicut fenum veterascet, & sicut folium fructificans in arbore viridi. Alia generatur, & alia deiicitur. Sic generatio carnis & sanguinis alia finitur, & alia nascitur. Omne opus corruptibile in fine deficiet, & qui illud operatur, ibi cum ipso. Et omne opus electum iustificabitur, & qui operatur illud honorabitur in illo. Beatus vir qui in sapientia sua morabitur, & qui in iustitia sua meditabitur, & in sensu cogitabit circumspectionem dei. Qui excogitat vias illius in corde suo & in absconditis illius intelligens erit, vadens post illam quasi inuestigator, & in viis illius consistens. Qui respicit per fenestram eius, & in ianua illius audiens. Qui requiescit iuxta domum illius, & in parietibus illis figens palum. Statuit casulam suam ad manus illius, & requiescit in casula illius dona per æuum. Statuet filios suos sub tegmine illius, & sub ramis illius morabitur, protegitur sub ramis illius à feruore, & in gloria eius requiescet. Qui timet dominum faciet illud, & qui continens est iustitiae apprehendet illam, & obuiabit illi quasi mater honorificata, & quasi mulier à virginitate suscipiet illum. Cibabit illum pane vitæ & intellectus, & aqua sapientie salutaris potabit illum. Et firmabitur in illo, & non flebitur, & conturbabit illum, & non confundetur, & exaltabit eum apud proximos suos, & in medio ecclesiae aperiet os eius, & implebit eum spiritu sapientie & intellectus, & stola glorie vestiet illum, iocunditatem & exultationem thesaurizabit super illum, & nomine æterno hæreditabit illum. Homines stulti non apprehendent illam, & homines sensati obuiabunt illi, homines stulti non videbunt illam. Longe enim abest à superbia & dolo. Viri mendaces non erunt illius, & viri veraces inuenientur in illa, & accessum habebunt vsque ad inspectionem dei. Non est speciosa laus in ore peccatoris, quoniam à deo perfecta est sapientia. Sapientia enim

A enim dei stabit laus, & in ore fidei abundabit, & dominator dabit eam illi. Non dixeris per dominum abest, quæ odit non feceris, non dices ille me implantauit. Non enim necessarij sunt illi homines impij. Omne execrumentum erroris odit deus, & non erit amabile timentibus eum. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui, adiecit mandata & præcepta sua. Si volueris mandata, conseruabunt te, & in perpetuum fidem placitam seruare. Apposui tibi aquam & ignem, ad quod volueris porrigere manum, ante hominem vita & mors, bonum & malum, quod placuerit ei, dabitur illi, quoniam multa patientia dei, & fortis in patientia, videns omnes sine intermissione. Oculi domini ad timentes eum, & ipse cognoscit omnem operam hominis. Nemini mandauit impie agere, & nemini dedit spacium peccandi. Non enim concupiscit multitudines filiorum infidelium & inutilium. Ne iocunderis in filiis impiis, si multiplicentur, nec oblecteris super ipsos, si non est timor dei cum illis. Non credas vitæ illorum, & non respexeris in labores eorum. Melior est enim vnus timens deum, quam mille filij impij. Et vtile mori sine filiis, quam relinquere filios impios. Ab vno sensato inhabitabitur patria, & à tribus impiis deseretur. Multa alia vidit oculus meus, & fortiora horum audiuit auris mea. In synagoga peccantium exardebit ignis, in gente incredibili exardebit ira. Non exorauerunt pro peccatis suis antiqui gigantes, qui destruxerunt confidentes suæ virtuti, & non pepercit peregrinationi illorum, sed percussit eos, & execratus est illos præ superbia verbi illorum. Non misertus est illis totam gentem perdens, & extollentes se in suis peccatis. Et sicut sexcenta millia peditum, qui congregati sunt in duritia cordis sui. Et si vnus fuisset ceruicatus, mirum si fuisset immunis. Misericordia enim & ira est cum illo potes exoratio, & effundens iram secundum misericordiam suam. Sic correptio illius homines secundum opera sua iudicabit. Non effugiet in rapina sua peccator, & non retardabit sufferentiam facientis misericordiam. Omnis misericordia faciet locum vnicuique secundum meritum operum suorum, & secundum intellectum peregrinationis. Non dicas à deo abscondar, & ex summo quis mei memorabitur? in populo magno non agnoscar. Quæ est enim anima mea in tam immensa creatura? Ecce cælum & cœli cœlorum, abyssus, vniuersa terra, & quæ in eis sunt, in conspectu illius commouebuntur, montes simul & colles & fundamenta terræ. Et cum conspexerit illa deus, tremore concutientur, & in omnibus his insensatum est cor. Et omne cor intelligitur ab illo, & vias illius quis intelligit? Et procellam quam nec oculus vidit hominis? Nam plurima opera illius sunt in absconditis, sed opera iustitiae illius quis enarrabit, aut quis sustinebit? Large enim est testamentum à quibusdam, & interrogatio hominum in summatione est. Qui minoratur corde, cogitat mala, & vir imprudens & errans cogitat stulta. Omnis ergo fratres sermo malus de ore vestro non procedat, sed si quis bonus est ad ædificationem opportunitatis, vt det gratiam audientibus. Et nolite contristare spiritum sanctum dei, in quo signati estis in die redemptionis. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis cum omni malitia. Estote autem inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem sicut & deus in Christo donauit vobis. Estote ergo imitatores dei sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam deo in odorem suauitatis. Fornicatio autem & omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudine, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio. Hoc enim scitote intelligentes, quod omnis fornicator aut immundus, aut avarus (quod est idolorum seruitus) non habet hæreditatem in regno Christi & dei. Nemo vos seducat inanibus verbis. Propter hæc enim venit ira dei in filios diffidentiae. Nolite ergo effici participes eorum. Eratis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in domino vt filij lucis ambulate. Fructus enim lucis est in bonitate, & iustitia, & veritate, probantes quid sit beneplacitum deo, & nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite. Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est dicere. Omnia autem quæ arguuntur à lumine manifestantur: omne enim quod manifestatur, lumen est. Propter quod dicit: Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Videte itaque fratres quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed vt sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt, propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas dei. Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed implemini spiritu sancto loquentes vobismetipsis in psalmis & hymnis in cordibus vestris, domino gratias agentes semper pro omnibus in nomine domini nostri Iesu Christi deo & patri, subiecti inuicem in timore Christi. Crucis ergo domini nostri Iesu Christi quæ nuper nobis

bis gubernacula sanctæ Romanæ ecclesiæ tenentibus quinto nonas Maii inuenta est, in prædicto calendarum die inuentionis festum vobis solemniter celebrare mandamus. Similiter & hæreticos omnes quicumque dei gratia conuertuntur, in sanctæ trinitatis nomine credentes baptizati sunt, Romanæ ecclesiæ regulam tenentes per manus impositionem reconciliari præcipimus. Manus impositionis sacramentum magna veneratione tenendum est, quæ ab aliis perfici non potest, nisi à summis sacerdotibus. Nec tempore apostolorum ab aliis quam ab ipsis apostolis legitur aut scitur peracta esse, neq; ab aliis (sicut iam dictum est) quam ab illis qui eorum locū tenent, vnquā perfici potest, aut fieri debet. Nam si aliter præsumptū fuerit, irritū habeatur & vacuū, nec inter ecclesiastica vnquā reputabitur sacramenta. De cætero fratres gaudete & exultate in domino, vt sancti spiritus gratia illuminati & confortati, vos vestrosq; ad pascua eternæ vitæ peruenire atq; perducere adminiculante domino valeatis. Gratia domini nostri Iesu Christi & charitas dei & communicatio spiritus sancti sit semper cum omnibus nobis, Amen. Data v III. Calend. Sept. Constante. C. consule.

EPISTOLA AEGYPTIORVM PONTIFICVM
cum ad Marcum Papam pro exemplaribus Niceni
Concilii, quia Arriani eorum exemplaria incenderant.

SANCTO & apostolici culminis venerando domino Marco sanctæ Romanæ & Apostolicæ sedis atq; vniuersalis ecclesiæ papæ, Athanasius & vniuersi Aegyptiorū episcopi. Ad vos peruenisse nō dubitamus quanta & qualia ab hæreticis, & maxime ab Arrianis quotidie patimur, quoniam in tantū ab eis persequimur, vt etiā viuere nos tædeat. Nam instanti tēpore subito & insperate in nos irruentes, nosq; iuxta præceptum domini, qui ait, si vos persecuti fuerint in vnā ciuitate, fugite in aliā: fugiendo propter cladē populi declinantes, nos cōprehendere nō valuerunt, sed omnia nostra depopulati sunt, in tantū enim nostra vastauerūt, vt nec libros, nec vestimenta ecclesiastica, aliq; ornāmēta, nec reliqua utensilia nobis dimitterēt. Libros vero nostros vsq; ad minimū incendentes, nec iota vnū relinquentes propter veritatis fidē Nicenam synodū, quæ clerus & populus imbuebatur, & maxime iam imbuti erant, in cōtumeliam nostram, & omnium Christianorū, incenderunt. Quapropter precamur pater beatissime, quia nō dubitamus apud vos plenaria esse Niceni Concilij exemplaria, vt nobis illa quæ sancte recordationis prædecessoris vestri Syluestri fuerunt, sub tuta mittatis stipulatione. Nam quando prædictæ synodo cū beatæ memoriæ Alexandro digno deo pōtifice nostro, id est, Alexandrinæ magnæ ciuitatis episcopo in diaconatus interfuimus officio, sub nostræ præsentis testimonio per beatos viros Victorē, Vincēntium presbyteros apostolicæ sedis apocriarios missa sunt prædicto papæ Syluestro cum ad stipulationē subnexa capitula lxx. Sane præsentibus nobis lxxx. capitula in memorata tractata sunt synodo, xl. à Græcis græca lingua ædita, & xl. à latinis similiter latina ædita lingua: sed visum est trecentis decem & octo patrib. in prædicto sancto spiritu repletis cōcilio congregatis, & maxime iam dicto Alexandro, & apostolicæ sedis apocriariis, vt x. capitula adunarentur, aliis atq; congruis in locis insererentur, & ad formā lxx. discipulorū vel totius orbis terræ linguarū, lx. tanti & tam excellentis concilij fierent capitula, quæ omnē Christianorū informarent orbē, & omnes sub sacerdotali & Christiano nomine degentes vna fides, & vna sacerdotalis atq; clericalis regeret norma, nec quisquā à suo dissideret capite. Nūc ergo, vt prædictū est, inimici sanctæ dei ecclesiæ, & maxime Arriani à quibus quotidie expugnatur, cōterantur, & opprimimur, præfata lxx. Niceni Cōcilij capitula quæ de præfata synodo iam facta, iubete domino meo Alexandro, decreto omnium episcoporum attuli, quæ etiā coram omnibus recitauit atque transcripsi, sunt igne cōbusta, optamus vt à vestra sanctæ sedis Ecclesiæ auctoritate quæ est mater & caput omnium Ecclesiarum, ea ad correptionem & recreationem fidelium orthodoxorum percipere per præsentēs legatos mereamur. Vere nouimus Apostolatus vestri cor gratia sancti spiritus in tantum esse accensum, vt omnibus oppressis succurratis, quanto magis nobis qui licet exigui ordinis, tamen

Atamen vestri sumus, vobisq; obediētes, cum omnibus nobis cōmissis, & esse semper volumus. Ideo decet & oportet vos nobis hæc quæ rogamus, & alia quæ necessaria iuxta sapiētiam quæ vobis præstitit altissimus esse cognoueritis, absq; tarditate præstare, vt tantæ miseræ squalores à fidelium mentibus detergantur, & quasi vulnus corpori infixū aditu tantæ miseræ obsecrato, salutarī curetur antidoto, vt diuino freti iuuamine, vestraq; auctoritate atq; auxilio roborati, aduersantium tergiversationes euadere valeamus, atq; incōsulto vultu non fraude cuiusquam percussis assistere æterno iudici mereamur, & vocem audire Christi, Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudiū domini tui.

B RESCRIPTIO MARCI PAPAÆ DE MISSIO-
ne Capitulorum Niceni Concilii Athanasio & omnibus Aegyptiorum Episcopis.

Dominis venerabilibus fratribus Athanasio, & vniuersis Aegyptiorum episcopis. Marcus S. Ro. Ecclesiæ episcopus. Doleo fratres & nimium cōtristor super afflictione vestra, sed oppido cōsolor, quod vobis agitata nō estis harūdo, sed recti in fide inter omnes procellarū & turbinū colluctatiōes incessanter perduratis. Lectis ergo frat. vestrae literis, vigore constantiæ quæ olim noueram, agnouimus, cōgratulantēs vobis quod ad custodiendū gregem pastorem curā vigilanter insequimini, ne lupi qui sub specie ouium subintrarūt, bestiali scuitia supplices quosq; dilacerent, qui nō ad hoc subintrarūt, vt aliqua correctione proficiant, sed vt ea quæ sunt sana corrūpant. Quapropter moneo & hortor dilectionē vestram, vt bonum quod incepistis adminiculante diuina gratia vsq; in finem perducere satagatis, veritatis vocē monēte: Beatus qui perseuerauerit vsq; in finem: vnde enim beata perseuerantia nisi de virtute patiētiae: Nam iuxta apostolū, omnes qui voluerint pie viuere in Christo persecutionem patientur: quæ nō in eo tantum computanda est, quod contra Christianam pietatem, aut ferro, aut ignibus agitur, aut quibuscunq; supplicis cum persecutionū scuitiam suppleant, sed dissimilitudines morum & cōtumaciæ inobediētium, & malignarum tela linguarū, quibusq; cōfistationibus cōmunia semper mēbra pulsantur, ita vt nulla piorum portio à cōfistatiōe sit libera, periculis nec ocio careat nec labore, nā hæc & omnia incrementa probabilium studiorum, & in eis vsq; in finem perseuerantia, atq; bonæ voluntatis incrementa, ad Christi gratiam semper sunt referēda, vt in omnibus quæ agimus de omni perfecte laudetur tēpore. De capitulorū namq; verorū Niceni cōcilij, quibus nos interfuisse literis vestrae fraternitatis significastis, à nostris qui vnā nobiscū interfuerunt diligentioribus requisimus colloctionibus, qui ita vt vestra testata sunt litera, omnē nobis ordinē exposuerunt, & vestra epistolam per omnia veram esse testificati sunt, nō vt nos aliquid sinistrū vestra ex parte arbitraremur, sed nos & vos illosq; absq; vlla in posterū titubatione vnum sentire optarem, & sancta Romana ecclesia quæ semper immaculata permāsit, & domino prouidete, & beato Petro apostolo opem ferete in futuro manebit, sine vlla hæreticorum insultatione firma & immobilis omni tēpore persisteret. His ita peractis diligenter requirētes in sancto nostræ & apostolicæ sedis scrinio eadē quæ sanctæ recordationis prædecessori meo Syluestro sunt directæ, septuaginta (vt significastis) capitula illa inuenimus. Ipsa enim vobis propter auctoritatē & subscriptionem tantorū patrum & eius magni cōcilij minime misimus, sed per eadē coram apocriariis vestris alia similia eundē numerum eademq; verba, & ipsam subscriptionē continētia, vobis rescribere & sub certa stipulatione & cōfirmatione mittere curauimus. Et quis est qui fratribus suis talia negare audeat: Nam nō negligenda nobis hæc per sancti spiritus gratiā dominus docuit, sed fideliter exercenda & fratribus cōtradenda & docēda distribuit. Hæc apostolorū vna traditio, hæc est vera charitas quæ prædicāda est, & præcipue diligenda ac fouenda, atq; fiducialiter ab omnibus tenēda: hæc sancta & apostolica mater omnium ecclesiarum Christi ecclesia, quæ per omnipotētis dei gratiā à tramite apostolicæ traditiōis nunquā errasse probatur, nec hæreticorū nouitatibus deprauāda succubuit, sed vt in exordio normā fidei Christianæ percepit ab autoribus suis apostolorū Christi principibus, illibata sine tenus manet, secundū

ipſus domini ſaluatoris diuinā pollicitationem, qui diſcipulorum ſuorū principi in ſuis fatuſ G eſt euangeliiſ: Petre, inquiens, ecce Satan expetiuit vt cribraret vos ſicut qui cribrat triticum, ego autē pro te rogauit vt nō deficiat fides tua, & tu aliquādo confirma fratres tuos. Cōſideret itaq; veſtra excellens prudētia quā bonū ſit ſuperſiſtere in diſpenſatione vobis credita, & in fide recta, atq; hæreticis & æmulis Chriſti repugnare, & nunquā à veritatis tramite declinare, quoniā domin⁹ & ſaluator omnīū cuius fides eſt, qui pro nobis mori nō dubitauit, & proprio ſuo redemit ſanguine, qui fidē beati Petri nō deſecturā promiſit, & cōfirmare eum fratres ſuos admonuit, quod apoſtolicos pontifices meæ exiguitatis prædeceſſores cōſidenter feciſſe ſemper cūctis eſt cognitum, quorū & puſillitas mea licet impar ſit & infirma, pro ſuſcepto tamē diuina dignatiōe miniſterio, pediſſe qua cupit exiſtere: vā enim erit nobis qui hu H ius miniſterij onūs ſuſceptum habemus, ſi veritatem ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, quā apoſtoli prædicauerūt, prædicare neglexerimus: vā erit nobis ſi ſilentio veritatē oppreſſerimus, qui erogare nummulariis iubemur, id eſt Chriſtianos populos imbuiere & docere, quid in ipſius Chriſti futuro dicturi ſumus examine, ſi ſermonis eius veritatem confundimur prædicare: quid erit de nobis cum de comiſſis nobis animabus, & de officio ſuſcepto rationem iuſtus iudex Chriſtus deus noſter diſtictam exegerit? Ideo fratres, hortor dilectiōnē veſtram, obteſtor & moneo, vt qua debetis & poteſtis ſollicitudine vigiletis ad inueſtigandos hæreticos & inimicos ſanctæ dei eccleſiæ, & à ſuis mentibus ne peſtis hæc latius diuulgetur, ſeueritate qua poteſtis pro viribus extirpetis: quoniā vt habeat à deo dignā remunerationis præmiū qui diligentius quod ad ſalutem cōmiſſæ ſibi plebis proficiat, fuerit executus, ita ante tribunal domini de reatu negligentia ſe non poterit excuſare quicunq; plebem ſuam contra ſacrilegæ perſuaſionis autores noluerit cuſtodire. Data XX. Calendas Nouembris, Nepotiano & Secundo viris clariffimis conſulibus.

EPISTOLA ATHANASII ET AEGYPTIORVM
Episcoporum ad Liberium Papam, de oppreſſionibus Arrianorum.

Omino beatiſſis, & honorabili ſancto patri Liberio papæ Athanaſius, & vniuerſi Aegyptiorū epiſcopi, in vnū ſynodice apud Alexādrīam cōgregati. Veſtræ beatiffimæ paternitatis iura penes deū ſunt manifeſta, dum prædicationibus ſcilicet apoſtolicis, & doctrinis veræ fidei cultura vniuerſa repleta ſit terra: per diuinorū tamen eruditiōnē elo quiorū veſtra inſtrūente admonitione exhortatoria ſuperædificatur orthodoxa Chriſti eccleſia apoſtolica inſtitutiōe fundata, & à ſidelibus patribus firmiſſimè roborata, ad quā omnes beatiſſimi apoſtoli L pari honoris & poteſtatis cōſortio præditi populorū agmina cōuertentes, pie ſancteq; de tenebris ad lumē, de lapſu ad verā fidem, de morte ad vitā homines diuinæ prædeſtinatiōis gratia præceptis ac monitis perduxerūt, quorum ſanctorū apoſtolorum veſtra fraternitas honorāda ſequens merita, & perfectius implens exēpla, eccleſiam dei morū probitate, & actū ſanctitate cōdecorat, & fide ſacra Chriſtianiſ moribus vigēs, quæ fieri deo placita præcepit: ſtudiis pōtifficalibus indefinēter operatur & perficit, ſeruās legis diuinæ mādada, quia nō legis auditores iuſti ſunt apud deū, ſicut narrat Apoſtolus, ſed factores legis iuſtificabūtur. Nos enim hæc meditari cupientes, & ea quæ à ſancta ſede veſtra apoſtolorū, eorūq; ſucceſſorū prædicatione ſuſcepimus, atq; quæ in Nicēna ſynodo roborata cognouiſmus prædicare, & Arrianorū blaſphemias, atque aliorum hæreticorum repellere cupientes quotidie ab his perſequimur, & damnationi tradimur atq; morti deſtinamur. Qua de re precamur, vt veſtris exhortationibus, tam per vos quā & per apocriſarios veſtros adiquemur, ne dum illi creſcūt & nos minuiſmus, vera fides deſtruatur, & eorū hæreſis vltra fidē noſtram creſcat: quoniā timemus, vt poſtquā abūdauerit iniquitas, refrigeſcat charitas multorū. Pro qua re multa veſtra ſacra doctrina tā apud deū quā apud cūctos fideles merces & laus reposita eſt, ſi veſtra hæc recēſetur autoritate: noſtrā enim fidē quam à ſanctis patribus accepimus & tenemus atq; docemus ſubter inſeruiſmus, vt ſi aliquis vobis aliter nos credere aut docere, aut accuſando, aut muſſitādo retu-

A do retulerit, vel detrahendo ſcriptis mādauerit, per hanc manifeſte nos ita credere & docere agnoſcatis. Credimus namq; in vnum deum patrem omnipotentem, omnium viſibilium necnon inuiſibilium factorē, & in vnum dominum noſtrum Ieſum Chriſtū filium dei natum ex patre vnigenitū, hoc eſt, ex ſubſtantia patris, deū ex deo, lumen ex lumine, deum verum ex deo vero, natum, nō creatum, homouſion, hoc eſt, eiufdem cum patre ſubſtantia, per quē omnia facta ſunt, cœleſtia, terreſtria. Qui propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis, & incarnatus eſt, & homo factus, paſſus eſt, & reſurrexit tertia die, aſcendit in cœlum, venturus eſt iudicare viuos & mortuos. Et in ſpiritu ſancto. Eos autem qui dicunt, erat tēpus quando non erat, & priuſquā naſceretur non erat, & quia ex nullis ſubſiſtentibus factus eſt, aut ex alia ſubſtātia vel eſſentia, dicunt eſſe trepton, hoc eſt, cōuertibilem atq; mutabilem filiū dei: hos anathematizat catholica & apoſtolica eccleſia. Hæc venerabilem ſidem trecenti quidem decem & octo patres agnouerunt, & amplexi ſunt, & cōſonantes & vnanimis ſcriptis explanauerunt. Sed modo quoniā contra hæc (vt noſtis) talia exurgūt, qualia nō debent, venite & nos dilectiſſimi fratres cum deo deſcendamus ad viſitationē, id eſt, inquisitionem ſermonū eorum, & cōfundamus per approbationem veriſſimā ibidem linguas eorū eleuatas contra ſcientiam vnigeniti filij dei, & iniquitatem in altitudinem humanitatis eius loquentes, diſrumpamus vincula eorū per gladium ſpiritualem, quod eſt verbum dei, & proiciamus à nobis iugum ipſorū per expugnationē prophani ſenſus illorū. Tunc enim ipſe quoq; dominus iridebit eos, & ſubſannabit, & tunc loquetur ad eos in ira ſua, & in furore ſuo conturbabit eos, ſecundū beatum Hieremiā dicens: Falſo propheta iſti vaticinantur in nomine meo, nō enim miſi eos, & nō præcepi eis, neq; locutus ſum ad eos viſionē mendacem, & diuinationem & fraudulentā & ſeductionem cordis ſui prophetant vobis. Ideo hæc dicit dominus de prophetis qui prophetāt in nomine meo mēdaciū: Erunt proiecti in viis Hieruſalem, & concuſſio omnīū pie conſitentium me, & non erit qui ſepeliat eos. Nemo enim abſcondere poteſt quibusdam ſubreptionem cōmentitiis, ſicut nec folijs ſici antiquis tranſgreſſor præcepti Adā potuit, qui per propriam linguā inuerecunde nudatur, laqueus enim fortis viro labia eius, & captus propriis ſermonibus, & opera manuū eius, retributio autē labiorum eius dabitur ei & impietatis reprehēſio. Arguam te, inquit, & ſtatūā contra faciem tuam, exiſtimaſti inique quod eſſem tibi ſimilis. Propterea ſicut dicit domin⁹ ad Gedeon, deponamus eos ad aquam veræ diſcretionis, & probemus eos ibi regulari examinatione in idipſum pro nos corruentes per oſtenſionem prauū intellectus eorū, vtrūm ne ſint apud eos ſapientes diuini verbi ſcientiam ignorātes, quoniam dicentes eſſe ſe ſapientes ſulti facti ſunt, & mutauerunt gloriā catholicæ eccleſiæ propria nouitate & volūtate, ſiue per ea quæ illicite in eius deſenſione geſta ſunt, hæreticā turbulentiam introducentes, illud cōpetenter ad nos retinentes quod bene ad Ieſum filiū Sirach dictū eſt: Viſq; ad mortem certa pro veritate, & dominus pugnet pro te. Huius rei gratia vniuerſalis vobis in Chriſto Ieſu cōmiſſa eſt eccleſia, vt pro omnibus laboretis, & cūctis opem ferre nō negligatis: quia dū fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt omnia quæ poſſidet. Ideoq; tanta vrgēte neceſſitate ſummopere cōprimite veſtra ſumma autoritate inſeſtos, releuate oppreſſos, vt abſq; graui damno, opitulante facultate, ipſi gratāter omni tempore ſacrificare mereamur illaſi. Et ſubſcriptio: Aeterna te ſeruet diuinitas per multos annos ſanctiſſime patrum pater, Amen.

LIBERII PAPAE AD ATHANASIVM ET AEGYPTIORUM EPISCOPOS EPISTOLA, IN qua fidem eorum commendat, & ſacra ſcriptura testimoniis innixus, aduersus Arrianos hæreticos animat.

Dilectiſſimo filio Athanaſio, & omnibus in vnū congregatis, & de trinitatis fide recte ſentientibus Aegyptiorū epiſcopis, Liberius papa. Olim & ab initio tantā percepim⁹ à beato Petro apoſtolorū principe fiduciā, vt habeam⁹ autoritatē pro vniuerſali eccleſia ad rectā deſendā fidē, quatenus nulli liceat ſtatū ſanctæ eccleſiæ cōmouere ad læſionem recte credentium abſque ſui periculo honoris. Epiſtolam ſiquidem veſtram nobiſque directam ante nos recitari fecimus, q ij tri-

tribulationes & persecutiones quas pro recta fide patimini intelleximus. Super quibus & nos **G** vnà vobiscū condolemus, & laborare pro vobis vt pater pro filiis parati sumus. Fidem vero Niceni concilij in eadē epistola rectam reperimus, super qua & deo gratias vberrimas retulimus, pro qua non solummodo persecutiones & passiones sustinere vobiscū parati sumus, sed etiam si necesse fuerit, mori pro Christi nomine, inquantū nostra sinit fragilitas, nō respiciamus. Igitur praedictū sanctum cōcilium (vt legimus) definiuit Nicenum, aliā fidem nulli licere proferre, aut cōscribere, vel cōponere, aut sapere, vel docere aliter, nec quicquam in fide sentire, aut proferre, quod his patrum regulis possit obuiare. Qui autem praesumpserit cōponere aliā fidem, aut proferre, docere, vel tradere aliud symbolum ad viam veritatis cōverti desiderantibus de quacūq; hāresi, vel ex Iudaeis, vel ex paganis Christianos se fieri volentibus, hi si **H** episcopi fuerint, aut clerici, alienari quidem episcopos ab episcopatu, clericos à clero. Si vero monachi, aut laici fuerint, anathemate feriri. Protestatur etenim beatus apostolus dicens: Si quis certat, non coronatur, nisi legitime certauerit. Et iterum dominus ait: Qui autem perseverauerit vsq; in finem, hic saluus erit: videlicet certaminibus sacris propositis nobis pro defensione catholice ecclesie, magnaq; salute ex hoc sperata ab omnium bonorum datore deo. Nō deficiant manus nostrae dilectissimi fratres per occasionem cuiuslibet, desidia dissolutae, sed fortes efficiamur per gratiam domini atq; virtutem potentiae eius, quoniam perfecit pedes nostros tanquam ceruorum, & super excelsa firmius statuit intellectus summæ eius humanitatis propter nostrā salutem, maxime tantū habētes impostam sanctorū testium nubē. Deponentes ergo omne pondus, & circumstantem aduersariorū nouitatem, per patientiā curramus, aspicientes in auctore fidei, & consummatore Iesum, qui in proposito nobis propter eum negotio, spiritum nobis suae veritatis condonet, loquentē in nobis atq; prohibentē magnalia fidei per doctrinam sanctorum patrum quos aduersarij culmiantur quotidie. In prophetis namq; habetur: Propter Sion nō tacebo, & propter Sion non quiescam, donec egrediatur vt splendor iustus eius, & saluator eius vt lampas accendatur. Profecto catholica ecclesia quae vera consistit Sion, & ciuitas Christi caelorum regis per tot annorū spatia expugnata ab auersantibus verba fidei, qui neq; deum timent, neq; hominem reuerentur, sed incassum perducētibus piis & canonicas de hoc verbo doctrinas, dum aduersis tantisq; scripto & sine scripto contestationibus inuitati fuissent corrigere propriam, & sepelire hāresim, sicuti & per anteriore **K** cognitionem luculentius demonstratū est, tam per libellos quam per suggestiones reuerendissimorum sacerdotū, & venerabilium abbatum, apostolo protestante nobis, vt hominem haereticum post primā & secundam correptionē euitare debeamus, scientes quia huiusmodi subuersus est, & delinquit proprio iudicio condemnatus, nullo modo oportet nos deinceps tacere, aut quiescere, ne quomodo iniqui iudicemur odibilem deo pacem amplectentes: quoniam scriptum est, Zelauit in peccatoribus pacem peccatorum videns: & dicatur etiam de nobis, Sacerdotes mei contempserunt legem meam, & polluerunt sanctuaria mea, inter sanctum & prophanum non habuere distantiam, inter pollutum & mundum non intellexerunt: sed consurgere in deo, & consistere prompte ei, & induentes arma spiritus aduersus malignantes contra fidem eius, vt approbemus spiritus sapienter, id est, verba eorum si ex deo sunt. Scriptum est enim in Hieremia: Probatores dedi te in populo meo robustum, scies & probabis viam eorum. Multa namque nobis necessaria est vigilantia, & tanta diuinæ sapientiae rimatio quae occulta tenebrarum reuelat ad requisitionem huiusmodi rei, & scrutationem, quoniam latet quodammodo & absconditur, vixque comprehenditur, dolosa existens malitia, pro eo quod sibi pietatem callide blandiatur, vt valeat scrutantium mentem latere. Quod utique sciens beatus Apostolus ait: Nam huiusmodi pseudoapostoli, & operarij subdoli transfigurāt se in Apostolos Christi. Sed non mirum, quoniam & ipse Satanas transfiguratur se velut angelus lucis: & ideo non mirum, si ministri eius transfigurātur velut ministri iustitiae, quoniam finis secundum opera eorum, sed & dominus in hoc praemuniens nos, ait: Attendite à falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus sunt lupi rapaces; à fructibus eorum cognoscetis eos. Ergo in idipsum ex toto corde referentes ante omnia, super tali quaestione deprecationem, & dicentes cum David: Reuelo oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua: lucerna enim pedibus meis verbum tuum domine, & lumen semitis meis: quoniam ipse est (sicut ait beatus Daniel propheta) sapientia, fortitudo: dat sapientiam sapientibus, & scientiam intelligentibus disciplinam. Ipse reuelat profunda & abscondita, & nouit in tenebris constituta, & lux cum eo est. Quia sapientiam

A pientiam, inquit, & fortitudinem dedisti mihi, & ostendisti mihi quae rogavi te. Cum opera diuina vniuscuiusque personae descripta, eorum qui pro nouitatis commento accusati sunt de venerabili nostro serinio obsecundantibus, & nobis ordinabiliter offerentibus, solertius intendamus, ita vt qui hanc praesumpserint prauaricari, primum quidem subiaceant iudicio terribili omnipotentis dei, deinde autem qualemcunque regalem indignationem reuerentur, per quam quidem si episcopi aut clerici sunt, à sui sacerdotij, siue à sui cleri ordine modis omnibus excedant. Si autem monachi sunt, segregentur & alieni sint de suis locis. Si autem dignitatem, aut cingulum, aut militiam habeant, nudentur de eis. Sin autem sunt priuati, si quidem nobiles existunt suarum substantiarum proscruptionem patiantur. Sin autem ignobiles consistunt, non solum in corpore verberentur, sed exilio perpetuo castigentur, vt omnes timore dei compressi, & comminata eis digna supplicia, reuerentes immobilem & sine turbatione pacem sanctarum dei ecclesiarum custodiant. Data octaua Calendarum Iunij, Asclepio & Deodato III. CC. consu.

EPISTOLA AEGYPTIORVM PONTIFICVM ad Felicem Papam de infestationibus Arrianorum.

C

D

E

F

G

H

I

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

V

X

Y

Z

AA

BB

CC

DD

EE

FF

GG

HH

II

JJ

KK

LL

MM

NN

OO

PP

QQ

RR

SS

TT

UU

VV

WW

XX

YY

ZZ

Domino beatissimo & honorabili sancto patri Felici, sanctae sedis apostolicae urbis Romae papae, Athanasi, & vniuersi Aegyptiorū Thebaidorū & Libyorū episcopi in sancta Alexandria synodo, gratia dei cōgregati. Vestro sancto suggerimus apostolatu, vt nostri more solito sollicitudinē gerere dignemini, iuxta vestrā prudētis, sapientiā quae omnibus luce clarius manifesta est: quia apostolicis vestra beatitudo visceribus cōmota, per tribulationem nostrā nos omnes hortata est ad tuitionē catholicā & apostolicā ecclesie in vnū conuenire, & de nostra canonicē oppressionē, & vnanimiter tractare, dum constat nos vnā cum beato Paulo apostolo eadem cōpassibiliter dicere, Quis infirmatur, & ego nō infirmor? Quis scandalizatur, & ego nō vrori? Latentes ne aliqua de eis quae nobis creditae sunt rationabilibus ouibus à bestis capiat. Ideo Pater beatissime, quia semper antecessores nostri, & nos à vestra apostolica sancta sede auxiliū hausimus, & nostri vos curam habere agnouimus, praefatam apostolicā & summam expetimus, iuxta canonum decreta, sedem, vt inde auxiliū capiamus, vnde praedecessores nostri ordinationes & dogmata atq; subleuationes cōperunt: ad eam quoq; quasi ad matrem recurrimus, vt eius vberib⁹ nutriamur, quoniam non potest mater obliuisci infantem suū: sic & vos nolite obliuisci nos vobis cōmissos, quoniam non leuibus nos inimici nostri implicauerunt, & quotidie facere moliantur afflictionibus, & apprehēdere aut ferro nos constringi minantur, nisi eorū consentiamus erroribus, quod nequaquam vobis inconsultis agere praesumimus, canonibus quippe iubentibus, absque Romano nos de maioribus causis nihil debere decernere pontifice: ideoq; ad propositum recurrentes & ad brabium properantes, vestrae apostolicae sedis imploramus auxiliū: quia vt credimus, non desepit deus preces cum lachrymis sibi oblatas seruorum suorum, sed ob id vos praedecessoresq; vestros apostolicos videlicet praesules in summitatis arce constituit, omniumq; ecclesiarum eis curam habere praecipit, vt nobis succurratis, nosq; tuentes, cui omne episcoporum iudicium est cōmissum, liberare ab hostibus nostris non negligatis: nam scimus in Nicena magna synodo trecentorum XVIII. episcoporum ab omnibus concorditer esse roboratum, non debere absq; Romani pontificis sententia cōcilia celebrari, nec episcopos damnari: licet haec & alia quamplura necessaria ab haereticis, qui nos quotidie infestant & perdere nituntur, vt facilius nos capere possint, sint synodica capitula incensa nobisq; sublata. Qua de re hac inuenta occasione indifferenter omni canonica & apostolica postposita autoritate, nos vi à propriis vobis inconsultis illicite expellunt sedibus, ouesque nobis à Christo domino apostolica commissas gratia inuadunt, gradibus priuant, & quod pessimum est & omnibus Christianis legibus inimicū, perficere decertant. Vos ergo, vt semper vestrae sedi sanctae consuetudo fuit, periclitantibus subuenite, oppressos roborate, tribulantibus manum porrigite, taliaque pro-

q iij habete,

hibete, & leges imponite, vt apostolica doctrina quæ in deo est, cito ad victoriam iudicium **G** perducere valeat nostrum, nõsque Apostolorum principe suffragante Petro, ab imminenti- bus periculis liberare. Nouimus nanque in iam præfata Nicena synodo generaliter esse de- cretum, vt nullus passim vagèque episcopos aut præsumptiue lacerare, aut accusare, & qui nõ est rectæ fidei vel bonæ vitæ vel claræ conuersationis, aut infamare præsumat: sed prius si erga episcopos vel autores ecclesiæ quisquam causam habuerit, eos cum charitate mansue- te conueniat, vt ab eis vulnus vnde agitur recte sanetur, aut ipse si secus egerit accusator ex- communicetur. Quod si ab eis nihil valuerit recte percipere, tunc primo summos adeat primates, & ipsi tempore congruo canonice eos conuocare debent: qui si aut suis rebus expoliati, aut à propriis sedibus eiecti, aut exulantes, vel oppressi, aut iniue tractati fuerint, primo eruantur, & canonice restituantur, atque omnia sibi sublata, integerrime eis le- **H** gibus reddantur, quoniam priusquam hæc fiant, vt in prædicto constitutum est concilio, nec canonice conuocari, nec distringi à quoquam possunt, quoniam nec seculi leges hæc fieri permittunt, quanto magis ecclesiasticæ. Similiter & à supradictis patribus est definitum consonanter, vt si quisquam episcoporum aut metropolitanum, aut comprovinciales, vel iu- dices suspectos habuerit, vestram sanctam Romanam interpellat sedem, cui ab ipso domi- no potestas ligandi ac soluendi specialis est priuilegio super alios concessa. Ipsa enim firma- mentum à deo fixum & immobile percepit, quoniam ipsam formam vniuersorum titulo- rum lucidissimam dominus Iesus Christus vestram Apostolicam constituit sedem, ipsa est **I** enim facer vertex in quo omnes vertantur, sustentantur, releuantur: & sicut in Christo Christiani, & in petra, id est, Christo, Petrus, renouatur Ecclesia. Tu es (sicut diuinum ve- raciter testatur eloquium) Petrus, & super fundamentum tuum ecclesiæ columna, id est epi- scopi, qui ecclesiæ sustinere, & propriis humeris portare debent, tibi sunt confirmata: ti- bique clausus regni cælorum commisit, atque ligare & soluere potestatiue quæ in terrâ, & quæ in cælis sunt, promulgauit. Tu prophanarum hæresium, & impetitorum atque omnium infestantium depositor, vt princeps & doctor, caputque omnium orthodoxæ doctrinæ im- maculatæ fidei existis. Igitur ne despicias pater tuorum patrum pietatem, bonamque in- **K** tentionem, & sicut illi patres & prædecessores nostros à multis liberauerunt oppressioni- bus & angustis, ita nos liberare digneris. Nam fuit semper vestræ sanctæ & apostolicæ sedi licentia, iniuste damnatos, vel excommunicatos, potestatiue sua autoritate restituere, & sua eis omnia reddere, & illos qui eos condemnauerunt, aut excommunicauerunt, apostolico punire priuilegio, sicut etiam nostris, & anterioribus cognouimus actum temporibus. Por- ro & ipsi primates, qui episcoporum & summorum ecclesiasticorum negotiorum causas sus- cipere debent, in præfata Nicena synodo sunt dinumerati, ne in posterum contentio ex hoc o- **L** rireretur. O sanctissime pater patrum absconde blasphemias, & iactantiam vaniloquorũ, & in- sidiantium infestationes, nos & fratres nostros opprimantium atque perdere volentium, qui ad vos quasi ad caput confugimus, vt vestro suffulti auxilio liberemur, & vobis no- bisque commissas Christi oues à luporum ore domino adminiculante antequam deglu- **M** tiantur, eripiamus. Nec enim phas est supplicum Apostolicæ sedis scripto, aut sine scri- pto preces oblatas despiciere, sed vt condecet & priuilegium vestræ sedis est, & nos & il- li canonicaliter conuocemur, & ante vos de nostris obiectionibus canonice cum omni probitate concertemus, sicut prædecessores nostri penes vestros fecerunt antecessores, & sicut canonica in prædicta sancta synodo docent instituta, & veluti paleati verbi per ventilabrum canonicæ examinationis plenam purgationem in communi consistentes au- ditorio, de maturis & nutrientibus catholicæ Ecclesiæ dogmatibus quæ confirmant cor hominis, participatione paternarum cõsequamur institutionum. Antiquis enim regulis cen- **M** situm est, vt quicquid, quanuis in remotis aut longinquis positis prouinciis, super episcoporũ querelis, aut accusationibus ageretur, non prius tractandum vel accipiendum esset, quàm ad noticiam almæ sedis vestræ fuisset pronuntiatio prolata, quæ infirmaret, aut firmaret, indèque sumerent normam, vnde ecclesiæ sumpsere prædicationis exordium, ne passim ab infidiatoribus columna euertentur ecclesiæ. Certum est enim eidem sanctæ sedi vestræ in honorem beatissimi Petri, patrum decreta peculiarem decreuisse reuerentiam, dei pro rebus inquirendis atque determinandis quas sollicite decet, iusteq; ab ipso præsulũ examinare ver- tice apostolico, cuius sollicitudo semper fuit & est tam mala dånare, quàm probare laudãda. Quocirca humillimum vestro apostolico culmini persoluentes obsequium, vt ipse dominus præcepit

A præcepit, & sanctorum decreta patrum statuerunt, cum lachrymis suggerimus, quod sine gemitu cordis reticere non valemus. Nam in tantũ à persecutoribus sanctæ dei ecclesiæ, no- strisq; inimicis persequimur, vt magis nos tædeat viuere quàm mori. Vnde præ omnibus fa- temur in tantũ cor esse nostrũ vulneratum, vt propheticum illum planctum exoptemus, di- centes: Quis dabit capiti nostro aquam, aut oculis nostris fontem lachrymarum, vt sedentes plorems die ac nocte? Ecce enim ecclesia dei non leuiter perturbatur, columnaq; eius nimis infestantur, atque à prauis amoueri hominibus nituntur, Christianorum vero voces ac gemitus episcoporum longe lateq; resonant, nouitates insurgunt, calumniæ crescunt, persecutio grassatur, perditio fit populorum: vestrum est enim nobis manum porrigere, quia vobis com- **B** missi sumus: vestrum est nos defendere atque liberare, nostrumq; est à vobis auxilium expete- re, vestris parere iussionibus. Præ nimio ergo dolore & gemitu omnia quæ nobis instant, & nos infestant, necessario recordari, vobisq; significare nequimus. Ideo alium vestrum exo- ramus apostolatam, vt superius, legem quæ in memorata Nicena synodo est promulgata, li- cet prædictorum insidiatorum & aliorum malorum hominum, vt facilius episcopos, deiq; ministros valeant illaqueare, deprauatione sit suffocata, repletis, & quæ necessaria fore co- gnoscitis vestræ sanctæ sedis autoritate, nos cunctosq; fratres informetis, vt malorum insi- dias hominum vestra fulti autoritate illæsi domino opitulante euadere valeamus, quia nõ est **C** insidias luporum præuidere ouium, sed pastorum. Scimus enim vt semper vestræ sedis præ- sules primo Apostoli, deinde successores eorum fecerunt vos vniuersalis ecclesiæ, & maxi- me episcoporum qui oculi propter contemplationem & speculationem vocantur domini, cu- ram gerere, ac de reuelatione & lege nostrâ assidue cogitare debere, sicut scriptum est: Bea- tus vir qui meditatur in lege domini die ac nocte. quæ meditatio non lectioe per figuram **D** literarum tantum conspecta, sed exuberante in vobis Christi gratia in vestra cognoscitur cõ- scientia inamabiliter insita, & nullatenus de vestro corde recedente lege Christi dei domini sacrosancta, sicut in psalmo dicit propheta: Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius lo- quetur iudicium, lex dei eius in corde ipsius, non attramento, sed spiritu dei viui vestra in ar- cana mente cõscripta, neque in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus, sicut beatissi- **E** mi apostoli Pauli ad Corinthios missa nos docet epistola. Quibus præmissis significam? deo placitæ paternitati vestræ, die VII. Calèdarum Augustarum indictionis quartæ nostram hu- militatem diuina gratia suo, vt præcepit, munere præueniente, vestris sanctis ac deo dignis precibus in sancta Romana ecclesia pontificalis honoris accepisse consecrationem & stolã, in quo dignitatis fastigio, vt à deo omnipotente regamur altissimo, & à malis omnibus libe- remur, vt non sacerdotale nomen tantum, sed Christi domini dei nostri protegente auxilio, & meritum habeamus, vestris sanctis ac deo acceptabilibus nos commendantes orationibus **F** poscimus, quatenus & vestris deprecationibus pro nobis ad deum effusis muniti, & eruditio- nibus bonis instructi, digni efficiamur cum omni nobis populo Christiano commisso illæsi **F** proregi velamento diuino. Ad salutationem ergo vestræ sanctæ & honorandæ paternitatis, vice nostra Benedictum humilem nostrum fratrem, vestrum episcopum, & Alexandrum presbyterum, Crispinum quoque diaconem vestros famulos destinauimus, quos postulamus celerius nobis à vestra beatitudine persolui, vt vestris cohortationibus roborati, & vestris re- gulis informati, inimicis videlicet compressis, ad proprias prudenter consolati valeamus ec- clesias ante hyemem deo propitio remeare. Vestrum est quippe pater sanctissime canonica **F** districtione sollicite ecclesiasticæ regulæ aduersantibus; & fratrum insidiatoribus obuiare, nec permittere nouiter dici quod patrum venerabilium autoritas omnino non censuit. Nos enim humiles corde, quæ recta sunt adiuuante domino sapientes, vno vinculo charitatis vo- biscum sumus constructi, veram fidem ac religionem catholicam in omnibus fortiter defen- santes. Studiosius itaque à catholicis improbis probe resistere innitendum est, ne torpentes **F** desidia oppressi culpæ taciturnitatis teneamur obnoxij, & quasi fauorem impendentes iudi- cemur, dum aduersa catholicæ fidei propulsare negligimus: vnde dictum est: Negligere quip- pe dum possis conturbare peruersos, nihil aliud est quàm fouere: nec caret scrupulo societa- tis occulte, qui manifesto facinori desinit obuiare. Liqueat doctor sanctissime venenosa serpe- tium sine simplicitate astutia, dum manifesta est dolosa inimicorũ fallacia. Succurrite quæsu- mus oppressis, liberate nos de manu persequentium, vt cũ beato Iob cõtatis: Benedictio peri- turi super me veniebat, & cor viduæ cõsolatus sum, iustitia indutus sum, & vestiui me sicut ve- **F** stimento & diademate iudicio meo: oculus sui cæco & pes claudo, pater eram pauperum, & q iij causam

causam quam nesciebam diligentissime inuestigabam. Conterebam malas iniqui, & de dentibus eorum aufereram praedam, & reliqua. Nos enim quos tua maxima expectat cura, id est, omnes episcopi, praecipue tum mereri debemus iudicium, & non ab aliis deuorari. Merito ergo nos domini causa respicit sacerdotes, si silentio faueamus errori: siquidem corripiatur huiusmodi, nec sit liberum eis pro voluntate facere iudicium: desinat nouitas incessere vetustatem, desinat ecclesiarum quietem inquietudo turbare: nam ut omnes metropolitani vel reliqui episcopi sua odia, aut vindictas in reliquos episcopos exercere non valeant, ideo nominatim in Nicena synodo expressi sunt primates, qui reliquos episcopos audire & iudicare debeant, ne vlla fraus in iudicio episcoporum possit irruere. Vos ergo qui in summo speculo gratia dei estis positi, attendere eos & opprimere oportet, qui in fratres seditiones, & scandala excitant: ideoque exoramus, ut minime despiciatis humilitatis nostrae & omnium orientalium orthodoxorum sacerdotum & populorum afflictiones & deprecationes cum lachrymis oblatas, sed sicut luminaria vniuerso mundo verbum vitae retinentes, introductas extinguite tenebras nephandissimorum insidiatorum, temporibus etiam nostris procaciter germinatas, quatenus funditus extincta huiusmodi caligine, Lucifer nobis resplendeat per vos sanctissime pater, & dogmatum definitio omnes latificans, quam gloriae ecclesiae sancti patres per propria piissime dogmata in aeternae vitae firmam haereditatem praedicasse noscuntur. Subscriptio: Incolumem te & beneplacitum deo sanctissime pater patrum orantem pro nobis dominus custodiat in aeuum, Amen.

FELICIS PAPAE EPISTOLA
de oppressione Arrianorum.

LEX sanctae vniuersalis ecclesiae Papa, atque per gratiam dei catholica & apostolicae ecclesiae vrbis Romae episcopus, vna cum sancto concilio nostro reuerendissimorum sacerdotum huc nobiscum conuenientium in confirmatione piissimorum catholicae ecclesiae dogmatum, & releuatione oppressorum fratrum coepiscoporum videlicet nostrorum qui rectam Niceni concilij tenent fidem, & fratres non infestant, vniuersis spiritualibus fratribus nostris, & reliquis in sacerdotali collegio domino consecratis, atque omni plenitudini ecclesiae catholicae, gratia vobis & pax multiplicetur in confortatione & sancti spiritus comunione, quatenus in eo proficietes a gloria in gloria, virtutes annunciemus eius qui de tenebris nos vocauit in admirabile lumen suum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Portate fratres hortamur persecutiones & tribulationes patienter, ut eius inueniamini filij quem quotidie patrem vocatis deum in caelis, & in eo vincatis omnia, qui propter nos vicit omnia, qui etiam proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Imitatores quoque dei conuenit in omni verbo & opere imitari deum, ideoque illud oportet nos dicere, quod ipse de se perhibuit dominus: Veniet princeps huius mundi, & in me nihil inueniet. Venerunt & illi qui vos & nos persequuntur, quia vos sine nobis persequi non possunt, quoniam vnus dei membra sumus, & vnum illius sacerdotium per eius sanctificationem retinemus, & in nobis de suis nihil inueniunt, quia quicquid sumus, gratia dei sumus: licet propterea calumniari nos irrationabiliter studuerint quod facere solent inimici, suam ex hoc cooperire dementiae properantes, quatenus per mendacium veritatem valeant obumbrare. Scripsi enim vobis, inquit Apostolus, per multas lachrymas, ut non contristemini, sed ut sciatis quam charitatem abundantius habeo in vobis: etenim detrahentibus detrahere non est bonum, ut non ad ea quae scripta sunt, commoti iniuria certamine, deficiamus. Non debemus omnino timere opprobrium hominum, neque eorum exprobrationibus vinci, quoniam hoc nobis dominus iubet per Esaiam prophetam dicens: Audite me qui scitis iudicium populus meus, in quorum cordibus lex mea est, nolite timere opprobrium hominum, & blasphemias eorum ne timeatis. Considerate etiam quod in psalmo scriptum est: Nonne deus requirit ista? ipse enim nouit abscondita cordis & cogitationes talium hominum, quoniam vanae sunt: vana autem locutus est vnusquisque ad proximum suum, & labia dolosa in corde, & corde locuti sunt mala: sed disperdet dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam. Qui dixerunt, labia nostra

A nostra a nobis sunt, quis noster dominus est? Nam si haec in memoria retinerent, minime ad tantam proflissent iniquitatem: non enim probabili & paterna doctrina hoc faciunt, sed ut suam exerceant in seruos dei vindictam, scriptum namque est: Via stulti recta in oculis eius, & sunt viae quae videntur homini iustae, nouissima autem eorum deducunt ad mortem. Nos enim qui hoc patimur, iudici reservare debemus qui reddet vnicuique secundum opera sua, qui etiam per ministros suos intonuit dicens: Mihi vindictam, ego retribuam. Vos enim in recta fide, & pura ac bona succurrite voluntate vicissim, nec aliquis a supplemento fratris subtrahat manum, quoniam in hoc ait dominus cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicem: vnde & ipse per prophetam loquitur dicens: Ecce quam bonum & quam iocundum habitare fratres in vnum: spirituali dico habitaculo, & concordia quae in deo est, & vnitatem fidei huius delectabilis, secundum veritatem inhabitaculi, quae videlicet in Aaron magis decorabatur atque sacerdotalem induentibus dignitatem, sicut unguentum super caput, principalem intellectum irrigans, & usque ad ipsam extremam scientiam deducens: in hoc habitaculo benedictionem & aeternam vitam promisit dominus. Huius ergo propheticae vaticinationis meritum amplectentes, fraternam praesentem syllabam exposuimus, nostram propter charitatem minime quaerentes aut quaesituri. Non enim detrahentibus bonum est detrahere, aut palo secundum vulgarem fabulam excutere palum, absit: non sunt nostra ista, quapropter hoc auertat diuinitas. Non sunt edocti habitus nostri ita vincere, sed in patientia longanimitatis & spiritu humilitatis: quia sicut per duritiam minime (ut propheticè dicamus) purgatur nigella, ita nec pacis saporatus fructus intelligentiae per asperitatem exprimitur: propter hoc enim verborum supportauimus colaphos, ut aut paulatim valeamus eum imitari, qui propter nos se humiliare dignatus est, & extremam illius vlcionis per hanc plagam verba declinemus. Audiamus ergo & consentiamus ecclesiae oratori, qui per linguam spiritus clara voce exclamat dicens: Omnia vobis in charitate fiant. Ergo siue quaerimus, siue tantummodo dicimus, & tantummodo audimur, charitas intercedat, ars aliqua existat ad compositionem concordiae boni & coniunctionem. Oportet enim de deo quaerentibus nobis spiritu rectitudinis mentis nostrae dinumerantes intentiones templum pacifice inhabitare propter deum, qui per prophetam loquutus est: Quaerens quare & apud me habita: speculum enim dedit nos deus populo suo, & oportet eos qui a deo sunt deputati sacerdotium adipisci, ita in humilitate gressum mentis ad inuicem tendere, ut in melius adficerentur hi qui ad nos respiciunt, quam (quod dicere piget) per nostram discordiam semitam pedum eorum concutere. Ad concordiam iudicemus nos ipsos, & vnum in charitate sapiamus, humilitatem veneremur, per quam apprehendi solet altitudo spiritus. Si enim verborum amplius usque nunc taciturnitatem quam garulitatem dilexerimus, hoc quidem bene habere arbitrati sumus, ne scriptis vestris reciproce respondentibus iniuriae fomitem excitemus, & pusillanimitate diudicemur ab eo qui omnia ad charitatem dirigere promulgauit. Orauimus vero & tunc ostium circumstantiae labiis nostris imponi, verbum insonitum concipere potius quam verbum sonabile: & hoc tamen mihi donum est a domino, & factus sum sicut homo non audiens & non habens in ore suo redargutiones. Sed quia tempus est loquendi & tempus tacendi, operio verbum, & claudio ostium, per taciturnitatem competenter exorans: Domine labia mea aperies, & respondeam exprobrantibus mihi verbum: licet enim tacuissemus, non semper tacebimus aperiente nobis domino clauis verbi. Igitur directis in praesenti beatitudini fraternitatis vestrae apocryphis, qui post multas factas inter nos de ecclesiastica requisitione dissonantes sermocinationes, in fine ad hoc perueniunt, admonentes nos atque hortantes interpretari vnus veri dei nostri voluntatis intellectum, atque huiusmodi interpretationem destinare vestrae sacratissimae venerationi: nos acceptam habentes bonae conscientiae praedictorum venerabilium virorum admonitionem, cognoscentes autem & quae principatus apostolorum summitas docet, paratos esse ad satisfactionem omni poscenti verbum de spe quae in nobis est secundum dei timorem, mansuetudinemque ad bonam scientiam temperantes, super tali tantummodo requisitione mentem nostram per has syllabas exponimus, super suam exercitationem & altercationem verborum propter satietatem, & praesentis temporis incongruitatem declinantes, ac praecautes, nihil omnino aliud intelligentes ac proferentes vel dicentes quam quod audiuimus & cognouimus a sanctis vniuersalibus magnis apostolis, eorumque successoribus, & patres nostri enarrauerunt nobis, & audientes praedicauimus ad supernam tendentes vocationem. Nostrum est studium vbi pacis constitutio manet his qui in stadio pietatis sunt.

sunt. Bene vnica gloria intercessori tribuitur & corona: deo manifestati sumus qui iudicat omnia & comprobat. Non iurgialiter stamus, non ad contradictionem respicimus, nec fauorem inanem amplectimur, sed in verbo dei propositi huiusmodi requisitionis resolutionem fecisse dignoscimur contentes, quoniam pacis dominus deus ad alterum nostrorum vnitatem & dilectionem conseruauit in gloria eius benignissimae maiestatis. Omnem cum vestra beatitudine in Christo existentem fraternitatem tam nos quam qui nobiscum sunt multum salutauimus. Data X III. Cal. Nouemb. Philemone & Attico viris clarissimis consulibus.

LIBERII PAPAE EPISTOLA VT NVLLUS
pro persecutionibus dum durare potest,
suam relinquat ecclesiam.

DOMINIS sanctissimis & deo amatissimis vniuersis episcopis Liberius episcopus salutem. Nihil est quod diu stare possit nisi dei gratia. Ceterum nequitia diaboli contemptibile malum plenum veneno mortifero sauit, qui sursum atque deorsum circuit quarens quem deuoret. Vnde vigilare & sobrius esse ad orationes, & deo propinquare debemus, & fatuas domino auxiliante hominum insidias, prout dominus posse dederit, respuere, & patres sequi, & non transgredi terminos patrum, non vt nostras relinquamus dum in eis persistere aliquo modo valebimus ecclesias, vt ad alias properemus, aut populos commissos negligere, vt quietem amplius quam pro eis elaborare, pro quibus etiam animas ponere debemus, studeamus: quanquam multi nos persequantur, & oues Christi dilacerare desiderant, qui quasi vestibus ouium apparent, intus autem sunt lupi rapaces, quos ex fructibus cognoscimus. Isti primo quidem videntur ex nobis esse, sed non sunt ex nobis: si enim fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum. Quando vero suam euouerint impietatem, dolum qui in eis est erumpentes & apprehendentes infirmiores, & eos qui ad eloquia diuina sensus inexercitatos habent, secum eos contrahunt ad perditionem, subuertentes quos oportet praescientes cauere, ne malitia eorum quidam seducti abscondantur a propria firmitate. Exacuunt enim linguas suas, iuxta prophetam vocem, sicut serpentes, venenum aspidum sub labiis eorum. Nec vos pigeat per temporales cruciatus pro Christi nomine laborare, sed emolumenta futurae remunerationis huius seculi vexationes tolerare persuadeant. Scriptum namque est: Quid retribuam domino pro omnibus quae retribuit mihi: Calicem salutaris accipiam & nomen domini inuocabo. Tantum enim a nobis exigitur quantum possumus famulatus nostri obsequio commodare. Vnde quidam tanto nobis necesse est importunis praedicationibus insistere, quanto nobis perfecta negotiationis creditur duplicata talentorum assignatio, atque dominica nobis ad suscipiendam eius requiem, persuadet assertio. Suggestum namque nobis est, quod pro praeteritis laboribus & infestationibus nonnulli vestrum assignatas sibi met & a deo commissas relinquunt plebes, & in futuro plures relinquere velint eas quas tueri debent ecclesias, & pro ouibus sibi commissis laborare negligunt, & monasteriorum se quieti contradere festinent, & vacationem ab episcopatus laboribus eligere, & silentio atque ocio vitam degere magis appetant, quam in his quae sibi commissa sunt permanere, dicente domino: Beatus qui perseuerauerit vsque in finem. Vnde namque est beata perseverantia, nisi de virtute patientiae: quoniam secundum apostolicam praedicationem, omnes qui voluerint in Christo pie vivere persecutionem patiuntur. Ideoque fratres charissimi non vos afflictionum amaritudo a pio mentis vestrae proposito coartet recedere. Considerate namque quanta pro absolutione nostri & liberatione, creator dominusque & redemptor noster pertulerit, quibus se contumeliosis afficiendum tradiderit, vt nos a vinculis potestatis diabolicae liberaret. Attendite itaque vobis & omni gregi, in quo vos spiritus sanctus constituit episcopos regere ecclesiam dei, quam acquisiuit proprio sanguine, vt non sit qui vos decipiat aut seducat in subtilitate sermonis vt vobis plebes commissas relinquatis, & alicui propter malorum opprobrium hominum quieti vos tradatis, vt vos solummodo saluetis, & filios orphanos relinquatis. Apertissime enim spiritus sanctus per apostolum dicit, quia in nouissimis temporibus recedent, quidam a fide & charitate, attendentes spiritibus seductoribus, & doctrinis demoniorum, hypocritarum mendaciloquorum,

A daciloquorum, cauteriatam habentium suam conscientiam. Propter quod hortamur vestram charitatem exemplo eius qui pro nobis pati voluit, promptos vos in cunctis eius permanere seruitiis, nec quidem quoquo modo a commissa cura recedere, sed totis viribus in commissis vobis negotiis fortiter vsque in finem perdurare: quoniam beatus est qui perseuerauerit vsque in finem: nec laudatur initium, sed finis. Nemo vos seducat inanibus verbis. Propterea enim venit ira dei in filios diffidentiae. Nolite ergo effici participes eorum dogmatum, neque communicetis infructuosis verbis illorum, magis autem & redarguite, quoniam cœtus prauaricatorum sunt, & extenderunt linguam suam quasi arcum mendacij, & non veritatis: completum est in eis, quia de malo ad malum egressi sunt, & me non cognouerunt, dicit dominus. Veritatem enim non loquentur: docuerunt enim linguam suam persecutores ecclesiarum, eorumque sacerdotum, loqui mendacium, vt impie agerent laborauerunt, & renuerunt scire me, dicit dominus. State ergo vos dilectissimi super vias, & videte, interrogate de semitis domini antiquis, & videte quae est via bona sanctorum patrum, & ambulate in ea, & inuenietis requiem animabus vestris. Sed & si patimini propter Christum, beati eritis: metum autem eorum ne timueritis, neque conturbemini, dominum autem deum sanctificate in cordibus vestris, ipso dicente: Nolite timere eos qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere, sed potius eum timete qui potest animam & corpus perdere in gehennam. Nonne duo passeres asse veniunt, & vnus ex illis non cadet super terram sine patre vestro? Vestri autem & capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus meliores vos estis. Rememoramini ergo fratres eum qui talem sustinuit a peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, vt ne fatigemini animis vestris deficientes, nondum enim vsque ad sanguinem certauimus aduersus peccatum repugnantes. Confidimus autem de vobis fratres charissimi meliora & viciniora salutis, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque potestates, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia, magistro gentium docente, poterit nos separare a charitate domini nostri Iesu Christi, & quae in ipso est recta fide. Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quae magnam habet remunerationem. Patientia enim nobis necessaria est ad colluctationes aduersariorum, quatenus fidem intemeratam vsque in finem conseruantes repromissionem percipiamus, quam repromisit his qui legitime certare deproperant. Adhuc omnino modicum aliquantulum, qui venturus est veniet, & non tardabit. Ecce enim iudex ante ianuam assistit, coronas hilariter promittens his qui pro eo passionibus submituntur. Quod si subtraxerit se quis, non placebit animae suae, sed cadet de promissione propter negationem. Nos autem non sumus subtractionis filij in perditionem, sed fidei in acquisitionem animae. Propter quod assumite arma dei, vt possitis resistere in die malo aduersus omnes inimicos sanctae dei ecclesiae & vestros, & induite vos lorica iustitiae calciati pedes in praeparatione euangelij pacis, in omnibus assumentes scutum fidei, in quo possitis omnia iacula nequissimi ignita extinguere, & galeam salutis accipite, & gladium spiritus quod est verbum dei, per omnem orationem & obsecrationem radicati & fundati in solatio fratrum pro Christo Iesu domino nostro. Sed & nunc fratres commendamus vos omnes domino & verbo gratiae eius, qui potest perficere & dare hereditatem vobis cum omnibus sanctis. Ipse autem deus pacis & dilectionis det vobis idipsum sapere in alterutrum, vt vobis inuicem succurratis, & non sitis diuisi, vt vnanimis vno ore, & vno corde honorificemus eum in concordia & consolatione fratrum, qui potest confirmare nos secundum euangelium eius iuxta reuelationem mysterij aeterni, temporibus scilicet perpetuis, quibus vobis futurorum gaudiorum largienda sunt munera. Summopere etiam considerare debetis, quod hi qui fratribus inuident, eosque damnare aut perdere cupiunt per se sua dogmata destruant: dicit enim dominus, Omne regnum in se diuisum non stabit, & omnis scientia & lex aduersum se diuisa non stabit. Ideoque necesse est, vt concorditer salubres suscipiatis hortatus, & nihil per contentionem agentes, sed ad omne studium deuotionis vnanimis diuini & apostolicis constitutionibus pareatis, & in nullo patiamini prouidentissima canonum decreta violari, quatenus & Nicenorum canonum constituta, & quae a nobis vel a praedecessoribus nostris sunt prouide & salubriter decreta, intemerata permancant in futuro.

Epistola

EPISTOLA DAMASI PAPAE AD PAVLINVM G
Antiochenum Episcopum, quod Christus integrum homi-
nem suscepit sine peccato, & quod vnus sit Chri-
stus ante secula ex patre natus, & in
tempore ex virgine
editus.

DILECTISSIMO fratri Paulino Damasus. Per filium meum Vita-
lem ad te scripta direxeram, tuae voluntati & tuo iudicio omnia derelin-
quens: & per Petrum presbyterum indicaueram me in articulo iam per-
fectionis eius aliqua ex parte commotum. Vnde vt nullus tibi scrupulus
resideret, ne volentes forsitan ecclesiae copulari tua cautio praeblanda dif-
ferret fidem, misimus nostram tam tibi qui eius fidei communioni; so-
ciaris, quam his qui in ea subscribentes tibi & nobis per te voluerunt so-
ciari dilectissimi frater. Quapropter si supradictus filius meus Vitalis, & hi qui cum eo sunt,
tibi voluerint aggregari, primum debent in ea expeditione fidei subscribere, quae apud Ni-
caeam pia patrum voluntate firmata est.

1. Deinde quoniam nemo potest futuris vulneribus adhibere medicinam, haeresis eradican-
da est, quae postea in oriente dicitur pullulasse: id est, confitendus est ipse sapientiae filius dei
sermo humanum suscepisse corpus, animam, sensum, id est integrum Adam, & vt expressius
dicam, totum veterem nostrum sine peccato hominem. Sicut enim confitentes eum huma-
num corpus suscepisse, non statim ei & humanas vitiorum adiungimus passiones: ita & dicen-
tes eum suscepisse & hominis animam & sensum, non statim dicimus & cogitationum huma-
narum subiacuissse peccato.

2. Si quis autem dixerit verbum pro humano sensu in domini carne versatum, hunc catho-
lica ecclesia anathematizat: nec non & eos qui duos in saluatore filios confitentur, id est, vnū
ante incarnationem, & alterum post assumptionem carnis ex virgine, sed eundem dei filium
& ante & postea confiteantur quicumque huic epistolae subscribere voluerint, ita tamen vt si &
in ecclesiasticis canonibus quos optime nosti, & in Nicenam fidem ante subscripserint, hunc
debeas absque aliqua ambiguitate suscipere. Non quod haec ipsa quae nos scripsimus, non pote-
rimus conuertentium susceptioni proponere, sed quod tibi consensus noster liberum in susci-
piendo tribuat exemplum.

SYNODVS ROMANA SVB
DAMASO PAPA.

Rost Nicenum concilium aliud in vrbe Romana postea congregatum est, quo ca-
tholici Episcopi addiderunt de spiritu sancto, quia postea is error inoleuit, vt qui-
dam ore sacrilego auderent dicere spiritum sanctum factum esse per filium. Vnde
anathematizamus omnes qui non tota libertate proclamant eum cum patre & filio
vnus potestatis esse atque substantiae. Anathematizamus quoque eos qui Sabellij sequuntur er-
rorem, eundem dicentes patrem esse quem & filium. Anathematizamus Arrium atque
Eunomium, qui pari impietate, licet sermone dissimili, filium & spiritum sanctum asse-
runt esse creaturas. Anathematizamus Macedonianos, qui de Arrij stirpe venientes
non perfidiam mutauerunt, sed nomen. Anathematizamus Fotinum, qui Haebionis haer-
esim instaurat, qui dominum Iesum Christum tantum ex Maria virgine confitetur.
Anathematizamus eos qui duos filios asserunt, vnum ante secula, & alterum post assumptio-
nem carnis ex virgine. Anathematizamus eos qui pro hominis anima rationali & intelli-
gibili, dicunt dei verbū in humana carne versatum, cum ipse filius sit verbum dei, & pro ani-
ma rationali & intelligibili in suo corpore fuerit, sed nostrā, id est, rationalem & intelligibi-
lem sine peccato animam suscepit atque saluauerit. Anathematizamus eos qui verum dei
filium extensione aut collectione, & a patre separatum in substantium & in finem habi-
turum esse contendunt. Si quis non dixerit semper patrem, semper filium, semper spiritum
sanctum,

A sanctum, anathema sit. Si quis non dixerit filium natum de patre, id est, de substantia diuina
ipsius, anathema sit. Si quis non dixerit verbum domini filium dei, deum, & omnia posse, &
patri aequalem, anathema sit. Si quis dixerit quod in carne constitutus filius dei cum esset in
terra, in caelis cum patre non erat, anathema sit. Si quis dixerit quod in passione crucis dolo-
rem sustinuit filius dei deus, & non caro cum anima quam induerat in forma serui, quam si-
bi acceperat, sicut ait scriptura, anathema sit. Si quis non dixerit, quod in carne quam assump-
sit Christus, seder ad dexteram patris, in qua venturus est iudicare viuos & mortuos, anathe-
ma sit. Si quis non dixerit spiritum sanctum de patre esse vere ac proprie, sicut filium de di-
uina substantia & deum verum, anathema sit. Si quis non dixerit omnia posse spiritum sanctum,
B omnia nosse, & vbiq; esse sicut patrem & filium, anathema sit. Si quis dixerit spiritum sanctum
facturam aut a filio factum, anathema sit. Si quis non dixerit omnia per filium & spiritum
sanctum patrem fecisse, id est, visibilia & inuisibilia, anathema sit. Si quis non dixerit, patris,
& filij, & spiritus sancti vnam diuinitatem, potentiam, vnam gloriam, dominationem, vnum
regnum atque vnam voluntatem, ac veritatem, anathema sit. Si quis tres personas non dixerit
veras patris, & filij, & spiritus sancti, aequales semper, iubentes omnia, & continentis visibilia
& inuisibilia, omnipotentes, omnia viuificantis, omnia facientes, omnia
saluantes, anathema sit. Si quis non dixerit spiritum sanctum adorandum ab omni creatura,
sicut & filium & patrem, anathema sit. Si quis de patre & filio bene senserit, de spiritu autem
C sancto non recte habuerit, haereticus est.

EPISTOLA DAMASI PAPAE AD HIE-
ronymum presbyterum.

DAMASVS Episcopus fratri & compresbytero Hieronymo in domino
salutem. Dum multa corpora librorum in meo arbitrio oblata fuissent,
contigit vt & librum psalmorum in meo animo festinus cognoscerem de-
fineri, & memoriam capacitatis meae imbuere cogitavi. Frater amantissimi
me & in Christo semper sacerdos rogo te, vt secundum septuaginta in-
terpretes, & presbyteros, id est, Matthiam, & Ptolemaum, Muchium, Ca-
sium, Hydronium, Ciatrem, Simonem, & ceteros, in quantum tua poterit
conscientia de LXX. inuenire vestigia nobis transmittas. Peto etiam tuam charitatem, vt si-
cut a rectore tuo Alexandro coepiscopo didicisti Graecorum psallentiam, ad nos dirigere tua
fraternitas delectetur: quia tantae apud nos simplicitatis indago est, vt tantum in die domi-
nico Apostoli epistola vna recitetur, & Euangelij capitulum vnum dicatur, nec psallendi mos
tenetur, nec hymni decus in nostro ore cognoscitur. Peto ergo per fratrem compresbyterum
E nostrum Bonifacium, vt libeat fraternitati tuae nobis aperire vestigia. Miisa v. Calend. No-
uemb. per Bonifacium presbyterum Hierosolymam.

HIERONYMI PRESBYTERI AD DAMASVM
papam Epistola, vbi suggerit de gloria patri, & alleluia,
in fine psalmorum apud Romanam Ec-
clesiam concinendo.

BEATISSIMO papa Damaso sedis Apostolicae vrbs Roma, Hier-
onymus supplex. Legi literas apostolatus vestri, poscentes secundum
simplicitatem LXX. interpretum canens, psalmographum interpreta-
ri festinam, propter fastidium Romanorum, vt vbi obscuritas impedit
apertius & graece & latine trahatur sensus: Clens ergo precatur tuus,
vt vox ista psallentium in sede tua Romana die noctuq; canatur, & in
fine psalmi cuiuslibet sine matutinis vel vespertinis horis coniugi pre-
cipiat Apostolatus tui ordo, Gloria patri & filio & spiritui sancto, &
reliqua. Istud carmen laudis omni psalmo coniungi praecipias, vt fides trecentorum decem
& octo

& octo episcoporum Niceni concilij in vestro ore pari consortio declaretur: vbi autem deus G
& homo honorabili voce cantatur, alleluia semper cum omnibus psalmis affigatur, vt omni
loco communiter respondeatur nocturnis temporibus. In ecclesia autem post resurrectionē
vsq; sanctam pentecosten finiat, inter dierum vero spatia tibi soli quinquagesima propter
nouitatem sancti paschæ, vt vox ista laudis canatur in Aleph, quod prologus græcè, latine au
tem præfatio dicitur.

EPISTOLA STEPHANI ARCHIEPISCOPI, ET
trium conciliorum Africæ, ad Damasum papam, de pri-
uilegio Romanæ sedis. H

BEATISSIMO domino & Apostolico culmine sublimato sancto pa-
tri patrum Damaso papæ, & summo omnium præsulum pontifici Ste-
phanus archiepiscopus concilij Mauritaniae, & vniuersi episcopi de
tribus concilijs Africanæ prouinciæ. Notum vestræ facimus beatitudi-
ni, quod quidam fratres in consilio nobis positi, quosdam fratres no-
stros venerabiles videlicet episcopos vobis inconsultis à proprio dei-
ciunt gradu, vel deicere moliantur, cum vestræ sedi episcoporum iu-
dicia, & summorum finem ecclesiasticorum negotiorum, in horum
beatissimi Petri, patrum decreta omnium cunctam referunt sententiam inquirendi reueren-
tia de dei rebus, quas omni cura & sollicitudine obseruare debemus. Maxime verò debent ab
ipso præsulum examinari vertice apostolico, cuius vetusta sollicitudo est, tam mala damnare,
quam reuelare laudanda. Antiquis enim regulis censitum est, vt quicquid horum quamuis in
remotis vel in longinquo positus ageretur prouinciis, non prius tractandum vel accipiendum
sit, nisi ad notitiam almæ sedis vestræ fuisset deductum, vt eius auctoritate iuxta quod fuisset
pronunciatum firmaretur: & reliqua multotiens talia & his similia, quæ super his constituta
sunt: quibus si illicite factum est, vt semper vestræ sedi consuetudo fuit, festinanter occurrere K
& his viriliter, vt pater pro filiis certantes, sicut bene à Iesu filio Syrach dictum est: Vsq;
ad mortem certa pro veritate, & semper dominus deus tuus pugnabit pro te. Accipere enim
personam impij non est bonum, vt declines à veritate iudicij. Sin minus illicita sunt hæc, pa-
teat nobis talis omnibus licentia beatissime pater: aut si liceat hos vel aliquos etiam minorū
graduum clericos nisi canonicè tempore legitimo vocatos, aut sine legitimis accusatoribus,
aut absq; veris & innocentibus testibus, vel nisi manifestè canonicè conuictos aut sponte con-
fessos, vel à suis sedibus eiectos aut suis expoliatos rebus, vocare ad synodum vel damnare,
quia legimus eos non posse canonicè ad synodum ante suam diu tenendam & gubernandam
viribus seilicet pleniter resumptis restitutionem, suisq; omnibus sibi legaliter restitutis inte-
gerrime vocari, aut vt veniant ad synodum, nisi sponte voluerint imperari. Deus ergo crea- L
tor omnium conferuet longæuum apostolatam vestrum ad stabilitatem ecclesiarum sancta-
rum, & orthodoxæ fidei, vosq; pastorem bonum, qui spiritualibus pro ouibus vestram ponitis
animam, atq; baculo pastorali lupos rapaces expellitis, omnibusq; oppressis auxilium fertis,
quod & istis atq; omnibus vos semper facere optamus sanctissime Papa. Subscriptio, & alia
manu: Ora pro nobis charissime pater.

EPISTOLA DAMASI PAPAE AD STEPHANVM
Archiepiscopū, & Africanos episcopos, de authoritate sedis aposto- M
licæ, & episcoporum accusatoribus.

DA.M.A.S.V.S. seruus seruorum dei, atq; per gratiam eius episcopus sanctæ
catholicæ ecclesiæ vrbis Romæ, Stephano archiepiscopo concilij Mauri-
taniae, & vniuersis episcopis Africanæ prouinciæ. Lectus fraternitatis ve-
stræ literis, primo gratias ago quod tantorū fratrum merui benedictio-
ne frui: deinde quod circa fratres sollicitos vos reperi, & cum eis crucem
domini deferre, qui ait: Qui vult venire post me abneget semetipsum, &
collat

A tollat crucem suam & sequatur me. & reliqua ad hunc modum pertinentia. Igitur quando in
præsenti opportune gestorum consultatione, apostolicis vestra beatitudo visceribus commo-
ta nos hortata est, tuitionem fratrum apostolica impendere autoritate, & eorum iniurijs sub-
uenire, dum constet eadem vos cum apostolo compassibiliter dicere, Quis infirmatur, & ego
non infirmor: quis scandalizatur & non vrorum satagentes ne aliquis de his qui vobis crediti
sunt, à sanis bestiis laceretur aut capiatur. Pro qua re oportet iuxta vestram prudentem com-
monitionem, magis autem secundum domini diuinam præceptionem, nos qui supra domum
eius, hoc est, vniuersalem ecclesiam catholicam episcopale suscepimus ministerium, solcite
vigilare, vt ne quid de sacris eius muneribus, id est, apostolicis viris, apostolorumq; successo-
ribus atq; ministris quiscum nobis inconsultis damnetur. Scitis fratres charissimi firmamen-
tum à deo fixum & immobile, atq; titulum lucidissimum suorum sacerdotum, id est, omnium
episcoporum apostolicam sedem esse constitutam, & verticem ecclesiarum: Tu es enim (sicut
diuinum pronunciat verbum veraciter) Petrus, & super firmamentum tuum ecclesiæ colum-
næ, qui episcopi intelliguntur, confirmata sunt: & tibi clauis regni cælozum commissa, atq; li-
gare & soluere potestatem quæ in cælis sunt & quæ in terris promulgauit. Tu prophatorum
hominum & membrorum meorum, maximeq; discipulorum meorum existis vt princeps &
doctor orthodoxæ & immaculatæ fidei, cuius vice hodie gratia dei legatione pro Christo
fungimur, & omnes huius sanctæ sedis præfules eius vicem gesserunt, gerunt & gerent: ideo
C omnia quæ innotuistis non licere mandarem, nisi vos tam pleniter instructos esse scirem,
quod cuncta super quibus consultis illicita esse non dubitetis. Discutere namq; episcopos &
summorum ecclesiasticorum negotiorum causas metropolitanos vnâ cum omnibus suis com-
provincialibus, ita vt nemo ex eis desit, & omnes in singulorum concordent negotiis licet:
sed definire eorum atq; ecclesiasticarum summas querelas causarum, vel damnare episco-
pos, absq; huius sanctæ sedis autoritate minime licet, quam omnes appellare (si necesse fuerit)
& eius fulciri auxilio oportet. Nam vt nostis, synodum sine eius autoritate fieri non est catho-
licum: nec episcopus in legitima synodo, & suo tempore apostolica vocatione congregata,
definite damnari potest: neq; vlla vnquam concilia rata leguntur, quæ non sunt fulta aposto-
lica autoritate. Accusatores autem episcoporum, & testes super quibus rogastis, absq; vlla in-
D famia aut suspitione vel manifesta macula, & vere fidei pleniter instructi esse debent, & tales
quales ad sacerdotiū eligere iubet diuina autoritas: quonia sacerdotes (vt antiqua tradit auto-
ritas) criminari nō possunt, nec in eos testificari qui ad eundem non debent, nec possunt prouehi
honorè: vocatio enim ad synodū iuxta decreta patrum canonica, eius qui impetitur tam sua
præsencia, quam & scriptis atq; apocryphis, per spatium fieri debet congruum atq; canonicū:
quia nisi canonicè vocatus fuerit, suo tempore & canonica ordinatione, licet venerit ad con-
uentū quacumq; ordinatione, nisi sponte voluerit, nullatenus suis respondebit infidiatorib;
quoniam nec seculi leges hoc permittunt fieri, quanto magis diuinæ. Deiectis vero atq; suis
E rebus expoliatis nihil vobis verius significare queo, quam sancti patres definierunt, & nostri
prædecessores apostolica autoritate roborauerunt. Ita enim hæc se habent, episcopos eiectos
atq; suis rebus expoliatos, ecclesias proprias primo recipere, & sua eis omnia legaliter reddi san-
cti canones decreuerunt, & postea si quis eos accusare voluerit, æquo piculo facere sancuerunt,
iudices esse decernentes episcopos recte sapientes & iuste volentes, ad tempus diuq; illis re-
sumptis viris, & suis potestatiue fruuentibus rebus, amicisq; & dei seruis sapientibus consulen-
tibus viris in ecclesia conuenientes, vbi testes essent singulorum qui oppressi esse videntur.
Scimus enim homines inermes non posse cum armatis rite pugnare: sic nec illi qui eiecti vel
suis bonis sunt expoliati, cum illis qui in suo stant gradu, & suis fruuntur amicis atq; bonis, li-
F tigare rite possint. Nec seculi quoq; leges hæc secularibus fieri permittunt, sed prius eiectos
vel oppressos aut expoliatos cum suis omnibus restitui iubent, & postea suo tempore sicut lex
eorum continet ad placita venire præcipiunt, nec vlla carceris custodia appellantem arceri
permittunt. Docent enim ex parte, sicut nostis, terrena quæ sunt cælestia. Accusatores vero &
accusationes quos seculi leges non asciscunt, nullatenus sunt in horum admittendæ causis,
quia omne quod irreprehensibile est catholica defendit ecclesia. Decet enim domini sacerdo-
tes fratrum causas pie tractare, & venerabiliter intendere, atq; eorum iudicia super sacrificia
ordinare, nec proterua aut tyrannica dominatione (vt de quibusdam refertur) sed charitati-
ue pro deo & fraterno amore cuncta peragere, & quod sibi quis fieri secundum dominicam
vocem non vult, alij inferre non præsumat, & in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.

Ea vero

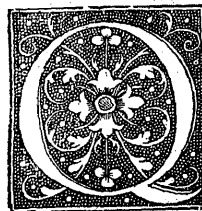
Ea vero quae apostolorum praedicatione, & patrum instructione praecipimus, semper tenere debemus, ne aliqua noua cedere, aut ad noxam fratrum intendere videamur, sed alterutrum onera portemus, ut iuxta apostolum legem domini adimplere valeamus. Tempus enim congruum prauideri oportet, quando vnusquisque accusatae personae causa rectissime in medio producatur, quatenus grauitate eius & consonantiam quae contra patrum decreta vel synodorum confessionem prodi minime cognoscatur, quam ordinabiliter omnes intendant, ut ad eam in omnibus rationabiliter respondeant, & iuste se velle manifeste ostendant. Nullus autem introducatur personaliter, sed accusatores & accusati aequa audiatur ratione, iuxta quod gestorum ordo exigit. Accusatores vero & iudices non idem sunt, sed per se accusatores, per se iudices, per se testes, per se accusati, vnusquisque in suo ordinabiliter ordine. Nam inscriptio primo semper fiat, ut talionem calumniator recipiat, quia ante inscriptionem nemo debet iudicari, vel damnari, cum & seculi leges haec eadem retineant: de quibus omnibus vera semper fiat aequitas, quatenus accusationis & iudicij ac testimonij mercedem per veritatem gestorum consequi valeant. Scriptum est enim, abominatio domino labia mendacia, & testem fallacem proferentem mendacia, & seminantem inter fratres scandala, atque litigia, ipso monente atque dicente, Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum: non facies quod iniquum est, nec iniuste iudicabis: non considerabis personam pauperis, nec honores vultum potentis: iuste iudica proximo tuo, & quod tibi non vis fieri alteri ne facias, & reliqua. & maxime praecipuum habentes apostolicum attendere nos ipsos & gregi, in quo nos spiritus sanctus posuit episcopos, regere dei ecclesiam quam acquisiuit per sanguinem suum proprium: conuenit & iterum attendere lupos, attendere malos operarios, qui peruersa faciunt, & aduersa loquuntur, ut detrahere semper discipulis domini, & infamare querant, quos corrigere vos & omnes domini sacerdotes summo studio oportet, quia peius malum non est, quam ut ciues ciuibus inuideant, & sacerdotes vel clerici sacerdotibus vel pontificibus insidiant, testante etiam veritatis voce: Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei, & qui scandalizauerit vnum de pusillis istis, melius est ut suspendatur mola asinaria in collum eius, & demergatur in profundum maris. Et item: Beatus qui non fuerit scandalizatus in me, ille proculdubio scandalizatus est in deum, qui eius scandalizat episcopum vel sacerdotem, & multa talia quae hic non inseruntur, ne nimis proluxa efficiatur epistola. Monentes quoque instruere debetis memoratos vicinos vestros, ut a talibus se subtrahant, & quae illicite contra praefixos fratres egerunt cito corrigant, & quos nobis inconsultis laeserunt, nobis inconsultis plena satisfactione sanent, & cito reconcilient, si noluerint apostolicae sedis suscipere censuram. Nam si quid fortasse in eis aut contra eos emerferat, nostrum fuerat expectandum examen, ut nostra (ut semper huic fuit sedi concessum privilegium) aut condemnarentur autoritate, aut fulcirentur auxilio. Neque enim suo pro libitu nostra debuerant iura peruadere absque apostolicae sedis dispositione mandante. A talibus deinceps omnes se abstineant sacerdotes qui noluerint ab apostolicae petra, super quam Christus (ut praedictum est) vniuersalem construxit ecclesiam, cui episcoporum summa iudicia atque maiorum causa, sicut paulo superius memoratum est, reseruatae sunt atque soli datae, censura a sacerdotali honore secludi. Iudicia enim accusatis in criminalibus episcopis sex mensium, vel eo amplius si necesse fuerit concedenda sunt, quoniam & laicis hoc permissum nullus secularibus imbutus disciplinis ignorat: quanto magis sacerdotibus qui superiores esse eis non dubitantur: Habetur quoque in decretis sanctorum patrum sancitum, non fore canonicum quenquam sacerdotum iudicare vel damnare, antequam accusatores canonicae examinatos praesentes habeat, locumque defendendi accipiat, id est, inducias ecclesiasticas ad abluenda crimina, &c. Nec extra propriam fiat prouinciam primo discussionis accusatio sine apostolica praeeptione, cui in omnibus causis debet reuerentia custodiri, quoniam & antiqua docet hoc patrum regula, in qua & imperialia pariter statuta concidunt. Criminum, inquit, discussio ibi agenda est, ubi crimen admissum est: nam alibi criminum reus prohibetur audiri, & alibi in canonibus praecipitur, quaecumque negotia in suis locis ubi orta sunt, finienda sunt, & reliqua talia & his similia, salua in omnibus apostolica autoritate, ut nihil in his definitur priusquam ei placere cognoscatur, quia omnes sultos esse oportet, & si quid eis graue intolerandumque acciderit, eius est semper expectanda censura. Neque enim proterue aut stimulo suae cogitationis impulsus (ut saepe actum agnouimus) detrahere aut accusare praesumat quenquam sacerdotum, quia iniuria eorum ad Christum pertinet, cuius vice legatione pro populo, Christi sanguine redempto, funguntur. Causas enim eorum quia dei causa sunt, eius esse

A eius esse iudicio reseruandas, qui valet corpus occidere, & animam mittere in gehennam: qui dicit, mihi vindictam, & ego retribuam: apud quem conscientia nuda est, cui non absconduntur occulta. Instruendi etiam omnes sunt, quoniam per nos illis Christus insonuit, non esse ouium lupi insidias prauidere, sed pastoris. Monet ergo beatus apostolus Paulus ne de his temere leuiterque praesumatur iudicium, de quibus nemo potest verius vel melius iudicare quam deus. Tu, inquit, autem quare iudicas fratrem tuum, aut cur spernis eum? omnes enim stabimus ante tribunal: scriptum est enim, viuo ego dicit dominus, quoniam mihi flectetur omne genu, & omnis lingua confitebitur domino, itaque vnusquisque nostrum per se rationem reddet deo. In hoc ergo non sibi quisquam temerarios ausus vsurpet, ut praeter B quod ad concordiam pertinet aliud agat, unde vnitas ecclesiae sic dissipetur. Non ergo leuiter quisquam assentiat in detractone, vel iudicatione, vel damnatione fratrum maximeque sacerdotum qui proximiores sunt deo, & qui proprio ore corpus Christi conficiunt, quia ob hoc venit ira dei in filios diffidentiae qui Christum persequuntur in suis membris. Nolite fratres, nolite effici participes eorum, nec communicetis peccatis talium aut infructuosus verbis illorum, magis autem redarguite talium coetus, qui extendere moluntur quasi arcum in fratres linguas: defendite ergo fratres, & omnes monete ut armentur contra fratrum persecutores. Confidimus autem de vobis meliora & viciniora saluti, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum neque creatura alia, magistro gentium docente, poterit nos separare a charitate domini nostri Iesu Christi, quae maxime in sacerdotibus & reliquis perficitur membris eius. Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quae magnam habet remunerationem. Ecce enim iudex ante ianuam assistit, coronas hilariter promittens his qui pro eo fratribus auxilium ferunt, & oppressis succurrunt, atque in charitate collaborant. Quod si subtraxerit se quis, non placebit deo, sed cadit, quia non subleuauit cadentem sed emarcuit. Non autem simus subtractionis in oppressionem, sed adminiculi in acquisitionem & supplementum fratrum. Propter quod assumite armaturam dei, ut possitis resistere omnibus taliter praesumentibus, & induite vos loriceam iustitiae, & calciati pedes in praeparationem euangelij pacis, in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extingueri, & galeam salutis assumite, & gladium spiritus, quod est verbum dei, per omnem orationem & obsecrationem radicati & fundati, ut id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata diuidentes corpus ecclesiae bonum & integrum in tortuosas nouitates. Monet ergo Apostolus non amplius nos inuicem temere iudicare: temere enim iudicat, si quis episcopum absque sedis apostolicae autoritate condemnat, cum ei, ut paulo superius praelibatum est, hoc specialiter privilegium reseruatum sit: sed hoc iudicate magis, inquit, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum, patenter enim his & aliis innumerabilibus decretorum testimoniis omnibus manifestum est, non debere episcopum damnari, licet eius persecutetur opinio, donec iudicium de ore nostrae apostolicae autoritatis, hoc est principis apostolorum cognoscatur, utpote quoniam solus & praeter omnibus creditus est, atque percipere meruit a rege regum Christo deo clauis regni caelorum ad aperiendum fidelibus & beneuolis hominibus in eundem dominum nostrum, & claudendum infidelibus & maleuolis, atque suis sacerdotibus, & sanctae ecclesiae suo precioso sanguine redemptae impugnatoribus siue nocentibus. Quod utique & nos facere postulauit, non quod noui aliquid nunc imperatur, sed illud quod per desidia aliquorum aut scienter aut negligenter transgreditur, deinceps obseruetur ab omnibus, ut illa semper quae apostolica & patrum traditione constituta sunt, sub metu irrefragabili autoritate teneantur. Scriptum namque est in secunda ad Thessalonicenses epistola, & ad Timotheum, apostolo monente: State, & tenete traditiones vestras quas didicistis seu per verbum, seu per epistolam. Item alibi per prophetam: Expectaui quoque, sicut beatus Esaias insonuit, ut facerent iudicium, fecerunt autem iniquitatem & non iustitiam, sed clamorem, omnes pios conturbantes: & hoc scire debeant, quoniam iudicium dei est secundum veritatem in eos qui talia agunt, licet diuitias bonitatis dei, & sustentationis, & patientiae ignorantes, quoniam benignitas dei ad poenitentiam eos adducit: secundum duritiam autem eorum, & cor impoenitens thesaurizat sibi iram in die irae & reuelationis iusti iudicij dei, qui reddet vnusquisque secundum opera eius. Et alibi scriptum est: Ego sum dominus deus vester, non facietis iniquitatem, in iudicio non accipies personam hominis, neque mireris vultum potentis, ab omni iniquo verbo recedes, innocentem & iustum non oppugnabis, neque interficies, ille proculdubio facit iniquitatem in iudicio qui ea sibi vindicat quae ei vindicare

dicare non licet. Ideoq; huic sanctæ sedi concessa sunt. Nullus usurpare sine eius consulti præsumat, qui non vult honore ecclesiastico indignus vt contemptor iudicari. Itaque oportet negligentes propulsare, sed ita vt nocentes non roborentur, & bonos improbis aut insidiatoribus fratrum resistere, ne torpore desidæ oppressi taciturnitatis teneantur obnoxij. Itaque qui potest obuiare, & perturbare perversos, & non facit, nihil aliud est quam fauere eorum impietati. Nec enim caret scrupulo societatis occultæ, qui manifestis facinorosi desinit obuiare. Sitis autem perfecti & integri in eodem sensu, & in eadem scientia firmati, vt per eam vias vestras dirigentes, in eundem inflexibiliter omnibus occurratis oppressis, quia vobis creditur dominus, ad quem accedentes lapidem viuum ab hominibus quidem reprobatum, & propter talium impietatem, a deo autem electum, & honorificatum, super quem vos tanquam lapides vitæ ædificamini in domum spiritualem, in sacerdotium sanctum, offerentes spirituales hostias ipsi in odorem suauitatis. Gratium enim admodum est sacrificium domino oppressis omnibus subuenire, quanto magis illis de quibus ait: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit, &c. Libat quidem domino prospera, qui ab afflictis & oppressis pellit aduersa. Sed & nunc fratres commendamus vos deo & verbo gratiæ eius, qui potest perficere, & dare hæreditatem in omnibus sanctificatis. Ipse autem deus pacis & consolationis, det vobis idipsum sapere in alterutrum, & in ipso semper & in omnibus, vt vnanimes vno ore, & vno corde honorificetis eum in concordiam & auxilium fratrum, qui potens est confirmare omnes, & consolari secundum Euangelium eius, & iuxta reuelationem mysterij temporibus æternis taciti, patefacti autem per scripturas sanctas, & patrum orthodoxorum doctrinas, secundum præceptum æterni dei, ad obediendum fidei in omnibus cognitis nobis soli sapienti deo domino nostro Iesu Christo, cum quo patri & spiritui sancto, gloria, honor, & imperium, & potestas in secula seculorum, Amen. Dominus vos custodiat dilectissimi fratres incolumes semper. Data v III. Nouemb. Flauiano & Stilicone IIII. Conf.

QVOD OMNES DE FILIO DEI ET

spiritu sancto, & de vnitæ trinitatis male sentientes similes sint Iudæis, & de vnitæ trinitatis.

QVOD si quis patiat deum patrem, & deum filium, & deum spiritum sanctum deos dici, & non deum, propter vnã diuinitatem & potentiam quã credimus esse, & scimus, patris & filij, & spiritus sancti: subtrahens autem filium, aut spiritum sanctum, ita solum æstimet esse deum patrem, dici aut credi vnum deum, anathematizamus cum omnibus Iudæis: quod nomen deorum in angelis, & in sanctis omnibus a deo est positum & donatum: de patre autem & filio & spiritu sancto propter vnã & æqualem diuinitatem, non nomen deorum, sed dei nobis ostenditur, atq; indicatur, vt credimus: quia in filio & spiritu sancto solummodo baptizamus, & non in archangelorũ nominibus aut angelorũ, quomodo heretici, aut Iudæi, aut Gentiles demones faciunt. Hæc ergo est salus Christianorũ, vt credentes trinitati, id est, patri, & filio, & spiritui sancto, in veram solamq; diuinitatẽ, vnã potentia & maiestatem & substantiam eiusdẽ deitatis sine dubio credamus. Dicit quoq; beatus Elias: Propter Sion nõ tacebo, & propter Hierusalẽ non quiescam, donec egrediatur vt splendor iustus eius, & saluator eius vt lampas accendatur. Profecto catholica ecclesia quæ vera consistit Sion ciuitas Christi colorum regis, per tot annorum spatia expugnata ab aduersantibus verbo fidei, qui neq; deũ timet, neq; hominẽ reuerentur, sed incassum producentibus piis & canonicis de hoc verbo doctrinas, dum & aduersis tantisq; quæ in scripto & sine scripto cõtestationibus inuitati fuissent corrigere propriam & sepelire hæresim, sicuti & per anteriorem cognitionem luculentius demonstratum est, tam per libellos quàm per suggestiones reuerendissimorum sacerdotum, & venerabilũ abbatum, Apostolo protestante nobis, hominem hæreticũ post primam & secundam correptionem euitare debeamus, scientes quia subuersus est huiusmodi, & delinquit proprio iudicio condemnatus. Nullo modo oportet nos deinceps tacere aut quiescere, ne quoquo

Ane quoquo modo iniqui iudicemur, odibilem deo pacem amplectentes: quoniam scriptum est, Zelati in peccatoribus pacem peccatorum videns: & dicatur etiam de nobis, Sacerdotes mei contempserunt legem meam, & polluerunt sanctuaria mea, inter sanctum & prophanum non habere distantiam, inter pollutum & mundum non intellexerunt sed consurgere cum deo, & consistere prompte, induentes arma spiritus aduersus malignantes contra fidem eius, vt probemus spiritus sapienter, id est, verba illorum si ex deo sunt. Scriptum est enim in Hieremia: Probatores dedi te in populo meo robustum, & scies & probabis viam eorum, multum namq; vobis necessaria est vigilantia, & tantum diuinum sapientiæ discretionis quæ occulta tenebrarum reuelat ad requisitionem huiusmodi rei & scrutationem, quoniam lateet quodammodo & absconditur vixq; comprehenditur dolosa existens malitia, pro eo quod sibi pietatem callide blandiatur, vt valeat scrutantium metem latere. Quod vtiq; sciens beatus Apostolus ait: Nam huiusmodi pseudapostoli operarij subdoli transfigurant se in Apostolos Christi: sed non mirum, ipse enim Satanas transfiguratur se velut angelũ lucis. Et non mirum, si ministri eius transfigurentur velut ministri iustitiæ, quorum finis secundum opera eorum. Sed & dominus in hoc præmunens nos ait: Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces, a fructibus eorum cognoscetis eos. Ergo in idipsum ex toto corde referentes ante omnia super tali questione deprecationẽ, & dicentes cum David: Reuela oculos meos, & cõsiderabo mirabilia de lege tua. Lucerna pedibus meis verbum tuum domine, & lumen semitis meis: quoniam, sicut ait beatus Daniel propheta, Sapientia & fortitudo eius sunt, dat sapientiam sapientibus, & scientiam intelligentibus disciplinam, ipse reuelat profunda & abscondita, & nouit in tenebris constituta, & lux cum eo est, quia sapientiam & fortitudinem dedisti mihi, & ostendisti mihi quæ rogavi te. Cum ope diuina vniuersiusq; personæ conscripta per nouitatis commentum accusati sunt, de venerabili nostro serinio obsecundantibus nobis ordinabiliter offerentibus solertius intendamus.

DE CHOREPISCOPIIS ET QUI IDEM SINT aut si aliquid sint aut nihil.

DOMINIS venerabilibus fratribus, Prospero Numidiæ primæ sedis episcopo, Leoni, Reparato, Alexandro, Benedicto, Ruso & omnibus cæteris vbiq; in recta sancta & apostolica fide consistentibus orthodoxis episcopis, Damasio. Licet fratres charissimi vobis sint, nota patrum decreta, mirari tamen non possumus vestram solertiam circa instituta maiorum, vt cuncta quæ possunt aliquam recipere dubitationem, ad nos quasi ad caput, vt semper fuit consuetudo, deferre non desinat, vt inde capiatis responsa, vnde accepistis institutionem & normam recte viuendi. Vnde & vos non immemores canonum esse recordamur, qui & ipsum fieri præcipiunt, non vt vobis scientiæ ecclesiasticæ regulæ aliquid desit, sed vt autoritate sedis Apostolicæ fulti, in nullo ab eius deuteris regulis. Igitur de chorepiscopis de quibus nos consulere, quale sit eorum ministerium, aut quid eis agere liceat, aut quam autoritatem habeant, vel si licet eos fieri an non, quia audiuius eos iam esse prohibitos, aut quid de eis qui iam ordinati reperientur, agendum sit, nil vobis certius respondere videtur, quàm olim a prædecessoribus nostris decretum reperimus, vt eis ad veniam nihil prorsus aliud referretur, quàm priuatis sacri ministerij quod illicite assumpserunt, quia prohibiti tam ab hac sacra sede quàm a totius orbis fuerant Episcopi. Nimis ergo eorum institutio improba, nimis est praua, quia vt hi desummo sacerdotij ministerio aliquid præsumant omni autoritate caret, & sacris canonibus inuenitur esse contrarium, atque ad totius Ecclesiæ perturbationem superba & superflua tendit elatio, & vacuum est & inane quicquid in prædicto sacerdotij summi egerunt ministerio. Quod ipsi idem sint, qui & presbyteri, sufficienter inuenitur, qui ad formam & exemplum septuaginta inueniuntur prius instituti: sed quia deo gratia modo necessarii sicut in primitiua Ecclesia propter studium quod erga pauperes exigebant non sunt, & quia illicita præsumebant, & quod agebant actum non erat, & propterea multi iam securitatem lapsi ecclesi-

frico fraudabantur & frustrabantur ministerio, ideo tam ab hac sancta sede (vt superius memorauimus) quam ab omnibus totius orbis episcopis à pontificalibus sunt remoti officiis. Nam vt nobis relatum est, quidam Episcoporum propter suam quietem eis plebes suas committere non formidant, & vt illicita atque prohibita agant, id est, ea quæ solis pontificibus debentur sibi vsurpant, & ipsi in sua quiete torpent, & curam sibi à deo commissam negligunt, cum dominus dicat: Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis, & vocat eas nominatim, & cognoscit suas, & suæ agnoscunt eum. Et item: Sicut nouit me pater, & ego agnosco patrem, & animam meam pono pro ouibus meis. De mercenario autem quid ipse dicat, bene nostis, quia videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit, & lupus rapit, & dispergit oues, & reliqua. Pro talibus vero negligitur cura Ecclesiæ, & eius status perturbatur, & ideo sunt prohibiti, in tantum vt si aliqui ex his reperti fuerint, à proprio decendant gradu: illi namque Episcopi qui talia sibi præsumunt, videntur mihi esse meretricibus similes, quæ statim vt pariunt infantes suos, aliis nutricibus tradunt educandos, vt suam citius libidinem explere valeant: sic & isti infantes suos, id est, populos sibi commissos aliis educandos tradunt, vt suas libidines expleant, id est, vt suo pro libitu secularibus curis inhiant & quod vnicuique visum fuerit liberius agant: pro talibus enim animæ negliguntur, oues pereunt, morbi crescunt, hæreses & schismata prodeunt, Ecclesiæ destruantur, sacerdotes viciantur, & reliqua mala proueniunt. Non taliter dominus docuit, nec Apostoli instituerunt, sed ipsi qui curam suscipiunt, ipsi peragant, & ipsi proprios manipulos domino repræsentent. Nam ipse ouem perditam diligenter quæsiuit, ipse inuenit, ipse propriis humeris reportauit, nosq; id ipsum facere perdocuit. Si ipse pro omnibus tantam curam habuit, ipse docuit, ipse curauit, ipse sanauit, ipse propriis humeris reportauit, atque in tantum dilexit vt etiam animam suam multas sustinens iniurias, multa opprobria, multasque passiones, pro nobis traderet, quid nos miseri & desides dicturi sumus, qui etiam pro ouibus nobis commissis curam impendere negligimus, & aliis eas educandas tradimus? Corrigantur hæc fratres necesse est, quia qui plus laborat maiorem mercedem accipiet. Nam non amplius quam duos ordines inter discipulos domini esse cognouimus, id est, duodecim Apostolorum, & septuaginta discipulorum: vnde iste tertius processerit funditus ignoramus, & quod ratione caret, extirpare necesse est: quod enim Episcopi non sint qui minus quam à tribus sunt ordinati Episcopis, omnibus patet, quoniam vt bene nostis prohibitum à sacris est patribus, vt qui ab vno vel à duobus sunt ordinati Episcopis, nec nominentur Episcopi. Si nomen non habent, qualiter officium habebunt? Quicquid enim inter Episcopos, aut de rebus ad eos solummodo pertinentibus egerint, necesse est, vt superius iam prælibatum est, vt irritum fiat, quia quod non habent, dare nequaquam possunt, præsertim cum nullum ex septuaginta discipulis, quorum speciem isti antequam prohiberentur, vt superius memoratum est, in ecclesia gerebant, nil de hoc quod Apostolis eorumque successoribus specialiter debebatur, legitur assumpsisse, nec in lege domini quæ Moysi ab ipso domino legitur dictata, de his quæ summis sacerdotibus, id est, Moysi & Aaron erant specialiter concessa, filij Aaron quicquam præsumant. Nulli enim dubium est, quod Moyses & Aaron soli præcipiente domino in tabernaculo dei erigebant altare, soli vnebant, soli sacerdotes sacra vinctio-
ne instituebant, & alia quæ ad summum sacerdotium pertinebant, de quibus sufficienter in diuinis legitur literis, agebant, quoniam summi domini sacerdotes erant, sicut de eis scriptum est: Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. Sic & modo, quia umbra legis transit, & lux Euangelij in nos dei gratia manifeste coruscat, de his quæ in summis sacerdotibus, id est Episcopis, quorum figuram Moyses & Aaron tenuerunt, illi qui septuaginta discipulorum formam gestant, in quorum videlicet Typo filij Aaron erant, nihil præsumere debent, sicut nec illi quicquam de summi sacerdotij ministerio attingebant. Nam quod coepiscopi antequam præfatio prohiberentur tenore ad formam septuaginta instituti erant, Canon sufficienter manifestat, vbi ait: Chorepiscopi quoque ad exemplum & formam septuaginta videntur esse: & reliqua. Nec illud prætereundum nobis videtur, quod alibi in Canonibus expressum est: Qui in vicis & possessionibus chorepiscopi nominantur, quamuis manus impositionem Episcoporum perceperint, & vt episcopi consecrati fuerint, & cætera. Nec ab re dictum perpendo, quamquam manus impositionem episcoporum perceperint, cum Episcoporum nomen pluralem in se contineat numerum, & apud grammaticos pluralis sit genitiuus: videtur enim mihi quod tunc non ab vno, sed à pluribus ordinabantur, quia

A quia nullatenus diceret Episcoporum, si ab vno fieret talium ordinatio, cum Episcoporum pluraliter dictum sit. Cum autem dixit coepiscopum, profecto villanum voluit intelligi Episcopum: & si villanus, quid agit in ciuitate, cum in vna ciuitate duo omnino prohibeantur esse Episcopi: Et si in villa & in eo loco vbi antea Episcopi non fuerunt, cum & in modica ciuitate, vel in villa, aut castello Episcopus fieri prohibeatur, & in omnibus omnino locis vbi antea Episcopi non fuerunt, ne vilescat autoritas, & nomen Episcopi, fuerint constituti, quid rogo erunt? Ecce nec locus cum ordinatione concordat, nec ordinatio cum loco: quoniam si Episcoporum manus impositionem perceperunt, & vt Episcopi sunt consecrati, vbi sunt consecrati: ad villam, quia chore villa est apud Græcos. Et qualiter ad villam si nec in castello, aut in modica ciuitate licet fieri, rogo vt promatis: & si promere non potestis, quia scio per rationem aut plenam autoritatem minime potestis, digitum ori imponite, & eos omni autoritate carere non dubitate, scilicet quia tria obstant quibus eorum cessatur actio vel institutio: vnum quod ab vno Episcopo ordinari solent, in quo eorum ordinatio à canonicis discordat, qui per manus Episcoporum eos institui iubent. Aliud, si à pluribus Episcopis sunt ordinati, & aut in villa, aut castello, seu in modica ciuitate, aut omnino non in eo loco præfixi, quo iuste Episcopi fieri debent, aut dudum non fuerunt, vbi non vilescat autoritas & nomen Episcopi, aut si in ciuitate cum altero Episcopo, cum vt prædictum est in vna ciuitate duo non debeant consistere Episcopi. Tertium, si absolute fuerint instituti, sicut de quibusdam audiuimus, quæ omnia episcopali omnino carent autoritate, & illud adhuc restat, quod eorum ordo non habet in diuinis literis autoritatem, quia vt præfixum est, ordines sunt duo tantum primi in Ecclesia, id est, Apostolorum, & septuaginta discipulorum. Sane si nec Episcopi sunt, quia pro præfatis causis Episcopi esse non possunt, nec presbyteros se nominari volunt, quia amplius esse ambiunt, ac si plus quam septuaginta discipuli fecissent, ad quorum formam, vt paulo superius prælibauimus, hi antequam prohiberentur, à quibusdam stultis, & sua quærentibus, & non quæ Christi Iesu, instituebantur, præsumere tentant, & illicita atque prohibita agere præsumunt, nec hoc dici se volunt quod sunt, rogo vt manifeste prodatis quid sint, quoniam aut aliquid sunt, aut nihil. Nam manifeste patet, quoniam Episcopi non sunt: & si Episcopi non sunt, & presbyteri esse despiciunt, quid erunt? aut aliquid prorsus erunt, aut nihil: quia nihil potest esse, nisi habeat vnde sit, & si non habeat vnde sit, aut vnde originem ducat, nec autoritatem habet, nec stare rite poterit, quia inane est, & vt destruat & cadat necesse est, quoniam nihil est, & in nihilum reputabitur. Si vero nihil ex his sunt quæ superius memorauimus, tunc necesse est, vt nihil sint ex his quæ sacerdotibus debentur, & ideo nec in sacerdotali catalogo habeantur, nisi tantum vt primo commemorauimus, vt pro misericordia illis qui humiliter hoc ferre voluerint, nec amplius ambierint, & per scriptum propria manu subter corroboratum id ipsum confirmauerint, hoc solummodo concedatur, vt inter sacerdotes locum habeant, & ministerio presbyterorum contenti sint, atque mensæ domini tantummodo participes existant. Amplius autem qui ambire voluerint, nec hoc retineant, vt sacerdotes sint, sed omni ecclesiastico funditus priuentur honore. Quod vero eis non liceat sacerdotes consecrare, nec diaconos, aut subdiaconos, nec virgines, nec altare erigere, nec vngere, aut sacrare, nec ecclesias dedicare, nec chrismata conficere, nec chrismate baptizantium frontes signare, nec publice quidem in missa quenquam penitentem reconciliare, nec formatas epistolas mittere, nec populum benedicere, nec ante Episcopum in baptisterio, aut in sacrario introire, nec præsentem Episcopo infantem tingere, aut signare, nec penitentem sine præceptione Episcopi sui reconciliare, nec eo præsentem, nisi illo iubente sacramentum corporis & sanguinis Christi conficere, nec eo coramposito populum docere, aut salutare, nec plebem exhortari, quæ omnia solis pontificibus debere tam ex superioribus quam ex aliis patrum constitutis, aut sacris Canonibus edocti estis, & si necesse est quibusdam munus scientibus doceri pleniter, & instrui possunt, vt per hoc & discretio graduum, & dignitatis fastigium summorum pontificum demonstraretur. Similiter & de presbyteris hæc habeantur, & sine iussu proprii Episcopi nil agant, quia quod rarum est hoc & pulchrius esse videtur, & si nomen vilescit pontificum, omnis status perturbatur Ecclesiæ. Triplex itaque in hac parte reatus est, quod & prohibita agunt, & quod sacrum ministerium talis consortij vilitate polluitur, & Episcoporum quantum ad illicitæ vsurpationis temeritatem pertinet iura soluantur. Quod autem solis Apostolis eorumque successoribus proprii sit officij

tradere spiritum sanctum, liber Actuum apostolorum docet, praesertim cum nullus ex septuaginta discipulis, quorum isti in Ecclesia speciem gerunt, legatur donum sancti spiritus per manus impositionem (vt praedictum est) tradidisse. Hæc ergo quia omni carent ratione, nullus deinceps vsurpet aut consentiat sacerdotum qui noluerit à nostro sacerdotali collegio separari. Nec quod à nobis extinguitur, & à prædecessoribus nostris ac reliquis, vt dictum est, totius orbis Episcopis iam extinctum est, apud aliquos tenebrosis feminetur radicibus, sed quæ male pullulasse noscuntur, radicitus euellantur, ne messes dominicam vltra corrumpant zizania. Ita enim fructum vberem domini sacerdotes præstabunt, si ea quæ natam segetem enecare consueverunt radicitus amputentur. Cesset ergo tot iudicibus prohibita & damnata præsumptio, nec imitentur summi sacerdotes mulieres meretrices, quæ infantes suos præfata voluptate aliis ad nutriendum tribuunt, sed ipsi domino suo nutriant, ipsi fructum cum vsura reddant, fructuososq; manipulos, & cum gloria representent. Nam si dominus leprosus inter ceteras ouium suarum curas tetigit & mundauit, cur nos eadem agere dedignamur? aut cur nos ipsi qui pastorale officium suscepimus, aliis alendas tradimus? maxime cum dominus Petro præceptor nostro dixerit: Si diligis me, pasce oues meas. & multa talia & his similia. Nam benedictio quam prædicti coepiscopi ante suam prohibitionem per manus impositionem dabant, magis nobis videtur vulnus inferre quam salutem: & illi qui pontificatus apicem non habebant, quomodo ea quæ non habebant, dare poterant? quoniam nihil dante erat quod ipse possit accipere. Aut quis hominum, licetimore humano loquamur, dare potest quod non habet: praesertim cum pontifices non erant ea quæ solis pontificibus debentur, dare non poterant. Et propterea magis vulnerabant capita quæ per manus impositionem tangebant, cum ea quæ eis collata non erant, per aliquam benedictionem darent. Et ideo quicquid ex supradictis ministeriis pontificalibus præsumebant irritum erat, & nihil tactis perficiebant, sed magis iuxta prophetam maledictionem pro benedictione, si ratum est dicere, conferebant. Quapropter per illam illicitam manus impositionem, vt paulò superius prælibauimus, vulneratum caput illi qui videbantur aliquid accepisse, habebant: Et vbi vulnus infixum est, necesse est medicinam adhibere, qua infixæ sanetur macula: id est, reiterari necesse est, quod legitime actum, aut collatum minime approbatur, si perfectum esse debet. Nam quomodo honorem possit retinere qui ab illo accepit, qui potestatem dare legitime non habuit, inuenire non possum: cum ille qui honorem pontificalem non habuit, pontificalia non potest iura tribuere, nec hoc sibi poterant vindicare, cuius capaces per hoc quod illis obstitit non fuerunt. Huius ergo discussionis curam nobis specialiter vindicantes, ita misericordiam rogamus, vt si qua forsitan his commissa sunt corrigantur, ne talia liceat vltra committi, & ne qua excusatio de ignorantia nascatur: quia vt nobis gratulationem facit Ecclesiarum status salubri dispositione attributus, vel adornatus, ita non leui nos mœrore contristat quotiens aliquid contra instituta Canonum vel ecclesiasticam disciplinam præsumpta, aut commissa cognoscimus: quæ si non qua debemus vigilantia refecimus, illos qui nos speculatores esse volunt excusare non possumus, si eius Ecclesiam quæ nobis generaliter commissa est in quantum præualemus puram à tam illicitis superstitionibus non custodiamus: quia non aliter vnus grex, & vnus pastor sumus, nisi quemadmodum Apostolus docet id ipsum dicamus omnes, sumus autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sapientia. Nec aliter veri discipuli domini erimus, nisi radicem amaritudinis sursum germinantem, sicut hæc vt asseritis modo facit, ne nocere valeat, vt episcopale ministerium vilescere faciat per eorum negligentiam, id est, omnium sacerdotum qui euellere mala, & meliora plantare, sunt ab eo præpositi, vnusquisque pro viribus extirpare festinet, & ipse qui pro suis ouibus est æterno iudici rationem redditurus, eas fouere & educare decertet. Si domini desideramus esse discipuli, ipsius imitemur vestigia, vt de nobis dicatur, Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & voco eas nominatim, & cognoscunt me meæ, & reliqua. Et iterum monente dominicæ vocis imperio, quo beatissimus Apostolus Petrus trina repetitione mysticæ sanctionis imbuitur, vt Christi oues, qui Christum amat diligenter, & cum magna cura pascat, quoniam ipse sanctæ sedis, cui per abundantiam diuinæ gratiæ præsumus, amore & reuerentia coartamur, vt tantæ superstitionis quæ nulla (vt supra dictum est) fulcitur autoritate, periculum quantum possumus declinemus, ne beati magistri nostri, & summi Apostoli dilectio, qua se amatores dei esse testatus est, vana inueniatur in nobis: quoniam omnis negligenter pascens totiens

Atiens sibi commendatum dominicum gregem conuincitur summum non amare pastorem, nec eius se velle discipulum fieri, cuius exempla negligit imitari: nam gratia prorsus maior acquireretur, si de commissis ouibus lucrum offerat domino sollicitudo pastoris. Nam & beatum iacob qui pro vxoribus diu seruierat, dixisse meminimus: Viginti annis fui tecum, oues tuæ & capræ steriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi, nec captum à bestia ostendi tibi, ego damnum omne reddebam, & quicquid furto perierat à me exigebas, die nocteq; æstu vrebam & gelu, fugiebat somnus ab oculis meis. Si ergo laborat & vigilat qui pascit oues Laban, quanto labore, quantisque vigiliis debet intendere qui pascit oues dei? Sed in his omnibus ipse nos instruat, qui pro suis dedit ouibus animam, & adiuuet nos vt de his qui nobis commisi sunt, fructum multiplicem ac mensuram superfluentem ad æterna gaudia reportare concedat, tantusq; vos beati Petri Apostolorum principis amor incendat, vt in ouili ipsius, cui omnes creaturæ sunt traditæ, omnes taliter errantes, & illicita atque prohibita præsumentes, sanctis vestris studiis summo redintegrare cum desiderio festinetis, qualiter animæ preciosi Christi sanguine redemptæ eorum non pereant deceptione. Restat enim quod per ostium hi nequaquam subintrarunt, quia non habebant ostium per quod ingrederentur: quia vt dictum est, si nec Episcopi sunt, & plusquam presbyteri esse ambiunt, per quod ostium intrabunt: cum hi tantum duo ordines in Ecclesia leguntur, nec amplius ad pastorale officium aliquod patet ostium per quod pastor intret. Audite fratres non me, sed ipsam dicentem veritatem: Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, hic fur est & latro. & reliqua. Cum etiam egregius prædicator dicat: Fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id quod positum est. Cum prædicta duo fundamenta in Ecclesia tantum inueniantur posita, quicquid amplius positum in his inuenitur, stare nullatenus poterit, & ideo cum omnibus suis fundamentis & actionibus, atque radicibus, vt euellatur necesse est, ita vt amplius pullulare nec germinare valeat. Non ergo generet, & non faciat vobis fratres totiens repetita locutio fastidium, quia summa necessitas est, sæpius prohiberi quod totiens à vobis vt cognouimus illicite vsurpatur, & quoniam veritas sæpius exagitata magis splendescit vt lumen, & quod totiens repetendo admonetur, nimis vsurpatur. Super his enim multa iam ab antecessoribus nostris dicta sunt, à quibus ipsi sicut nunc à nobis, ita olim ab eis damnata & prohibita sunt. Ideo sæpius repetentes omnes monemus vt vitentur huiusmodi, & à talibus se abstineant, qui noluerint vnà cum eis à sacerdotali ministerio: vt rebelles fieri alieni: quod ita demum probare poterimus, si tales extirpare, & non eis fauere decertaueritis: & ita in postmodum de tali re querela cessabit, quia contumeliæ studio fit, quicquid interdictum totiens vsurpatur. Omnia hæc decretalia & cunctorum decessorum nostrorum constituta quæ de ecclesiasticis ordinibus & canonum promulgata sunt disciplinis, ita vobis & omnibus episcopis ac cunctis generaliter sacerdotibus custodiri debere mandamus, vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari, quoniam occurreret veritas, si falsitas displiceret: & merito nos qui summa ecclesiæ tenere debemus gubernacula, causa respicit, si silentio faueamus errori. Data Calend. Iunij, Libio & Theodosio IIII. C. C. Consulibus.

De sacerdotibus qui de Ecclesiis suis ad alias migrant Ecclesias.

EOs autem sacerdotes qui de Ecclesiis suis ad alias migrauerunt, tandiu à communione nostra habemus alienos, quandiu ad eas redierint ciuitates in quibus primum sunt constituti: quoniam si alius alio transmigrante in locum viuentis ordinatus est, tandiu vacet sacerdotij dignitate qui suam deseruit ciuitatem, quandiu successor eius quiescat in domino.

r iij Epistola

EPISTOLA DAMASI ET EPISCOPORVM
qui ad eum in Romanam urbem ex Italia &
Gallia conuenerant.

DAMASVS & ceteri episcopi Romæ congregati, dilectissimis fratribus in Illyrico constitutis episcopis in domino salutem. Credimus sanctitatem vestram, fidem in Apostolorum eruditione fundatam tenere, & hanc populis vniuersis exponere, quæ videlicet à constitutis patrum nulla ratione dissentit, per quos iustum est ceteros erudiri: sed relatione Gallicanorum & venerandorum fratrum, quosdam hæresibus fauere cognouimus, quod malum non solum cauere debet episcopi, sed etiam reluctari cõtra ea quæ gesta sunt imperitia aut simplicitate quorundam prauis interpretationibus deceptorum. Variis ergo doctrinis non decet labefactari, sed magis patrum nostrorum laborare sententiis. Auxentium ergo Mediolanum præcipue in hac causa damnatum esse liquet: vnde iustum est vniuerso Romanorum orbe doctores legis ea quæ legi sunt sapere, & non fidem doctrinis variis maculare. Itaque dum primum hæreticorum cepisset nequitia pullulare, sicut etiam nunc blasphemiam pullulare patet Arrianorũ, tunc patres nostri trecenti decem & octo electi habito tractatu in vrbe Nicæna, hunc murum fortissimum contra arma diabolica statuerunt, & hoc remedio venena mortifera sunt depulsa, vt pater & filius vnius diuinitatis, vnus virtutis, vnusq; magnitudinis debeat credi, vnusq; essentia suæ substantia, simul & spiritus sanctus. Aliter enim sapientes alienos esse à nostra cõmunionem iudicauerunt. Quæ terminum salutarẽ adorabilẽq; deliberationẽ corrumpere quidam aliis cogitationibus, atq; temerare voluerunt, sed in ipso principio ab his ipsis qui in Arimino reuocare, aut retractare compellebantur, vsq; ad hoc causa correpta est, vt confiterentur alia sibi circunventionem subreptum; aut certè quia non intellexerunt patrum sententiæ in Nicæna cõstitutæ hoc esse contrarium: neq; enim præiudicium aliquod fieri potuit, per numerum Arimino congregatum, quando constat neque Romanum episcopum, cuius ante omnia decebat eos expectare decretum, neq; Vincentium qui tantis annis episcopatum inuolabiliter custodiuit, neque alios talibus præbuisse consensum, maxime dum (sicuti prædiximus) isti ipsi qui per conuentionem declinasse videbantur, ipsi denuò vtentes meliori cõsilio hæc sibi displicere testati sunt. Perspicit itaque vestra salubritas hanc solam fidem quæ Nicææ apostolorum autoritate fundata est, esse perpetua firmitate seruandam, & simul orientales hoc facere nobiscum qui se catholicos esse cognoscunt, occidentales etiam gloriari. Credimus autem languentes in isto conamine non tarde à nostra separandos esse cõmunionem, & ab eis episcopatus nomen auferri, quatenus populi eorum liberati errore respirent. Nullo enim modo à deceptione poterunt corrigere populũ, qui deceptionis laqueo detinentur. Concordet etiam cum omnibus dei sacerdotibus etiam charitatis vestra sententia, in qua vos fixos ac firmos existere iudicauimus. Si ergo nos vobiscum recte credere debemus, vestra nos charitatis literis latificate reciprocis. Valete fratres charissimi. Data XVII. Calend. Nouembris, Siritio & Ardabure IIII. C. C. consulis.

EPISTOLA DAMASI AD EPISCOPOS
Italiam.

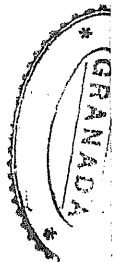
VNIERSI episcopis per Italię provincias constitutis Damasus episcopus in domino salutem. Optaueram dilectissimi pro nostri charitate collegij omnes domini sacerdotes sicut in primitiua fuit Ecclesia, vnum esse cor, & animam vnam, atque in vna deuotione persistere, nec quemquam sacerdotum gratia, aut formidine secularium deprauari, aut à via veritatis quoquo modo abscedere. Sed quia multa quæ corrigi possunt, proueniunt, exuperat culpas delinquentium misericordia dei, atq; ideo suspenditur vltio, vt possit locum habere correctio. Relatum

A Relatum est enim ad sedem Apostolicam vos accusationes fratrum per scripta suscipere absque legitimo accusatore: quod deinceps in omni orbe terrarum fieri Apostolica autoritate prohibemus, & quod nuper factũ est absque vlla retardatione corrigere rogamus, nec vnquam prius per scripta eorum qui accusantur causam discutere, nisi per querelarũ institutiones vocati canonice ad synodũ veniant, & præsens per præsentem agnoscat veraciter, & intelligat quæ ei obiciuntur. Quod bene & per sapientiam Salomonis dicitur: Antequam scruteris ne reprehendas, intellige prius & tunc increpa, antequam audieris ne respondeas. Et licet apertissima sit contrariorum reprehensio, veruntamen oportet his qui elati sunt ad eorum examinationem ordinem seruari ab his qui secundum deum perscrutari deputati sunt, quatenus **B** ita cum operatione cooperante inueniamus, & cõfessorem deum qui dicit: Vbi duo sunt vel tres cõgregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Nam & dominus noster Iesus Christus Iudam furem esse sciebat, sed quoniam non est præsentia liter accusatus, ideo non est eiectus. Nec vos vilo modo agere oportet, quod ille noluit facere, leges enim seculi accusatores presentes exigunt, & non per scripta absentes. Vnde canonica patrum constituta non semel, sed sapissime clamant, nec accusationes, nec testimonia vlla per scripta posse proferri, nec de aliis negotiis quicunq; testimonium dicant, nisi de his quæ sub præsentia eorum esse nofcuntur. Similiter & qui alium accusare elegerit, præsens per se & non per alium accuset, scriptone videlicet præmissa: neque vllus vnquam iudicetur, antequam legitimos accusatores presentes habeat, locumq; defendendi accipiat ad abluenda crimina. Curandum quoque est, ne ita quisquã subrepat, faciatq; citius quod nõ licet. Omnipotens deus hæc vos & cõcta diuina mandata & apostolica præcepta custodientes, in cunctis actib; vestris cœlestis brachij extensione protegat, atq; ad cœlestis remunerationem patriæ cum multiplici animarum fructu perducatur, Amen. Data III. Idus Aprilis, Siritio & Ardabure IIII. CC. consulis.

EPISTOLA CONCILII CARTHAGINENSIS
ad Innocentium Papam.

Dominò beatissimo & honoratissimo fratri Innocentio vniuersalis ecclesiæ Papæ, Aurelius Numidius, Rusticianus, Fidentius, Euagrius, Antonius, Palatinus, Adeodatus, Vincentius, Publianus, Theasius, Tutus, Pannonius, Victor, Restitutus, alius Restitutus, Rusticus, Fortunatianus, Ampelius, Avinius, Felix, Donatianus, Adeodatus, Octavianus, Serotinus, Maiorinus, Porturianus, Crispolis, Victor, alius Victor, Leutius, Marinus, Fructuosus, Faustianus, Quodvultdeus, Candorius, Maximus, Magarius, Rusticus, Rufinianus, Proculus, Thomas, Ianuarius, Octavianus, Prætextatus, Sixtus, Quodvultdeus, Pentadius, Cyprianus, Seruilius, Pelagius, Marcellus, Venantius, Didymus, Saturrhinus, Bazecenus, Germanianus, Germanenus, Iuuentius, Maiorinus, Iuuentius, Candidus, Cyprianus, & Aemilianus Romanus, Aphricanus, & Marcellinus, qui in Concilio ecclesiæ Carthaginensis affuimus. Cum ex more ad Carthaginensem ecclesiam solenniter veniremus, atque ex diuersis causis congregata ex nobis synodus haberetur, compresbyter noster Orosius nobis literas sanctorum fratrum, & confacerdotum nostrorum dedit Auerothis & Lazari, quarum formam his constituimus esse subdendam. His ergo lectis Pelagium & Cœlestium autores nefarij prorsus & anathematizandi ab omnibus nobis erroris aduertimus. Vnde factum est, vt recensendum peteremus quid ante **F** quinquennium super Cœlestij nomine hic apud ecclesiam Carthaginensem fuerit exagitatum. Quo recitato, sicut ex subditis aduere poterit sanctitas tua, quãuis iudicatio manifesta constaret, quia in illo tempore episcopali iudicio excisum hoc tantum vulnus ab ecclesia videtur, nihilominus tamen id communi deliberatione censuimus, vt huiusmodi persuasionis auctores quauis & ad presbyterium idem Cœlestius postea peruenisse dicatur, nisi hi apertissime anathematizauerint, ipsos quoque anathematizari oportet, vt si ipsorum non potuerit, saltem eorum qui decepti sunt ab eis, vel decipi possunt, cognita sententia quæ in eos lata est, sanitas procuretur. Hoc itaque gestum domine frater sanctæ charitati tuæ intimandum duximus, vt statutis nostræ mediocritatis, etiã apostolicæ sedis adhibeatur autoritas, pro tuã salute

salute multorum, & quorundam etiam peruersitate corrigenda. Id enim agunt isti damnabili- **G**
 bus disputationibus suis, ut non defendendo, sed potius in sacrilegam superbiam extollen-
 do liberum arbitrium, nullum relinquat locum gratiae dei qua Christiani sumus, qua & idip-
 sum nostrae voluntatis arbitrium vere sit liberum, dum a carnalium concupiscentiarum do-
 minatione liberatur, dicente domino: Si vos filius liberauerit tunc vere liberi eritis. Quod
 auxilium fides impetrat, quae est in Christo Iesu domino nostro. Isti autem asserunt (sicut a fra-
 tribus qui eorum libros legerunt cognouimus) in eo dei gratiam putandam, quod talem ho-
 minis instituit creauitque naturam, quae per propriam voluntatem legem dei possit implere
 siue naturaliter in corde conscriptam, siue in literis datam: eandem quoque legem ad gra-
 tiana pertinere, quod illam deus in adiutorium hominibus dedit. Illam vero gratiam qua, **H**
 ut dictum est, Christiani sumus, cuius Apostolus praedicator est, dicens: Condelector
 enim legi dei secundum interiorem hominem, video autem aliam legem in membris meis re-
 pugnantem legi mentis meae, & captiuantem me in lege peccati, quae est in membris meis,
 miser ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? gratia dei per Iesum Christum
 dominum nostrum: nolunt omnes cognoscere omnino, nec aperte quidem oppugnare audent.
 Sed quid aliud agunt cum hominibus animalibus non percipientibus quae sunt spiritus dei
 persuaderi non cessant ad operandam perficiendamque iustitiam, & dei mandata complen-
 da solum sibi humanam sufficere posse naturam, non attendentes quod scriptum est: Spiritus
 adiuuat infirmitatem nostram: & non volentis neque currentis, sed miserentis est dei. **I**
 & quod vnum corpus sumus in Christo Iesu, singuli autem alter alterius membra, habentes
 dona diuersa secundum gratiam quae data est nobis: & gratia dei sum id quod sum, & gra-
 tia eius in me vacua non fuit, sed plus omnibus illis laboraui, non ego autem, sed gratia dei
 mecum: & gratias ago deo qui dedit nobis victoriam per dominum nostrum Iesum Chri-
 stum, quia idonei non sumus aliquid cogitare quasi ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra
 ex deo est: & habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, ut eminentia sit virtutis dei, &
 non ex nobis. & innumerabilia quae de scripturis omnibus si colligere volumus, tomus non
 sufficit, & veremur ne apud te tempora ista commemorando quae maiore gratia de sede apo-
 stolica praedicas, inconuenienter facere videamur, sed ideo facimus, quia in eo quod infir- **K**
 miores sumus quaquaersus quisque nostrum verbum dei praedicando putatur attentior,
 crebrius eos patimur in nos audacius insurgentes. Si ergo Pelagius episcopalis gestis quae
 in oriente confecta dicuntur, omnia tuae uenerationi iuste visus fuerit absolutus, error tamen
 ipse & impietas quae iam multos assertores habet per diuersa dispersos, etiam apostolicae sedis
 auctoritate anathematizanda est. Consideret enim sanctitas tua, & pastoralibus nobis compa-
 tiatur visceribus, quam sit pestiferum & exitiale ouibus Christi, quod istorum sacrilegas dispu-
 tationes necessario sequitur, ut nec orare debeamus, ne intremus in tentationem: quod domi-
 nus discipulos monuit, & posuit in oratione quam docuit ut non deficiat fides nostra, quod
 pro apostolo Petro se rogasse ipse testatus est. Si enim possibilitate naturae, & arbitrio volun- **L**
 tatis in potestate sunt constituta, quis non ea videat inaniter a domino peti, & fallaciter ora-
 ri, cum orando poscuntur, quae naturae iam ita conditae sufficientibus viribus obtinentur? nec
 debuisse dicere dominum Iesum Christum, vigilate & orate, sed tantummodo vigilate, ut non
 intretis in tentationem: nec beatissimo Petro primo apostolorum, rogavi pro te, sed moneo
 te, vel impero ac praecipio, ne deficiat fides tua. Contradicitur enim istorum contemp- **M**
 tionem benedictionibus nostris, ut incassum supra populum dicere videamur, quicquid eis a domi-
 no precamur, ut recte ac pie viuendo illi placeant, vel illa quae pro fidelibus precatur aposto-
 lus dicens: Flecto genua mea ad patrem domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis paterni-
 tas in caelo & in terra nominatur, ut det nobis secundum diuitias gloriae suae virtutem, cor-
 roborari per spiritum eius. Si ergo voluerimus benedicendo super populum dicere, da illi
 virtutem domine corroborari per spiritum tuum; istorum nobis disputatio contradicit, af-
 firmans liberum negari arbitrium, si hoc a deo poscitur, quod in nostra potestate est: virtute
 enim corroborari si volumus, inquit, possumus ea possibilitate naturae, non misericordia
 quam nunc accipimus, sed quam cum crearemur accepimus. Paruulos etiam propter salutem
 quae per saluatorem Christum datur, baptizandos negant, sic eos mortifera doctrina in aeter-
 num necant, promittentes etiam si non baptizantur, habituros vitam aeternam: nec perti-
 nere ad eos de quibus dominus ait: Venit enim filius hominis querere & saluare quod pe-
 rierat: quia, inquit, isti non perierant, nec est quod in eis saluetur, vel tanto precio redimantur, quia

A tur, quia nihil est in eis vitiatum, vel tenetur sub diaboli potestate captiuum, nec pro eis suffus
 esse sanguis in remissionem legitur peccatorum. Quamquam per baptismum Christi etiam
 paruulorum dicant fieri redemptionem. Libello vero suo Celestius in Carthaginensi Eccle-
 sia iam confessus est. Sed multi eorum qui perhibentur esse vel fuisse discipuli, haec mala qui-
 bus fundamenta Christianae fidei conantur euertere, quacunque possunt astutia affirmare non
 cessant: unde etiam si Pelagius Celestiusque correcti sunt, vel ista nunquam sensisse se dicunt,
 & quacunque scripta contra eos prolata fuerint, sua esse negabunt: nec est quemadmodum
 de mendacio conuincantur: generaliter tamen quicumque dogmatizat, & affirmat humanam
 sibi ad vincenda peccata & dei mandata facienda sufficere posse naturam, & eo modo gratiae
 dei quae sanctorum euidentius orationibus declaratur, aduersarius inuenitur: & quicumque
B negat paruulos per baptismum Christi a perditione liberari & salutem percipere sempiternam,
 anathema sit. Quacunque autem alia eis obiiciuntur, non dubito uenerationem tuam
 cum gesta episcopalia perspexerit, quae in oriente eadem causa confecta dicuntur, id indica-
 turam, unde omnes in dei misericordia gaudeamus. Ora pro nobis domine beatissime papa.

INNOCENTII PAPAE EPISTOLA
 ad Concilium Carthaginense.

C **I**nnocentius Aurelio & omnibus sanctis episcopis, & ceteris qui in co-
 cilio Carthaginensi affuerunt ecclesiae dilectissimis fratribus in domi-
 no salutem. Inquirendo de his rebus quas omni cum sollicitudine de-
 cet a sacerdotibus, maxime a vero iustis, & catholico tractari Conci-
 lio, antiquae traditionis exempla seruantes, & Ecclesiasticae memores di-
 sciplinae, nostrae religionis vigorem mentis non minus nunc in con-
 sulendo quam antea cum pronuntiaretis vera ratione firmatis, qui ad
 nostrum referendum approbatis esse iudicium, scientes quod aposto-
 licae sedis (cum omnes hoc loco positi ipsum sequi desideremus Apostolum) debeat, a quo ip-
 se Episcopatus & tota auctoritas huius nominis emerit. Quem sequentes cum mala tam da-
 nare cauemus, quam probare laudanda, vel id vero quod patrum instituta sacerdotali custo-
 dientes officio non censetis esse calcanda, quod illi non humana, sed diuina decreuere senten-
 tia, ut quicquid quantum de diuinitate remoueretur, non prius ducerent fi-
 niendum, nisi ad eius sedis notitiam perueniret, ut tota huius auctoritate iuxta quae fuerit pro-
 nunciatio firmaretur, indeque sumerent ceterae ecclesiae, velut de natali suo fonte aquae cunctae
 procederent, & per diuersas totius mundi regiones puri capitis incorrupti manarent, quid
D praecipere, quos abluere, quos veluti in caeno immundabili fordidos mundis digna corpo-
 ribus vna vitaret. Gratulor igitur charissimi fratres quod per fratrem & coepiscopum
 nostrum Iulium literas ad nos destinastis, & cum pro illis curam geritis quibus praesidetis ec-
 clesiae, sollicitudinem vestram pro omnium vtilitate monstratis, & per cunctas totius orbis
 Ecclesias omnibus vna quod proferri decernendum esse deposcitis, ut suis constabilitate regulis
 ecclesiae, & hoc quod illos caueat pronuntiationis iuste firmata decretalibus petere non pos-
 sit, qui peruersis instructi imo destructi verborum argutiis, sub imagine catholicae fidei dispu-
 tantes velut pestiferum, exhalantes virus, & ut hominum recte sentientium in deteriore par-
 tem corda corrumpant, tutam veri dogmatis quaerunt euertere disciplinam. Sanandum er-
 go celerius, ne longius excreandus animis morbus inferpat, ut si medicus cum viderit huius
E terreni corporis aliquem esse languorem, magnum suae artis aestimat documentum, si cito
 quis illius interuentu desperatus euadat: vel cum post se putre vulnus aspexerit, adhibet fo-
 menta vel cetera quibus illud possit quod natum fuerat vulnus obduci: ac si id manens sa-
 nari non poterit, ne corpus reliquum sua tabe corrumpat, ferro amputet quod nocebat, quod
 reliquum, integrum & seruet intactum. Praecedendum ergo, id est, quod velut puro sanoque
 nimium corpori vulnus obrepserit, ne cum tardius abstergitur, in ipsis penes visceribus huius ma-
 li non hauriendi post sentina considat. Nam quid nos de his post haec rectum mentibus aesti-
 memus qui sibi se putant debere quod boni sunt, nec illum considerant, cuius quotidie gratiam
 consequuntur? Sed iam isti qui tales sunt, nullam dei gratiam consequuntur, qui sine illo tan-
 tum assequi

tum assequi se posse confidunt, quantum vix illi qui ab illo postulabant, & accipiunt, prome-
rentur. Quid enim tam iniquum esse potest, tam barbarum, tam totius religionis ignarum, G
tam Christianis mentibus inimicum, quam huic denegare debere, quicquid in quotidiana gra-
tia consequeris, cui te ipse confiteris debere quod natus es? Ergo eris tibi in prouidendo pre-
stantior quam potest is esse, qui te ut es effectit? Et cum te putes ei debere quod viuus, quo-
modo te non putas illi debere quod non quotidianam eius consequendo gratiam taliter vi-
uis? Et qui nos adiutorio negas indigere diuino, quasi ex nostra possibilitate ex toto perfectos,
quomodo adiutorium in nos cum tales a nobis etiam esse possumus, prouocamus? Qui enim ad-
iutorium dei negat, vellem interrogare quid dicat, nos non te mereri, an illum hoc non pos-
se prestare, an nihil esse propter quod vniuersusque hoc debeat postulare? Possit hoc deum o-
pera ipsa testantur. Adiutorio quotidiano nos egere, negare non possumus, hoc enim seu bene
viuimus, prouocamus, ut melius sanctiusque viuamus, seu prae sententias a bonis auertimur,
ut ad rectam redeamus viam eius auxilio plus egemus. Nunquid tam mortiferum, tam pra-
ceps videatur ad caelum, tam expositum ad omnia pericula, si hoc solum nobis putantes posse
sufficere quod liberum arbitrium cum nasceremur accepimus? Ultra iam a domino nihil
queramus, id est, auctoris nostri obliti eius potentiam, ut nos ostendamus liberos, abiuremus,
quasi iam amplius quod dare possit, non habeat, qui te in tuo ortu liberum fecit, nescientes
quod nisi magnis precibus gratia in nos implorata descendat, nequaquam terreni & mundani
corporis vincere conentur errores, cum pares nos ad resistendum non liberum arbitrium, sed
dei solius facere possit auxiliu. Na si ille clamat adiutorio sibi opus esse diuino, qui digne hoc
non quaerit sicubi liberum arbitrium plus prodesset, quippe cum vir beatus & iam electus
a domino nihil egerit, tamen ita dominum deprecatur postulans, Adiutor meus esto, ne de-
relinquas me, neque despicias me deus salutaris meus. Nos nobis liberum arbitrium, ille do-
minum postulat adiutoru. Quod nati sumus, posse sufficere nobis, dicimus: ille deum ne de-
relinquatur, exorat. Nonne rogo manifeste discimus quod oremus, cum ille tantopere beatus
sicut supra diximus vir, ne despiciatur exoptat: illi enim necesse est ista arguant, qui illa con-
firmant. David enim orationis ignarus, & lux naturae nescius accusetur, qui cum sciat ratum
in sua natura esse adiutorem, sibi dominum, & assiduum adiutorem, nec illi sufficit assiduum,
sed ne aliquando illum despiciat, orationibus protinus exoptat, & per corpus omnis psalterij
hoc & praedicat, & clamat. Si ergo hoc ille ita magnum scit, ut assidue diceret, ita necessariu
confessus est ut doceret, quemadmodum Pelagius Coelestiusque seposita omni responsione psal-
morum, talique abdicata doctrina suasuros se aliquibus esse confidunt nos adiutorium dei nec
debere quaerere, nec egere, cum omnes sancti nihil se sine hoc agere posse testantur? Libero e-
nim arbitrio olim ille peruersus dum suis inconsultis utitur bonis cadens in praeruaricatio-
nis profunda, demersusque nihil quemadmodum exinde surgere posset, inuenit, suaque in ater-
num libertate deceptus, huius ruina iaculis oppressus, nisi eum post Christi per suam gratia
releuasset aduentus, qui per nouae regenerationis purificatione praeteritum omne vitium sui
baptismatis lauacro purgauit, & eius confirmans statum quo rectius constabiliusque procede-
ret, tamen suam gratiam in posterum non denegauit. Nam quauis hominem redemisset a
praeteritis ille peccatis, tamen sciens iterum posse peccare, ad reparationem sibi, quemadmo-
dum posset illum & post illa corrigere, multa seruauit. Quotidiana praestat ille remedia, quib-
nisi freti confisi- que nitamur, nullatenus vincere humanos poterimus errores. Necesse est enim
ut quo auxiliante vicimus, eo iterum non adiuuante vincamur. Sed possem plura dicere, nisi
vos constaret cuncta dixisse. Quisquis ergo huic assentiens videtur esse sententiae qua dicat,
adiutorio nobis non opus esse diuino, inimicum se catholicae fidei & dei beneficio profiteretur
ingratum. Nam nec nostra communione sunt digni, quam praedicando taliter polluerunt. M
Sic enim sua sponte dum sequuntur illa quae dicuntur, longius a vera religione fugerunt. Cum
enim hoc totum in nostra professione consistat, quotidianisque precibus nihil agamus, nisi que-
admodum dei misericordiam consequamur, quemadmodum ferre possumus ista iactantes?
Quis rogo tantus illorum pectora error obcaecat, ut si ipsi nullam dei gratiam sentiunt, quia
nec digni sunt, nec merentur, nec de alijs considerant, quid quotidie singulis gratia diuina lar-
giatur? Sunt quidem isti omnes caecitate dignissimi, qui nec hoc sibi reliquerunt, ut se auxilio
credant euocari ab erroribus posse diuino. Negantes enim dei adiutorium, non alijs, sed sibi
hoc penitus abstulerunt, qui euellendi sunt longius & ab ecclesiae praecul remouendi visceri-
bus, ne diutius multa occupans insanabilis post error increpescat. Si enim diu fuerint sub hac
impunitate

A impunitate seruati, necesse est multas in hac sua prauitate mentes inducant, decipiantque inno-
centes vel potius imprudentes qui fidem catholicam non sequuntur, putabant enim eos re-
cte sentire, quos adhuc vident in ecclesia perdurare. Separetur ergo a sano corpore vnus
insanum, remotoque morbi saeuientis afflatu, cautius quae sunt syncera perduret, & grex purior
ab hac mali pecoris contagione purgetur. Sic totius corporis illibata perfectio, quam vos se-
qui & tenere hac in illos pronuntiatione cognouimus, & vna vobiscum pari assensione ser-
uamus. Qui si tamen aliquando in se dei adiutorium, quod hucusque negauerunt, prouocau-
erint, & opus eius sibi auxilio esse cognouerint, ut de hac labe in qua sui cordis incuruatione
corruerant liberentur, & quasi in lucem de foeda tracti caligine, remotis abdicatisque omnibus
B quibus totus ne veru aspiceret sedabatur & calligabat aspectus, darent haec quae hucusque sen-
serunt, & aliquando animum rectis disputationibus commodantes, ab hac aliquantulum la-
be correcti, veris se sanandos consilijs tribuant atque submittant. Quod si fecerint, erit in po-
testate pontificum istis aliquatenus subuenire, & talibus aliquam curam praestare vulneribus,
quam solet lapsis cum resipuerint & ecclesia non negare, ut a suis praecipitijs intra ouile do-
mini redigantur, ne foras praesenti & tanto praesidio a fide munitionis exclusi periculis om-
nibus exponantur, deuorandi luporum dentibus atque vexandi, quibus obsistere hac qua illos
in se irritauerant doctrinae peruersitate non possunt. Sed talibus vestris monitis, & sic satis a-
bundantibus nostrae legis exemplis probatur esse responsum, nec quicquam superesse dicimus
C quod dicamus, cum nihil praetermissum a vobis, nihil constat esse suppressum quo illi refuta-
ti & penitus cognoscantur esse conuicti. Ideo a nobis testimonia nulla ponuntur, quia & his
plena relatio est, & satis constat ut doctissimos sacerdotes cuncta dixisse, nec decet credere vos
aliquid quod ad causam possit sufficere praeterisse. Bene valete fratres in domino charissimi.

EPISTOLA CONCILII MILEVITANI
ad Innocentium Papam.

D Omino beatissimo meritoque venerabili, & in Christo venerando Pa-
pae Innocentio Siluanus senex, Valentinus, Aurelius, Donatus, Resti-
tutus, Lucianus, Alippius, Augustinus, Placētius, Seuerus, Fortunatus,
Possidius, Nouatus, Secundus, Maurētius, Leo, Faustianus, Cresco-
nius, Lucius, Honorius, Adeodatus, Processus, Secundus, Felix, Asia-
ticus, Rufinus, Faustinus, Malchus, Licorius, Fortunatus, Donatus,
Pontianus, Saturnius, Cresconius, Lucius, Honorius, Seruius, There-
sius, Cresconius, Sperantius, Quadratus, Lucillus, Sabinus, item Sabi-
nus, Cresconius, Victor, Honoratus, Donatus, Petrus, Praesidius, Cresconius, Lampadius, Del-
phinus, ex concilio Milevitano in domino salutem. Quia te dominus gratiae suae praecipuo
munere in sede apostolica, talemque nostris temporibus praestitit, ut nobis potius ad culpam
negligentiae valeat, si apud tuam generationem quae pro ecclesia sunt suggerenda tacuerim,
quam ea tu possis vel fastidiosae vel negligenter accipere, magnis periculis infirmorum mem-
brorum Christi pastorem diligentiam quaesumus adhibere digneris. Noua quippe haere-
sis & nimium perniciose tentat assurgere inimicorum gratiae Christi, qui nobis dominicam
etiam orationem impijs disputationibus conantur auferre. Cum enim dominus docuerit, di-
mitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: isti dicunt posse ho-
minem in hac vita praecipitijs dei cognitis ad tantam perfectione iustitiae sine adiutorio gra-
F tiae saluatoris, per solum liberae voluntatis arbitrium peruenire, ut etiam non sit necessarium
dicere, dimitte nobis debita nostra. Illud vero quod sequitur, ne nos inferas in tentationem,
non ita intelligendum tanquam diuinum adiutorium poscere debeamus, ne in peccatu ten-
tati decidamus, sed hoc in nostra positum esse potestate, & ad hoc implendum solam suffice-
re hominis voluntatem, tanquam frustra apostolus dixerit, Non volentis neque currentis,
sed miserentis est dei. & Fidelis deus qui vos non permittit tentari super id quod potestis,
sed faciet cum tentatione etiam exitum, ut possitis sustinere. Frustra enim dominus dixerit
apostolo Petro, rogavi pro te ne deficiat fides tua: & omnibus suis, Vigilate & orate ne intre-
tis in tentationem: si hoc totum est potestatis humanae. Pueros quoque paruulos si nullis im-
buantur

buantur Christianæ gratiæ sacramentis, habituros vitam æternam, nequaquam Christiana G
 præsumptione contendunt, euacuantēs quod dicit Apostolus: Per vnum hominem peccatū
 intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo om-
 nes peccauerunt. Et aliō in loco: Sicut in Adam omnes moriuntur, sic & in Christo omnes
 viuificabuntur. Vt ergo alia omitamus quæ contra scripturas sanctas plurima disserunt, hæc
 interim deo quibus omnino totū quod Christiani sumus conantur euertere, quæ fidelia cor-
 da sustineant, non esse rogandum deum, vt contra peccati malum atque ad operandam iu-
 stitiam sit noster adiutor, & non opitulari paruulis ad consequendam vitam æternam Chri-
 stianæ gratiæ sacramentum? Hæc insinuantes apostolico pectori tuo non habemus opus mul-
 ta dicere, & tantam impietatem exaggerare, cum proculdubio te ista permoueant, vt ab eis H
 corrigendis ne latius serpent, multosq; contaminent, vel potius interimant, dum sub nomi-
 ne Christi à gratia Christi penitus alienant, omnino dissimulare nō possis. Huius autem per-
 niciosissimi erroris autores esse perhibetur Pelagi⁹ & Cœlestius, quos quidē in ecclesia sanari
 maluimus; quā̄m desperatā salute ab ecclesia rescari, si necessitas vlla compellat. Quorum v-
 nus, id est Cœlestius, etiā ad presbyteriū in Asia peruēnisse dicitur, de quo ante paucos annos
 quid gestum fuerit, sanctitas tua de Carthaginensi ecclesia melius instruitur. Pelagius vero, si-
 cut à quibusdam fratribus nostris missæ loquuntur epistola, Hierosolymis constitutus non-
 nullos fallere asseritur; veruntamen multo plures qui eius sensus diligentius indagare potue-
 runt, aduersus eum pro Christi gratia, & catholicæ fidei veritate conflagunt, sed præcipue san-
 ctus filius tuus frater & compresbyter noster Hieronymus. Sed arbitramur adiuuante mise-
 ricordia domini dei nostri Iesu Christi, qui te regere, consulentem & orantem exaudire di-
 gnatur, auctoritati sanctitatis tuæ de claro scripturarum lumine depromptæ, facilius eos qui
 tam peruersa & tam perniciosa sentiunt esse cessuros, vt de correctione potius eorum gratu-
 lemur, quā̄m contristemur interitu, domine beatissime. Quamlibet autem ipsi eligant, certe
 vel alios plurimos quos possunt si ab eis dissimuletur, suis laqueis implicare, cernit venerabi-
 litas tua instanter & ecleriter prouidendum. Hæc ad sanctitatem tuam de concilio Numidic
 scripta direximus, imitantes Carthaginensiam ecclesiam & Carthaginensium prouinciarū cœpisco-
 pos nostros, quos ad sedem apostolicam, quā̄m beatus illustras, de hac causa scripsisse compe-
 rimus. Et alia manu: Memor nostri in domini gratia angearis domine beatissime, merito ve-
 nerabilis, & in Christo honorande sanctissime papa.

RESCRIPTVM. INNOCENTII PAPAE
 ad Mileuitanum Concilium.

INNOCENTIVS Siluano-feni, Valentino, & ceteris qui in Mile-
 uitana synodo interfuerunt dilectissimis fratribus in domino salutē. L
 Inter ceteras ecclesiarū Romanæ curas & apostolicæ sedis occupatio-
 nes, quibus diuersorum consulta fidelis ac modica disceptatione tra-
 ctamus, frater & cœpiscopus noster Iulius dilectionis vestræ literas
 quas ex Mileuitano nostra auctoritate concilio cura fidei propensiore
 misistis, mihi inopinanter ingessit, Carthaginensis etiam synodi que-
 relæ parili scripta subiungens. Nimirum exultat ecclesia tantam solli-
 citudinem commissis gregibus exhibere pastores, vt non solum neminem ex his patiantur
 errare, sed si quas magis ouium suæ delectationis herba seduxit, ac si in errore permāserint, M
 aut sequegani penitus velint, aut illicite petita vitantes dudum custodia pristina circumspē-
 ctione tutari in vtraque parte videlicet consulentes, ne vel suscipiendo tales simili cetera
 educantur exemplo, vel spernendo redeuntē luporum moribus videantur ingesta. Prudens
 admodum & catholicæ fidei plena consultationis voluntas. Quis enim aut tolerare possit
 errantem, aut non recipere corrigentem? Nam vt durum arbitror conuiuentiam præbere
 peccantibus, ita impiū iudico manum negare conuersis. Diligenter ergo & congrue apo-
 stolicæ consultiis honoris arcana. Honoris inquam illius quem præter illa quæ sunt extrin-
 secus, sollicitudo manet omnium ecclesiarum super anxiiis rebus quæ sit tenenda sententia:
 antiquæ scilicet regulæ formam secuti, quā̄m toto semper ab orbe mecum nostis esse serua-
 tam.

A tam. Verum hæc missa facio. Neque enim hæc vestram credo latere prudentiam, qui id et-
 iam actione firmastis, nisi scientes quod per omnes prouincias de Apostolico fonte peten-
 tibus responsa semper emanent, præsertim quotiens fidei ratio mutilatur, arbitror omnes fra-
 tres & cœpiscopos nostros, nō nisi ad Petrum, id est sui nominis & honoris autorem referre
 debere, velut nūc retulit vestra dilectio, quod per totū mundū possit ecclesiis omnibus in cō-
 mune prodesse. Fiant enim necesse est cautiore, cum inuētores malorum ad duplicis rela-
 tionem synodi sententiæ nostræ statutis viderint ab ecclesiastica communione seunctos.
 Gemino igitur bono charitas vestra fungetur, nam & canonum potiemini gratia seruato-
 rum, & beneficio vestro totus orbis tutabitur. Quis enim catholicorum cum aduersariis
 B Christi velit ulterius miscere sermonem? Quis saltem ipsam vitæ lucem communionem par-
 tiri nouæ hæreseos nimirum fugiantur autores. Quid enim acerbius in dominum fingere
 potuerunt, quā̄m cum adiutoria diuina cassarent, causamque quotidianæ precatōnis aufer-
 rent? Hoc est dicere, Cur mihi opus deo? Merito in hos David hymnum dicit: Ecce ho-
 mines qui non posuerunt deum adiutorem sibi. Negantes ergo auxilium dei, inquit homi-
 nem sibi posse sufficere, nec gratia hunc egere diuina, qua priuatus necesse est diaboli la-
 queis irretitus occumbat, dum ad omnia vitæ perficienda mandata sola tantummodo liber-
 tate contendat. O prauissimarum mentium peruersa doctrina: aduertat id tandem quod pri-
 mum hominem ita libertas ista deceptit, vt dum indulgentius frenis vititur eius, in præuari-
 cationis præsumptione concideret: Neque ex hac potuit erui, nisi prouidentia regeneratio-
 nis statum pristinae libertatis Christi domini reformasset aduentus. Audiat David dicen-
 tam: Adiutorium nostrum in nomine domini. & Adiutor meus es tu, ne derelinquas me,
 neque despicias me deus salutaris meus. Quæ incassum dixerit, si tantum in eius erat posi-
 tum voluntate, quod à domino flebili sermone poscebat. Quæ cum ita sint, cū̄que in om-
 nibus diuinis paginis voluntati liberæ nō nisi adiutorium dei legamus esse necendum, eā̄m-
 que nihil posse cœlestibus prædiis destitutam, quonam modo huic soli possibilitatem hanc
 pertinaciter (vt asseritis) defendentes, sibi met, imō quod est dignius dolori communi, pluri-
 mis Pelagius Cœlestiusque persuadent? Multiphariis equidem ad instruendum tale magi-
 sterium vti possemus exemplis, nisi sciremus & sanctitatem vestram ad plenum scripturas
 omnes scire, intelligere, callere, diuinas præsertim, cum vestra relatio tantis ac talibus te-
 stimonii sit referta, vt his solis valeat prætens dogma rescindi, opusque non esse recognitis,
 cum his quæ facile vobis occurrentia posuistis, nec audeant obuiare, nec possint. Ergo dei
 gratiam conantur auferre, quā̄m necesse est erga institutam status pristini libertatem qua-
 ramus, quippe nec aliās diaboli machinas, nisi eadem possumus iuuante vitare. Illud vero
 quod eos vestra fraternitas asserit prædicare, paruulos æternæ vitæ præmiis absque bap-
 tismatis gratia posse donari, per fatuum est. Nisi enim manducauerint carnem filij homi-
 nis & biberint sanguinem eius, non habebunt vitam in semetipsis. Qui autem hanc in eis
 sine regeneratione defendunt, videntur mihi ipsum baptismū velle cassare, cum prædicant
 hos id gratiæ habere quod in eis credunt non nisi baptismo conferendum. Si ergo nihil vo-
 lunt officere, non renasci, fateantur necesse est nec regenerationis sacra fluenta prodesse.
 Verum vt superfluum hominum praua doctrina celeri veritatis possit ratione distingui,
 proclamat dominus in Euangelio dicens: Sinite infantes, & nolite eos prohibere veni-
 re ad me, talium est enim regnum cœlorum. Quare Pelagium Cœlestiumque, id est, inuen-
 tores vocum nouarum, quæ (sicut dixit Apostolus) ædificationis nihilum, sed magis vanif-
 simas confuerunt parare quæstiones, ecclesiastica communione priuari apostolici vigoris
 auctoritate censemus, donec respiscant à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur secundum
 F ipsius voluntatem, eosque interim dominico ouili non recipi, quoad ipsi peruersæ viæ secuti
 tramitem deserere voluerint. Abscindendi sunt enim qui vos conturbant, & volunt euan-
 gelium Christi perdere. Simul autem præcipimus, vt quicumque ad id pertinentia similiter
 defendere nituntur, & par eos vindicta constringat. Non solum enim qui faciunt, sed etiā qui
 consentiunt facientibus, digni sunt morte: quia nō multum interesse arbitror inter commit-
 tentis animum & consentientis fauorem. Addo & amplius, plerunq; dedit errare, cui ne-
 mo consentit. Hæc igitur fratres charissimi in supradicta maneat fixa sententia, absint atriis
 domini, careant duntaxat custodia pastorali, ne duarum ouium dira cōtagia serpant forsitan
 per vulgus incautum, rapaciq; lupus corde latetur intra ouile domini, cum per tantas ouium
 fufas cateruas, dum à custodibus dissimulatur, habetur vulnus duarum. Prospiciendum est
 ergo.

ergo ne permittendo lupum mercenarij magis quam pastores vidcamur esse. Iubemus sane, G
quia Christus dominus noster propria voce signavit, nolle se mortem morientis, sed tantum
revertatur & vivat, vt si vnquam ad sanum de proposito pravi dogmatis errore resipuerint,
damnauerint; ea quorum seipos prauaricatione damnauerunt, eis medicinam solitam, id est,
receptaculum suum ab ecclesia non negari, ne dum eos redeuntes forsitan prohibemus, vera
extra ouile remanentes & expectantes, hostis rapidi faucibus glutiantur, quas in semetiplos
spiculis malæ disputationis armarunt, Bene valete fratres, Data sexto Calend. Febru. Hono-
rio & Constantio consulibus.

EPISTOLA FAMILIARIS QVIN-
que Episcoporum ad Innocentium Papam
de Pelagio hæretico, & suæ opi-
nionis assertoribus.

DOMINO beatissimo meritoq; honoratissimo fratri Innocentio pa-
pæ Aurelius, Alipius, Augustinus, Euodius, & Possidius, in domino sa-
lutem. De concilijs duobus provincie Carthaginensis atque Numi-
diæ ad tuam sanctitatem à non paruo episcoporum numero subscri-
ptas literas misimus, cõtra inimicos gratiæ Christi qui confidunt in
virtute sua, & creatori nostro quodammodo dicunt, tu nos creasti ho-
mines, iustos autem ipsi nos fecimus: qui naturam humanam ideo di-
cunt liberam, ne querant liberatorem, ideo saluam, vt iudicet super-
fluum saluatorem. Tantum enim dicunt valentem vt suis viribus semel in origine suæ creatio-
nis acceptis possint per liberum arbitrium, nihil vltius adiuuante illius gratia qui creauit, do-
mare & extinguere omnes cupiditates, tẽtationesq; superare. Multi eorum insurgunt aduer-
sum nos & dicunt animæ nostræ, nõ est salus illi in deo eius. Familia Christi quæ dicit, **Q**uando
infirmor tunc fortis sum: & cui dicit dominus eius, Salus tua ego sum: suspensio corde cũ ti-
more & tremore adiutorium dei etiam per charitatem tuam venerationis expectat. Audiuimus e-
nim esse in vrbe Roma, vbi ille diu vixit, nonnullos qui diuersis causis ei faueant. Quidam scilicet
qui nobis talia persuasisse perhibentur, plures vero qui eum talia sentire non credunt, præ-
sertim quia in oriente vbi degit gesta ecclesiastica facta esse credendum est, nisi quibus putatur
esse purgatus: vbi quidam si episcopi eum catholicum pronunciarunt, nõ ob aliud factum esse cre-
dendum est, nisi quia dixit se dei gratiam confiteri, & ait, posse hominem suo labore ac vo-
luntate iuste viuere, vt ad hoc adiuuari dei gratia nõ negaret. His enim auditis verbis catho-
lici antistites nullam aliam dei gratiam intelligere potuerunt, nisi quam in libris dei legere
& populis dei prædicare consueverunt: eam vtique, de qua dicit Apostolus. Non irrita facio gra-
tiam dei. Nam si per legem iustitia, ergo Christus gratis mortuus est: Sine dubio gratiam qua
iustificamur ab iniquitate, & qua saluamur ab infirmitate, nõ qua creati sumus ea propria vo-
luntate. Nam si intellexissent illi episcopi eam illud dicere gratiam quã etiam cum impijs ha-
bemus, cum quibus homines sumus, negari vero eam qua Christiani & filij dei sumus, quis
eum patienter catholicorum sacerdotum non dicimus audiret, sed ante oculos suos ferret.
Quapropter non culpandi sunt iudices qui ecclesiastica consuetudine gratiæ nomen audie-
runt, nescientes quid huiusmodi homines vel suæ doctrinæ libris, vel suorum solent auribus
spargere. Non agitur de vno Pelagio, quia fortasse correctus est (quod vtinam ita sit) sed de
tam multis quibus loquaciter contendebat, & infirmas atque ineruditas animas velut
coniunctas trahentibus, firmas autem & in fide stabiles ipsa cõtentione fatigantibus, vsque-
quaque iam plena sunt omnia. Aut ergo à tua veneratione accersendus est Romam, & dili-
genter interrogandus, quam dicat gratiam, quam fateatur, si tamen iam fateatur non ad-
peccandum, sed iuste viuendum homines adiuuari, aut hoc ipsum cum eo per literas a-
gendum. Et cum inuentus fuerit hanc dicere quam docet ecclesiastica & Apostolica veri-
tas, tunc sine vilo scrupulo ecclesiæ, & sine latibulo ambiguitatis illius absolendus est, tunc
est reuera de eius purgatione gaudendum. Siue enim dixerit gratiam esse liberum arbitri-
um, siue gratiam esse remissionem peccatorum, siue gratiam esse legis præceptum, nihil
dicit

A dicit quod per ministracionem spiritus sancti pertinet ad concupiscentiam tẽtationesque
vincendas, quem dicitissime effudit super nos, qui ascendit in cælum, & captiuauit captiuita-
tem, deditque dona hominibus. Hinc enim oramus vt peccatorum tẽtationem superare
possimus, vt spiritus dei (vnde pignus accepimus) adiuuet infirmitatem nostram. Qui autem
orat, & dicit, ne nos inferas in tẽtationem, non vtique id orat vt homo sit quod est natus:
neque orat id quod habeat liberum arbitrium, quia iam accepit cum crearetur ipsa natura:
neque orat remissionem peccatorum, quia hoc superius dicitur, dimitte nobis debita nostra:
neque orat vt accipiat mandatum, sed planè orat vt faciat mandatum. Si enim in tẽtatio-
nem inductus fuerit, hoc est, in tẽtatione defecerit, facit vtique peccatum quod est contra
mandatum. Orat igitur vt non peccet, hoc est, vt ne quid faciat mali: quod pro Corinthiis o-
rat Apostolus dicens: Oramus autem ad dominum, ne quid faciatis mali. Vnde satis apparet
quod non ad peccandum, id est, non ad malefaciendum: quantum esse non dubitetur liberum
arbitrium voluntatis, tamen eius potestas nõ sufficiat, nisi adiuuetur infirmitas. Ipsa igitur o-
ratio clarissima tẽstificatio est, hanc ille confiteatur, & eum gaudebimus siue rectum siue corre-
ctum. Distinguenta est lex & gratia: lex iubere nouit, gratia iuuare. Nec lex iuberet, nisi esset
voluntas: nec gratia iuaret, si satis esset voluntas. Iubetur vt habeatur intellectus, vbi dicitur:
Nolite esse sicut mulus & equus, quibus non est intellectus: & tamè oramus vt habeamus in-
tellectum, vbi dicitur: Da mihi intellectum vt discam mandata tua, iubetur vt habeamus sa-
pientiam, vbi dicitur: Stulti aliquando sapite: & tamen oratur vt sapientiam habeamus, vbi dicitur:
Si quis autem vestrum indiget sapientia postulet à deo qui dat omnibus affluentem, & nõ
improperat, & dabitur ei. Iubetur vt habeamus cõtinentiam, vbi dicitur: Cum scirem quia ne-
mo potest esse continens, nisi deus det, & hoc ipsum erat sapientiæ scire, cuius esset hoc donum,
adij dominum & deprecatus sum illum. Postremo ne nimium longum sit cuncta percurrere,
iubetur vt non faciamus malum, vbi dicitur: Declina à malo: & tamen oratur vt non faciamus
malum, vbi dicitur: Oramus autem ad dominum, ne quid faciatis mali. Iubemur vt faciamus
bonum, vbi dicitur: Declina à malo & fac bonum: & tamen oratur, vt faciamus bonum, vbi
dicitur: Non cessamus pro vobis orantes & postulantes: atq; inter cetera quæ illis orat dicit,
vt ambuletis digne deo in omne beneplacitum, in omni opere & sermone bono. Sicut ergo
agnoscimus voluntatem hanc præcipiuntur, sic & ipse agnoscat gratiam cum petuntur. Mis-
imus reuerentiæ tuæ librum quem dederunt religiosi & honesti adolescentes serui dei, quorum etiam
nomina nõ tacemus, nã Thimasius & Iacobus vocantur: qui, sicut audimus, & etiã nosse digna-
ris, ipsius Pelagij exhortatione spem quã habebant in seculo reliquerunt, & nunc cõtinentes
deo seruiunt. Qui cum errore eodem aliquando per qualemcumq; operam nostram domino
inspirante caruissent, pertulerunt eundem librum, Pelagij esse dicentes, & vt ei responderetur
impedio rogaerunt: Factum est ad eisdem dum rescripta est ipsa responsio, agentes gra-
tias rescriperunt: vt roneque misimus, & cui responsum, & quod responsum est. Et ne nimium
essemus onerosi, signa fecimus his locis, vbi petimus inspicere non graueris, quemadmodum
sibi obiecta quaestione quod gratiam dei negaret, ita respondit, vt eam esse non diceret, nisi
naturam in qua nos condidit deus. Si autem hunc esse suum librum negat, aut eadem in libro
loca, non cõtendimus, anathematizet illa, & eam cõfiteatur apertissime gratiam quã doctri-
na Christiana demonstrat, & prædicat esse propriam Christianorum, quæ non est natura, sed
qua saluatur. Quæ natura non auribus doctrina sonante vel aliquo adiuuamento visibili foue-
tur, sicut plantatur quodammodo & irrigatur extrinsecus, sed subministracione spiritus, &
occulta misericordia, sicut ille facit qui dat incrementum deus. Si enim quadam non impro-
banda ratione dicitur gratia dei qua creati sumus, vt non nihil essemus, nec ita essemus aliud,
aut cadauer quod non viuunt, aut arbor quæ non sentit, aut pecus quod non intelligit, sed ho-
mines, qui vt essemus, & viueremus, & sentiremus, & intelligeremus, & de hoc tantum bene-
ficio creatori nostro gratias agere valeamus: vnde & merito gratia ista dici potest, quia non
præcedentium aliquorum operum meritis, sed gratuita bonitate dei donata est: alia est ta-
men qua prædestinati vocamur, iustificamur, glorificamur, vt dicere possimus, si deus pro no-
bis, quis contra nos: qui filio suo proprio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit il-
lum. De hac gratia quaestio vertebatur, quando ab his quos Pelagius grauius offendebat at-
que turbabat, dicebatur ei quod eam suis disputationibus oppugnaret, quibus assereret, non
solum ad facienda, verum etiam ad perficienda mandata diuina per liberum arbitrium
sibi humanam sufficere naturam. Hanc Apostolica doctrina gratiam non immeritò
f isto

isto nomine appellat, qua saluamur, & iustificamur ex fide Christi: de hac scriptum est, Non G
 irritam facio gratiam dei, nam si per legem iustitia, ergo Christus gratis mortuus est. De
 hac scriptum est: Euacuati estis à Christo, qui in lege iustificamini à gratia excidistis. De hac
 scriptum est: Si autem gratia iam non ex operibus, alioquin gratia iam non est gratia. De hac
 scriptum est: Si autem qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat impium, depu-
 tatur fides eius ad iustitiam: ei autem qui operatur merces non imputatur secundum gratiã,
 sed secundum debitum. Et multa alia quæ melius potes ipse meminisse & intelligere. prudẽ-
 tius & illustrius prædicare. Illam vero gratiam qua creati sumus homines, etiam si illam ap-
 pellandam non immeritò intelligimus, mirum est tamen, si ita appellatam in vltius legitimis
 prophetis, euangelicis, apostolicisq; literis legimus. Cum itaque de hac gratia à Christi-
 nis fidelibus catholicisq; nouissima illi obiceretur quæstio, vt eam oppugnare desineret, quid
 est quod cum hac sibi in libro suo, velut aduersante persona, idem ipse obiecit, vt se respõ-
 dendo purgaret, nihil aliud respondit, nisi naturam creati hominis referre gratiam creato-
 ris, atq; se ita dicere sine peccato impleri posse iustitiã per lib. arb. cum adiutorio diuinæ gra-
 tiæ, quod deus hoc dederit homini ipsa possibilitate natura. Cui meritò respondetur: Ergo eu-
 acuatum est scandalum crucis, ergo Christus gratis mortuus est. Nò enim si non moreretur
 propter delicta nostra, & resurgeret propter iustificationem nostram, nec ascēdisset in altũ, &
 captiuans captiuitatẽ daret dona hominibus, ista naturæ possibilitas quã defendit, nò esset in
 hominibus. An fortè dei mandatũ deerat, & ideo Christus mortuus est? Imò etiã & hoc erat
 sanctũ & iustum & bonũ. Iam dictum fuerat, nò concupisces: iam dictum fuerat, diliges proxi-
 mum tuũ sicut teipsum. In quo sermone apostolus omnẽ legem dicit impleri. Et quoniam nisi
 diligit deũ, nemo diligit seipsum, ideoq; dominus in his duobus præceptis totam legem dixit
 prophetasq; impleri. Quæ duo præcepta iam erãt hominibus diuinitus data, at aternũ præ-
 mium iustitię promissum nondũ erat. Hoc ipse nò dicit, qui in suis literis posuit, etiã in veteri
 testamento regnũ coelorum esse promissum. Si ergo ad faciendã perficiendãq; iustitiã iam er-
 rat naturæ possibilitas per lib. arb. iam erat legis dei sanctũ, iustum, benignumq; mandatũ,
 iam erat promissum præmium sempiternum. Ergo Christus gratis mortuus est. Ergo neque
 per legem iustitia, neque per naturæ possibilitatem, sed ex fide ac dono dei per Iesum Christũ
 dominum nostrũ vnum mediatorem dei & hominum. Ex quo enim per vnum hominẽ pec-
 catum intrauit in mundũ, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo
 omnes peccauerunt, proculdubio à corpore mortis huius, vbi lex alia repugnat legi mentis,
 neminẽ liberauit aut liberat suæ possibilitas naturæ, quæ perdita redẽptore indiget, sauciata
 saluatore, sed gratia dei per fidẽ vnus hominis mediatoris dei & hominũ, hominis Iesu Chri-
 sti, qui & deus cum esset, hominẽ fecit, & manens deus, homo factus, refecit ipse quod fecit.
 Puto autem quod nò lateat fides Christi, quæ postea in reuelationem venit in occultis fuisse
 temporibus patrum nostrorũ, per quam tamen etiã ipsa dei gratia liberati sunt, quicunq; om-
 nibus generis humani temporibus liberari potuerunt occulto dei iudicio, non tamen vitupe-
 rabili. Vnde dicit Apostolus: Habentes autem eundem spiritũ fidei, vtiq; eundem quem & il-
 li secundũ quod scriptũ est, Credidi propter quod locutus sum, & nos credimus, propter quod
 & loquimur. Inde est quod ait ipse mediator: Abraham concupiuuit videre diem meũ, vidit &
 gauisus est. Inde prolato sacramẽto Melchisedech mensæ dominicæ, nouit aternũ eius sacer-
 dotium figurare. Iam vero data in literis lege quam dicit apostolus subintrasse, vt abundaret
 delictũ, & de qua dicit, si ex lege hæreditas, iam nò ex promissione, Abrahæ antè per repro-
 missionem donauit deus. Quid igitur lex? transgressionis gratia posita est, donec veniret se-
 men cui promissum est, dispositũ per angelos in manu mediatoris. Mediator autem vnus nò
 est, deus autem vnus est. Lex ergo aduersus promissa dei? Absit. Si enim data esset lex quæ pos-
 set iustificare, omnino ex lege esset iustitia: sed conclusit, scriptura dicente, omnia sub peccato
 M
 & illi

A & illi iustificari se arbitrantur, sufficiente sibi ad eandem custodiendam libero arbitrio, hoc
 est, iustitia sua prolata ex natura humana, nò donata ex gratia diuina, ppter quod iustitia dei
 dicitur. Vnde scriptum est: Per legem enim cognitio peccati. Nunc autem sine lege iustitia
 dei manifestata est, testificata per legem & prophetas. Cum dicit manifestata est, ostendit quia
 & tunc erat, sed tanquam illa pluuia quam Gedeon impetrauit, tunc velut in vellere occulta,
 nunc autem velut in area manifesta. Cum ergo lex sine gratia, non mors peccati potuisset es-
 se, sed virtus: sic enim dictum est: Aculeus mortis peccatum, virtus autem peccati lex: sicut
 confugiunt multi à facie repugnantis peccati ad gratiam velut in aream nunc patentem, ita
 pauci ad eam confugiebant, velut in vellere tunc latentem. Hæc vero temporum distributio
 refertur ad altitudinem diuitiarum sapientiæ, & scientiæ dei, de qua dictũ est: Quam inscruta-
 bilia sunt iudicia eius & inuestigabiles viæ eius. Quapropter si ante tempus legis, & tempore
 ipso legis iustos patres ex fide viuentes, nò possibilitas naturæ infirmæ & indignæ ac vitia-
 tæ, & sub peccato venèdata: sed dei gratia per fidẽ iustificabat, & nunc eadem in apertũ iam
 veniens reuelata iustificat. Anathematizet ergo Pelagius scripta sua, vbi cõtra eam, etsi non
 per contumaciam, tamen ignorantiam disputat, possibilitatem defendendo naturæ, ad vin-
 cenda peccata & implenda mandata: aut si ea sua esse negat, aut scriptis suis, aut inimicis suis
 dicit immissa quæ sua esse negat, anathematizet ea & dānet paterna exhortatione & autori-
 tate sanctimonix tuæ. Si ergo vult, onerosum sibi & perniciosum dīcat ecclesiæ scandalum
 C auferre, quod scandalũ auditores & in peruersum dilectores eius vsq; quaq; spargere nò quie-
 scunt. Si enim cognouerint eundẽ librum quẽ illius vel putant esse, vel norunt episcoporũ ca-
 tholicorum autoritate & maxime sanctitatis tuæ quẽ apud eum esse maioris pòderis minime
 dubitamus, ab eodẽ esse ipso anathematizatũ atq; damnatum, nò eos vltius æstimamus au-
 suos loquẽdo contra gratiam dei quæ reuelata est per passionem & resurrectionem Christi,
 nec pectora fidelia & simpliciter Christiana turbare, sed potius adiuvante misericordia dei
 certantibus nobiscũ pietate & charitate flagrantibus etiã orationibus tuis, non solũ vt in ater-
 num beati, verũetiam iusti & sancti sint, non in sua virtute, sed in eadem gratia confusos:
 vnde & ad ipsum scriptam ab vno homine epistolam, ad quem per quendam orientale dia-
 conum, cuius autẽ Hipponiensis, tanquã purgationis fieri quædam scripta transmisit, tuæ
 D beatitudini potius credidimus dirigenda, melius iudicantes, & petentes vt eam ei mittere ip-
 se digneris, sic enim eam legere potius nò dedignabitur, magis in illa eum qui misit, quã
 qui scripsit attendens. Illud vero quod dicunt posse hominem esse sine peccato, & mandata
 dei facile custodire si velit, quauis cum hoc per adiutorium dei gratia, quæ tamen per incar-
 nationem vnigeniti eius reuelata atque donata est, dicitur, tolerabilis dici videatur: tamen
 quoniam meritò queri potest, vbi & quando per eandem gratiam id efficiatur in nobis, vt sine
 illo prorsus peccato simus, vtrum in hac vita quando caro concupiscit aduersus spiritum,
 an vero in illa, cum fiet sermo qui scriptus est, vbi est mors victoria tua? vbi est mors aculeus
 E tuus? aculeus enim mortis peccatum est, diligentius pertractandum, propter alios quosdã qui
 inique senserunt, atq; in suis literis memoriæ mandauerunt, etiã in hac vita esse posse homi-
 nem sine peccato, non ab initio natiuitatis suæ, sed conuersione à peccatis ad iustitiam, & à
 via reproba ad bonam vitam. Sic enim intellexerunt quod de Zacharia & Helizabeth scri-
 ptum est, ambulasse eos in omnibus iustificationibus dei sine querela. Hoc quod dictum est si-
 ne querela, sine peccato dictum acceperunt, non quidem negantes, imò etiam quod aliis lo-
 cis in literis eorum inuenitur, pie contentes adiutorium gratiæ domini nostri non per na-
 turalem spiritum hominis, sed per principalem spiritum dei. Qui parum videntur cõsideras-
 se ipsum Zachariam fuisse etiam sacerdotem. Omnes autem tunc sacerdotes necesse habe-
 F bant ex lege dei primitus pro peccatis suis offerre sacrificium, deinde pro populo. Sicut ergo
 nunc per orationis sacrificium conuincimur non esse sine peccato, quoniam iussi sumus di-
 cere, Dimitte nobis debita nostra: ita & nunc per sacrificia victimarum animalium conuin-
 cebantur sacerdotes sine peccato non esse, qui pro suis peccatis iuebantur offerre. Quod si
 res ita se habet, vt per gratiam saluatoris proficiamus quidem in hac vita deficiente cupidi-
 tate, charitate crescente, perficiamur autem in illa vita cupiditate extincta, charitate cõple-
 ta, profecto illud quod scriptum est, Qui natus est ex deo non peccat, secundum illam chari-
 tatem dictum est, quæ sola non peccat: ad natiuitatẽ quippe quæ ex deo est, augenda & perfici-
 enda charitas pertinet, nò ea quæ minuenda est & consumẽda cupiditas, quæ tamen quãdiu
 est in membris nostris, lege quadã sua repugnat legi mentis: sed natus ex deo, nec obediens
 f ij desideris

desideriis eius, nec exhibens membra sua arma iniquitatis, peccato potest dicere, iam nō ego G
operor illud, sed id quod habitat in me peccatum. Sed quomodo se habeat ista quaestio, quia
est non inuenitur homo in hac vita sine peccato, id tamen dicitur posse fieri per adiutorium
gratiae & spiritus dei, quod ut fiat conandum atq; poscendum est. Tolerabiliter in hoc quisq;
fallitur, nec diabolica impietas, sed error humanus est elaboranda & optanda affirmare, etiā
si quod affirmat, non possit ostendere. Id enim credit fieri posse, quod certe laudabile est vel-
le. Nobis autem sufficit quod nullus in ecclesia dei fidelium reperitur in quolibet profectu
excellenti atque iustitia, qui audeat dicere sibi non necessariam precationem orationis do-
minicæ, dimitte nobis debita nostra, & dicat se non habere peccatum, ne seipsum decipiat,
& in eo veritas non sit, quanuis iam sine querela uiuat. Non enim qualescunque, etiam H
tentationes humanæ, sed graue peccatum est quod in querelam venit. Det veniam tua sancti-
tas, si prolixior epistolam fortassis quam velles tuæ misimus sanctitati. Non enim riuium
nostrum tuo largo fonti augēdo refundim⁹, verumetiam noster, licet exiguus, ex eodem quo
etiam tuus abundans emanat capite fluentorum: hoc aperte probare volumus tuis rescryptis
de comuni participatione vnius gratiæ consolari.

RESCRIPTVM INNOCENTII PAPAE
de Pelagio hæretico.

Innoentius Aurelio, Alipio, Augustino, Euodio, Passidio Episcopis sa-
lutem. Fraternalitatis vestrae literas plenas fidei totoq; religionis catho-
licæ vigore firmatas, à vobis missas & conciliis vestris per fratrem &
coepiscopum nostrum Iulium, pergrato suscepimus animo, quod earū
tenor omnib; contexio in cōsideratione quotidianæ gratiæ dei, & in
eorū correctione qui cōtra sentiunt, integra ratione consistit, & vt il-
lis omnem tollere possit errorem, & idoneo dato quouis nostræ legis
exemplo, quē sequi debeāt dignū possit præbere doctorem. Sed de his K
vt arbitror iam satis supra diximus. Sed subinde cōtra eos subuenit, & suppeditat quod dica-
tur, nec potest aliquando deesse quod vincat, cum tam miserū impiūq; sit quod nostræ vir-
tute fidei & ipsa plenius veritate vincatur. Qui enim omnem vitæ spem respuit atque con-
tempnit, inimica damnabiliq; cor suum disputatione confundens, cum credit nihil esse quod
à deo accipiat, nec aliquid superesse quod petat ad sanādum: sed qui sibi hoc abstulit, vterius
quid reliquit? Si ergo sunt aliqui, quos in sui defensionem peruersitas tanta defixit, qui huic se
dogmati dedant atq; coniungant, sperantes hoc ad catholicam pertinere doctrinā, quod ab-
horrens longius & penitus approbatur aduersum, infecti illorum & monitis & verbis vt ha-
berentur inducti, quatenus ad rectum vitæ tramitem redeant, festinabunt, ne diutius men-
tem obsidens, velut pestis eorum sensibus error inuadat. Nam si Pelagius quocunque restitit
loco, eorum animos qui facile vel simpliciter crederent, disputandi hac affirmatione dece-
pit, seu hic illi in vrbe sunt, quod nescientes nec manifestare possumus, nec negare cum & si
sunt lateant, nec aliquando audeant vel illum prædicantem ista defendere, vel talia aliquo no-
strorum presente iactare, & in tanta populi multitudine deprehendi aliquis facile nec alicubi
possit agnosci, siue in quouis terrarum loco degāt dei nostri misericordia gratiaq; credimus
quod facile corrigantur, audita eius damnatione qui fuerit pertinax, & resistens huius dog-
matis autor inuentus, non interest, vbi isti fuerint, dum vbicunq; inueniri potuerint, sunt san-
nandi: nobis tamen nec suaderi potest eum esse purgatum, quanuis ad nos à nescio quibus
laicis sint gesta perlata, quibus ille & auditum se crederet, & absolutum. Quæ vtrum vera sint
dubitamus, quod sub nulla illius concilij executione viderunt, nec eorum aliquas accepimus
de hac re literas, apud quos istius rei præstitit causas. Quod si de sua ille potuisset purgatione
confidere, hoc magis credimus quod egisset, quod multo verius esse poterat, vt illos cogeret
epistolis suis qui diiudicauerant iudicare: verum cum sint aliqua in ipsis posita gestis quæ
obiecta partim nullitudo ille suppressit, partim multa in se verba retorquendo tota ob-
scuritate confudit, aliqua magis falsis argumentis, quam vera ratione vt ad tempus videre
poterat, purgavit, alia negando, alia falsa interpretatione vertendo. Sed vtinam, quod magis
optandum

A optandum est, etiam ille se ad veram catholicæ fidei viam ab illo sui tramitis errore conuer-
tat, vt cupiat vclitq; purgari, considerans quotidianam dei gratiam adiutoriumq; cognoscēs,
vt videatur verum, & approbetur ab omnibus manifesta ratione correctus, non gestorum iu-
dicio, sed ad catholicam fidem corde conuerso. Vnde nō possum illorum nec approbare nec
culpare iudicium, cum nesciamus vtrum vera sint gesta, aut si vera sunt, illum subterfugisse
constet magis quam se in tota virtute purgasse. Qui si confidit, nouitq; non omni dignū esse
indignatione quod dicat, aut iam hoc totum se refutasse quod dixerat, non à nobis accersiri,
sed ipse debet potius festinare, vt possit absolui. Nam si adhuc taliter sentit, quando se nostro
iudicio quibusuis acceptis literis cum sciat damnandum se esse committet? Quod si accer-
sendus esset ab his melius fieret qui magis proximi & non longo terrarum spatio videntur
esse disuncti. Sed non deerit cura si medicina præbeat ille materiam. Potest enim damnare
quæ senserat, ac datis literis erroris sui, vt regressum ad nos decet, veniam postulare fratres
charissimi. Librum sanè qui eius esse dicebatur, nobis à vestra charitate transmissum euolu-
imus, in quo multa blasphemia erant, nihil quod placeret, nihil quod penitus non displiceret,
à quouis damnandum atque calcandum, cuius similia nisi qui ista scripserat, nemo alter in
mentem reciperet atq; sentiret. Nam hoc loco de lege latius disputare velut coram posito re-
pugnantiq; Pelagio, necessarium esse non duximus, cum vobiscum totam rem scientibus, pa-
riq; nobiscum assensione gaudentibus, colloquamur. Tunc enim melius hæc exempla ponun-
tur, quando cum his quos harum constat rerum prudentes esse tractamus. Nam de naturæ
possibilitate, ac de libero arbitrio, & de omni dei gratia, & quotidiana gratia, cui non sit recte
sentienti vberimū disputare? Anathematizet ergo ista quæ sentit, vt illi qui eius sermonibus
fuerant præceptisq; collapsi, quid tandem habeat fides vera cognoscant. Facilius enim reuo-
cari poterunt, cum ista à suo senserint autore damnari. Quod si ille pertinaci in hac voluerit
impietate persistere, est agendum quatenus vel his possit subueniri, quos non suus sed huius
magis error induxit, ne & illis hæc medicina pereat, cuius iste talem non admittit, nec postu-
lat curam. Deus vos custodiat incolumes fratres charissimi. Data vi. Calend. Februarij.

D

COELESTINI PAPAE DECRETA.

Dilectissimis fratribus Venerio, Marino, Leontio, Auxonio, Archadio, Sillicio, & cæteris Galliarum episcopis Coelestinus. Apostolici
verba præcepti sunt, apud Iudæos atque gentiles sine offensione nos
esse debere: hoc quisquis Christianus est, tota animi virtute custodit.
Quod cum ita sit, non parum periculi illi manere poterit ante domi-
num, qui hoc detrectat etiam fidelibus exhibere. Nam qualiter nos
qui neminem perire volumus, ista contristent quæ autoribus Chri-
stianis percellunt animos Christianos, dominicus in euāgelio sermo
testatur: ait enim ipse saluator, quod expediat scandalizanti vnū de pusillis, in maris profun-
dum demergi. Ideo quæ sit iam eius pœna quæramus, cui tale supplicium legimus expedire.
I filij nostri præsentis Prosper & Hilarius, quorum circa dominum nostrum sollicitudo
laudanda est, tantum nescio quibus presbyteris, illic licere qui dissensionem ecclesiarum stude-
ant, sunt apud nos prosecuti, vt indisciplinatas quæstiones vocantes in medium, pertinaciter
eos dicant prædicare aduersantia veritati. Sed vestrae dilectioni iustius imputamus, quando
F illi supra vos habent copiam disputandi. Legimus super magistrum non esse discipulum, hoc
est, non sibi debere quenquam ad iniuriam doctorum vendicare doctrinam. Nam & hos ip-
sos à deo nostro positos nouimus ad docendum, cum sit docente Apostolo eis tertius locus
intra ecclesiam deputandus. Quod illic speciei est vbi magistris tacentibus hi loquuntur: qui,
si ita est, eorum discipuli non fuerunt. Timeo ne conuere sit hoc tacere: timeo ne magis ip-
si loquantur qui permittunt illis taliter loqui. In talibus causis nō caret suspitione taciturni-
tas, quia occurreret veritas, si falsitas displiceret. Merito namque causa nos respicit, si silentio
faucamus errori. Ergo corripiantur huiusmodi, non sit his liberum habere pro voluntate
sermonem: desinat si ita res sunt incesse non uitas uetustatem, desinat ecclesiarum quietem
inquietudo turbare. Conantur sæpe naufragio emergere, quos intra portum stantes statio
f iij facit

facit fida securos. Fida quippe est omnium statio, quorum perfectis gressibus vestigia nō mo-
uentur. Recurrerunt ad apostolicam prædicti sedem, hæc ipsa nobis quæ tentat perturbatio
conquerentes. Habete fratres charissimi pro catholice plebis pace tractatum. Sciant se, si ta-
men censeantur presbyterij dignitate, vobis esse subiectos. Sciant omnes qui male docent,
quod sibi discere magis ac magis competat quam docere. Nam quid in ecclesiis vos agitis, si
illi summam teneant prædicandi? Nisi forte illud obstitat quod non auctoritate, non adhuc ra-
tione colligitur, ut aliqui è fratrum numero nuper de laicorum consortio in collegium no-
strum fortassis admitti, nesciant quid sibi debeant vendicare. Super his multa iam dicta sunt
eo tempore quo ad fratris tuendi dedimus scripta responsum, nunc tamen repetentes sapius
admonemus, utentur huiusmodi qui laborant per terras aliud quam ille noster iussit agrico-
la seminare. Nec tamen mirari possumus, si hæc erga viuentes hi nunc tentare audent, qui ni-
tuntur etiam quiescentium fratrum memoriam dissipare.

2 Augustinum sanctæ recordationis virum, quem pro vita sua atque meritis in nostra cō-
munionem semper habuimus, nec vnquam hunc sinistrae suspicionis saltem rumor asperit,
quem tantæ scientiæ olim fuisse meminimus, ut inter magistros optimos etiam antè à meis
semper prædecessoribus haberetur. Bene ergo de eo omnes in commune senserunt, utpote
qui vbiq; cunctis & amori fuerit & honori: vnde resistatur talibus quos male crescere vi-
demus: nephas est hæc pati religiosas animas, quarum afflictione, quia membra nostra sunt,
nos quoq; conuenit macerari: quanuis maneat hos beatitudo promissa, quicumque probantur
persecutionem propter iustitiam sustinere, quibus quid promittat dominus in futurū sequens
sermo declarat. Non est agentium causa solarum, vniuersalis ecclesia quacunq; nouitate
pullatur. Intelligamus hæc ipsa vobis quæ nobis non placent displicere. Quod ita demū pro-
bare poterimus, si imposito improbis silentio de tali re impostorum querela cessabit. Domi-
nus incolumes vos custodiat fratres charissimi.

3 Quia nonnulli catholico nomine gloriantur, in damnatis hæreticorum sensibus seu praui-
tate siue imperitia demorantes, piissimis disputationibus obuiare præsumunt. Et cum Pe-
lagium atque Cœlestium anathematizare non dubitent, magistris tamen vestris tanquam
necessarium modum excesserint obloquuntur, eaque tantummodo sequi & probare profi-
tentur, quæ sacratissima beati Apostoli sedes contra inimicos gratiæ dei per ministerium
præfulum suorum sanxit & docuit. Necessarium igitur fuerit diligenter inquirere quid re-
ctores Romanæ ecclesiæ de hæresi quæ eorum temporibus exorta fuerat iudicauerint, & cō-
tra nocentissimos liberi arbitrij defensores, quid de gratia dei sentiendum esse censuerint,
ita ut etiam Afrfricanorum conciliorum quasdam sententias iungeremus, quas vtique suas
fecerunt apostolici antistites cum probarunt. Ut ergo plenius qui in aliquo dubitant, instru-
antur, constitutiones sanctorum patrum compendioso manifestemus indiculo. Quod si quis
non nimium est contentiosus, agnoscat omnium disputationum connexionem ex hac sub-
ditarum autoritatum breuitate pendere, nullamq; sibi contradictionis superesse rationem, si
cum catholicis credat & dicat.

4 In præuaricatione Adæ omnes homines naturalem possibilitatem, & innocentiam perdi-
diffe, & neminem de profundo illius ruinæ per liberū arbitrium posse consergere, nisi eū gra-
tia dei miserentis exerit, pronunciantem beatæ memoriæ Innocentio, atq; dicente in epistola
ad Carthaginense concilium. Liberū enim arbitrium ille perpeffus dum suis incōsultis vti-
tur bonis, cadens in præuaricationis profunda demersus est, & nihil quæadmodum exinde re-
surgere posset inuenit, suaq; in æternum libertate deceptus huius ruina latuisset oppressis, nisi
eum postea Christi per suam gratiam releuasset aduentus, qui per nouæ regenerationis puri-
ficationem omne præteriti peccati vitium sui baptismatis lauacro purgavit.

5 Neminem esse per semetipsum bonum, nisi participationem sui ille donet qui solus est
bonus. Quod in eisdem scriptis eiusdem pontificis sententia protestatur, dicens: Nunquid
nos de eorum post hæc rectum mentibus æstimemus, qui sibi se putant debere quod boni
sunt, nec illum considerant, cuius quotidie gratiam consequuntur, qui sine illo tantum se af-
sequi posse confidunt?

6 Neminem etiam baptismatis gratia renouatum idoneum esse ad superandas diaboli in-
sidias, & ad euincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adiutorium dei perseue-
rantiam bonæ conuersationis acceperit: quod eiusdem antistitis in eisdem paginis doctrina
confirmat dicens: Nam quannis hominem redimeret à præteritis ille peccatis, tamen sciens
iterum

A iterum posse peccare, ad reparationem sibi, quemadmodum posset illum & post ista corrigere,
multa seruaui, quotidiana præstans illi remedia, quibus nisi freti confisiq; nitamur, nulla-
tenus humanos vincere poterimus errores. Necessè est enim, ut quo auxiliante vincimus, eo
iterum non adiuuante vincamur.

7 Quod nemo nisi per gratiā libero bene vtatur arbitrio. Idē magister in epistola ad Mi-
leuitanum cōcilium data prædicat dicens: Aduerte tandem o prauissimi marū mentium peruer-
sa doctrina, quod primum hominem ita libertas ipsa decepit, ut dum indulgentius frenis e-
ius vtitur, in præuaricatione præsumptionis incederet, nec ex hac potuit erui, nisi ei prouidē-
tia regenerationis statum pristinae libertatis Christi domini reformasset aduentus.

B 8 Quod omnia studia & omnia opera ac merita sanctorum ad dei gratiam laudemq; refe-
renda sunt, quia nemo aliunde ei placet, nisi ex eo quod ipse donauerit. In quam nos senten-
tiam dirigit beatæ recordationis papæ Zoziimi, regularis autoritas, cum scribens ad totius or-
bis episcopos ait: Nos autem instinctu dei (omnia enim bona ad autorē suum referenda sunt
vnde nascuntur) ad fratrum & cōepiscoporum nostrorum conscientiam vniuersa retulimus.
Nunc autem sermonem syncerissimæ veritatis luce radiantem tanto Aphri episcopi honore
venerati sunt, ita ut ad eundem virum rescriberent. Illud vero quod in literis quas ad vni-
uersas provincias curasti esse mittendas posuisti dicens, Nos tamen instinctu dei, & c. sic acce-
pimus dictum, ut illos qui contra dei adiutorium extollunt humani arbitrij libertatem, di-
stricto gladio veritatis velut cursim transiens amputares. Quid enim tam libero, fecistis ar-
bitrio, quam quod vniuersa in nostrā humilitatis conscientiam retulistis: & tamen instinctu
dei factum esse fideliter sapienterq; vidistis, veraciter fideliterq; dixistis, ideo vtique quia
preparatur voluntas à domino, & vt boni aliquid agant paternis inspirationibus suorum ip-
se tangit corda fidelium. Quotquot enim spiritu dei aguntur, hi filij sunt dei, ut nec nostrum
desse sentiamus arbitrium, & in bonis quibusque voluntatis humanæ singulis moribus ma-
gis illius valere non dubitemus auxilium.

9 Quod ita deus in cordibus hominum, atque in ipso libero operetur arbitrio, ut sancta cogi-
tatio, pium consilium, omnisq; motus bonæ voluntatis ex deo sit, quia per illum aliquid bo-
ni possumus, sine quo nihil possumus. Ad hanc enim nos professionem idem doctor instituit,
qui cum ad totius orbis episcopos de diuinæ gratiæ opitulatione loqueretur. Quod ergo tē-
pus, ait, interuenit, quo eius non egeamus auxilio: In omnibus igitur actibus, causis cogitatio-
nibus, motibus, adiutor & protector orandus est: superbum est enim ut quicquam sibi huma-
na natura præsumat, clamante Apostolo: Non est nobis colluctatio aduersus carnem &
sanguinem, sed contra principes & potestates aëris huius, contra spiritualia nequitiae in cœ-
lestibus. Et sicut ipse iterum dicit: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hu-
ius? Gratia dei per Iesum Christum dominum nostrum. Et iterum: Gratia dei sum id quod
sum, & gratia eius in me vacua non fuit, sed plus illis omnibus laboraui, non ego autem, sed
gratia dei mecum.

10 Illud etiam quod intra Carthaginensis synodi decreta constitutum est, quasi proprium
Apostolicæ sedis amplectimur, quod scilicet tertio capitulo definitum est, ut quicumque dixe-
rit gratiam dei qua iustificamur per Iesum Christum dominum nostrum, ad solam remissio-
nem peccatorum valere quæ iam commissa sunt, non etiam ad adiutorium ut non commit-
tantur, anathema sit. Et iterum quarto capitulo ait, ut si quis dixerit gratiam dei per Iesum
Christum, propter hoc tantum nos adiuuare ad non peccandum, quia per ipsam nobis reue-
latur, & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, & quid vitare debeat-
mus, non autem per illam nobis præstari, ut quid faciendum cognouimus etiam facere dili-
gamus atque valeamus, anathema sit. Cum enim dicat Apostolus, scientia inflat, charitas ve-
ro ædificat, valde impium est ut credamus ad eam quæ inflat nos habere gratiam Christi, &
ad eam quæ ædificat non habere, cum sit vtrunq; donum dei, & scire quid facere debeat⁹,
& diligere ut faciamus, ut ædificante charitate scientia nō possit inflare. Sicut autem de deo
scriptum est, qui docet hominem scientiam: ita scriptum est etiam, charitas ex deo est. Item
quinto capitulo, ut quisquis dixerit ideo nobis gratiam iustificationis dari, ut quod facere per
liberum arbitrium iubemur, facilius possimus implere per gratiam, tanquam etsi gratia non
daretur, non quidem facile, sed tamen possimus etiam sine illa diuina implere mandata, ana-
thema sit. De fructibus enim mandatorum dominus loquebatur, vbi non ait, sine me diffici-
lius potestis facere, sed ait, sine me nihil potestis facere.

f iij Præter

II Præter eas autem batissimæ & Apostolicæ sedis inuolabiles sanctiones, quibus nos piis-
 G
 simi patres pestiferæ nouitatis elatione deiecta, & bonæ voluntatis exordia, & incrementa
 probabilium studiorum, & in eis vsque in finem perseverantiam, ad Christi gratiam referre
 docuerunt, obsecrationum quoque sacerdotalium sacramenta respiciamus, quæ ab Apostolis
 tradita in toto mundo, atque in communi ecclesia catholica vniformiter celebrantur, vt le-
 gem credendi, lex statuat supplicandi. Cum enim sanctarum plebium præfules mandata si-
 bimet legatione funguntur, apud diuinam clemētiam humani generis agunt causam, & tota
 secū contigens ecclesia postulant & precātur, vt infidelibus donetur fides, vt idololatræ
 ab impietatis suæ liberetur erroribus, vt Iudæis ablato velamine lux veritatis appareat, vt hæ-
 H
 retici catholicæ fidei perceptione respiciant, vt schismatici spiritum rediuiuæ charitatis ac-
 cipiant, vt lapsis pœnitentiæ remedium conferatur, vt denique catechumenis ad regenera-
 tionis sacramenta productis, cœlestis aula misericordiæ referatur. Hæc autem non perfun-
 ctorie, neque inaniter à domino peti, rerum ipsarum monstrat effectus: quandoquidem ex om-
 ni eorum genere plurimos deus dignatur attrahere, quos erutos de potestate tenebrarum
 transférat in regnum filij charitatis suæ, & ex vasis iræ faciat vasa misericordiæ: quod ad eò
 totum diuini operis esse sentitur, vt hæc efficiente deo, gratiarum semper actio laudisq; con-
 fessio, pro illuminatione talium vel correctione referatur.

12 Illud etiā quod circa baptizandos in vniuerso mundo sancta ecclesia vniformiter ag-
 I
 git, non otioso contemplamur intuitu, cum siue paruuli, siue iuuenes ad regenerationis veni-
 unt sacramentum, non prius ad fontem vitæ adeunt quam exorcismis & exultationibus cle-
 ricorum spiritus ab eis immundus abigatur, vt tunc vere appareat, quomodo princeps mun-
 di huius mittat foras, & quomodo prius alligetur fortis, & deinceps vasa eius diripiantur in
 possessionem translata victoris, qui captiuam ducit captiuitatem, & dat dona hominibus. His
 ergo ecclesiasticis ex diuina sumptis autoritate documentis, ita adiuuante domino conforta-
 ti sumus, vt omnium bonorum affectuum, atque operum, & omnium studiorum omniumq;
 virtutum, quibus ab initio fidei ad deum tenditur, deum fateamur autorem, & non dubite-
 mus ab ipsius gratia omnia hominis merita præueniri, per quem fit vt aliquid boni & velle
 incipiāmus & facere. Quo vtiq; auxilio & munere dei non aufertur liberum arbitrium, sed
 K
 liberatur, vt de tenebroso lucidum, de prauo rectum, de languido sanū, de impudente sit pro-
 uidum. Tanta enim erga omnes homines est bonitas dei, vt nostra velit esse merita quæ sunt
 ipsius dona, & pro his quæ largitus est æterna præmia sit donaturus: agit quippe in nobis vt
 quod vult & velimus & agamus, nec otiosa in nobis esse patitur quæ exercenda non negligē-
 da donauit, vt & nos cooperatores simus gratiæ dei: ac si quid in nobis ex nostra viderimus
 remissione languescere, ad illum sollicitè recurramus qui sanat omnes languores nostros, &
 redimit de interitu vitam nostram, & cui quotidie dicimus, ne inducas nos in tentationem,
 sed libera nos à malo.

13 Profundiores vero difficilioreq; partes occurrentium quæstionum quas latius pertra-
 L
 ctarunt qui hæreticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus
 astruere, quia ad confitendum gratiā dei, cuius operi ac dignationi penitus subtrahendum nõ
 est, satis sufficere credimus quicquid secundum prædictas regulas Apostolicæ sedis scripta
 docuerunt, vt prorsus non opinemur catholicum quod apparuerit præfixis sententiis esse
 contrarium.

A **EPISTOLAE LEONIS**
 PAPAE PRIMI, ET DECRETA.

EPISTOLA PRIMA.

Maximo ac Paterno consulis circa annum Christi (teste Cassiodoro) CCCCLV. Secundum Ma-
 rianum Scotum, ad ueritatem euangelij. CCCCLXIII. Iuxta vero cyclum Dionysij CCCCLII. qui fuit
 B pontificatus Leonis papæ annus quartus, scripta est ab eodem papa præfens epistola. *al. Paterio

Capitulorum sequentis epistolæ tituli.

Vt nullus episcopus seruum alterius ad officium cle- ricatus promoueat.	I	sed nec laici.	III
Vt quicumque ad sacerdotium, uel uiduarum mariti, uel habentes numerosa conugia, promoti fuerint, ab ecclesiasticis officiis arceantur.	II	Vt clericus nec suo, nec alieno nomine sæuus exer- ceat.	IIII
Quod usuras, non solum clerici exigere nõ debeant,	II	Vt, si quis sacerdotum contra interdicta fecerit, à suo submoueatur officio.	V

CAPITVLVM I.

DEO Episcopus vrbis Romæ, vniuersis episcopis per Campaniā, & Pice-
 num, vel Tusciam, & per vniuersas prouincias constitutis, in domino
 salutem. Vt nobis gratulationem facit ecclesiarum status, salubri dis-
 positione compositus, ita non leui nos mœrore contristat, quoties ali-
 qua contra statuta canonum, ecclesiasticamq; disciplinam præsumpta,
 vel commissa cognoscimus, quæ si non, qua debemus vigilantia resece-
 mus, illi, qui nos speculatores esse voluit, excusare non possumus, per-
 mittentes syncerum corpus ecclesiæ (quod ab omni macula purum cu-
 stodire debemus) ambientium improba contagione fœdari, quum ipsa sibi membrorum per-
 dissimilationem compago non congruat. Admittuntur passim ad ordinem sacrum, quibus
 nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur, & qui à dominis suis libertatem consequi
 minime potuerunt, ad fastigium sacerdotij, tanquam seruilis vilitas hunc honorem iure ca-
 pias, prouehuntur, & probari deo se posse creditur, qui domino suo necdum probare se po-
 tuist. Duplex itaque in hac parte reatus est, quod & sacrum *mysterium talis consortij vilita-
 te polluitur, & dominorum quantum ad illicitæ vsurpationis temeritatem pertinet, iura sol-
 uuntur. Ab his itaq; fratres charissimi, omnes vestræ prouinciæ abstineant sacerdotes, & non
 tantum ab his, sed & ab aliis etiam, qui aut originali, aut alicui conditioni obligati sunt, vo-
 lumus temperari, nisi fortè eorum petitio, aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos ven-
 dicant potestatis. Debet enim esse immunis ab aliis, qui diuinæ militiæ fuerit aggregan-
 dus, vt à castris dominicis, quibus nomen eius adscribitur, nullis necessitatis vinculis abstra-
 hatur.

2 Qualis vero vnicuiq; natalium honestas, & morum esse debeat, qui sacri altaris ministe-
 rio est sociandus, & Apostolo nos docente, & diuina præceptione didicimus, & canonum re-
 gulis, à quibus plerosq; fratrum declinasse, & penitus deuiasse repperimus. Nam constat ad
 sacerdotium peruenisse viduarum maritos, quosdam etiam, quibus fuerint numerosa coniu-
 gia, & cum omni licentiã vita liberior, ad sacrum ordinem passim patefactis aditibus fuisse
 permisos, contra illam beati Apostoli vocem, qua talibus exclamat, dicens: Vnius vxoris vi-
 rum. Et contra illud antiquæ legis præceptum, quo dicitur, & cauetur: Sacerdos virginē vxo-
 rem accipiat, non viduam, non repudiatam. Hos ergo, quicumq; tales admissi sunt, ab eccle-
 siasticis officiis, & à sacerdotali nomine, apostolicæ sedis autoritate iubemus arceri. Nec hoc
 enim sibi poterunt pro arbitrio vendicare, cuius capaces, per hoc quod illis obstitit, non
 fuerunt. Huius discussionis curam nobis specialiter vendicantes, vt, si qua forsitan de his cõ-
 missa

Idem in ep.
Damasi pa.

Ezech. 3. d.
33. b

Dis. 54. Ad-
mittuntur,

*al. ministe-
rium

Ibidem.

1. Tim. 3. a
Leui. 21. c

1. Timo. 3. a
Leui. 21. c

missa sunt, corrigantur, ne liceat ultra committi, & ne qua excusatio de ignoratione nascatur, quanquam ignorare nunquam licuerit sacerdotem, quod canonum fuerit regulis definitum. Hæc ergo ad prouincias vestras, per Innocentium, Legitimum, & Segetem fratres, & coepiscopos nostros scripta direximus, ut quæ male pullulasse noscuntur, radicibus euellantur, & messem dominicam zizania nulla corrumpant. Ita enim fructum vberem, quæ sunt sincera præstabit, si ea, quæ natam segetem enecare consueuerunt, diligentius amputentur.

14. q. 4. Nec hoc prætereundum

3 Nec hoc quoque prætereundum esse duximus, quosdam, lucri turpis cupiditate captos, usurariam exercere pecuniam, & fœnore velle ditescere. Quod nos, non dicam in eos, qui sunt in clericali officio constituti, sed & in laicos cadere, qui Christianos se dici cupiunt, condolemus. Quod vindicari acrius in eos, qui fuerint confutati, decernimus, ut omnis peccandi H
opportunitas adimatur.

Dis. 4. Si cut non suo.

4 Illud etiam duximus præmonendum, ut sicut non suo, ita nec alieno nomine, aliquis clericorum exercere fœnus attentet. Indecens enim est, crimen suum commodis alienis impendere. Fœnus autem hoc solum aspicere, & exercere debemus, ut, quod hic misericorditer tribuimus, ab eo domino, qui multipliciter & in perpetuum mansura retribuet, recipere valeamus.

Distin. 19. Si Roma. p. 6. § quibus ad hæc.

5 Hoc itaque admonitio nostra denunciat, quod, si quis fratrum contra hæc constituta venerit, vel venire tentauerit, & prohibita fuerit ausus admittere, a suo se nouerit officio submo- I
uendum, nec eum communionis nostræ futurum esse consortem, qui socius esse noluit disciplinæ. Ne quid vero sit, quod prætermisum à nobis, forte credatur, omnia decretalia constituta, tam beatæ recordationis Innocentij, quam omnium prædecessorum nostrorum, quæ de ecclesiasticis ordinibus, & canonum ordinata sunt disciplinis, ita vestram dilectionem custodire debere, mandamus, ut si quis illa contempserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari. Data sexto Idus Octob. Maximo & Paterno viris clariss. conf.

*al. in illa commiserit

EPISTOLA II. EIVSDEM, AD EPISCOPOS PER
Italiam, quæ plurimi Manichæorum vigilantia ipsius papæ Leonis in vrbe Roma detecti sunt. K

Theodosio XVIII. & Albino consulibus, circa annum Christi (teste Cassiodoro) CCCCXLVI. secundum Marianum Scotum, ad ueritatem euangelij CCCCLXV. iuxta autem Dionysij cyclum CCCCXLIII qui fuit Leonis papæ pontificatus annus quintus, scripta est præsens epistola.

IN confortium vos nostræ sollicitudinis, dilectissimi fratres, aduocamus, ut vigilantia pastorali, ne quid diabolicæ licere possit astutiæ commissis vobis gregibus diligentius consulatis, ne is, qui domini misericordia releuante per nostram curam à nostris quibus morbus abiicitur, necdum vobis præmonitis, & adhuc quid agatur ignaris, per vestras se dispergat ecclesias, & suarum furtim cuniculos inueniat latebrarum, ne quod à nobis in vrbe extinguitur, tenebrosis apud vos radicibus seminetur. Plurimos impietatis Manichææ sequaces & doctores in vrbe inuestigatio nostra repperit, vigilantia diuulgauit, autoritas & censura coërcuit, quos potuimus emendare, correximus, & ut damnarent Manichæum cum prædicationibus & disciplinis suis, publica in ecclesia professione, & manus suæ subscriptione compulimus, & ita de voragine impietatis suæ confessos, pœnitentiam concedendo, leuauimus. Aliquantis vero, qui ita se demerferunt, ut nullum his auxiliantis posset remedium subuenire, subditi legibus, secundum Christianorum principum constituta, ne sanctum gregem sua contagione polluerent, per publicos iudices perpetuo sunt exilio relegati. Et omnia, quæ tam in scripturis, quam in occultis traditionibus suis habent prophana, vel turpia, ut nosset populus, quid refugeret, aut vitaret, oculis Christianæ plebis certa manifestatione probauimus, aded, ut ipse, qui eorum dicebatur episcopus, à nobis tentus, proderet flagitiosa, in suis mysticis quæ teneret, sicut gestorum vos series potest edocere. Ad instructionem enim vestram etiam ipsa direximus, quibus lectis, omnia, quæ à nobis deprehensa sunt, nosse poteritis. Et quia aliquantos de his, quos, ne absoluerentur, arctior reatus inuoluerat, cognouimus aufugisse, hanc ad dilectionem vestram epistolam misimus per acolythum nostrum, ut effecta certior sanctitas vestra, sollicitius agere dignetur, & cautius, nec vbi Manichææ peruer-
tatis

*al. in nullo his auxiliante medio possit subueniri

*al. teneret

A tatis homines plebes vestras facultatem lædendi, & huius sacrilegij possint inuenire doctores. Aliter enim nobis commissos regere non possumus, nisi hos, qui sunt perditores, & perditij, zelo fidei dominicæ persequamur, & à sanis mentibus, ne pestis hæc latius diuulgetur, seueritate qua possumus, abscindamus. Vnde hortor dilectionem vestram, obtestor, & moneo, ut qua debetis, & potestis, sollicitudine vigiletis ad inuestigandos eos, nec vbi occultandi se reperiant facultatem. Ut enim habeat à deo ingens remunerationis præmium, qui diligentius, quod ad salutem commissæ sibi plebis proficiat, fuerit executus, ita ante tribunal domini de reatu negligentia se non poterit excusare, quicumque plebem suam, contra sacrilegæ persuasionis authores, noluerit custodire. Data tertio Calend. Februarij, Theodosio XVIII. & Albino vv. CC. Conf.

EPISTOLA EIVSDEM AD *IVLIANVM EPI-
scopum Aquileien. quæ omnis cuiuslibet ordinis clericus, qui catholicam
deserens, hæreticæ communioni se miscuerit, & ad eccle-
siam conuersus fuerit, in eo gradu, quo erat,
sine promotione remaneat. C

*al. Ianuarium

Calippio & Ardabure consulibus, circa annum Christi, teste Cassiodoro CCCCXLIX. secundum autem Marianum Scotum, ad ueritatem euangelij CCCCLXVIII. iuxta uero Dionysij cyclum CCCCXLVI qui fuit pontificatus Leonis papæ annus octauus scripta fuit præsens epistola, similiter & sequens.

*al. Alypio

EPISTOLA III.

IEO episcopus vrbis Romæ *Iuliano Aquileien. episcopo. Lectis fraternitatis tuæ literis, vigorem fidei tuæ, quem olim noueram, agnouimus, congratulantes tibi, quod ad custodiam gregum Christi, pastorem curam vigilantem exequeris, ne lupi, qui sub specie ouium subintrarunt, bestiali scintilla, simplices quosque dilacerent, & non solum ipsi nulla correctione proficiant, sed etiam ea, quæ sunt sana corrumpant. Quod, ne viperea possit obtinere fallacia, dilectionem tuam duximus commoendandam, insinuantes, ad animæ periculum pertinere, si quisquam de his, qui à nobis in hæreticorum atque schismaticorum sectam delapsus, & se vtunque hæreticæ communionis contagione macularit, respiciens, in communionem catholicam sine professione legitimæ satisfactionis habeatur. Saluberrimum enim & spiritualis medicinæ utilitate plenissimum est, ut siue presbyteri, siue diaconi, aut cuiuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri volunt, atque ad catholicam fidem, quam iam pridem amiserant, rursus reuerti ambiunt, prius errores suos, & ipsos auctores errorum, damnari à se, sine ambiguitate fateantur, ut sensibus prauis etiam preempris, nulla sperandi superstit occasio, ne vllum membrum talium possit societate violari, quum per omnia illis professio propria cæperit obuiare. Circa quos etiam illam canonum constitutionem præcipimus custodiri, ut in magno habeant beneficio, si adempta sibi omni spe promotionis, in quo inueniuntur ordine, stabilitate perpetua maneat, si tamen iterata tinctio non fuerint maculati. Non leuem apud deum noxam incurrit, qui de talibus ad sacros promouendos ordines iudicari. Quod si cum grandi examinatione promotio conceditur inculpatis, multo magis non debet licere suspectis. Proinde dilectio tua, cuius deuotione gaudemus, iungat curam suam dispositionibus nostris, & det operam, ut circumspecte atque velociter impleantur, quæ ad totius ecclesiæ incolumitatem & laudabiliter digesta sunt & salubriter ordinata. Non autem dubitet dilectio tua, nos, si (quod non arbitramur) neglecta fuerint, quæ pro custodia canonum, & pro fidei integritate decernimus, vehementius commouēdos, quia inferiorum ordinum culpa, ad nullos magis referendæ sunt, quam ad desides, negligentes rectores, qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinam. Data pridie Calend. Iulij, Alypio & Ardabure vv. CC. Conf.

*al. Ianuarium

Math. 7. 6

1. q. 1. Si quis hæreticæ

1. q. 7. Saluberrimum

1. q. 1. Ois cui iussit. Et

cap. Si quis hæretic.

Et in decre. suo. lib. 3.

Dis. 37. Infe- riora culpæ

Epistola

COELESTINI PAPAE DECRETA
EPISTOLA QUARTA EIVSDEM

Tituli capitulorum sequentis epistola.

Quod prohibeatur in die Epiphaniae baptismum celebrari. **Cap. I**
Quod cuncta nobis per ordinem rerum, per incarnationem domini nostri salutis sacramenta digesta sunt. **II**
Quod in baptismo mors proueniat interfectione peccati, & sepulturam triduanam imitetur trina demersio, & ab aquis eleuatio sit, uelut resurrectio de sepulchro. **III**
Quod beatus apostolus Petrus in die pentecostes uirorum tria milia baptizauerit. **III**

Quod hac duo tempora, id est, pascha & pentecoste a Romanis pontificibus ad baptizandum praefixa sunt. **V**
Quod omni tempore, hi, qui necessitate mortis urgentur, id est, aegritudinis, obsidionis, persecutionis, naufragij, debeant baptizari. **VI**
Ut de Sicilia terni, semper annis singulis, de episcopis ad diem tertium Calendarum Octobrium, Romanam sociandi synodo indissimulenter occurrant. **VII**

25. q. 1. Diuini praecepti.

Ioan. 22. c.

EO Episcopus uniuersis episcopis per Siciliam constitutis, in domino salutem. Diuinis praeceptis, & apostolicis monitis incitatur, ut pro omnium ecclesiarum statu, impigro uigilemus affectu, ac, si quid usquam reprehensionis inueniatur obnoxium, celeri sollicitudine, aut ab ignorantiae imperitia, aut a praesumptionis usurpatione reuocemus. Monente enim dominicae uocis imperio, quo beatissimus apostolus Petrus trina repetitione mystica sanctionis imbuitur, ut Christi oues, qui Christum diligit, pascatur, ipsius sedis, cui per abundantiam diuinæ gratiae praesumus, reuerentia cohortamur, ut periculum desiderii, quantum possumus, declinemus, ne professio summi apostoli, qua se amatorem domini esse testatus est, uana inueniatur in nobis, quia negligenter pascens toties commendatum dominicum gregem, conuincitur summum non amare pastorem.

CAPITVLVM I.

*al. minus possit aequanimiter.

Luc. 1. d.

Luc. 2. a. b. c. d.

Matth. 2. a.

Luc. 2. f. g.

Quum ergo mihi, de charitatis uestrae actibus fraterna affectione sollicito, certis indicis innotuerit, vos in eo, quod inter sacramenta ecclesiae principale est, ab apostolica institutionis consuetudine discrepare, ita ut baptismi sacramentum numerosius in die Epiphaniae, quam paschali tempore celebretis, miror uos, uel praesores uestris tam irrationabilem nouitatem usurpare potuisse, ut, confuso temporis utriusque mysterio, nullam esse differentiam crederetis inter diem, quo adoratus est Christus a Magis, & diem quo resurrexit a mortuis. Quam culpam nullo modo potuisset incidere, si uide consecrationem honoris accepisset, inde legem totius obseruantiae sumeretis, & beati Petri apostoli sedes, quae uobis sacerdotalis mater est dignitatis, esset ecclesiasticae magistra rationis. A cuius uos regulis recessisse, minore posset aequanimitate tolerari, si aliqua commotionis nostrae increpatio praecessisset. Nunc autem quia non desperatur correctio, mansuetudo seruanda est. Et licet uix ferenda sit in sacerdotibus excusatio, quae praetendat inscientiam, malumus tamen & censuram necessariam temperate, & ratione uos apertissimae ueritatis instruere.

2 Semper quidem in aeterno consilio dei mansit, humani generis incommutabiliter praordinata reparatio, sed ordo rerum, per Iesum Christum dominum nostrum temporaliter gerendarum, in incarnatione uerbi sumpsit exordium. Unde aliud tempus est, quo, annuncian te angelo, beata Maria fecundanda se per spiritum sanctum credidit, & concepit, aliud, quo, salua integritate uirginis, puer editus, exultante gaudio caelestium ministrorum pastoribus indicatur, aliud, quo infans circumciditur, aliud, quo hostia pro eo legalis offertur, aliud, quo tres Magi, claritate noui syderis incitati, in Bethleem ab Oriente perueniunt & adorati paruulum mystica munerum oblatione uenerantur. Nec idem sunt dies, quibus impio Herodi, ordinata diuinitus in Aegyptum translatione, subtractus est, uel quibus ab Aegypto in Galilaeam, per sequutorem mortuo, reuocatus est. Inter has autem dispensationum uarietates, accedunt augmenta corporea, crescit dominus (sicut Euangelista testatur) profectibus aetatis & gratiae. Per dies paschae in templum Hierusalem cum parentibus uenit, & quum abesset societate redeuntium, sedens cum senioribus, & inter admirantes magistros disputans inuenitur, rationemque

ET EIVSDEM DECRETA.

A rationemque remansit suae reddens, quid est, inquit, quod me quaerebatis? nesciebatis, quod in his, quae patris mei sunt, oportet me esse? significans, eius se esse filium, cuius esset & templum. Iam uero quum in annis maioribus apertius declarandus, baptismum praecursoris sui Ioannis expetiit, quid deitatis eius remansit ambiguum, quando, baptizato domino Iesu, spiritus sanctus in columbae specie super eum descendit & mansit, audita de caelis patris uoce, dicentis: Tu es filius meus dilectus, in te bene complacui? Quae omnia ideo, quanta potuimus breuitate, perstrinximus, ut notum sit dilectioni uestrae, uniuersos dies Christi innumeris consecratos fuisse uirtutibus, & in cunctis eius actionibus sacramentorum mysteria coruscasse, sed aliter quaeque signis denunciari, aliter rebus impleri, nec quaecumque numerantur in operibus saluatoris, ad tempus pertinere baptismatis. Nam si etiam illa, quae post beati Ioannis lauacrum, a domino gesta cognouimus, sub indiscreto honore colamus, omnia tempora contintiuatis erunt deputanda festis, quia omnia sunt plena miraculis. Verum, quia spiritus sapientiae, & intellectus, ita apostolos, & totius ecclesiae erudiuit magistros, ut in Christiana obseruantia nihil inordinatum, nihil pateretur esse confusum, discernendae erant causae solennitatum, & in omnibus institutis patrum, principumque nostrorum rationabilis seruanda discretio, quia non aliter unus grex, & unus pastor sumus, nisi quemadmodum Apostolus docet. Id ipsum dicamus omnes. Simus autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia.

3 Quauis ergo & illa, quae ad humilitatem, & illa quae ad gloriam pertinent Christi, in unam concurrant, eandemque personam, totumque quicquid in illo, & uirtutis diuinæ est, & infirmitatis humanae, ad nostrae reparationis tendat effectum, proprie tamen in morte crucifixi, & in resurrectione ex mortuis, potentia baptismatis nouam creaturam condit ex ueteri, ut in renascentibus, & mors Christi operetur, & uita, dicente beato apostolo Paulo: An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate uitae ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus. Et caetera, quae latius magister

D gentium, ad commendandum sacramentum baptismatis, disputauit, ut appareret ex huius doctrinae spiritu regenerandis filius hominum, & in dei filios adoptandis, illum diem esse, & illud tempus electum, in quo, per similitudinem, formamque mysterij, ea quaerantur membris, quae in ipso capite sunt gesta congruere, dum in baptismatis regula, & mors interuenit, interfectione peccati, & sepulturam triduanam imitatur trina demersio, & ab aquis eleuatio, resurgentis ad instar est de sepulchro. Ipsa igitur operis qualitas docet, celebranda generaliter gratiae eum esse legitimum diem, in quo orta est, & uirtus muneris, & species actionis. Ad cuius rei confirmationem plurimum ualet, quod ipse dominus Iesus Christus, posteaquam resurrexit a mortuis, discipulis suis, in quibus omnes ecclesiarum praefules docebantur, & formam, & potestatem tradidit baptizandi, dicens: Euntes ergo nunc, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. De quo utique eos etiam ante passionem potuisset instruere, nisi proprie uoluisset intelligi, regenerationis gratiam ex sua resurrectione coepisse. Additur sane huic obseruantiae, etiam pentecostes ex aduentu spiritus sancti consecrata solennitas, quae de paschalis festi pendet articulo. Et cum ad alios dies alia festa pertineant, haec semper ad eum diem, qui resurrectione domini est insignis, occurrit, porrigens quodammodo auxiliantis gratiae manum, ut hi, quos a die Paschae, aut molestia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut navigationis difficultas interclusit inuitos, aut quibuslibet necessitatibus impeditos, desiderij sui effectum dono spiritus sancti consequantur. Ipse enim unigenitus dei in fide credentium, & in uirtute operum nullam inter se & spiritum sanctum uoluit esse distantiam, quia nulla est diuersitas in natura, dicens: Ego rogabo patrem, & aliorum paracletem dabit uobis, ut uobiscum sit in aeternum, spiritum ueritatis. Et iterum: Paracletus autem spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille uos docebit omnia, & suggeret uniuersa, quaecumque dixi uobis. Et iterum: Cum uenerit ille spiritus ueritatis, ille diriget uos in omnem ueritatem. Cum itaque ueritas Christus sit, & spiritus ueritatis, spiritus sanctus, nomenque paracleti utriusque proprium, non dissimile est festum, ubi unum est sacramentum.

E **4** Hoc autem nos, non ex nostra persuasione defendere, sed ex apostolica autoritate seruare, satis idoneo probamus exemplo, sequentes beatum apostolum Petrum, qui in eo die, quo omnem

Matth. 3. d
Luca. 3. c

1. Cor. 15.

De eod. dist.
4. Proprie in morte
Roma. 6. a

*al. quae geruntur in membris, his, quae in ipso sunt cap. gestac. 6. g. uent.

Matth. 28. d

*al. ad uos, uel ad eos

Ioan. 14. b
Ioan. 14. d
Ioan. 16. c
Ioan. 14. a
Ioan. 19. c

De eod. dist.
4. Proprie in morte

*al. populorum omnem credentium numerum, promissus spiritus sancti repleuit aduentus, trium milium *populum, sua predicatione conuersum, lauacro baptismatis consecrauit. Quod sancta scriptura, quae apostolorum actus continet, fidei historia docet, dicens: His auditis compuncti sunt corde, & dixere ad Petrum, & ad reliquos apostolos. Quid faciemus, viri fratres? Petrus vero ait ad illos: Pœnitentiã, inquit, agite, & baptizetur vnusquisq; vestrum in nomine Iesu Christi, in remedia peccatorum, & accipietis donum spiritus sancti. Vobis enim repromissio est, & filiis vestris, & omnibus, qui longe sunt, quoscuq; aduocauerit dominus deus noster. Aliis etiã verbis pluribus testificatus, exhortabatur eos, dicens: Saluamini à generatione ista praua. Qui ergo receperunt sermonem eius, baptizati sunt, & appositæ sunt in illa die animæ circiter tria milia.

Dec. dist. 4. Duo tempora. Vnde quia manifestissime patet, baptizandis in ecclesia electis, hæc duo tempora (de quibus H loquuti sumus) esse legitima, dilectionem vestram monemus, vt nullos alios dies huic obseruantie misceatis.

*al. mystica & rationalibus. Quia, etsi sunt alia quoq; festa, quibus multa in honorem dei reuerentia debeatur, principalis tamen, & maximi sacramenti custodienda nobis est *mysticæ rationis exceptio, nõ interdicta licentia, qua in baptismo tribuendo quolibet tempore periclitantibus subuenitur. Ita enim ad has duas festiuitates conexas sibi met, atq; cognatas incolumium, & in pacis securitate degentium, libera vota differimus, vt in mortis periculo, in obsidionis discrimine, in persecutionis angustiis, in timore naufragij, nullo tempore, hoc vere salutis singulare remedium cuiquam denegemus. Si quis aut Epiphaniæ festiuitate, quæ in suo ordine debito honore veneranda est, ob hoc existimat privilegium habere baptismatis, quia hoc quidam putant, qd in eadẽ die dominus ad baptismum sancti Ioannis accesserit, sciat illius baptismi aliam gratiam, aliam fuisse rationem, nec ad eandem pertinuisse virtutem, qua per spiritum sanctum renascuntur, de quibus dicitur, Qui nõ ex sanguinibus, neq; ex voluntate carnis, neq; ex voluntate viri, sed ex deo nati sunt. Dominus enim nullius indigens remissione peccati, nec quærens remedium renascendi, sic voluit baptizari, quomodo voluit circumcidi, hostiamq; pro se emundationis offerri, vt qui factus erat ex muliere (sicut Apostolus ait) fieret & sub lege, quã non venerat solvere, sed adimplere, & implendo finire, sicut beatus Apostolus prædicat, dicens: Finitis autem legis Christus ad iustitiã omni credenti. Baptismi autem sui in se condidit sacramentum, quia in omnibus primatum tenens, se docuit esse principium. Et tunc regenerationis potentiam sanxit, quando de latere ipsius profuxerunt sanguis redemptionis & aqua baptismatis. Sicut ergo vetus testamentum testificatio fuit noui, & lex per Moysen data est, gratia autem & veritas per Iesum Christum facta est, sic diuersa sacrificia vnam hostiam præformarunt, & multorum agnorum occiso illius immolatione finita est, de quo dicitur: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Sic & Ioannes, non Christus, sed Christi præuius, non sponsus, sed sponsi amicus fuit ad eum fidelis, & non sua quærens, sed quæ Iesu Christi, vt se prostitueret, ad soluenda calcamenta pedum eius indignum, quoniam ipse quidem baptizaret in aqua in pœnitentiã, ille autem baptizaturus esset in spiritu sancto & igni, qui duplici potestate & vitam redderet, & peccata consumeret. His itaque, fratres, tot tantisq; existentibus documentis, quibus, omni ambiguitate submotã, euidenter agnoscitis, in baptizandis electis, qui secundum apostolicam regulam, & exorcismis scrutandi, & ieiuniis sanctificandi, & frequentibus sunt prædicationibus imbuendi, duo tantum tempora, id est, pascha & pentecoste esse seruanda. Hoc vestræ indicimus charitati, vt ab apostolicis institutis nullo ulterius recedatis excessu. Quia inultum post hæc esse non poterit, si quisquam apostolicas regulas in aliquo crediderit negligendas.

In dec. luo. lib. 1. de cõf. dist. 4. Duo aut tempora Nicæ. cõc. 6. 5 Quare illud primitus pro custodia concordissimæ vnitatis exigimus, vt quia saluberrime à sanctis patribus constitutum est, binos in annis singulis, episcoporum debere esse conuentus, terni semper ex vobis ad diem tertium Calendarum Octobrium Romam, fraterno concilio sociandi, *occurrant & indissimulante à vobis hæc consuetudo seruetur. Quoniam adiuuante gratia dei, facilius poterit prouideri, vt in ecclesiis Christi nulla scandala, nulli nascantur errores, quum coram beatissimo apostolo Petro semper in communionem tractatum fuerit, vt omnia instituta, canonumq; decreta apud omnes domini sacerdotes inuolata permaneant. Hæc autem quæ vobis, inspirante domino, insinuanda credidimus, per fratres & coepiscopos nostros, *Bachillum atque Paschasium, ad vestram volumus notitiam peruenire. Quibus referentibus, cognoscamus, quã reuerenter à vobis apostolicæ sedis instituta seruentur. Data XII. Calend. Nouemb. Alypio & Ardabure viris clarissimis.

*al. indissimulante cõcurrant, qd vtiq; laboriosum non est, si vicissim iter vos hæc cõsuetudo seruetur. Quoniam *al. V acillu

Epistola

EPISTOLA QUINTA EIVSDEM ad Dorum Beneuentanum episcopum.

Posthumiano & Zenone consulis circa annum Christi (teste Cassiodoro) CCCCL. Secundum Marianum Scotum, ad veritatem euangelij. CCCCLXIX. iuxta vero cyclum Dionysij CCCCLVII. qui fuit pontificatus Leonis papæ annus nonus, scripta est præsens epistola similiter & sequens.

B V D I C I V M, quod de te sperabamus, dolemus esse frustratum, quando, ea te commisisse perspiciamus, quæ omnem ecclesiasticæ sanctionis regulam culpabili nouitate fœdarent, cum plenissime noueris, quanta solitudine per omnes domini ecclesias paternorum velimus canonum præcepta seruari, & hanc maxime curam ad sacerdotes vniuersarum plebium pertinere, vt sanctarum constitutionum regulæ nullis corrumpantur excessibus. Vnde miramur te, quem autoritatum apostolicæ sedis obseruantissimum esse conuenerat, tam negligenter, ac potius insolenter egisse, vt traditarum tibi legum non custos, sed transgressor existeres. Libello etenim Pauli presbyteri tui, qui in subditis habetur, cognouimus, apud te nouo ambitu, fœdoq; colluuiio presbyterij ordinem fuisse turbatum, ita vt vnus festina, & immatura proeectio quædam eorum delectio facta sit, quos ætas commendabat, & nulla culpa minuebat. Quod si ambientis intentio, aut imperitia fauentium studia id, quod nunquam habuit consuetudo, poscebant, vt incipiens emeritis, & nouellus præferretur antiquis, tuæ fuerat industria, atque doctrinæ, vt iniuste petentium desideria rationabili autoritate cohiberes, ne quem in sacerdotali propere prouehebas honore, ad iniuriam eorum, quibus ociabatur, inciperet. Miror, *qui si fieret, dum in illo non humilitatis virtus, sed elationis vitium roboraretur. Neque enim ignorabas dixisse dominum, quod qui se humiliat, exaltabitur, qui vero se exaltat, humiliabitur. Eundemq; dixisse, vos autem quæritis, de pusillo crescere, & de honore maiores esse. Vtrunq; enim inordinatum, vtrunq; præposterum est, & omnis laborum fructus aufertur, omnis meritorum mensura vacuatur, si tantum quis assequitur dignitatis, quantum adulationis obtinuit, vt cupiditas eminendi non solū superbientem minuatur, sed etiam conuiuentem: Si vero (vt asseritur) primi, secundiq; presbyteri, circa Epicarpium sibi met præponendum, tam huic assentatio fuit, vt illum cum sui dedecore poscerent honorari, nec hoc quidem illis, proprio se iudicio deicientibus, tribui debuit, quod volebant, cui tam misere voluntati te dignius fuerat obuiare, quàm cedere. Deformis autem, & ignaua subiectio bene sibi consciis, & non irritam facientibus gratiam dei, præiudicare nõ potuit, vt primatus suos quocunq; commercio in alterutrum transferentes, subsequentiu suorum minuerent dignitatem, * & quem vltimum sibi anteposuerant, ceteris præemineret.

*al. qui Lucæ. 14. c. 13. c.

E Prædicti igitur presbyteri, qui indignos se honoris sui ordine sunt professi, licet priuari etiã sacerdotio mererentur, tamen vt eis pro apostolicæ sedis pietate parcatur, vltimi inter omnes ecclesiæ presbyteros habeantur. Et vt iudicij sui sententiam ferant, inferiores etiam illo erunt, quem propria sententia sibi met prætulere, ceteris omnibus presbyteris in eo ordine permanentibus, quem vnicique ordinationis suæ tempus ascriptis: Nec quisquam, præter prædictos duos, imminutæ dignitatis patiatur iniuriam, sed in eorum statum tantummodo hoc recurat opprobrium, qui nouello & immature ordinato, inferiores fieri elegeret, vt illã euangelicam sententiam ad se sentiant pertinere, qua dicitur, quo iudicio iudicaueritis, iudicabitur de vobis, & qua mensura mensi fueritis, eadem remetietur vobis. Paulus vero presbyter ordinem suum, de quo laudabili firmitate non cessit, obtineat. Nec ulterius aliquid in cuiusquam præsumatur iniuriam, ita vt dilectio tua, quam nõ immerito tota facti huius pulsat inuidia, hoc saltem remedio curare se properet, vt sine dissimulatione hæc quæ decernimus, tradantur effectui, ne si iterato ad nos imploratio iuxta confugerit, necesse sit seuerius commoueri, cum his, quæ male sunt facta, correctis, malimus redintegrare disciplinam, quàm auerere vindictam. Exequutionem vero præceptionum nostrarum fratri, & coepiscopo nostro Iulio commississe nos noueris, vt omnia illi, quemadmodum constituimus, roborentur. Data *Idus Martij, Posthumiano viro clarissimo consule.

*al. vij. Id.

Epistola

EPISTOLA SEXTA.

*al. literis

EO episcopus. Ad notitiam nostram tuæ dilectionis *Epistola retulisti, quod Nestoriana hæresis quorundam rursus studiis pullularet. Sollicitudinē tuam ex hac parte nobis placuisse, rescripsimus, quoniam index animi tui est sermo, quem sumpsimus, Vnde non ambigimus authorem catholicæ fidei dominum tibi in omnibus affuturum. Nos autem cum plenius, quorum hoc *improbitate fiat, potuerimus agnoscere, necesse est, auxiliante domino providere, quatenus nefandum virus dudumq; damnatum, radicitus possit extingui. Deus te custodiat incolumem dilectissime fili. Datum Calendas Iunij, Posthumiāno & Zenone. vv. cc. Conf.

*al. prauitate vel impotantate

EPISTOLA SEPTIMA.

Asterio & Protogene consulibus, circa annum Christi (teste Cassiodoro) CCCCLI. secundum Marrianum Scotum, ad ueritatem euangelij CCCCLXX. iuxta autem Dionysij cyclum CCCCLVIII. qui fuit Leonis papæ pontificatus annus decimus, hæc epistola scripta est, similiter & uiginti sequentes.

EO Theodosio Augusto. Quantum præsidij dominus ecclesiæ suæ in fide uestræ clementiæ præpararit, his etiam literis, quas ad me misisti ostenditur, ut uobis non solum regium, sed etiam sacerdotalem animum inesse gaudeamus. Siquidem præter imperiales & publicas cûras, piissimam sollicitudinem Christianæ religionis habetis, ne scilicet in populo dei, aut schismata, aut hæreses, aut vlla scandala conualescant, quia tunc est optimus regni uestri status, quando sempiternæ & incõmutabili trinitati vnus deitatis confessione seruitur. Quid autem in Constantinopolitana ecclesia perturbationis acciderit, quod ita fratrem & coepiscopum nostrum Flavianum potuerit commouere? ut Eutychem presbyterum communionem priuaret, nondum potuimus euidenter cognoscere. Quamuis enim prædictus presbyter ad sedem apostolicam per libellum doloris sui querimoniam miserit, breuiter tamen aliqua prælibauit, asserens se Nicænæ synodi constituta seruantem frustra in fidei diuersitate culpatum, Eusebij autem episcopi accusatoris eius libellus, cuius exemplaria ad nos prædictus presbyter misit, de obiectionis euidentia nihil habebat. Sed cum presbyter hæreseos crimen intenderet, quem tamen nostrum sensum arguerit, nõ euidenter expressit, quanuis & ipse episcopus Nicænæ synodi profiteatur in hac re se esse decretis, propter quod non habuimus, vnde aliquid diceremus. Et quia causæ meritum, fidei ratio, & laudabilis sollicitudo uestræ pietatis exegit, necesse est, iam locum subreptionibus non patere, sed prius de quibus eum æstimat arguendum instrui nos oportet, ut possit de bene cognitis congrue iudicari. Ad prædictum autem episcopum dedi literas, quibus mihi displicere cognosceret, quæ ea quæ in tanta causa gesta fuerant, etiam nimio silentio reticeret, cum studere debuerit primitus nobis cuncta referare. Quem credimus, vel post admonitionem omnia ad nostram notitiam relaturum ut in lucem ductis his, quæ adhuc videntur occulta, id quod euangelicæ & apostolicæ doctrinæ conuenit, iudicetur. Data ad Calend. Martias, Asterio & Protogene Consulibus.

Epistola eiusdem ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum, ubi querit, cur Eutyches à communionem ecclesiæ fuerit separatus.

EPISTOLA OCTAUA.

*al. sancta & laudabili fide

DILECTISSIMO fratri Flauiano episcopo, Leo episcopus. Cum Christianissimus & clemētissimus Imperator *sanctæ & laudabilis fidei, pro ecclesiæ catholicæ pace sollicitus ad nos scripta transmiserit, de his, qui apud vos perturbationis strepitum mouerant, miramur fraternitatem tuam, quicquid illud scandali fuerit, nobis silere potuisse, & non potius procurasse, ut primitus nos insinuatō magis tuæ relationis instrueret, ne de rerum

A de rerum gestarum possemus fide ambigere. Accepimus enim libellum Eutychetis presbyteri, qui se queritur accusante Eusebio episcopo immerito communionem priuatum, maxime cum euocatum se affuisse testetur, nec sui præsentiam denegasse, adeo ut in ipso iudicio libellum appellationis suæ se asserat obtulisse, nec tamen fuisse susceptum, qua ratione compulsus sit, ut contestatorios libellos in Constantinopolitana vrbe proponeret. Quibus rebus intercedentibus, necdum agnoscimus, qua iustitia à communionem ecclesiæ fuerit separatus. Sed respicientes ad causam facti tui nosse volumus rationem, & usque ad nostram notitiam cuncta deferri, quoniam nos, qui sacerdotum domini matura volumus esse iudicia, nihil possumus, incognitis rebus, in cuiusquam partis præiudicium definire, priusquam vniuersa, quæ gesta sunt, veraciter audiamus. Et ideo fraternitas tua per idoneam maxime, aptamq; personam plenissima nobis relatione significet, quid contra antiquam fidem nouitatis emerferit, quod saueriori sententia dignum fuerit vindicari. Nam & ecclesiastica moderatio, & religiosa piissimi principis fides multam nobis sollicitudinem Christianæ pacis* indicunt, ut autputatis dissensionibus, fides catholica inuiolata seruetur, & his, qui praua defendunt, ab errore reuocatis, nostra autoritate, quorum fides probata fuerit, muniatur. Nec aliqua poterit ex hac parte difficultas afferri, cum memoratus presbyter libello proprio sit professus, paratum se esse ad corrigendum, si quid in se inuentum fuerit quod reprehensione sit dignum. **C** Decet enim in talibus causis hoc maxime prouideri, ut sine strepitu concertationum, & charitas custodiatur, & veritas defendatur, frater charissime. Et ideo quia dilectio tua de tanta causa nos videt necessario esse sollicitos, quàm plenissime, & lucide, vniuersa nobis, quod ante facere debuit, indicare festinet, ne inter assertiones, partium, aliqua ambiguitate fallamur, & dissensio, quæ in suis initiis abolenda est, nutriatur, cum in corde nostro ea obseruantia, deo inspirante, permaneat, ne constitutiones venerabilium patrum diuinitus roborata, & ad soliditatem fidei pertinentes, praua cuiusquam interpretatione violentur. Deus te custodiat incolumem, frater charissime. Datum. xij. Calend. Maij, Asterio, & Protogene uiris clarissimis consulibus.

*al. inducunt vel indicant

RESCRIPTVM FLAVIANI EPISCOPI Constantinopolitani, ad sanctissimum Leonem papam vrbis Romæ.

De subdoli hostis insidijs.	I De blasphemijs Eutychetis.	III
De fraudulenta subtilitate hereticorum.	II De excommunicatione eius iustissima.	IIII

CAPITVLVM I.

DOMINO beatissimo, & deo amabili patri, Leoni Flavianus in domino æternam salutem. Nulla res diaboli venena compescit, nec continet mortiferas eius sagittas. Sursum enim, atque deorsum peruolans, querit, quos possit occidere, quos possit superare, quos possit deuorare: Propter quam rem vigilandum est, & orationibus à deo obtinendum, ut fatuas inquisitiones euitare possimus. Decet enim sequi patres nostros, nec commutare definitionem eorum perpetuam, quorum regulam secundum sacras scripturas esse didicimus. Depositis ergo fletibus, & lachrymis (quas incessanter fundo, quia sub me celerus degens, inuasus est à fero dæmone, & non potui eum liberare, nec auferre à tali lupo, qui animam meam pro illo paratus eram ponere) quomodo raptus sit, quomodo resiliit à proposito diuino, & ad illum cucurrit, qui perdere consuevit, præcepta patrum* declinans, & constituta eorum despiciens, iam incipio enarrare.

*al. dedignans

2 Sunt enim quidam veste sua oues significantes, interius lupi rapaces, quos ex fructibus eorum debemus agnoscere. Isti prima fronte videntur esse de numero nostro, sed non sunt de numero nostro. Si enim de numero nostro, essent, nobiscum mansissent. Quando autem cœperunt assumere impietatē, illud, quod prius occultabatur in illis, aperitur, & dolus t omnis

omnis sit omnibus manifestus. Inveniuntur autem infirmæ fidei homines, & qui diuinas lectiones nesciunt, & secum eos in perditionem præcipitant, dissipantes, & vituperantes, patrum disciplinas, & reliquas sanctas scripturas ad suam perditionem, quos quidem debemus præuidere, & à quibus multum oportet cauere, ne in malitia sua aliqui occupati, concendant de sua firmitate. Exacuerunt enim linguam suam, quasi serpentes, & venenum in labiis habent, quasi aspidēs. De his, hæc propheta clamauit.

3 Talis inter nos Eutyches emerfit quondam presbyter, & archimandrites, qui quasi nostræ religionis sectam sapiebat, & hanc præferebat. Nestorij autem impietatem confirmabat, & succingebatur. pro Nestorio militare in pugna, quæ contra Nestorium parabatur. Trecentorum autem decem, & octo, sanctorum patrum de fide expositionem factam, & sanctæ memoriæ Cyrilli epistolam scriptam ad Nestorium, vel ad similes eius, quibus omnes assenserunt, tentauit euellere, antiquam impij Valentini, & Apollinaris reparans sectam, & non timuit præceptum regis veri dei, dicentis: Quicumque scandalizauerit vnum de pusillis istis, expedit ei, vt mola asinaria alligetur collo eius, & demergatur in profundum maris. Verrecundiam autem omnem eius perfidia abiecit, & quam gerebat infidelitatis pellem excutiens, in sancta synodo asserbat instanter, dicens: Dominum nostrum Iesum Christum non oportere confiteri de duabus naturis post humanam susceptionem, cum à nobis vnus substantiæ, & vnus personæ, cognoscatur, neq; carnem domini coessentialē nobis subistere, tanquam ex nobis susceptam & coadunatam dei verbo secundum substantiam, sed dicebat virginem quidem quæ eum genuit, secundum carnem consubstantialem nobis esse. Ipsum autem dominum non suscepisse ex ea carnem consubstantialem nobis, & corpus domini non esse quidem corpus hominis, humanum vero corpus esse, quod est ex virgine, omnium patrum expositionibus contraria sentiens.

4 Sed ne multa dicens, longam faciam epistolam, olim, quicquid egerimus, misimus ad beatitudinem vestram literas, quibus literis docuimus, & presbyterio illum esse nudatum, quia sic captus est, & iussimus, cum monasteriis nullam habere rationem, & exclusimus eum à communione nostra, vt sanctitas vestra hoc cognoscens, quod circa illum actum est, omnibus episcopis, sub beatitudine vestra degentibus, manifestare dignetur illius impietatem, ne nescientes aliqui, quid ille senserit, quasi ad orthodoxum vel per literas, vel per aliquam coniunctionem loquantur.

*al. reliquit
*al. quasi aspidēs linguas suas, de quibus propheta clamar, Acuerunt linguas &c.
*al. capiebat
*al. proferebat
*al. quidem impietati resistens & pugnam &c. Matth. 18.4 Marci. 9.5

*al. consubstantiam

*al. in monasterio

EPISTOLA EIVSDEM AD THEODOSIUM Augustum. IX.

PRO integritate fidei catholicæ Christianissimum principem conuenit esse sollicitum, & hoc indefessis precibus diuinam misericordiam posco, vt cordi vestro, id quod est veritatis inspiret, neq; falli vos in aliquo humanarum calliditatum æmulatione patiat. A me autem, atq; ab omnibus catholicis sacerdotibus, quæ euangelicæ fidei pietas defendat, satis plene ac lucide literis meis (quas elementiam vestram iam dudum per famulum vestrum Epiphanium tribunum, qui pro hac causa missus est) arbitror vos accepisse. Ratum est nec ambigi potest, hoc nos purissime credere, hoc constanter asserere, quod etiã venerandi patres, quondam apud Nicæam congregati, secundum fidem symboli credendum & confitendum sacratissima autoritate sanxerunt. Nos enim, venerabilis Imperator, sicut Nestorij dogma peruersum merito anathematizauimus, ita iuste etiam horum impietatem, qui veritatem carnis nostræ negant, à domino Iesu Christo susceptam esse, damnamus. Vnde si pietas vestra suggestioni, ac supplicationi nostræ dignetur annuere, vt intra Italiam haberi iubeatis episcopale concilium, cito (auxiliante deo) poterunt omnia scandala, quæ in perturbationem totius ecclesiæ sunt commota, rescari, vt per vniuersum regnum vestrum catholicæ fidei integritate seruata, & pacem Christianam manere, & vestram apud deum crescere gloriam gaudeamus. Data. viij. Calend. Iunias, Asterio, & Protogene conf.

Rescriptum

RESCRIPTVM LEONIS PAPAE AD FLAUIANUM Constantinopolitanum episcopum contra Eutychetis perfidiam & hæresim. Epistola. X.

Quod ignorantia sanctarum scripturarum Eutychem hereticum fecerit. I
Contra eos, qui in duos filios dispensationis dominicæ mysterium scindere moliantur. II
Contra eos, qui passibilem diuinitatem unigeniti filij dei audent asserere. III
Contra eos, qui in duas naturas Christi temperamentum, uel confusionem, argumentantur. IIII
Contra eos, qui celestem, aut alterius cuiusq; substantiæ existere formam serui, quam ex nobis assumpsit, insaniendo asserunt. V
Contra eos, qui duas quidem ante adunationem naturas domini delirant, unam uero post adunationem confingunt. VI

CAPITVLVM I.

LEO episcopus dilectissimo fratri Flauiano Constantinopolitano episcopo. Lectis dilectionis tuæ literis, quas miramur fuisse tam seras, & gestorum episcoporum ordine recensito, tandem quid apud vos scandali contigerit, atq; contra integritate fidei exortum fuisset, agnouimus, & quæ prius videbantur occulta, nunc nobis reuera patuerunt. Quibus Eutyches qui presbyterij nomine honorabilis videbatur, multum imprudens, & nimis imperitus, ostenditur, vt etiam de ipso dictum sit à propheta. Noluit intelligere, vt bene ageret, iniquitatem mediratus est in cubili suo. Quid aut iniquius, quam impia sapere, & sapientioribus doctioribusq; non credere? Sed in hanc insipientiam cadunt, qui cum ad cognoscendam veritatem aliquo impediuntur obscuro, non ad propheticas voces, non ad apostolicas literas, nec ad euangelicas auctoritates, sed ad semetipsos, recurrunt. Sed ideo magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuerunt. Quam enim eruditionem de sacris noui & veteris testamenti paginis acquisiuit, qui nec ipsius quidem symboli initia comprehendit? Et quod per totum mūdum omnium regeneratorum voce depromitur, istius adhuc senis corde non capitur.

2 Nesciens igitur quid deberet de verbi dei incarnatione sentire, nec volens ad promerendum intelligentiæ lumen, in sanctarum scripturarum latitudine laborare, illam saltem communem, & indiscretam confessionem sollicito apprehendisset auditu, qua fidelium vniuersitas profitetur, credere se in deum patrem omnipotentem, & in Iesum Christum filium eius vnicum dominum nostrum, qui natus est de spiritu sancto, & Maria virgine. Quibus tribus sententiis omniū fere hæreticorum machinæ destruitur. Cum enim deus omnipotens creditur, pater sempiternus, eidem filius demonstratur, in nullo à patre differens, quia de deo deus, de omnipotente omnipotens, de æterno natus est coæternus, nō posterior tempore, non inferior potestate, nō dissimilis gloria, non diuisus essentia, idem vero sempiterni genitoris vnigenitus, sempiternus natus est de spiritu sancto, & Maria virgine. Quæ natiuitas tēporalis illi natiuitati diuinæ, & sempiternæ nihil minuit, nihil cōtulit, sed totam se reparando homini, qui erat deceptus, impendit, vt & mortē vinceret, & diabolus, qui mortis habebat imperium, sua virtute destrueret. Non enim superare possemus peccati, & mortis auctorem, nisi naturā nostram ille susciperet, & suam faceret, quem in peccatum contaminare, nec mors potuit derinere. Conceptus quippe est de spiritu sancto, intra vterum matris virginis, quæ ita illum, salua virginitate, edidit, quem admodum, salua virginitate, concepit. Sed si, de hoc Christianæ fidei, fonte purissimo syncerum intellectum haurire non poterat, quia splendorem perspicuæ veritatis obæcatione sibi propria tenebrarat, doctrinæ se euangelicæ subdidisset, dicente Mattheo: Liber generationis Iesu Christi, filij Dauid, filij Abraham, apostolicæ quoq; prædicationis expetisset instructum, & legens in epistola ad Romanos: Paulus seruus Iesu Christi, vocatus apostolus, segregatus in euangelium dei, quod ante promiserat per prophetas suos, in scripturis sanctis, de filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem ad propheticas paginas piam sollicitudinem contulisset, & inuenisset promissionē dei ad Abraham, dicentis: In semine tuo benedicentur omnes gentes. Et ne de huius seminis proprietate dubitaret, secutus fuisset apostolum dicentem: Abraham dictæ sunt promissiones, & semini eius.

*al. ipudens
Psal. 35
24. 9. 3. quid aut iniquius
*al. obstaculo
*al. ex
*al. ex
*al. ex
Heb. 2.4
Math. 1.1
*al. instrumentum
Roma. 1.1
Gene. 22.4
Galat. 3.1
Galat. 3.16

t ij Non

E f. 7. e. Nō dicit, & feminibus, quasi in multis, sed quasi in vno, & semini tuo, quod est Christus, Esaie **G**
 quoque praedicationem interiore apprehendisset auditu dicentis: Ecce virgo in utero concipiet, & pariet filium, & *vocabitur nomen Emmanuel quod est interpretatum, nobiscum deus.
 *al. vocabit
 Esa. 10. a. Eiusdemque prophetae fideliter verba legisset: Puer natus est nobis, filius datus est nobis, cuius
 *al. hūeros
 *al. vocabit
 potestas super humerum eius, & *vocabitur nomen eius magni consilij, angelus, admirabilis, consiliarius, deus fortis, princeps pacis, pater futuri seculi. Nec frustratorie loquens, ita verbum diceret carnem factum, ut dicitur utero virginis Christus, haberet formam hominis, & non haberet materni corporis veritatem. An forte ideo putavit dominum nostrum Iesum Christum, non nostrae esse naturae, quia missus ad beatam Mariam angelus, ait: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius dei, ut quia conceptus virginis divini fuit operis, non de natura concipientis *fieret caro concepti: Sed non ita intelligenda est illa generatio singulariter mirabilis, & mirabiliter singularis, ut per nouitatem creationis proprietates remota sit generis, fecunditatem enim *virgini spiritus sanctus dedit, veritas autem corporis sumpta de corpore est. & edificante sibi sapientia domum, verbum caro factum est, & habitauit in nobis, hoc est, in ea carne, quam sumpsit ex homine, & quam *spiritu vitae rationalis animauit.
3 Salua igitur proprietate vtriusque naturae, & in vnam coeunte personam, suscepta est a maiestate humilitas, a virtute infirmitas, ab aeternitate mortalitas, & ad resoluendum conditionis nostrae debitum, natura inuolabilis naturae est vnita passibili, ut quod nostris remediis congruebat, vnus, atque idem mediator dei, & hominum, homo Christus Iesus, & mori posset ex vno, & mori non posset ex altero. In integra ergo veri hominis, perfectaque natura, verus natus est deus, totus in suis, est totus in nostris. Nostra autem dicimus, quae in nobis ab initio creator condidit, & quae reparanda suscepit. Nam illa, quae deceptor intulit, & homo, deceptus, admisit, nullum habere in saluatore vestigium. Nec quia communionem humanarum subiit infirmitatum, ideo nostrorum fuit particeps delictorum. Assumpsit formam serui, sine sordis peccati, humana augens, diuina non minuens, quia exinanitio illa, qua se inuisibilis visibilem praebuit, & creator, ac dominus omnium rerum vnus voluit esse mortaliū, inclinatio fuit miserationis, non defectio potestatis. Proinde qui manens in forma dei, fecit hominem, idem in forma
K
 serui, factus est homo. Tenet enim sine defectu proprietatem suam vtraque natura. *Et sicut formam serui, dei forma non adimit, ita formam dei, serui forma non minuit. Nam quia gloriabatur diabolus, hominem, sua fraude deceptum, diuinis caruisse muneribus, & immortalitatis dote nudatum, duram mortis subiisse sententiam, seque in malis suis quoddam de prauaricatoris consortio inuenisse solatium, deum quoque iustitiae exigente ratione, erga hominem, quem in tanto honore condiderat, propriam mutasse sententiam, opus fuit secreti dispensatione concilij, ut incommutabilis deus (cuius voluntas non potest sua benignitate priuari) primam erga nos pietatis suae dispensationem, sacramento occultiore, compleret, & homo, diabolicae iniquitatis versutia actus in culpam, contra dei propositum non periret.
4 Ingreditur ergo haec mundi infima filius dei, de caelesti sede descendens, & a paterna gloria non recedens, nouo ordine, noua natiuitate generatus. Nouo ordine, quia inuisibilis in suis, visibilis factus est in nostris. Incomprehensibilis voluit comprehendere. Ante tempora manens, esse coepit ex tempore. Vniuersitatis dominus seruilem formam, obumbrata maiestatis suae immensitate suscepit. Impassibilis deus, non dedignatus est esse homo passibilis, & immortalis mortis legibus subiaccere. Noua autem natiuitate generatus, quia inuolata virginitas concupiscentiam nesciuit, carnis materiam ministravit. Assumpta est igitur de matre domini natura, non culpa, nec in domino Iesu Christo, ex utero virginis genito, quia natiuitas est mirabilis, ideo *nostrae est naturae dissimilis. Qui enim verus est deus, idem verus est homo. Et nullum est in hac vnitate mendacium, dum inuicem sunt & humilitas hominis & altitudo deitatis. Sicut enim deus non mutatur miseratione, ita homo non consumitur dignitate. Agit enim vtraque forma cum alterius communionem, quod proprium est verbo scilicet, operante, quod verbi est, & carne exequente, quod carnis est. Vnum horum conuolat miraculis, aliud succumbit iniuriis. Et sicut verbum ab aequalitate paternae gloriae non recessit, ita caro naturam nostri generis non reliquit. Vnus enim idemque est, quod saepe dicendum est, vere dei filius, & vere hominis filius. Deus per id, quod in principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum. Homo per id, quod verbum caro factum est, & habitauit in nobis, Deus per id, quod omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.
 Homo

A Homo per id, quod factus est ex muliere, factus est sub lege. Natiuitas carnis manifestatio est humanae naturae. Partus virginis diuinus est virtutis indicium. Infantia paruuli ostenditur humilitate cuniarum. Magnitudo altissimi declaratur vocibus angelorum. Similis est rudimentis hominum, quem Herodes impius molitur occidere. Sed dominus est omnium, quem magi gaudentes veniunt suppliciter adorare. Iam cum ad praecursoris sui Ioannis baptismum veniret, ne lateret, quod carnis velamine tegetetur, vox patris de caelo intonans dixit: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit. Quem itaque sicut hominem, diabolica tentat astutia, eadem sicut deo angelica famulantur officia. Esurire, sitire, lassessere, atque dormire euidenter humanum est. Sed & de quinque panibus, quinque milia hominum satiare, & largiri Samaritanam aquam viuam, cuius haustus bibenti praestat, ne vltra iam sitiat, supra dorsum maris, plantis non subsidentibus ambulare, & elationes fluctuum increpata tempestate confesternere, sine ambiguitate diuinum est. Sicut ergo (ut multa praeteream) non eiusdem naturae est, flere miserationis affectu *amicum mortuum, & eundem remoto quatruiduanae aggeris sepulturae, ad vocis imperium excitare rediuuium, aut in ligno pendere, & in noctem (luce conuersa) omnia elementa tremefacere, aut clauis transfixum esse, & paradisi portas fidei lateronibus aperire, ita non eiusdem naturae est, dicere, ego & pater vnum sumus, & dicere, pater maior me est. Quamuis enim in domino Iesu Christo dei, & homine, vna persona sit, aliud tamen est, vnde in vtroque communis est contumelia, aliud vnde communis est gloria. De nostro enim illi est minor patre humanitas, de patre illi est aequalis, cum patre diuinitas.
C Propter hanc vnitatem personae, in vtraque natura intelligendam, & filius hominis legitur descendisse de caelo, cum filius dei carnem de ea virgine, de qua est natus, assumpserit. Et rursus, filius dei crucifixus dicitur, ac sepultus, cum haec non in diuinitate ipsa, qua vnigenitus, consubstantialis est patri, sed in naturae humanae fit infirmitate perpassus. Vnde vnigenitum filium dei crucifixum & sepultum, omnes etiam in simbolo confitemur secundum illud Apostoli dictum: Si enim cognouissent, nunquam dominum maiestatis crucifixissent. Cum autem ipse dominus noster, atque saluator, fidem discipulorum suis interrogationibus erudiret, quem, inquit, dicunt homines esse filium hominis: Cumque illi diuersas aliorum opiniones retexuissent, vos, ait, quem me esse dicitis? Vbi beatus Petrus, diuinitus inspiratus, & confessione sua omnibus gentibus profuturus, Tu es, inquit, Christus filius dei viui. Nec immerito beatus est pronuntiatus a domino, & a principali petra soliditatem & virtutis, traxit & nominis, qui per reuelationem patris eundem & filium dei est confessus, & Christum, quia vnum horum sine alio receptum non proderat ad salutem, sed aequalis erat periculi, dominum Iesum Christum aut deum tantummodo sine homine, aut sine deo solum hominem credidisse. Post resurrectionem vero domini, quae vtrique veri *hominis fuit, quia aliter non est resuscitatus, quam qui fuerat crucifixus & mortuus, quid aliud quadraginta diebus mora gestum est, quam ut fidei nostrae integritas ab omni caligine mundaretur? Colloquens enim cum discipulis suis, & cohabitans atque conuescens, & perrectari se diligenter curiososque contactu ab eis, quos dubietas perstringebat, admittens, ideo & clausis ad discipulos ianuis introibat, & flatu suo dabat spiritum sanctum, & donato intelligentiae lumine sanctorum scripturarum occulta pandebat. Et rursus, idem vulnus lateris, fixuras clauorum, & omnia recentissimae passionis signa monstrabat, dicens: Videte manus meas & pedes, quia ego sum. Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere, ut agnosceretur, in eo proprietates diuinae humanaeque naturae indiuidua permanere, & ita sciremus, verbum non hoc esse, quod carnem, & ut vnum dei filium & verbum confiteremur & carnem. Quo fidei sacramento Eutyches iste nimium aestimandus est vacuus, qui naturam nostram in vnigenito dei nec per humilitatem mortalitatis, nec per gloriam resurrectionis agnouit. Nec sententiam beati apostoli & euangelistae Ioannis expauit dicentis: Omnis spiritus, qui confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex deo est, & omnis spiritus qui soluit Iesum, ex deo non est, & hic est Antichristus. Quid autem est solvere Iesum, nisi humanam ab eo separare naturam, & sacramentum fidei, per quod vnum saluati sumus, imprudentissimis euacuare signentis? Caligans vero circa naturam corporis Christi, necesse est, ut etiam in passione eius eadem obsecratione desipiatur. Nam si crucem domini non putat falsam, & susceptum pro mundi salute supplicium verum fuisse non dubitat, cuius credit mortem, agnoscat & carnem. Nec diffiteatur nostri corporis hominem, quem cognoscit fuisse passibilem quoniam negatio verae carnis, negatio est etiam corporeae passionis. Si enim Christianam suscipit
 t iij fidem,

*al. vocabit
 Esa. 10. a.
 *al. hūeros
 *al. vocabit
 Luca. 6
 Esaie. 6. d.
 *al. fuerit
 *al. virginis
 Proner. 9. a
 Ioan. 1. b
 *al. spiritus

*al. forma
 serui, dei for
 mam nō ad
 imit, ita for
 ma dei, ser
 ui forma

*al. matri
 est natura

Ioan. 1. a
 Ioan. 1. b
 Ioan. 1. a
 Galat. 4. a

Math. 2. c
 Math. 2. b
 Math. 3. d
 Luca. 3. c
 Marci. 1. b
 Math. 4. a
 Ioan. 19. e
 Ioan. 4. a
 Ioan. 8. c
 Luca. 9. b
 Ioan. 4. a
 Math. 14. c
 Luca. 8. d
 *al. Lazari
 Ioan. 11. c
 Math. 27. d
 Luca. 23. f
 Ioan. 10. f
 Ioan. 14. d

1. Cor. 2. b

Math. 6. b. c

*al. corpo
 ris

Ato. 1. a
 Ioan. 20. g
 Ibidem. c
 Luca. 24. d
 Ioan. 20. f
 Luca. 24. f

1. Ioan. 4. a

Ioan. 19. f
*al. regene-
reus
1. Petri. 1. a
1. Ioh. 1. d
1. Ioh. 5. a. b

fidem, & à prædicatione euangelij sui non auertit auditum, videat, quæ natura transfixa clavis pependerit in crucis ligno, & aperto per militis lanceam latere crucifixi, intelligat, unde sanguis & aqua effluerint, ut ecclesia dei lauacro rigaretur, & poculo. Audiat & beatum Petrum apostolum prædicantem, quod sanctificatio spiritus per asperisionem fiat sanguinis Christi. Nec transitorie legat eiusdem apostoli verba, dicentis: Scientes, quod non corruptibilibus argento & auro redempti estis, de vana vestra conuersatione paternæ traditionis, sed precioso sanguine, quasi agni incontaminati & immaculati Iesu Christi. Beati quoque Iohannis apostoli testimonio non resistat, dicentis: Sed sanguis Iesu filij dei emundat nos ab omni peccato. Et iterum: Hæc est victoria, quæ vincit mundum fides nostra. Et quis est, qui vincit mundum, nisi qui credit, quoniam Iesus est filius dei: Hic est, qui venit per aquam & sanguinem Iesus Christus. Non in aqua solus, sed in aqua & sanguine. Et spiritus est, qui testificatur, quoniam Christus est veritas. Quia tres sunt, qui testimonium dant, spiritus, aqua & sanguis, & ij tres vnus sunt, & indiuidua manent, nihilque eorum à sui connexionem seingitur. Quia catholica ecclesia ac fide viuunt ac proficunt, ut in Christo Iesu, nec sine vera diuinitate humanitas, nec sine vera credatur humanitate diuinitas.

1. Ioh. 1. d
1. Ioh. 5. a. b

6 Quum autem ad interloquutionem examinis vestri Eutyches responderit, dicens: Confiteor ex duabus naturis fuisse dominum nostrum ante adunationem, post adunationem vero vnâ naturâ confiteor, miror tam absurdam, tamque peruersam eius professionem, nulla iudicantium increpatione reprehensam, & sermonem nimis insipientem, nimisque blasphemum, ita omissum, quasi nihil, quod offenderet, esset auditum, quum tam impie duarum naturarum ante incarnationem vnigenitus dei filius fuisse dicatur, quam nefarie, postquam verbum caro factum est, natura in eo singularis asseritur. Quod ne Eutyches ideo vel recte vel tolerabiliter assereret dictum, quia nulla vestra est sententia confutatum, dilectionis tuæ diligentiam commoneamus, frater charissime, ut si per inspirationem misericordie dei, ad satisfactionem causa perducitur, imprudentia hominis imperiti etiam ab hac sensus sui macula per te purgetur. Qui quidem (sicut gestorum ordo patefecit) bene coeperat à sua persuasionem discedere, quum, vestra sententia coarctatus, profiteretur se dicere, quod ante non dixerat, & ei fidei acquiescere cuius prius fuisset alienus. Sed quum, anathematizando, impio dogmati nolisset præbere consensum, intellexit eum fraternitas vestra in sua manere perfidia, dignumque esse, qui iudicium cõdemnationis exciperet. De quo si fideliter atque vtiliter dolet, & quam recte mota sit episcopalis authoritas, vel se reum cognoscit, vel si ad satisfactionis plenitudinem, omnia quæ ab eo male sunt sensa, viua voce & præsentis subscriptione damnauerit, non erit reprehensibilis erga correctum quantacumque miseratio. Dominus noster verus & bonus pastor, quia animam suam posuit pro ouibus suis, & qui venit animas hominum saluare, non perdere, imitatores nos vult esse suæ pietatis, ut peccantes quidem iusticia coerceret, conuersos autem misericordia non repellat. Tunc enim demum fructuosissime fides vestra defenditur, quando etiam à sectatoribus suis opinio falsa damnatur. Ad omnem vero causam pie ac fideliter exequendam fratres nostros Iulianum episcopum & Renatum presbyterum tituli sancti Clementis, sed & filium meum Hilarium diaconum vice nostra direximus. Quibus Dulcitiu notarium nostrum, cuius fides nobis est sæpe probata, sociauimus, confidentes affuturum diuinitatis auxiliu, ut is, qui erauerat, damnata sensus sui prauitate, saluetur. Deus te incolumem custodiat, frater charissime. Data Idibus Iunij, Asterio & Protogene conf. Era. cccclxxxvj.

*al. p. c. n. i. u.
dinem
Ioan. 10. b. c
Lucæ. 9. g

*al. deprehēditur

EPISTOLA XI. EIVSDEM LEONIS PPAE

ad Iulianum episcopum Coensem, contra Euty-
chenæ impietatis errorem.

*al. eos

ICET per nostros quos ab vrbe pro fidei causa direximus, plenissimas ad fratrem Flavianum literas miserimus, contra nimiam impietatis errorem, tamen quia per filium nostrum Basilium diaconem, scripta tuæ dilectionis accepimus, quæ multu nobis catholici sensus feruore placuerunt, etiã hanc paginã, quæ illis epistolis consonaret, adiecit, ut vnanimiter atque cõstanter, his qui euangelium Christi corrumpere cupiunt, resistatis, quoniam

A quoniam sancti spiritus in nobis atque in vobis vna est eruditio, eademque doctrina, quam quicumque non recipit, non est membrum corporis Christi, nec potest eo capite gloriari, in quo naturam suam asserit non haberi. Quid autem prodest imprudentissimo seni, Nestorianæ hæreseos nomine, eorum lacerare opinionem, quorum piissimam conuellere non potest fidem, quum quantum Nestorius à veritate discessit, deitatem verbi ab assumpti hominis substantia separando, tantu à recto tramite etiam iste desciscat, qui vnigenitum dei filium sic de vtero beatæ virginis prædicat natu, ut humani quidem corporis specie gesserit, sed humanæ carnis veritas verbo vnita non fuerit: De quo prodigio falsitatis, quis non videat, quæ opinionum monstra nascantur? Negator enim mediatoris dei & hominum, hominis Iesu Christi, necesse est, ut
B multis impietatis obimpleatur, eumque aut Apollinaris sibi vendicet, aut Valentinus vsurpet, aut Manichæus obtineat, quorum nullus in Christo humanæ carnis credidit veritatem. Quæ vtrique non recepta, non solum quod secundum carnem atque animam rationalem, qui erat in forma dei, manens idem in forma serui, homo natus est, denegatur, sed etiã, quod crucifixus est, & mortuus, ac sepultus, quodque die tertia à mortuis resurrexit, & quod ad dexteram dei patris sedens ad iudicandos viuos & mortuos, in eo corpore sit venturus, in quo est indicatus ad mortem, abnuitur, quia hæc redemptionis nostræ sacramenta vacuantur, si Christus veram veri hominis, totamque naturam suscepisse non creditur. An quia manifesta erant signa diuina, falsa dicentur documenta corporea, & testimonia vtriusque naturæ valebunt, ut creator intelligatur, non valebunt, ut creatura saluetur? Quod deitatis est, caro non minuit, quod carnis est, deitas non peremit. Idem enim & sempiternus ex patre, & temporalis ex matre, in sua virtute inuiolabilis, in nostra infirmitate passibilis. In deitate trinitatis cum patre & cum spiritu sancto, vnus eiusdemque nature, in susceptione autem hominis non vnus substantie, sed vnus eiusdemque personæ, ut idem esset diues in paupertate, omnipotens in abiectioe, impassibilis in supplicio, in morte immortalis. Nec enim verbum aut in carnem, aut in animam aliqua sui parte conuersum est, quum simplex & incommutabilis natura deitatis tota sit semper in sua essentia, nec damnum sui recipiens, nec augmentum, & sic assumptam naturam beatificans, ut glorificata, in glorificante permaneat. Cur autem inconueniens, aut impossibile videatur, ut videlicet verbum & caro & anima vnus Iesus Christus, & vnus dei, hominisque sit filius, si caro & anima, quæ dissimilia naturarum sunt, vnâ faciunt etiã sine verbi incarnatione personam, quum multo facilius sit, ut hanc vnitatem sui atque hominis, deitatis præstet potestas, quæ in substantiis suis obtineat solius humanitatis infirmitas: Nec verbu igitur in carnem, nec in verbum caro mutata est, sed vtrunque in vno manet, & vnus in vtroque est, non diuersitate diuisus, non permixtione confusus, nec alter ex patre, alter ex matre, sed idem aliter ex patre ante omne principium, aliter de matre in fine seculorum, ut esset mediator dei & hominum, homo Iesus Christus, in quo inhabitaret plenitudo diuinitatis corporaliter, quia assumpti, non assumptis prouectio est, quod deus illum exaltauit, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestiu, terrestriu, & infernorum, & omnis lingua cõfiteatur, quonia dominus Iesus Christus in gloria est dei patris. In eo vero quod Eutyches in episcopali suo iudicio ausus est dicere, ante incarnationem duas in Christo fuisse naturas, post incarnationem autem vnã necessariu fuerat, ut ad reddendu rationem professionis suæ, crebris atque sollicitis iudicium interrogationibus vrgeretur, ne tanquam inane aliquid præterflueret, quod non nisi de haustu venenatoru dogmatum apparebat effusum. Arbitror enim, talia loquentem hoc habere persuasum, quod anima, quam saluator assumpsit, prius in cœlis sit commorata, quæ de Maria virgine nasceretur, eamque sibi verbum in vtero copularet. Sed hoc catholice mentes, auresque non tolerant, quia nihil secum dominus de cœlo veniens, nostræ conditionis exhibuit, nec animam enim, quæ anterior extitisset, nec carnem, quæ non materni corporis esset, accepit. Natura quippe nostra non sic assumpta est, ut prius creata, post assumeretur, sed ut ipsa assumptione crearetur. Vnde quod in Origene merito damnatum est, qui animarum, atque equam corporibus in sererentur, non solum vitas, sed & diuersas fuisse asseruit adiones, necesse est, ut etiam in isto, nisi maluerit sententiam abdicare, plectatur. Natiuitas enim domini secundum carnem quantum habeat quædam propria, quibus humanæ conditionis initia transcendat, siue quod solus ex sancto spiritu ab inuiolata virgine sine concupiscentia carnis est conceptus, & natus, siue quod ita visceribus matris est æditus, ut & fecunditas pareret, & virginitas permaneret, non alterius tamen naturæ erat eius caro, quam nostra, nec alio illi, quæ cæteris hominibus, anima est inspirata principio, quæ excelleret, non diuersitate generis, sed quoniam
t iij sublimitate

*al. ne

1. Timo. 2. b
Coloss. 2. b
Philip. 2. b

*al. misceatur

sublimitate virtutis. Nihil enim carnis suae habebat aduersum, nec discordiam desideriorum gignebat, compugnantia voluntatum. Sensus corporei vigeant sine lege peccati, & veritas affectionum sub moderamine deitatis & mentis. Nec tentabatur illecebris, nec cedebat iniuriis. verus homo, vero unitus est deo, nec secundum existentem prius animam deductus e caelo, nec secundum carnem creatus est ex nihilo, eandem gerens in deo verbi dei personam, & tenens communem nobiscum in corpore, animamque naturam. Non enim esset dei hominumque mediator, nisi idem deus, idemque homo in utroque; & vnus esset & verus. Incitat quidem nos ad latitudinem differendi materiae magnitudo, sed apud eruditionem tuam non est copia laborandum, praesertim iam, quum per nostros ad fratrem Flavianum sufficientes literas miserimus, ad confirmandos animos non solum sacerdotum, sed etiam laicorum. Praestabit, ut credimus, misericordia dei, ut absque cuiusque animae detrimento possint aduersum diaboli dolos, & sana defendi & vulnerata curari. Data idibus Iunii, Asterio & Protogene viris clariss. conf.

*al. verbi
deitate per-
sonam
1. Timo. 2. b

EPISTOLA XII. EIVSDEM LEONIS PAPAE AD
Theodosium Augustum, de legatis, quos vice sua destinavit ad
synodum Ephesinam, pro erroribus Euty-
chetis collectam.

AESARI Theodosio religiosissimo & piissimo Augusto, Leo papa ecclesiae catholicae urbis Romae. Quantum rebus humanis consulere providentia divina dignetur, sollicitudo clementiae vestrae, spiritu dei incitata demonstrat, quae in catholica ecclesia nihil impacatum, nihil vult esse diversum, quoniam fides, quae non nisi vna est, in nullo potest esse sui dissimilis. Vnde licet Eutyches (quantum gestorum episcopaliū ordo patefecit) imperite atque imprudenter errare detectus sit, debueritque, a sua merito reprobabili persuasione discedere, quoniam tamen pietas vestra, quae in honorem dei religiosissima catholicam diligit veritatem, apud Ephesum constituit synodale concilium, ut imperitus in quoniam mis caligat, veritas innotescat, fratres meos Iulianum episcopum, & Renatum presbyterum, & filium meum Hilarium diaconum misi, qui ad vicem praesentiae meae pro negotij qualitate sufficerent, & qui eum secum deferrent iustitiae, & benignitatis affectum, ut quia dubitari non potest, quae sit Christianae confessionis integritas, & totius erroris prauitas damnaretur, & respiciens, qui deuiauerat, si pro venia supplicaret, sacerdotalis ei benevolentia subueniret, quum in libello suo, quem ad nos misit, hoc saltem sibi ad promerendam veniam reseruauit, ut correcturum se esse promitteret, quicquid nostra sententia de his, quae male sentierat, improbasset. Quid autem catholica ecclesia vniuersaliter de sacramento dominicae incarnationis credat, & doceat, ad fratrem & coepiscopum nostrum Flavianum plenius continent scripta, quae misit. Data Idibus Iunii, Asterio & Protogene viris clariss. conf.

*al. imperi-
ro senti, ea in
qua

EPISTOLA XIII. EIVSDEM LEONIS PAPAE
ad Pulcheriam Augustam, de his vnde supra, ad Theo-
dosium Augustum.

QUANTVM praesidij dominus ecclesiae suae in vestra clementia praepararit, multis saepe probauimus documentis. Et quicquid nostris temporibus, contra impugnatorem catholicam veritatis, industria sacerdotalis obtinuit, ad vestram maxime gloriam redundauit, dum, sicut spiritu sancto docente, didicistis, illi per omnia potestatem vestram subiicitis, cuius munere & protectione regnatis. Vnde quia, contra integritatem fidei Christianae, dissensionem quandam in Constantinopolitana ecclesia Eutyche auctore generatam, fratris & coepiscopi nostri Flauiani relatione cognoui, ita ut totius causae speciem synodaliū gestorum textus ostenderit, dignum gloriae vestrae est, ut error, qui (ut arbitror) de imperitia magis, quam de versutia natus est, auferatur, priusquam vllas sibi vires de consensu imprudentium pertinacia prauitatis acquirat, quia etiam ignorantia graues nonnunquam

A nonnunquam incidit lapsus, & plerumque in diaboli ruit foueas incauta simplicitas, per quam in supradicto subrepsisse intelligo spiritum falsitatis, ut dum aestimat, se religiosius de filij dei maiestate sentire, si ei naturae nostrae veritatem inesse non dicat, totum illud, quod verbum caro factum est, vnus atque eiusdem putet esse substantiae. Et quantum Nestorius a veritate excidit, dum Christum de matre solum hominem asserit natum, tantum etiam hic a catholico tramite deuiat, qui de eadem virgine non nostram credit aditam esse substantiam, volens utique eam solius deitatis intelligi, ut quod formam serui gessit, & quod nostri similis fuit atque conformis, quadam nostrae naturae fuerit imago, non veritas. Nihil autem prodest, dominum nostrum beatam Mariam virginis filium verum, perfectumque hominem dicere, si non illius generis homo creditur, cuius in euangelio praedicatur. Dicit enim Mattheus: Liber generationis Iesu Christi filij David, filij Abraham, & ita humanae originis ordinem sequitur, ut generationum lineas usque ad Ioseph, cui mater domini erat desponsata, deducat. Lucas vero, retrorsum successionum gradus relegens, ad ipsum humani generis principem redit, ut Adam primum, & Adam nouissimum eiusdem ostendat esse naturam. Potuerat quippe omnipotentia filij dei sic ad docendos, iustificandosque homines apparere, quomodo & patriarchis & prophetis in specie carnis apparuit, quum aut luctamen inuit, aut sermonem conferuit, quumve officia hospitalitatis non abnuuit, vel etiam appositum cibum sumpsit. Sed illae imagines huius hominis erant indicia, cuius veritatem ex praecedentium patrum stirpe sumendam, significationes mysticae nuntiabant. Et ideo sacramentum reconciliationis nostrae, ante tempora aeterna dispositum, mille implebant figurae, quia nondum superuenerat spiritus sanctus in virginem, nec virtus altissimi obumbrauerat ei, ut & intra intemerata viscera, edificante sibi sapientia domum, verbum caro fieret, & forma dei ac forma serui in vnam conueniente personam, creator temporum nasceretur in tempore, & per quem facta sunt omnia, ipse inter omnia gigneretur. Nisi enim nouus homo, factus in similitudinem carnis peccati, nostram susciperet vetustatem, & consubstantialis patri, consubstantialis esse dignaretur & matri, naturamque sibi nostram, solus a peccato liber, vniret, sub iugo diaboli generaliter teneretur humana captiuitas, nec aliter possideremus triumphantis victoriam, si extra nostram esset conferta natura. De hac autem participatione mirabile sacramentum nobis regenerationis indulgit, ut per ipsum spiritum, per quem Christus & conceptus est & natus, etiam nos, qui per concupiscentiam carnis sumus geniti, spirituali iterum origine nasceremur. Propter quod ab euangelista de credentibus dicitur: Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex deo nati sunt. Cuius ineffabilis gratiae particeps non est, nec potest filiorum dei adoptionem consequi, quisquis a fide sua, hoc quod nos principaliter saluat, excludit. Vnde multum doleo, multumque contristo, quod hic, qui antea de humilitatis proposito laudabilis videbatur, contra vnicam spem nostram, patrumque nostrorum, vana nimis & stolidam audeat astruere. Qui dum videret, insipientiae suae sensum catholicis auribus displicere, reuocare, se a sua opinione debuerat, nec ita ecclesiae praesules commouere, ut damnationis sententiam mereretur accipere, quam utique, si in sua sententia voluerit permanere, nullus poterit relaxare. Sedis enim apostolicae moderatio hanc temperantiam obseruat, ut & seuerius agat cum obduratis, & veniam cupiat praestare correctis. Quia ergo multa mihi fiducia est de pietatis tuae sincerissima fide, obsecro gloriae clementiae tuae, ut sicut sancto studio tuo catholica praedicatio semper adiuta est, ita nunc quoque eius faueat libertati, quam forte ideo permisit dominus hac tentatione pulsari, ut quales intra ecclesiam lateant, possit agnosci. Quorum plane non est negligenda curatio, ut nec episcoporum nos contristet amissio. Augustissimus vero & Christianissimus Imperator cupiens quam celerrime turbata componi, episcopali concilio, quod Ephesi vult haberi, nimium breue & angustum tempus indixit, diem Kalendarum Augustarum praestituendo conuentui, quum a tertio die Iduum Maiarum, quo serenitatis eius scripta suscepimus, maior pars reliqui sit temporis absumentia, ut profectio sacerdotum, qui negotio sufficiant, valeat ordinari. Nam illud, quod pietas eius etiam me credidit debere interesse concilio, etiam si secundum aliquod praecedens exigeretur exemplum, nunc tamen nequaquam possit impleri, quia rerum praesentium nimis incerta conditio a tantae urbis populis me abesse non sineret, & in desperationem quandam animi tumultuantium mitterentur, si per occasionem causae ecclesasticae viderer, patriam & apostolicam sedem velle deserere. Quia igitur ad publicam utilitatem pertinuisse cognoscitis, ut salua clementiae vestrae venia, charitatis meae & precibus ciuium non negarem, in his fratribus meis, quos vice mea misi, me quoque adesse

Gene. 32. f
Gene. 18. a

*al. indices

Prouer. 9. a
Ioan. 1. b

*al. ut ipse
mus trium-
phatis victo-
ria,
*al. induxit,
Ioan. 1. b

24. q. 2. Dā-
nationis sen-
tentiam.

adesse cum ceteris, qui affuerint, æstimare, quibus secundum causam, satis mihi & gestorum G serie, & ipsius, de quo agitur, professione, patefactam, euidenter & plene quid seruandum esset ostendi. Non enim de portiuicula aliqua fidei nostræ, quod minus lucide clarescat, quaritur, sed hoc stultissima resultatio audet incescere, quod dominus noster in ecclesia neminē sexus utriusq; voluit ignorare. Si quidem ipsius catholici symboli breuis & perfecta confessio duodecim apostolorum totidem est signata sententiis, tanquam instructa sit munitione cœlesti, vt omnes hæreticorum opiniones solo ipsius possint gladio detruncari. Cuius symboli plenitudinem, si Eutyches puro & simplici voluisset corde concipere, in nullo à decretis sacratissimi Nicæni concilij deuiaret, & hoc à sanctis patribus intelligeret constitutum, vt contra apostolicam fidem, quæ non nisi vna est, nullum se ingenium, nullum eleuaret eloquium. Et ideo pro vestra pietatis cōsuetudine elaborare dignamini, vt quod contra singulare sacramentum salutis humanæ, blasphemam insipientia protulit, ab omnium animis repellatur. Ac si ipse, qui in hanc tentationem incidit, respiscat, ita vt per libellarem satisfactionem, proprium damnet errorem, communitio ei sui ordinis* reformetur. Quod etiā sancto Flauiano episcopo me clementia tua scripsisse cognoscat, vt charitas non negetur, si error aboletur. Datum Idibus lunij, Asterio & Protogene viris clariss. consu.

*al. non negetur.

EPISTOLA QUARTADECIMA EIVSDEM
ad Ephesinam synodum secundam, in qua prouocat congregatos episcopos, Eutychetis blasphemias condemnare.

EO episcopus sanctæ synodo, quæ apud Ephesum conuenit. Religiosa clementissimi principis fides sciens ad suam gloriā maxime pertinere, si intra ecclesiam catholicam nullius erroris germen exurgeret. Hanc reuerentiam diuinis detulit institutis, vt ad sanctæ dispositionis effectum autoritatem apostolicæ sedis adhiberet, tanquam ab ipso beatissimo Petro cuperet declarari, quod in eius confessione laudatum sit, quando dicente domino, quem me esse dicunt homines filium hominis, varias quidem diuersorum opiniones discipuli memorarunt. Sed quum ab eis, quid ipsi crederet, quæreretur, princeps apostolorum plenitudinem fidei breui sermone complexus, Tu es, inquit, Christus filius dei viui, hoc est, tu qui es vere filius hominis, idem vere es filius dei viui. Tu, inquam, verus in deitate, verus in carne, & salua geminæ proprietate naturæ utrinque vnus. Quod si Eutyches intelligeret, ac viuaciter crederet, nequaquam ab huius fidei tramite deuiaret. Propter quam ei respondetur à domino, Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui est in cœlis. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Nimis autem à compage huius ædificationis alienus est, qui & beati Petri confessionem non capit, & Christi euangelio contradicit, ostendens se nullum vnquam studium cognoscendæ veritatis habuisse, & super suo honorabilem visum, qui nulla* autoritate cordis ornavit canicem senectutis. Verum quia etiam talium non est negligenda curatio, & pie ac religiose Christianissimus Imperator haberi voluit episcopale concilium, vt pleniore iudicio omnis possit error aboleri, fratres nostros Iulianum episcopum, Renatum presbyterum, & filium nostrum Hilarium diaconem, cumq; his Dulcitiū notarium probatæ nobis fidei, nisi, qui vice mea sancto conuentui vestrae fraternitatis interfuit, & communi vobisū sententia, quæ domino sint placitura, constituat. Hoc est, vt primitus pestifero errore damnato, etiam de ipsius, qui imprudenter errauit, restitutione tractetur, si tamen doctrinam veritatis amplectens, sensus hæreticos, quibus imperitia eius fuerat irretita, plene, aperteq; propria voce & subscriptiōe damnauerit, quod etiam in libello, quem ad nos miserat, est professus, spondens, per omnia nostram sequuturum se esse sententiam. Acceptis autem fratris & coepiscopi nostri Flauiani literis, plenius ad eum de his, quæ ad nos videtur retulisse, rescripsimus, vt abolito hoc, quo inquinatus videbatur, errore, in laudem & gloriā dei per totum mundum vna sit fides, & vna, eademq; confessio, & in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium & infernorum, & omnium lingua confiteatur, quia dominus Iesus Christus in gloria est dei patris. Data Idibus lunij, Asterio & Protogene viris clarissimis consulibus.

March. 16. b

Ibidem.

*al. maturitate.

Phillip. 2. b

Epistola. xv.

A EPISTOLA DECIMA QUINTA
eiusdem, ad Flavianum Constantinopolitanum.

Biteras tuæ dilectionis accepi, cum gestis, quæ apud vos super fidei questione confecta sunt. Et quia clementissimus Imperator pro ecclesiæ pace sollicitus synodū voluit congregari, quanuis euidenter appareat, rem, de qua agitur, nequaquam synodali indigere tractatu, tamen frater charissime, subsequutos esse significo, quos in hac re placuit destinare. Nec necessarium fuit, nunc amplius scribi, quum, propitio deo, de his, quæ causæ credidimus conuenire, per ea, quæ ipsi portabunt scripta, sis plenius instruendus. Data. X. V. Calendas Iulij, Asterio & Protogene consulibus.

EPISTOLA DECIMASEXTA
eiusdem, ad Theodosium augustum.

Cceptis clementiæ vestrae literis, & multum vniuersali ecclesiæ gaudendū esse prospexi, quod Christianam fidem, qua diuinitas honoratur, & colitur, in nullo dissimilem, in nullo vult esse discordem. Quid enim rebus humanis ad exorandam misericordiam dei efficacius suffragetur, quam si vna gratiarum actio, & vnus cōfessionis sacrificium maiestati eius ab omnibus offeratur? In quo & sacerdotum & cunctorum fidelium ita demum erit plena deuotio, si in his, quæ per vnicum dei filium deum verbum pro nostra redemptione sunt gesta, nihil aliud sentiat, quam quod ipse prædicari de se iussit, & credi. Vnde quannuis ad diem concilij episcopalis, quem pietas vestra cōstituit, occurrere me ratio nulla permittat, quum nec aliqua ex hoc exempla præcesserint, & temporalis necessitas me non patiatur deserere ciuitatem, præsertim quū tam euidentis fidei causa sit, vt rationabilibus causis ab indicenda synodo fuisset abstinendum, tamen in quantum dominus iuuare dignatus, meum studium commodauit, vt clementiæ vestrae statutis aliquatenus pareatur, ordinatis hinc fratribus meis, qui amputandis scandalis pro causæ æquitate sufficiant, quiq; præsentia meæ impleant vicem, quia non talis quæstio orta est, vnde aut possit, aut debeat dubitari. Data. XII. Calend. Iulij, Asterio & Protogene consulibus.

EPISTOLA DECIMASEPTIMA EIVSDEM,
ad Pulcheriam augustam.

Evantum sibi fiducia de fide vestra clementiæ ecclesiæ dei debeat polliceri, multis probauimus saepe documentis, dum sicut spiritu sancto docente, didicistis, illi per omnia potestatem vestram subiicitis, cuius munere & protectione regnatis. Vnde quia contra integritatem fidei Christianæ, dissensionem quandam in Constantinopolitana ecclesiā, Eutyche autore, generatam, fratris & coepiscopi mei Flauiani, relatione cognoui, vt totius causæ speciem synodalium gestorum textus ostenderet, dignum gloriæ vestrae est, vt error qui de imperitia magis, quam de versutia natus est, auferatur, priusquam vllas vires de consensu imprudentium pertinacia prauitatis acquirat. Nam quantum Nestorius à veritate excidit, dum dominum Iesum Christum de matre virgine hominem solum asserit natum, tantum etiam hic à catholico tramite deuiavit, qui de eadem virgine æditum, non nostræ credidit esse naturæ, vt quod formam serui gessit, quod nostri similis fuit, atque conformis, quædam nostræ carnis fuerit imago, non veritas. Nihil autem prodest dominum nostrum, beatæ Mariæ virginis filium, hominem dicere, si non illius generis, atque seminis homo creditur, cuius in ipso euangelij exordio prædicatur. Vnde multum doleo, multumq; contristor, quod hic, qui antea de humilitatis proposito laudabilis videbatur, contra vnicam spem nostram, patrumq; nostrorum vana & nimis peruersa audet astruere. Qui quum videret insipientiæ suæ sensum catholicis auribus displicere, reuocare se à sua opinione debuerat, ne ita ecclesiæ præfules commoueret, vt sententiam damnationis exciperet. Quā vtrique si in suo sensu voluerit permanere, nullus poterit relaxare. Sedis enim apostolicæ moderatio hanc temperantiam

*al. lucida

perantiam seruat, vt & seuerius agat cum obduratis, & venia cupiat praestare correctis. Quia ergo mihi multa fiducia est de pietatis vestrae sincerissima fide; obsecro gloriosissimam clementiam vestram, vt sicuti sancto studio tuo catholica praedicatione semper adiuta est, ita nunc quoque eiusdem faueas libertati. Non enim portiuncula aliqua fidei nostrae, quae minus lucide sit clara, pulsatur, sed hoc imperita resultatio audet incescere, quod dominus in ecclesia sua neminem voluit ignorare. Et ideo pro vestrae pietatis consuetudine elaborare dignemini, vt contra singulare sacramentum salutis humanae, quod blasphemata insipientia protulit, ab omnium animis repellatur. Ac si ipse, qui in hac tentatione incidit, respiciatur, ita vt, quod male senserat, propria voce, & subscriptione condemnetur, communio illi sui ordinis reformetur. Quod etiam fratri, & coepiscopo meo Flauiano me clementia vestra scripsisse cognoscat, & his, quos misimus delegasse, vt venia concedatur, si error aboletur. Ne autem pissimi principis dispositioni, qua episcopale concilium voluit congregari, nostra videretur praesentia defuisse, fratres meos Iulianum episcopum, Renatum presbyterum, & filium meum Hilarium diaconum misi, qui vicem praesentiae meae implere sufficerent. Sed ei, qui in errore est, melius consulatur, si vbi desipuit, ibidem respiciatur, & vbi damnationem meruit, illic indulgentiam consequatur. Data Idus Iunij, Asterio & Protogene. v. v. cc. consu.

EPISTOLA DECIMAOCTAVA EIVSDEM ad Iulianum episcopum.

1. Cor. 13. b

Literae dilectionis tuae, quae mihi nuper sunt redditae, quam spiritali catholicae fidei vigeas amore demonstrant, & multum gaudere me faciunt, quod in eadem sententia pia corda concurrunt, vt secundum doctrinam spiritus sancti impleatur in nobis, quod Apostolus ait: Obsecro autem vos fratres, per nomen domini nostri Iesu Christi, vt id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata. Sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia, cuius vnitatis nimium se Eutyches facit extraneum, qui in sua peruersitate veterascit, nec adhuc, quibus vinculis a domino sit obligatus, intelligit. Et quamquam sacerdotem domini reperiendum putat, qui eius imperitiae, amentiaeque consentiat, diu apud nos incertum fuit, quid in ipso catholicis displiceret. Et cum fratris nostri Flauiani nullas literas sumeremus, ipse autem scriptis suis Nestorianam haeresim repullulare quereretur, non plene potuimus discere, vnde procederet, vel quo tederet tam dolosa causatio. Sed posteaquam gestorum ad nos episcopaliu[m] documenta perlata sunt, omnia illa, quae fallacium querelarum velamine tegebantur, quam essent detestanda, patuerunt. Et quia clementissimus Imperator, pro beneuolentia, ac pietate animi sui, de statu huius, qui ante honorabilis videbatur, diligentius voluit iudicari, atque ob hoc indicendum credidit episcopale concilium, per fratres nostros Iulianum episcopum, & Renatum presbyterum, sed & filium meum diaconum Hilarium, & quos ex latere meo vice mea misi ad fratrem nostrum Flauianum, sufficientia pro qualitate causa scripta direxi, quibus & vestra dilectio, & ecclesia vniuersa cognoscat, de antiqua, & singulari fide, quam indoctus impugnator incescit, quid diuinitus traditum teneamus, & quid incommutabiliter praedicemus: Quia tamen non debemus partes miserationis omittere, congrua moderatione credidimus sciendum, vt si condemnatus presbyter plena satisfactione corrigatur, sententia, qua obstrictus est, relaxetur. Si vero, in eodem insipientiae suae luto iacere delegerit, statuta permaneant, & cum eis habeat sortem, quorum est secutus errorem, Data Idibus Iunij, Asterio & Protogene consulibus.

EPISTOLA DECIMANONA EIVSDEM ad Flauianum episcopum.

*al. indidisti

Rosctis iam nostris, quos ad vos in fidei causa direximus, per filium nostrum Basilium diaconum scripta tuae dilectionis accepimus, quibus merito parum de negotio communis sollicitudinis indidisses, quoniam & gesta ante delata, de omnibus nos sufficienter instruxerant, & ad familiarem interrogationem idoneus erat sermo praedicti, per quem nunc alloquia reddentes, dilectionem tuam per dei gratiam, in qua fidimus, cohortamur, vtentes verbis apostolicis, atque dicentes: In nullo terreamini ab aduersariis, quae est illis causa

Alis causa perditionis, vobis autem salutis. Quid enim tam exitiabile, quam negata veritate incarnationis Christi, omnem spem salutis humanae velle dissolvere, & apostolo contraire dicenti manifeste. Magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne. Quid tam gloriosum, quam contra inimicos natiuitatis, & crucis Christi pro fide euangelica dimicare: De cuius purissimo lumine, inuictaque virtute, datis iam ad tuam dilectionem literis, quid in nostro esset corde patefecimus, ne de illis, quae secundum doctrinam catholicam didicimus, & docemus, aliquid inter nos videri possit ambiguum. Quia vero tam valida, & tam clara sunt testimonia veritatis, vt nimis caecus, nimisque obduratus habendus sit, qui ad coruscationem lucis, atque rationis non confestim se a tenebris falsitatis excusserit, ad curadam imperitorum insaniam, etiam patientiae volumus adhibere medicinam, vt paternas increpationes hi, qui in senectute carnis suae mente sunt paruuli, discant obedire maioribus. Ac si deposita imperitiae suae vanitate respiciunt, omnique errore damnato fidem veram, singularemque suscipiunt, misericordia eiusdem episcopalis beneuolentiae non negetur, mansuro iudicio, quod praecessit, si impietas merito condemnata, in sua prauitate perstiterit. Data. X. Calend. Augusti, Asterio, & Protogene consu.

EPISTOLA VIGESIMA EIVSDEM ad eundem Constantinopolitanum episcopum.

Vget sollicitudinem nostram taciturnitas tua, qui iamdiu nulla dilectionis tuae scripta suscepimus, cum nos curarum tuarum participes pro fidei defensione solliciti, frequenter per occasiones idoneas ad dilectionem tuam literas miserimus, vt adhortationum nostrarum consolationibus te iuuaremus, vt aduersariorum stimulis pro fidei defensione non crederes, cum laboris tui participes nos probares. Olim ad fraternitatem tuam nostros credimus peruenisse, per quos plenius scriptis, mandatisque nostris instructum te esse retines, & Basilium ad te (vt volueras) ipsi remisimus. Nunc, ne aliqua praetermissum occasione te crederes, per filium nostrum honorabilem, & amabilem nobis virum Efitium, hanc paginam dedimus, vt tota celeritate ad scripta nostra respondeas, nosque subinde de tuis actibus, nostrarumque, & de totius causae absolutione facias certiores, vt sollicitudinem, quam nunc pro fidei defensione gerimus, prosperioribus nuntiis molliamus. Data. III. Idus Augusti, Asterio & Protogene consulibus.

EPISTOLA VIGESIMAPRIMA eiusdem ad Constantinopolitanos.

Eo episcopus & sancta synodus, quae in vrbe conuenit, clero, honoratis, & plebi consentienti apud Constantinopolim dilectissimis filiis in domino salutem. In notitiam nostram, quae Ephesi contra opinionem omnium sunt acta, perlatis, magno animum nostrum fatemur moerore confusum, nec tantum licuisse iniquitati, facile potuissimus credere, nisi filius noster Hilarium diaconus, qui a nobis vice nostra cum aliis, vt interesset synodo, missus fuerat, fugiens reuertisset, declinans, ne iniusta particeps esset sententiae. Quippe quum vox illic a nostris contradictionis emissae sit, quam Alexandrinus antistes (qui totum solus ibi potentiae suae vendicauit) audire contempsit, in consortium suae voluntatis inuitos protrahens sacerdotes, vt per vim coacti subscriberent, qui nullam damnationis causam idoneam reperissent. Sed hos ausus pio, & Christianissimo principi confidimus minime placituros. At nunc quia ecclesiam vestram hac ratione cognouimus dissipatam, consolandos, adhortandosque vos esse credidimus nostris epistolis, vt pro catholicae fidei defensione perfidorum nequitiae resistatis. Nolumus enim dilectionem vestram hoc moerore percelli, cum maior gloria vestram sit subsecutura constantiam, si a probabili sacerdote vestro nulla vos minae, nulla formido diuulserit. Quisquis enim incolumi, atque superstite Flauiano episcopo vestro sacerdotium eius fuerit ausus inuadere, nunquam in comunione nostra habebitur, nec inter episcopos poterit numerari. Nos enim sicut Nestorium in sua peruersitate anathematizauimus, ita eos, qui veritatem carnis nostrae in domino Iesu Christo denegant, pari execratione damnamus. State igitur in spiritu catholicae veritatis, & Apostolicam cohortatio-

Philipp. 1. d. 1. Timo. 3. d.

Vt propheta iudicatur in hac epistola concilij Ephesini fecit acta, & ipeditur consolatio Constantinopolitanis, per deservit tunc potissimum suis. Flavianiani.

Philipp. 1. d hortationem ministerio nostri oris accipite, quia vobis donatum est, pro Christo non solum, G
vt in eum credatis, sed etiam vt pro illo patiamini. Nolite arbitrari (dilectissimi) quod
sancta ecclesia sua desit, aut defutura sit diuina protectio. Splendescit enim fidei puritas, cum
ab ea sordes separantur errorum. Vnde iterum, iterumq; vos ante conspectum domini obte-
stamur, pariter & monemus, vt a fide, in qua fundati estis, & in qua Christianissimum princi-
pem nouimus permanere, no inuidijs, non cuiusquam persuasionibus moueamini, sed in per-
sona episcopi vestri illum in cordis oculis habeatis, pro quo idem omnia pati, quae fuerunt il-
lata, non metuit, cuius per omnia imitatores, vos esse cupimus, vt comune cum ipso praemiu
fidei habere possitis. Data Idibus Octobris, Asterio & Protogene consulibus.

H
EPISTOLA VIGESIMASECVNDA EIVS-
dem ad clerum, & plebem Constan-
tinopolitanæ vrbis.

 Eo episcopus, & sancta synodus, quae in vrbe Roma conuenit clero, honoratis, & ple-
bi consistenti Constantinopoli. Licet de his, quae in concilio sacerdotum apud
Ephesum gesta memorantur, multus nos moeror afficiat, eo, quod sicut consonans
fama dispersit, & ipso rerum monstratur effectu, nec iustitiae illic moderatio, nec fidei est ser-
uata religio, de vestra tamen deuotionis pietate gaudemus, & in sanctae plebis acclamationibus,
quarum ad nos exempla delata sunt, omnium vestrorum probamus affectum, quia & vi-
uit, ac permanet apud bonos filios, optimi patris iusta dilectio, & catholicae doctrinae erudi-
tionem in nulla patimini parte corrumpi. Non dubie enim, sicut vobis spiritus sanctus rese-
rauit, Manichaeorum confederantur errori, qui ab vnigenito dei filio, veru & nostrae naturae
hominem negant esse susceptu, omnesq; eius corporeas actiones simulatorij voluit fuisse fantas-
matis. Cui impietati, ne in aliquo praereteris assensum, iam per filium meum Epiphanium, &
Dionysium Romanae ecclesiae notarios, cohortatoria ad dilectionem vestram scripta direxi-
mus, quibus confirmationem, quam expetistis, vltro praebuimus, vt nos paternam vobis cura
non dubitetis impendere, ac modis omnibus laborare, vt auxiliante misericordia dei, omnia
quae ab imperitis, & ab insipientibus, excitata sunt scandala, destruantur. Nec quisquam sibi au-
deat de sacerdotali honore blandiri, qui potuerit in execrandi sensus impietate conuinci. Na
si vix in laicis tolerabilis videtur inscitia, quanto magis in eis, qui praesunt, nec excusatione
est digna, nec venia, maxime cum etiam defendere peruersarum opinionum commeta praes-
sumunt & in consensum suum, aut errore, aut gratia insanabiles quosq; traducunt. Separatur
huiusmodi a sanctis membris corporis Christi, neque sibi catholica libertas infidelium iugum
patiatur imponi. Extra enim donum diuinae gratiae, & extra sacramentum habendi sunt sa-
lutaris humanae, qui negantes naturam nostrae carnis in Christo, & euangelio contradicunt, &
symbolo reluctantur. Nec sentiunt se in hoc praeruptum sua obsecratione deduci, vt nec in pas-
sionis dominicae, nec in resurrectionis veritate consistant, quia vtrunq; in saluatore vacua-
tur, si in eo nostri generis caro non creditur. In quibus isti ignorantiae tenebris, in quo hacten-
us desidia torpore iacere, vt nec auditu discerent, vel lectione cognoscerent, quod in eccle-
sia dei in omnium ore tam consonum est, vt nec ab infantium linguis veritas corporis & san-
guinis Christi inter communis sacramenta fidei teneatur? Quia in illa mystica distributio-
ne spiritualis alimoniae hoc impartitur, hoc sumitur, vt accipientes virtutem caelestis cibi, in
carnem ipsius, qui caro nostra factus est, transeamus. Vnde & ad confirmationem charitatis
vestrae, quae laudabili fide inimicis veritatis obnitiatur, apte, atq; opportune sermone, affectuq;
Apostoli vtar, & dicam: Propterea, & ego audiens fidem vestram, quae est in Christo Iesu, &
dilectionem in omnes sanctos, non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens
in orationibus meis, vt deus domini nostri Iesu Christi, pater gloriae, det vobis spiritum sa-
pientiae, & reuelationis, in agnitione eius illuminatos oculos cordis vestri, vt sciatis, quae sit
spes vocationis eius, quae diuitiae gloriae hereditatis eius in sanctis, & quae sit supereminens
magnitudo virtutis eius in nobis, qui credidimus secundum operationem potentiae virtutis
eius, quam operatus est in Christo, suscitans illum a mortuis, & constituens illum ad dexte-
ram suam in caelestibus, supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominatio-
nem, & omne nomen, quod nominatur, non solum in hoc seculo, sed etiam in futuro, & om-
nia sub-

Dist. 38. Si
laicis videt

De eod. dist.
2. In quibus
isti.

Ephes. 1. c. d

*al. nō hā-
betur illum.

Ania subiecit sub pedibus eius, & ipsum dedit caput supra omnem ecclesiam, quae est corpus ip-
sius, & plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimpletur. Dicant hi aduersarij veritatis, qua-
do omnipotens pater, vel secundum quam naturam, filium suum super vniuersa prouexerit:
vel cui substantia euncta subiecerit. Deitas enim verbi par in omnibus, & consubstantia-
lis est patri, & sempiterna, atque intemporaliter vna eademq; potentia est genitoris, & geni-
ti. Creator quippe omnium naturarum, quoniam per ipsum omnia facta sunt, & sine ipso fa-
ctum est nihil, superest omnibus, quae creauit, nec vnquam creatori suo non fuerunt no sub-
iecta, quae condidit, cui proprium, & sempiternum est, nec aliunde quam de patre, nec aliud
esse quam pater est. Huic si addita est potestas, si illustrata dignitas, si exaltata sublimitas, mi-
nor erat prohehete, qui creauit, nec habebat diuitias eius naturae, cuius indiguit largitate. Sed
talia sentientem in societatem suam Arrius rapit, cuius peruersitati multum haec suffragatur
impietas, negans verbo dei humanam inesse naturam, vt dum humilitatem in dei maiestate
fastidit, aut falsam in Christo asserat imaginem corporis, aut omnes actiones eius passio-
nesq; corporeas deitatis potius fuisse dicat quam carnis, quodlibet autem defendere audeat,
prorsus insanum est, quia nec pietas fidei, nec ratio recipit sacramenti, vt aut aliquid passa sit
deitas, aut in vilo mentita sit veritas. Impassibilis igitur dei filius deus, cui cum patre, & spi-
ritu sancto vna incommutabilis trinitatis essentia, hoc quod est esse, perpetuum est, in ea ple-
nitudine temporis, quae sempiterno consilio fuerat praestituta & prophetica dictorum, atque
gestorum significatione promissa, factus filius hominis non sua conuersione substantiae, sed
nostra assumptione naturae, venit quaerere & saluare, quod perierat. Venit autem non locali
accessu, nec motione corporea, tanquam praesens futurus, vnde abfuisset, aut illinc recessu-
rus, vnde venisset, sed venit per hoc, quod erat visibile & commune cernentibus declaran-
dus, humanam scilicet carnem, atque animam in visceribus virginis matris accipiens, vt ma-
nens in forma dei, formam serui sibi met, & similitudine peccati carnis vniret, per quam non
minueret diuina humanis, sed augetet humana diuinis. Talis enim erat omniu a primis du-
cta genitoribus causa mortalium, vt, originali peccato traesente per posteros, nullus poenam
damnationis euaderet, nisi verbum caro fieret, & habitaret in nobis, in ea, scilicet natura, quae
nostrae & sanguinis esset, & generis. Propter quod dicit Apostolus: Sicut per vnus delictum
in omnes homines in condemnationem, sic & per vnus iustitiam in omnes homines ad iu-
stificationem vitae. Sicut enim per inobedientiam vnus hominis peccatores constituti sunt
multi, ita & per vnus hominis obedientiam iusti constituentur multi. Et iterum: Quia enim
per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes mo-
riuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur. Hi vtique omnes, qui licet in Adam sint nati
in Christo tamen inueniuntur renati, habentes fidei testimonium, & de iustificatione gratiae,
& de comunione naturae, quam, qui susceptam ab vnigenito dei filio in vtero Dauidicae vir-
ginis diffidit, ab omni sacramento Christianae religionis alienus est, & nec sponsum agno-
scens, nec sponsam intelligens, nuptiali non potest interesse conuiuio. Caro enim Christi ve-
lamen est verbi, quo omnis, qui Christum constitetur, integre induitur. Erubescens autem il-
lud, & quasi indignum refutas, nullum ex eo habebit ornatum, ac licet se regio inferat festo,
sacrisq; se epulis importunis immisceat, discretionem tamē regis fallere improbus conuiuia no
poterit, sed sicut ipse dominus protestatus est, tolletur, ligatis manibus & pedibus, & mittetur
in tenebras exteriores, vbi erit fletus & stridor dentium. Vnde, quicumq; in Christo non con-
stitetur corpus humanum, nouerit se mysterio incarnationis indignum, nec eius sacramenti
habere consortium. Quod apostolus praedicat, dicens: Quia membra sumus corporis eius, de
carne eius, & ossibus eius, propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhaerebit vxori
suae, & erunt duo in carne vna. Et exponens, quid per hoc significaretur, adiecit: Sacramen-
tum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo, & in ecclesia. Ab ipso ergo principio gene-
ris humani hominibus Christus est denuntiatus, in carne venturus. In qua (sicut dictum est)
& erunt duo in carne vna, vtique duo sunt, deus, & homo, Christus, & ecclesia, quae de sponsi
carne prodiit, quando ex latere crucifixi manante sanguine, & aqua, sacramentum redemptio-
nis, & regenerationis accepit. Ipsa est enim noua conditio creaturae, quae in baptisinate no in-
dumento verae carnis, sed contagio damnatae vetustatis exuitur, vt efficiatur homo corpus
Christi, quia & Christus corpus est hominis. Vnde non deum tantum, dicimus Christum, si-
cut haeretici Manichaei, nec hominem tantum, sicut haeretici Fotiniani, nec ita hominem, vt
aliquid ei desit, quod ad humanam certum est pertinere naturam, siue animam, siue mentem
rationalem,

*al. omnia
ecclesiae.

*al. substan-
tiam cuncta
cunctae.

Ioan. 1. a.

Luc. 19. b

Ioan. 1. b.

Roma. 5. d

1. Cor. 15. e

Mat. 22. b

Ephes. 5. f

Ioan. 19. f

*al. Christi

*al. quæ nō
de femina
sumpta sit,
sed facta.

*aliās, ei.
aliās, vnus
Ioan. 10. f.
Ioan. 14. d.

rationalem, siue carnem, quam non de femina sumpsit, sed factam de verbo in carnem conuerſo, atq; mutato, quæ tria falsa, & vana Apollinaristarū hæreticorum tres partes variè prouulerunt. Nec dicimus, quòd beata virgo Maria hominem sine deitate cõceperit, qui creatus à spiritu sancto, postea sit susceptus à verbo, quod Nestoriū prædicantem merito iustèq; damnauimus, sed dicimus Christum dei filium deum verum, natum de deo patre, sine vllò initio temporis, eundemq; hominem verum, natum de matre homine, cetera plenitudine temporis, nec eius humanitatem, qua maior est pater, minuere aliquid eius naturæ, qua æqualis est patri. Hoc autem vtrumq; vnus est Christus, qui verissime dixit, & secundum deum, ego & pater, vnum sumus, & secundum hominem, pater maior me est. Hanc fidem (dilectissimi) veram, & indissolubilem, quæ sola veros efficit Christianos, quamq; vt intelligimus, & probamus pio studio, & laudabili amore defenditis, perseueranter tenete, & constanter asserite. Et quoniam oportet vos post diuinum auxilium, etiam catholicorum principum gratiam pro mereri, humiliter, ac sapienter exposcite, vt petitioni nostræ, qua plenariam iudici synodum postulamus, clementissimus Imperator dignetur annuere, quo citius adiuuante misericordia dei, & sanis fortitudo augeatur, & morbidis, si curari acquiescãt, medicina præferatur. Data Idibus Octobris, Asterio, & Protogene. vv. cc. consu.

EPISTOLA VIGESIMA TERTIA EIVSDEM

ad Theodosium Augustum, de sancta synodo Ephesina, in

qua Eutychetis hæresis quorundam episcoporum prauo intellectu adiuta est. vnde hortatur eundem

Augustum, vt priscæ fidei constitutio ab eis

non violetur, sed dei sacerdotes

totius orbis adueniatur.

Eo episcopus, & sancta synodus, quæ in vrbe Roma conuenit, Theodosio Augusto. Literis clementiæ vestræ, quas dudum ad beati Petri Apostoli sedem, pro catholica fidei amore misistis, tantam fiduciam sumpsimus defendendæ per vos veritatis, & pacis, vt in causa tam simplici, tamq; minuta nihil putaremus posse existeri, quod noceret, præsertim eum ad episcopale concilium, quod haberi apud Ephesum præcepistis, tam instrueti sint missi, vt si scripta, quæ vel ad sanctam synodum, vel ad Flavianum episcopum detulerunt episcoporum publicari auribus Alexandrinus permisisset antistes, ita manifestatione purissimæ fidei, quæ diuinitus inspiratam, & accepimus, & tenemus, omnium congressionum strepitus quietisset, vt nec imperitia vltra desperet, nec occasione nocendi emulatio reperiret. Sed dum priuata causæ religionis exercetor obtentu, commissum est impietate paucorum, quod vniuersam ecclesiam vulneraret. Comperimus enim nō incerto nuncio, sed fidelissimo rerum, quæ gesta sunt, narratore Hilario diacono nostro, qui vix, ne subscribere per vim cogeretur effugit) conuenisse ad synodum plurimos sacerdotes, quorum vtiq; frequentia collationi, & iudicio profuisset, si is, qui sibi locum principalem vendicabat, sacerdotalem moderationem custodire voluisset, vt (sicut moris est) omnium sententiis ex libertate prolatis, id tranquillo, & æquo cõstitueretur examine, quod & fidei cõgrueret, & erratibus subueniret. In ipso autem iudicio non omnes, qui conuenerant, interfuisse cognouimus. Nam alios reiectos, alios didicimus intronissos, qui pro supradicti sacerdotis arbitrio, impiis subscriptionibus captiuas manus dederent, & nocituri, statui suo scirent, nisi imperata fecissent, talemq; ab ipso prolatam esse sententiam, vt dum homo vnus impetitur, in omnem ecclesiam saui retur. Quod nostri ab apostolica sede directi, adeo impiū, & catholica fidei contrarium esse viderunt, vt ad cõsentendum nulla potuerint oppressione compelli, constanterq; in eadem synodo (vt decuit) fuerint protestati, nequaquã id, quod cõstituebatur, sedem apostolicam recepturam, quoniã reuera omne Christianæ fidei sacramentum (quod absit) à tẽporibus vestræ pietatis excluditur, nisi hoc scelestissimum facinus, quod cuncta sacrilegia excedit, aboleatur. Quia vero diabolica nequitia subtiliter fallit incautos, & ita quorundam imprudentiam per similitudinem pietatis illudit, vt pro salubribus persuadeat nocitura, remouete, quæsumus à vestræ pietatis conscientia periculum religionis & fidei, quodq; in secularibus negotiis legum vestrarum æquitate conceditur,

*al. cõcer-
tationum

*al. cõsul-
tationi.

A dicitur, in rerum diuinarum pertractatione præstare, vt Christi euangelio vim non inferat humana præsumptio. Ecce ego, Christianissime, & venerabilis Imperator, cum consecratoribus meis implens erga reuerentiam clementiæ vestræ sincere amoris officium cupiensque vos placere per omnia deo, cui pro vobis ab ecclesia supplicatur, ne ante tribunal Christi domini rei de silentio iudicemur, obsecramus coram vnus deitatis inseparabili trinitate, quæ tali facto læditur, cum ipsa vestri sit custos, & autor Imperij, & coram sanctis angelis Christi, vt omnia in eo statu manere iubeatis, in quo fuerunt ante omne iudicium, donec maior ex toto orbe sacerdotum numerus congregetur. Nec alieno peccato patiamini vos grauari, quia (quod necesse est nos dicere) veremur, ne cuius religio dissipatur, indignatio prouocetur. Præ oculis habete, & tota mentis acie reuerenter aspiciate beati Petri gloriam, & communes cum ipso omnium Apostolorum coronas, cunctorumque martyrum palmas, quibus alia non fuit causa patiendi, nisi confessio veræ diuinitatis, & veræ humanitatis in Christo. Cui sacramento, quia impie nunc à paucis imprudentibus obuia-tur, omnes partium ecclesiæ nostrarum, omnes mansuetudini vestræ cum gemitibus, & lachrymis supplicantes sacerdotes, vt quia & nostri fideliter reclamauerunt, & eisdem libellum appellationis Flavianus episcopus dedit, generalem synodum iubeatis intra Italiam celebrari, quæ omnes offensiones ita aut repellat, aut mitiget, ne aliquid vltra sit vel in fide dubium, vel in charitate diuisum, conuenientibus vtique Orientalium prouinciarum episcopis, quorum si qui superati minis, atque iniuriis à veritatis tramite deuiarunt, salutaribus remediis in integrum reuocentur, ipsiq; quorum est causa durior, si consiliis melioribus acquiescant ab ecclesiæ vnitate non discedant. Quam autem post appellationem interpositum hoc necessarie postulerit, canonum Nicææ habitorum decreta testantur, quæ à totius mundi sunt sacerdotibus constituta, quæq; subter adnexa sunt. Fauete catholicis vestro more, parentumque vestrarum. Date defendendæ fidei libertatem, quam salua clementiæ vestræ reuerentia, nulla vis nullus poterit mundanus timor auferre. Cum enim ecclesiæ causa statum regni vestri agamus & salutis, vt prouinciarum vestrarum quieto iure potiamini, defendite contra hæreticos incõcussam ecclesiæ statum, vt & vestrū Christi dextera defendatur Imperium. Datum III. Idus Octob. Asterio, & Protogene. vv. cc. consu. Era qua supra.

*al. terror

*al. defendat

D

EPISTOLA VIGESIMA QUARTA EIVSDEM

Leonis papæ ad Pulcheriam Augustam, contra eandem

secundam sanctam synodum Ephesinam,

vt eius errores in alia synodo retractentur.

Eo episcopus, & sancta synodus, quæ in vrbe Roma conuenit, Pulcheriæ Augustæ. Si epistola, quæ pro fidei causa per nostros clericos directæ sunt, ad vestram pietatem peruenissent, certum est, remedium vos, his rebus, quæ contra fidem factæ sunt, aspirate vobis domino, præstare potuisse. Quædo enim sacerdotibus, quædo Christianæ religioni, aut fidei defuistis? Sed cum ad mansuetudinẽ vestram adeo nō potuerunt peruenire, qui missi sunt, vt ad nos vix vnus illorum Hilarius diaconus noster fugiens sit reuersus, iterada scripta credidimus. Et vt validiores preces nostræ esse mereantur, ipsorum scriptorū, quæ ad clementiam vestram non peruenierunt, exëpla subicimus, amplioribus vos obtestationibus obsecrantes, vt quæto acerbiora facta sunt, quibus pro sede regia, vos conuenit contrairẽ, tanto maiore gloria, in qua excellitis, curam eius religionis habeatis, ne catholice fidei integritas vlla humanarū concertationū occasione violetur. Quæ enim cõgregata apud Ephesinam synodum, sopienda, & sananda, pacis remedia credebatur, hæc nō solum in maiora pacis dispēdia, sed (quod nimis dolendum est) etiam in ipsius fidei, qua Christiani sumus, excidia processerunt. Et ij quidem, qui missi sunt, quorumq; vnus vim Alexandrini episcopi, sibi omnia vendicãtis, effugiens, terū gestarum nobis ordinẽ fideliter nuntiauit, reclamauit in synodo (sicut oportuit) vnus hominis nō tam iudicio, quàm furori, protestãtes, ea quæ per vim, metumq; gererentur, sacramentis ecclesiæ, & ipsi symbolo ab Apostolis instituto, præiudicare non posse, nec se ab ea fide vlla iniuria separandos, quam plenissime expositam, atque digestam, à sede beati apostoli Petri ad sanctam synodum detulissent. Cuius cum recitatio, postceteribus episcopis

*al. apliorū

*al. reme-
dio

v non sit

non sit admilla, vt scilicet remota ea fide, quæ patriarchas, prophetas, apostolos, & martyres coronauit, generatio Iesu Christi domini nostri secundum carnem, & veram mortis, ac resurrectionis eius confessio (quod horremus dicere) solueretur, scripsimus de hac re (vt potuimus) ad gloriosissimum principem, & quod est maximum Christianum, cuius epistolæ pariter * exempla subieciimus, vt fidem, quæ renatus per dei gratiam regnat, nulla sineret nouitate corrumpi, quoniã Flavianus episcopus in nostra omnium cõmunionem perisistit, atq; hoc, quod factum est sine cõsideratione iustitiæ, & cõtra omnium canonũ disciplinã, ratum haberi, ratio nulla permittit, & quia dissensionis scãdalum nõ abstulisset Ephesina synodus, sed auxisset, de habendo intra Italiam cõcilio, & locus cõstitueretur, & tẽpus, omnibus querelis, & præiudiciis partibus veriusq; suspensis, quo diligentius vniuersa, quæ offensionẽ generauerãt, retractetur & absq; vulnere fidei, absq; religionis iniuria in pacẽ Christi redeant, quæ per impotẽtiam subscribere coacti sunt sacerdotes, & soli auferatur errores. Quod vt obtinere mereamur, probatissimæ nobis fidei pietas tua, quæ labores ecclesiæ semper adiuuat, supplicationem nostram apud clementissimum principem sibi specialiter à beatissimo Petro Apostolo legationem cõmissam dignetur * afferere, vt priusquam ciuile hoc & exitiale bellum intra ecclesiã cõualescat, redintegrandæ vnitatis copiam & modum, deo auxiliante, concedat, sciens Imperij sui viribus profuturum, quicquid catholicæ libertati, benigna ipsius fuerit dispositione collatum. Data pridie Idus Octobris, Asterio & Protogene. vv. cc. confu. Era. qua supra.

*al. exẽplar

*al. afferre

*al. data tertio Idus

EPISTOLA VIGESIMA QUINTA EIVSDEM ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum.

Quæ & quanta dilectio tua pro catholicæ fidei defensione patiat, per diaconũ, qui ab Epheso furtim est lapsus, cognouimus. Et licet magnificemus deũ, qui te gratiæ suæ virtute confortat, necesse est tamen nos dolere eorum ruinas, per quos veritas, impugnatur, & ipsa totius ecclesiæ fundamenta quatuntur. Quia vero prouidentia dei semper suis necessarium præstat auxilium, scire debet fraternitas tuã, nos pro communi causa nihil eorum, quæ agenda sunt, præterire, vt primitus ad ea, quæ vniuersitati fidelium profint, peruenire mereamur. Sin est, vt fortiter interim dilectio tua toleret, quæ sibi ad æternam gloriã non dubitat profutura. Per latorẽ sane breuis huius epistolæ fidei sermone poterit enarrare, quicquid illud est, ad quod, adiuuante domino, studio fidei, & charitatis intendimus. Data tertio Calend. Octobris, Asterio & Protogene confu.

EPISTOLA EIVSDEM VIGESIMASEXTA ad Faustum, & ceteros Archimandritas Constantinopolitanos, qua adhortatur eos ad constantiam in omni bono, maxime fidei & charitatis, & detestatur acta secundum concilii Ephesini.

Eo episcopus & sancta synodus, quæ in * vrbe Roma conuenit, Fausto, Martino, Petro, & Magno, & Helix presbyteris, & Archimandritis * Constantinopolitanis, dilectissimis filiis in domino salutem. Quauis ea, quæ ad Constantinopolitanam ecclesiam scripsimus, sollicitudinem deuotionis vestræ latere non possunt, tamen etiam specialibus dilectionem vestram literis cohortandam esse credidimus, vt memores sanctæ professionis vestræ, quæ propria in fide, & charitate consistit, omnia scandala, quæ cõtra pacem ecclesiæ orta sunt, à vestris cordibus repellatis, beati apostoli sententiã piã mente retinẽtes. Si quis vobis euãgelizauerit præter id, quod accepistis, anathema sit, & custodiẽtes vnitatẽ cum fratre nostro Flauiano episcopo, quẽ ad tempus dominus permisit impiorũ factione tẽtari, vt probatũ sibi sacerdotem suũ perseverantiã merito faceret clariorem. Hæ autem perturbationes, necesse est, vt auxiliante dei gratia, celeriter destruantur, & omne, quod reprobũ est, ab ecclesiæ puritate, quæ nec maculã, nec rugam recipit, respuatur, maxime cum ab insana imperitiã in hoc vsq; proruptũ sit, vt cõtra sacramentũ salutis humanæ incarnationis domini nostri Iesu Christi veritas denegetur, atq; antiqũe fidei prædicator atq; defensor, quia nõ acquieuit blasphemis, quas olim sancti patres nostri in multis hæreticis damnauerunt,

*al. ciuitate Romana collecta *al. monasteriorum Constantinopolitanorum. Galat. i. d

Ephes. s. f

A uere, subiiciatur iniuriis, in quo vtique omnium domini sacerdotum reuerentia ceditur, & vniuersa corporis Christi membra pulsantur. Sed quia gloriosum nobis est, quicquid nos pati deus voluerit, & pro veritate tolerare, in consortium vos patientiæ paternis exhortationibus aduocamus, vt per dilectionem vestram omnibus deo seruentibus, quæ scripsimus, innotescant, & inimicis euangelij resistentes, nec pastoris vestri dilectionem, nec vnitatem catholicæ fidei deseratis. Quoniam ea, quæ in Epheso nuper contra iustitiam, vel canonum disciplinam per vnus hominis * impudentiam gesta sunt, nulla catholicæ fidei ratio rata esse permittit. Data octauo Idus Octobris, Asterio & Protogene confu.

*al. potẽtia

B EPISTOLA VIGESIMASEPTIMA EIVSDEM ad Anastasium episcopum Thesalonicensem.

Vantum relatione Hilarij diaconi nostri cognouimus, magnum facinus Alexandrino episcopo autore, vel executore commissum est, vt dum in fratrem nostrum Flavianum veteres æmulationes, & odia priuata defœniunt, nec innocentia probatissimi sacerdotis, nec Christianæ fidei parceretur. Vnde multum dilectioni tuæ congratulamur, quod te, ad illam synodum ire cupientem, opportunis obstaculis manus diuina obtinuit, ne abstenturus proculdubio à tanto scelere, indignis iniuriis subiaceres, & furori impio militibus, quantum didicimus, armisque suffulto, contraire non posses. Quia ergo prorupit in apertum perfidia, quæ latebat, & in nephandissimam hæresim vnus imperitissimi senis ascleq; transierunt, tempus probationis nostræ debemus agnoscere, & contra impetus aduersantium, munitionibus cœlestibus freti, incommutabilis animi constantiam præparare. Scimus, frater charissime, quia sacramento magnæ pietatis suæ aderit diuina protectio. Si quid igitur fraternitati tuæ de impiis constitutionibus fuerit ingestum, protestamur, pariter, ac monemus, ne vel in damnationem fratris insontis, vel in receptione nefarij dogmatis consensum tui cordis immisceas. Maior est enim, qui in nobis est, quàm qui aduersus nos. Annitere potius, quantum te ipse naturæ nostræ susceptor, & glorificator adiuuerit, vt omnium fratrum nostrorum corda confirmes. Nobis enim ab euangelio generationis, & mortis, ac resurrectionis domini nostri Iesu Christi nullatenus recedentibus, diffinitissimum est, in nostræ communionis numero non futuros eos, qui cõnantur antiquæ catholicæ fidei fundamenta conuellere. Data tertio Idus Octobris, Asterio & Protogene consulis.

1. Tmo. 3. d

E EPISTOLA VIGESIMAOCTAVA eiusdem ad Iulianum episcopum.

Ognitis, quæ apud Ephesum vnus hominis præsumptione sunt gesta, magno quidem dolore affecti sumus, de his, quæ impie, furiosèque commissa sunt, sed ad dominum nostrum animos dirigentes, multam fiduciam ab ipsa, quam sequimur, veritate concipimus, non omittentes omnia agere, quæ auxiliante dei gratia credimus profutura. Tenendum ergo nobis est, quod tenemus, & sequente vnus turbinis procella, serenissima fidei est amplectenda tranquillitas, donec radios suos veritas per vniuersa diffundat, & caliginem infidelitatis consumat. Quæ autem disposita sunt, per latoris sermonem agnosces. Data tertio Idus Octobris, Asterio & Protogene consulis.

F EPISTOLA VIGESIMANONA EIVSDEM ad Pulcheriam aug. de his quæ superius postulauit.

Valentiniano septies & Auieno consulibus, circa annum Christi, teste Cassiodoro. cccclij. secundum Marianum Scotum ad veritatem euangelij. cccclxxi. iuxta autem Dionysij cyclum. cccclxix. qui est pontificatus Leonis pape annus. xi. fuit scripta præfens epistola, & similiter. v. sequentes.

v ij Leo

Eo episcopus Pulcheriae augusta. Gaudere me plurimum, & exultare in domino, pietatis tuae scripta fecere, quibus euidenter ostenditur, quantum catholicam diligas fidem, & quantum haereticum detesteris errorem. Haeresis quippe est nimis impia, & euangelio veritatis inimica, quae non portionem aliquam laedere, sed ipsa religionis Christianae conatur fundamenta conuellere, negans sempiterni patris filium sempiternum, de vtero beatae virginis matris, veram carnem nostrae sumpsisse naturae, & eos damnatione percellens, qui ab euangelica, & apostolica fide nullo deduci errore potuerunt, illudque frustra praetendens, quod Nicenae synodi fidem teneat, cuius eum constat esse alienum, gloriosissima augusta. Vnde, quia non deserit ecclesiam suam diuina protectio, dicente domino: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi, eodemque opere, & tempore spiritus dei & clementiae vestrae sollicitudinem, & curam nostri cordis, accendit, ut de remediis procurandis eadem vtrique cuperemus, quae prius poposci, nunc quoque instantius peto, maiore vtens fiducia deprecandi, postquam praesidium venerandae exhortationis accepi, sperans affuturam misericordiam dei, vt, cooperante vestra clementia, pestiferi erroris possit morbus auferri, vt quicquid, ipso inspirante, atque auxiliante, potuerit salubriter fieri, cum vestrae fidei laude peragatur, quoniam res humanae aliter tutae esse non possunt, nisi quae ad diuinam confessionem pertinent, & regia, & sacerdotalis defendat autoritas. Data sextodecimo Calendas Aprilis, Valentiniano Augusto septies, & Auieno, viris clarissimis consulibus. Era. CCCLXXXVIII.

*al. euangelicę veritati

Mat. 28. c

23. q. 5. Res autę omnes.

EPISTOLA TRIGESIMA LEONIS
papae ad Martianum & Faustum presbyteros exhortatoria, de damnatione secundi Ephesini concilii.

Honorum operum, & spiritualium studiorum deum autorem esse, non dubium est, qui quorum incitat mentes, adiuuat actiones. Quod nobis praesenti experimento euidenter apparuit. Si quidem, inter discretarum spacia longinqua regionum, vnum sumpserunt corda nostra consilium, vt quod a nobis desiderabatis, eo vobis tempore, quo epistolae vestrae mittebantur, occurreret, si tamen dilectioni vestrae tradi scripta nostra potuere, quae non solum apostolicae sedis autoritate, sed etiam sanctae synodi, quae ad nos frequens conuenerat, vnanimitate directa sunt, vt in his, quantam curam totius ecclesiae habeamus, appareat, hortando, scilicet, omnium fidelium mentes, & clementissimorum principum praesidia ad defensionem fidei postulando, quorum pios, & catholicos animos non diffidimus, opem atque autoritatem suam iustis petitionibus praestituros, quo citius, auxiliante domino, pernitiōsa haeresis, & dudum sanctorum patrum autoritate damnata, quae & nuper Ephesi male adiuta est, auferatur. Interim vero det operam (quantum fieri potest) vestra dilectio, vt omnibus ecclesiae filiis innotescat, quod contra impium sensum, secundum doctrinam euangelicam, & apostolicam praedicamus. Quia licet plene, quae semper fuisse, atque esset catholicorum sententia, scripserimus, tamen nunc quoque, ad confirmandas omnium mentes, non parum exhortationis addidimus. Memor enim sum, me sub illius nomine ecclesiae praesidere, cuius a domino Iesu Christo est glorificata confessio, & cuius fides omnes quidem haereses destruit, sed maxime impietatem praesentis erroris expugnat, & intelligo mihi aliud non licere, quam vt omnes conatus meos ei causa, in qua vniuersalis ecclesiae salus infestatur, impendam. Ne autem aliqua negligentiae occasione, scripta nostra ad vos non potuerint peruenire, exemplaria eorundem nunc mittenda credimus, vt nullo modo fidei, quam defendimus praedicatio, nostrae notitiae subtrahatur. Data. XVI. Calend. Aprilis, Valentiniano Augusto. vij. & Auieno, viris clarissimis consu.

Epistola

A EPISTOLA TRIGESIMA PRIMA EIVSDEM
ad Theodosium Augustum, vbi scripsit, vt id, quod de incarnatione filii dei ab Anatholio Constantinopolitano episcopo praedicatur, agnoscat, & vniuersale concilium in Italia fiat.

Mnibus quidem vestrae pietatis epistolis, inter eas sollicitudines, quas pro fide patimur, spe nobis securitatis maximam praestitistis, Nicenū commedando conciliū, adeo, vt ab illo, sicut saepe iam scribitis, non patiamini sacerdotes dñi deviare. Sed ne aliquid in praediciū catholicę defensionis viderer egisse, de ordinatione eius, qui Constantinopolitanae cepit ecclesiae praesidere, nihil interim in alterutram partem temere rescribendū putavi, non dilectione negans, sed manifestatione catholicę veritatis expectans. Quod æquanimiter ferat obsecro vestra clementia, vt cum talem se erga fidem catholicam, qualem cupimus, approbarit, de sinceritate ipsius copiosus, & securius gaudeamus. Ne vero aliqua illi de nostro animo mordeat sinistra suspitio, occasione toti difficultatis amoueo, nec aliquid exigo, quod aut arduū videatur, aut dubium, sed ad id, quod nullus catholicorū refutet, inuito. Noti enim sunt per vniuersum mundū, atque manifesti, qui ante nos siue Graeca, siue latina lingua in catholica veritatis praedicatione fulserunt, ad quorum scientiam, atque doctrinam quidam etiam nostrae aetatis accedunt, de quorum scriptis par, & multiplex profertur instructio. Quae sicut Nestorianam haeresim destruxit, ita etiam hunc qui nunc male repullulat, abscedit errorem. Relegat itaque sollicite, quae a sanctis patribus incarnationis dominicę fides fuerit custodita, semperque similiter praedicata, & cum sanctae memoriae Cyrilli Alexandrini episcopi epistolam (qua Nestorium corrigere & sanare voluit, prauas praedicationes ipsius arguens, & euidentius fidem Nicenae definitionis exponens, quamque ab eo missam apostolicae sedis scrinia susceperant) praecedentium sensui perspexerit consonantem, Ephesinae etiam synodi gesta recenscat, quibus contra Nestorij impietate, a sanctae memoriae Cyrillo inserta, & allegata sunt, de incarnatione domini catholicorum testimonia sacerdotū. Non aspernetur etiam meam epistolam recensere, quae pietati patrum per omnia concordare reperiet. Cuique a se hoc, quod eidem profuturū sit, expeti, desiderarique cognouerit, catholicorū sententiis toto corde consentiat, ita vt sinceram comunio- nis fidei professionem, absolutissima subscriptione, coram omni clero, & vniuersa plebe declaret, apostolicae sedis, & vniuersis domini sacerdotibus, atque ecclesiis publicandam, vt pacificato per vnam fidem mudo, possimus omnes dicere, quod angeli, nato de Maria virgine saluatore, ecci- nerunt: Gloria in excelsis deo, & in terra pax hominibus bonae voluntatis. Quia vero & nos, & beati patres nostri, quorum doctrinam & veneramur, & sequimur, in vnius fidei concordia sumus, sicut prouinciarum omnium protestantur antistites, agat clementiae vestrae deuotissima fides, vt quamprimum ad nos Constantinopolitani episcopi, qualia debet, probati, & catholici sacerdotis scripta perueniant, aperte, scilicet, atque dilucide protestantia, quae si quis de incarnatione verbi dei aliud aliquid credat, aut asserat, quam catholicorū omnium, & mea professio protestatur, hunc a sua comunione secernat, vt ei fraternam in Christo charitatem merito possimus impendere. Vt autem salubribus curis velocior, pleniorque, auxiliante domino, per vestrae clementiae fidem praestetur effectus, ad pietatem vestram fratres, & coepiscopos nostros Abundium, & Asterium, sed & Basilium, & Senatorē presbyteros, quorum mihi deuotio est probata, direxi, per quos, quae nostra forma sit fidei, manifestatis instructionibus (quas misimus) possitis dignate agnoscere, vt si Constantinopolitanus antistes in eandem confessionem toto corde consentit, securi (vt dignū est) de ecclesiastica pace laetemur, neque aliquid residere videatur ambiguum, vt de superfluis forsitan suspitionibus laborem. Sin vero aliqui a puritate nostrae fidei, atque patrum autoritate dissentiant, concilium vniuersale intra Italiam, sicut synodus, quae ob hanc causam Romae conuenerat, mecum petit, clementia vestra concedat, vt in vnum conuenientibus omnibus, his, qui aut ignorantia, aut timore prolapsi sunt, correctionis remediis consulatur, nec cuiquam ultra sit liberū, ita Nicenae synodi facere mentionem, vt eius fidei inueniatur esse contrarius, quoniam & vniuersae ecclesiae, & vestro hoc imperio profuturū est, si vnus deus, & vna fides, vnum sacramentum salutis humanae, vna totius mundi confessione teneatur. Data. XVII. Calend. Augusti, Valentiniano. vij. & Auieno viris clarissimis consu.

v iij Epi-

EPISTOLAE LEONIS PAPAE.
EPISTOLA TRIGESIMASECVNDA.

G.

*al. Carolo

Eo episcopus Fausto, Martiano, Petro, Manuheli, Job, Antiocho, Viuatiaco, Abrahamo, Theodoro, Pientio, Eusebio, Helpidio, Paulo, Asterio, & Charaso presbyteris, & Archimandritis, & Iacobo diacono, & Archimandrita. **C**ausa fidei, in qua salus Christiana consistit, multa me sollicitudine laborare compellit, metuentem, ne prauitas, quae in suis fuerat amputanda principiis, processu temporis & pertinacior fiat, & latior. Nam cum clementissimus Imperator talia ad nos scripta direxerit, quibus sollicitudinem suam pro pace vniuersalis ecclesiae demonstraret, & ipse Constantinopolitanus episcopus, & hi, qui eundem consecrarent, praeter id, quod ad ordinationem noui antistitis pertinebat, nihil nobis de compressis, vel abdicatis erroribus indicarunt, quasi in illa ecclesia nullum scandalum, nulla extitisset offensus, aut non hinc praecipue fuerit ordinati meritum demonstrandum, si aliena a se, quae catholicorum sensibus sunt aduersa, docuisset. Ne ergo (quod inter longinquas regiones accidere solet, vt nimias dilaciones tenderent veritatis examina) fratres, & coepiscopos nostros Abundium & Asterium, sed & Basilium & Senatorem presbyteros probatissimos viros, ad probatissimum principem cum sufficienti paternarum auctoritatum instructione direximus. Quos in omnibus, fratres charissimi, diligentia, ac sollicitudine vestra cupimus adiuuari, vt impietas, quae caecis ausibus in exitalia abrupta processit, simplices quoque dicipendi vterius non habeat potestatem, cum aptiore medicina, etiam illis cupiamus per correctionis remedia subueniri, qui aut imperitia sunt lapsi, aut errore ducti. Et ideo vos, qui iustificamini per fidem, qui catholicam diligitis veritatem, & de singulari sacramento salutis humanae per spiritum sanctum estis edocti, collaborate nobiscum, & quanta potestis deuotione, id agite, vt falsitate destructa, & fidei soliditate defensa, secura per totum mundum dei pace potiamur. **D**ata. XVII. Calend. Augusti, Valentiniano augusto. vij. & Auieno viris clarissimis consulibus.

*al. piissimum

*al. fatagite

EPISTOLA TRIGESIMATERTIA LEONIS
papae, ad Pulcheriam augustam, pro his
quae superius Theodosium au-
gustum postulauit.

K.

Eo episcopus Pulcheriae augustae. **G**audeo fidei clementiae vestrae, quod religiosum studium dignanter impenditis, vt pax ecclesiastica renouetur, quae quorundam dissensionibus videtur esse turbata. Debetur enim hoc vestrae specialiter gloriae, vt ablatis omnibus scandalis, quae contra catholicam fidem inimicus excitauerat, vna, eademque sit per totum mundum confessio veritatis, quae facilius, certiusque reparabitur, si prauorum sensuum nulla semina, nulla vestigia relinquuntur. **Q**uod tamen mearum partium est, praeterire non debeo, vt scilicet, quid de incarnatione filij dei a Constantinopolitano episcopo teneatur, agnoscam, praesertim cum in ordinatione ipsius plura praecesserint, taliaque ad nos debuerit scripta dirigere, quae illum a contagione huius, qui nuper emerfit, erroris alienum euidenter ostenderent. Optans itaque securam cum eo habere concordiam, gratiamque illi fraternae charitatis impendere, scribere ei interim distuli, non dilectionem negans, sed manifestationem catholicae veritatis expectans. Simplex enim est, atque absolutum, quod posco, vt remoto longarum disputationum labore, sanctae memoriae Cyrilli Alexandrini episcopi epistola, quam ipse ad Nestorium miserat, acquiescat, in qua & errorem Nestorij arguit, & fidem Nicenae definitionis exposuit, & epistola mea, quae ad sanctae recordationis Flavianum episcopum est directae, consentiat. **Q**uibus vigilanter inspectis, Constantinopolitanus antistes repudiandum sibi, quod ausa est contra puram, & singularem fidem imperita insipientia definire, incunctanter agnoscat, quia & mea, & sanctorum patrum de incarnatione domini concursus per omnia, & vna confessio est. **Q**uam, si quis existimauerit, non sequendam, ipse se a compage catholicae vnitatis absindet, cum tamen nos, vt in integrum omnia reuocetur, optemus. **A**d effectum vero salubrium dispositionum velocius obtinendum, fratres, & coepiscopos meos Abundium, & Asterium, sed & Basilium, & Senatorem presbyteros probatissimos viros mihi, qui clementiae vestrae formam fidei, quam secundum doctrinam venerabilium patrum

ET EIVSDEM DECRETA.

156

A patrum praedicamus, offerrent, & remotis circuloctionibus, quibus obscurari veritas solet, quid de incarnatione filij dei, a totius orbis probatis sacerdotibus defensum fuisset, ostenderent. **Q**uos post diuinam gratiam, sancto vestrae pietatis auxilio dignum est adiuuari, ne in totius ecclesiae perturbatione, imprudens procedat contentio, cum correctione adhibita, omnes oporteat in vnius confessionis redire concordiam. **A** qua, si forsitan ab aliquibus discrepatur, vniuersale conciliū sacerdotum haberi intra Italiam, clementia vestra annuente, iubeatur, quo remota arte fallendi, tandem pateat, quid altiore tractatu aut coerceri debeat aut sanari. **D**ata XIII. Calend. Augusti, Valentiniano augusto. vij. & Auieno, viris clarissimis consu.

B EPISTOLA TRIGESIMA QVARTA EIVSDEM
ad Martinum presbyterum.

Ratias agimus deo, & multam fiduciam pie exultationis accepimus, cum dilectionem tuam, & catholicam fraternitatem ita spiritu fidei vigere cognoscimus, vt cordibus vestris nihil infirmitatis haeretica possit inferre tentatio, ad quam diuinitus detruendam, nec defuit (vt scitis) sollicitudo nostra, nec deerit, donec omnipotentis dextera omnia diaboli arma confringat. **C**ui ob hoc aliquid audere permittitur, vt a fidelibus Christi gloria maiore vincatur. **S**i quid autem difficultatum interuenit, aut morarum, cum equanimitate tolerandum est, quoniam vbi veritas est magistra, nunquam defunt diuina solatia, fratres charissimi. **Q**uanuis ergo magna locorum interualla nos diuidant, vnitatem tamen fidei vobiscum sumus, & toto corde Iesum Christum dominum nostrum verum deum, & verum hominem confitemur, nulla in vobis detrimenta perpetimur, cum de vestrae professionis concordia gloriamur, tantum vt sit, auxiliante domino, constantia perseverans, dicente Apostolo: **V**obis enim datum est pro Christo non solum vt in eum credatis, sed etiam vt pro illo patiamini. **A**d quam fortitudinem sanctorum mentium roborandam, fratres nostros, atque legatos, quos pro apostolicae fidei libertate direximus, & quos dudum apud vos esse confidimus, plurimum credimus profuturos, cum totius actionis nostrae didiceritis affectum, & curam vestram, atque consilium operi iunxeritis. **D**e qua re non necesse est nunc latius scribere, cum iam per supradictos sufficientes epistolas miserimus, quibus abundantissime omnis catholica fraternitas instruat: **D**iuina erit virtutis, & gratiae, vt dei filius, qui naturam humani generis suam fecit, amplius quam videmus, aut sapimus, magnum pietatis suae asserat sacramentum, quod impia temeritas sibi quidem fraudauit, sed rectis cordibus non potuit. **D**ata Idibus Septembris, Valentiniano & Auieno consulibus.

Philipp. 4

1. Tim. 3. 4

E EPISTOLA TRIGESIMA QVINTA EIVSDEM
ad Leonem Rauennatem episcopum, de his, qui de captiuitate redeunt, incertum habent, vtrum ante captiuitatem baptisma consecuti sunt.

Martiano augusto consule, teste Cassiodoro, circa annum Christi. cccclij. secundum autem Marianum Scotum ad euangelij veritatem. cccclxxij. iuxta vero Dionysij cyclum. ccccl. qui fuit pontificatus Leonis papae annus. xij. fuit scripta haec epistola.

TITVLI CAPITVLRVM SEQVENS
tis epistole.

F.

De paruulis, qui in captiuitatem deueniunt, & baptismum non reminiscuntur se consecutos.
Vt ab hereticis baptizatus per impositionem manus spiritus sancti accipiat. II.

Eo episcopus Leoni episcopo Rauennati salutem. **F**requenter quidem in diuersarum ambiguo quaestionum titubantia fratrum corda, spiritu dei instituentis, solidauimus, responsionis formam vel ex sanctorum scripturarum disciplinis, vel ex patrum regulis colligentes. **S**ed nuper in synodo nouum, & inauditum antea genus consultationis exortum est.

v iij Capitulum

Nam quorundam fratrum suggestione comperimus, aliquos captiuorum ad sedes suas, libertatemque redeuntes, qui scilicet, in captiuitate illa aetate peruenerint, quae nullius rei firmam poterat habere notitiam, remedium quidem implorare baptismi. Sed utrum eiusdem mysterij ante sacramenta perceperint, infantiae inscientia non posse reminisci, & ideo sub hoc latentis recordationis incerto, animas suas in discrimen adduci, dum sub specie cautionis negatur his gratia, quae ideo non impenditur, quia putatur impensa. Cum itaque tribuere talibus dominici sacramenta mysterij, non immerito quorundam fratrum formido dubitaret, in synodali (ut diximus) coetu formam huiusmodi consultationis accepimus, quam diligentius discuti, & pro vniuersiusque sensu sollicita volumus ratione tractari, quo ad veritatem, adhibita cognitione multorum, certius peruenire possemus. Eadem ergo, quae in sensum nostrum diuina inspiratione uenerit, frequens etiam fratrum firmavit assensio. In primis itaque prouidere debemus, ne dum speciem quandam cautionis tenemus, damnum regenerandarum incidamus animarum. Quis enim ita sit suspitionibus suis deditus, ut verum esse definiat, quod omni manifestatione cessante, ex opinione ambigua suspicatur? Cum itaque baptizatum se, nec ille recordetur, qui regenerationis est cupidus, nec alter attestari de eo possit, quod nesciat consecratum, nihil est, in quo peccatum possit obrepere, cum in hac parte conscientiae suae nec ille reus sit, qui consecratur, nec ille qui consecrat. Scimus quidem inexpiabile esse facinus, quotiens iuxta haereticorum dogmata a sanctis patribus instituta, cogitur aliquis, la-uacrum, quod regenerandis semel tributum est, bis subire, apostolica reclamante doctrina, quae nobis uiam praedicat in trinitate deitatem, unam in fide confessionem, unum in baptismate sacramentum. Sed in hoc nihil simile formidatur, quoniam non potest in iterationis crimine deuenire, quod factum esse omnino nescitur. Atque ideo, quoties persona talis inciderit, sollicita prius examinatione discutite, & longo tempore, nisi forte supremus finis immineat, indagare, utrum nemo sit penitus, qui testimonio suo iurare possit ignorantiam nescientis. Et cum constiterit, hunc, qui baptismatis indiget sacramento, sola inaniter suspitione prohiberi, accedat intrepidus ad consequendam gratiam, cuius in se nullum scit esse vestigium. Nec ue-reamur huic salutis ianuam aperire, quam nunquam ante docetur ingressus.

De eo, dist.
4. Cum itaque baptizatus, qui
* alias, qui

2 Quod si, ab haereticis baptizatum quempiam fuisse constiterit, erga hunc nullatenus sacramentum regenerationis iteretur, sed hoc tantum, quod ibi defuit, conferatur, ut per episcopalem manus impositionem uirtutem sancti spiritus consequatur. Quam rem, frater charissime, ideo generaliter ad omnium uestrum uolumus peruenire notitiam, ne dum plus iusto metuitur, misericordia dei saluari cupientibus denegetur. Data nono Kalendas Nouembris, consulatu Martiani augusti.

EPISTOLA TRIGESIMA SEXTA EIVSDEM ad Martianum Augustum.

Martiano & Adelphio consulibus circa annum Christi, teste Cassiodoro, ecclesiae. Secundum Marianum Scotum ad ueritatem euangelij, cccclxxij. iuxta uero Dionysii cyclum, ccccl. qui fuit pontificatus Leonis papae, annus. xij. scripta est praesens epistola, & similiter. xij. sequentes.

Iteras pietatis uestrae accepisse me gaudeo, & ad significationem totius prosperitatis pertinere cognosco, cum sermones uestri uos faciant integritate securos. Quam uis itaque clementiae uestrae gratias referamus, non ex uerbis nostris, sed ex beneficiis uestris, quae ecclesiae contulistis, agnoscite, non ambigentes, qualem illum retributorem in omnibus habeatis, pro cuius estis tam pia religione solliciti, & qui uos (ut res ipsa demonstrat) ad hoc, ut fides catholica ab insidiis inimicorum suorum defenderetur, elegit. Haec a me nunc breuiter per fratris mei Anatholij clericos pietas uestra dignanter accipiat. Pleniora autem de omnibus, quae ad curam meam pro statu ecclesiarum, & concordia pertinent domini sacerdotum, per legatos nostros scripta direximus. Data Idibus Aprilis, Adelphio consule.

Epistola

A EPISTOLA XXXVII. EIVSDEM AD PVL-cheriam Augustam, in qua gratias agit, quod Nestorianam & Eutychnam haeresim fidei defensione destruxerit.

QUOD semper de sancta pietatis uestrae mente praesumpimus, id plenissime experiendo cognouimus, Christianam fidem (quanuis diuersis prauorum appeteret insidiis) uobis tamen praesentibus, & in defensionem eius a domino praeparatis, non posse turbari. Non enim deus aut suae misericordiae sacramentum, aut uestri laboris deserit meritum, quo dudum subdolum sanctae religionis hostem ab ipsis uisceribus ecclesiae depulisti, quam haeresim suam tueri impietas Nestoriana non potuit, quia non fessit famulam & discipulam ueritatis, quantum simplicibus infunderetur ueneni, per illa loquacis hominis colorata mendacia. De quo uirtutum agone processit, ut per sollicitudinem uestram ea, quae per Eutychnen diabolus molitus est, non laterent, & qui sibi singulas partes geminae impietatis elegerant, una catholicae fidei uirtute procumbere. Secunda ergo haec uobis, de perempto Eutychnis errore, uictoria est, quem, si quid sani cordis habuisset, dudum in auctoribus suis perculsum, olimque prostratum, facile potuerat declinare, ne de sepultis cineribus rediuiua tentaret incendia commouere, ut in eorum transiret consortium, quorum sequutus esset exemplum, gloriosissima augusta. Libet igitur exultare cum gaudio, & pro uestrae clementiae prosperitate, digna deo uota persoluere, qui tibi per omnes mundi partes, in quibus domini euangelium praedicatur, duplicem iam & palmam contulit, & coronam. Clementia igitur uestra agnoscat, omnem Romanam ecclesiam uniuersis fidei uestrae operibus plurimum congratulari, siue quod legationem nostram pio per omnia adiuuistis affectu, & quod sacerdotes catholicos, qui de ecclesiis suis iniuste fuerunt eiectione sententia, reduxistis, siue quod reliquias sanctae memoriae Flauiani innocentis, & catholici sacerdotis ad ecclesiam (cui bene praefuit) fecistis cum honore debito reuocari. In quibus utique omnibus gloria uestrae multiplicatur augmentum, dum & sanctos pro suis meritis ueneramini, & ab agro domini spinas & tribulos uultis auferri. Quosdam sane episcopos de his, qui rebus impiis uidentur praebuisse consensum, reconciliationem reposcere, & catholicorum communionem desiderare, tam nostrorum, quam fratris & coepiscopi mei Anatholij, cui testimonium ferre dignamini, relatione cognouimus quorum desideris sic praebemus effectum, ut correctis, & quae male sunt facta, propria subscriptione, damnantibus, participata nostrorum (quos misimus) cura, quam supradicto episcopo pacis gratia tribuatur, quia deuotionis utrunque est Christianae, ut & pertinaces ueritas iusta coerceat, & conuersos charitas non repellat. Quia uero nouimus, quantum piae sollicitudinis catholicis sacerdotibus mansuetudo uestra dignetur impendere, indicandum esse curauimus, fratrem & coepiscopum nostrum Eusebium nobiscum degere, & nostrae communionis esse consortem, cuius commendamus ecclesiam, quam dicitur uisitare, qui illi iniuste asseritur subrogatus. Illud etiam a uestra pietate poscentes, quod uos spontaneo facere non dubitamus arbitrio, ut tam fratrem & coepiscopum meum Iulianum, quam Constantinopolitanos clericos, qui sanctae memoriae Flauiano fidelibus officiis adhaesere, ea, qua debetis, gratia faueatis. De omnibus uero pietatem uestram per nostros, quid fieri, aut declinari deberet, instruximus. Data Idibus Aprilis, Adelphio uiro clarissimo consule.

*al. duplicis gloriae pal.

EPISTOLA XXXVIII. EIVSDEM AD ANATHOLIUM Constantinopolitanum episcopum.

F De fide eius, scriptis missis, probata. I De nominibus haereticorum ad altare non recitandis. III De his, qui metu in haeresim lapsi sunt, ut si conuersi fuerint recipiantur. II De commendatione Iuliani episcopi, uel eorum clericorum, qui Flauiano episcopo fide adhaeserunt. IIII

EO episcopus Anatholio episcopo. Gaudemus in domino, & in dono gratiae ipsius gloriamur, quia sicut dilectionis tuae literis, & fratrum nostrorum, quos Constantinopolim miseramus, relatione cognouimus, sequacem te euangelicae eruditionis

2. Cor. 11.

nis ostendis, ut per sacerdotis probabilem fidem merito praesumamus, quod tota ecclesia ei-
dem credita est, ne rugam cuiquam sit erroris habitura vel maculam, dicente Apostolo: De-
spondi enim vos vni viro, virginem castam exhibere Christo. Illa est enim virgo ecclesia,
sponsa vni viro Christi, quae nullo se patitur errore vitari, ut per totum mundum, vna no-
bis sit vniuersae communionis integritas, in qua societatem tuae dilectionis amplectimur, & ge-
storum quae sumpsimus, seriem necessariis (sicut oportuit) munitam subscriptionibus appro-
bamus. Ut ergo inuicem dilectionis tuae animus nostris confirmaretur alloquiis, filios no-
stros *Casterium presbyterum, Patricium, & Asclepiadem diaconos, qui ad nos tua scripta
detulere, cum epistolis nostris, post venerabilem diem festi paschalis emisimus, indicantes nos
(ut supra diximus) de Constantinopolitanae ecclesiae pace gaudere, cui hanc curam semper im-
pendimus, ut eam nulla velimus haereticorum fraude violari.

*al. Chartu-
rum.

2 De fratribus vero, quos & epistolis tuis, & legatorum nostrorum relatione communio-
nis nostrae cupidos esse cognouimus, eo quod doleant, se contra potentiam, contraque terro-
res non tenuisse constantiam, sed alieno sceleri praebuisse consensum, cum ita eos formido
turbasset, ut in damnationem catholici, atque innocentis antistitis, & in receptionem detesta-
bilis prauiditatis trepido famularentur obsequio, illud quidem, quod praesentibus, & agentibus
nostris, constitutum est, approbamus, ut suarum interim ecclesiarum essent comunione con-
tenti, sed cum legatis nostris (quos misimus) participata tecum sollicitudine volumus, dispo-
natur, quatenus hi, qui plenae satisfactionibus male gesta condemnant, & accusare magis se
eligunt, quam tueri, pacis & communionis nostrae unitate latentur, ita ut digno prius anathe-
mate, quae contra fidem catholicam sunt recepta, dampnentur. Aliter enim in ecclesia dei, quae
corpus est Christi, nec rata sunt sacerdotia, nec vera sacrificia, nisi in nostrae proprietate na-
turae verus nos potius reconciliet, verus immaculati agni sanguis emundet. Qui licet in pa-
tris sit dextera constitutus, in eadem tamen carne, quam sumpsit ex virgine, sacramentum
propitiationis exequitur, dicente Apostolo: Christus Iesus, qui mortuus est, immo qui, & resur-
rexit, qui est in dextera dei, qui etiam interpellat pro nobis. Neque enim potest in aliquo be-
nignitas nostra reprehendi, cum satisfactientes recipimus, quos doluimus esse deceptos. Nec
aspere igitur communionis nostrae gratia deneganda est, nec temere largienda, quia sicut ple-
num pietatis est, oppressis charitatem dominicam redhiberi, ita iustum est, omnia perturba-
tionis auctoribus imputari.

1. q. 1. In ec-
clesia dei
quae corpus

Roma. 8. g

3 De nominibus autem Dioscori, Iuuenalis, & Eustachij ad sacrum altare non recitandis,
dilectionem tuam hoc decet custodire, quod nostri, ibidem constituti, faciendum esse dixe-
runt, quodque honorandae sancti Flauiani memoriae non repugnet, & a gratia tua Christianae
plebis animos non auertat. Nam iniquum nimis est, atque incongruum, eos, qui innocentes, &
catholicos sua persecutione vexarunt, sanctorum nominibus sine discretionem misceri. *Con-
demnatam impietatem non deserentes, ipsi se sua prauiditate *condemnent, quos conuenit, aut
percelli pro perfidia, aut laborare pro venia.

*al. cu dam-
natam
*al. conde-
nant

4 Fratrem vero, & coepiscopum nostrum Iulianum, vel clericos, qui sanctae memoriae Fla-
uiano fidelibus officiis adhaeserunt, dilectioni quoque tuae volumus adherere, ut quem fidei suae
meritis viuere apud deum nostrum nouimus, in te sibi cum praesentem agnoscant. Illudque di-
lectionem tuam nosse volumus, fratrem & coepiscopum nostrum Eusebium, qui causa fidei mul-
ta discrimina, laboresque tolerauit, nobiscum interim demorari, & in nostra nunc communi-
one persistere, cuius ecclesiam, tua sollicitudine volumus esse defensam, ut nihil eodem absen-
te, depereat, & nullus ei in aliquo prauidicare praesumat, donec cum literarum nostrarum ad
vos prosecutione perueniat. Et ut maior circa te vel nostra, vel totius Christianae plebis affe-
ctio prouocetur, hoc quod ad dilectionem tuam scripsimus, in omnium volumus notitiam
peruenire, ut qui deo nostro deseruiunt, de confirmata apud te pace sedis apostolicae, gratu-
lentur. De ceteris vero causis atque personis, dilectio tua literis, quas per nostros accipiet, ple-
nius instruetur. Data Idus Aprilis.

EPISTOLA XXXIX. EIVSDEM AD IV-
lianum episcopum.

LITERS fraternitatis tuae per filios nostros Constantinopolitanos clericos, nua-
cias tuae salutis accepi, quibus te magnis tribulationibus grauatum fuisse significas,
cum

A cum utique non defuerit materia sollicitudini, & laboribus, quae inter procaces catholicae fidei
aduersarios, inhaerentem veritati animum fatigarent, idque (ut scribis) fuerit animo, ut per oc-
casionem necessitatis, & nobis te, & patriae praesentares. Quod verum futurum speraueram,
ut apertius omnium haereticorum ambages tuo ore cognoscerem. Sed gratias deo, quod ita
incolumitas tua, & ecclesiae causa profecit, ut liberum tibi fuerit apud eos interim degere,
quorum nobis probabilis consensus innotuit, sicut & fratris Anatholij scripta profitentur, &
gesta, quae apud ipsum coram nostris sunt confecta, demonstrant fratribus remeantibus. Er-
go praedictis salutationibus vicissitudinem reddo, & ut contra falsitatis astutias perseueran-
tem diligentiam teneas, fidenter exhortor, cum tibi ad hoc, & tuus animus, & nostra auto-
ritas suffragetur. Quoniam licet de multis meliora indicata sunt, quod scilicet doleant se de-
ceptos, & damnata perfidia cum autoribus suis, gratiam nostrae communionis exposcant,
quod nos adeo libenter accepimus, reddituri his hanc, quam desiderant, communionem,
quum promissa compleuerint, quosdam persistere in sua obduratione cognouimus, quos o-
portet districtius comprimere, si nequeunt benignitate sanari. Ad quam rem, nostros post diem
venerabilem dirigemus, qui tecum participato consilio, ea quae a nobis constituta fuerint, ex-
equantur. Data Idibus Aprilis, Adelphio viro clarissimo consule.

EPISTOLA XL. EIVSDEM AD MARTIANVM

Augustum, in qua pro conseruatione catholicae fi-
dei illi congratulatur.

QVAVNIS per Constantinopolitanos clericos ad pietatem vestram ante rescri-
perim, sumptis tamen clementiae vestrae literis, per virum illustrem praefectum vr-
bis filium meum Tacianum magnam materiam gratulationis accepi, quia studio-
sissimos vos ecclesiasticae pacis agnoui. Cui sancto desiderio, digna aequitate confer-
tur, ut quem statum esse cupitis religionis, eandem habeatis & regni. Nam inter principes
Christianos, spiritu dei confirmante concordiam, gemina per totum mundum fiducia robo-
ratur, quia profectus charitatis & fidei, utrorumque armorum potentiam insuperabilem facit,
ut propitiato per vnam confessionem deo, simul & haeretica falsitas, & barbara destruat ho-
stilitas, gloriosissime imperator. Aucta igitur per Imperialem amicitiam spe caelestis auxilij,
confidentius pietatem vestram pro sacramento salutis humanae incitare praesumo, ne cuius-
quam procaci, impudentique veritatis quasi de incerto, quid sequendum sit, sinatis inquiri. Et
quum ab euangelica, apostolicaque doctrina nec vno quidem verbo liceat dissidere, aut aliter
de scripturis diuinis sapere, quam beati apostoli & patres nostri didicere, atque docuerunt, nunc
demum indisciplinae moueatur, & impiae quaestiones, quas olim mox, ut eas per apta sibi cor-
da diabolus excitauit, per discipulos veritatis spiritus sanctus extinxit. Nimis autem iniquum est,
E per paucorum insipientia ad coniecturas opinionum & ad carnalium disceptationum bella reuoce-
mur, tanquam reparata disceptatione tractandum sit, utrum Eutyches impie senserit, & utrum impie
Dioscorus iudicari, qui in sanctae memoriae Flauiani condensatione se perculit, & simplicio-
res quosque, ut in eandem ruinam prouolueretur, impetit, quorum multis iam (ut cognouimus) ad
satisfactionis remedia conuersis, & veniam de incostanti trepidatione poscentibus, non cuiusmo-
di sit fides, tractandum est, sed eorum precibus qualiter annuendum. Vnde piissima sollicitu-
dini vestrae, quam de indicenda synodo habere dignamini, per legationem, quae confestim ad
clementiam vestram, deo annuente, perueniet, quicquid ad causam utilitatem arbitror perti-
nere, plenius atque opportunius suggeretur. Data. ix. Calend. Maij, Adelphio viro clariss. cons.

EPISTOLA XLI. EIVSDEM AD MARTIANVM

Augustum, de directa vicis suae legatione Constantinopo-
lim, pro Chalcedonenfi concilio faciendo.

DOPOSCERAM quidem a gloriosa clementia vestra, ut synodum, quam ad re-
parandam orientalis ecclesiae pacem, a nobis etiam petitam, necessariam iudicatis,
aliquantisper differri ad tempus opportunius iuberetis, ut liberioribus ab omni per-
turbatione

turbatione animis, hi quoque episcopi, quos hostilitatis metus detinet, conuenient. Sed quia G
pio studio humanis negotiis diuina praeponitis, & rationabiliter ac religiose regni vestri vi-
ribus creditis profuturum, si nulla sit in sacerdotum sensibus dissonantia, nulla sit in euange-
lij praedicatione discordia, ego etiam vestris dispositionibus non renitor, optans ut omnium
cordibus catholica fides, quae non potest nisi una esse, firmetur. A cuius integritate & Nesto-
rius antea, & nunc Eutyches, diuersis quidem callibus, sed impietate non impari deniarunt,
abominandi prorsus in persuasionibus suis, quas contra syncerum veri luminis fontem, de
cognosis lacubus diabolicae falsitatis hauserunt. Prior itaque synodus Ephesina Nestorium cum
dogmate suo, merito iusteq; dānauit, & quisquis in illo errore persistit, ad nullius potest spem
remedij pertinere. Sequens vero in praedicta ciuitate non potest vocari concilium, quod in H
euerfionem fidei fuisse constat agitatam, quodque vestra clementia amore veritatis, catholicis
assutura, aliud statuendo, cassabit, gloriosissime Imperator. Vnde per ipsum dominum nostrum
Iesum Christum, qui regni vestri est autor & rector, obsecro clementiam vestram,
vt in praesenti synodo fidem, quam beati patres nostri ab apostolis sibi traditam praedicarunt,
non patiamini, quasi dubiam retractari, & quae olim a maiorum sunt auctoritate damnata,
rediuuius non permittatis conatibus excitari. Illudque potius iubeatis, vt antiquae Nicenae syno-
di constituta, remota haereticorum interpretatione, permaneant. Nec me quoque (vt voluit ve-
stra clementia) ab illo credatis abesse concilio, cum in his fratribus, quos direxi, id est, Pascha-
fino, & Lucentio episcopis, Bonifacio, & Basilio presbyteris, sed & fratre meo Iuliano, quem I
eorum volui esse participem, etiam mea sit aestimanda praesentia. Quos, auxiliante Christo, ita
acturos esse confido, vt ea, quae domino nostro placeant, decernentes, accedente pietatis ve-
strae studio consulant, quod & paci profit, & religioni sit custodia veritatis. Data. vj. Calend.
Iunij, Adelfio viro clarissimo consule.

EPISTOLA XLII. EIVSDEM AD MARTIA-
num Augustum, vbi inter caetera pro defensione fi-
dei Imperatori gratulatur.

MULTAM mihi fiduciam scribendi ad clementiam vestram, & literae vestrae, quas
veneranter accepi, & coepiscopi mei reuertentes a Constantinopoli praebuerunt,
non sola assertione verborum, sed ipsis iam operum effectibus demonstrantes, ad
defensionem catholicae fidei diuinum in vobis vigere praesidium. Quo vtiq; non solum ec-
clesiae status, sed etiam vestri robur munitur Imperij, vt merito eius expectetis, protectionem,
cuius colitis veritatem, gloriosissime Imperator. Nam vt & fratris mei Anatholij citius ma-
nifestaretur integritas, & olim damnati erroris rediuuius assertor locum in Christi ecclesia
non haberet, vt catholici episcopi, quos nuper haereticorum persecutio, deprauare non po-
tuit, ab iniustis renocarentur exiliis, utque reliquis beatae memoriae Flauiani digno honore
susceptis, impietatem suam condemnator eius agnosceret, vestrae virtutis titulus, vestrae pie-
tatis est fructus. Cui confido etiam aliarum insignia accumulanda palmarum, vt sicut Con-
stantinopolitana ecclesia, recepta apostolicae fidei libertate, laetatur, ita omnes regni vestri
prouinciae emundatas se esse a diabolici dogmatis contagione gloriantur. Vt ergo praecedentibus
literis indicaui, fratres meos Lucentium episcopum, & Basilium presbyterum, qui solici-
tudinis meae partes possint implere, direxi, fauori eos pietatis vestrae in omnibus, quae sunt
agenda, commendans. Nam cum & fratris mei Anatholij scriptis, & nostrorum sermone co-
gnouerim, multos de his, qui apud Ephesum Dioscori factione compulsi, detestabilibus sta-
tutis praebere consensum, penitendo inconstantiae suae veniam postulare, & communionem
catholicam per satisfactionem correctionis expetere, non fuit talium negligenda conuersio,
qui non proprio sensu, sed *impj praesumptoris impulsu in hac incidisse noscuntur, in qui-
bus liberum non habere iudicium. Ne itaque respicientium desideria mora longior fatigaret,
vel incuriosa facilitas temere aliquos & sine discretione susciperet, iniunctum est ab aposto-
lica sede directis, vt in consortium suae deliberationis, accito Constantinopolitanae urbis an-
tistite, & pestilentiae contagia, non admittantur, & sanitatis remedia non negentur. Quae in-
dustria, in omnibus, quae nequiter gesta sunt, emendandis, celerem (iuuante domino) conse-
quetur effectum, si reparationi pacis ecclesiae opem suam vestra pietas dignetur adiun-
gere, vt,

*al. improbi

A gere, vt vobis in terra regnantibus, & dei regnum intra vos habere mereamini, & catholi-
cam fidem nulla falsitas violet, nulla haeresis inquietet, nec cuiquam liceat doctrinam euan-
gelicam deserere, & sacerdotali honore gaudere. Synodum vero fieri, vt meminit vestra cle-
mentia, etiam ipsi poposcimus. Sed sacerdotes prouinciarum omnium congregari praesentis
temporis necessitas nulla ratione permittit, quoniam illae prouinciae, de quibus maxime sunt
euocandi, inquietante bello, ab ecclesiis suis eos non patiuntur abscedere. Vnde opportuni-
ori tempore, propitiato domino, cum firmior fuerit restituta securitas, iubeat vestra clemen-
tia referuari. De qua re plenius inter caetera, apud pietatem vestram, poterunt allegare, quos
misi. Data *v. Idus Iunij, Adelfio viro clarissimo consule.

Causa desi-
gnatur, pro-
hibens cele-
brare concilium

*al. vij. Idus

EPISTOLA XLIII. EIVSDEM AD PVL-
cheriam Augustam

RELIGIOSAM pietatis vestrae sollicitudinem, qua vniuerso mundo, deo inspirata
te, consulitis, crebrioribus alloquiis incitare praesumo, vt operum vestrorum perfe-
ctum necessaria perfectio subsequatur, ac sicut de statu Constantinopolitanae eccle-
siae gratulamur, cuius & sacerdos & populus catholicae puritatis fidem iam tenere cognosci-
tur, ita etiam aliorum concors nobiscum sit de verbi incarnatione confessio. Vnde quod fa-
cturum me aliis literis indicaueram, Lucensem episcopum, & Basilium presbyterum fratres
meos dirigere praeparauit, qui dispositiones meas, fratris mei Anatholij deuotione sociata, se-
cundum eas, quas acceperunt regulas, exequantur. Sicut enim praedicti episcopi scriptis, &
clericorum eius suggestionem patefactum est, multa sunt, quae indulgentius sunt curanda, mul-
ta quae iustius coerenda, vt in causa tantae perturbationis, nec distinctio nimis sit aspera,
nec remissio parum cauta, quum aliud satisfaciendum, aliud pertinacibus debeat. Offertur
ergo pietati vestrae digna materia, quae placita domino curam sancti cordis exerceat, & pre-
cedentium meritorum coronas etiam de praesentis erroris abolitione multiplicet. Sicut enim
Nestoriana impietas, ita & Eutychiana blasphemiam ab omnium est catholicorum eliminanda
consortio. Quia tam impium est, consubstantialem & consempiternam patri filij deitatem,
etiam ex vtero virginis matris partu editam negare corporeo, quam vnam in dei filio post
incarnationis sacramentum affirmare naturam, vt scilicet aut humanitas eius refutetur, aut
deitas cum vnione vtriusque essentiae, nec altera sit in alterutram versa, nec assumpta in assu-
mente finita. Sed & verbi incommutabilitas, & carnis, atque animae veritas maneat insepara-
biliter in vnitatem personae, quod qui testificante lege, creditibus patriarchis, annuentibus pro-
phetis, praedicante euangelio, docentibus apostolis, & toto mundo consistente non credunt,
extra sacramentum corporis Christi, extra vnitatem sunt nominis Christiani. Quorum sicut rui-
nam dolemus, ita perfidiam detestamur. Vt autem circa talium personas syncerum seruetur vbiq;
iudicium, & aliud correctis, & aliud pertinacibus rependatur, vestra pietas nostros, qui ab apo-
stolica sede sunt missi, fouere dignetur, eorumque omnes, quas iniunximus, adiuuet actiones,
quo citius ac facilius, auxiliante domino, quae ad vestram gloriam, & ad totius ecclesiae pacem
proficiant, exequantur. De Eutychae autem totius scandali & prauitatis auctore hoc clemen-
tia vestra praecipiat, vt ab eo loco, qui Constantinopolitanae urbi nimis vicinus est, longius
transferatur, ne frequentioribus solatiis eorum, quos ad impietatem suam traxit, vtatur. Mo-
nasterio quoque ipsius, cui perniciosae, indigneque praesedit, catholicum abbatem iubete praeponi,
qui illam seruorum dei congregationem & a prauo dogmate liberare, & institutis veritatis
possit imbueret. Data Idibus Iunij, Adelfio viro clarissimo consule.

EPISTOLA XLIIII. EIVSDEM AD ANATHO-
lium Constantinopolitanum episcopum, de his, qui haere-
ticorum erroribus metu, non voluntate implicantur,
vt per satisfactionem in ecclesia suscipiantur.

SPEREM dilectionem tuam ad omne opus bonum esse deuotam, vt tamen
efficacior tua fieri possit industria, necessarium & congruum fuit, fratres meos Lu-
centium episcopum, & Basilium presbyterum (vt promissimus) destinare, quibus tua
dilectio

dilectio societur, vt nihil in his, quæ ad vniuersalis ecclesiæ statum pertinent, aut dubie agatur, aut segniter, cum residentibus vobis, quibus executionem nostræ dispositionis iniungimus, ea possint agi cuncta moderatione, vt nec benevolentia partes, nec iustitiæ negligantur, sed absq; personarum acceptione diuinum in omnibus iudicium cogitetur. Quod vt recta obseruantia valeat custodiri, catholicæ primitus fidei seruetur integritas, vt quia per omnia, angusta & ardua via est, quæ ducit ad vitam, neq; in sinistram, neq; ad dexteram ab eius tramite deuietur. Et quia euangelica & apostolica fides omnes expugnat errores, & ab vno latere. Nestorium deicit, ab alio Eutychem, & participes eius elidit. Hanc regulam memento te seruandam, vt quicumq; in illa synodo, quæ nomen synodi nec habere potuit, nec meretur, & in qua malevolentiam suam Dioscorus, imperitiam autem Iuuenalis ostendit, dolent, vt dilectionis tuæ relatione comperimus, se metu victos, & terrore superatos, ad consensum sceleratissimi iudicij potuisse compelli, & communionem catholicam obtinere desiderant, satisfactioni eorum pax fraterna præstetur, ita vt non dubiis professionibus, Eutychem cum suo dogmate, cumq; consortibus suis anathematis execratione condemnent. De his autem, qui in hac causa grauius peccauerunt, & ob hoc superiorem sibi locum in eadem infelici synodo vindicauerunt, vt humilium fratrum simplicitatem arrogantia suæ præiudiciis aggrauerent, si forte respiciunt, & à facti sui defensione cessantes, in condemnationem proprii conuertuntur erroris, horum si satisfactio talis accedit, quæ non refutanda videatur, maturioribus apostolicæ sedis conciliis referuetur, vt examinatis omnibus, atque perpensis, de ipsis eorum agnitionibus, quid constitui debeat, æstimetur. Neq; prius in ecclesia, cui te dominus voluit præsidere, cuiusquam talium (vt ante iam scripsimus) nomen ad altare recitetur, quam quid de eis constitui debeat, rerum processus ostendat. De communitio vero, à clericis dilectionis tuæ nobis oblato, necessarium non fuit, epistolis quid videretur inferere, quum sufficeret legatis cuncta committi, quorum sermone ex omnibus diligentius instrueris. Annitere igitur, frater charissime, vt quæ ecclesiæ dei congruunt, fideliter & efficaciter cum his fratribus, quos tantæ rei idoneos autores elegimus, exequaris, præsertim, cum ipsa vos causæ ratio, spesq; diuini auxilij cohortentur, & clementissimorum principum tam sancta sit fides, tam religiosa deuotio, vt in eis non solum Christianum, sed etiam sacerdotalem experiamur affectum. Qui vtique pro pietate, qua se dei famulos esse gloriantur, omnes suggestiones vestras fidei catholicæ profuturas, dignanter accipiant, vt ipsorum quoque ope & pax Christiana reparari, & error impius possit aboleri. Ac si de aliquibus amplius fuerit deliberandum, celeriter ad nos relatio dirigatur, vt pertractata qualitate causarum, nostræ quid obseruari debeat sollicitudo, constituat. Data quinto Idus Iulij, Adelphio viro clarissimo consule. Era. qua supra.

Matth. 7. b

*al. vendicantur

*al. actionibus

*al. sexto

EPISTOLA XLV. EIVSDEM AD SYNODVM Chalcedonen. vbi hortatur per legatos suos dei sacerdotes, vt secundum scripturas cuncta disponerent.

P T A V E R A M quidem dilectissimi pro charitate collegij, omnes domini sacerdotes in vna catholice fidei deuotione persistere, nec quenquam gratia, aut formidine potestatum, secularium deprauari, vt à via veritatis abscederet. Sed quia multa sæpe quæ penitudinem possint generare, proueniunt, & superat culpas delinquentium misericordia dei atque ideo suspenditur ultio, vt possit locum habere correctio, amplectendum est clementissimi principis, plenum religione consilium, quo sanctam fraternitatem vestram ad destruendas insidias diaboli & ad reformandam ecclesiasticam pacem voluit conuenire, beatissimi Petri iure, atq; honore seruato, adeo, vt nos quoq; suis ad hoc literis inuitaret, vt venerabili synodo nostram præsentiam præberemus, quod quidem nec necessitas temporis, nec vlla consuetudo poterat permittere. Tamen in his fratribus Paschasino, & Lucentio episcopis, Bonifacio, & Basilio presbyteris, qui ab apostolica sede directi sunt, me synodo vestra ternitas existimet præsidere, nec seiunctam à vobis præsentiam meam confidat, qui nunc in vicariis meis adsum, & iam dudum fidei catholice prædicatione non desum, vt qui non potestis ignorare, quid ex antiqua traditione credamus, non possitis dubitare, quid cupiamus. Vnde

A Vnde (fratres charissimi) reiecta penitus audacia disputandi, contra fidem diuinitus inspiratam, vana errantium infidelitas conquiescat, nec liceat defendi, quod non liceat credi, cum secundum euangelicas auctoritates, secundum propheticas voces, apostolicamq; doctrinam plenissime, & lucidissime, per literas, quas ad beatæ memoriæ Flavianum episcopum misimus fuerit declaratum, quæ sit de sacramento incarnationis domini nostri Iesu Christi pia, & synœra confessio. Quia vero non ignoramus, per prauas æmulationes, multarum ecclesiarum statum fuisse turbatum, plurimosq; episcopos, qui hæresim non reciperent sedibus suis pulsos, & in exilia deportatos, atq; in locum superstitum alios substitutos, vulneribus his primitus adhibeatur medicina iustitiæ, nec quisquam ita careat propriis, vt alter vtatur alienis, cum si (vt cupimus) errorem omnes relinquunt, nemini quidem perire honor debeat, sed illis, qui pro fide laborauerunt, cum omni priuilegio oporteat ius proprium reformari. Prioris autem Ephesiæ synodi, cui sanctæ memoriæ Cyrillus episcopus tunc præfedit, in Nestorium specialiter statuta permaneant, ne tunc damnata impietas, ideo sibi in aliquo blandiatur, quia Eutychem iusta execratione percellitur. Puritas enim fidei, atq; doctrinæ, quam eodem, quo sancti patres nostri, spiritu prædicamus, & Nestorianam, & Eutychemianam, cum suis autoribus condemnat, pariter & persequitur prauitatem. Data. v. Calend. Iulij, Adelphio viro clarissimo consule.

*al. demum

EPISTOLA XLVI. EIVSDEM AD Anatholium episcopum.

D declinandam erroris maculam, qua nonnullos aut Nestoriana impietas, aut Eutychemiana labefecit in sania, laudabilem curam filij nostri Basilius, & Ioannes presbyteri suæ æstimationis habuerunt, vt inter pugnantia dogmata falsitatis, vera catholice fidei pace gauderent. Siquidem longinquo peregrinationis labore suscepto, sensum cordis sui in apostolica sede patefecere, damnantes vtramq; hæresim, quarum supra fecimus mentionem, & de incarnatione domini nostri Iesu Christi non aliud recipientes, quam quod instruento sancto spiritu, & didicimus, & docemus. Per hos ergo, frater charissime, cum testimonio nostro ad propria reuertentes, dilectioni tuæ nostra scripta direximus, fidenter orantes, vt qui gratia apostolicæ communionis ornantur, etiam tuo fauore per omnia se gaudeant adiuuari. Data. xij. Calendas Iulij, Adelphio viro clarissimo consule.

EPISTOLA XLVII. EIVSDEM AD Martianum augustum.

R E D E B A M V S, clementiam vestram id desiderio nostro posse præstare, vt præfenti necessitate respecta, differri ad opportunius tempus sacerdotalem synodum iuberetis, vt vocatis de cunctis prouinciis sacerdotibus, vere posset esse vniuersale concilium. Sed quia vos amore catholice fidei congregationem nunc fieri voluistis, ne deo to obuiare viderer arbitrio, fratrem, & coepiscopum meum Paschasinū de ea prouincia, quæ videtur esse securior, euocatum, qui vicem præsentia mea possit implere, direxi, Bonifacio fratre nostro, & compresbytero sociato, & his, quos antea miseramus, adiunctis, consortem illis fratrem quoq; meum Iulianum addentes episcopum. Quos ea moderatione vniuersa, domino auxiliante, credimus esse gesturos, vt quæcumq; in querelam, perturbationemq; venerunt, ad vnitatem pacis, & fidei, compressa omni dissensione, reuocentur, nec vllum in aliquorum cordibus sacerdotum, vel Nestoriana, vel Eutychemianæ impietatis vestigium relinquatur, quoniam catholica fides, quam instruentē nos spiritu dei, per sanctos patres à beatis apostolis didicimus, & docemus, neutrum subreperere permittet errorem. Si quid ergo morborum, si quid est vulnerum, quod sincera possit correctione curari, vt ad veram sanitatem reuocetur, optamus. Quæ nunc utiq; non erant dubia, nec cuiusquam simplicitati deinceps nocitura, si nullis se excusationibus voluerit obumbrare, cum absolutionem peccati non obtineat, nisi vera confessio. Quia vero quidam de fratribus (quod sine dolore non dicimus) contra turbines falsitatis non valere catholicam tenere constantiam, prædictum fratrem, & coepiscopum meum vice mea synodo conuenit præsidere, certus, quod absq; odio, & gratia ibidem

ibidem ab his, quibus hoc commissimus, laboretur, ut cum solius haereticæ impietatis excidio, G
in omnibus ecclesiis dei veritas regnet & Charitas. Data sexto Calend. Iulij, Adelphio vi-
ro clarissimo consule.

EPISTOLA XLVIII.

E O episcopus Martiano Augusto. Sanctum clementiæ vestræ studium, quo ad
reparationem pacis ecclesiasticæ synodum habere voluistis, adeo libenter accepi, ut
quamuis eam fieri intra Italiam poposcissem, & aptius expectari tempus optassem, H
quo, scilicet, plurimi possent episcopi etiam de longinquis prouincijs euocari, mox
tamen, ut mihi pietatis vestræ scripta sunt tradita, & Bonifacium de compresbyteris meis
ab vrbe direxerim, & de episcopis fratrem meum Paschasium de Sicilia fecerim nauiga-
re, qui vicem meam sufficienter implerent, datis per eosdem epistolis ad eos, qui legationem
ante susceperant, ut ipsi quoque prædictis, ad implendas partes meæ præsentia iungerentur.
Vnde quamuis nimis arctus dies synodo fuerit constitutus, spero tamen a futurum omni-
potentis auxilium, quo omnes valeant ad præfinitum tempus occurrere, & vnanimiter, cum
sanctæ fraternitatis assensu, quæ vniuersali ecclesiæ congruant, definire. Compressa enim vel
remota, inquietudine ac præiudice paucorum, facile firmabitur probanda concordia, si in eam
fidem, quam euangelicis, & apostolicis prædicationibus declaratam, per antiquos patres no-
stros accepimus, & tenemus, omnium corda concurrant, nulla penitus disputatione cuius-
quam retractionis admissa, ne per vanam, fallacemque versutiam aut infirma videantur, aut
dubia, quæ in ipso lapide angulari Christo fundata sunt, & sine fine mansura. Hoc nobis in-
definenter orantibus, ut à sacramento singularis fidei nemo inueniatur alienus, sed damnata
impietate hæreseos, nullum de perditione cuiusquam catholica ecclesiæ sentiat detrimentum.
Quod autem pietatem vestram de his, per quos meas misi epistolas obsecraui, nunc quoque
simili fiducia precor, ut vice mea acturos, commendatos per omnia habere dignemini, quò
facilius, ac diligentius, quæ optimo fidei vestræ ordinata sunt studio, salubri implerentur effe-
ctu. Data decimoquarto Calend. Augusti, Adelphio viro clarissimo consule. K

Eph. 2. d

EPISTOLA XLIX. EIVSDEM AD PVLCHERIAM Augustam, per Theosticum Magistrum.

R ELIGIOSAM clementiæ vestræ sollicitudinem, quam catholicæ fidei indefinenter
impeditis, per omnia recognosco, & deo gratias ago, quòd tantam vniuersalis
ecclesiæ curam habere vos video, ut quòd iustitiæ, & benevolentia congruere arbi-
tror, confidenter instauem, quo celerius, quæ propitio Christo, pietatis vestræ studio
irreprehensibiliter hæcenus gesta sunt ad gratulandum producantur effectum. Quòd ergo
synodum Chalcedonensem haberi clementia vestra præcepit, cum à me, ut in Italia haberetur,
manuetudo vestra retineat postulatum, ut omnes nostrarum partium conuocati antistites
si securitas temporis suppeteret, conuenirent, adeo tamen non aspernanter accepi, ut bi-
nos de coepiscopis meis, & compresbyteris ordinarem, qui vicem meam implere sufficerent,
etiam datis ad venerabile synodum congruentibus scriptis, quibus fraternitas aduocata cogno-
scret, quam formam seruare in hac diiudicatione deberet, ne vlla temeritas aut fidei regu-
lis, aut canonum statutis, aut benignitatis remedijs obuiaret. Sicut enim à principio huius
causæ frequentissime scripsi, hanc inter discordes sensus, & carnales simulationes modera-
tionem volui custodiri, ut integritati quidem fidei nihil euelli, nihil liceret apponi, ad vnita-
tem vero, pacemque redeuntibus, remedium venia præstaretur. Quia tunc operum diaboli
potentia destruantur, cum ad dei, & proximi dilectionem hominum corda reuocantur. Sed
quàm contraria tunc his monitis, atque obseruationibus meis acta sint, multum est explicare,
nec opus est epistolari pagina comprehendere, quid in illo Ephesino non iudicio, sed latrocinio
potuit perpetrari. Ibi primates synodi, nec resistentibus sibi fratribus, nec consentientibus,
perceperunt, cum ad infringendam catholicam fidem, & ad execrabilem hæresim roboran-
dam,

A dam, alios privilegio honoris exuerint, alios consortio impietatis infecerint, fauiores pro-
fecto in eos, quos persuadendo, ab innocentia separabant, quàm in illos, quos beatos confes-
sores, persequendo faciebant. Veruntamen quia, tales sibi maxime sua iniquitate nocuerunt,
& maioribus vulneribus diligentior est adhibenda medicina, nullis vnquam epistolis defini-
ui etiam talibus, si resipiscerent, veniam denegandam. Et quamuis incomparabiliter inimi-
cissimam Christianæ religioni hæresim detestemur, ipsos tamen, si corrigantur, & digna se
satisfactione purificent, ab ineffabili misericordia dei non iudicamus alienos, sed potius cum
gemitibus gemimus, cum fletibus flemus & sic vnum iustitia commotionis, ut non amit-
tamus remedia charitatis. Quòd, sicut pietas vestra cognoscit, non verbis solis promittitur,
B sed etiam factis docetur. Siquidem pene omnes, qui in consensum præfidentium aut tradu-
cti fuerant, aut coacti resistendo, quòd statutum fuerat ab illis, & condénando quòd scripse-
rant, perpetuam culpæ abolitionem, & apostolicæ pacis gratiam sunt adepti. Si ergo clemen-
tia vestra propositum nostrum considerare dignetur, probabit, in eo concilio cuncta gessisse,
ut sine cuiusquam animæ detrimento, hæreseos tantum obtineretur extinctio, & ob hoc, cir-
ca autores sæuissimum turbinum, quiddam consuetudinis minuisse, ut ad indulgentiam
postulandam, compunctione aliqua possit eorum tarditas excitari. Qui etsi post illud iudi-
cium suum tam impium, quàm iniustum non sunt catholicæ fraternitati ita honorabiles, ut
fuerunt; suas tamen adhuc obtinent sedes, & episcopatus sui honore potiuntur, aut per ve-
ram, & necessariam satisfactionem pacem ecclesiæ recepturi, aut si hæresim (quòd absit) tue-
C buntur professionis suæ merito iudicandi. Data decimotertio Calend. Augusti, Adel-
phio viro clarissimo consule.

Roma. 12. d

*al. rescin-
dendo, vel
reiciendo

EPISTOLA RAVENNII, ALIORVMQVE EPI-
scoporum Gallorum, ad Leonem papam, fidei eius, quam ad
Orientem direxit, laudes dicentium.

D OMINO vere sancto, merito in Christo beatissimo, & apostolico honore vene-
rando papæ Leonis, Rauennius, Rusticus, Venerius, Constantinus, Maximus, Ar-
mentarius, Florus, Sabinus, Valerianus, Constantius, Nectarius, Maximus, Afcle-
pius, Item Maximus, Virius, Ingenulus, Iustus, Valerianus, Superuentus, Crisaphius, Fon-
teius, Petronius, Hydacius, Etherius, Eulalius, Eutychius, Fraternus, Venturus, Eugenius, Hi-
larius, Verus, Amanus, Geronimus, Prothasius, Iulianus, Helladius, Armentarius, Honora-
tus, Hepartius, Amenius, Dinamius, Maximinus, Hyrnanus & Palladius. Perlata ad nos
epistola beatitudinis vestræ, quam ad Orientem pro catholicæ fidei assertionem misistis, opta-
semus, & statim apostolatu vestro pro tam immenso munere gratiarum actionem referre,
nisi nobis difficultatem, qua in vnum celeriter non potuimus conuenire, vel spacia, quibus à
E nobis dispartati sumus, longa terrarum, vel aurarum, quæ in regionibus nostris præter consue-
tudinē fuit intemperies, attulisset. Det ergo apostolatus vester nostræ venia tarditati, quæ nõ
de ocio, aut dissimulatione, sed de certa necessitate descendit, quæ à nobis, etsi celeritatis gra-
tiam abstulit, exultandi tamen materia auferre non potuit. Exultauimus itaque, Christo propi-
tio, lectis beatitudinis vestræ literis, & omni instructione patefacta, omnes, intra Gallias con-
stitutos, exultare mox fecimus, dolentes pariter pro his vobiscum, qui catholicæ fidei lumi-
ne derelicto, errorum tenebras inciderunt. Quæ apostolatus vestri scripta, ita ut symbolū fi-
dei, quisquis redemptionis sacramenta nõ negligit, tabulis cordis * ascripsit, & tenaci, quò ad
confundendos hæreticorum errores paratior sit, memoria commendauit. Multi itaque in ea gau-
dentes pariter & exultantes, recognouerunt, fidei suæ sensum & ita se semper ex traditione
F paterna tenuisse, ut vester apostolatus exposuit, iure lætantur. Nonnulli sollicitiores facti, bea-
titudinis vestræ admonitione percepta, modis omnibus se gratulantur instructos, datamque si-
bi occasionem gaudent, qua libere, ac fiducialiter, suffragantē etiā apostolicæ sedis autoritate,
eloquantur, & afferat vnusquisque quòd credit. Quis autem apostolatu vestro, pro hoc tanto
munere, * quòd non solum Gallias, sed totum mundum, velut quibusdam pretiosissimis gem-
mis ornauit, dignas æstimet gratias posse persolui? Doctrinæ post deum vestræ debet fi-
delis, ut constanter teneat, quòd credebat, debet etiam infidelis, ut à perfidia sua, agnita ve-
ritate,

*al. de

*al. ascribit;

*al. que

x ritate,

ritate, discedat, & apostolicæ institutionis luce persusus, erroris sui tenebras derelinquat, & magis sequatur, & credat, quod per os vestrum dominus noster Iesus Christus de sacramento incarnationis suæ docet, quam id teneat, quod diabolus humanæ salutis, & veritatis inimicus stillat. Optassemus etiam ad filium vestrum, gloriosissimum ac fidelissimum principem super eandem causam literas dare, quibus congratulantes fidei ipsius, humilitatis quoque nostræ sollicitudinem, qua vos in Christo sequimur, proderemus, nisi ad nos de Orientalibus partibus nuntio perlato, fieri hoc, minime necessarium putarem. Meritis autem apostolatus vestri pius dominus præstitit, ut hæresim, iam diu occulte nutritam, vestris temporibus proderet. Ad laudem enim sollicitudinis vestræ pertinet, quod malorum error latere non potuit, ad gloriosæ fidei ædificationem redundat, quod prava persuasio participes aut non inuenit, aut inuentos amisit. Respiciat itaque conseruando apostolatum vestrum, misericors dominus ecclesiam suam, toto orbe diffusam. Vobis enim ita inuigilantibus, & hi, qui curam animæ suæ gerunt, sollicitiores in fide redduntur, & hi, qui paulo desides sunt, tanto ad sollicitudinem accenduntur exemplo. Quod nos ante oculos semper habentes, non desinemus deo, ac domino nostro gratias agere, & pariter supplicare, gratulantes, quod tantæ sanctitatis, tantæ fidei, tantæque doctrinæ apostolicæ sedi, vnde religionis nostræ, propitio Christo, fons, & origo manauit, antistitem dederit, petentes etiam, ut datum, concessumque munus pontificij vestri, longissima ad ædificationem ecclesiarum suarum ætate custodiat. Nos autem etiam impares meritis, pari tamen fide, si quid (quod absit) contra ecclesiam catholicam, prophana infestatione tentetur, parati sumus, confortate domino, cum beatitudine vestra pro veritate fidei animas nostras ponere, & vitam hanc auctori salutis nostræ, & largitori æternitatis impendere. Et alia manu. Ora pro me, domine beatissime, merito & apostolico honore venerande papa, Rusticus episcopus, apostolatum tuum in domino venerans saluto, & ut digneris pro me orare, supplex rogo. Venerius, te dominum in Christo meum, reuerentissime saluto, & ut digneris pro me orare, supplex rogo. Constantinus episcopus, beatitudinem vestram saluto. Similiter & omnes episcopi supra scripti salutauerunt.

EPISTOLA L. EIVSDEM AD OMNES EPISCOPOS Galliarum de damnatione hæreticorum.

Herculano ex Asporatio consulibus circa annum Christi (teste Cassiodoro) CCCCLIII. Secundum Marianum Scotum, ad veritatem euangelij. CCCCLXXIII. iuxta uero cyclum Dionysij CCCCLI. qui fuit pontificatus Leonis pape annus XIII. scripta est hæc epistola similiter et tres sequentes.

IEO Rauennio, Rustico, Venerio, Constantino, Maximo, Armentario, Floro, Saurino, Valeriano, Constantio, Asclepio, Nectario, Maximo, Vrso, Ingenulo, Iusto, Valeriano, Superuento, Crisaphio, Fonteio, Petronio, Hydacio, Etherio, Eulalio, Eutychio, Fraternali, Venturo, Eugenio, Hilario, Vero, Amando, Gerontio, Proculiano, Iuliano, Helladio, Armentario, Honorato, Hepartio, Amenio, Dinamio, Maximino, Hyrnanio, & Palladio episcopis per Gallias constitutis. Optassemus quidem, fraternitatis vestræ literas, eo tempore quo promiseratis, accipere, ut profecturis ad Orientem fratribus nostris, quos ad sanctam synodum, vice nostra pro catholica fidei defensione direximus, etiam vestræ sententiæ professio iungeretur. Sed cum multa obstacula inopinatam nobis intulerint tarditatem, quamlibet seras, & diu expectatas epistolas per fratrem, & coepiscopum nostrum Ingenulum gratanter accepimus, easque cum gaudio recensentes probauimus, sicut confidebamus, eruditione spiritus sancti celestem in vobis vigere doctrinam, quam in Orientalibus ecclesiis versutia hostis antiqui, per eos, quos sequaces suos reperit, falsitasque fatigare conata est, cum catholica fides, quæ nulla sui est, parte mutabilis, per ipsas aduersantium exercitationes & validior efficiatur semper, & clarior, operante hæc gratia dei, ut si qui fortè, ad hæc subtilia inimici iacula declinanda, minus erant instructi, minusque solliciti, perceptis veritatis armis, fierent contra impiorum mendacia fortiores. Quod ergo, sicut causa poscebat, fiduciam nostram, quam de vobis habemus in domino, fideliter, atque obedienter

A dienter auxiliis, multa exultatione gaudemus. Et merito nos cognoscimus, fratribus, & coepiscopis nostris Orientalibus intumuisse, quod secundum euangelicam & apostolicam traditionem de incarnatione domini nostri Iesu Christi, vna esset omnium nostrum, & indiscereta confessio, neque vllis eorum disputationibus detineri, ut aliter aliquid de summi, & sacrosancti sacramenti veritate sapiamus, & ex prædicatione sanctorum patrum, & ex autoritate incommutabilis symboli didicimus, & docemus, damnatis ab vniuersali ecclesia, & nunc Eutyche, & antea Nestorio. Quorum si quis, non ferendis impietatibus, inhære delegerit, ipse se à corpore Christianæ vnitatis abscidit. Non enim ultra iam cuiquam excusationis refugium, de ignorantia, & inscientia, vel de intelligentiæ difficultate conceditur, cum hoc ipso sexcentorum fere fratrum, coepiscoporumque nostrorum synodus congregata, nullam artem ratiocinandi, nullum eloquium differendi contra fundamentum fidei inspirare permiserit, quoniam adnitentibus per auxilium gratiæ dei fratribus, vicariis nostris, quorum plenissima extitit in omni actione deuotio, non solum sacerdotibus Christi, sed etiam principibus, & potestatibus Christianis, cunctisque clericis, plebibus, ordinibus plene, atque euidenter apparuit, hanc esse vere apostolicam fidem, ex diuina pietatis fonte manantem, quam sinceram, & ab omni facie totius erroris alienam (sicut accepimus) prædicamus, & vniuerso iam mundo consentiente, defendimus, extinctis toto orbe dogmatibus, quæ vel præcedens hæreticus ausus est inferre, vel subsequens, dissimili quidem commento, sed impietate compari. Nam sicut Nestorius non est toleratus, affirmans beatam Mariam hominis tantummodo fuisse genitricem, qui postmodum sit à verbo deitatis susceptus, duabus scilicet naturis ex personis distinctis, ut neque ipse esset filius hominis, qui filius dei, neque vnus Christus in vtraque natura, sed alter sempiternus ex patre, alter temporalis ex matre, cum euangelica autoritas ita verbum prædicet, carnem factum, ut non duos Christos, nec duos filios, sed in vno domino Iesu Christo, & dei, & hominis nobis insinuet veritatem, ut vtriusque substantiæ, id est, saluantis, atque saluatæ, nec proprietas possit confundi, nec persona geminari. Sicut ergo Nestorius in suo dogmate execrabilis, sic & Eutyches, damnatum olim sceleris errorem, alia prophanitate blasphemans, à catholice soliditatis compage refecatus est, quia indoctis quibusdam, nimiumque simplicibus persuadere tentauit, quod verbum dei ita caro sit factum, ut veram carnem de ventre virginis non sumpsit, nec nostri illum generis corpus habuisse, sed diuinitatis eius, & carnis vna esset natura, ut vnum dominum nostrum Iesum, & saluum hominem, & deum diceret esse passibilem. Quod nec pietas fidei, nec ratio recipit sacramenti, ut aut in sua natura passibilis fuerit deitas, aut in susceptione humana mentita sit veritas. Quæ diabolicorum sensuum prodigiosa commenta, sancta nunc synodus (humilitatis nostræ scriptis, autoritate domini mei beatissimi Petri apostoli, & merito roboratis) religiosa vniuersitate consentiens abominando, ab ecclesia dei amputauit. Dioscorum quoque Alexandrinum, in sua impietate manentem, ne illa ecclesia, quæ inter ipsa euangelij principia beatum Marcum beatissimi Petri apostoli discipulum, in omnibus vti que doctrinis, sui doctoris magisterio consonantem habuit fundatorem, quæque postea recentioribus à nostra ætate temporibus Athanasium, Theophilum, & proximam Cyrillum probatissimos præfules habuit, indignam captiuitatem sub hæretici dominatione pateretur. Vnde secundum magnam misericordiam dei vniuersos diaboli conatus, quibus ecclesiam domini conturbare molitus est, noueritis esse destructos. Reddite igitur deo gratias, fratres charissimi, & dignam gratiarum actionem, & oret nobiscum vestra dilectio, ut fratres nostros, quos expectatio nostra desiderat, incolumes quam primum rediisse, lætemur, & de omnibus, quæ, domino adiuuante, sunt gesta, plenius vos possumus instruere. Nam fratrem Ingenulum nolimus hac expectatione tardari, cum ob hoc ipsum properatius remeare debuerit, ne diutius vobis esset incognita omnium materia gaudiorum, quæ volumus per curam dilectionis vestræ etiam ad fratres nostros Hispaniæ episcopos peruenire, ut quod deus operatus est, nulli esse possit incognitum. Data Calendas Februarij, Herculano viro clarissimo consule.

EVSEBII MEDIOLANEN. EPISCOPI, EPISTOLA ad Leonem papam, per quam fidei eius, quam ad Orientem direxerat, assertioni cum aliis episcopis consentientibus subscripsit.

DOMINO sancto, & beatissimo patri Leoni Eusebius Mediolanens. episcopus. Reuerfis, domino annuente, fratribus nostris, quos ad Orientem fidei causa sollicitate pro- uida beatitudo vestra direxerat, decursisq; literis, quas per eos tua sanctitas destina- uit, omni exultatione in Christo releuatus sum, quod effectum commissae sibi legationis eod- dem reportasse, vestra pagina designauit. Nec mirum, quod dominus noster Iesus Christus catholicae fidei, quam tenemus, maiestatis suae gratiam, custodiamq; praestiterit, quando vos veros cultus sui assertores, in apostoli sui sede praesules collocauit, qui & recta sentire de in- carnationis dominicae sacramento, & eadem potestis recte custodire. Admonitis ergo fra- tribus, & coepiscopis meis, habitoq; conuentu, uestrarum formam tenuimus literarum. Nam censens epistolam beatitudinis uestrae, in sacerdotum domini concilio, quam sanctus fra- ter, & coepiscopus noster, Abundantius, & compresbyter meus Senatus, detulerant, agnitaq; eorum narratione, sicut scripta uestra signauerant, rerum gestarum ordine continuo requisi- ta est, recitataq; epistola, quam fidei assertioni plene digestam, ad Orientem dudum sancti- tas uestra transmiserat, quae ad nos, ex uestra admonitione, sancto fratre & coepiscopo no- stro, Ceretio mutuantem peruenit, claruit, eam plenam fidei simplicitate fulgere, prophetarum etiam assertionibus, euangelicis autoritatibus, & apostolicae doctrinae testimonio, nitore quo- dam lucis, ad veritatis splendorem radiare, omnibusq; sensibus conuenire, quos beatus Am- brosius, de incarnationis dominicae mysterio, suis libris, sancto spiritu excitatus inseruit. Et quia omnia maiorum fidei, nobis antiquitus tradita, tota puritate conueniunt, domine san- cte, & beatissime pater, placuit omnibus, quorum subscriptio subter annexa nomina poterit declarare, ut eos, qui impie de incarnationis dominicae sacramento sentiunt, quamuis intel- lectus sui prauitate, a catholicae fidei veritate recedentes, seipos dignos abiectioe fecerint, K suo etiam consensu, autoritatis uestrae praecedente sententia, damnatione congrua, persequen- dos. Literarum ergo uestrarum formam secuti, modum per scriptae ordinationis nos seruasse, his, per fratrem, & coepiscopum meum Cyriacum, missis, ostendimus, superesse, ut annuen- te domino, perpetuae retinentes, hoc futuris memorabile seculis relinquatis, ut ab hoc tempo- re praesenti, extincta impiae sectae contumacia videatur, ut nouis purgationibus, in aeternum prostrata succumberet. Et alia manu. Incolumem beatitudinem tuam summa diuinitas adornet atq; custodiat, domine sancte & beatissime pater. Eusebius episcopus ecclesiae Mediolanens. in omnia supradicta consensu & subscripsi, anathema dicens his, qui de incarnationis dnicae sacramento impia senserunt. Ego Fauentius episcopus Regiens. ecclesiae in omnia suprascri- L pta consensu & subscripsi, anat. dicens his, qui de incar. dom. sac. imp. sens. Ego Maiorianus episcopus ecclesiae Placentinae, in omnia supraf. conf. & subf. anat. dicens his, qui de incar. do. sac. imp. sens. Ego Cyprianus episc. ecclesiae Brixillens. in omnia supraf. conf. & subf. anat. di- his, qui de incar. do. sa. im. sen. Ego Quintinus episc. eccle. *Dertones. in omnia subf. conf. & subf. anat. dicens his, qui de incar. dom. sa. imp. sens. Ego Crispinus episcopus eccle. Tici- mens. in omnia supraf. conf. & subf. anat. dicens his, qui de incar. do. sa. imp. sens. Ego Maxi- mus episcopus eccle. Taurinatis, in omnia supraf. conf. & subf. ana. dicens his, qui de incar. do. sac. imp. sens. Ego Floreus presbyter, iussus a praesente sancto Eulogio episc. meo eccle. Ipo- ricens. quia ipse propter infirmitatem subscribere non potuit, in omnia supraf. conf. & subf. ana. M dicens his, qui de incar. do. sa. im. sen. Ego *Gradus presb. directus ab episc. *Eustasio eccle. Augustanae, vice ipsius in omnia supraf. conf. & subf. ana. dicens his, qui de incar. do. sac. imp. sen. Ego Cyriacus episcopus eccle. Laudens. in omnia supraf. conf. & subf. anat. dicens his, qui de incar. do. sac. imp. sens. Ego Abundantius epi. eccle. Comens. in omnia supraf. pro me ac pro absente sancto fratre meo Asimone episc. ecclesiae Curien. primae *Reaticae subscripsi anat. dicens his, qui de incar. do. sa. imp. sen. Ego Paschasius episcopus ecclesiae Genuens. in omnia suprascrip. conf. & subf. anat. dicens his, qui de incarnat. do. sac. imp. sen. Ego Pastor episcopus ecclesiae Astensis, in omnia supraf. conf. & subf. anat. dicens his, qui de incar. do. sac. imp. sen. Ego Simplicius episcopus eccle. Nouariens. in omnia supraf. conf. & subf. anat. di- cens

*al. Terdo- nensis

*al. Gerar- dus

*al. Eutha- sio

*al. Rethia-

A cens his, qui de incar. do. sac. imp. sens. Ego Ioannes episcopus ecclesiae Cremonens. in omnia supraf. conf. & subf. anat. dicens his, qui de incar. do. sac. imp. sens. Ego Octavianus epi- scopus ecclesiae Brixiana, in omnia supraf. conf. & subf. anat. dicens his, qui de incar. do. sac. imp. sens. Ego Iustianus episcopus ecclesiae Vercellens. in omnia supraf. conf. & subf. anat. dicens his, qui de incarnationis do. sac. imp. sen. Ego Quintus episcopus eccle. Albingau- nens. in omnia supraf. conf. & subf. anat. dicens his, qui de incar. dom. sacra. impia senserunt. Ego Praestantius episcopus ecclesiae Bergomatis, in omnia suprascripta consensu & subscri- psi, anathema dicens his, qui de incarnationis dominicae sacramento impia senserunt.

B EPISTOLA LI. EIVSDEM AD ANATHOLIVM Constantinopolitanum episcopum, ubi in primis de fide in Chalcedonen. concilio laudat. Deinde arguit, quod contra Nicenam synodum Alexandrinam atque Antiochenam ecclesias sibi subdere voluisset.

MANIFESTATO, sicut optauimus, per gratiam dei lumine euangelicae verita- tis, & ab vniuersali ecclesia perniciosissimi erroris nocte depulsa, ineffabiliter gau- demus in domino, quod credite nobis dispensationis labor ad desideratum peruenit ef- fectum, sicut etiam epistolae tuae textus eloquitur, ut secundum apostolicam doctrinam, idip- sum dicamus omnes, & non sint in nobis schismata. Simus autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia. In cuius operis deuotione, gratulamur dilectionem tuam esse consortem, ut & corrigendis tua prodesset industria, & ab omni te deuiantium participatione, & factio- ne purgares. Decessore enim tuo beatae memoriae Flauiano, propter defensionem catholicae veritatis electo, non immerito credebatur, quod ordinatores tui, contra sanctorum canonum constituta, viderentur sui similem consecrassent. Sed affuit misericordia dei, in hoc te dirigens atq; confirmans, ut malis principis bene vtereris, & non te iudicio hominum, sed dei proue- ctum benignitate monstrares. Quod vere ita accipiendum est, si hanc diuini muneris gra- tiam alia offensione non perdas. Virum etiam catholicum, & praecipue domini sacerdo- tem, sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari. Dicente quippe scriptu- ra sancta, post concupiscentias tuas non eas, & a voluntate tua vetare, multis mundi huius illecebris, multis vanitatibus, resistendum est, ut vera continentiae obtineatur integritas, cu- ius prima est labe superbia, initium transgressionis, & origo peccati. Quoniam mens poten- tia auida, nec abstinere nouit a vetitis, nec gaudere concessis, dum inordinato, prauoq; pro- cessu, impunitarum transgressionum augentur excessus, & crebescunt culpae, quae toleratae sunt studio fidei reparandae, & amore concordiae. Post illa itaque ordinationis tuae non in- culcata principia, post consecrationem Antiocheni episcopi, quam tibi met contra canoni- cam regulam vendicasti, doleo etiam in hoc dilectionem tuam esse prolapsam, ut sacratissi- mas Nicenorum canonum constitutiones conueris infringere, tanquam opportune se ti- bi hoc tempus obtulerit, quo secundi honoris, priuilegium sedes Alexandrina perdiderit, & Antiochena ecclesia proprietatem tertiae dignitatis amiserit, ut his locis iuri tuo subditis, om- nes Metropolitanis episcopi proprio honore priuentur. Quibus inauditis, & nunquam ante tentatis, ita praueueris excessibus, ut sanctam synodum, ad extinguendam solum haeresim, & confirmationem fidei catholicae studio Christianissimi principis congregatam, in occasio- nem ambitus trahas, & ut conuentionem suam tibi dedat impellas, tanquam refutari nequeat, quod illicite voluerit multitudo, & illa Nicenorum canonum, per sanctum vere spiritum ordinata conditio in aliqua vnquam sit parte solubilis. Nulla sibi met de multiplicatione con- gregationis synodalia concilia blandiantur, neq; trecentis illis decem, atq; octo copiosior nu- merus sacerdotum, comparare se audeat, vel praeferre, cum tanto diuinitus priuilegio Nicæ- na sit synodus consecrata, ut siue per pauciores, siue per plures ecclesiastica iudicia celebren- tur, omni penitus autoritate sit vacuum, quicquid ab illorum fuerit constitutione diuersum. Nimis ergo haec improba, nimis sunt praua, quae sacratissimis canonibus inueniuntur esse contraria. In totius ecclesiae perturbatione superba haec tendit elatio, quae ita abuti voluit con- cilio synodali, ut fratres in fidei tantummodo negotium conuocatos, & definitione eius cau- x iij sa, quae

1. Cor. 1.8

Eccle. 1.8. d

*al. pgressa

Niceni con- cilij. 6. & 7. capitulis

sa, quae erat curanda, perfunctos, ad consentiendum sibi, aut deprauando traduceret, aut terrendo compelleret. Inde enim fratres nostri, ab apostolica sede directi, qui vice mea synodo praesidebant, probabiliter atque constanter illicitis ausibus obstiterunt, aperte reclamantes, ne contra instituta Nicenae synodi, praesumptio reprobae nouitatis assurgeret. Nec potest eorum contradictione dubitari, de quibus in epistola tua etiam ipse conquereris, quod conatibus tuis voluerint obuiare. In quo eos quidem multum mihi, haec scribendo, commendas, sed temetipsum, quod eis parere nolueris, dum illicita moliris, accusas, superflue non concedenda appetens, & insalubriter contraria concupiscens, quae nullum vnquam potuerunt nostrum obtinere consensum. Absit enim a conscientia mea, vt tam praua cupiditas meis studiis adiuuetur, ac non potius & meo, & omnium, qui non alta sapiunt, sed humilibus consentiunt, opere subruatur. Sancti illi, & venerabiles patres, qui in urbe Nicena, sacrilego Arrio cum sua impietate damnato, mansuras vsque in finem mundi leges ecclesiasticorum canonum condiderunt, & apud nos in toto orbe terrarum in suis constitutionibus viuunt, & si quid vsquam aliter, quam illi statuerunt, praesumitur, sine cunctatione cassatur, vt quae ad perpetuam utilitatem generaliter instituta sunt, nulla commutatione varientur, nec ad priuatum trahantur commodum, quae ad bonum sunt commune praefixa. Et manentibus terminis, quos constituerunt patres, nemo in ius tendat alienum. Sed intra fines proprios atque legitimos, prout quis valuerit, in latitudine se charitatis exercent, cuius satis vberes fructus Constantinopolitanus potest antistes acquirere, si magis humilitatis virtute nitatur, quam si spiritu ambitionis infletur. Noli, frater, altum sapere, sed time, & Christianissimorum principum piissimas aures improbis petitionibus inquietare desiste, quibus, certum habeo, modestia te magis, quam elatione placiturum. Persuasioni enim tuae in nullo penitus suffragatur, quorundam episcoporum ante sexaginta (vt iactas) annos facta subscriptio, cum quadam a praedecessoribus tuis ad apostolicae sedis transmissa notitia, cui ab initio sui caduca, dudumque collapsa sera nunc & inutilia subiicere fomenta voluisti, eliciendo a fratribus speciem consensionis, quam tibi in suam iniuriam, verecundia fatigata praebet. Memento, quid dominus ei, qui vnum de pusillis scandalizauerit, comminatur, & sapienter intellige, quale sit iudicium dei subiturus, qui tot ecclesiis, tot sacerdotibus scandalum inferre non metuit. Fateor enim, ita me dilectione vniuersae fraternitatis obstringi, vt nemini prorsus in his, quae contra se poscit, assentiam, possisque euidenter agnoscere, me dilectioni tuae beneuolo animo contraire, vt saniore consilio ab vniuersalis te ecclesiae perturbatione contineas. Non conuellantur provincialium iura primatum, nec priuilegiis antiquitus institutis metropolitanis antistites fraudentur. Nihil Alexandrinae sedi eius, quam per sanctum Marcum euangelistam beati Petri discipulum meruit, pereat dignitatis, nec Dioscoro in impietatis suae pertinacia corruente, splendor tantae ecclesiae tenebris obscuratur alienis. Antiochena quoque ecclesia, in qua primum praedicante apostolo Petro, Christianum nomen exortum est, in paternae constitutionis ordine perseveret, & in gradu tertio collocata, nunquam se fiat inferior. Aliud enim sunt sedes, aliud praesidentes. Et magnus vnicuique honor est integritas sua. Quae cum in quibuslibet locis propria ornamenta non perdat, quanto magis in Constantinopolitanae urbis magnificentia potest esse gloriosa, si per obseruantiam tuam & defensionem, paterni canones & exemplum probitatis multi habeant sacerdotes. Haec tibi scribens, frater in domino, hortor ac moneo, vt deposito ambitionis desiderio, spiritu potius ferueas charitatis, eius quoque virtutibus, secundum doctrinam apostolicam, proficenter orneris. Est enim patiens & benigna, & non aemulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quaerit quae sua sunt. Vnde si charitas non quaerit propria, quantum peccat, qui concupiscit aliena? A quibus, volo, vt te prorsus abstineas memorisque eius sententiae, quae dicit: Tene, quod tenes, ne alius accipiat coronam tuam. Nam si inconcessa quaesieris, ipse te tuo opere, atque iudicio vniuersalis ecclesiae pace priuabis. Frater autem & coepiscopus noster Lucianus, & filius noster Basilius diaconus, quantum in ipsis fuit, studiosè his, quae eis iniuxeras, affuere. Sed actioni eorum iustitia negauit effectum. Data vndecimo Calend. Iunij, Herculano viro clarissimo consule.

Epistola

Roma. 12. d
*al. ope

25. q. 1. Quae
ad perpetuam

Roma. 11. c

Matth. 18. b
Marci. 9. f

Roma. 12. c
1. Cor. 13. b

Apoca. 3. c

A EPISTOLA LII. EIVSDEM AD MARTIANVM
augustinum, vbi de eius gratulatur fide, quae in Chalcedonen. concilio gesta est. Et de Anatholio Constantinopolitano episcopo, qui in eodem concilio Alexandrinā & Antiochanā ecclesias contra constituta per ambitum sibi voluit subiugare.

Magno munere misericordiae dei, totius ecclesiae catholicae multiplicata sunt gaudia, cum sancto & glorioso clemetiae vestrae studio perniciosissimus error extinctus est, vt labor noster citius ad desideratum perueniret effectum, quem deo seruiens principatus vester, & fide & potestate iuuisset. Quia etsi in virtute spiritus sancti, inter quaslibet dissensiones per sedis apostolicae famulatum euangelij erat defendenda libertas, manifestior tamē apparuit gratia dei, quae praestitit mundo, vt in victoria veritatis, autores tantum violare fidei deperirent, & sua integritas ecclesiae redderet. Bellum igitur, quod noster inimicus excitauerat ad eum feliciter, dextera domini pugnate, confractum est, vt triumphante Christo, omnium sacerdotum esset vna victoria, & coruscante lumine veritatis, erroris tenebrae cum suis assertoribus pellerentur. Na sicut in ipsa domini resurrectione credenda, ad corroboranda initia fidei, multum securitatis accessit, quod quidam apostoli de corpore domini Iesu Christi veritate dubitauerunt, & visu atque contactu fixuras clauorum, & vulnus lanceae per scrutando, ambiguitate cunctis, dum ambigunt, abstulerunt, ita nunc quoque quae aliquorum infidelitas confutatur, omnium haesitantium corda firmata sunt, & profecit vniuersis ad illuminationem, quod quibusdam intulit caecitate. In quo opere digne & iuste exultat vestra clemetia, quae fideliter, proprieque prospexit, vt Orientalibus ecclesiis diabolicae insidiae non nocerent, sed ad propitiandum deum efficaciora ubique offerrentur holocausta, quando per mediatorum dei & hominum hominem Christum Iesum eadem confessio plebium, eadem sacerdotum, eadem esset & regum, gloriosissime filii, & clemetissime Auguste. His autem, propter quae tanta facta est congregatio sacerdotum, bono, & optabili fine copositis, miror, & doleo, quod pacem vniuersalis ecclesiae, diuinitus reformatam, ambitionis rursus spiritus inquietat. Quamuis enim necessarie sibi frater meus Anatholius consuluisse videatur, vt ordinatorum suorum errore deferens, in assensum catholicae fidei salubri correctione transiret, custodire tamē debuit, vt quod vestro beneficio noscitur consecutus, nullius prauitatis cupiditate turbaret. Nos enim vestrae fidei, & interuentionis habentes intuitum, cum secundum suae consecrationis autores eius initia turbaret, benigniores circa ipsum quae iustiores esse volumus, quo perturbationes omnes, quae operante diabolo fuerat excitatae, adhibitis remediis, leniremus, quae illum modestum magis, quam immoderatum facere debuere. Qui etiam si praecipuis meritis, optimoque iudicio legitime fuisset, ac soleniter ordinatus, contra reuerentiam tamen canonum paternorum, contra sancti spiritus instituta, contra antiquitatis exempla, nullis posset suffragiis adiuuari. Apud Christianum, & vere religiosum, vereque orthodoxum principem loquor, multum Anatholius episcopus proprio detrahit merito, si illicito crescere optat augmento. Habeat, sicut optamus, Constantinopolitana ciuitas gloriam suam, ac protegere dextera dei, diuturno clemetiae vestrae fruatur imperio. Alia tamen ratio est rerum secularium, alia diuinarum, nec praeter illam petram, quam dominus in fundamento posuit, stabilis erit vlla constructio. Propria perdit, qui indebita concupiscit. Satis fit, quod praedicto vestrae pietatis auxilio, & mei fauoris assensu, episcopatum tantae urbis obtinuit. Non dedignetur regiam ciuitatem, quam apostolicam non potest facere sedem, nec villo speret modo, quod per aliorum possit offensiones augeri. Priuilegia enim ecclesiarum, sanctorum patrum canonibus instituta, & venerabilis Nicenae synodi fixa decretis, nulla possunt improbitate conuelli, nulla nouitate mutari. In quo opere, auxiliante Christo, fideliter exequendo, necesse est, me perseverantem exhibere famulatum, quoniam dispensatio mihi credita est, & ad meum tendit reatum, si patrum regulam sanctionum, quae in synodo Nicena ac totius ecclesiae regimen, spiritu dei instruente, sunt condita, me (quod absit) conueniente, violentur, & maior sit apud me vnus fratris voluntas, quam vniuersae domus domini communis utilitas. Et ideo sciens gloriosam clementiam vestram ecclesiasticae studere concordiae, & his, quae pacifice congruunt vnitati, piissimum praestare consensum; precor, & sedula suggestionem vos obsecro, vt ausus improbos, vnitati Christianae, pacisque contrarios, ab omni pietatis vestrae ab-

*al. cupiditate
tatis prauitate

Matth. 16. c

25. q. 2. Priuilegia ecclesiarum, & ibi. ca. Priuilegia ecclesiarum

dicetis assensu, & fratris mei Anatholij, nocituram ipsi (si perstiterit) cupiditatem, salubriter G
comprimatis, ne ea, quæ vestra gloria, atque temporibus inimica sunt, cupiens, maior suis
velit esse prioribus, liberumque illi sit quantis potuerit splendere virtutibus, quarum non ali-
ter particeps erit, nisi charitate magis voluerit ornari, quam ambitione distendi. Hanc au-
tem improbi desiderij conceptionem, nunquam debuit intra cordis sui recipere secretum,
sed cum illi fratres & coepiscopi mei, qui vice mea aderant, obuiarent, ab illicito appetitu,
eorum saltem salubri contradictione cessasset. Nam & vestra pietatis apices, & ipsius scri-
pta declarant, legatos sedis apostolicæ (sicut oportuit) contradictione iustissima restitisse,
vt inexcusabilior esset præsumptio, quæ se nec increpata *cohiberet. Vnde quia conuenit
fidei vestrae, vel gloriae, vt sicut hæresis, deo per vos agente, destructa est, ita etiam om-
nis ambitus retundatur. Agite, quod & Christianæ est probitatis, & regiar, vt prædictus epi-
scopus pareat patribus, consulat paci, neque sibi æstimet licuisse, quod Antiochenum sine
vilo exemplo, contra statuta canonum, episcopum ordinare præsumpsit, quod amore repa-
randæ fidei, & pacis studio retractare cessauimus. Abstineat ergo ab ecclesiasticarum iniu-
ria regularum, & illicitos declinet excessus, ne se ab vniuersali ecclesia, dum inimica paci
tentat, abscondat. Quem opto magis, irreprehensibiliter agentem, diligere, quam in hac præ-
sumptione, quæ illum ab omnibus poterit separare, perdurare. Frater autem, & coepiscopus
meus Lucianus, qui cum filio meo Basilio diacono clementiæ vestrae ad me scripta porta-
uit, omni deuotione partem susceptæ legationis impleuit, qui non est æstimandus negotio
defuisse, quem potius causa deseruit. Data vndecimo Calendas Iunij, Herculano viro cla-
rissimo consule.

EPISTOLA LIII. EIVSDEM AD PVL-
cheriam Augustam de ambitu Anatholij.

Eo episcopus Pulcheriæ augustæ. Sanctis & deo placitis clementiæ vestrae stu-
diis, defensionem contra hæreticos catholicam fidem, & vniuersæ ecclesiæ redditam K
pacem, ineffabiliter cum vestra pietate gaudemus, gratias agentes misericordiæ
omnipotentis dei, quod exceptis his, qui magis dilexerunt tenebras, quam lucem,
neminem passus est euangelica veritate fraudari, vt absterfa erroris caligine, in omnium
cordibus purissimum lumen oriretur, nec de infirmis quorundam animis, tenebrosus ille
exultaret inimicus, quem non solum hi, qui illæsi steterant, sed etiam, quos fecerat nuta-
re, superauerunt, vt errore abolito, per totum mundum fides vera regnaret, & omnis lin-
gua confiteatur, quoniam dominus Iesus Christus in gloria est dei patris. Confirmato au-
tem in vnitatem euangelij vniuerso mundo, & in eodem spiritu sensus directis cordibus om-
nium sacerdotum, optimum fuerat, supra illa, propter quæ sancta est synodus congrega-
ta, & quæ, secundum pietatis vestrae studium, probabili sunt sine conclusa, nihil quod tan-
to bono contrarium esset, inferri, nec per occasionem episcopalis concilij, id in commune
appeti, quod non licuit concupisci. Frater enim & coepiscopus meus Anatholius, parum
considerauit, quanto pietatis vestrae beneficio, & mei fauoris assensu Constantinopo-
litanae ecclesiæ sacerdotium fuerit consequutus, & non tam de adeptis gauisus, quam de im-
modicis appetendis supra mensuram sui honoris *abscessus est, credens huic tam intem-
peranti cupiditati posse prodesse, quod ei quorundam consensum præbuisse dicitur extorta
subscriptio, quum tam destruendis mox conatibus contradictio fratrum & coepiscoporum
meorum vicem meam agentium, fideliter & laudabiliter obuiaret. Quoniam contra statuta M
paternorum canonum, quæ ante longissimæ ætatis annos in vrbe Nicæna spiritualibus sunt fun-
data decretis, nihil cuique addere conceditur, ita, vt si quis diuersum aliquid decernere ve-
lit, se potius minuat, quam illa corrumpat, quæ si (vt oportet) à cunctis pontificibus integre-
rata seruentur, per vniuersas ecclesias tranquilla erit pax, & firma concordia, nullæ de men-
suris harum dissensionum, nullæ de ordinationibus lites, nullæ de privilegiis ambiguitates,
nulla erunt de alieni usurpatione certamina, sed ea, quæ iure charitatis rationalis est, &
morum & officiorum seruabitur vnanimitas. Et ille vere erit magnus, qui fuerit totius am-
bitionis alienus, dicente domino: Quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester mini-
ster. Et quicumque voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus. Sicut filius hominis non
venit

*al. coerce-
ret

Ioan. 9. c

Philipp. 2. b

*al. accēsus

Math. 20. d
Marci. 10. g

A venit ministrari, sed ministrare. Et tamen hæc illis tunc insinuabantur, qui de pusillo volebāt
crescere, & de infimis ad summa transire. Constantinopolitanae vero præfili ecclesiæ (quia am-
plius, quam assequutus est, concupiscit) quid illi satisfaciet, si tantæ vrbis magnificentia, & cla-
ritudo non sufficit? Superbum nimis est & immoderatum, vltra fines proprios tendere, &
antiquitate calcata alienum ius velle præripere, atque vt vnus crescat dignitas, tot metropo-
litanorum impugnare primatus, quietisq; prouinciis, & olim sanctæ synodi Nicænae mode-
ratione dispositis, bellum nouæ perturbationis inferre, atque vt venerabilium patrum decre-
ta soluantur, quorundam episcoporum proferre consensum, cui tot annorum series negauit
effectum. Nam sexagesimus fere annus huius iactantiæ esse iactatur, qua se prædictus episco-
pus æstimat adiuuari, frustra cupiens id sibi prodesse, quod etiam si quisquam ausus est velle,
nullus tamen potuit obtinere. Agnoscat, cui successit viro, & repulso omni spiritu elationis,
Flauiani modestiam, Flauiani humilitatem, quæ illum vsque ad confessoris gloriam proue-
xit, imitetur. Cuius si velit splendere virtutibus, laudabilis erit, & in omni loco plurimum di-
lectionis acquirere, non ambiendo humana, sed promerendo diuina. * Hanc autem obseruan-
tiam cum quæq; illi animum spondet copulandum, & apostolicæ sedis dilectionem, quam
Constantinopolitanae ecclesiæ semper impendimus, nulla mobilitate violandam. Quia si in-
terdum immoderati præfules aliquas incidunt culpas, ecclesiarum tamen Christi integra gra-
tia perseuerat. Consensiones vero episcoporum, sanctorum canonum apud Nicænam condi-
torum regulis repugnantes, vnita nobiscum vestrae fidei pietate, in irritum mittimus, & per
C autoritatem beati Petri Apostoli, generali prorsus definitione cassamus, in omnibus ecclesia-
sticis his legibus obsequentes, quas ad pacificationem omnium sacerdotum, per trecetos de-
cem & octo antistites spiritus sanctus instituit, ita vt etiam, si multo plures alij, quam illi sta-
tuere, decernerent, in nulla reuerentia sit habendum, quicquid fuerit à prædictorum consti-
tutione diuersum. Prolixitatem itaque epistolæ meæ, qua necesse habui explicare, quid sen-
tiam, rogo vt per fratrem & coepiscopum meum Lucianum, qui (quantum in ipso est) sollici-
tudinem susceptæ legationis est fideliter exequutus, & per filium meum Basilium diaconem,
pietas vestra dignanter accipiat. Et quia moris vestri est pro pace, & vnitatem ecclesiæ labo-
rare, fratrem meum Anatholium episcopum ex vestra insinuatione dilectum, salubriter in his,
D quæ ipsi profutura sunt, continete, vt gloria clementiæ vestrae, sicut magnificatur de fide re-
parata, ita prædicetur de ambitione compressa. Data. XI. Calend. Iunij, Herculano viro
clarissimo consule.

*al. Hæc au-
tem obser-
uantia vni-
uscuiusque.

EIVSDEM QVINQVAGESIMA QVARTA
Epistola ad Iulianum episcopum Coen.
de Etio, & Andrea.

E Opilione & Vincomalo consulibus, circa annum Christi teste Cassiodoro. cccclv. secundum autem Maria-
num Scotum ad euangelij ueritatem. cccclxxiiij. iuxta uero Dionysij cyclum. cccclij. qui fuit pontificatus Leo-
nis papæ. xiiij. scripta est hæc epistola, & similiter. xi. sequentes.

Eo episcopus Iuliano episcopo Coen. Agnoui in dilectionis tuæ literis fraternæ
charitatis affectum, quod de multis malis, quæ multa, & sæua pertulimus, pio nobis-
cum dolore compateris. Sed vtinam hæc, quæ perpeti nos dominus aut permisit, aut
voluit ad correctionem proficiant multorum, & vt desinant aduersitates, finiantur offensa.
Quod vtrunq; de magna erit misericordia dei, si & flagella remoueat, & ad se suorum corda
F conuertat. Sicut autem fraternitatem, ea quæ apud nos fuit, contristauit hostilitas, ita me an-
xium facit, quod in Constantinopolitana ecclesia (quantum tuæ indicant literæ) hæreticorum
insidiæ non quiescunt, & quæstis occasionibus, hi qui catholicæ fidei defensores fuere, vexan-
tur. Nam dum Etius ab officio archidiaconatus per speciem proiectionis amouetur, & in lo-
cum eius Andreas, qui ob hæreticorum societatem fuerat abiectus, assumitur, dum beatæ me-
moræ Flauiani accusatoribus honor redditur, & piissimi confessoris participes, aut discipuli
conteruntur, nimis aperte, * qui Christo ecclesiæ ipsius placeat, demonstratur. In quem pro cau-
sæ merito differo commoueri, & quid ipse mecum cum suis epistolis agat, quas missurum eū
filius noster Etius indicauit, expecto, dans locum voluntariæ emendationi, qua dolorem meū
cupio

*al. quid e-
piscopo.

cupio mitigari. Clementissimo tamen principi, & piissimæ Augustæ de his, quæ ad custodiam G
 pacis ecclesiasticæ pertinent, scripsi, quos deuotione suæ fidei, prouisuros esse non dubito, ne
 contra gloriam operis ipsorum, damnata hæresis queat pullulare. Studeat ergo dilectio tua
 (frater charissime) piam, & necessariam curam sollicitudini apostolicæ sedis impendere, quæ
 tibi, apud se nutrito, catholicam contra Nestorianos, & Eutychianos hæreticos actione, ma-
 terno iure commendat, ut diuino fultus auxilio, speculati de Constantinopolitanæ urbis op-
 portunitate non desinas, ut prædictorum dogmatum impius nunquam turbo consurgat. Et
 quia tanta est gloriosorum principum clementia, ut cōfidenter eis possis, quæ sunt inlinuanda,
 suggerere, pietate ipsorum, ad utilitatem ecclesiæ vniuersalis, vtaris. Consulente autē di-
 lectione tua de his, in quibus putaueris ambigendum, nō deerit relationibus tuis meæ respō-
 sionis instructio, ut sequestrata earum actione, causæ, quæ in quibuscunque ecclesiis præsulum H
 suorum debent cognitione firmari, hac speciali cura, vice mea functus, vtaris, ne hæresis Nes-
 toriana, vel Eutychiana, in aliqua parte reuifcat, quia in episcopo Constantinopolitano cat-
 holicus vigor non est, nec multum aut pro sacramento salutis humanæ, aut pro sua est æsti-
 matione sollicitus, eum si quid illi inesset spiritualis industriæ, ita & à quibus ordinatus sit, &
 cui viro successerit, cogitare deberet, ut magis beatū Flavianū, quàm sui erroris sequeretur au-
 tores. Et ideo cum piissimi principes secundum obsecrationes meas, dignati fuerint fratrem
 Anatholium de his, quæ merito in querelam veniunt, increpare, vigeat charitas tua diligen-
 tia sua, ut vniuersa scandala, adhibita plenissima correctione, refecetur, & à filij nostri, ac tua
 cesset iniuria. Nam apud catholicum episcopum, etiam si erat, vt cunq̄ decus sacerdotale
 sacerdoti archidiaconus propter fidei reuerentiam debuit præmitti, potius quàm locum cat-
 holicum nequissimus hæreticus obtineret. Cum itaque quæ sequantur, agnouero, tunc manife-
 stus, quid agi oporteat, æstimabo. Nam interim, dolore cohibito, malui indulgere patientiæ,
 vt locus esset veniæ. De Palæstinis vero monachis, qui iam pridem in tumultu dissensionis ef-
 se dicuntur, quo adhuc animo moueantur, ignoro. Neque cuiusquam sermone mihi patefa-
 ctum est, quas causas videatur ante factæ præferre discordiæ, vt vtrū scilicet Eutychianæ per-
 uersitati tali furore famulentur, an implacabiliter doleant, episcopum suum in hac impietate K
 posse traduci, quæ contra ipsorum locorum sanctorum testimonia, quibus totus mundus in-
 struitur, ab incarnationis dominicæ veritate descuerit, & quod in aliis per indulgentiam cu-
 rare placuit, in illo putent non esse veniale. Vnde cupio me super his plenius edoceri, ut etiā
 talium correctioni congrue studeatur, quia aliud est contra fidem impie armari, aliud in er-
 rorem quempiam detineri. Chartas etiam, quas Actius presbyter ante indicauit esse directas,
 & breuiarium fidei, quod te misisse significas, necdum ad me noueris peruenisse. Vnde, si ex-
 peditior occasio se præberit, per latores, libenter habeo, vt si qua est, quæ vtilis videatur, quā-
 primū ad me mittatur instructio. De Aegyptiis monachis quàm quieti, aut cuius sint fidei, scire
 desidero, & de Alexandrinæ ecclesiæ pace, quid ad vos veris nuntiis perferatur, ad cuius epi-
 scopum vel ordinatores ipsius, seu clericos, quod* alia scripta direxerim, missis exemplariis L
 scire te volui. Ad clemētissimū quoq; principem, & ad religiosissimā augustam quis nūc meus
 sermo sit, missa exemplaria docebunt. Vtrum autē epistola mea, quæ de incarnationis dominicæ
 fide, in columi adhuc sanctæ memoriæ Flauiano, ad dilectionē tuā per Basilium diaconū mi-
 sera, fraternitati tuæ tradita sit, scire desidero, quoniā suspectum habeo, qd de eius textu nullū
 vnquam iudiciū reddidisti. Gestorū synodalium, quæ omnibus diebus cōcilij in Chalcedonēsi
 ciuitate confecta sunt, parū clara, propter linguæ diuersitatem, apud nos habetur instructio.
 Et ideo fraternitati tuæ specialiter injungo, vt in vnum codicem vniuersa facias congregari,
 in latinam sermonem absolutissima interpretatione translata, vt in nulla parte actionum du-
 bitare possimus, neq; vllō modo esse possit ambiguum, quod ad plenam intelligentiam, te fue-
 rit studente perductum. Data quinto Idus Martij, Opilione viro clarissimo consule. M

EPISTOLA QVINQVAGESIMA QVINTA
 eiusdem, ad Martianum augustum, de Etio & Andrea.

Eo episcopus Martiano augusto. Quam excellenti pietate, & quam glorioso cle-
 mentia vestra studio, in integrum nuper fides Christiana reuocata sit, totus mundus
 agnoscit, & vultu suæ singulare præsidium per vos à domino esse reparatum. At si
 quid,

A quid, aduersum tanti operis consummationem, de contrario spiritu sentitur oboriri, necesse
 est, ut ad vestra reuocetur pietatis auxilium, quod ad custodiam catholicæ veritatis diuina
 prouidentia præparauit, vt quum potestatis vestra sit, scandala etiam in lōginquum nata re-
 secare, multo magis ea, quæ sub vestris audent oculis surgere, non sinatis accrescere. Anatho-
 lij episcopi ordinationem (sicut scientia dei testis est) suspectam (quod fatendum est) mihi fe-
 cerant consecrationis eius autores, nec dissimilem ab eligentibus arbitrabar electum, sequu-
 tumq; est, vt dum communionem apostolicæ sedis existeret alienus, diu dandis ad eum episto-
 lis pacis me abstinere. Sed, quum illi pietatis vestræ testimonium suffragaretur, quum de fi-
 de atque vnanimitate eius optanda quæq; & placitura promitteret, professionem eius ita cre-
 didi esse synceram, vt tamen, qua obseruantia se agere deberet, non desinerem commone-
 re, sedulo ipsi ac diligenter inculcans, vt de persecutoribus beatæ memoriæ Flauiani neminem
 auderet in suo habere consortio, & Eutychianæ hæreseos defensorum à se indicaret esse de-
 iectum. Sequutumq; est, vt de his, quæ pro catholica fide in synodali concilio fuerant defini-
 ta, talia ad me scripserit, qualia catholicum sacerdotem scribere cōgruebat. Cum ergo ad cō-
 mendanda ipsius primordia ista præcesserint, quid causæ aut occasionis emerferit, vt virum
 catholicæ fidei, & Nestorianis atque Eutychianis hæreticis constanter etiam aduersum ar-
 chidiaconum sub honoris specie degradaret, & dispensationem totius causæ & curæ eccle-
 siasticæ in Andream Eutychianistam repente transferret, adeo nimia commotione turbatus,
 vt consecrationem, quum pro iniuriā dabat, sexta sabbati traditionis apostolicæ vt nescius
 aut oblitus inferret, quasi non ad episcopum magis, quàm ad presbyterum ordinationis illius
 vitium pertineret, qui non inueniens, quid argueret in fide, quod improbaret in moribus, de-
 iectionem innocentis per speciem prosecutionis impleuit, addens sententiæ illud iniuriæ, vt
 eum, cōmiterio deputando, condemnaret exilio. Quem tamen pietati vestræ commendare
 præsumo, ne vllis vltius noxiis ingrauari possit insidiis, quem dominus (vt comperi) sub ve-
 stra defensione constituit. Adicio autem etiam hanc obsecrationem, vt prædictum episcopū
 à professione sua dissonū, & nimium testimonij vestri ac fauoris oblitū; necessarie increpare
 dignemini. Cesset catholicos infestare, cesset eos, qui sanctæ memoriæ Flauiano placere, &
 cōterere eorum societate, quos improbauit, eligere. Fraternali enim illi charitate non aliter
 poterimus impendere, quàm vt se ab inimicis catholicæ fidei approbet execrari, eorumq; à se
 consortium atque commercium abscindat. Qui etiam si magna fuisset satisfactio purga-
 tus, post dubium tamen reuersus, errorem catholicis diaconibus postponi debuit, non præpo-
 ni. Illud quoque clementiæ vestræ beneuolentiam peto, vt veneratorem vestrū, fratrem meū
 Iulianum episcopum, in vestro, sicut facere dignamini, habeatis affectu, cuius obsequiis presen-
 tiæ meæ vobis imago reddatur. Nam & de fidei eius synceritate confidens, vicem ipsi meam,
 contra temporis nostri hæreticos, delegaui, atque propter ecclesiarum pacisq; custodiam, vt
 à comitatu vestro non abesset exegi, cuius suggestiones, pro concordia catholicæ vnitatis, tā-
 quam meas audire dignemini, placentes deo, qui vobis præter regiam coronam, etiam sacer-
 dotalem conferat palmam. Data. vi. Idus Martij, Opilione viro clarissimo consule. E

EPISTOLA QVINQVAGESIMASEXTA
 eiusdem ad Pulcheriam Augustam
 de Etio & Andrea.

F Vltis extantibus documentis, quibus in dilectionem ecclesiæ dei pietatis vestra ma-
 nifestatur affectio, merito quoties aliquid noscitur scandalorum, vestrum desiderata
 auxilium, vt fides, quæ annitentibus vobis, contra hæreticorum commenta de-
 fensa est, secure pacis perpetem obtineat firmitatem. Nam quid prodest, foris aduersarios ve-
 ritatis oppressos, si eosdem habeamus intra dominica septa rediuuos? Quod itaq; circa per-
 sonam filij mei Etij gestum esse cognoui, nimium me anxium facit, & metuere certa ratione
 compellit, ne pœnitendum mihi sit, quod de episcopo Constantinopolitano, qui ab impugna-
 toribus fuerat ordinatus fidei, vobis adhortantibus, acquieui meliora sentire, cum tanto pie-
 tatis vestræ testimonio inuaretur, ne illum grauaret suæ ordinationis infirmitas, vbi vestra
 interuētio præstaretur. Vnde gratulari cœperam, quod beati Flauiani honoraret memoriā,
 & hæreticorum conatibus obistere diceretur. Sed doleo, illum (sicut prædicti lachrymabilis
 querela

querela demonstrat) in deteriora mutati, & eum nunc constituisse archidiaconem, quem ipse professus est se esse reiectum, qui Eutychiana heresis se apud nos prodiderat defensores. Quem, quia nunc ecclesiasticis negotiis praeposuit, propter hereticam peruersitatem, eidem fauorem suum praestare conuincitur. Qui etiam si magna satisfactione potuisset indulgentiam promereri, nequaquam debuit his, qui in fide permanserant, anteferri. Unde quia non latet clementiam vestram, quantum periculi, aut per pudendam socordiam, aut per dolosam nequitiam nutriatur, dignamini episcopum ad professionem suae fidei, auctoritate vestrae clementiae reuocare. Et ne sibi has maculas superducatur, ne aestimationem suam, quam vestro acquisiuit fauore, contemnat, societatem haeretici, quem dudum a se remouit, abscondat. Cuius innocentiae ita affuisse vos gaudeo, ut moerori eius digna consolatione vestra pietas subueniret. Circa fratrem meum, veneratorem vestrum Iulianum episcopum, quantum debeat crescere vestra dignatio, apostolicae sedis existimate iudicio, cum in causa fidei, cui gloria vestra famulatur, vicem ipsi meae carnis delegaram, ut ab ea, quae vobis debetur obseruantia, non recedens, pietati meae vestrae praesentare non desinat, exequens in custodia fidei, & in ecclesiasticis disciplinis per omnia sollicitudinem, & opportunis suggestionibus, quod vniuersali ecclesiae prosit insinuans, ut in ipso, nec catholicis vestram praesidium, quibus volumus subuenire, nec vobis meum desit obsequium. Data. VI. Idus Martij, Opilione viro clarissimo consu.

EPISTOLA QVINQVAGESIMA SEPTIMA
 eiusdem ad Martianum Augustum, ubi gratias agit, quod
 per Chalcedon. concilium pax ecclesiae
 catholicae sit reddita.

Multa mihi in omnibus clementiae vestrae literis causa gaudij est, dum ex magna providentiae diuinae misericordia praestitum humanis rebus experior, quod ecclesiasticam pacem, quae non nisi vnitatem praedicationis euangelicae custoditur, piissimo studio iouare dignamini, ut fidei vestrae gloria non solum utilitate reipublicae, sed etiam religionis profectibus augeatur, gloriosissime Imperator. Unde ineffabiliter deo gratias ago, qui temporibus, quibus obortura haereticorum scandala praesciebat, vos in Imperij fastigio collocavit, in quibus ad totius mundi salutem, & regia potentia, & sacerdotalis viget industria. Nam cum vestro praecipue opere sit effectum, ut per synodale concilium, damnatis impij dogmatis defensoribus, omnes vires sacrilegus error amitteret, ad eiusdem deuotionis pertinet palmam, si malum, quod in suis ducibus est oppressum, etiam in quibuscunque reliquis deleatur. Quod facilius clementia vestra arbitretur implendum, si per vniuersas ecclesias definitiones sanctae synodi Chalcedonensis, apostolicae sedi placuisse, doceantur. De quo quidem ratio non fuit ambigendi, cum ei fidei omnium, subscribendo, consensus accesserit, quae ad me, secundum formam, apostolicae doctrinae, ac paterna traditionis emissa est, & per fratrem meum Lucianum episcopum talia & ad gloriam vestram, & ad Constantinopolitanum antistitem scripta direxerim, quae euidenter ostenderent, me ea, quae de fide catholica in praedicta synodo definita fuerant, approbare. Sed quia in eisdem literis ea, quae per occasionem synodi male sunt attentata, reprehenderam, maluit praedictus antistes, meam gratulationem tacere, quam suum ambitum publicare. Mihi autem multum fiduciae, deo per vos operante, collatum est, quod probasse vos obseruantiam meam, de custodia canonum paternorum, pietatis vestrae assatibus indicastis. Et merito geminatur gaudium meum, quum vobis religiosissime placere cognosco, ut & fides Nicana suam teneat firmitatem, & praeuilegia ecclesiarum illibata permaneant. Quanuis autem de praeclearo fidei vestrae opere nihil vestra pietas indicarit, mihi tamen per veneratorem vnam mecum specialiter vestrum, fratrem meum Iulianum episcopum, innotuisse significo, quam pio dignati fueritis responso, imperitorum monachorum animos cohibere, pariter & docere, ut si illos non penitus deseruerit diuina miseratio, sentiant, se & didicisse, quod credant, & agnouisse, quod timeant. Quia vero omnibus modis obediendum est pietati vestrae, religiosissimeque voluntati, constitutionibus synodalibus, quae mihi de confirmatione fidei catholicae, & haereticorum damnatione placuerunt, libens adieci sententiam meam. Quae si, ut in notitiam omnium sacerdotum, ecclesiarumque perueniat, vestrae clementiae praecipio ordinare dignabitur,

A dignabitur, affuturam credo & spero gratiam dei, quae tam sanctam tanti principis curam, plenissimum desiderij sui fructum faciat obtinere, ut omnibus dissentendi occasionibus amputatis, apostolicae ubique doctrinae & pax regnet & veritas. Fratri autem meo Iuliano episcopo, nouerit vestra clementia, hoc me proprie delegasse, ut quicquid illic ad custodiam fidei pertinere probauerit, meo nomine vestrae fiducialiter suggerat pietati, quoniam certus sum, vos ad haec omnia emendanda, vel defendenda, deo auxiliante, sufficere. Data. XII. Calendas Aprilis, Opilione viro clarissimo consu.

EPISTOLA QVINQVAGESIMA OCTAUA.
 eiusdem, ad Pulcheriam augustam.

Vanuis nullas nunc literas tuae pietatis acceperim, scribete tamen gloriosissimo principe, non aliter dignatione ipsius sum gauisus, quam si mihi etiam tuae serenitatis redderentur alloquia. Unde consuetudinem debitam mei officij oportuit me custodire, per quam significarem clementiae vestrae, absolute me gaudere, & incessabilibus a deo precibus postulare, ut vos, & Romanae reipublicae, & catholicae ecclesiae in omni prosperitate conferuet. De vigore autem fidei vestrae, quo indefinenter domino sacrificium laudis offeritis, quantas deo gratias agam, enarrare non valeo, quoniam principibus temporis nostri non solum potentiam regiam, sed etiam sacerdotalem cognoscimus inesse doctrinam. Indicant enim fratre meo Iuliano episcopo, peruenerunt ad nos in exemplaribus praecceptionum vestrarum saluberrimae sanctiones, quibus insanam imperitiam monachorum dignati estis parcendo plectere, & docendo punire, ut si eos ad poenitentiam miseratio diuina conuerterit, multis lachrymis & a nephandis caedibus, & ab haereticorum blasphemis diluantur. Quod vero piissimus Imperator ad omnes episcopos, qui Chalcedonensi synodo interfuere, voluit me scripta dirigere, quibus, quae illic de fidei sunt regula definita firmarem, libenter impleui, ne fallax cuiusquam simulatio sententiam meam haberi vellet incertam, quum per Constantinopolitanum episcopum, cui laetitiam meam largiter indicaui, in omnium potuerit notitia peruenire, quod scripseram, nisi maluisset meum gaudium tacere, quam repulsam sui ambitus publicare, fratri & coepiscopo meo Iuliano, cui sollicitudinem meam in causam fidei delegaui, rogo, ut eam fiducia praebere dignemini, qua pietati vestrae possit, quae vniuersali ecclesiae sint profutura, suggerere. Data. XII. Calend. Apri. Opilione viro clarissimo consu.

EPISTOLA QVINQVAGESIMANONA EIVSDEM,
 ad Iuuenalem Hierosolymitanum, & caeteros episcopos,
 qui in sancta synodo Chalcedonensi congregati fuerunt, directa.

Eo episcopus sanctae synodo apud Chalcedonam habitus. Omnem quidem fraternitatem vestram nosse non ambigo, definitionem sanctae synodi, quae ob confirmationem fidei in Chalcedonensi ciuitate celebrata est, toto corde me fuisse complexum, quia nulla sinebat ratio, ut qui vnitatem catholicae fidei dolebam ab haereticis fuisse turbatam, non exultanter in integrum rediisse gauderem. Hoc autem non solum ab ipso beatissime confessionis affectu, sed etiam ex epistolis meis, quas post reditum meorum ad Constantinopolitanam urbem antistitem dedi, potuissetis agnoscere, si vobis responsum sedis apostolicae manifestare voluisset.

F *Quae hic adnotantur, non attinent ad epistolam Leonis papae praesentem, sed ad eam, quae est ipsius ad Martianum numero. lvi. et incipit, Multa mihi in omnibus, etc. ex qua desumpta sunt, et sunt addenda, ubi haec eadem epistola citatur in. ij. actione Chalcedonen.*

Ne ergo per malignos interpretes dubitabile videatur, vtrum, quae in synodo Chalcedonensi per vnanimitatem vestram de fide statuta sunt, approbentur, haec ad omnes fratres, & coepiscopos nostros, qui praedicto concilio interfuerunt, scripta direxi, quae gloriosissimus, & clementissimus

clementissimus princeps (sicut poposc) in notitiam vestram mittere pro catholica fidei amore dignabitur, ut & fraternam vniuersitatem, & omnium fidelium corda cognoscant, me non solum per fratres qui vicem meam executi sunt, sed etiam per approbationem gestorum synodaliū, propriam vobiscum iniisse sententiam, in sola, videlicet, fidei causa (quod saepe dicendum est) propter quam generale concilium, & ex praecepto Christianorum principum, & ex consensu apostolicae sedis placuit congregari, damnatis haereticis, qui si corrigi voluissent, nulla penitus resideret de vera domini, nostri Iesu Christi incarnatione dubitatio. Unde si quis vnquam ausus fuerit, vel Nestorij perfidiam tueri, vel Eutychetis, ac Dioscori impium dogma defendere, & a catholicorum communione refectur, nec habeat eius corporis participationem, cuius abnegat veritatem, fratres charissimi. De custodiendis quoque sanctorum patrum statutis, quae in synodo Nicæna inuolabilibus sunt fixa decretis, obseruantiam vestrae sanctitatis admoneo, ut iura ecclesiarum, sicut ab illis. CCCXVIII. patribus diuinitus inspiratis sunt ordinata, permaneant. Nihil alienum improbus ambitus concupiscat, nec per alterius imminutionem, suum aliquis querat augmentum. Quantumlibet enim exortis assentationibus sese instruat vanitatis elatio, & appetitus suos conciliorum aestimet nomine roborandos, infirmum, atque irritum erit, quicquid a praedictorum patrum canonibus discreparit. Quorum regulis apostolica sedes quam reuerenter vtatur, scriptorum meorum, quibus Constantinopolitani antistitis conatus repuli, poterit sanctitas vestra lectione cognoscere, & me auxiliante domino nostro, & catholicae fidei, & patrum traditionum esse custodem. Data. XII. Calend. Aprilis, Opilione viro clarissimo consule.

*al. exortis

EPISTOLA SEXAGESIMA EIVSDEM
ad Maximum Antiochenum episcopum.

Vantum dilectioni tuae placeat communis fidei sacratissima vnitas, & pacis ecclesiasticae tranquilla concordia, literarum tuarum textus ostendit, quas ad nos filij nostri Marintanus presbyter, & Olympius diaconus detulere, eo nobis gratiores, quod per ipsas alloquia alterna miscemus, & magis, magisque innotescere gratiam dei, qua fit, ut per totum mundum de manifesto catholicae veritatis lumine gaudeatur. Quamuis (quod multum dolemus) quidam adhuc (sicut sermo indicat nuntiorum) tenebras suas diligant, & cum vbique diei splendor exortus sit, etiam nunc caecitatis suae delectentur obscuro, & perdita fide, solo & vacuo remanserint nomine Christiani, non habentes intelligentiam, qua errorem ab errore discernant, & blasphemiam Nestorij ab Eutychetis impietate distinguant. Nec enim ideo excusabilis videri aliqua eorum falsitas potest, quia ipsi sunt in sua perueritate contrarij. Nam cum Nestorium Eutychetis discipuli detestentur, & Eutychem anathematizent Nestorij sectatores, catholicorum iudicio pars vtraque damnatur; & attributa simul haereses a corpore ecclesiae refectantur, quia neutra falsitas vobiscum potest habere concordiam. Nec interest, quo sacrilegio ab incarnationis dominicae veritate discordent, dum id quod prauissime sentiunt, nec autoritas euangelij, nec ratio recipiat sacramenti. Et ideo (frater charissime) oportet dilectionem tuam toto corde perspicere, cuius ecclesiae gubernaculis te dominus voluerit praesidere, & eius meminisse doctrinae, quam praecipuus Apostolorum omnium beatissimus Petrus, per totum mundum quidem vniuersae praedicationis, sed speciali magisterio in Antiochena, & Romana vrbe fundauit, ut illum in sua glorificationis domicilio praegminentem, ea intelligas reposcere instituta, quae tradidit, quae sicut ab ipsa, quam confessus est, veritate suscepit. Neque vilo modo sinas in Orientalibus ecclesiis, maximeque in his, quas Antiochena sedis sacratissimorum patrum Nicæni canones deputauere ab improbis haereticis euangelio resultari, & vel Nestorij, vel Eutychetis a quoquam dogma defendi. Quoniam (sicut dixi) catholicae fidei, petra (cuius cognomen beatus Apostolus Petrus sumpsit a domino) nullum recipit ab vtraque impietate vestigium, sed euidenter atque perspicue & Nestorium anathematizat, qui verbi, carnisque naturam in beatae virginis coniunctione coniungens, vnumque Christum in duos diuidens, aliam deitatis, & aliam humanitatis voluit esse personam, quum omnino vnus idemque sit, qui & secundum sempiternam deitatem de patre est natus sine tempore, & de matre natus in tempore. Et Eutychem similiter execratur, qui in domino Iesu Christo veritatem humanae carnis euacuans, ipsum verbum in carnem assensu transformatum, ut nati, Ipsi,

*al. insulati.

Asci, nutririi, proficere, pati, mori, atque sepeliri, & die tertio suscitari, solius fuerit deitatis, quae seruilis formae non veritatem susceperit, sed figuram. Summa itaque vigilantia cautum te esse conuenit, ne quid sibi haeretica prauitas audeat vendicare, quum te deceat, his sacerdotali autoritate resistere, nosque sapius de profectu ecclesiarum tuis relationibus, quid agatur, instruere. Dignum est enim, te apostolicae sedis in hac sollicitudine consortem, & ad augendam fiduciam privilegia tertiae sedis agnoscere, ut in nullo cuiusquam ambitione minuantur, quia tanta apud me est Nicænorum canonum reuerentia, ut ea, quae sunt a sanctis patribus constituta, nec permiserim, nec patiar aliqua nouitate violari. Et si enim diuersa nonnunquam sunt merita praesulum, tamen iura permanent sedium, quibus etsi possunt aetuli perturbationem aliquam fortassis inferre, non tamen possunt minuere dignitatem. Unde quum aliquid pro Antiochanae ecclesiae priuilegiis dilectio tua agendum esse crediderit, propriis literis studeat explicare, ut & nos consultationi tuae absolute & congrue respondere possimus. Nunc autem ad omnia generaliter pronuntiare sufficiat, quod si quid a quoquam contra Nicænorum canonum statuta in quacunque synodo vel tentatum est, vel ad tempus videtur exortum, nihil praedicti potest inuolabilibus inferre decretis. Et facilius erit quarumlibet consensionum pactum dissolui, quam praedictorum canonum regulas ex vlla parte corrumpi. Subrepenti enim occasiones non praetermittit ambitio, & quoties ob intercurrentes causas generalis congregatio facta fuerit sacerdotum, difficile est, ut cupiditas improborum non aliquid supra mensuram suam moliat appetere. Sicut etiam in Ephesina synodo, quae impiam Nestorium cum dogmate suo pertulit, Iuuenalis episcopus ad obtinendum Palaestinae provinciae principatum credidit se posse sufficere, & insolentes ausus per commentitia scripta firmare. Quod sanctae memoriae Cyrillus Alexandrinus episcopus merito perhorrescens, scriptis suis mihi, quid praedicta cupiditas ausa sit, indicauit, & sollicita prece multum poposcit, ut nulla illicitis conatibus praebere assensio. Nam cuius epistolae ad nos exemplaria direxisti sanctae memoriae Cyrilli, eam in nostro scrinio requisitam, nos authenticam noueris reperisse. Hoc tamen proprium definitionis meae est, ut quantumlibet numerus sacerdotum amplior, aliquid per quorundam surreptionem decernat, quod illis trecentorum decem & octo patrum constitutionibus inueniatur aduersum, id iustitiae consideratione cassetur, quoniam vniuersae pacis tranquillitas non aliter poterit custodiri, nisi sua canonibus reuerentia intemerata seruetur. Si quid sane ab his fratribus, quos ad sanctam synodum vice mea misi, praeter id, quod ad causam fidei pertinebat, gestum esse perhibetur, nullius erit penitus firmitatis, quia ad hoc tantum ab apostolica sede sunt directi, ut excussis haeresibus catholicae essent fidei defensores. Quicquid enim praeter speciales causas synodaliū conciliorum ad examen episcopale deferretur, potest aliqua diiudicandi habere rationem, si nihil de eo est a sanctis patribus apud Nicænam definitum. Nam quod ab illorum regulis, constitutioneque discordat, apostolicae sedis nunquam obtinebit consensum. Quanta vero hoc diligentia custodiatur a nobis, exemplaribus eius epistolae, quam ad Constantinopolitanum episcopum, refrenantes ipsius cupiditatem, direximus, instrueris, quam in omnium fratrum & sacerdotum nostrorum facias notitiam peruenire, ut nouerint pacem ecclesiasticam, per concordiam deo placitam, debere seruari. Illud quoque dilectione tuam conuenit praecauere, ut praeter eos, qui sunt domini sacerdotes, nullus sibi ius docendi & praedicandi audeat vendicare, siue sit ille monachus, siue sit laicus, qui alicuius scientiae nomine gloriatur. Quia etsi optandum est, ut omnes ecclesiae filij, quae recta & sana sunt, sapiant, non tamen permittendum est, ut quisquam, extra sacerdotalem ordinem constitutus, gradum sibi praedicatoris assumat, quum in ecclesia dei omnia ordinata esse conueniat, ut in vno Christi corpore & excellentiora membra suum officium impleant, & inferiora superioribus non resulent. Data tertio Idus Iunij, Opilione viro clarissimo consule.

EPISTOLA SEXAGESIMA PRIMA EIVSDEM,
ad Theodoritum episcopum Cypri post Chalcedonen.
concilium, de fidei perseverantia.

Dilectissimo fratri Theodorito episcopo, Leo episcopus. Remeantibus ad nos fratribus, & sacerdotibus nostris, quos ad sanctum concilium sedes beati Petri direxit, agnouimus, dilectionem tuam, superno adiutorio, nobiscum tam Nestorianae impietatis,

impietatis, quam Eutychnianæ vefania, extitisse victricem. Vnde gloriamur in domino, cum G propheta canentes: Adiutorium nostrum in nomine domini, qui fecit caelum & terram, qui nullum nos in nostris fratribus detrimentum sustinere permisit, sed quæ nostris prius ministerio defuerat, vniuersæ fraternitatis irretractabili firmanit assensu, vt vere à se prodisse ostenderit, quod prius, à prima omnium sede formatum, totius Christiani orbis iudicium recepisset, vt in hoc quoque capiti membra concordent, in quo amplior nobis in hac re sit gaudendi materia, dum & tanto magis se persecuit inimicus, quanto contra Christi ministros sequutus in surxit. Nam ne aliarum sedium * ab ea, quam cæteris omnium dominus statuit præfiderè, consensus assentatio videretur, aut alia quælibet subrepere posset aduersa suspitio, inuenienti prius sunt, qui de iudiciis nostris ambigerent. Et dum nonnulli, * ad dissensiones incitati ab autore contradictionis, ad insana bella prosiliunt, ad maius bonum, malum eius, & in nullo inferiorum putetur imminuta libertas. Et ad maiorem dei gloriam proficit finis examinis, quando ad hoc se accipit exercendi fiducia, vt vincatur aduersitas, ne quod per se probatur reprobum, silentij præiudicio videatur oppressum. Exulta igitur, charissime frater, & in vnico dei filio victor exulta. Vicit per nos ille, cuius carnis veritas negabatur, vicit per nos, & pro nobis ille, cui vicimus, per quem secunda est post aduentum domini hæc orbi festiuitas. Redditum sæculo est, prædone prostrato, incarnationis diuinæ mysterium, quod humani generis inimicus, quia rebus ipsis auferre nõ poterat, calumniis obscurabat. Quinimo ab incredulorum corde perierat immortale mysterium, quia nihil prodest tanta salus incredulis, ipsa veritate suis dicente discipulis: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, qui autem nõ crediderit, condemnabitur. Solis iustitiæ iubar, densis per Orientem Nestorij & Eutychetis nebulis impeditum pure ab Occidente respandit, vbi * commercium in apostolis, & doctoribus principaliter collocauit, quantum nec illic vnquam defuisse credendus sit, quo confessores sibi egregios reseruauit, ita vt dum denuo conaretur hostis antiquus, per secundi Pharaonis impænitens cor, fidei Abrahamæ semen, & filios re promissionis extinguere, deo miserante, lan guescens, nisi sibi nocere, nihil possit. De quo & illud omnipotens mirabilis egit, quia & quos sibi socios ad Israëlitiçi populi cædes ascuerat, non cum tyrannidis autore submersit, sed cum suo populo congregauit. Et sicut reuera se dignum, & soli sibi possibile fons misericordiæ nouerat, victos à nobis, nobiscum fecit esse victuros. Nam dum solus vere sit humani generis hostis spiritus falsitatis, omnes de illo iam triumphare non dubium est, quos sibi veritas vindicauit. Nunc prorsus illa redemptoris nostri dicta, quam sint diuinæ autoritatis, apparet, dum contra hostes fidei sic aptantur, vt de ipsis dubitare dictum non liceat: Vos (inquit) ex patre diabolo estis, Et desideria patris vestri vultis implere. Ille homicida fuit ab initio, & in veritate non stetit, quia veritas in eo non est. Quando loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater eius. Nihil ergo mirandum est, quod hi, qui in veritate dei nostræ naturæ mendacium crediderunt, patri suo & circa ista concordant, quicquid visum, quicquid auditum, quicquid denique (teste euangelio) tactum est, atque palpatum, in vnico dei filio, nõ eius, cuius probatum est, asserentes, sed coæternæ & coessentialis patri fuisse substantiæ, quasi aut diuinitatis naturæ, crucis ligno transfixa sit, aut inconuertibilis, cresceret per ætates, & in sapientia proficere, sapientia sempiterna, vel spiritu deus, qui spiritus est, subinde repleti potuerit. In hoc quoque se acerba vefania, ex quo autore processerit, pro dit, quod quantum in se est, vniuersis nocere molita est. Nam qui nos persequendo afflixit, cæteros ad consensum sceleris impellendo deprauauit. Sed nec nos, licet in singulis fratribus (quia membra nostra sunt) vulnerasset, à speciali dolore fecit exceptos, quibus noua & inaudita prius, atq; incredibili audacia inferre contra suum caput est molitus iniuriã. Sed vt inã vel post tot pessima respiciens, nõ nos etiam de suo æternæ dånationis interitu contristarer. Quam mensuram sceleris prætermisit, cui nec hoc sufficere potuit, quod nec viuus parcendo, nec mortuis etiã in sanguine innocentis & catholici sacerdotis pollutas iam pridem abdicata veritate, atq; approbata falsitate, manus intinxit: Et quum scriptum sit, Qui odit fratrem suum, homicida est, ille (quod odio iam fecisse, additus est) impleuit operibus, quasi nec au-

Pfal. 123

* al. ad eam

* al. à dissensionum coacti autore, ad contradictionis bella

Marc. vlt. d

* cl. culmen summum

Ioan. 8. f

1. Ioan. 3. c

A disset illud quod dominus ait: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suauis est, & onus meum leue est. Dignus diabolici prædicator erroris Aegyptius vastator inuentus est, quia tanquã sauisimus tyrannus, ecclesiæ nephandas blasphemias per violentam seditionum turbam, & per cruentas manus militum venerandis fratribus imponebat. Et cum voce nostri redemptoris firmatum sit, vnus eundemq; homicidij & falsitatis authorem, ille pariter vt cunq; compleuit, quasi non vt caueantur, sed vt perpetrentur, scripta sint, ad perditionis suæ cumulum trahens, quæ dei filius monuit ad salutem. Illud quoq; surda nimis aure præteriens quod ab eodẽ domino dictum est: Ego, quod vidi apud patrem meum, loquor, & vos ergo, quod vidistis apud patrem vestrum, facitis. Igitur, dum sanctæ memoriæ Flauiano vitam præsentis sæculi moliretur auferre, se * serena vitæ luce pritaui. Dum vos ab ecclesiis vestris conaretur expellere, se à Christianorũ collegio segregauit. Dum trahit plurimos, & impellit ad erroris assensum, multiplici animam suam vulnere sauciauit, solus ultra omnes & per omnes, ac pro omnibus reus, qui causa reatus omnibus fuit. Sed licet his tua fraternitas, solido cibo firmata, indigere minime videatur, tamen vt, quod nostri loci est, impleamus circa vocem dicentis Apostoli, Præter ea, quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vrer? hoc præcipue præsentis occasione credimus admonendum, frater charissime, vt quotiescunq; diuina gratia ministrante, illos, qui foris sunt, fonte doctrinæ aut submergimus, aut purgamus, in nullo ab illis, quas spiritus sancti diuinitas in Chalcedonensi concilio protulit, fidei regulis recedentes, inter vtrunq; hostem nouellæ perfidiæ sermonem nostrum cum omni cautela libremus, non iam (quod ab sit) tanquam de dubiis discipulantes, sed autoritate sua, quæ bene definita sunt, astuentes, quum & in apostolicæ sedis epistola, vniuersali sanctæ synodi assensu firmata, tanta diuinæ autoritatis testimonia nouerimus esse congesta, vt nullus queat ulterius dubitare, nisi qui sibimetipsi errorum tenebras inferre maluerit, quum synodalia gesta, vel quibus primum definitio fidei legitur esse formata, vel quibus præfata litera apostolicæ sedis, etiam tuæ fraternitatis studio defensione sunt, & maxime ad piissimos principes totius concilij alloquitio, tot sit præcedentium patrum testimoniis roborata, vt quauis imprudenti ac pertinaci animo, si tamen non iam cum diabolo pro sua impietate damnatus est, valeant suadere. Vnde hoc quoque contra hostes ecclesiæ providere condignum est, vt eis nullam calumniandi occasionem (quod ad nos attinet) penitus relinquamus, nec vnquam contra Nestorianos aut Eutychnianos agentes, alteri eorum videamur terga vertisse, sed vtrosque Christi hostes æqua lance vitemus atque damnemus, ita vt nos, quoties audientium, quantalibet poscit utilitas, cum dogmatibus eorum digno anathemate promptissime atque euidentissime feriamus, ne si à nobis hoc, quod obsecrari fieri videatur, aut tardius, putetur inuitum. Quod quauis prudentiam tuã res ipsa admonere sufficiat, nunc tamen & experimenta docuerunt. Sed benedictus deus noster, cuius inuincibilis veritas ab omni hæreseos macula mundum te, secundum sedis apostolicæ iudicia demonstrauit. Cui dignam retribuas pro tot laboribus gratiam, si talem te, qualem probauimus, ac probamus, pro vniuersalis ecclesiæ defensione seruaueris. Nam quod deus omnium calumniosorum fallacias soluit, maximam beatissimi Petri curam pro nobis cunctis agnoscamus, qui postquam suæ sedis iudicium in fidei definitione firmavit, nec circa cuiusquã vestrum, qui nobiscum pro catholica fide laborastis, personã, quicquã reprobum videri permisit, quia nec poterat, spiritu sancto indicante, quisquam ex eis nõ victor exire, quorum iam vice rat fides. Quod superest, exhortamur, vt quia illic, nonnullas Eutychniani ac Nestoriani erroris reliquias cognouimus remansisse, nunc etiam sedi apostolicæ collabores. Victoria enĩ, quã Christus dominus deus noster suæ donauit ecclesiæ, quandiu in hoc mundo versamur, licet siudiciam maiorem tribuat, nõ tamen in totum sollicitudinẽ perimit, nec vt dormiamus donata est, sed vt suauis laborem. Vnde in hoc quoq; tuæ vigilantie sollicitudine volumus adiuuari, vt tua relatione currente, quid apud illos religionis doctrina dominica proficiat, apostolicam sedem festines instruere, quatenus illius religionis sacerdotes, in quocunq; vsus necessitas exegerit, adiuuemus. De his vero, quæ in supradicto concilio illicita, contra venerabiles Nicænos canones, presumptione têtata sunt, ad fratrem & coepiscopũ nostrum Antiochenũ sedis præulem scripsimus, adiicientes & illud, quod nobis propter improbitatem monachorum quorundã, religionis vestræ verbo mãdastis per vicarios nostros, & hoc specialiter statuentes,

Math. 11. d

* al. qui

Ioan. 8. f

Ioan. 8. d

* al. vera

1. Cor. 11

16. q. 1. Adificimus illud

y tuentes,

tuētes, vt præter domini sacerdotes nullus audeat prædicare, seu monachus, siue ille sit laicus, G qui cuiuslibet scientiæ nomine gloriatur. Quas tamen literas, pro vtilitate vniuersalis ecclesiæ, per prædictum fratrem & coepiscopum nostrum Maximum, ad omnium volumus peruenire notitiam, & ob hoc, hic nolimus earum exemplar adicere, quia quæ prædicto fratri iniunximus, non dubitamus implenda. Et alia manu. Deus te in columem custodiat, frater charissime. Data quato Idus Iunij, Opilione viro clarissimo consule.

PASCHASINI ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI EPISTOLA AD LEONEM PAPAM, QUI IUSSE-
rat illi, vt rescriberet de supputa-
tione paschalis festi.

H

Domino viro beatissimo, ac apostolico, mihiq; post dominum plurimum colendo papa Leonij, Paschasinus episcopus. Apostolatus vestri scripta diacono Panormitanæ ecclesiæ Silano deferente percepi, quæ nuditati meæ atque ærumnis, quas amarissima captiuitate faciente incurri, solatium in omnibus, atque remedium attulerunt, celestis rore animum recreantes, atque omne, quod triste fuerat, abstergentes. Domine venerabilis papa, iubere dignata est corona vestra, vt quod paschalis supputationis veritas anni post hunc futuri haberet, sacrosanctis auribus vestris exiguitas mea intimaret. Cui præcepto inobediens existere non potui omnino, nec debui. Diuino itaque tractatu, vel ratiocinatione id verum inuenimus, quod ab Alexandrinæ ecclesiæ antistite beatitudini vestræ rescriptum est. Nam quum Romana supputatio, quæ cyclo concluditur, cuius ipse, de quo agitur, erit sexagesimus quartus annus, qui cyclo cœpit à consulatu Antonini & Siagrii, nobis dubietatem afferret, eo quod. vij. Calendarum Aprilium die, dies dominica, & luna. xxj. incurreret, & iterum, nono Calendarum Maiarum die (vt rei veritas habet) dominica dies, & luna. xix. obueniret, in hoc ambiguo fluctuantes, ad Hebræorum, hoc est, legalem supputationem nos conuertimus, quæ quum à Romanis ignoratur, facile errorem incurrunt. Cœpit ergo. Ogdoas à consulatu virorum clarissimorum Etij, iterum & Sigismildi, quæ clauditur anno, de quo quæstio videtur exorta. Talis ratio hæc est. Priores vero anni communes, tertius embolismalis, quartus & quintus communes, sextus embolismalis, septimus communis, octauus embolismalis. Peruidet ergo apostolatus vestri prudentia octauum annum Ogdoadis fieri aliter non posse, nisi embolismum teneamus. Quod si voluerimus illud, quod superius diximus, id est, quod primum incurrit, pascha septimo Calendarum Aprilium die celebrare, communem annum faciemus, & incipiet omnis deinceps subsequentiū annorum supputatio vacillare. Et ne hoc, quod exposui beatitudini vestræ obscuritatem aliquam afferat, suggestimus communes annos, apud Hebræos duodecim tantum menses, hoc est, dies. cccliiij. habere. Necessitate ergo embolismi cogimur id tenere, quod longius est, ne à verò deuiare videamur. Neque nobis aut nouum, aut erraticum videatur, quum dies passionis. xj. Calendas Maij occurrat, à qua (sicut videtur) pascha nomen accepit, licet Hebrææ linguæ interpretes tradant pascha transitum diei, quod tamen idem & Ioannis euangelistæ dicto firmatur, quo ait, quum de passione loqueretur: Cum venisset hora, vt transiret Iesus de hoc mundo ad patrem. Non ergo nos dies vna longius posita terreat, ne, quum hoc vitamus, incurramus errorem, sicut tempore beatæ recordationis domini mei, prædecessoris vestri Zozimi, anno consulatus Honorij augusti vndecies, & Constantij secundo, Tunc enim, quum declinaretur, ne decimo Calendas Maij dies paschæ teneretur, celebratum octauo die Calendas Aprilis, id est, pro embolismo communis est annus tentus, & error grauissimus est ortus, in tantum, vt ministerio certo, quod dono sancti spiritus ministratur, hæc veritas probaretur. Quod propterea credidi exponendum, quia locus ipse etiam sancto, atque à me venerando fratre meo Libanio diacono notissimus est. Cuius mysterij miraculum tale est. Quædam vilissima possessio Melinas appellatur, in montibus arduis, ac syluis densissimis constituta, illicque perparua, atque vili opere constructa est ecclesia. In cuius baptisterio nocte sacrosancta paschali baptizandi hora, quum nullus canalis, nulla sit fistula, nec aqua omnino vicina, fons ex se repletur, paucisque qui fuerint, consecratis, cum deductorium nullum habeat, vt aqua venerat, ex sese descendit. Tunc ergo (sicut supra diximus) cum sanctæ memoriæ domino quondam

Ioan. 13. a

A quondam meo, ac beatissimo papa Zozomi, cum apud Occidentales error ortus fuisset, consuetis lectionibus, nocte sacra discussis, cum presbyter secundum morem, baptizandi horam requireret, vsque ad lucem aqua non veniente, non consecratis, qui baptizandi fuerant, recesserunt. Vt ergo breuiter narrem, illa nocte, quæ lucebat in diem dominicam, decimo die Calendas Maij fons sacer hora competenti repletus est. Evidenti ergo miraculo claruit, Occidentalium partium fuisse errorem. Hæc prout potui, vel epistolæ breuitas passa est, iubente apostolatu vestro rescripti.

B EPISTOLA SEXAGESIMASECVNDA EIVSDEM AD MARTIANUM AUGUSTUM DE PASCHA.

Am multis documentis per omnes Christi ecclesias fides vestræ pietatis innotuit, vt si quid sollicitudinum pro cōmuni religione generatur, merito vestrum queratur auxilium. Et quia memor dispensationis mihi credite, necesse habeo, curas meas etiam in ea, quæ sunt futura, præmittere, non improbe cupio, clementiæ vestræ studiis adiuuari, vt in ea obseruantia, quæ certa semper ratione variatur, nihil possit erroris incurri. Paschale etenim festum, quo sacramentum salutis humanæ maxime continetur, quauis in primo semper mense celebrandum sit, ita tamen est lunaris cursus conditione mutabile, vt plerunque sacratissimi diei ambigua currat electio, & ex hoc fiat plerunque, quod non licet, vt non simul omnis ecclesia, quod non nisi vnum esse oportet, obseruet. Studuerēque sancti patres, occasionem huius erroris auferre, omnem hanc curam Alexandrino episcopo delegantes, quoniam apud Aegyptios huius supputationis antiquitas tradita esse videbatur peritia, per quam, qui annis singulis dies prædictæ solennitatis eueniret, sedi apostolicæ indicaretur, vt huius scripti ad longinquiores ecclesias iudicium generaliter percurreret. Sed sanctæ memoriæ **D** Theophylus, Alexandrinæ ecclesiæ vrbis episcopus, cum huius obseruationis annos centum numero collegisset, septuagesimo sexto paschale festum longe aliter, quam alij decreuerant, tenendum esse constituit, à primo augustæ memoriæ Theodosij senioris consulatu succedentes sibi sacræ obseruantie ordines ponens, vt longioris temporis ratio eius literis teneretur ascripta, cuius complexionis septuagesimus & quartus est annus, in qua pridie Idus Aprilis sanctum pascha celebrauimus, sequenti vero anno, pridie nonas Aprilis eadem, propitio deo, erit habenda festiuitas, sicut regulariter centenariæ annorum rationis ordo declarat. Sed in anno, qui erit septuagesimus sextus, paschæ dies inuenietur ascriptus, quem à passione domini nullius exempli, nullius constitutionis admittit auctoritas. Nam diem octauum Calendarum Maiarum ab eo cognoscimus præfinitum, qui anni limitem, antiquitus constitutum, excedit, cum alij quintodecimo Calendarum Maiarum huic festiuitati deputauerint diem. Siquidē ab vndecimo Calendarum Aprilium, vsque in decimum Calendarum Maiarum, legitimum spacium sit præfinitum. Intra quod omnium varietatum necessitas concludatur, vt pascha dominicum, nec prius possimus habere, nec tardius. Quod enim in decimum, & in nonum Calendarum Maiarum, videtur nonnunquam peruenisse festiuitas, quadam ratione defenditur. Quia & si dies resurrectionis vltra terminum videtur exisse, dies tamen passionis limitem positum non inuenietur egressus. Ad octauum autem Calendarum Maiarum paschalem obseruantiam perducere, nimis insolens, & aperta transgressio est. Quia ergo in illa, vt dixi, centenaria supputatione Theophyli, septuagesimus sextus annus diem paschæ contra morem ecclesiasticum statuisse monstratur, & non leuiter delinquitur, si in principio sacramenti veritas, & vnitas ab vniuersali ecclesia non tenetur, obsecro clementiam vestram, vt studium vestrum præstare dignemini, quatenus Aegyptij, vel si qui sunt alij, qui certa huius supputationis videntur habere notitiam scrupulum huius sollicitudinis absoluant, vt eū diem generalis obseruantia dirigat, qui nec paternarum constitutionum normam relinquat, nec vltra præfixos terminos euagetur. Quicquid autem pietas vestra de hac consultatione cognouerit, ad meam iubeat mox notitiam peruenire, vt in diuinis mysteriis nulla dissonantiæ culpa nascatur. Data. xvi. Calend. Iulij, Opilione viro clarissimo consule.

y ij. Eiusdē

EPISTOLAE LEONIS PAPAE I.
EIVSDEM SEXAGESIMATERTIA
Epistola ad Eudochiam Augustam de Pascha.

Hunc locum citat Marianus Scotus sub anno consulatus Opilionis, & Vincomali, qui est ad ueritatem euangelij. cccclxxiiij. Sed secundum cyclum Dionysij. cccclij.

Antea memoriae Theophylus ad Augustum Theodosium seniore scribens, per centum annos, a primo praedicti principis consulatu, digessit ordinem diei festi, cuius instructionis septuagesimus quartus nunc annus euoluitur Opilione consule, pridie Idus Aprilis celebrata est sacra solennitas, unde sequenti anno, pridie nonas Aprilis, eade festiuitas rationabiliter consequitur. Sed annus, qui erat septuagesimus sextus, memorati episcopi annotationem habere cognoscitur, quae a totius antiquitatis exemplo, & ab omni autoritate patrum discordat. Siquidem in octauum Calendarum Maiarum dominicum pascha transfulerit, praefinitos antiquitatis limites nimis audenter excedens, cum die quintodecimo Calendarum Maiarum paschalem solennitatem (sicut constituere alij) potuerit annotare. Unde quia non mediocri mihi sollicitudo generatur, ne apud Aegyptios haec persuasio probaretur, ad Christianissimum & clementissimum principem scripta direximus, quibus causam scrupuli diligenter exposui, & suppliciter postulauimus, ut operam suam, quemadmodum consuevit, religionis cultui dignanter impendat, ut eos, qui huius supputationis perfectam videntur habere notitiam, in vnum iubeat conuenire, & diligenter inquirere, ne forte haec definitio teneatur, & hic excessus, qui prioribus videtur repugnare temporibus, nostrae conuenientiae, vel negligentiae deputetur, & fiat in nostris diebus, quod nunquam ante presumpsum est. Quia vero oportet, serenitatem tuam curae istius mecum esse participem, & ne quid tale accidat praecauere, crebrius religiosissimo, & fidelissimo principi, dignare suggerere, ut indissimulanter iubeat Aegyptios admonere, ne in summae festiuitatis die, aut dissensione aliqua aut transgressione peccetur. Quicquid autem de hac re diligentius inuestigare sollicitudo tua potuerit, cito ad notitiam meam gloriosissimus Imperator iubeat praenire, quia & ad ipsius, & ad omnium salutem pertinet, ut dei cultus nullo errore laedatur. Data. XVI. Calendarum Iulij, Opilione viro clarissimo consule.

*al. iij. ij
*al. iij. ij
*al. eric

EPISTOLA QVINQVAGESIMA QVARTA
eiusdem ad Liciniam Eudochiam Augustam
de monachis Palaestinis.

Vanta mihi catholica cura sit fidei, & qua sollicitudine, in quantum dominus adiuvat, debeat praecaueri, ne vnquam ab imperitis, & impiis veritatis euangelio relinquantur, pietatem vestram scire non dubito. Et ideo cum salutationis officio, quo semper mihi est oranda clementia, obsecro dominum, ut me tuam incolumitatem in causa fidei, in qua quorundam intra prouinciam Palaestinam monachorum fuerant corda turbata, magis magisque faciat adiutare, ut tantum quod pietatis tuae studio fieri potest, haereticae peruersitati omnis fiducia subtrahatur. Quos enim nec ratio sacramentorum, nec autoritas scriptorum, nec ipsa sacrorum locorum testimonia commouebant, quid eis nisi abruptum periculum timeretur: Prosit ergo ecclesiis, sicut (fauente deo) & prodest, & prosit generi humano, in verbis dei vestram ibi esse voluntatem, ubi dominum nostrum Iesum Christum vobis sicut deum verum, & verum quoque hominem, in vnitatem personae, & mirabilium iudicia, & passionum documenta loquuntur. Si ergo praedicti nomen catholicum venerantur, & diligunt, & inter domini corpus se volunt membra nominari, prauos errores, quos temere admiserant, detestentur, & agant poenitentiam impiarum blasphemiarum, cruentorumque factorum: Succumbant pro salute animarum suarum, synodalibus, quae in ciuitate Chalcedonensi sunt confirmata, decretis. Et quia ad intelligendum sacramentum salutis humanae, nisi fides vera, & humilitas quieta non peruenit, credant in euangelio, quod confitetur in symbolo, nec impiis dogmatibus misceantur. Fides enim catholica sicut damnat Nestorium, qui in

G

H

I

K

L

M

ET EIVSDEM DECRETA.

171

A qui in vno domino nostro Iesu Christo, duas ausus est praedicare personas, ita damnat etiam Eutychem, cum Dioscoro, quod ab vnigenito dei verbo, negant in vtero virginis matris veritate carnis humanae susceptam. Si quid autem erga praedictorum conversione exhortatio vestra profecerit, quod gloriam vobis praestabit aeternam, peto, hoc mihi clementiae vestrae literis indicetis, ut & in vobis boni operis fructum, & illis gaudeam misericordiam domini non perisse. Data septimo Calendarum Iulij, Opilione viro clarissimo consule.

*al. & in illis

EIVSDEM SEXAGESIMA QVINTA EPISTOLA
ad Iulianum Coensem episcopum.

B

Eo episcopus Iuliano Coensi episcopo. Frequentissime dilectione tuam ad hanc curam, & diligentiam meis sum literis cohortatus, ut de his, quae circa fidem aguntur, sollicitudinem meam indefinenter instrueres. Et cum omnibus occasione scribere non quiescam, quibusdam tamen scriptis meis, id est, per filium nostrum Rodanum, domesticum filij nostri, viri illustrissimi Aspiratij datus, nullum responsum tuae fraternitatis accepi, tanquam ratio temporis non habuerit, ut quid post mea scripta sit gestum, potueris indicare. Et ideo per filium meum Rodanum his literis te saluto, & ut opportunitatem scribendi non negligas, in quo quaestus sollicitudinis meae releuatur, admoceo. Cum enim in te, quadam mei Constantinopolitani habeant portionem, dignum pro communi amicitia est, & prototius ecclesiae dilectione, incessabili te vigore prospicere, ne quid possit de statu fidei melatere. Quae ergo per praedictos, vel ad gloriosissimum principem, vel ad tuam dilectionem scripsi, ut celerrime tradantur effectui, opportunis suggestionibus elabora. Et quicquid fuerit (deo auxiliante) dispositum, scire me facito, ut per ductis in effectum his, quae rationabiliter ordinata sunt, pax fidei, canonumque custodia & securior vbique habeatur, & fortior. Data septimo Calendarum Iulij, Opilione viro clarissimo consule.

C

D

EPISTOLA SEXAGESIMASEXTA EIVSDEM
ad Iulianum episcopum.

Aetio & studio consulibus circa annum Christi, teste Cassiodoro. cccclvi. secundum autem Marianum Scotum ad euangelij veritatem. cccclxxv. Iuxta vero Dionysij cyclum. cccclij. qui fuit pontificatus Leonis papae annus xv. scripta est haec epistola, & similiter. iij. aliae sequentes.

Christianissimi principis fide sepe euidentissimis probauimus documentis, ac de nostro gratias ago, qui talem dignatus est rebus humanis concedere pro sua pietate rector, qui fidei causas, & reipublicae summae vigilantiae studio tuetur, haereticorum ausibus semper obstitens, & nihil eorum infaniae aduersum catholicam fidem licere permittens, cuius post deum beneficiis hoc debetur, quod Hierosolymitanus episcopus est receptus & monachos, quos perfidia haereticae falsitatis inuaserat, ad sanitatem augustae auctoritatis reuocauit. Mox itaque (ut accepi) epistolas tuas, talia continentes, non solum eadem die, sed prope eadem hora responsum reddere maturavi, ut certior de omnibus, quae scripseras, redderem. Fratre Proterio Alexandrinae urbis episcopo gratulor, satisfactoris plenas de fide sua ad nos literas direxisse, & manifeste, quidnam teneat, indicasse, cui me dignam gratiam, pro fide ipsius sinceritate, necesse est praestare, ut honore in nullo sua perdat ecclesiae, sed sedis suae privilegia, paternae antiquitatis exemplo, iuxta canonum illibata iura possideat. De praesentis anni pascha nulla dubitatio esse nobis potuit, sed de futuro, quod Theophilus Alexandrinae urbis episcopus, nono Calendarum Maiarum die, quod nunquam ita a tempore dominicae resurrectionis celebratum est, creditur ascribendum. Unde sollicitus cogruit hoc requiri, ut ois occasio tollat erroris. Nam in nostris annalibus Calendarum Maiarum die, aptissime a patribus nostris & constitutum legitur, & celebratum. Ac ne vel apud nos, vel apud Orientales, nascatur ex hac parte diuersitas, hoc instatius nostro noie cum Christianissimo principe agere tua dignetur dilectio, quamuis & ipse clementissimus princeps se, inquisitione sollicitissima, curam hanc Aegyptiis delegasse, suis epistolis dignatus sit indicare. Epistola sane mea, ad Chalcedonen. synodum data praesentibus episcopis, & clericis lecta fuisse, tuis epistolis

y iij stolis

*al. dūtaxat
 stolis retulisti* sed vsq; ad illud capitulū, quo ea, quæ de fide acta sunt, meū videt firmasse cō-
 sensum. Vnde miratus sum, q; reliqua, quæ secuta fuerūt, nō pariter in notitiā eorū, quib; sunt
 lecta, prolata sint, cum maxime omnibus innotescere debuisset, improbum à vobis ambitum
 notatum fuisse, ne nouis vsurpationibus constituta, inuoluta (vt semper scripsimus) seruaren-
 tur. Etiam presbyterum, quem asseris fuisse discussum, gratulamur, cognitione habita, in om-
 nibus fuisse purgatum. Epistolam quoq; ad Christianissimum principem noueris me misisse,
 in qua illi gratias egi, quia curam mihi suam, tam pro fidei causa, quam pro securitate repu-
 blicæ dignatus est iudicare. Aliam quoq; ad nos epistolam dedit, interueniens pro Anatho-
 lio episcopo, vt nostri illi animi gratia præbeatur, quoniam correctionem eius promittit, &
 in omnibus se satisfacturum esse, quæ ad fidei obseruantiam pertinet, pollicetur. Data. v. Idus
 Ianuarij, Aetio, & Studio, viris clarissimis consulibus. H

EPISTOLA SEXAGESIMASEPTIMA EIVS-
 dem, ad Martianum Augustum.

Tituli capitulorū sequētis epistole

De Protherio Alexandrino episcopo, ut priorum suorum decreta conseruet.
 Vbi postulat Imperatorem, ut epistolam, quam ad Flavianum Constantinopolitanum episcopū miserat, in Græ-
 co translata, Alexandrinæ ecclesiæ destinēt.

*al. Nesto-
 rus

Eo episcopus Martiano episcopo. Puritatē fidei Christianæ, qua clemētia vestra præ-
 fulget, etiam his literis, quas frater & coepiscopus meus Nestorianus detulit, demō-
 stratis, iustissimū fratri meo Protherio Alexandrinæ urbis antistiti impendēs fauo-
 rem, quo mihi per omnia esset acceptior. Nam cui vestra pietas testimonium perhibere digna-
 tur, indubitātē esset probatus, etiā si taceret. Sed accedit ad gratiā, quod proprio quoq; ser-
 mone cognoscitur, & quā syncerus sit catholici dogmatis prædicator, ipsius professioe cla-
 rescit. Vnde plenissimo affectu dilectionē orthodoxi fratris amplector, & deo gratias ago, q; amoto eo, qui euāgelio Christi voluit cōtrahere, & à sanctorum patrum intelligentia dissentire,
 talem prospexit Alexandriæ ecclesiæ sacerdotē, qui præcedentibus rectoribus & fide, cōcor-
 daret & vita. Nam cum amplecti se epistolam meā, quam ad beatā memoriæ Flavianum, cō-
 tra Eutychem impiū misī, toto corde profiteretur, quid aliud, quā Apostolorum discipulū o-
 stendit, quoniā doctrina veritatis in lumine suo permanet, & nō potest esse diuersum, quod
 vnum est, atque diuinum. Rescripsi itaq; prædicto fratri, quod debui, atq; in sancto studio, vt
 perseveraret, admonui. Qui sine dubio cōstantior erit, si etiam clemētia vestra cohortationi-
 bus adiuuetur. Nec in aliquo eum terreat quorūdam imperita dissensio, quos paucorū hereti-
 corum instigationibus ignorātia fecit obnoxios. Quod sua ergo negligentia assequi nequeat,
 oportune eorū insinuetur auditui. Et ne memoratis noua inferre, & propria videatur astru-
 re, venerabilij patrum, qui eidem ecclesiæ præfuerunt scripta relegatur, & quid beatus Atha-
 nasius, quid Theophylus, quid Cyrillus, quid etiā Orientales magistri de incarnatione domi-
 ni sentiant, recognoscant. Nec repullulantibus decipiatur erroribus, qui olim euangelici ser-
 monis sunt virtute prostrati. Quoniā omnes fere hæreses, quæ diuersis temporibus extiterūt,
 dum sacramētum corporeæ natiuitatis, & passionis, ac resurrectionis Christi nō intelligunt,
 ab euāgelio demarunt. Et possemus minus laborare in hæreticis repellendis, si rudes animos
 ipsa nō turbarent mēdacia, quæ peremit antiquitas. Sed nunc (vt dixi) hic docendi optimus
 modus est, vt paternorū sensuum linea Alexandrinæ plebis, & cleri aurib; innotescat, ac si qui
 sunt, qui nostra scripta despiciant, illis saltem, qui nobiscū apostolicis sensibus cōgruunt, ac-
 quiescant. In quo opere multum confacerdotis nostri deuotionē gaudebo, & semper ipsius v-
 nianimitate laboro, quia fraterna pax nō nisi vna fidei confessione seruat. Quia vero quo-
 rūndam hæreticorū versuta nequitia, ad cōturbandam aliorum simplicitatem, epistolā meā,
 quam ad beatā memoriæ Flavianum dedi, falsasse perhibetur, vt cōmutatis quibusdam ver-
 bis, vel syllabis, receptorem me Nestoriani erroris asserat, obsecro venerabilem clementiam
 vestram, vt eandem epistolam, per fratrem meum Iulianum episcopum, vel eos, quos idone-
 os ad opus pietas vestra delegerit, in Græcum sermonem iubeatis integre, diligenterq; trans-
 latam, per idoneum latorem sub vestri signaculi impressiōne deferri, tradendam iudicibus
 Alexandri-

*al. falsam
 esse perhi-
 bet

A Alexandrinis, qui eam clero, & plebi ipsius ciuitatis, cum prædictorum episcoporum prædi-
 cationibus* qui & meo scripto consentiunt, faciant recitari, vt agnoscant, se fallacium ho-
 minum fraude vltius decipi non debere, & probentur apostolicæ sedis synceri esse discipu-
 li, apud quā nec Eutyches, nec Nestorius vllū obtinent locū, quia sicut alios hæreticos, ita &
 istos ecclesia vniuersalis dānauit. Data. vi. Idus Martij, Etio, & Studio viris clarissimis cōsu.

*al. quibus
 mea scripta

EPISTOLA SEXAGESIMOCTAUA EIVSDEM

ad Martianum Augustum, in qua scribit de exilio Eutychetis,
 vt ad secretiora loca eum transferret, quia vbi po-
 situs erat, adhuc praua docebat.

Vod sepius multa iam experimenta docuerunt, sanctum pietatis vestrae studium
 circa religionem Christianam gloriosè perseuerat, & crescit augmentis, & hæc fides
 vestrae clementiæ non solum me, sed & omnes domini sacerdotes consolatur, & ro-
 borat, dum in Christianissimo principe sacerdotalem experimur affectum. Quem si Ori-
 entalium partium sacerdotes studeant imitari, nihil scandalorum, neque pax neque fides Chri-
 stiana patietur. Vnde cum Constantinopolitanus episcopus ad omnem pietatis profectum
 presenti clementiæ vestrae doceatur exemplo, si fideliter vestris acquiescat hortatibus, habi-
 bit in me syncere gratiæ animum, tantum, vt quod verbis spondet, corde perficiat. Si vero,
 quæ deo, & pietati vestrae displicent, pertinaci intentione delegerit, salua mansuetudinis ve-
 stræ reuerentia, vt ar cum omnibus, & pro omnibus, vobis quoque annitentibus, aduersum su-
 perbientem liberiore cōstantia, quem (quod sæpe dicendum est) male pro sanctis actibus fra-
 terna charitate complecti, gloriosissime Imperator. Quia vero suggestiones meas pro tran-
 quillitate catholice fidei libenter accepistis, significatum mihi fratris & coepiscopi mei Iu-
 liani (quem excepistis piissime) sermone cognoscite, Eutychem impium pro suis quidem me-
 ritis exulare, sed in ipso suæ damnationis loco multa, aduersus integritatem catholicam,
 blasphemiarum desperatius venena profundere, & quod in illo totus mundus horruit, atque
 damnauit, impudentia maiore, vt innocentes decipere possit, euomere. Plenum itaque ratio-
 nis æstimo, vt vestra clementia ad longinquiora eum iubeat, & secretiora transferri. Mona-
 stero vero eius Constantinopoli constituto, in quo habitatores ipsius monachi euangelica
 apostolicæq; doctrina crebrius sunt, & plenius roborandi, salubriter (vt arbitror) fiet, si is, qui
 ipsi monasterio præpositus esse dicitur, à societate veneratoris vestri Iuliani episcopi, quem in
 speculis propter fidem illic esse constitui, non recedat, cuius assidua visitatione, profectus ser-
 uorum dei illic habitantium, possit augeri. Petitionem autem de festiuitate* paschali gaudeo
 ita à vestra pietate susceptam, vt confestim Nectarium agentem in rebus Alexandriam mit-
 teret, de errore remouendo, quem sanctæ memoriæ Theophili cōstitutio videtur inferre. De
 qua re (sicut scribere dignamini) quicquid ad pietatis vestrae notitiam perlatum fuerit, iubete
 me nosse, vt de obseruantia, quam non licet esse diuersam, quid potissimum sit tenendum, ec-
 clesia vniuersalis agnoscat. Precor autem, quod vestrae noui clementiæ cōuenire, vt eos ma-
 xime tueamini contra omnes insidias, quos mihi & vestrae mansuetudini propter amorē dei
 placere cognoscitis, vt eos Constantinopolitanus episcopus lædendi nō habeat facultatem.
 Data. xvii. Calend. Maij, Etio & Studio viris clarissimis consu.

*al. nullum
 scandalum

*al. quia
 (quod sæpe
 dicendum est)
 male pullu-
 lantia fra-
 terna chari-
 tate oportet
 reseruari,
 glo:

*al. pascha-
 lis gaudij
 ita noui à
 vest.

EPISTOLA SEXAGESIMANONA EIVS-
 dem ad Anatholium episcopum, per Nectarium
 agentem in rebus directa.

S firmo incommutabilisq; proposito dilectio tua curam gratiæ communis habuisset,
 nihil profecto, quod vllam anxietatem tibi ingereret, extitisset. Non enim sine-
 bat ratio, vt eius charitatem spernerem, quam amore pacis, & studio reparan-
 dæ catholice fidei inter ipsa episcopatus rudimenta iuuissem, optans in ecclesia-
 sticis curis talem habere consortem, vt mihi de sanctis prædecessoribus tuis, nec Ioannis spe-
 ciale, copiosamq; doctrinam, nec auctoritatem Attici, nec industriam Procli, nec fidē beati
 y iij Flauiani

*al. spiritus

Flauiani deesse sentirem, & ita studiis tuis yterer, vt nullus aueret, vel fidei catholicae resul- G
tare, vel Nicænis venerabilium patrum regulis contraire. Sed quum in iniuriam canonū (vt
agnoscis) illa tentata sunt, quæ omnibus ecclesiis scandalum maximū generarent, quid aptius
ac modestius facerē quam te primū, vt ab hac intēione discederes, fraterno animo, missis li-
teris admonerē. Ad quas quum nō rescriberēs, ipse te à colloqui mei cōsortio separasti. De-
nig; inde iam tacui, sed clementissimo principi, custodi fidei, frequenti literarū petitione sug-
gessi, vt pro pace ecclesiarū, quā tibi maxime prodesse cognoscis, hæc quæ nunc à tua dile-
ctione facta sunt, implerentur. Cui ineffabiles gratias ago, quod secundum eruditionē spiritus
sancti, cuius est virtute plenissimus, sacerdotali dignatur. Studere cōcordiæ, sciens, sibi oratio-
nes supplicantium copiosius profuturas, si famuli vniū domini in nullo sunt à veræ pacis v- H
nitate diuisi. Quod ergo in Cōstantinopolitana ecclesia quædam in officiis clericorum cor-
recta significas, vt & Etium presbyterū in gratiam tuā, affectionemq; reuocaueris, & Andrea
archidiaconi actione submoueris, nobis placuisse rescribo, quia existimationem tuā (vt opta-
bam) plurimum erigit, atq; cōmendat. Et merito post correctionem in obliuionem deducit-
tur, quod reprehensionem obnoxium videbatur, quū hæreticorum proeiectione, & sanctæ me-
moriæ Flauiani iniuria grauaretur, quæ nunc simul ab omni offensione, quum tui (vt volui) lau-
de cessarunt, quia in ordinem suū, quæ fuerat turbata, redierunt. Andream sane, qui rationa-
biliter archidiaconi est priuatus officio, & Eufratam, qui sanctæ memoriæ Flauiani (vt cōpe-
ri) improbus extitit accusator, si professionibus plenissime scriptis, non minus Eutychnam I
hæresim, quā Nestorianū execrabile dogma condemnant, quoniam venia est præstanda
correctis, presbyteros consecrabis, vt sibi remedium catholice fidei sentiant profuisse, electo
primitus, & probato, qui archidiaconi officium possit implere, id est, quem nulla in quā præ-
dictarum impietatum fama resperferit. Cæteri vero, quos par reatus inuoluerat, si veniam si-
mili professione cum satisfactione deposcunt, suis ordinibus reformentur, his tantum ad of-
ficiorum primatum admittis, quos ab omni errore liberos fuisse constiterit. Illam autem cul-
pam, quam de augenda potestate aliena (vt asseris) adhortatione contraxeras, efficacius, atque
sincerius, tua charitas diluisset, si quod tentari sine tua voluntate non potuit, non ad sola cle-
ricorum cōsilia transfuisset. Quia sicut in mala suasionē delinquitur, ita & in mala consen-
sione peccatur. Sed gratū mihi (frater charissime) est, quod dilectio tua proficitur sibi displi-
cere, quod tunc etiam placere nō debuit. Sufficit in gratiæ cōmunis regressu, professio dile-
ctionis tuæ, & attestatio principis Christiani. Nec videtur tarda correctio, cui tam venerabi-
lis assertor accessit. Abiciatur penitus in cōlessu iuris, qui dissensionē fecerat appetitus. Suffi-
ciant limites, quos sanctorū patrum prouidentissima decreta posuerūt. Vt quieta sit suis me-
ritis, & antiquis priuilegiis, dignitas omnium sacerdotū *renouetur, & maneat in te domi-
nicæ charitatis affectio, ad quā dilectionem tuam sapius cohortatus sum, cum fratre, & coe-
piscopo nostro Iuliano, qui cōmunem gratiam semper optauit, cuius industria, & sollicitudi-
nes tuæ releuabūt, & fides catholica muniatur. Super omnia autem fraterna charitate hōr-
tor, & moneo, vt ea, quæ ad gloriam, vel ad munimen pertinent sacerdotalis officij, Nicæno-
rum canonum vniuersalis ecclesiæ, pacem seruantia, decreta, custodias. Sic enim inter domi-
ni sacerdotes inuiolata charitas permanebit, si paribus studiis, quæ sunt à sanctis patribus cō-
stituta, seruentur. Data. IIII. Calend. Iunij, Aetio, & Studio, viris clarissimis consu.

*al. reuocetur

EPISTOLA SEPTVAGESIMA BEATI
Leonis papæ ad Iuuenalem Hieroso-
lymitanum episcopum.

Aceptis dilectiōis tuæ literis, quas ad me filij nostri Andreas presbyter, & Petrus dia-
conus detulerunt, gauisus quidem sum, quod tibi ad episcopatus tui sedem redire li-
cuisset, sed confluentibus in recordationem omnibus, quæ te per quosdam excessus
laborare fecerunt, dolui aduersitatū tuarum temetipsum tibi fuisse materiā, & resistendi hæ-
reticis constantiam perdidisse, qui æstimant non esse tibi liberum, vt eos audeas redargue-
re, quos tibi professus sis in suo errore placuisse. Beatæ enim memoriæ Flauiani condemna-
tio, & impiissimi Eutychetis receptio, quid nisi dñi nostri Iesu Christi secundū carnē negatio
fuit: quā ipse grādi misericordia sua fecit resoluī, cum detestādū illud Ephēsinae synodi iudi-
cium,

Aciū, ita sancta Chalcedonenſis synodi autoritate destruxit, vt nullum deprauatorum à re-
medio correctionis arceret. Vnde quia in tempore indulgentiæ respicientiam magis, quā
peruaciam delegisti, ita gaudeo, te cœlestem expetisse medicinam, vt fidei, ab hæreticis
impugnata, tandem possis esse defensor. Quamuis enim nulli sacerdotum liceat nescire,
quod prædicat, quoniam qui ignorat, ignorabitur, *inexcusabilior tamen est omnibus impe-
ritis, quilibet Hierosolymis habitans Christianus, qui ad cognoscendam virtutem euange-
lij, non solum paginarum eloquiis, sed ipsorum locorum testimoniis eruditur. Et quod ali-
bi non licet non credi, ibi non potest non videri. Quid laborat intellectus, vbi est magister
aspectus? Et cur lecta, vel audita sunt dubia, vbi se & visui, & tactui tot humanæ salutis in-
gerunt sacramenta? Quasi ad singulos quosq; cunctantes dominus adhuc voce corporea vtatur,
& dicat: Quid turbati estis, & quare cogitationes ascendunt in corda vestra? Videte
manus meas, & pedes meos, quia ipse ego sum. Palpate & videte, quia spiritus ossa, & carnem
non habet, sicut me videtis habere. Vtere ergo (frater charissime) inuictissimis catholice fi-
dei documentis, & euangelistarum prædicationem sanctorum locorum, in quibus degis, te-
stificatione defende. Apud te est Bethleem, in qua salutifer Dauidicæ virginis partus illuxit,
quem obuolutum pannis inter angustias diuersorij, præsepe suscepit. Apud te est declarata
ab angelis, adorata à Magis, & per multorum infantium mortes ab Herode quæſita saluato-
ris infantia. Apud te est, vbi pueritia eius adoleuit, vbi adolescentia maturauit, & per omnia
incrementa corporea, in virum perfectum veri hominis natura profecit, non sine cibo efu-
ritionis, non sine somno quietis, non sine fletu miserationis, nec sine pauore formidinis. Vnus
enim atque idem est, qui & in dei forma operatus est miracula magna virtutis, & in forma
serui subiit sanctissimam passionis. Hoc tibi ipsa crux indefinenter loquitur, hoc lapis clamat se-
pulchri, in quo dominus humana conditione iacuit, & de quo diuina potentia resurrexit, &
cum ad montem oliueti, locum ascensionis veneraturus, accedis, nōne illa vox angelica in
tuo resultat auditu, qua eleuationem domini stupentibus, dicitur. Viri Galilæi, quid statis aspi-
cientes in cœlum. hic Iesus qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet quemadmodum vi-
distis eum euntem in cœlum: Veram igitur Christi generationem crux vera confirmat, quo-
niam ipse in nostra carne nascitur, qui in nostra crucifigitur, quæ, nullo interueniente pecca-
to, nisi fuisset nostri generis, non potuisset esse mortalis. Vt autem repararet omnium vitam,
recepit omnium causam, & vim veteris chirographi, quod solus inter omnes non debuit,
pro omnibus soluendo, vacuauit, vt sicut per vnius reatum omnes facti fuerant peccatores,
ita per vnius innocentiam omnes fierent innocentes, inde in homines manante iustitia, vbi
est humana suscepta natura. Nulla enim ratione extra nostri est corporis veritatem, de quo
euangelista prædicationem incohans dicit: Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij
Abraham. Et qui Samaritanæ mulieri protestatur, quoniam salus ex Iudæis est, beati Pau-
li apostoli consonante doctrina, cum dicit: Quorum patres, & ex quibus Christus secundum
carnem, qui est super omnia deus benedictus in secula. Itemq; ad Timotheum: Memento,
inquit, Iesum Christum resurrexisse à mortuis, ex semine Dauid secundum carnem. Hæc au-
tem veritas quantis & noui, & veteris testamenti autoritatibus declaratur, pro antiquitate sa-
cerdotij tui, euidenter agnoscis, cum fides patrum & scripta mea ad sanctæ memoriæ Fla-
uianum data, quorum mentionem ipse fecisti, adiecta vniuersalis synodi confirmatione suf-
ficient. Vnde prospicere oportet dilectionem tuam, ne contra redemptionis, ac spei nostræ
ineffabile sacramentum, vllus obmurmuret. Sed si, qui sunt, qui adhuc aut ignorantia cali-
gant, aut peruersitate discordant, eorum, quorum in ecclesia dei apostolica fuit, & est clara
doctrina, autoritatibus instruantur, & de incarnatione verbi dei hoc nos credere, quod il-
li credere, cognoscant, neque se extra corpus dei Christi, in quo commortui, & conresu-
scitati sumus, sua obduratione constituent, quia nec pietas fidei, nec ratio recipit sacramen-
ti, vt aut in sua essentia passibilis fuerit deitas, aut in nostræ naturæ susceptione mentita sit
veritas. Particulam dominicæ crucis, cum eulogiis dilectionis vestræ veneranter accepi.
Data pridie nonas Septembris, Etio, & Studio viris clarissimis consulibus.

Epistola

1. Cor. 14. g
*al. tamē est
oibus imperi-
tis imperi-
tor

Lucæ. 24. f

Lucæ. 2. a
Ibidem. a. b
Matth. 2. a
Ibidem. c
Lucæ. 2. g
Ibidem. f
Lucæ. 3. c
Matth. 4. a
Marci. 4. d
Ioan. 1. c
Matth. 2. d
Ioan. 19. g
Matth. 28. a
Acto. 1. b

Coloff. 2. c
Roma. 5. d

Matth. 1. a
Ioan. 4. c
Roma. 9. a
2. Timo. 2. b

M

EPISTOLA LXXI. EIVSDEM AD LEONEM AUGUSTUM.

Constantino & Rufo consulibus circa annum Christi (teste Cassiodoro) CCCCLIX. Secundum autem Marianum Scotum, ad ueritatem euangelij, CCCCLXXVII. iuxta uero cyclum Dionysij, CCCCLV. qui fuit pontificatus Leonis papae annus XVIII. scripta est haec epistola similiter & tres sequentes.

EFFICIIS, quae ad gratulationem imperij uestri pertinent, persolutis, etiam hanc paginam necessariam supplicationis adieci, qua catholicae fidei diuinitus praeparatum fauoris uestri posco praesidium. Nam talia in Alexandrina ecclesia perpetrata fratris, & coepiscopi mei Anatholij relatione cognoui, ut omnis Christiana religio sentiat se impeti, atque violari, nisi uniuersali fidei uestrae deuotione prospiciatur, & memoratae ecclesiae, quae antea catholicis fuit clara doctoribus, reddatur Christiana libertas, ut cessantibus haereticorum impugnationibus, euangelica doctrina, quae illic ante Dioscorum uiguit, unita cum totius ecclesiae pace reparetur. Quod opus uirtutibus uestris, gloriaeque conueniens, celerem, & deo placitum habebit effectum, si apud sanctam Chalcedonensem synodum de domini Christi incarnatione firmata, nulla permiseritis retractatione pulsari, quia in illo concilio, per spiritum sanctum congregato, tam plenae atque perfectae definitionibus cuncta firmata sunt, ut nihil ei regulae, quae ex diuina inspiratione prolata est, aut addi possit, aut minui. Hoc autem etiam apud clementiae uestrae scientiam non ambigimus esse perspicuum, siquidem (ut multorum ante relatione comperimus) molitiones haereticorum, quae contra praedictae synodi auctoritatem conabantur assurgere, nihil ex hoc permiseritis audere. Vnde quod negandum illis sponte uidistis, gloriosum uobis est uniuersali ecclesiae, me suspicante concedere, & incommutabiliter, perpetuaeque praestare, ut quae secundum euangelium Christi, & praedicationis euangelicae ueritatem omnibus retro saeculis, una fide, unaque intelligentia roborata sunt, nulla ulterius possint actione conuelli. Prout ergo misericordia dei, consilio spiritus sui, mentem uestrae pietatis instruxerit, sanctae primitus Alexandrinae ecclesiae pacis reparationi consulite, & per catholicos sacerdotes talem prouideri iubete pontificem, in quo & in actuum probitate, & in fidei perfectione nihil possit reprehensibile reperiri, ut omnibus rite compositis, eadem ubique seruetur praedictio ueritatis. Data quinto Idus Iunij, Constantino & Rufo uiris clarissimis consulibus.

EPISTOLA LXXII. EIVSDEM AD LEONEM AUGUSTUM.

ICET proxime ad clementiam uestram gemina scripta direxerim, quorum unum debitum salutationis impleat, aliud pro statu ecclesiae supplicet, tamen occasione, quae deo prouidente se praebuit, iterari utrunque conuenit. Secundum ergo fiduciam illam, quam ex dei inspiratione uniuersali ecclesiae praestitistis, ante cuiusquam preces constituendo, quod maxime ab omnibus fuerat expetendum, non desinimus gratias agere, & prouidentiam dei in fidei uestrae seruire benedicere, qui sancto & catholico spiritu, sicut fratris, & coepiscopi mei Anatholij sermone cognoui, ita haereticorum impudentia restitistis, ut profiteremini, ad totius mundi pacem Chalcedonensis synodi uos esse custodem. Quod cum ex uestrae fidei sententia saluberrime definitum sit, quanto studiosius uniuersali ecclesiae est conferendum, ut tranquillitas fidei Christianae etiam uestro proficit imperio, nec improbitas haeretica in aliquo suo molimine gloriatur. Cuius pertinax insidiosa contentio ilico conquiescet, si Imperiali potestate frenetur. Data Calendis Septembris, Constantino & Rufo consulibus.

EPISTOLA LXXIII. EIVSDEM AD EVNDEM LEONEM AUGUSTUM.

IT E R A S clementiae tuae plenas uirtute fidei, & lumine ueritatis ueneranter accepi, quibus cupere, etiam in eo, quod praesentia mea pietas uestra necessariam existimat, obedire, ut maiori fructu conspectum uestri splendoris assequeretur, sed magis id uobis arbitror

Arbitror placitum, quod eligendum ratio demonstrat. Nam cum sancto, spiritualique studio uniuersam pacem ecclesiae muniat, nihilque sit conuenientius fidei defendendae, quam his, quae per omnia, instruente spiritu sancto, irreprehensibiliter definita sunt inherere, ipsi quomodo uidebimur statuta uelle conuellere, & auctoritates, quas ecclesia uniuersalis amplexa est, ad arbitrium haereticarum petitionis infringere, atque ita nullum corrigendis ecclesiis modum ponere, sed data licentia debellandi, dilatare magis, quam sopire certamina. Vnde, quia post illas Ephesinae synodi impietates, quibus Dioscori scelere fides catholica refutata, perueritas Eutychniana suscepta est, nihil ad confirmationem fidei Christianae uilius potuit ordinari, quam ut praedicti facinus sancta synodus Chalcedonensis aboleret, & tanta illic haberetur celestis cura doctrinae, ut nihil cuiusquam opinione resideret, quod a praedicationibus uel prophetiis, uel apostolicis dissonaret, ea scilicet moderatione seruata, ut rebellibus tantum, ac pertinacibus ab ecclesiae unitate reiectis, nulli correctio uenia negaretur. Quid probabilius, quid religiosus poterit pietas uestra decernere, quam ut, quae non tam humanis, quam diuinis sunt statuta decretis, nullus ultra sinatur impetere, ne uere digni sint dei munus amittere qui de ueritate ipsius ausi fuerint dubitare? Cum ergo uniuersalis ecclesia per illius principalis petrae adificationem facta sit petra, & primus apostolorum beatissimus Petrus uoce domini audierit: Tu es Petrus, & super hanc petram adificabo ecclesiam meam, quis est nisi aut Antichristus, aut diabolus, qui pulsare audeat inexpugnabilem ueritatem, qui in malitia sua inconvertibilis perseverans, per uasa irae, & suae aptae fallaciae falso diligentiae nomine dum ueritatem se mentitur inquirere, medacia desiderat feminare, atque contemnenda, & uitanda merito sibi incontinens furor, & impietas caeca praescripsit, ut diabolico instinctu, quod in sanctam Alexandrinam saeuit ecclesiam, quales essent qui Chalcedonensem synodum retractari cupiunt, disserteret, in qua nullo modo accedere potuit, ut a uobis contra sanctam Nicenam synodum sentiretur, quod haeretici mentiuntur, qui se fidem Niceni consilij tenere confingunt, in quo sancti & uenerabiles patres nostri contra Arrium congregati, non carnem domini, sed deitatem filij Homouision patri esse firmare, in Chalcedonensi autem concilio aduersum Eutychnianam impietatem definitum est, de substantia uirginis matris dominum Iesum Christum sumpsisse nostri corporis ueritatem? Apud Christianissimum principem igitur, & inter Christi praedicationes digno honore numerandum, ut catholicam fidei libertate, & ad confortium te apostolorum ac prophetarum securus exhortor, ut constanter despicias, ac repellas eos, qui se Christiano nomine priuare, nec patiaris impios patricidas sacrilega simulatione de fide agere, quos constat a fide deuiare. Cum enim clementiam tuam dominus tanta sacramenti sui illuminatione ditauerit, debes incunctanter aduertere, regiam potestatem tibi non solum ad mundi regimen, sed maxime ad ecclesiae praesidium esse collatam, ut ausus nefarios comprimendo, & quae bene sunt statuta, defendas, & ueram pacem his quae sunt turbata, restituas, depellendo, scilicet, pernales iuris alieni, & antiquae fidei sedem Alexandrinae ecclesiae reformando, ut correctionibus tuis dei iracundia mitigata, regiae ciuitati non retribuatur, quae antea admissa sunt, sed remittat. Constitue ante oculos cordis tui, uenerabilis Imperator, omnes, qui per totum orbem sunt, domini sacerdotes, pro ea tibi fide, in qua totius mundi est redemptio, supplicare, in qua re specialius ambiunt, qui apostolicae fidei sectatores Alexandrinae ecclesiae perfedere, agentes apud pietatem tuam, ne haereticos homines, & merito pro sua perueritate damnatos, uti sua persuasione patiamini, cum siue impietatem errorem aspicias, siue opus perpetrati furoris attendas, non solum ad sacerdotij honorem admitti nequeant, sed ab ipso Christiano nomine mereantur abscindi. Nam (quod exorata pietatis uestrae uenia dixerim) quodam contagio splendorem uestrae serenitatis obfuscant, cum sacrilegi patricidae id audeant petere, quod nec innocentes liceat obtinere. Oblatae sunt pietati uestrae preces, quarum exempla uestris literis subdidistis, sed in his, quae catholicorum sunt deplorantium subscriptio continetur, & quia causa probabilis est, fiducialiter nomina singulorum, uel dignitas sui honoris aperitur. In illis autem, quas orthodoxo principi haeretica porrigere non formidauit obreptio, sub incerto confusae unitatis uocabulo, ideo certum nomen retrahitur, ne non solum paucitas personarum, sed etiam meritum detegatur. Latere enim sibi uile aestimat eorum quantitas, quorum est & qualitas iudicata, nec incongrue cuius loci homines sunt, profiteri metuunt, qui merere damnari. In una ergo catholicorum supplicatio continetur, in alia haereticorum commenta panduntur. Hic sacerdotum domini, & totius Christiani populi, ac monasteriorum defetur euerio, ibi immanium scelerum

Math. 21. b.
Marci. 11. c.
Luca. 19. g.
1. q. 1. Mani-
festū est per
crud.

rum continuatio demonstratur, ut quod non licuit audiri, liceat dilatari. Nonne perspicuum est, quibus pietas vestra succurrere, & quibus debeat obuiare, ne Alexandrina ecclesia, quae semper fuit domus orationis, spelunca nunc sit latronum? Manifestum quippe est, per crudelissimam, in sanissimamque salutem omne illic caelestium sacramentorum lumen extinctum. Intercepta est sacrificij oblatio, defecit chrisimatis sanctificatio, & patricialibus manibus impiorum omnia se subtrahere mysteria. Nec vilo modo ambigi potest, quid de his decernendum sit, qui post nefanda sacrilegia, post sanguinem probatissimi sacerdotis effusum, & concremati corporis cinerem, in contumeliam aeris coeliq; dispersum, audent sibi ius peruasa dignitatis expetere, & apostolicae doctrinae inuolabilem fidem ad concilia prouocare. Magnū ergo vobis est, ut diademati vestro de manu domini etiam fidei addatur corona, & de hostibus ecclesiae triumphetis, quia si laudabile vobis est aduersarum gentium arma conterere, quanta erit gloria, ab insanissimo tyranno Alexandrinam ecclesiam, in cuius contritione omnium Christianorum est iniuria, liberare? Ut autem litera mea pietati tuae colloquium quasi praesentis exhibeant, quicquid de communi fide fuerat suggesturus, scriptis prosequen-
tibus insinuandum esse perpexi. Ac ne huius epistolae pagina in nimiam longitudinem tenderetur, aliis literis, quae assertioni catholicae fidei congruunt, comprehendendi, ut licet ea, quae a sede apostolica sunt praedicata, sufficerent, insidias tamen haereticorum etiam haec quae sunt adiecta reserarent, sacerdotalem namque & apostolicum tuae pietatis animum etiam hoc malum ad iustitiam ultionis debet accendere, quod Constantinopolitanae ecclesiae puritatem pestilenter obscurat, in qua inueniuntur clerici quidam, haereticorum sensui consonantes, & in ipsa catholorum viscera assertionibus suis haereticorum partem adiuvantes. In quibus deturbandis, frater meus Anatholius cum nimis benigne parcat, segnior inuenitur. Dignamini pro fide vestra, etiam ecclesiae istam praestare medicinam, ut tales non solum ab ordine clericatus, sed etiam ab urbis habitatione pellantur, ne ulterius sanctus dei populus peruersorum hominum contagio polluat. Cultores autem pietatis tuae Iulianum episcopum, & Eutychiū presbyterum mea petitione commendando, ut suggestiones eorum pro catholica defensione fidei placide digneris audire, quia vere sunt eiusmodi, ut fidei vestrae possint per omnia vtilis inueniri. Data Calendis Nouembris, Constantino & Rufo viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA LXXIII. EIVSDEM AD ANATHOLIUM EPISCOPUM CONSTANTINOPOLITANUM.

EO episcopus Anatholio episcopo. Diligentiam necessariae sollicitudinis, quam fraternitas tua in dirigendis ad nos literis exequitur, approbamus, & acceptis per filium nostrum Olympium paginis tuis, sacerdotalem in te curam vigere sentimus, qui nos quoque (quantum dominus dat posse) non desumus, exorantes dilectionem tuam, ut quia tempus laboris incidimus, in sancta vigilantia perseueres, donec dextera domini faciat virtutem, & sub pedibus ecclesiae suae conterat tentatorem. Consolatur etenim nos per omnia praeparata diuinitus clementissimi principis fides, quem in eo rursus, sicut oportuit, sum cohortatus alloquio, ut impiissimorum latronum ausibus, districtiore constantia faciat obuiari, quos nefas est, tantum de suo favore praesumere, ut etiam apud Constantinopolim audeant insanire. Sed hoc eis ideo diuinae providentiae ratione permittitur, ut magis ac magis, quo spiritu agitentur, appareat, ne dubitari possit, in quantam essent audaciam prorupturi, si post damnationem impiissime haereseos, disceptandi contra fidem acciperent potestatem, ut quantum in ipsis est, latius hoc furore sauirent, quem fratres & coepiscopi nostri, qui ad nos nuper ex Aegypti partibus confugere, se pertulisse deplorant, quibus & Christianissimo principe, & a tuae fraternitatis deo placita charitate, solatia pietatis impendi non ambigerem, etiam si ipse non scriberes. Oppositum autem credidi, ut ad ipsos quoque scripta dirigerem, quae illos possint in communis fidei proposito roborare, & quod pro patientia sua superna remuneratione mereantur, agnoscerent. Sicut beatus apostolus docet, dicens: Excipite itaque illos cum gaudio in domino, & huiusmodi cum honore habete, quoniam propter fidem Christi usque ad mortem accesserunt. Illud sane plurimum mihi displicere significo, quod inter dilectionis tuae clericos, quidam esse dicuntur, qui aduersariorum conuincant prauitatem, & vasa irae vasis misericordiae misceantur. Quibus inuestigandis, & seueritate congrua coercendis debet

Psal. 117.

Philip. 2. d.
2. 4. q. 3. 111.
autem sane

Math. 18. b.
Marci. 9. f.

A debet diligentia tua vigilanter insistere; ita ut his, quibus prodesse non potuerit correctio, non parcat abscisio. Oportet etenim nos euangelici meminisse mandati, quod ab ipsa veritate praecipitur, ut si nos oculus, aut pes, aut dextera scandalizauerit manus, a compage corporis auferatur, quia melius sit, his in ecclesia carere membris, quam cum ipsis in aeterna ire supplicia. Nam superfluo extra ecclesiam positus resistimus, si ab his, qui intus sunt, in eis, quos decipiunt, vulneramur. Abiicienda prorsus pestifera haec a sacerdotali vigore patientia est, quae sibi met, peccatis aliorum parcendo, non parcat. Sicut Heli quondam sacerdos filiorum suorum delicta tolerando, cum ipsis diuinae iustitiae sententiam meruit experiri, quia segni indulgentia, dissimulauit plectere peccatores. Quantum itaque opportunitas inuitat officij, religiosissimum principem dilectio tua studeat frequentare, & non solum regiam, sed & sacerdotalem ipsius mentem, precibus meis obsecrare persiste, ut memor communis fidei, quam spiritu sancto docente suscepimus, omnia haereticorum machinamenta confringat, neque quicquam illis in ecclesiis Christi licere patiatur, ne in eorum potestate sint diuina mysteria, quibus in domo dei, pro scelere suorum magnitudine, nec habitandi ius residet, nec orandi. Data pridie Idus Octobris, Constantino & Rufo, viris clarissimis consulibus.

Math. 18. b.
Mar. 9. f.

*al. Absci-
denda
1. R. eg. 2. f. g.

*al. quinto

EPISTOLA LXXV. EIVSDEM AD ANATHOLIUM EPISCOPUM PER PATRICIUM DIACONUM MISSA.

Leone Augusto & Maiorano Augusto consulibus, circa annum Christi, Cassiodoro teste. CCCCLX. secundum autem Marianum Scotum, ad euangelij ueritatem. CCCCLXXX. Iuxta uero Dionysij cyclym CCCCLVIII. qui fuit pontificalis Leonis papae. XX. scripta est praesens epistola, & duae sequentes similiter.

ECTIS dilectionis tuae literis, quas per filium nostrum Patricium diaconum direxisti, intellexi, tibi studium meae sollicitudinis displicere, qua, secundum dominicam charitatem, quam tibi a nobis impedi, experimentis plurimis approbasti, de cauendis his, qui communis fidei aduersarij dicerentur, admonui, ne ad negligentiam rectoris referretur, si quisquam in ecclesia catholica ea praedicare praesumeret, quae haereticorum sensibus conuenirent. Quod utrum ueraciter fama iactaret, dilectionis tuae inquirendum iudicio delegaui. Neque in aliquo honorem tuum laesi, cui discutienda ea, quae ad me erant perlata, commisi, ut scilicet Atticus presbyter, quem talia audere cognoueram, nisi perfecta se satisfactione purgasset, & non solum uoce, haereticos, sed etiam propriae manus subscriptione damnaisset, a communionis gratia esset alienus. Qui, scripta mittendo, dubiae fidei, & professionis incertae confirmauit magis, quam diluit, quicquid ad nos de eo fama pertulerat, cum, si conscientiam suam uoluisset probare synceram, non Eutychem sibi odiosum fuisse, sed quod perfidiam ipsius reprobaret atque damnaret, debuerat confiteri, quia aliud sunt humanae, etiam inter catholicos similitates, aliud diabolici, quos fides catholica damnat, errores. Et ideo, frater charissime, in nullo debes de nostra dilectione dubitare, si prophetae exemplum sequaris, & dicas. Nonne, qui te oderant, domine, oderam illos, & super inimicos tuos tabescebam? Per omnia enim uolo te esse certissimum, quod sicut meam existimationem illam cupio permanere, ita opto, te quoque in omnibus irreprehensibilem reperiri. Praedictus autem Atticus, ut ab omni suspitione contraria liber appareat, quid in Eutychem anathematizet, ac damnet, euidenter ostendat, & in damnationem erroris expressi, remota omni dubitatione, subscribat, ita ut Chalcedonenis symboli definitionem de fide, cui etiam dilectio tua subscribendo consensit, & quam apostolicae sedis firmavit autoritas, profiteatur se per omnia seruaturum, adiecta subscriptione propriae manus, quae in ecclesia Christiano populo praesente, recitetur, ut pro catholica fide, neque nos negligentes, neque ipse ultra suspectus habeatur. Qui si, in eadem prauitate perdurans, praecipis salubribus parere noluerit, sententiam synodi Chalcedonenis, cuius definitionibus resultat, recipiet. Data decimoquinto Calendas Aprilis, Leone, & Maiorano Augustis consulibus.

Psal. 138.

Epistola

EPISTOLA LXXVI. EIVSDEM AD LEONEM AV. G
gustum per Philonem in rebus agentem directa.

VLTO gaudio mens mea exultat in domino, & magna mihi est ratio gloriandi, cum clementiæ vestræ excellentissimam fidem augeri per omnia donis gratiæ celestis agnosco, & per incrementa diligentiae deuotionem in vobis animi sacerdotalis experior. Nam in vestræ pietatis alloquiis non dubie patet, quid per vos in totius ecclesiæ salute spiritus sanctus operetur, & quantum vniuersorum fidelium precibus sit optandum, vt in omnem gloriam vestrum extendatur imperium, qui supra curam rerum temporalium, religiosæ prouidentiae famulatum diuinis, & æternis dispositionibus perseueranter impenditis, vt scilicet catholica fides, quæ humanum genus sola viuificat, sola sanctificat in vna confessione permaneat, & dissensiones, quæ de terrenarum opinionum varietate nascuntur, à soliditate illius petra, supra quam ciuitas dei ædificatur, abigantur. Hæc autem dei munera ita diuinitus demum nobis conferantur, si de his, quæ præstita sunt, non inueniamur ingrati, & tanquam nulla sint, quæ adepti sumus, contraria potius expetamus. Nam quæ patefacta sunt querere, quæ perfecta sunt retractare, & quæ sunt definita, conuellere, quid aliud est, quam de adeptis gratiam non referre, & ad interdictæ arboris cibum, improbos appetitus mortiferæ cupiditatis extendere: Vnde, quia ad pacem vniuersalis ecclesiæ, & ad custodiam catholicæ fidei, cura dignamini *solicitiore respicere, euidenter agnoscitis, quod magnis hæreticorum audetur insidiis, vt inter Eutychem, Dioscoriq; discipulos, & eum, quem apostolica sedes direxerit, diligentior, tanquam nihil fuerit ante definitum, tractatus habeatur, & quod totius mundi catholici sacerdotes *in sancta Chalcedonenſi synodo probant, gaudentq; firmatum, in iniuriam etiã sacratissimi concilij Nicæni efficiatur infirmum. Quod enim nostris tēporib. apud Chalcedonã de domini nostri Iesu Christi incarnatione firmatū est, hoc etiam apud Nicæam mylticus ille patrum numerus definiuit, ne catholicorum confessio, aut vnigenitum dei filium in aliquo crederet patri imparē, aut eundem, cum factus est filius hominis, non veram carnis nostræ, atq; animæ habuisse naturam. Detestandum ergo nobis est, perseueranterq; vitandum, quod fraus hæretica nititur obtinere, nec in aliquam disceptationem, pie, & plene definita, reuocanda sunt, ne ad arbitrium damnatorum, ipsi de his videamur ambigere, quæ manifestum est, per omnia prophetis, & euangelicis, & apostolicis autoritatibus consolare. Vnde, si qui sunt, qui ab his, quæ cœlitus sunt constituta, dissentiunt, suis opinionibus relinquantur, & ab vnitatis ecclesiæ, cum ea, quam elegere, peruersitate, discedant. Nam nullo modo fieri potest, vt qui diuinis audent contradicere sacramentis, aliqua nobis communionē sociantur. Iactent se in sui eloquijs, vanitate, & de argumentationum suarum versutia, quæ inimica est fidei, glorientur, nobis placet, apostolicis obedire præceptis, dicentibus: Videte, ne quis vos decipiat, per philosophiam, & inanem seductionem hominum. Nam secundum eundem apostolum, si quæ destruxi, hæc ædifico, præuaricatorem me constituo, & eis me vltimum conditionibus subdo, quas non solum autoritas beatæ memoriæ principis Martiani, sed etiam ego mea consensione firmaui. Quia sicut sancte, veraciterq; *dixistis, perfectio incrementum, & adiectionem plenitudo non recipit. Vnde cum sciam, te, venerabilis princeps, synkerissimo veritatis lumine imbutum, in nulla fidei parte nutare, sed sancto, perfectioq; iudicio à prauis recta discernere, & à refutandis amplectenda diuidere, obsecro, ne humilitatem meã de diffidentia putes esse culpandam, cum hæc mea cautio non solum vniuersali ecclesiæ consulat, sed etiam tuæ gloriæ famuletur, ne sub imperij tui tempore, & hæreticorum aucta videatur improbitas, & catholicorum perturbata securitas. Quauis ergo multum per omnia de pietatis vestræ corde confidam, & per inhabitantem in vobis spiritum dei, satis vos instructum esse perspiciam, ne fidei vestræ vllus possit error illudere, præceptioni tamen vestræ, in eo admittar obedire, vt aliquos de fratribus meis dirigam, qui apud vos præsentia meę instar exhibeant, & quæ sit apostolicę fidei regula, licet (vt dixi) vobis bene sit nota, demonstrant, patefacientes in omnibus, & probantes, non esse omnino inter catholicos computandos, qui definitiones venerabilis synodi Nicæne, vel sancti Chalcedonenſis concilij regulas non sequuntur, cum vtrorunq; sancta decreta, ex euangelico & apostolico sit manifestum fonte prodire, & quicquid nõ est de irrigatione Christi, poculi esse viperæ. Pregonſcat igitur pietas vestra, venerabilis Imperator, hos, quos spondeo dirigendos, non ad confligendum cum hostibus fidei, nec ad certandum contra illos, à sede apostolica profecturos, quia de rebus, & apud

*al. solertior

*al. à

quo, aut quo
to cap. non
dū certū est.

Coloss. 2. b
Galat. 2. d

*al. audistis

A apud Nicæam, & apud Chalcedonam (sicut deo placuit) definitis, nullum audeamus inire tractatum, tanquam dubia, vel infirma sint, quæ tanta per spiritum sanctum fixit autoritas. Instructio autem paruulorum nostrorum, qui post lactis alimoniam, cibo desiderant solidiore satiari, ministerij nostri præsidium non negamus. Et sicut simpliciores non spernimus, ita à rebellibus hæreticis abstinemus, memores præcepti dominici, dicentis: Nolite dare sanctum canibus, neq; miseritis margaritas vestras ante porcos. Nimis quippe indignum, nimisq; iniustum est, eos ad libertatem disceptationis admitti, quos significat spiritus sanctus per prophetam, dicens: Filij alieni mentiti sunt mihi. Qui etiam, si euangelio non resisterent, de illis tamen se esse monstrarent, de quibus scriptum est: Deum se prouidentur scire, factis autem teim negant. Clamante adhuc iusti Abel sanguine, aduersum impium Caim, qui increpatus à domino, non requieuit ad pœnitendum, sed exarsit ad cædem; Cuius vindictam sic domini iudicio volumus referuari, vt improbus prædo & parricida crudelis in seipsum recidat, & nostra non teneat. Neq; sanctæ ecclesiæ Alexandrinæ lamentabilem captiuitatem patiamini vltius prolongari, cui oportet fidei vestræ, iustitiæq; præsidio, suam restitui libertatem, & per omnes Aegypti vrbes dignitas patrum, & ius sacerdotale reparatur. Data vñdecimo Calendas Aprilis, Leone & Maiorano augustis consulibus.

Math. 7. a

Psal. 17
Titim. 1. d
Gene. 4. b

EPISTOLA LXXVII. EIVSDEM AD NICÆTAM
episcopum Aquileiensem.

Tituli capitulorum sequentis epistolæ.

Quod debeant femina, quæ, captis uiris, nupsérant alijs, regressis de captiuitate uiris prioribus copulari, ut quod suum est, unusquisq; recipiat. I	Captiuis, aut terrore, aut fame, non ueneratione, eos immolatiuos edere compulsi, pœnitentia concedenda est. V
Quod non probetur esse culpabilis, qui uxorem captiui in matrimonium uidetur esse sortitus. II	Quod hi, qui ad iterationem baptismi, uel ui, uel terrore coacti, animos inclinauerunt, sint subleuandi remediõ, ita ut senilis ætatis, periculorum quoq; & ægritudinum, ceterarumq; necessitatum, habeant sollicita consideratione respectum. VI
Vt si uiri de captiuitate regressi, intemperantia uxoris offensi non fuerint, & noluerint eas in coniugium recipere, liberam habeant facultatem. III	Ubi, qui ab hæreticis baptizati sunt, sola sancti spiritus inuocatione firmantur. VII
Vt si mulieres ad priores maritos redire noluerint, uelut imple, ecclesiæ cõtione priuanda sunt. IIII	

EPISTOLA LXXVII. EIVSDEM AD NICÆTAM episcopum Aquileiensem. Regressus ad nos filius meus Adeodatus, diaconus sedis nostræ, dilectionem tuam poposcisse memorauit, vt de his, à nobis autoritatem apostolicę sedis acciperes, quæ quidem magnam difficultatem diiudicationis videntur afferre. Sed pro inspectione temporalium necessitatum adhibenda curatio est, vt uulnera, quæ hostilitatis & aduersitatis illata sunt, religionis maxime ratione sanentur. Cum ergo per bellicam cladem, & per grauissimos hostilitatis incurſus, ita quædam dicatis diuisa esse coniugia, vt abductis in captiuitatem uiris, femine eorum remanserint destituta, quæ viros proprios, aut interemptos putarint, aut nunquam à dominatione nunc statui rerum, auxiliante domino, in meliora conuerso, nonnulli eorum, qui putabantur periisse, remeauerint, merito charitas tua videtur ambigere, quid de mulieribus, quæ aliis iunctæ sunt uiris, à nobis debeat ordinari. Sed quia nouimus scriptum, quod à deo iungitur mulier viro, & iterum præceptum agnouimus, vt quod deus iunxit, homo non separet, necesse est, vt legitimum fœdera nuptiarum redintegrandam credamus, & remotis malis, quæ hostilitas intulit, uicuiq; hoc, quod legitime habuit, reformetur, omninq; studio procurandum est, vt recipiat unusquisq; quod proprium est.

*al. aduersione
34. q. 1. & 2.
Cũq; bellicã
Et in decre.
Iuo. lib. 6
*al. sollicitudine

Prouer. 19. 6
Match. 19. a

2 Nec tamen culpabilis iudicetur, & tanquam aleni iuris peruasor, qui personam eius mariti, qui iam non esse æstimabatur, assumpsit. Sic enim multa, quæ ad eos, qui in captiuitatem ducti

ducti sunt, pertinebant, in ius alienum transire potuerunt, & tamen plenum iustitiae est, ut iisdem reuersis propria reformetur. Quod si in mancipiis, vel in agris, aut etiam in domibus, ac possessionibus rite seruetur, quantomagis in coniugiorum redintegratione faciendum est, ut quod bellica necessitate turbatum est, pacis remedio reformetur.

3. Et ideo, si viri post longam captiuitatem reuersi, ita in dilectione suarum coniugum perseuerant, ut eas cupiant in suum redire consortium, omittendum est, & inculpabile iudicandum quod necessitas intulit, & restituendum, quod fides poscit.

*al. quae de re excusabili

4. Si autem aliqua mulieres ita posteriorum virorum amore sunt captae, ut malint his cohaerere, quam in legitimum redire consortium, merito sunt notandae, ita ut etiam ecclesiastica communione priuentur, quia inexcusabiliter contaminationem criminis elegerunt, ostendentes sibi incontinentiam placuisse, quod iusta remissio potuit expiare. Redeant ergo in suum statum voluntaria redintegratione coniugia, neque villo modo ad opprobrium malae voluntatis trahatur, quod conditio necessitatis extorsit, quia sicut haec mulieres, quae reuerti ad viros suos nolunt, impiae habendae sunt, ita ille, quae in affectum inicum ex deo redeunt, merito sunt laudandae iudicio.

5. De his autem Christianis, qui inter eos, a quibus fuerant captiuati, immolatiis cibis asseruntur esse polluti, consultationi charitatis tuae hoc etiam respondendum esse credidimus, ut poenitentiae satisfactione purgentur, quae non tam temporis longitudine, quam cordis compunctione pensanda est. Et siue hoc terror extorserit, siue fames suaserit, non dubitetur abolendum, cum huiusmodi cibis pro metu, aut indigentia, non pro religionis veneratione sit sumptus.

26. q. 7. Te-
pora poeni-
tudinis
*al. p. p. ex-
ris, vel in spe-
xeris

6. His vero, de quibus dilectio tua similiter nos credidit consulendos, qui ad iterandum baptismum vel metu coacti sunt, vel terrore traducti, & nunc se contra catholicam fidei sacramentum egisse cognoscunt, ea custodienda est moderatio, qua in societatem nostram, non nisi per poenitentiae remedium, & per impositionem episcopalis manus communionis recipiant unitatem, temporis poenitentiae habita moderatione, tuo constituenda iudicio, prout conuerforum animos perspexeris esse deuotos, pariter etiam habes senilis aetatis intuitum, & periculorum quorumque, aut aegritudinum, respiciens necessitates, in quibus, si quis ita grauiter vigeatur, ut dum adhuc poenitet, de salute ipsius desperetur, oportet, ei per sacerdotalem sollicitudinem communionis gratia subueniri.

1. q. 1. Hi qui
baptisma
1. q. 1. Hanc
regulam

7. Nam hi, qui baptismum ab haereticis acceperunt, cum baptizati antea non fuissent, sola inuocatione spiritus sancti per impositionem manuum confirmandi sunt, quia formam tantum baptismi sine sanctificationis virtute sumpsere. Et hanc regulam (ut scitis) seruandam, omnibus ecclesiis predicamus, ut lauacrum semel inicum nulla iteratione violetur, dicente apostolo: Unus dominus, una fides, unum baptisma. Cuius ablutio nulla iteratione temeranda est, sed (ut diximus) sola sanctificatio sancti spiritus inuocanda est, ut quod ab haereticis nemo accipit, a catholicis sacerdotibus consequatur. Hanc autem epistolam nostram, quam ad consultationem tuae fraternitatis emisimus, ad omnes fratres, & comprouinciales tuos episcopos facies peruenire, ut omnium obseruantia data prosit autoritas. Data duodecimo Calendarum Aprilium, Maiorano Augusti, primum consule.

Eph. 4. 4

EPISTOLA LXXVIII. EIVSDEM AD VNIVERSOS EPISCOPOS PER CAMPANIAM, SAMNIUM, & PICENUM CONSTITUTOS.

Recimero ex Patrio consilio, circa annum Christi, Cassiodoro teste. CCCCLXI. secundum autem Marianum Scotum, ad euangelij ueritatem. CCCCLXXXI. Iuxta uero Dionysij cyclum CCCCLIX. qui fuit pontifex Leonis papae XXI. scripta fuit haec epistola.

Tituli capitulorum sequentis epistolae.

ut non omni tempore baptismi regeneratio detur, De poenitentia fidelium, ut confessio eorum non publicetur.

Capitulum

A. CAPITVLVM I.

EO uniuersis episcopis per Campaniam, Samnium & Picenum constitutis. Magna indignatione commoueor, & multo dolore contristor, quod quosdam ex uobis ita coperi esse apostolicae traditionis oblitos, & studio sui erroris intentos, ut praeter paschae festum, cui sola pentecostes solennitas comparatur audeant sibi met, non aliqua humana infirmitatis necessitate cogente, sed sola indisciplinati arbitrij libertate, ius baptismatis uendicare, & in natalibus martyrum, quorum finis aliter honorandus est quam dies dominicae passionis, regenerationis celebrare mysteria, ac sine ullis spiritualium eruditionibus praeparationum, ita rudibus, & imperitis tradere sacramentum, ut circa renouandos, nihil doctrina ecclesiastica, nihil in exorcismis impositio manuum, nihil ipsa ieiunia, quibus uetus homo destruitur, operentur, neque in tanto mysterio salutis humanae, nulla eius die habeatur exceptio, quo ipsum donum est conditum renascentibus. Admonemus igitur, & non sine periculo status eorum, qui haec faciunt, protestamur, ut ab hac praesumptione cessetur, & summam hanc potentissimamque dei gratiam, non nisi in paschali, & pentecostes die desiderantibus, & credentibus conferatis, manente quolibet tempore grauium necessitatum, ac periculorum consideratione, secundum quam oporteat subuenire, conditione mortali coarctata, infirmitas necessaria liberatione fraudetur, cum seruata (sicut praelocuti sumus) duarum tantummodo festiuitatum reuerentia, propter multa pericula sit cauendum, ne cuiquam aut in desperata aegritudine, aut in hostilitatis incurso, aut in timore naufragij, per sacerdotem domini regenerationi denegetur. Si quis uero post hoc interdictum, in eadem fuerit usurpatione detectus, dignam pertinaciae suae incidet ultionem, quoniam ostendit se turpe potius lucrum, quam religionis cultum esse sectatum.

*al. pascha
festiuitate

2. Illam etiam, contra apostolicam regulam, praesumptionem, quam nuper agnouit a quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constituo submoueri, (de poenitentia uide licet, quae ita a fidelibus postulat) ne de singulorum peccatorum genere, libellis scripta professio publice recitetur, cum reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicari, confessione secreta. Quauis enim plenitudo fidei uideatur esse laudabilis, quae propter dei timorem apud homines erubescere non ueretur, tamen, quia non omnium huiusmodi sunt peccata, ut ea, quae poenitentiam poscunt non timeant publicare, remoueatur tam improbabilis consuetudo, ne multi a poenitentiae remedio arceantur, dum aut erubescunt, aut metuunt, inimicis suis sua facta referare, quibus possunt legum constitutione percelli. Sufficit enim illa confessio, quae primum deo offertur, tunc etiam sacerdoti, qui pro delictis poenitentium precator accedit. Tunc enim demum plures ad poenitentiam poterunt prouocari, si populi auribus non publicetur conscientia contentis. Datum. ij. nonas Martij, Recimero consule.

*al. tot my-
sterijs
*al. renascé
di

Reliquarum epistolarum, quae carent uel data, uel consiliis, situatio et ordo, quia latet ob dictam causam relinquitur alij cuiusque in posterum diligentius scrutanti, uel melius collectorem sentienti. Nihilominus continuatur numerus epistolarum, etiam circa sequentes, quatenus lectori facilius commodiusque occurrant cum aliquam earum ipsum querere contigerit.

De poe. dist.
1. Quauis
plenitudo,

De poe. dist.
1. Sufficit
poenitentia

EPISTOLA LXXIX. EIVSDEM AD DIOSCORUM ALEXANDRINUM EPISCOPUM.

Tituli capitulorum sequentis epistolae.

De ordinatione presbyteri, aut diaconi, ut sabbato sancto celebretur, id est, die dominico. De festiuitatibus, ut si una agenda populis non suffice- rit nulla sit dubitatio iterari sacrificium.

CAPITVLVM I.

EO episcopus Dioscuro episcopo Alexandrino salutem. Quantum dilectioni tuae dominicae charitatis impendamus affectum, ex hoc poteris approbare, quod tua firmiter desideramus fundare initia, ne quid charitati tuae ad perfectionem deesse uideatur, quum tibi specialis gratiae merita (ut probauimus) suffragentur.

*al. festina-
mus
*al. spualis

Paterna

A Ro. 4. f
24. q. 1. Cū
beatissimus

Paterna igitur & fraterna collatio debet sanctitati tuæ esse gratissima, & à te taliter suscipi, quemadmodum à nobis eam intelligis proficisci. Vnum enim nos sentire oportet, & agere, ut (sicut legimus) in nobis quoque vnum esse cor, & anima, comprobetur. Quum enim beatissimus Petrus apostolicum à domino acceperit principatum, & Romana ecclesia in eius permaneat institutis, nefas est credere, quod sanctus discipulus eius Marcus, qui Alexandrinam primus ecclesiam gubernauit, aliis regulis traditionum suarum decreta formauerit, quum sine dubio de eodem fonte gratiæ vnus spiritus fuerit & discipuli & magistri, nec aliud ordinatus tradere potuerit, quam quod ab ordinatore suscepit. Non ergo patimur, ut quum vnus nos esse corporis & fidei fateamur, in aliquo discrepemus & alia doctoris, alia discipuli instituta videantur.

In dec. Iuo.
lib. 3.
Acto. 13. a

Quod ergo à patribus nostris propensiore cura nouimus esse seruatum, à vobis quoque volumus custodiri, ut non passim diebus omnibus sacerdotalis vel leuitica ordinatio celebretur, sed post diem sabbati eiusque noctis, quæ in prima sabbati lucefcit, exordia delegantur, hoc est, sub lege diuini officij substituuntur, in quibus his, qui consecrandi sunt, ieiunius, & à ieiunantibus sacra benedictio conferatur. Quod eiusdem obseruantia erit, si mane ipso dominico die continuato sabbati ieiunio celebretur, à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, quam ad diem resurrectionis, sicut etiam in pascha domini declaratur, pertinere, non dubium est. Nam præter autoritatem consuetudinis, quam ex apostolica nouimus venire doctrina, etiam sacra scriptura manifestat, quod quum apostoli Paulum & Barnabam ex præcepto spiritus sancti ad euangelium gentibus mitterent prædicandum, ieiunantes & orantes, impoluerunt eis manus, ut intelligamus, quanta & dantium & accipientium deuotione curandum sit, ne tantæ benedictionis sacramentum negligenter videatur impletum. Et ideo pie & laudabiliter apostolicis morem gesseris institutis, si hanc ordinandorum sacerdotum formam per ecclesias, quibus dominus præesse te voluit, etiam ipse seruaueris, ut his, qui consecrandi sunt, nunquam benedictio nisi in die resurrectionis dominicæ tribuatur, cui à vespera sabbati initium constat ascribi, & tantis diuinarum dispositionum mysteriis consecratum, ut quicquid est à domino insignius constitutum, in huius diei dignitate sit gestum. In hac mundus sumpsit exordium, in hac, per resurrectionem Christi, & mors interitum, & vita accepit initium. In hac apostoli à domino prædicandi omnibus gentibus euangelij tubam sumunt, & inferendum vniuerso mundo, sacramentum regenerationis accipiunt. In hac (sicut beatus Ioannes euangelista testatur) congregatis in vnum discipulis, ianuis clausis, quum ad eos dominus introisset, insufflauit, & dixit: Accipite spiritum sanctum, quorum remisistis peccata, remittuntur eis, & quorum detinueritis, detenta erunt. In hac denique, promissus à domino apostolis spiritus sanctus aduenit, ut celesti quadam regula insinuarum, & traditum nouerimus, in illa die celebranda nobis esse mysteria sacerdotalium benedictionum, in quo collata sunt omnia dona gratiarum.

Ioan. 20. e

Io. 14. b. 16 c

2. Ut autem in omnibus obseruantia nostra concordet, illud quoque volumus custodiri, ut quum solennior festiuitas conuentum populi numerosioris indixerit, & ad eam tanta multitudo conuenerit, quam recipere basilica simul vna nõ possit, sacrificij oblatio indubitanter iteretur, ne his tantum admissis ad hanc deuotionem, qui primi aduenerint, videatur hi, qui postmodum confluxerint, non recepti, quum plenum pietatis atque rationis sit, ut quoties basilicam, in qua agitur, præsentia nouæ plebis impleuerit, toties sacrificium subsequens offeratur. Necessesse est autem, ut quadam pars populi sua deuotione priuetur, si vnus tantum missæ more seruato, sacrificium offerre non possint, nisi qui prima diei parte conuenerint. Studiose ergo, dilectionem tuam & familiariter admonemus, ut quod nostræ consuetudini ex forma paternæ traditionis insedit, tua quoque cura non negligat, ut per omnia nobis & fide & actibus congruamus. Propter quod remeanti filio nostro Possidonio presbytero, hanc ad fraternitatem tuam epistolam dedimus perferendam, qui nostris præcessoribus, atque ordinationibus frequenter interfuit, & toties admixtus, quid in omnibus apostolicæ autoritatis teneremus, agnouit. Data Calend. Iuliiis.

De cõf. di. 1.
Necessesse est

*al. ad nos
missus

EPISTOLA LXXX. EIVSDEM AD IV-
lianum Coen. episcopum.

EO episcopus Iuliano Coen. episcopo. Literas dilectionis tuæ, quas per filium meum virum illustrem Ilichium direxisti, eo tempore accepi, quo recentioribus epistolis tuis.

A. tuis iterata iam occasione responderam. Vnde quia etiam in his alloquiis tuis, eadem de impiissimis hæreticis iusto dolore conquestus es, congruum fuit, quoad scribendi opportunitas extitit, non tacere. In causa itaque fidei, quicquid pro nostro officio oportuit, ac potest, iuuante domino, & solite, & libenter exequimur, ut euangelio irreprehensibiliter seruiamus, ne per desidiã nostram, vlla pars ecclesiæ catholicæ neglecta videatur. Propter quod, sicut omnibus notum est, non destiti laborare, ut manifestata, atque defensa incarnationis dominicæ veritate, omnis fraternitas, quid vbiq; secundum doctrinam apostolicam, & tenendum, & docendum esset, agnosceret, accedente gloriosissimorum principum studio diuinitus inspirato, ut in ciuitate Chalcedonenſi synodo congregata, hæretica damnaretur impietas, ne vel quisquam sectator Nestorij, vel vllus discipulus Eutycheſis liberum possit cum catholicis habere consortium, cum (quod ad sancti concilij autoritatem pertinet) nulla vsquam remanserit discordia. Si qui autem sua obduratione cæcati, ita in reprobi sensus amentiam transierunt, ut mallent furere, quam sanari ad imperialem pertinet potestatem, ut perturbatores ecclesiæ pacis, & reipublicæ, quæ Christianis principibus merito gloriatur, inimici sollicitius comprimantur. Ut autem imperialis est (ut diximus) potestatis, tumultus publicos, ac seditiones sacrilegas seuerius coercere, ita autoritatis est sacerdotalis, monachis prædicandi aliquam contra fidem licentiam non præbere, & omni virtuti resistere, ne ea, quæ ad sacerdotes pertinent, sibi audeant vendicare. Vnde miramur, fratrem Thalassium episcopum, quod Georgio (nescio cui) qui præsumendo illicita, & propositum monachi, & nomen amisit, scribendi, vel prædicandi aliquam permisit facultatem. Ad quem episcopum (si dilectioni tuæ visum fuerit) ex hac parte competentia scripta mittamus. Agat itaque fraternitas tua opportunis suggestionibus, ut clementissimus princeps, quæ domino sint placitura, præcipiat, & incitatores cruentarum seditionum iubeat competentius coerceri, ut nec illi impuniti sint, quorum manus scelera perpetrarunt, nec illi, qui talium vtuntur infamia. Si autem inquisitio iudicialia, & confessio reorum ad eas personas peruenit, quarum vel consilio, vel impulsu mala tanta commissa sunt, nullius fauoris eis præstanda sunt solatia. Quantum enim meliora de ipsis sunt credita, tantum sunt amplius detestandi, quorum nunc impietas, quæ per hypocrisim fuerat velata, detegitur. Et ideo agat Christianissimus, & piissimus Imperator, quod paci ecclesiasticæ intelligit profuturum. Quem superna inspiratione ita instruendum esse confide, ut & disciplina in quietos reuocare, & à sanguine eorum iubeat abstinere, quauis nil vltionum non mereantur subire, qui ausi sunt, & diuinis, & humanis constitutionibus repugnare.

C

D

EPISTOLA LXXXI. EIVSDEM AD
Palæstinos.

EO episcopus vniuersis episcopis per Palæstinam constitutis. Solitudinẽ meam, quam vniuersali ecclesiæ, omnibusque eius filiis debeo, multorum relatione patefactum est dilectionis vestræ animis, quiddam offensionis illatum, dum aut imperiti (ut apparet) interpretes, aut maligni quadam vos aliter intelligere, quam à me sunt prædicta, fecerunt, non valentes in Græcum eloquium apte, & proprie Latina transferre, cum in rebus subtilibus, & difficilibus explicandis, vix sibi etiã in sua lingua disputator quisque sufficiat. Quod tantum apud me eo proficit, ut dū ea, quæ catholica fides respuit, improbat, intelligamus vos veris amiciores esse, quam falsis, & id merito refutare, quod ex antiquæ institutione doctrinæ etiã ipse Eutycheſis detestatur. Quauis enim epistola mea, ad sanctæ memorię Flavianum episcopum data, satis sibi ad manifestationem sui ipsa sufficiat, neque in aliquo, aut purgationis, aut expositionis indigeat, & alia tamen, cum eadem, mea scripta concordant, in quibus similiter prædicationis meæ sensus in aperto est. Necessitatem enim habens contra hæreticos, qui multos Christi populos conturbauerant, differendi, & clementissimis principibus, & sancto concilio synodali, & Constantinopolitanæ ecclesiæ, quid de incarnatione verbi, secundum euangelicam, apostolicamque doctrinam deberemus sapere ac sentire, patefeci, & in nullo à sanctorum patrum confessione discessi, quia vna est, vera, singularis, perfecta, inuolabilis catholica fides, cui nihil addi, nec minui potest. Quã Nestorius prius, & nunc Eutycheſis, diuersa quidẽ assertionem, sed simili impietate impugnare conati sunt, & ecclesię dei duas hæreses sibi met cõtrarias inferre tentarunt, ut vterque à discipulis veritatis merito dånaret, quia insanum

z ij nimis

nimis & sacrilegum fuit, quod varia falsitate ambo sensere. Anathematizetur ergo Nestorius **G** qui beatam virginem Mariam hominis tantummodo credidit genitricem, ut aliam personam carnis, aliam faceret deitatis, nec unum Christum in verbo dei, & carne sentiret, sed separatim & seivntim alium filium dei, alium hominis predicaret, quam manente illa incommutabilis verbi essentia, quae cum patre & spiritu sancto intemporalis atque coeterna est, ita intra virgine viscera verbum caro sit factum, uti uno conceptu, unoque partu eadem virgo, secundum unionem utriusque substantiae & ancilla domini esset & mater. Quod etiam Elizabeth (sicut euangelista declarat) intellexit & dixit: Vnde hoc mihi, ut veniat mater domini mei ad me? Eutyches quoque eodem percussatur anathemate, qui per impios veterum haereticorum voluntatis errores, tertium Apollinaris dogma delegit, ut negata humanae carnis atque animae veritate, totum dominum nostrum Iesum Christum unius asserat esse naturam, tanquam verbi deitas ipsa se in carnem, animamque converterit, & concipi ac nasci, nutriri, ac crescere, crucifigi, ac mori, sepeliri, ac resurgere, & ascendere in coelum, & in patris dextera, vnde ad iudicandos vivos & mortuos veniet, consistere, eius tantum essentiae fuerit, quae nihil horum in se, sine carnis veritate recipit, quoniam natura unigeniti natura est patris, natura est spiritus sancti, simulque impassibilis, simul est incommutabilis, sempiternae trinitatis indivisa unitas, & consubstantialis aequalitas. Vnde si ab Apollinaris perversitate haereticus iste desiciscit, ne comminatur deitatem passibilem sentire, atque mortalem, & tamen verbi incarnati, id est, verbi & carnis unam audet pronunciare naturam, non dubie in Manichaei & Marcionis transit insaniam, **I** & mediatorem dei & hominum hominem Iesum Christum simulatorie omnia credit egisse, nec humanum in ipso corpus, sed phantasticam corporis speciem oculis apparuisse cernentium. Quae impietatis mendacia, quoniam olim fides catholica detestatur, & talium sacrilegia, concordibus per totum mundum beatorum patrum sunt damnata sententiis, quicunque illi sunt ita obsecrati, & a lumine veritatis alieni, ut verbo dei a tempore incarnationis, humanam, id est, nostram negent inesse naturam, ostendant, in quo sibi Christianum nomen usurpent, & cum euangelio veritatis, qua ratione concordent, si per beatam virginis partum, aut caro sine deitate, aut deitas est orta sine carne. Sicut enim negari non potest, quod verbum caro factum est, & habitavit in nobis, ita negari non potest, quod deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi. Quae autem reconciliatio esse potest, qua humano generi propitiaretur deus, nisi omnium causam mediator dei hominumque susciperet? Qua vero ratione veritatem mediatoris impleret, nisi qui in forma dei aequalis est patri, in forma servi particeps esset & nostri? ut per unum novum hominem fieret renovatio vetustatis, & mortis vinculum, unius praerogatione contractum, unius morte, qui solus morti nihil debuit, solueretur? Effusus enim pro iniustus sanguinis iusti, tam potens fuit ad privilegium, tam dives ad pretium, ut si univertitas captivorum in redemptorem suum crederet, nullum tyrannica vincula retinerent, quoniam (sicut Apostolus ait) ubi abundavit peccatum, superabundavit & gratia. Et quae sub peccati praerogatione nati, potestate acceperint, ad iustitiam renascendi, validius factum est donum libertatis, quam debitum servitutis. Quae itaque sibi in huius sacramenti praesidio spem relinquunt, qui in salvatoris nostri corpore negant humanae substantiae veritatem? Dicant, quo sacrificio reconciliati, dicant, quo sanguine sint redempti? Quis est, qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam deo, in odorem suavitatis? Aut quod unquam sacrificium sacratius fuit, quam quod verus pontifex altari crucis, per immolationem suae carnis imposuit? Quamvis enim multorum sanctorum in conspectu domini pretiosa mors fuerit, nullius tamen infantis occisio, propitiatio fuit mundi. Accepere iusti, non dederunt coronas, & de fortitudine fidelium exempla nata sunt patientiae, non dona iustitiae. Singulares quippe in singulis mortes fuere, nec alterius quisquam debitum suo sine persolvit, quum inter filios hominum unus solus dominus noster Iesus Christus extiterit, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes sunt etiam suscitati. De quibus ipse dicebat: Quum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me. Fides etenim vera iustificans impios, & creans iustos, ad humanitatis suae tracta participem, in illo acquirit salutem, in quo solo homo se invenit innocentem, liberum habens per gratiam dei, de eius potentia gloriari, qui contra hostem superbum in carnis nostrae humilitate congressus, his victoriam suam tribuit, in quorum corpore triumphavit. Quamvis ergo in uno domino nostro Iesu Christo, vero dei, atque hominis filio, verbi, & carnis una persona sit, & utraque essentia communes habeat actiones, intelligenda tamen sunt ipsorum operum qualitates, & sincerae fidei contemplatione cernendum est, ad quae prouehatur humilitas infirmitatis, &

atque ad quae inclinatur altitudo virtutis. Quid sit, quod caro sine verbo non agit, & quid sit, quod verbum sine carne non efficit. Sine verbi enim potentia, nec conciperet virgo, nec parere, & sine veritate carnis, obuoluta pannis infantia non iaceret. Sine verbi potentia, non adorarent magi puerum nouo fidei declaratum, & sine veritate carnis non iuberetur transferri in Aegyptum puer, & ab Herodis persecutione subduci. Sine verbi potentia, non diceret vox patris, missa de caelo, hic est filius meus dilectus, in quo mihi concipiam, & sine veritate carnis, non protestaretur Ioannes: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Sine verbi potentia non fieret redintegratio debiliu, & viuificatio mortuorum, & sine veritate carnis, nec cibus ieiuno nec somnus esset necessarius fatigato. Postremo, sine verbi potentia, non se dominus patri profiteretur aequalem, & sine veritate carnis, non idem diceret patrem esse maiorem, cum catholica fides utrumque suscipiat, utrumque defendat. Quae secundum proprietatem diuinae humanaeque substantiae, unum dei filium & hominem credit, & verbum. Quamvis ergo ab illo initio, quo in utero virginis verbum caro factum est, nihil nunquam inter diuinam, humanamque substantiam diuisionis extiterit, & per omnia incrementa corpora, unius personae fuerint totius temporis actiones, ea ipsa tamen, quae inseparabiliter facta sunt, nulla permixtione confundimus, sed quid cuius formae sit, ex operum qualitate sentimus. Nec diuina enim humanis praerudicant, nec humana diuinis, cum ita in idipsum utraque concurrant, ut in eis nec proprietates absumantur, nec persona geminetur. Dicant igitur isti phantasmatici Christiani, quae substantia saluatoris affixa sit ligno quae iacuerit in sepulchro, & reuoluto monumenti lapide, quae tertia die caro surrexit, vel quale corpus Iesus discipulorum visui, clausis ad eos ostiis ingressus, intulerit, cum ad abigendam cernentium diffidentiam, inspicere oculis, digitisque tractari, patentes adhuc fixuras clauorum, & recens compuncti lateris vulnus exigeret. At si in tanta luce veritatis tenebras suas haeretica obduratio non relinquit, ostendant, vnde sibi spem vitae polliceantur aeternae, ad quam, nisi per mediatoris dei, & hominum, hominem Iesum Christum, non potest perueniri. Non est enim aliud nomen datum hominibus sub caelo, in quo oporteat saluos fieri, nec est redemptio captiuitatis humanae, nisi in sanguine eius, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus. Qui (sicut praedicat beatus Apostolus) cum in forma dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se aequalem deo, sed semetipsum exinanivit, formam serui accipiens, in similitudine hominum factus, & habitu inuentus, ut homo. Humiliauit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & deus illum exaltauit, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu flectatur, caelestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia dominus Iesus Christus in gloria est dei patris. Quamvis ergo unus sit dominus Iesus Christus, & verae deitatis, veraeque humanitatis in ipso una personae, eademque persona sit, neque huius unionis soliditas vlla possit diuisione seiungi, exaltatione tamen, qua illum exaltauit deus, & donauit illi nomen, quod super omne nomen excellit, ad eam intelligimus pertinere formam, quae ditanda erat tantae glorificationis augmento. In forma quippe dei, aequalis erat filius patri, & inter genitorum, atque unigenitum, nulla erat in essentia discretio, nulla in maiestate diuersitas, nec per incarnationis mysterium, aliquid decesserat verbo, quod ei patris munere redderetur. Forma autem serui, per quam impassibilis deitas sacramentum imaginis pietatis impleuit, humana humilitas est, & in gloria diuinae potestatis euecta est, in tantam unitatem ab ipso conceptu virginis, deitate, & humanitate connexa, ut nec sine homine diuina, nec sine deo agerentur humana. Propter quod sicut dominus maiestatis dicitur crucifixus, ita qui ex sempiternitate aequalis est deo, dicitur exaltatus. Nec interest, ex qua Christus substantia nominetur, cum inseparabiliter manente unitate personae, idem sit, & totus hominis filius, propter carnem, & totus dei filius, propter unam cum patre deitatem. Quicquid ergo in tempore accepit Christus, secundum hominem accepit, cui quae non habuit, conferuntur. Nam secundum potentiam verbi, indifferenter omnia, quae habet pater, etiam filius habet, & quae in forma serui a patre accepit, eadem in forma patris etiam ipse donauit, & idem ipse & diues, & pauper. Diues, quia in principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum. Hoc erat in principio apud deum, Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Pauper vero, quia verbum caro factum est, & habitavit in nobis. Quae autem est eius exinanitio, quae paupertas, nisi formae seruili acceptio, per quam, verbi maiestate velata, dispensatio humanae redemptionis impleta est. Nam quia captiuitatis nostrae resoluti originalia vincula non poterant, & ab hostis imperio relaxari, nisi existeret homo nostri generis, nostraeque naturae, quem veteris debiti praerudicia non tenerent, & qui immaculato sanguine suo chirographum lethale

Lucce. 1. e
Lucce. 2. a
Matth. 2. a
Matth. 2. e
Matth. 3. d
Marci. 1. b
Ioan. 1. d
Matth. 4. d
Ioan. 11. e
Matth. 4. a
Marci. 4. d
Io. 10. f. 1. b
Ioan. 14. d
Ioan. 19. d
Ibidem. g
Matth. 28. a
Lucce. 23. d
Ioan. 20. d
Ibidem. f
Acto. 4. c
1. Timo. 2. b
Philip. 2. a. b
2. Cor. 8. b
Ioan. 1. a
Ibidem. b
Coloss. 2. e

diseret, sicut ab initio erat diuinitus praordinatum, & prophetarum oraculis praenunciatum, G
ita est in plenitudine praefinito temporis factum, vt multis modis significata promissio, in diu
expectatum veniret effectum, nec posset esse ambiguu, quod continuis significationibus semper
fuerat nunciatum. Destructis itaq; tot haeresibus, quae per sanctam deuotionem praesidentium pa-
trum, a corpore sunt catholicae unitatis abscissae, quaeq; ideo extorres a Christo esse meruere,
quia verbi incarnatione, quae singularis est recte credentiu salus, fecerunt sibi lapidem offen-
sionis, & petram scandali, miror dilectionem vestra, in discernendo veritatis lumine, labora-
re. Et quum multis manifestationibus declaratum sit, qd recte & Nestorium & Eutychem cum
Dioscoro, fides Christiana danauerit, nec Christianus possit vocari, qui vel illius, vel horum
impietati praebet assensum, doleo, vos euangelicae & apostolicae doctrinae (vt audio) resultare, H
exagitando seditionibus ciuitates, conturbando ecclesias, nec solum iniurias, sed etiam caedes
presbyteris atq; episcopis inferendo, vt praefurore & sauitia propofiti vestri, & professionis
sitis immemores. Vbi est regula mansuetudinis & quietis: Vbi longanimitas patientia, vbi tran-
quillitas pacis, vbi firmamentum dilectionis, & tolerantiae fortitudo: Quae vos ab euangelio
Christi aut persuasio abduxit, aut persecutio separauit: Vel quae tanta exitit decipientis astu-
tia, vt obliti prophetarum & apostolorum, obliti symboli salutaris & confessionis, quam pro-
nunciantes coram multis testibus, sacramentum baptismi suscepistis, diabolicis vos illusio-
nibus subderetis: Quid apud vos acturae fuerant vngulae, quid sequa tormenta, si ad expugnan-
dam fidei vestrae integritatem, tantum vana haereticorum commenta valuerunt: Pro fide vos I
agere creditis, & fidei contraitis. Ecclesiae nomine armamini, & contra ecclesiam dimicatis.
*Hoc a prophetis, hoc ab euangelistis, hoc ab apostolis didicistis, vt negantes veram Christi
carnem, & ipsam verbi essentiam passioni, mortiq; subdentes, alienam faciatis nostram a suo
reparatore naturam, totumq; quod crux intulit, quod lancea vulnerauit, quod sepulchri lapis
suscepit & reddidit, solum fuisse opus diuinae potentiae, non etiam humilitatis humanae: Pro-
pter quam Apostolus dicit: Non enim erubescio euangelium, quoniam nouerat, quale Chri-
stianis obiceretur opprobrium ab inimicis. Et ideo etiam dominus protestabatur, dicens:
Qui me confessus fuerit coram hominibus, & ego confitebor illum coram patre meo. Hi enim
non erunt digni confessione filij & patris, quibus nunc caro Christi verecundiam facit, proba-
buntq; se nullam de ligno crucis sumpsisse virtutem, qui, quod praefendum frontibus ac-
ceperunt, promere labijs erubescunt. Declinate filij ab his diabolicis persuasionibus, declina-
te. Veritatem dei nulla res violat, sed veritas nos, nisi in nostra carne non saluat. Veritas quip-
pe (sicut propheta ait) de terra orta est, & sic verbum Maria concepit, vt vniendam sibi car-
nem de sua substantia ministraret, nec cum adiectione personae, nec cum euacuatione naturae
quoniam, qui erat in forma dei, ita accepit formam serui, vt vnus atq; idem in forma vtraq;
sit Christus, inclinante se deo vsque ad infima hominis, & proficiente homine vsq; ad sum-
ma deitatis, dicente Apostolo: Quorum patres, & ex quibus Christus secundum carnem, qui
est super omnia deus benedictus in secula. Amen. L

EPISTOLA LXXXII. EIVSDEM AD ANA-
stasium Thessalonicen. episcopum.

Tituli capitulorum sequentis epistolae.

Quod semper Thessalonicenses antistites vicem apo- stolicae sedis impleuerint. I	viuicias episcopi faciant. VI
Vt metropolitanis sua iura seruentur. II	Vt bina per annum prouincialia episcoporum concia lia celebrentur. Et si res difficilis emerferit, nec fuerit Thessalonicen. episcopi iudicio terminata, ad Romanum referatur antistitem. VII
Vt a metropolitanis, non laici, non digami, non ui- duarum mariti, sed irreprehensibiles ordinentur episcopi. III	Vt si quis episcopus suam deserens ciuitatem, maiorē sedem ambitus causa petierit, nec illam obtinere poterit, et sua carere debebit. VIII
Quod subdiaconis carnale coniugiu denegetur. IIII	Vt nullus alienum clericum sollicitare uel tenere praes- sumat. suo episcopo non praesente consensum. IX
Vt nullus inuitus ordinetur episcopus. V	Vt in euocandis prouincialibus episcopis, a Thes- salonicen.
Vt metropolitanus episcopus, de electo, quem est or- dinaturus episcopum, ad Thessalonicen. pontificem referat, et de metropolitano electo, similiter pro-	

A salonicen. pontifice moderatio conferuetur, ne sub
hoc colore sacerdotalis honor contumeliis addi-
catur, Nec amplius quam bini de prouinciis epi-
scopi, quos metropolitani probauerint, dirigantur,
Et non amplius ab statuto concilij tempore,
quam dies. XV. remorentur episcopi. X
Vt si inter eos de negotio fuerit oborta contentio,
cuncta Romano pontifici sub gestorum insinua-
tione pandantur, ut ab eo, quod deo placuerit, or-
dinetur. XI

CAPITVLVM I.

BE O episcopus vrbs Romae, Anastasio episcopo Thessalonicen. Quanta fraterni-
tati tuae a beatissimi Petri apostoli autoritate sint commissa, & qualia etiam nostro
tibi fauore sint credita, si vera ratione perspiceres, & iusto examine ponderares, mul-
tum possemus de iniuncta tibi sollicitudinis deuotione gaudere. Quoniam sicut praecessores
mei praecessoribus tuis, ita etiam ego dilectioni tuae, priorum sequutus exemplum, vices mei
moderamini delegaui, vt curam, quam vniuersis ecclesiis principaliter ex diuina institutio-
ne debemus, imitator nostrae mansuetudinis effectus adiuuaret, & longinquis ab apostolica
sede prouinciis praesentiam quodammodo nostrae visitationis impenderes, *quia de conti-
nenti, opportunoque prospectu promptum tibi esset agnoscere, quid vel in quibus rebus, vel tuo
studio componeres, vel nostro iudicio reseruaret. Nam quum maiora negotia & difficilio-
res causerum exitus liberum tibi esset, sub nostrae sententiae expectatione suspendere, nec ra-
tio tibi, nec necessitas fuit, in id, quod mensuram tuam excederet, deuiandi. Abundant enim
apud te monitorum scripta nostrorum, quibus te de omnium actionum temperantia frequen-
ter instruximus, vt commendatas tibi Christi ecclesias, per exhortationem charitatis, ad sa-
lubritatem obedientiae prouocares. Quia etsi plerunq; existant inter negligentes, vel desides
fratres, quos oporteat maiore autoritate curari, sic tamen est adhibenda correptio, vt semper
sit salua dilectio. Vnde & beatus apostolus Paulus, ad ecclesiasticum regime Timotheum ip-
suaens, dicit: Seniores ne increpaueris, sed obsecra vt patrem, iuuenes vt fratres, anus vt ma-
tres, iuuenulas vt sorores in omni castitate. Quae moderatio, si quibuscunque inferioribus
D membris ex apostolica institutione debetur, quanto magis fratribus & coepiscopis nostris si-
ne offensione reddenda est: Et licet nonnunquam accendant, quae in sacerdotalibus sint repre-
hendenda personis, plus tamen *corrigenda agat beneuolentia, qd seueritas, plus cohortatio,
qd commotio, plus charitas, qd potestas. Sed *hi, qui, quae sua sunt, quaerunt, non quae Iesu Chri-
sti, facile ab hac lege *discernuntur, & dum dominari magis, qd consulere subditis, quaerunt,
placet honor, inflat superbia, & quod prouisum est ad concordiam, tendit ad noxam. Quod
vt necesse habeamus ita dicere, non de paruo animi dolore procedit. Me ipsum enim quoda-
modo trahi in culpa sentio, quu te a traditis tibi regulis immodice deuiasse cognosco. Qui
si tuae existimationis parum diligens eras, mea saltem fama parcere debuisti, ne quae tuo tan-
tum facta sunt animo, nostro viderentur gesta iudicio. Relegat fraternitas tua paginas
nostras, omniaque ad tuos missa maiores apostolicae sedis praesulum scripta decurrat, &
vel a me, vel a praecessoribus meis inueniet ordinatum, quod a te cognoui esse praesumptum.
Venit namque ad nos cum episcopis prouinciae suae frater noster Atticus, veteris Epiri *Ni-
copolitanus antistes, & de indignissima astrictione, qua pertulit, lachrymabili actione con-
questus est, coram astantibus diaconibus tuis, qui querelis flebilibus nihil contra referendo,
ea, quae nobis ingerebantur, fide non carere monstrabant. Legebatur quoque in literis tuis,
quas idem diaconi detulere, quod frater Atticus Thessalonicam venisset, quodq; consensum
suum etiam scripturae professione signasset, vt de illo non aliud a nobis intelligi posset, quam
F proprii arbitrij & spontaneae deuotionis fuisse, quod venerat, quodq; chartulam de obedi-
entiae sponcione conscripserat, in cuius tamen chartulae mentione signum prodebat in iuriarum.
Non enim necessarium fuerat, vt obligaretur scripto, qui obedientiam suam ipso iam voluntarij
aduentus probabat officio. Vnde deplorationibus supradicti haec verba epistolae tuae testimo-
nium praebuere, & per hoc, quod non est tacitum, nudatum est illud, quod silentio fuerat ado-
pertum, *adhibitam, scilicet, Illyrici praefecturae & sublimissimam inter mundanos apices po-
testatem in exhibitione infantis antistitis incitata, vt missa exequutione terribili, quae omnia
sibi officia publica ad effectum praepceptionis adiungeret, a sacris ecclesiae adytis nullo vel falso
insimulatus crimine, extraheretur sacerdos, cui non ob molestiam aegritudinis, non ob sauitiam hie-
mis darctur induciae, sed iter asperum & periculis plenum per iniurias niues agere cogeretur.
z iiii Quod

1. Petri. 2. b

*al. Hocci-
ne

Roma. 1. b

Marci. 8. d
Luc. 12. a

Psal. 84

Roma. 9. a

*al. siquidē

1. Timo. 5. a

*al. corrigē
dos
Philip. 2. a. c
*al. ab his
*al. dicitur

*al. metro-
politanus

*al. additā

3. q. 6. Multum stupeo
 Quod tanti laboris, tantiq; discriminis fuit, vt ex his, qui episcopum comitati sunt, quidam G defecisse dicantur. Multum stupeo, frater charissime, sed & plurimum doleo, quod in eum, de quo nihil amplius indicaueras, quam quod euocatus adesse differret, & excusationem infirmitatis obtenderet, tam atrociter, & tam vehementer potueris commoueri, praesertim, quum et si tale aliquid mereretur, expectandum tibi fuerat, quid ad tua consulta rescriberem. Sed vt video, bene de moribus meis existimasti, & q; ciuilia pro conseruanda sacerdotali concordia responsum essem verissime prauidisti, & ideo motus tuos exequi sine dilatione properasti, ne cum moderationis nostrae aliud disponentia scripta sumpsisse, faciendi id, quod factum

*al. Nicopolitanum
3. q. 6. Multum
 est, licentiam no haberes. An forte aliquod tibi facinus fratris innotuerat, * & metropolitanū episcopum noui apud te criminis pondus vrgebat? At hoc quide alienum ab illo esse, etiam tu nihil ei obiiciendo cofirmas. Sed etia, si quid graue, intolerandumq; gessisset, nostra erat expectanda censura, vt nihil prius ipse decerneres, q; quid nobis placeret, agnosceres. Vices enim nostras ita tuae credidimus charitati, vt in partem sis vocatus sollicitudinis, no in plenitudine potestatis. Vnde sicut multu nos ea, quae a te pie sunt curata, latifcant, ita nimirum ea, quae perperam sunt gesta, contristant. Et necesse est post multarum experimenta causarum, sollicitius prospici, & diligentius praecaueri, quatenus per spiritū charitatis & pacis, omnis materia scandalorum de ecclesiis domini (quas tibi comendauimus) auferatur, praeminente quidem in illis prouinciis episcopatus tui fastigio, sed amputato totius vsurpationis excessu.

25. q. 1. Igitur
 2 Igitur secundum sanctorum patrum canones spiritu dei conditos, & totius mundi reuerentia consecratos, metropolitanos singularum prouinciarum episcopos, quibus ex delegatione nostra fraternitatis tuae cura praetenditur, ius tradita sibi antiquitus dignitatis intemperatum habere decernimus, ita vt a regulis praestitutis, nulla aut negligentia, aut praesumptione discedant.

3 In ciuitatibus, quarum rectores obierint, de substituendis episcopis haec forma seruetur, vt is qui ordinandus est (etiam si bonae vitae testimonio fulciatur) non laicus, non neophytus, nec secundae coniugis sit maritus, aut qui vel vnam quidem habeat, vel habuerit, sed nec qui sibi viduam copularit. Sacerdotu enim tam excellens est electio, vt haec, quae in aliis ecclesiae membris non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita.

Di. 31. Oim sacerdotum
 4 Nam quum, extra clericoru ordinem constitutis, nuptiarum societati, & procreationi filiorum studere sit liberu, ad exhibendam tamen perfectae continentiae puritatem, nec subdianonibus quide carnale connubiū conceditur, vt & qui habent, sint tanq; non habentes, & qui non habent, permancant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus a capite est, dignu est custodiri, quanto magis in primo, aut secundo, vel tertio seruandum est, ne aut leuitico ministerio, aut presbyterali honore, aut episcopali excellentia quisquam idoneus existimetur, qui se a voluptate vxoria necdum frenasse detegitur.

In dec. luo. lib. 3. Dist. 63. Si for.
 5 Cum ergo de summi sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus praepnatur, quem cleri, plebisq; consensus concorditer postularint. Ita vt si in aliam forte personam partium se vota diuiserint, metropolitani iudicio, is alteri praeratur, qui maioribus & studiis iuuatur, & meritis. Tantum, vt nullus inuitis & non petentibus ordinetur, ne ciuitas episcopum non optatum, aut contemnat, aut oderit, & fiat minus religiosa, quam conuenit, cui non licuerit habere, quem voluit.

Dist. 65. De persona aut
 6 De persona autē consecrandi episcopi, & de cleri plebisq; consensu, metropolitanus episcopus ad fraternitatem tuā referat, quodq; in prouincia bene placuit, scire te faciat, vt ordinationem rite celebrandā, tua quoq; firmet autoritas. Quae reatibus dispositionibus nihil morae aut difficultatis debet afferre, ne gregibus domini diu desit cura pastorum. Metropolitanano vero defuncto, quum in loco eius alius fuerit subrogandus, prouinciales episcopi ad ciuitate metropolitanā conuenire debebunt, vt omnium clericorum atq; omnium ciuium, voluntate discussa, ex presbyteris eiusdem ecclesiae, vel ex diaconibus optimus eligatur, de cuius nomine ad tuam notitiā prouinciales referant sacerdotes, impleturi vota postcentiu, si quod ipsis placuit, tibi quoq; placuisse cognouerint. Sicut enim iustas electiones nullis dilationibus volumus fatigari, ita nihil permittimus, te ignorante, praesumi.

Dist. 18. De concil. & in decret. luo. lib. 4
 7 De conciliis autem episcopalibus non aliud indicimus, quam sancti patres salubriter ordinarunt, vt (scilicet) bini conuentus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus querelis, quae inter diuersos ecclesiae ordines nasci assolent, iudicetur. At si forte inter ipsos, qui praesunt, de maioribus (quod absit) peccatis causa nascatur, quae prouinciali nequeat

A nequeat examine diffiniri, fraternitatem tuam de totius negotij qualitate metropolitanus curabit instruere, & si coram postis partibus, nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostram cognitionem, quicquid illud est, transferatur.

8 Si quis episcopus, mediocritate ciuitatis suae despecta, administrationem loci celebrioris ambierit, & ad maiorem se plebem quacunq; occasione transfulerit, non solum a cathedra quidem pellatur aliena, sed carebit & propria, vt nec illis praesideat, quos per auaritiam concupiuit, nec illis, quos per superbiam spreuit. Suis igitur terminis contentus sit quisque, nec supra mensuram iuris sui affectet augeri.

9 Alienum clericum, inuito episcopo ipsius, nemo suscipiat, & nemo sollicitet, nisi forte ex placito charitatis id inter dantem, accipientemq; conueniat. Nam grauis iniuriae reus est, qui de fratris ecclesia id quod est vtilius, aut pretiosius, audeat vel abicere, vel tenere. Itaque si intra prouinciam res agatur, transfugam clericum ad suam ecclesiam metropolitanus redire compellet. Si autem longius processit, tui praeepti autoritate reuocabitur, vt nec cupiditati, nec ambitioni occasio relinquatur.

10 In euocandis autem ad te episcopis, moderatissimu te esse volumus, ne per maioris diligentiae speciem, fraternis videaris gloriari iniuriis. Vnde si causa aliqua maior extiterit, ob quam necessarium sit, fraternum aduocare conuentu, binos de singulis prouinciis episcopos, quos metropolitani crediderint esse mittendos, ad fraternitatem tuam venire sufficiat, ita vt a praestituto tempore non vltra quindecim dies, quo conuenerint, retardentur.

C II Si autem in eo, quod cum fratribus tractandum, definiendumve credideris, diuersa eorum fuerit a tua voluntate sententia, ad nos omnia, sub gestorum testificatione, referantur, vt remotis ambiguitatibus, quod deo placeat, decernatur. Ad hunc enim finem, omnem affectum nostrum, curamq; dirigimus, vt quod ad vnitatem concordiae, & quod ad custodiam pertinet disciplinae, nulla dissensione violetur, nulla desidia negligatur. Et te igitur, frater charissime, & eos fratres nostros, qui de tuis offenduntur excessibus, quum tamen non similis sit omnium materia querelarum, hortor & moneo, vt quae pie sunt ordinata, salubriterq; disposita, nulla concertatione turbentur. Nemo quod suum est quaerat, sed quod alterius, sicut Apostolus ait: Vnusquisque vestrum proximo suo placeat in bono ad aedificationem. Nec enim poterit veritatis nostrae firma esse compago, nisi nos ad inseparabilem soliditatem vinculum charitatis astrinxerit, quia sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra, haec connexio totius quidem corporis vnanimitatem requirit, sed praecipue exigit concordiam sacerdotum. Quibus etsi dignitas non sit communis, est tamen ordo generalis, quoniam & inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quadam discretio potestatis, & quum omnium par esset electio, vni tamen datum est, vt caeteris praemineret. De qua forma, episcoporum quoque est orta distinctio, & magna dispositione prouisum est, ne omnes sibi omnia vendicarent, sed essent in singulis prouinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia, & rursus quidam, in maioribus vrbibus constituti, sollicitudinem suscipere ampliore, per quos ad vnam Petri sedem vniuersalis ecclesiae cura coflueret, & nihil vnquam a suo capite dissideret. Qui ergo quibusdam scit se esse praepositum, non moleste ferat, aliquem sibi esse praelatum, sed obedientiam quam exigit, etiam ipse dependat. Et sicut non vult grauis oneris sarcinam ferre, ita non audeat, alij importabile pondus imponere. Discipuli enim sumus, humilis & mitis magistri, dicentis: Discite a me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suauis est, & onus meum leue est. Quod quomodo experiemur, nisi & illud in obseruationem veniat, quod idem dominus ait: Qui maior est vestrum, erit minister vester. Qui autem se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur.

D **E** **F**
 rit veritatis nostrae firma esse compago, nisi nos ad inseparabilem soliditatem vinculum charitatis astrinxerit, quia sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra, haec connexio totius quidem corporis vnanimitatem requirit, sed praecipue exigit concordiam sacerdotum. Quibus etsi dignitas non sit communis, est tamen ordo generalis, quoniam & inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quadam discretio potestatis, & quum omnium par esset electio, vni tamen datum est, vt caeteris praemineret. De qua forma, episcoporum quoque est orta distinctio, & magna dispositione prouisum est, ne omnes sibi omnia vendicarent, sed essent in singulis prouinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia, & rursus quidam, in maioribus vrbibus constituti, sollicitudinem suscipere ampliore, per quos ad vnam Petri sedem vniuersalis ecclesiae cura coflueret, & nihil vnquam a suo capite dissideret. Qui ergo quibusdam scit se esse praepositum, non moleste ferat, aliquem sibi esse praelatum, sed obedientiam quam exigit, etiam ipse dependat. Et sicut non vult grauis oneris sarcinam ferre, ita non audeat, alij importabile pondus imponere. Discipuli enim sumus, humilis & mitis magistri, dicentis: Discite a me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suauis est, & onus meum leue est. Quod quomodo experiemur, nisi & illud in obseruationem veniat, quod idem dominus ait: Qui maior est vestrum, erit minister vester. Qui autem se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur.

EPISTOLA OCTVAGESIMATERTIA EIVSDEM, ad Septimum Altinum episcopum.

Estis tuae fraternitatis literis, vigorem fidei tuae, quam olim noueramus, agnouimus, congratulantes tibi, quod ad custodiam gregum Christi, pastorem curam vigilanter exsequeris, ne lupi, qui sub specie ouium subintrarunt, bestiali sequitia simplices

7. q. 1. Si quis epus.

19. q. 2. Alienū clericū.

*al. recessit

*al. qui

*al. oibus matēries

Philip. 2. a Rom. 15. a

Ro. 12. b. & 1. Cor. 12. b.

2. q. 6. Qui scit se. Mat. 23. a Matth. 11. d

Mat. 20. d & Marc. 10. g & Luc. 21. e Luc. 14. e

Math. 7. e

ces quosque dilacerent, & non solum ipsi nulla correctione proficiant, sed etiam ea, quae sunt sana corrumpant. Quod ne quae viperea possit obtinere fallacia, ad metropolitanum episcopum provinciae Venetiae scripta direximus, quibus ad status sui periculum cognosceret pertinere, si quisquam de Pelagianorum & Caelestianorum consortio veniens, in communione catholica, sine professione legitimae satisfactionis habeatur. Saluberrimum est enim & spiritualis medicinae utilitate plenissimum, ut siue presbyteri, siue diaconi, siue alij cuiuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri volunt, errorem suum, & ipsos erroris auctores damnari a se, sine ambiguitate fateantur, ut sensibus pravis dudum peremptis, nulla sperandi superstit occasio, ne vllum membrum ecclesiae talium possit societate violari, cum per omnia illis professio propria coeperit obviare. Circa quos etiam illam canonum constitutionem praecipimus custodiri, ne ab his ecclesiis, ad quas proprie pertinent, sinantur abscedere, & pro suo arbitrio, ad loca sibi non deputata, transire. Quod si recte non permittitur inculpatis, multo minus debeat licere suspectis. Proinde dilectio tua, cuius deuotione gaudemus, iungat curam suam dispositionibus nostris, & cum supradicto metropolitano det operam, ut circumspicte ac velociter impleantur ea, quae ad totius ecclesiae incolumitatem, & laudabiliter sunt gesta, & salubriter ordinata.

1. q. 7. Saluberrimum enim & spiritualis medicinae utilitate plenissimum, & si quis haereticus. Et in dec. luo. lib. 3. cu littere variatione.

EPISTOLA OCTVAGESIMA QVARTA EIVSDEM, ad Aquileiensem episcopum.

Relatione sancti fratris, & coepiscopi nostri Septimij, quae in subditis habetur, agnouimus quosdam presbyteros, diacones, ac diuersi ordinis clericos, quos Pelagiana, vel Caelestiana haeresis habuerit implicatos, ita in vestra provincia ad communionem catholicam peruenisse, ut nulla ab eis damnatio proprii exigeretur erroris, & pastoralibus excubiis nimium dormitantibus, lupus, ouium pellibus tectus, in ouile dominicum non depositis bestialibus animis introiret, & quod, per auctoritatem canonum, decretorumque nostrorum ne infantibus quidem conceditur, vltra, ut relictis ecclesiis, in quibus clericatum aut acceperant, aut receperant instabilitate sua per diuersa circumferantur, amantes semper errare, & nunquam in fundamento apostolico permanere. Quoniam qui nullo discussi examine, nullo sunt praedictio suae professionis obstricti, hunc maxime expetunt fructum, ut sub velamento communionis plures domos adeant, & per falsi nominis scientiam multorum corda corrumpant. Quod utique efficere non possent, si ecclesiarum praesules necessariam diligentiam in talium receptione seruarent, nec cuiquam eorum euagari in diuersa licuisset. Ne ergo hoc ulterius audiat, ne per quorundam negligentiam introducta pernicietas, ad euerisionem multarum tendat animarum, hac nostri auctoritate praecipimus, industriam tuam fraternitatis indicimus, ut congregata apud vos synodo provincialium sacerdotum, omnes siue presbyteri, siue diaconi, siue cuiusque ordinis clerici, qui de Pelagianorum, Caelestianorumque consortio in communionem catholicam ea imprudentia sunt recepti, ut non prius ad damnationem sui coarctarentur erroris, quam nunc, saltem posteaquam hypocrisis eorum ex quadam parte detegitur ad veram correctionem, quae & ipsis prodesse, & nullis possit nocere, cogatur. Dant apertis professionibus sui superbi erroris auctores, & quicquid in doctrina eorum vniuersalis ecclesia exhorruit, detestentur, omniaque decreta synodalia, quae ad excisionem haereseos apostolicae sedis confirmavit auctoritas amplecti se, & in omnibus approbare, plenis, & apertis, ac propria manu subscriptis protestationibus eloquantur. Nihil in verbis eorum obscurum, nihil inueniatur ambiguum. Quoniam nouimus hanc istorum esse versutiam, ut in quacunq; particula dogmatis execrandi, qua se a damnatorum societate discreuerint, nihil sibi sensuum suorum existiment esse non saluum. Cumque omnes definitiones suas, ad tantam facilitatem, improbare se simulent, atque deponere, hoc sibi tota arte fallendi, nisi intelligantur, excipiunt, ut gratia dei, secundum merita dari accipientium sentiatur. Quae nisi gratis detur, non est gratia, sed merces, retributioque meritorum, dicente beato apostolo: Gratia salui facti estis per fidem & hoc non ex vobis, sed dei donum est. Non ex operibus, ne forte quis extollatur. Ipsi enim sumus figmentum, creati in Christo Iesu, in operibus, quae preparauit deus, ut in illis ambulemus. Omnis itaque bonorum operum donatio, diuina preparatio est, nec propria quisquam iustificatur virtute, quoniam gratia vnicuique principium iustitiae, & bonorum fons, atque origo meri-

Matth. 7. c

*al. hoc

*al. non saluari
Ia l. subreptem
*al. tanta
Eph. 2. b
al. operatio est quia non prius iustificatur quisquam virtute, quam gratia, quae.

Ago meritorum est. Sed ab istis ideo per naturalem industriam dicitur praeveneri, ut quae ad gratiam proprio clara sit studio, nullo videatur peccati originalis vulnere sauciata. Ideo etiam paruulos dicit, si sine baptismo hinc de seculo exierint, non posse damnari, neque reos in peccato Adae teneri, sed ad regnum dei, vel ad vitam aeternam, sine vlla cunctatione venire, cum Apostolus dicat, per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, propter quod & ipsi paruuli baptizantur. Quauis in illo vno possint intelligi plura peccata, si vnum ipsum in sua quasi membra singula diuidatur. Nam & superbia est illic, quia in sua homo potius esse, quam in dei potestate dilexit, & sacrilegium, quia deo non credidit, & homicidium, quia se praecipitavit in mortem, & fornicatio spiritualis, quia integritas mentis humanae serpentina suasionem corrupta est, & furtum, quia prohibitus usurpatus est cibus, & auaritia, quia plus quam sufficere illi debuit, appetiuit, & si quid aliud in hoc vno admisso diligenti consideratione poterit inueniri. Parentum quoque peccatis paruulos obligari, non solum primorum hominum, sed etiam suorum, de quibus ipsi nati sunt, non improbabiler dicitur. Illa quippe sententia reddam peccata patrum in filios, tenet eos utique, antequam per regenerationem ad testamentum nouum incipiant pertinere, quod testamentum prophetabatur, cum diceretur per Ezechielem, non accepturos filios peccata patrum suorum, nec ulterius futuram in Israel parabolam illam, patres manducauerunt vnam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt. Ideo enim quisque renascitur, ut soluatur in eo, quicquid peccati est, cum quo nascitur. Nam peccata, quae male agendo postea committuntur, post sunt, & poenitendo sanari, sicut etiam post baptismum fieri videmus. Ac per hoc non est instituta regeneratio, nisi quia vitiosa est generatio, usque adeo ut etiam de legitimo matrimonio procreatus dicat: In iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis mater mea in utero me aluit. Neque hic dixit in iniquitate, vel in peccato, cum hoc recte dici posset, sed iniquitates, & peccata dicere maluit, quia & in illo vno, quod in omnes homines pertransiit, quodque tam magnum est, ut eo mutaretur, & conuerteretur in necessitatem mortis humanae naturae, sicut supra differui) reperiuntur plura peccata, alia parentum, quae licet non possunt mutare naturam, reatu tamen obligant filios, nisi gratuita gratia, & misericordia diuina subueniat. A paruulo enim recens nato, usque ad decrepitem senem, quamlibet corporis aetatem gerant, sicut nullus prohibendus est a baptismo, ita nullus est, qui non peccato moriatur in baptismo. Sed paruuli, originali, maiores autem etiam his omnibus moriuntur peccatis, quae cumque male viuendo addidere ad illud, quod nascendo traxere. Cauendum ergo dilectioni tuae est, magnaque diligentia prouidendum, ne per huiusmodi homines extincta dudum scandala suscitentur, & de exciso olim dogmate, aliquod in provincia tua eiusdem mali germen oriatur, quod non solum in radicibus suis crescat, sed etiam sanctae ecclesiae sobolem veneno sui odoris inficiat. Qui correctos se videri volunt, ab omni suspicionem se purgant, & obediendo nobis, probent se esse nostros. Quorum, si quisquam salubribus praecipis satisfacere detraxerit, siue ille clericus, siue sit laicus, ab ecclesiae societate pellatur, ne perditio animae suae, saluti infidetur alienae. Illam quoque partem ecclesiasticae disciplinae, qua olim a sanctis patribus, & a nobis saepe decretum est, ut nec in presbyteratus gradu, nec in diaconatus ordine, nec in subsequenti officio clericorum ab ecclesia cuiquam transire sit liberum, ut in integrum reuocet, admoneamus. Et vnusquisque non ambitione illectus, non cupiditate seductus, non persuasionem hominum deprauatus, ibi, ubi ordinatus est, perseueret. Ita ut si quis sua quaerens, non quae Iesu Christi, ad plebem, & ecclesiam suam redire neglexerit, & ab honoris privilegio, & a communionis vinculo habeatur extraneus. Non autem dubitet dilectio tua, nos, si quod non arbitramur neglecta fuerint, quae pro custodia canonum, & pro fidei integritate decernimus, vehementius commouendos, quia inferiorum ordinum culpa, ad nullos magis referenda sunt, quam ad desides, negligentisque rectores, qui multam saepe nutriunt pestilentiam, dum austeriorem dissimulant adhibere medicinam.

*al. ante

Rom. 5. b

Exod. 20. a

Ezech. 18. a & Hie. 31. e

Psal. 50

Rom. 5. b

De eccl. di. 4. A paruulo

In eccl. Hispan. 2. c. 3

Dis. 8. c. Inferiorum culpa

Epistola

EPISTOLAE LEONIS PAPAE I.
EPISTOLA OCTVAGESIMA QVINTA EIVS. G
 dem ad episcopos Aphricanos per Mauritaniam Caesariensem constitutos.

TITVLI CAPITVLORVM SE= queuis epistola.

Ne illicita personae ad episcopatum prouehantur. I	De Aggato & Tyberiano, qui ex laicis fuerunt ordinati.	III H
De statutis canonum conseruandis. II	dinati.	III H
De Donato Nouatianorum episcopo, & de Maximo ex Donatistis. III	De uirginibus sacris, quae uim Barbaricam pertulerunt.	V.

CAPITVLVM PRIMVM.

Episcopus uniuersis episcopis per Caesarem Mauritaniam constitutis in domino salutem. Cum de ordinationibus sacerdotum quaedam apud vos illicite usurpata crebrior ad nos comeantium sermo perferret, ratio pietatis exegit, ut pro sollicitudine, quam uniuersae ecclesiae, ex diuina institutione depedimus, rerum fidem studeremus agnoscere, vicem curae nostrae, proficiscenti a nobis fratri, & consacerdoti nostro Potentio, iniungentes, qui secundum scripta, quae per ipsum ad vos direximus, de episcopis, quorum culpabilis ferebatur electio, quid veritas haberet, inquireret, nobisque omnia fideliter indicaret. Vnde quia idem plenissime notitiae nostrae cuncta reserauit, & sub quibus qualibusque rectoribus quaedam Christi plebes in partibus prouinciae Caesariensis habeantur, sincera nobis relatione patefecit, necessarium fuit, ut dolorem cordis nostri, quo pro dominicorum gregum periculis aestuamus, datis nunc ad vos literis promeremus, mirantes tantum apud vos, per occasionem temporis impacati, aut ambientium praesumptionem, aut tumultum ualuisse popularem, ut indignis quibusque, & longe extra sacerdotale meritum constitutis, pastorale fastigium, & gubernatio ecclesiae crederetur. Non est hoc consilere populis, sed nocere, nec praestare regimen, sed augere discrimen. Integritas enim praesidentium, salus est subditorum, & ubi est incolumitas obedientiae, ibi sana est forma doctrinae. Principatus autem, quem aut se dicio extorsit, aut ambitus occupauit, etiam si moribus, atque actibus non offendit, ipsius tamen in initio sui est pernitiosus exemplo. Et difficile est, ut bono peragatur exitu, quae malo sunt inchoata principio. Quod si in quibuslibet ecclesiae gradibus prouidenter, scienterque curandum est, ut in domini domo nihil sit inordinatum, nihilque praeposterum, quantum magis elaborandum est, ut in electione eius, qui supra omnes gradus constituitur, non erretur. Nam totius familiae domini status, & ordo nutabit, si quod requiritur in corpore, non inueniatur in capite. Vbi est illa beati Pauli apostoli per spiritum dei emissa praecipio, qua in persona Timothei omnium sacerdotum Christi numerus enudatur, & perinde uniuersique nostrum dicitur. Manus cito nemini imposueris, neque committicaueris peccatis alienis? Quid est cito manus imponere, nisi ante aetatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinae sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici ordinantem, qualis ille est, qui non meruit ordinari? Sicut enim boni operis sibi comparat fructum, qui rectum seclatur in eligendo sacerdote iudicium, ita graui semetipsum afficit damno, qui ad suae dignitatis collegium sublimat indignum. Non enim in cuiusquam persona praetermittendum est, quod institutis generalibus continetur, nec putandus est honor ille legitimus, qui fuerit de praerogatione collatus. Dicente enim Apostolo, ut inter alias electionis regulas, is episcopus ordinetur, quem unius uxoris uirum fuisse, aut esse constiterit, tam sacra semper habita est ista praecipio, ut etiam de muliere sacerdotis eligenda, eadem intelligatur seruanda conditio, ne forte illa, priusquam in matrimonium eius ueniret, qui aliam non habuisset uxorem, alterius uiri esset experta coniugium. Quis ergo dissimulare audeat, quod in tanti sacramenti perpetratur iniuriam? cum huic magno, venerandoque mysterio, ne diuinae legis quidem statuta defuerint, quibus euidenter est definitum, ut uirginem sacerdos accipiat, & alterius thorum nesciat coniugis, quae uxor est futura pontificis? iam tunc enim in sacerdotibus figurabatur Christi, & ecclesiae spirituale coniugium,

*al. delega- tes

Dist. 61. Mi- ramur tantu

1. q. 1. Princi- patus quem *al. ipso

1. Tim. 1. b

Dist. 78. Quid est manus?

*al. tenet

*al. contra di- uinae legis praecipia. 1. Tim. 3. a *al. prius, qua i societa- tatem. Leuit. 1. c & Eze. 4. 4. f Ephe. 5. f 1. Cor. 11. a

ET EIVSDEM DECRETA.

A iugium, ut quoniam uir caput est mulieris, discat sponsa* uerbi non alium uirum nosse quam Christum, qui merito eam unam, quam elegit, unam diligit, & aliam praeter ipsam suo confortio non adiungit. Si ergo etiam in veteri testamento haec sacerdotalium coniugiorum forma seruata est, quanto magis sub reuelata iam gratia constituti, apostolicis debemus inseruire praecipis, ut quamlibet quis bonis moribus praeditus, & sanctis operibus inueniatur ornatus, nequaquam tamen uel ad diaconij gradum, uel ad presbyterij honorem, uel ad episcopatus culmen ascendat, si aut ipsum non unius uxoris uirum, aut uxorem eius non unius uiri fuisse claruerit. Monente uero apostolo, atque dicente, & hi autem probentur primum, & sic ministrent, quid aliud intelligendum in hoc putamus, nisi ut in his prouectionibus non solum matrimoniorum castimoniam, sed etiam laborum merita cogitemus, ne aut a baptismo rudibus, aut a seculari actu repente conuersis, officium pastorale credatur, cum omnis gradus militiae Christianae de incrementis profectuum debeat aestimari, an possint cuiquam maiora committi? Merito sanctorum patrum uenerabiles sanctiones, cum de sacerdotum electione loquerentur, eos demum idoneos sacris administrationibus censuere, quorum omnis aetas, a puerilibus exordiis usque ad praerectiores annos, per disciplinae ecclesasticae stipendia cucurrisset, ut uniuersum testimonium prior uita praerbet, nec posset de eius prouectione dubitari, cui pro laboribus multis, pro moribus castis, pro actibus strenuis, celsioris loci praemium deberetur. Si enim ad honores mundi sine suffragio temporis, sine merito laboris, indignum est peruenire, & notari* ambitus solent, quos probitatis documenta non adiuuant, quam diligens & quam prudens habenda est dispensatio diuinorum munerum, & caelestium dignitatum, ne in aliquo apostolica, & canonica decreta uolentur, & his ecclesiae domini regenda credatur, qui legitimum institutionum nescit, & totius humilitatis ignari, non ab infimis sumere incrementum, sed a summis uolunt habere principium? cum ualde iniquum sit, & absurdum, ut imperiti magistris, noui antiquis, & rudes praerantur emeritis. In domo quidem magna, necesse est (sicut Apostolus dixerit) uasa diuersa sint, quaedam aurea & argentea quaedam uero lignea, & fictilia, sed horum ministerium pro materiae qualitate discernitur, nec qui est pretiosorum, idem usus est & uilium. Nam inordinata erunt omnia, si fictilia aureis, & lignea praerantur argenteis. Sicut autem in ligneis, & fictilibus eorum hominum species figurantur, qui nullis adhuc uirtutibus nitent, ita in aureis & argenteis hi sine dubio declarantur, qui per longe eruditionis ignem, & per fornacem diuturni laboris excocti, aurum probatum, & argentum purum esse meruerunt. Quibus si merces pro deuotione non redditur, omnis ecclesiastica disciplina resoluatur, omnis ordo turbatur, dum in ecclesia, qui nullum subiere ministerium, peruerso eligentium iudicio indebitum obtinent principatum. Cum ergo inter uos tantum ualuerint aut studia popularium, aut ambitus superborum, ut non solum laicos, sed etiam secularium uxorum uiros, aut uiduarum maritos ad officium cognoscamus pastorale praerectos, nonne aptissime exiguntur causa, ut ecclesiae, in quibus ista commissa sunt, iudicio seueriore purgentur, & non solum in tales praesules, sed etiam in ordinatorum eorum ultio competens proferatur? Sed circumstant nos hinc mansuetudo clementiae, hinc censura iustitiae. Et quia uniuersa uiae domini misericordia, & ueritas, cogimur, secundum sedis apostolicae pietatem, ita nostram temperare sententiam, ut trutinato pondere delictorum, quae constat non unius esse mensurae, quaedam definiamus utcunque toleranda, quaedam uero penitus amputanda. Eos enim, qui uel secundas nuptias inierunt, uel uiduarum se coniugio sociarunt, nec apostolica, nec legalis auctoritas sacerdotum obtinere permittit, & multo magis illum, si fuerit uestro iudicio confutatus, qui (sicut ad nos relatum est) duarum simul est maritus uxorum, uel illum, qui a prima uxore dimissus, alteram duxisse perhibetur priuandum honore decernimus. Caeteros uero, quorum prouectio hoc tantum reprehensionis incurrit, quod ex laicis ad officium episcopale electi sunt, neque ex hoc quod uxores habeant, possunt esse culpabiles, susceptum sacerdotium tenere permittimus, non praerudicantes apostolicae sedis statutis, nec praeressorum nostrorum, nostrisque decretis, quibus salubriter statutum est, ne primum, uel secundum, aut tertium in ecclesia gradum quisquam laicorum, quibuslibet suffragiis sultus, ascendat, priusquam ad hoc meritum per legitima augmenta perueniat. Quod enim utcunque patimur esse ueniale, inultum postmodum esse non poterit, si quisquam id, quod omnino interdiximus, uel surpare praesumpserit, quia remissio peccati non dat licentiam delinquendi, nec quod potuit aliqua ratione concedi, fas erit amplius impune committi.

2 Cum itaque de omnibus fere, quae fratris nostri Potentij relatio continebat, plenissime dilectionem

*al. Christi

*al. euage- lij

1. Tim. 3. b

Dist. 61. Mi- ramur tantu.

*al. perfe- ctiores.

*al. ambitu

2. Tim. 2. c

*al. apertif- sine 1. q. 6. Exi- gunt causa P sal. 2. 4.

1. q. 7. Exi- gunt causa

*al. prima uxore di- missa

1. q. 7. Exi- gunt causa *al. nec bea- toru patri- regulas re- soluentes 1. q. 7. Exi- gunt causa

*al. uitari

*al. prouidentissima
1. q. 7. Donatū autē.

1. q. 1. & 25. q. 2. Si qui episcopi ta. Dist. 80. Iud sane qd ad. Ca. 6. Sardicen. concilij.

Sentētia iste ponitur in canone 32. q. 5. Ille famulæ dei

1. q. 7. Donatū autē.

1. q. 7. Maximū quoque ex la.

32. q. 5. Ille famulæ dei

dilectionem vestram, per David fratrem, & coepiscopum nostrum, qui & sacerdotij merito G nobis est probatus, & moribus, videatis instructam, superest, fratres, vt concordi obedientia salubres suscipiatis hortatus, & nihil per contentionem agentes, sed ad omne studium deuotionis vnanimis, diuinis, & Apostolicis cōstitutionib⁹ pareatis, & in nullo patiamini, pia canonum decreta violari. Quæ enim nunc certarum remisimus consideratione causarum, antiquis deinceps custodienda sunt regulis, ne quod ad tempus pia lenitate concessimus, iusta post hæc vltione plectamus, in eos specialius & propensus commouendi, qui in episcopis ordinandis sanctorum patrum statuta neglexerint, & quos refutare debuerant, consecrari. Vnde si qui episcopi talem consecrauerint sacerdotem, qualem nō liceat, etiam si aliquo modo H damnum proprii honoris euaserint, ordinationis tamen ius vltius non habebunt, nec ei sacramento interesse, quod neglecto diuino iudicio immerito præstiterit. Illud sane quod ad sacerdotalem pertinet dignitatem, inter omnia volumus canonum statuta seruari, vt non in quibuslibet locis, neque quibuslibet castellis, & vbi ante non fuerunt, episcopi consecrentur, cum vbi minores sunt plebes, minoresq; conuentus, presbyterorum cura sufficiat. Episcopalia autem gubernacula non nisi maioribus populis, & frequentioribus ciuitatibus oporteat præstare, ne quod sanctorum patrum diuinitus inspirata vetuere viculis, & possessio nibus, vel obscuris, & solitariis municipiis tribuatur sacerdotale fastigiū, & honor, cui debent excellentiora cōmitti, ipse sui numerositate vilescat. Quod nunc in sua diocesi Restitutus episcopus factū esse causatus est, & rationabiliter postulauit, vt si episcopi eorum locorum, in I quibus non debuerant ordinari, humana conditione decesserint, loca ipsa ad ius eius antistitis redigantur, cuius fuerant ante priora. Et inutile est, vt sacerdotalis dignitas inconsiderata ordinantis facilitate superflua multiplicatione minuat. De his autem, quæ in sacro virginitatis proposito constitutæ barbaricam pertulere violentiam, & integritatem pudoris nō animo, sed corpore perdidere, ea nobis seruanda videtur moderatio, vt neq; in viduarū deiciantur gradum, nec in sacrarum, & perseverantium virginum numero censeantur. Quibus, si in omnibus virginalibus obseruationibus perseverant, & castimonie soliditatem mente custodiunt, sacramentorum non est neganda communio, quia iniustum est eas in eo, vel argui, vel notari, quod non voluntas admittit, sed vis hostilis eripuit. Causam quoq; Lupicini episcopi K illuc iubemus audiri. Cui multum & sæpius postulanti communionem hac ratione reddidimus, quoniam ad nostrum iudicium prouocasset, immerito eum, pendente negotio, à communionem videbamus fuisse suspensum. Adiectum etiam illud est, quod huic temere superordinatus esse cognoscitur, qui non debuit ordinari, antequam Lupicinus in præsentem positus, aut confutatus, aut certe confessus, iustæ posset subiaccere sententiæ, vt vacantem locum, quem ad modum disciplina ecclesiastica exigit, is, qui consecratur, exciperet.

3 Donatum autem Salicinensem ex Nouatiano cum sua (vt comperimus) plebe cōuersum, ita dominico volumus gregi præsidere, vt libellum fidei suæ ad nos meminerit dirigendum, quo & Nouatiani dogmatis dānet errorem, & plenissime confiteatur catholicam veritatem. L Maximum quoq; ex laico licet reprehensibiliter ordinatū, tamen si Donatista iam nō est, & à spiritu schismaticæ prauitatis alienus, ab episcopali, quam quoquo modo adeptus est, non repellamus dignitate, ita vt & ipse libello ad nos ædito catholicum se esse manifestet.

4 De Aggaro & Tyberiano, quorum à cæteris, qui ex laicis ordinati sunt, in hoc causa diuersa est, quod eorum ordinationi atroces tumultus, & sæuæ seditiones memorantur esse famulatæ, vestro iudicio cuncta commisimus, vt relata habiti apud vos examinis fide, quid de supradictis statuendum sit, scire possimus.

5 Ille autem famulæ dei, quæ integritatem pudoris oppressione barbarica perdidere, laudabiliore erunt in humilitate ac verecundia, si se incontaminatis non audeant comparare virginitatibus. Quauis enim omne peccatum ex voluntate nascatur, & potuerit corruptione carnis mens in vita non pollui, minus tamen eisdem oberit, si, quod potuerint animo non amittere, doleant se vel corpore perdidisse. Si vero aliæ emerferint causæ, quæ ad statum ecclesiarum, & ad concordiam pertineant sacerdotum, illic sub timore domini volumus, ventilentur, & de componendis atque compositis omnibus ad nos relatio plena mittatur, vt ea, quæ iuxta ecclesiasticum morem iuste & rationabiliter fuerint definita, mea quoque sententia roborentur. Data quarto Idus Augusti.

Leo

A LEO PAPA DE PRIVILEGIO CHOREPISCOPORUM SIVE PRESBYTERORUM AD VNIERSOS GERMANIÆ ATQUE GALLIÆ ECCLESIA RUM EPISCOPOS. Epistola LXXXVI.

Eo Romanæ ecclesiæ & apostolicæ sedis episcopis vniuersis Germaniæ, atque Galliarum ecclesiarum episcopis salutem. Cum in dei nomine in Romana ecclesia synodum episcoporum sive cæterorum consacerdotum Christianique fidelium coadunatum habuissimus, & de ordinationibus illicitis, super quibus crebrior ad nos illarum partium commentium sermo peruenerat, atque de aliis necessitatibus ecclesiasticis negotiis tractantes, sacrosq; canones relegentes solerter egissemus, à multis lachrymabili vultu relatum est nobis, quòd quidam Germaniarum ac Galliarum vrbium episcopi frequenter chorepiscopos, qui iuxta canones Neocæsariensi, vel secundum aliorum decreta patrum iudè sunt, qui & presbyteri vel presbyteros destinarent, qui absente pontifice altaria erigerent, basilicasq; consecrarent. Quod quidem non est mirum, id præcepisse viros ecclesiasticæ disciplinæ ignaros, quod est canonica regulæ contrarium, & statim à seculari militia in sacerdotale ministerium delegatos atque promotos. Ergo ne vltra talis à vobis licentia vsurpetur, C communi sententia statuendū oportuit, scientes, quia sicut coepiscopo vel presbytero illicita cōsecratio est altaris, ita & cōstitutio. In diuinis enim literis, præcipiente domino, solus Moy ses in tabernaculo dei crexit altare, solus ipse vnxit, qui vtique summus sacerdos dei erat, sicut scriptum est de eo, Moy ses & Aaron in sacerdotibus eius. Ideoq; id, quod tantum facere principibus sacerdotum iustum est, quorum typum Moy ses & Aaron tenuerunt, omnino decretum est, vt chorepiscopi, vel presbyteri, qui filiorum Aaron gestant figuram, arripere non præsumant. Nam quauis cum episcopis plurima illis ministeriorum communis sit dispensatio, quadam tamen autoritate veteris legis, quædam nouæ etiam ecclesiasticis regulis sibi prohibita nouerint, sicut presbyterorum & diaconorum, aut virginum consecratio, sicut cōstitutio altaris, ac benedictio, vel vnctio. Siquidem nec erigere eis altaria, nec ecclesias, vel altaria consecrare licet, nec per impositiones manuum fidelibus baptizandis vel conuersis, vel ex hæresi paracletum spiritum sanctum tradere, nec chrismata conficere, nec chrismate baptizatorum frontes signare, nec publice quidem in missa quenquam penitentem reconciliare, nec formatas cuilibet epistolas mittere. Hæc enim omnia illicita sunt chorepiscopis, qui ad exemplum & formam septuaginta discipulorum esse noscuntur, vel presbyteris, qui eandem gestant figuram, quoniam quanquam consecrationem habeant, pōtificatus tamen apicem nō habent. Quæ omnia solis debere summis pōtificibus autoritate canonum præcipitur, vt per hoc & discretio graduum, & dignitatis fastigium summi pontificis demonstratur. Sed neq; coram episcopo licet presbyteris in baptisterium introire, nec præsentem antistitem infante tingere, aut signare, nec penitentem sine præceptione episcopi sui reconciliare, nec eo præsentem, nisi illo iubente, sacramentum corporis & sanguinis Christi conficere, nec eo coramposito populum docere, vel benedicere aut salutare, nec plebem vtique exhortari.

Cap. xiiij. Damasi pape in epi. ad Numidia episcopo

Num. 7. a Psal. 98

Ex fine huius epistolæ argumentum sumitur, quòd non sit plena, sed fragmentum duntaxat.

F EPISTOLA OCTVAGESIMASEPTIMA EIVSDEM AD EPISCOPOS PER VIENNENSEM Prouinciam constitutos.

Illustissimis fratribus vniuersis episcopis per Viennensem prouinciam constitutis Leo. Diuinæ cultum religionis, quem in omnes gentes, omnesq; nationes, dei voluit gratia coruscare, ita dominus noster Iesus Christus humani generis saluator instituit, vt veritas, quæ antea legis & prophetarum præconio continebatur, per apostolicam tubam in salutem vniuersitatis exiret, sicut scriptum est: In omnem terram exiit sonus eorum, & in fines

Dist. 19. Ita dominus noster Iesus

Psal. 19 fines

Math. 16. c
 fines orbis terrarum verba eorum. Sed huius muneris sacramentum, ita dominus ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro, apostolorum omnium summo principaliter collocaret, ut ab ipso, quasi quodam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet, ut exortem se mysterium intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. Hunc enim in consortium indiuiduae unitatis assumptum, id quod ipse erat, voluit nominari, dicendo: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, ut aeterni aedificatio templi, mirabili munere gratiae dei in Petri soliditate consisteret, hac ecclesiam sua firmitate corroborans, ut illam, nec humana temeritas posset appetere, nec portae contra illam inferi praualerent. Verum hanc Petre istius sacratissimam firmitatem, deo (ut diximus) aedificante constructam, nimis impia vult praesumptione violare, quisquis eius potestatem tentat infringere, fauendo cupiditatibus suis, & id, quod accepit à veteribus, non sequendo, cum nulli se subditum legi, nullis institutionis dominicae credit regulis contineri, à vestro, nostroque per nouae usurpationis ambitum more desciscens, praesumendo illicita, & quae custodire debuit, negligendo. Verum haec nos, deo (ut credimus) aspirante, seruata circa vos nostrae charitatis gratia, quam sanctitati vestrae apostolica semper sedes (ut meministis) impendit, nitimur consilio maturiore corrigere, & vestrarum ecclesiarum statum, communicato vobiscum labore, componere, non noua instituentis, sed vetera renouantes, ut in status consuetudine, quae nobis à nostris patribus est tradita, perduremus & deo nostro per boni operis ministerium, remotis perturbationum scandalis, placeamus. Nobiscum itaque vestra fraternitas recognoscat, apostolicam sedem, pro sui reuerentia, à vestra etiam provinciae sacerdotibus innumeris relationibus esse consultam, & pro diuersarum (quae admodum vetus consuetudo poscebat) appellatione causarum, aut retracta, aut confirmata, fuisse iudicia, adeo ut seruata unitate spiritus in vinculo pacis, commecantibus hinc inde literis, quod sancte agebatur, perpetuae proficeret charitati. Quam sollicitudo nostra non sua quaerens, sed quae sunt Christi dignitatem diuinitus datam, nec ecclesiae, nec ecclesiarum sacerdotibus arrogabat. Sed hunc tramitem semper inter maiores nostros, & bene tentum, & salubriter constitutum, Hilarius ecclesiarum statum, & concordiam sacerdotum nouis praesumptionibus turbaturus excessit, iterum suam vos cupiens subdere potestati, ut se beato Apostolo Petro non patiatum esse subiectum, ordinationes sibi omnium per Gallias ecclesiarum vendicans, & debitam metropolitanis sacerdotibus in suum ius transferens dignitatem, ipsius quoque beatissimi Petri reuerentiam, verbis arrogantioribus minuendo, cui cum praeter ceteris soluendi & ligandi tradita sit potestas, ascendarum tamen ouium cura specialius mandata est. Cui quisquis principatum aestimat denegandum, illius quidem nullo modo potest minuire dignitatem, sed inflatus spiritu superbiae suae semetipsum in inferna demergit. Quae igitur apud nos in causa Celidonij episcopi gesta confecta sunt, & quae Hilarius dixerit, dum cum eodem, praesente supra dicto episcopo, audiretur, inditus chartis rerum ordo demonstrat. Vbi postquam Hilarius rationabile, quod in sanctorum concilio sacerdotum posset respondere, non habuit, ad ea se occulta cordis ipsius transfulerunt, quae nullus laicorum dicere, nullus sacerdotum posset audire. Doluimus (fateor) fratres, & hunc eius mentis tumorem medelis patientiae nostrae curare tentauimus. Nolebamus etenim ea illi exacerbare vulnera, quae suae animae, insolentibus subinde sermonibus, infligebat, & quem susceperamus ut fratrem, delinire magis ipsum (quanuis ipse se suis responsionibus implicaret) quam contristare interlocutionibus, nitebamur. Absolutus est Celidonius episcopus, quoniam se iniuste sacerdotio fuisse deiectum, manifesta testium responsione ipso etiam praesente, monstrauerat, ita ut, quod Hilarius nobiscum residens posset opponere, non haberet. Remotum est ergo iudicium, quod prolatum in hac sententia legebatur, quod tanquam viduae maritus sacerdotium tenere non posset. Quod nos quidem, seruantes legalia constituta, sollicitius volumus custodiri, non solum circa sacerdotes, sed circa clericos quoque minoris officij, ne ad sacram militiam hi permittantur accedere, quibus sit tale coniugium, ut contra apostolicam disciplinam non vnius tantum uxoris viri fuisse monstrantur. Sed sicut eos, quod factum suum non potest excusare, aut non amittendos, aut si fuerint, decernimus remouendos, ita quibus hoc falsum obicitur, ab ea, necesse est, examinatione purgemus, & suum officium perdere non sinamus. Mansisset namque in illum prolata sententia, si obiectorum veritas extitisset. Redditus itaque est ecclesiae suae, & huic, quam amittere non debuit, dignitati coepiscopus noster Celidonius, sicut gestorum series, & post decursam cognitionem sententia, quae à nobis est prolata, testatur. Huic negotio sic finito fratris & coepiscopi

Ibidem. |
 Ioan. 21. c

A coepiscopi nostri Proiecti, querela successit. Cuius ad nos literae lachrymae, & dolendae de superordinato sibi episcopo sunt directae. Epistola quoque ingesta est ciuium, ipsius & numerosa subscriptione singulorum firmata, inuidiosissimis contra Hilarium plena querimoniis, quod Proiecto episcopo suo aegrotare liberum non fuisset, eiusque sacerdotium in alium praeter suam notitiam esse translatum, & tanquam in vacuum possessione ab Hilario peruersore heredem viuētis inductum. Quid hic fraternitas vestra sentiat, cuperemus audire, quanquam de vestris animis nostra non debeat sententia dubitare, cum fratrem in lectulo constitutum, non tam infirmitate corporis aggravari, quam alio videatis dolore torqueri. Quae spes illi de vita relinquitur, cui de sacerdotio suo, dum illi alter substituitur, irrogatur desperatio? Apparet ergo, quam mitis sit corde Hilarius, qui obesse praesumptioni suae fraternae mortis credidit tarditatem. Quantum enim in se fuit, illi subtraxit lucem, abstulit vitam, qui hunc dolorem, in locum eius alterum subrogando, ne ad salutem illi recursus esset, iniicit. Esto ut breuis fratri euenerit humanae conditionis consueta migratio, quid sibi Hilarius quaerit in aliena provincia, & id quod nulla decessorum ipsius, aut Patroclus habuerit, cur usurpat, cum & ipsum, quod Patroclo à sede apostolica temporaliter videbatur esse concessum, postmodum sit sententia meliore sublato? Expectarent certe vota ciuium, testimonia populorum, quereretur honoratorum arbitrium, electio clericorum, quae in sacerdotum solent ordinationibus ab his, qui norunt patrum regulas, custodiri, ut apostolicae autoritatis norma in omnibus seruaretur, qua praecipitur, ut sacerdos ecclesiae praefuturus, non solum attestacione fidelium, sed etiam eorum, qui foris sunt, testimonio muniat, neque illius scandali relinquitur occasio, cum per pacem, & deo placitam concordiam consensu omnium studij, qui doctor pacis futurus est, ordinatur. Sed insperatus ne scientibus superuenit, & improuisus abscessit cursu (ut didicimus) celeri, itinera multa conficiens, & per longinquas provincias tanta immaturitate discurrens, ut videatur gloriam de securili velocitate potius, quam de sacerdotali moderatione captasse. Haec enim directarum ad nos ciuium verba sunt literarum. Ante abscessit, quam eum venisse, nossemus. Non est hoc redire, sed fugere, nec salubritatem impedere diligentiae pastoralis, sed vim inferre latronis, & furis, dicente domino: Qui non intrat per ianuam in cortem ouium, sed ascendit aliunde, Ioan. 10. 4
 hic fur & latro est. Non ergo Hilarius tam studuit episcopum consecrare, quam eum potius, qui aegrotabat, occidere, & ipsum quem superposuit, male ordinando decipere. Nos tamen, quod vobis credimus, deo iudice placiturum, in comune cunctis fratribus consulentes, & male ordinatum submoueri, & episcopum, & Proiectum in suo sacerdotio permanere debere, decreuimus, id statuentes, ut si quisquam fratrum nostrorum in quacunque provincia decesserit, is sibi ordinationem vedicet sacerdotis, quae illius provinciae metropolitanum esse constiterit, quia (ut videmus) causae tranfactae sunt, in quibus etiam multa sunt, quae praeter rationem ecclesiasticam videantur esse commissa, & iusti iudicij debeant expectare censuram. Sed nos diutius hic non possumus immorari, cum ad alia, quae nobis cum vestra sanctitate conferenda sunt, prouocemur. Militaris manus (ut didicimus) per provincias sequitur sacerdotem, & armatis praesumptione suffultum ad inuadendas, per tumultum famulatus ecclesias, quae proprios amiserint. Traduntur ordinandi ad hoc officium, his, quibus praeficiendi sunt, ciuitatibus ignoti. Ut enim notus, qui fuerit probatus, per pacem petitur, ita per vim, necesse est, qui ignotus adducitur, imponatur. Obtestor & obsecro, & sub dei vos inuocatione conuenio, *prohibete, fratres, talia, & omnem dissensionis materiam de vestris provinciis *remouete. Certe nos ante deum absoluimus, qui vos ne permittatis ultra haec fieri, conuenimus, Per pacem, & quietem sacerdotes, qui praefuturi sunt, postulentur. Teneatur subscriptio clericorum, honoratorum testimonium, ordinis consensus & plebis. Qui praefuturus est omnibus, ab omnibus eligatur. Ordinationem sibi (ut ante iam diximus) singuli metropolitani suarum provinciarum, cum his qui ceteros sacerdotum antiquitate praeueniunt, restituito sibi per nos iure defendant. Alienum ius, alter sibi non audeat vendicare. Suis limitibus suis terminis, sit vnusquisque contentus. Et priuilegium sibi debitum, in alium transferre se posse, nouerit non licere. Quod si quis negliges apostolicas sanctiones, plus gratiae tribuens personali, sui honoris desertor esse voluerit, priuilegium suum in alium transferre, posse se credens, non is, cui cesserit, sed is, qui intra provinciam antiquitate episcopali ceteros praeuenit, sacerdotem ordinandi sibi vendicet potestatem, non quae passim, sed die legitimo celebretur. Nec sibi constare status sui nouerit firmitatem, qui non die sabbati uespere, quod lucefcit in primam sabbati, vel ipso dominico die fuerit ordinatus. Solum enim maiores nostri resurrectionis dominice die honore
 A dignum

*al. prohibere
 *al. remouere

dignum iudicare, vt sacerdotes, qui sumuntur, hoc die potissimum triuantur. Suis vna-
 quaque prouincia sit contenta consiliis, nec vltra Hilarius audeat conuentus indicere synoda-
 les, & sacerdotum domini iudicia, se interfereudo, turbare, qui non tantum nouerit se, ab alieno
 iure depulsum, sed etiam Viennensis prouinciae (qua male vsurpauerat) potestate priuati. Di-
 gnus est enim, fratres, antiquitatis statuta reparari, cum is, qui sibi ordinationem prouinciae
 indebita vendicabat talis in praesenti etiam probatus fuerit, vt cum ipse frequentius teme-
 rariis, & insolentibus verbis sententiam damnationis expeteret, sua tantum ciuitatis illi sa-
 cerdotium, pro sedis apostolicae pietate, praecipio nostra seruauerit. Non ergo sit illi ordina-
 tio, qui meriti sui conficius, cum quaereretur ad accusandum, turpi fuga se credidit subtra-
 dum ex oris apostolicae communionis, cuius particeps esse non meruit, deo (vt credimus) hoc
 agente, qui illum, inopinantibus nobis, & ad iudicia nostra pertraxit, & inter examinationes
 habitas, ne communionis nostrae confors fieret, vt abscederet latenter, effecit. Nulli Chri-
 stianorum facile communio denegetur, nec ad indignantis fiat hoc arbitrium sacerdotis,
 quod in magni reatus ultionem inuitus, & dolens quodammodo debet inferre animus vin-
 dicantis. Cognouimus enim, pro commissis, & leuibus verbis quosdam a gratia communio-
 nis excludos, & animam, pro qua Christi sanguis effusus est, irrogatione tam saui supplicij
 fauciatam, & inermem quodammodo, exutamque omni munimine, diabolicis incursumus, vt
 facile caperetur, obiectam. Certe si quando causa talis emerferit, vt pro commissi criminis
 qualitate aliquem iuste faciat communionem priuari, is tantum poenae subdendus est, quem reus
 inuoluit, nec particeps debet esse supplicij, qui confors non docetur commissi. Sed quid
 mirum eum in laicos talem existere, qui soleat de sacerdotum damnatione gaudere. Vnde
 quia nostra longe alia videtur intentio (nam omnium ecclesiarum statum, & concordiam cu-
 stodiri cupimus sacerdotum) ad vnitatem vos vinculo charitatis hortantes, & obtestamur, &
 affectione congrua comonemus, vt ea, quae a nobis, deo inspirante, & beatissimo Petro aposto-
 lo discussis, probatisque nunc omnibus causis, decreta sunt, pro vestra pace, & dignitate seruetis
 certi, non tam nostro honori proficere, quod talia statuisse cognoscimus. No enim nobis or-
 dinationes vestrarum prouinciarum defendimus, quod potest forsitan, ad deprauandos ve-
 strae sanctitatis animos, Hilarius pro suo more mentiri, sed propter vestram sollicitudinem
 vindicamus, ne quid vltius liceat nouitati, nec praesumptori locus vltra iam pateat, priui-
 legia nostra cassandi. Nostrae enim gratulationi hoc solum crescere profitemur, si apostolicae
 sedis diligentia apud vos illibata seruetur, & per sacerdotalis disciplinae custodiam honori
 vestro perire, quod suum est, pro nouis vsurpationibus, non sinamus. Et quoniam honoranda
 est semper antiquitas, fratrem, & coepiscopum nostrum Leontium probabilem sacerdotem,
 hac (si vobis placet) dignitate volumus decorari, vt praeter eius consensum alterius prouinciae
 non indicatur a vestra sanctitate concilium, & a vobis omnibus, quemadmodum vetustas e-
 ius, & probitas exigit, honoretur, metropolitanis priuilegij sui dignitate seruata. Aequum est
 enim, nec vlli de fratribus fieri videtur iniuria, si his, qui vetustate praecedunt, pro aetate
 merito in suis prouinciis a sacerdotibus caeteris deferatur. Deus vos incolumes custodiat,
 fratres mei.

EPISTOLA OCTVAGESIMA OCTAVA EIVS-
 dem ad Rauennium Arelatensem
 archiepiscopum.

Domino fratri Rauennio, Leo. Profectionem dilectionis tuae, quae summi sacerdo-
 tij adepta est dignitatem, ita nobis placere cognosce, vt non solum tibi, de honoris
 augmento, sed etiam Arelatensi ecclesiae, cui te dominus praeposuit, gaudeamus. Ad
 omnium enim fidelium decus, atque vtilitatem redundat, cum talis habetur antistes, cuius
 plurimi & adiuentur praesidio, & incitentur exemplo. Vnde, quia non ignoras, quid de syn-
 ceritate animi tui secundum praesentem notitiam senserimus, iustissime nos agnoscitis exi-
 gere, vt quod praesumimus, hoc probemus, frater charissime. Modestiae igitur tuae non auto-
 ritas constantiam, sed mansuetudo commendat, iustitiam lenitas temperet, patientia conti-
 neat libertatem, & declinata superbia, cui proximum est vt decidat, ametur humilitas, cui
 semper debetur vt crescat, Ecclesiasticarum legum non ignara est dilectio tua, vt intra earum
 regulas,

1. Tim. 1. b

A regulas, atque mensuras omnis potestatis tuae iura contineas. Iusto tamen dicitur lex non esse
 posita, quia normam praecipionis implet iudicio voluntatis, cum verus recti amor in semet-
 ipso habeat, & apostolicas auctoritates, & canonicas sanctiones. Quarum deuotus sectator, &
 diligens executor in eorum proculdubio consortio gloriaberis, qui de creditorum sibi pro-
 fectibus talentorum audire meruerunt. Euge serue bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fi-
 delis, supra multa te constituam, intra in gaudium domini tui. Vt autem fiduciam dilectionis
 erga te nostrae habere non dubites, saepius nos de processu actuum tuorum facias certiores,
 quoniam iudicij nostri memores, cupimus semper de tuis profectibus in domino gloriari.
 Deus te incolumem custodiat, frater charissime.

Math. 25. e
 & Luc. 19. e

EPISTOLA OCTVAGESIMANONA EIVS-
 dem ad Theodorum Foroiiulien. episcopum, vt his, qui
 in exitu sunt, poenitentia, & commu-
 nio non negentur.

Aeo Theodoro episcopo Foroiiulensi salutem. Solitudinis quidem tuae is ordo
 esse debuerat, vt cum metropolitano tuo primitus de eo, quod quaerendum videba-
 tur esse, conferres, ac si id, quod ignorabat dilectio tua, etiam ipse nesciret, instrui
 vos pariter posceretis, quia in causis, quae ad generalem obseruantiam pertinent,
 omnium domini sacerdotum sine primatibus nihil oportet inquiri. Sed, vt quoquomodo in-
 struatur ambiguitas consulentis, quid de poenitentium statu ecclesiastica habeat regula non
 tacebo. Multiplex misericordia dei ita lapsibus subuenit humanis, vt non solum per baptis-
 mi gratiam, sed etiam per poenitentiae medicinam spes vitae reparatur aeternae, vt qui rege-
 nerationis donum violassent, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionem, criminum
 peruenirent, sic diuinae bonitatis praesidiis ordinatis, vt indulgentia dei, nisi supplicationibus
 sacerdotum nequeat obtineri. Mediator enim dei, & hominum homo Christus Iesus, hanc
 praepositis ecclesiae tradidit potestatem, vt & consentientibus satisfactionem poenitentiae da-
 rent, & eadem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per ianuam
 reconciliationis admitterent. Cui vtique operi incessabiliter ipse saluator interuenit, nec vn-
 quam ab his abest, quae ministris suis exequenda commisit, dicens: Ecce ego vobiscum sum
 omnibus diebus vsque ad consummationem saeculi, vt si quid per seruitutem nostram bono
 ordine, & grato impletur effectu, non ambigamus per spiritum sanctum nobis fuisse dona-
 tum. Si autem aliquis eorum, pro quibus domino supplicamus, quocumque intercepto obstaculo,
 a munere indulgentiae praesentis exciderit, & priusquam ad constituta remedia perueniat, te-
 poralem vitam humana conditione finierit, quod manens in corpore, non receperit, consequi,
 exutus carne, non poterit. Nec necesse est nobis, eorum, qui sic obierint, merita, actusque discute-
 re, cum dominus deus noster, cuius iudicia nequeunt comprehendi, quod sacerdotale mini-
 sterium implere non potuit, suae iustitiae reseruauerit, ita potestatem suam timeri volens, vt hic
 terror omnibus profit, & quod quibusdam tepidis, aut negligentibus accidit, nemo non metuat.
 Multum enim vtile, ac necessarium est, vt peccatorum reatus ante vltimum die sacerdotali sup-
 plicatione soluantur. His autem, qui in tempore necessitatis, & in periculi urgentis instantia, pra-
 sidium poenitentiae, & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec
 reconciliatio deneganda, quia misericordiae dei, nec mensuras possumus ponere, nec tempora
 definire, apud quem nullas patitur venire moras conuersio, dicente spiritu dei per prophe-
 tam: Cum conuersus ingemueris, tunc saluaberis. Et alibi: Dic tu iniquitates tuas, vt iustifice-
 ris. Et iterum: Quia apud dominum misericordia est, & copiosa apud eum redemptio. In dispē-
 sandis itaque dei donis non debemus esse difficiles, nec accusantium se lachrymas, gemitusque
 negligere, cum ipsam poenitentiam ex dei credamus inspiratione conceptam, dicente Aposto-
 lo: Ne forte det illis deus poenitentiam, vt respiciant a diaboli laqueis, a quo capti tenentur
 ad ipsius voluntatem: Vnde oportet, vnumquemque Christianum conscientiae suae habere iudi-
 cium, ne conuerti ad deum de die in diem differat, nec satisfactionis sibi tempus in fine vi-
 tae suae constituat, quem periculose ignorantia humana concludit, vt ad paucarum horarum
 spacium se reseruet incertum, & cum possit pleniore satisfactione indulgentiam promereri,
 illius temporis angustias eligit, quo vix inueniat spacium vel confessio poenitentis, vel re-

De poen. di. 1.
 Multiplex.

*al. dominus

*al. quibus de
 cit in euan-
 gelio.
 Math. 28. d
 De poen. di. 1.
 Multiplex.
 *al. excelsi-
 ferit.

De poen. di. 1.
 Multiplex.
 Et. 2. 6. 9. 6
 His qui tpe.
 Ezech. 33. d
 Eliaz. 43. d
 *al. tu prior
 Psal. 129

*al. poenitē
 diaffectionē
 2. Tim. 2. d

A ij con-

*al. Ita er-
go necessi-
tati talium.
De poe. di. i
Multiplex.
*al. eam
*al. indicia.
26. q. 6. His
qui tepore
nec

conciatio sacerdotis. Verum (vt dixi) etiam talium necessitati ita auxiliandum est, vt nec G
aetio illis poenitentiae, nec comunione gratia denegetur, si ea, etiam amisso eis vocis officio,
per iudicium integri sensus quaerere comprobentur. Quod si aliqua aegritudine ita fuerint
aggrauati, vt quod paulo ante poscebant, sub praesentia sacerdotis significare non valeant, te-
stimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebunt, vt simul & poenitentiae, & reconci-
liationis beneficiu consequantur, seruata tamen regula canonu pater norum circa eorum per-
sonas, qui in deum, a fide dilcedendo, peccarunt. Haec autem, frater, quae ad interrogationem di-
lectionis tuae ideo respondi, ne aliquid contrarium sub ignorantiae excusatione gereretur, in
metropolitani tui notitiam facies peruenire, vt si qui forte sunt fratrum, qui de his antea pu-
tauerant ambigendum, per ipsum de omnibus, quae ad te scripta sunt, instruantur. H

EPISTOLA NONAGESIMA EIVSDEM
ad Rusticum Narbonensem episcopum.

TITVLI CAPITVLORVM SE-
quentis epistole.

Quod non habeantur episcopi, quos nec clerus elegit, nec populus exquisiuit, nec prouinciales episcopi conse- crarunt. Si qui tamen clerici ab his pseudoepiscopis ordinantur, rata potest talis ordinatio existere.	I
Quod presbyteri, aut diaconi, si in aliquo crimine detecti fuerint, non possint per manus impositionem poeniten- tie remedium consequi.	II
Quod diaconi sicut episcopus, & presbyter, cessare debeant ab opere coniugali, non tamen repudiare coniugium.	III
Quod aliud sit uxor, aliud concubina. Nec erret, quisquis filiam suam in matrimonium tradiderit ei, qui ha- buit concubinam.	IIII
Quod non sit coniugij duplicatio, quando ancilla relicta, uxor assumitur.	V
De his, qui communionem priuantur, & ita moriuntur.	VI K
De his, qui poenitentiam agere differunt.	VII
Quod oporteat, eum, qui pro illicitis ueniam poscit, etiam a licitis abstinere.	VIII
Quod poenitenti nulla negotiationis lucra exercere conueniat.	IX
Quod ad militiam secularem post poenitentiam redire non debeant.	X
Quod adolescens, si urgente quocunque periculo, poenitentiam gessit, & non se continet, uxoris potest reme- dio sustineri.	XI
Quod si quis propositum monachi deseruerit, publice sit poenitentiae satisfactione purgandus.	XII
Quod puella, quae non coacta, sed uoluntate propria, uirginitatis propositum susceperunt, peccant, si nups- erint, licet nondum fuerint consecratae.	XIII L
De his, quae iam consecratae sunt, si nupsent.	XIIII
De his, de quibus dubium est, utrum baptismum perceperint, necesse est, ut renascantur.	XV
Quod eos, qui se baptizatos agnoscunt, sed in qua fidei professione nesciunt, per manus impositionem susci- pantur.	XVI
De his, qui conuiuio gentium, & escis immolatiis usi sunt.	XVII

*al. Subdi-
tis respōso-
nibus, & ad
eiusdē cōsul-
ta referiptis
epistolas.
*al. cōcepta

Eo episcopus, Rustico Narbonensi episcopo. Epistolas fraternitatis tuae, quas Her-
mes archidiaconus tuus detulit, libenter accepi, diuersarum quidem causarum con-
nexionem multiplices, sed non ita patientiae legentis onerosas, ut aliquid earum inter co-
currentes undique sollicitudines fuerit praetermissum. Unde totius sermonis tui alle-
gatione comperta, & gestis, quae in episcoporum, honoratorumque examine confecta sunt, recen-
sitis, Sauniano, & Leoni presbyteris actionis suae intelleximus fiduciam defuisse, nec eis iustam
superesse querimoniam, qui se ab inchoatis disceptationibus sponte subdixerint. Circa quos
quam formam, quam uel mensuram debeas tenere iustitiae, tuo relinquo moderamini, suadens ta-
men charitatis hortatu, ut sanandis aegris spiritualē adhibere debeas medicinam, & dicite scri-
ptura, noli esse nimium iustus, mitius agas cum eis, qui impudicitiae zelo uidentur modum excessisse
uindictae, ne diabolus, qui decepit adulteros, de adulterij exultet uictoribus. Miror autem, dile-
ctionem tuam in tantum, scandalorum quacunque occasione nascentium aduersitate turbari, ut vaca-
tionem

Eccle. 7. c.

Ationem ab episcopatus laboribus optare te dicas, & male in silentio, atque otio uitam degere, quam
in his, quae tibi commissa sunt, permanere. Dicente uero domino, Beatus, qui perseuerauerit
usque in finem, unde beata erit perseuerantia, nisi de uirtute patientiae. Nam, secundum apostoli-
cam praedicationem, omnis, qui uoluerit pie uiuere in Christo Iesu, persecutionem patietur. Quae
non in eo tantum computanda est, quod contra Christianam pietatem aut ferro, aut ignibus agitur,
aut quibuscumque suppliciis, cum persecutionum seueritatem suppleant, & dissimilitudines morum,
& contumaciae inobedientium, & malignarum telum linguarum, quibus conflictationibus, cum om-
nia semper ecclesiae membra pulsantur, & nulla piorum portio hic a tentatione sit libera, ita ut
periculis nec otia careant, nec labores, quis inter fluctus maris nauem diriget, si gubernator
abscedat: Quis ab insidiis luporum oues custodiet, si pastoris cura non uigilet: Quis denique latro-
nibus obstitet, & furibus, si speculatorem in prospectu explorationis locatum, ab intentione so-
licitudinis amor quietis abducatur: Permanendum ergo in opere est credito, & in labore susce-
pto. Constantiter tenenda est iustitia, & benigne praestanda clementia. Odio habeantur pecca-
ta, non homines. Nunc corripiantur timidi, nunc tolerantur infirmi, & quod in peccatis seue-
rius castigari necesse est, non seueritatis plectatur animo, sed medetis. At si uehementior tribu-
latio incubuerit, non ita expauescamus, quasi illi aduersitati propriis sit uiribus resistendum, cum
& consilium nostrum, & fortitudo nostra sit Christus, ut sine quo nihil possumus, per ipsum con-
firmati possimus, qui confirmans praedicatores euangelij, & sacramentorum ministros. Ecce ego, inquit
uobiscum sum, usque ad consummationem saeculi. Et iterum: Haec, inquit, loquutus sum uobis, ut in
me pacem habeatis, in mundo autem tribulationem habebitis. Sed bono animo estote, quia ego
uici mundum. Quae sollicitationes, quia sine dubitatione manifestae sunt, nullis debemus sca-
dalis infirmari, ne electioni dei uideamur ingrati, cuius tam potentia sunt adiutoria, quam ue-
ra promissa. De consultationibus autem dilectionis tuae, quas separatim conscriptas, archidia-
conus tuus detulit, quid sentiendum sit, inter praesentes opportunius quaeretur, si nobis tui
conspectus copia prouenerit. Nam cum quaedam interrogationes modum uideantur excede-
re, intelligo eas colloquiis aptiores esse, quam scriptis. Quia sicut quaedam sunt, quae nulla pos-
sunt ratione conuelli, ita multa sunt, quae aut pro consideratione statum, aut pro necessitudi-
ne rerum oporteat temperari, illa semper conditione seruata, ut in his, quae uel dubia fuerint,
aut obscura, id nouerimus sequendum, quod nec praecipis euangelicis contrarium, nec de-
cretis sanctorum patrum inueniatur aduersum.

Matt. 10. c.
& 24. a
1. Tim. 3. e

Ioan. 10. b

Distin. 88
Oodio habe-
antur peccata.

Ioan. 15. d
Mat. 23. d
Ioan. 16. g

*al. Inter-
rogationis
Di. 14. c. 51.
cur quaedam

INCIPIUNT AD INQUISITIONEM
eiusdem episcopi subiecta responsa.

E Quod non habeantur episcopi, quos nec clerus elegit, nec populus exquisiuit,
nec prouinciales episcopi consecrarunt, &c.

CAPITVLVM PRIMVM.

Nulla ratio fuit, ut inter episcopos habeantur, qui nec a clericis sunt electi, nec a ple-
bibus expetiti, nec a prouincialibus episcopis cum metropolitani iudicio consecra-
ti. Unde cum saepe quaestio de male accepto honore nascatur, quis ambigat, nequa-
quam istis esse tribuendum, quod non docetur fuisse collatum? Si qui autem clerici, ab istis
pseudoepiscopis, in eis ecclesiis ordinati sunt, quae ad proprios episcopos pertinebant, & or-
dinatio eorum cum consensu, & iudicio praesidentium facta est, potest rata haberi, ita ut in
ipsis ecclesiis perseuerent. Aliter autem uana est habenda ordinatio, quae nec loco fundata est,
nec autoritate munita.

Di. 62. Nul-
la ratio.

1. q. 1. Si qui
a pseudoepi-
scopis.

Di. 50. Alie-
na est a co.

1. Reg. 2. e
al. cōcessio,
uel successio
Di. 31. Lex
cōtinentiae.
Et i de. Iuo-
nis lib. 3.

2. Alienum est a consuetudine ecclesiastica, ut qui in presbyterali honore, aut in diaconij gra-
du fuerint consecrati, pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant poe-
nitendi, quod sine dubio ex apostolica traditione descendit, secundum quod scriptum est: Sacerdos
si peccauerit, quis orabit pro eo. Unde huiusmodi lapsus, ad promerendam misericordiam dei, pri-
uata est expetenda secessio, ubi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa.

3. Lex continentiae eadem est ministris altaris, quae episcopis, atque presbyteris. Qui, cum
essent laici, siue lectores, licite & uxores ducere, & filios procreare potuerunt. Sed cum ad praedictos
A iij perue-

peruenerint gradus, cepit eis non licere, quod licuit. Vnde, vt de carnali fiat spirituale coniugium, oportet, eos nec dimittere uxores, & quasi non habeant, sic habere, quod & salua sit charitas coniugiorum, & cessent opera nuptiarum.

*al. conu-
bitorum.
32. q. 2. Non
ois mulier.
Gene. 2. d.
& 21. b
Gala. 4. d.
Gene. 21. b
27. q. 2. Cū
societas.
Et in de.
Ino. lib. 6.
Eph. 5. g

4 Non omnis mulier, iuncta viro, vxor est viri, quia nec omnis filius hæres est patris. Nuptiarum autem fœdera inter ingenuos sunt legitima, & inter æquales & multo prius, (hoc ipsum domino constituyente) quàm initium Romani iuris existeret. Itaque aliud est vxor, aliud concubina, sicut aliud ancilla, aliud libera. Propter quod etiam Apostolus ad manifestandam harum personarum discretionem, testimonium ponit ex Genesi, vbi dicitur Abraham: Ecce ancillam, & filium eius. Non enim hæres erit filius ancillæ cum filio meo Isaac. Vnde cum societas nuptiarum ita ab initio constituta sit, vt præter sexuum cōiunctionem, haberet in se Christi, & ecclesiæ sacramentū, dubium non est, eam mulierem non pertinere ad matrimonium; in qua non docetur nuptiale fuisse mysteriū. Igitur cuiuslibet loci clericus, si filiam suā viro habenti concubinā in matrimonium dederit, non ita accipiendum est, quasi coniugato eam dederit, nisi forte illa mulier & ingenua facta, & dotata legitime, & publicis nuptiis honestata videatur. Paterno arbitrio viris iunctæ carent culpa, si mulieres, quæ à viris habebantur, in matrimonio non fuerunt, quia aliud est nupta, aliud concubina.

32. q. 2. An-
cillam à
thoro.

De pœ. di. 7
Nemo desp.

34. q. 2. De
cōmuniōne
*al. nō vīq.

5 Ancillam à thoro abicere, & vxorem certe ingenuitatis accipere, non duplicatio coniugij, sed profectus est honestatis. Culpanda est sane talium negligentia, sed nō penitus desperanda, vt crebris cohortationibus incitati, quod necessariæ expetierunt, fideliter & exequantur. Nemo enim desperandus est, dum in hoc corpore cōstitutur, quia nōnunquam, quod dif-

De pœ. di. 1
Pœnitia quæ.

De pœ. di. 1
Aliud quidē
& 11. q. 1.
Aliud.
1. Cor. 6. c

6 Horum causa dei iudicio referenda est, in cuius manu fuit, vt talium obitus vsque ad communionis remedium differretur. Nos autem, quibus viuentibus non communicauimus, mortuis communicare non possumus.

De pœ. di. 5
Qualitas lu.

7 Dissimulatio hæc potest nō de contemptu esse remedij, sed de metu grauius delinquēdi, vnde pœnitentia, quæ dilata est, cum studiosus petita fuerit, non negetur, vt quoquomodo ad indulgentiæ medicinam animā vulnerata perueniat.

De pœ. di. 5
Cōtrarium.
2. Tim. 2. a.

8 Aliud quidem est, debita iusta reposcere, aliud propria perfectionis amore contemnere. Sed illicitorū veniam postulantem, oportet, multis etiam à licitis abstinere, dicente Apostolo: Omnia mihi licent, sed nō omnia expediunt. Vnde, si quis pœnitentia habeat causam, quam negligere forte non debeat, melius expetit ecclesiasticum, quàm forense iudicium.

20. q. 3. Pro-
positum
Deute. 23. d
Psal. 49. 11.
& Eccli. 5. a
10. 2. d.
al. melioris
20. q. 1. Puell.
*al. etiam si
nō dū eis gra-
tia cōsecra-
tionis.
vbi sup. 20.
q. 1. Puellæ
quæ nō
*al. eos
De cō. di. 4.
Si nulla ex:
Et in de
Ino. lib. 1

9 Qualitas lucri negotiatem aut exusat, aut arguit, quia est & honestus quæstus, & turpis. Verūtamen pœnitenti vtilius est etia dispēdia pati, quam periculis negotiationis obstringi, quia difficile est, inter ementis, videntisq; cōmercium non interuenire peccatum.

10 Contrarium est omnino ecclesiasticis regulis, post pœnitentiæ actionem redire ad militiam secularem, cū Apostolus dicat: Nemo militans deo, implicat se negotiis secularib⁹. Vnde nō est liber à laqueis diaboli, qui se militiæ mundanæ voluerit implicare.

11 In adolescentia constitutus, si, vrgente aut metu mortis, aut captiuitatis periculo, pœnitentiam gessit, & postea, timens lapsum in cōtinentiā, iuuenilis, copulam vxoris elegit, ne crimen fornicationis incurreret, rem videtur fecisse venialem, si præter coniugem nullā omnino cognouerit. In quo tamen non regulam constituimus, sed quid sit tolerabilius æstimamus. Nam secundum veram cognitionem, nihil magis ei congruit, qui pœnitentiam gessit, quam castitas perseverans, & mentis & corporis.

12 Propositum monachi proprio arbitrio, aut voluntate susceptum, deserere non potest absq; peccato. Quod enim quis vouit deo, debet & reddere. Vnde, qui relicta singularitatis professione, ad militiam, vel ad nuptias deuolutus est, publice pœnitentiæ satisfactione purgandus est, quia etiam innocens militia & honestum potest esse coniugium, electionem tamen meliorem deseruisse, transgressio est.

13 Puellæ, quæ nō coactæ parentum imperio, sed spontaneo iudicio virginitatis propositum, atq; habitum susceperunt, si postea nuptias eligunt, præuaricatur et si consecratio nō accessit, cuius utiq; non fraudarentur munere, si in proposito permanerent.

14 Ambigi vero non potest crimen magnum admitti, vbi & propositum deseritur, & cōsecratio violatur. Nam si humana facta nō possunt impunè calcari, quid de eis manebit, qui corruerint fœdera diuini sacramenti?

15 Si nulla existant iudicia inter propinquos, aut familiares, nulla inter clericos, aut vicinos,

A nos, quibus hi, de quibus quæritur, baptizati fuisse doceantur, agendum est, vt renascantur, ne manifeste pereant, in quibus quod non ostenditur gestum, ratio non finit, vt videatur iteratum. Qui autem possunt meminisci, q; ad ecclesiam veniebant cum parentibus suis, possunt recordari; an quod eorum parentibus dabatur, acceperint. Sed si hoc etiam ab eorum memoria alienum est, conferendum eis videtur, quod collatum esse, nescitur quia non temeritas interuenit præsumptionis, vbi est diligenti pietatis.

16 Hi autem, de quibus scripsisti, qui se baptizatos sciunt, sed cuius fidei fuerint qui eos baptizauerunt, se nescire profitentur, quolibet modo formam baptismatis acceperint, rebaptizandi non sunt, sed per manus impositionem, inuocata virtute spiritus sancti, quam ab hæreticis accipere non potuerunt, catholicis copulandi sunt.

17 Qui cōiugio solo gentilium, & efcis immolatiis vsi sunt, possunt ieiuniis & manus impositione purgari, vt deinceps ab idolothytis abstinere sacramentorum Christi possint esse participes. Si autē aut idola adorauerunt, aut homicidiis, vel fornicationibus contaminati sunt, ad communionem eos, nisi per pœnitentiam publicam, non oportet admitti.

De cō. dist.
4. Hi de qui
bus. & i dec.
Ino. lib. 1

EPISTOLA XCI. EIVSDEM AD TVR-
bium Asturicensem episcopum.

Capitulum epistolæ decretalis sequentis tituli.

Contra Priscillianistas, qui sanctam trinitatem, non personis, sed tantum nominibus distinguunt.	I
Aduersus id, quod dei filium posteriorem credunt, quàm patrem.	II
Aduersus id, quod dicunt, ideo unigenitum dici Christum, quia solus de uirgine natus.	III
De natali domini, quod in eo priscillianistæ ieiunia celebrent.	III
Aduersus id, quod aiunt, animam hominis ex diuina esse substantia.	V
Contra id, quod aiunt, diabolum ex se, uel eorum chaos, esse, & propriam habere naturam.	VI
Contra illud, quod nuptias, & procreationes filiorum, astruant esse peccatum.	VII
Contra id, quod corpora humana, diaboli dicunt esse figmēta, & a demonibus, & in uero formari.	VIII
Contra id, quod filios reppromissionis ex spiritu sancto, dicunt esse conceptos.	IX
Contra id, quod animas in cœlestibus peccare dicunt, & secundum qualitatem peccati in hoc mundo accipere sortem, uel bonam, uel malam.	X
Contra id, quod fatalibus stellis dicunt animas hominum obligatas.	XI
Contra id, quod sub alijs potestatibus partes anime, sub alijs corporis membra describunt.	XII
Contra id, quod duodecim signa, quæ mathematici obseruant, per corpus omne distinguunt.	XIII & XIII
De apocryphis eorumdem Priscillianorum.	XV
De libro *Dictionij.	XVI

*al. Dictionij.

E O episcopus Turbio episcopo salutem. Quam laudabiliter pro catholice fidei veritate mouearis, & quam solícite dominico gregi deuotionem officij pastoralis impendas, tradita nobis per diaconum tuum fraternitatis tuæ scripta demonstrant, quibus notitiæ nostræ insinuare curasti, qualis in regionibus vestris de antiquis pestilentia reliquii errorum morbus exarserit. Nam & epistolæ sermo, & commonitorij series, & libelli tui textus demonstrat, Priscillianistarum foetidissimam apud vos recaluisse sentinam. Nihil est enim sordium in quorumq; sensibus impiorum, quod in hoc dogma non confluerit, quoniam, de omnium terrenarum opinionum luto, multiplicem sibi fecem commiscuerunt, vt soli totum biberent, quicquid alij ex parte gustassent. Deniq; si vniuersæ hæreses, quæ ante Priscillani tempus exortæ sunt, diligentius retractentur, nullus pene inuenietur error, de quo non traxerit impietas ista contagium, quæ non contenta eorum recipere falsitates, qui ab euangelio Christi sub Christi nomine deuauerunt, tenebris etiam paganitatis immerfi sunt, vt per magicarum artium prophana secreta, & mathematicorum vana mendacia, religionis fidem, morumq; rationem in potestate daemonum, & effectu syderum collocarent. Quod si & credi liceat, & doceri, nec virtutibus præmiū, nec vitis pœna debetur, omniaq; non solum humanarum legum, sed etiam diuinarum constitutionum decreta soluentur, quia neq; de bonis neq; de malis actibus vllum poterit esse iudicium, si in ytramq; partem fatalis necessitas mo-

*al. eloquij
*al. feculentiam

A iij tum

tum mentis impellit, & quicquid ab hominibus agitur, non est hominum, sed astrorum. Ad G hanc insaniam pertinet, & prodigiosa illa totius humani corporis per duodecim caeli signa distinctio, ut diuersis partibus diuersae praesideant potestates, & creatura, quam deus ad imaginem suam fecit, in tanta sit obligatione syderum, in quanta est connexione membrorum. Merito patres nostri, sub quorum temporibus haeresis haec nephanda prorupit, per totum mundum instantes egerunt, ut impius furor ab vniuersa ecclesia pelleretur, quando etiam principes mundi ita hanc sacrilegam amentiam detestati sunt, ut autorem eius, ac per eosque discipulos legum publicarum esse prosternerent. Videbant enim, omnem curam honestatis auferri, omnem coniugiorum copulam solui, simulque diuinum ius, humanumque subuertisse huiusmodi hominibus vsquam viuere cum tali professione licuisset. Et profuit diuista distinctio ecclesiasticae lenitatis, quae etsi sacerdotali contenta iudicio, cruentas refugit vltiones, seueris tamen Christianorum principum constitutionibus adiuuatur, dum ad spirituale nonnunquam recurrunt remedium, qui timent corporale supplicium. Ex quo autem multas provincias hostilis occupauit irruptio, & executionem legum tempestates interdixere bellorum, ex quo inter sacerdotes dei difficiles commeatu, & rati ceperunt esse conuentus, inuenit ob publicam perturbationem secreta perfidia libertatem, & ad multarum mentium subuersionem his malis est incitata, quibus debuit esse correcta. Quae vero illis aut quanta pars plebium a contagione pestis huius aliena est, ubi (sicut charitas tua indicat) laetali morbo etiam quorundam sacerdotum corda corrupta sunt, & per quos opprimenda falsitas, & defendenda veritas credebatur, per ipsos doctrinae Priscilliani euangelium subditur Christi, ut ad prophanos sensus pietate sanctorum voluminum deprauata, sub nominibus prophetarum, & apostolorum non hoc predicetur, quod spiritus sanctus docuit, sed quod diaboli minister inseruit. Quia ergo dilectio tua, fidei, quantum potuit, diligentia damnatas olim opiniones decem & sex capitulis comprehendit, nos quoque strictim omnia retractemus, ne aliquid harum blasphemiarum aut tolerabile videatur, aut dubium.

*al. intercol
sere

CAPITVLVM I.

K

PRIMO itaque capitulo demonstratur, quam impie sentiant de trinitate diuina, qui & patris, & filij, & spiritus sancti, vnam, atque eandem asserunt esse personam, tanquam idem deus nunc pater, nunc filius, nunc spiritus sanctus nominetur, nec alius sit, qui genuit, alius, qui genitus est, alius, qui de vtroque processit, sed singularis vnitas in tribus quidem vocabulis, & non in tribus sit accipienda personis. Quod blasphemiae genus de Sabellij opinione sumperunt, cuius discipuli etiam Patripassiani merito nuncupantur, quia si ipse est filius, qui & pater, crux filij patris est passio, & quicquid, in forma serui filius, patri obediendo, sustinuit, totum in se pater ipse suscepit. Quod catholicae fidei sine ambiguitate contrarium est, quae trinitatem vnitatis sic homouisionem constituit, ut patrem, & filium, & spiritum sanctum sine confusione indiuisos, sine tempore sempiternos, sine differentia credat aequales, quam vnitatem in trinitate non ex eadem persona, sed eadem implet essentia.

2 In secundo capitulo ostenditur ineptum, vanumque commentum, de processionebus quarundam virtutum ex deo, quas habere ceperit, & quas essentia sua ipse processerit, in quo Arrianorum quoque suffragantur errori, dicentium, quod pater filio prior sit, quia fuerit aliquando sine filio, & tunc pater esse ceperit, quando filium genuerit. Sed sicut illos catholica ecclesia detestatur, ita & istos qui putant, vnquam deo id, quod eiusdem est essentiae, defuisse. Quem sicut mutabilem, ita & proficientem, dicere nefas est. Quae enim mutatur, quod minuitur, tam mutatur etiam, quod augetur.

3 Tertij vero capituli sermo designat, quod iidem impij asserant, ideo vnigenitum dici filium dei, quia solus sit natus ex virgine. Quod utique non auderent dicere, nisi Pauli Samosatemi, & Fotini virus haussissent, qui dixere, dominum nostrum Iesum Christum, antequam nasceretur ex virgine Maria, non fuisse. Si autem isti aliud de suo sensu intelligi volunt, ne principium de matre dent Christo, asserant, necesse est, non vnum esse filium dei, sed alios quoque ex summo patre progenitos, quorum hic vnus sit natus ex femina, & hic ob hoc appelletur vnigenitus, quia hanc nascendi conditionem alius filiorum dei nemo susceperit. Quaque verum Igitur se contulerint, in magna tendunt impietatis abruptum, si Christum dominum, vel ex matre volunt habere principium, vel patris dei vnigenitum dissententur, cum & de matre

*al. neque

A de matris natus sit, qui erat deus verbum, & de patre nemo sit genitus praeter verbum.

4 Quarto autem capitulo continetur, quod natalem Christi, quem secundum susceptionem veri hominis catholica ecclesia veneratur, quia verbum caro factum est, & habitauit in nobis, non vere isti honorent, sed honorare se simulent, ieiunantes eodem die sicut & die dominico, qui est dies resurrectionis Christi. Quod utique ideo faciunt, quia Christum dominum in vera hominis natura natum esse non credunt, sed per quandam illusionem ostentatam videri volunt, quasi vera non fuerit, sequentes dogma Cerdonis, atque Marcionis, & cognatis suis Manichaeis per omnia concordantes. Qui sicut in nostro examine detecti, atque conuicti sunt dominicum diem, quem nobis saluatoris nostri resurrectio consecrauit, exigunt in more B ieiunij, soli (ut proditum est) reuerentiam hanc continentiam deuouentes, ut per omnia sint a nostrae fidei vnitate discordes, & dies, qui a nobis in laetitia habetur, ab illis in afflictione ducatur. Vnde dignum est, ut inimici crucis Christi, & resurrectionis, talem accipiant sententiam, qualem elegerunt doctrinam.

Ioan. 1. f

*al. quia
*al. confo-
nantes

5 Quinto autem capitulo refertur, quod animam hominis diuinam asserant esse substantiam, nec a natura creatoris sui, conditionis nostrae distare naturam. Quam impietatem ex philosophorum quorundam, & Manichaeorum opinione manantem, catholica fides damnat, sciens nullam tam sublimem, tamque praecipuam esse facturam, cui deus ipse natura sit. Quod enim de seipso est, id est, quod ipse. Nec id aliud est, quam filius, & spiritus sanctus. Praeter hanc autem summam trinitatis vnam consubstantialiam, & sempiternam, atque incommutabilem deitatem, nihil omnium creaturarum est, quod non in exordio sui ex nihilo creatum sit. Non autem, quicquid inter creaturas eminet, deus est, nec si quid magnum est, atque mirabile, hoc est, quod ille, qui facit mirabilia magna solus. Nemo hominum veritas, nemo sapientia, nemo iustitia est, sed multi participes sunt veritatis, & sapientiae, atque iustitiae. Solus autem deus nullius participationis dignus est. De quo quicquid digne utcumque sentitur, non qualitas est, sed essentia. Incommutabili enim nihil accedit, nihil deperit, quia esse illi, quod est sempiternum, semper est proprium. Vnde in se manens innouat omnia, & nihil accipit, quod ipse non dedit. Nihil igitur superbi, nimiumque sunt caeci, qui cum dicant humanam animam diuinae esse substantiae, non intelligunt, nihil se aliud dicere, quam deum esse mutabilem & ipsum perpetui, quicquid potest naturae eius inferri.

*al. hoc

Psal. 71. 39.

6 Sexta annotatio indicat eos dicere, quod diabolus nunquam fuerit bonus, nec naturam eius officium dei sit, sed eum ex Chao, & tenebris emeruisse, quia scilicet, nullum sui habeat autorem, sed omnis mali ipse sit principium, atque substantia, cum fides vera, quae est catholica, omnium creaturarum siue spiritualium, siue corporalium bonam confiteatur substantiam & mali nullam esse naturam, quia deus, qui vniuersitatis est conditor, nihil non bonum fecit. Vnde & diabolus bonus esset, si in eo, quod factus est, permaneret. Sed quia naturali excellentia male vsus est, & in veritate non stetit, non in contrariam transit substantiam, sed a summo bono, cui debuit adherere, desciuit, sicut ipsi qui talia asserunt, a veris in falsa prouunt, & naturam in eo arguunt, in quo sponte delinquant, ac pro sua voluntaria perueritate damnantur. Quod utique in ipsis malum erit, & ipsum malum non erit substantia, sed poena substantiae.

*al. nostra
*al. ea

Ioan. 8. f

7 Septimo loco sequitur, quod nuptias damnant, & procreationem nascentium perhorrescunt, in quo (sicut pene in omnibus) cum Manichaeorum prophanitate concordant, ideo (sicut ipsorum mores probant) coniugalem copulam detestantes, quia non est illic & libertas turpitudinis, ubi nec pudor matrimonij seruatur, nec spes sobolis.

8 Octauum eorum est, plasmationem humanorum corporum diaboli dicere esse figmentum, & semina conceptionum, opere daemonum in mulierum vteris figurari. Propterea resurrectionem carnis non esse credendam, quia concreatio corporis non sit congruens animae dignitati. Quae falsitas sine dubio opus diaboli est, & talia prodigia opinionum figmentum sunt daemonum, qui non in foeminarum ventribus formant homines, sed in haereticorum cordibus tales fabricantur errores. Quod immundissimum virus, de Manichaeae impietatis specialiter fonte procedens, olim fides catholica deprehendit, atque damnauit.

9 Nona autem adnotatio manifestat, quod filios promissionis, ex mulieribus quidem natos, sed ex spiritu sancto dicant esse conceptos, ne illa soboles, quae de carnis semine nascitur, ad dei conditionem pertinere videatur. Quod catholicae fidei repugnans, atque contrarium est quae omnem hominem in corporis animaeque substantiam a conditore vniuersitatis formari, atque

*al. substantia

atq; animari intra materna viscera confitetur, manente quide illo peccati, mortalitatisq; con-
tagio, quod in prolem à primo parente transcurrit, sed regenerationis sacramento subuenien-
te, quo per spiritum sanctum promissionis filij renascuntur, non in vtero carnis, sed in virtute
baptismatis. Vnde & David, qui vti que erat promissionis filius, dicit ad deum: Manus tuæ fe-
cerunt me, & plasmaverunt me. Et ad Hieremiam dominus ait. Priusquam te formarem in
vtero, noui te, & in vulua matris tuæ sanctificauit te.

10 Decimo autem capitulo referuntur asserere, animas, quæ humanis corporibus inserun-
tur, fuisse in corpore, & in cœlesti habitatione peccasse, atq; ob hoc à sublimibus ad inferiora
delapsas, in diuersæ qualitatibus principes incidisse, & per aëreas, ac fidereas potestates alias du-
rioris, alias mitiores corporibus esse inclusas sorte diuersa, & conditione dissimili, vt quic-
quid in hac vita varie, & inæqualiter prouenit, ex præcedentibus causis videatur accidere. H
Quam impietatis fabulam ex multorum sibi erroribus texuerunt, sed omnes eos catholica fi-
des à corpore suæ vnitatis abscondit, constanter prædicans atq; veraciter, quod animæ homi-
num, priusquã suis inspirantur corporibus, non fuere, nec ab *villo incorporantur, nisi ab opifi-
ce deo, qui & ipsarum est creator & corporum. Et quia per primi hominis præuaricationem tota hu-
mani generis propago vitiosa sit, neminem posse à conditione veteris hominis liberari, nisi
per sacramentum baptismatis Christi, in quo nulla est discretio renatorum, dicente apostolo. Qui-
cunq; enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est ludæus, neq; Græcus, nõ est
feruus, neq; liber, nõ est masculus neq; femina, omnes enim vnum estis in Christo Iesu. Quid I
ergo hic agunt cursus siderum, quid figmenta fatorum, quid mundanarum rerum mobilis
status, & inquieta diuersitas? Ecce tot impares gratia dei facit æquales, qui inter quoslibet vitæ
huius labores, si fideles permanent, miseri esse non possunt, apostolicum illud in omni tenta-
tione dicentes. Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio, an angustia, an persecutio, an
fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Sicut scriptum est, quia propter te morte affici-
mur tota die, æstimati sumus, vt oues occisionis. Sed in his omnibus superamus in eo, qui nos
dilexit. Et ideo ecclesia, quæ corpus est Christi, nihil de mundi inæqualitatibus metuit, quæ ni-
hil de bonis corporalibus concupiscit. Nec timet inani strepitu fatorum grauari, quæ patien-
tia tribulationum nouit augeri.

11 Vndecima ipsorum blasphemia est, qua fatalibus stellis & animas hominum, & corpora
opinantur *astringi, per quam amentiam, necesse est, vt *homines paganorum erroribus im-
plicati, & fauentia sibi (vt putant) sidera colere, & aduersantia studeant mitigare. Verum
ista sectantibus nullus in ecclesia catholica locus est, quoniam, qui se talibus persuasionibus
dedit, à Christi corpore totus abscessit.

12 Duodecimum inter hæc illud est, quod sub aliis potestatibus partes animæ, sub aliis cor-
poris membra describunt, & qualitates interiorum præfulum in patriarcharum nominibus
statuunt, quibus è diuerso signa fiderea, quorum virtuti corpora subiiciantur, opponunt. Et in his
omnibus inextricabili se errore præpediunt, non audientes dicentem apostolum. Videte, ne
quis, vos decipiat, per philosophiam, & inanem fallaciam secundum traditionem hominum,
secundum elementa mundi, & non secundum Christum, quia in ipso inhabitat omnis pleni-
tudo diuinitatis corporaliter, & estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus, & pote-
statis. Et iterum. Nemo vos seducat volens in humilitate, & religione angelorum, quæ non vi-
dit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suæ, non tenens caput, ex quo totum corpus per ne-
xus, & coniunctiones subministratum, & *coniunctum crescit in augmentum dei. Quid ergo
opus est in cor admittere, quod lex non docuit, quod prophetia, non cecinit, quod euangelij
veritas non prædicauit, quod apostolica doctrina non tradidit? Sed hæc operta sunt eorum
mentibus, de quibus apostolus dicit. Erit enim tempus, cum sanam doctrinam nõ sustinebunt, M
sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus: & à veritate quidem au-
ditum auertent, ad fabulas autem cõuertentur. Nihil itaq; *nobiscum commune habeant, qui
talia audent, vel docere, vel credere, & quibuslibet modis nituntur asserere, quod substantia
carnis ab spe resurrectionis aliena sit, atque ita omne sacramentum incarnationis Christi
resoluunt, quia indignum fuit integrum hominem suscipi, si indignum erat integrum libe-
rari.

13 Tertiodecimo loco positum est eosdem dicere, quod omne corpus scripturarum cano-
nicarum sub patriarcharum nominibus accipiendum sit, quia ille duodecim virtutes,
quæ reformationem hominis interioris operantur, in horum vocabulis iudicentur, sine
qua

Psal. 118
Iob. 10. b
Hierc. 1. a

*al. alio

Gala. 3. d

Roma. 8. g

*al. obstrin-
git

*al. omnib

Coloss. 2. b

Coloss. 2. d

*al. cõpactū
*al. cõstru-
ctum

1. Timo. 4. a

*al. vobiscū

A qua scientia, nullam animam posse assequi, vt in eam substantiam, de qua prodiit, reformetur.
sed hanc impiam vanitatem despectui habet Christiana sapientia, quæ nouit veræ deitatis in-
uiolabilem, & inconvertibilem esse naturam, animam autem, siue in corpore viuentem, siue
à corpore separatam, multis passionibus subiaccere. Quæ vtiq; si *diuinæ esset essentia, nihil
aduersi posset incidere. Et ideo ineffabiliter aliud creator est, aliud creatura. Ille enim semper
idem est, & nulla varietate mutatur, hæc autem mutabilis est, etiam non mutata, *quia vt non
mutetur datum poterit habere, non proprium.

14 Sub quartodecimo vero capitulo, de statu corporis, sentire dicuntur, quod sub potestate
siderum, atq; signorum pro terrena qualitate teneatur, & ideo multa in sanctis libris, quæ ad
B exteriorum hominem pertineant, reperiri, vt in ipsis scripturis inter diuinam, terrenamq; na-
turam quædam sibi repugnet aduersitas, & aliud sit, quod sibi viderent animæ præfulæ, aliud,
quod corporis conditores. Quæ fabulæ ideo differuntur, vt & anima diuinæ affirmetur esse
substantia, & caro credatur malæ esse naturæ, quoniam & ipsum mundum cum elementis suis
non opus dei boni, sed conditionem mali profitentur auctoris, atq; vt hæc mendaciorum suo-
rum sacrilegia bonis titulis colorarent, omnia pene diuina eloquia sensuum nefandorum
*immixtione violantur.

15 De qua re quintodecimi capituli sermo conqueritur, & præsumptionem diabolicam me-
rito detestatur, quia & nos istud veracium testium relatione comperimus, & multos corru-
ptissimos eorum codices, qui canonici titulatur, inuenimus. Quomodo enim decipere sim-
plices possent, nisi venenata pocula quodam melle prælinirent ne vsquequaq; sentirentur in-
suauia, quæ essent futura mortifera. Curandum ergo est, & sacerdotali diligentia maxime
providendum, vt falsati codices, & à sincera veritate discordes, in nullo vñ lectionis ha-
beantur. Apocryphæ autem scripturæ, quæ sub nominibus apostolorum multarum habent
seminarium falsitatum, non solum interdiciendæ, sed etiam penitus auferendæ sunt, atq; igni-
bus concremandæ. Quauis enim sint in illis quædam, quæ videantur speciem habere pieta-
tis, nunquam tamen vacua sunt venenis, * & per fabularum illecebras, hoc latenter operan-
tur, vt mirabilium narratione seductos, laqueis cuiuscunq; erroris inuoluant. Vnde si quis e-
piscoporum vel apocrypha haberi per domos non prohibuerit, vel sub canonicorum nomi-
ne eos codices in ecclesia permiserit legi, qui Priscilliani adulterina sunt emendatione cor-
rupti, hæreticum se nouerit iudicandum, quoniam, qui alium ab errore non reuocat, seip-
sum errare demonstrat.

16 Postremo autem capitulo hoc prodidit iuxta querimonia, quod *Diciticini tractatus,
quos secundum Priscilliani dogma conscripsit, à multis cum veneratione legerentur, cum si
aliquid memoriæ *Diciticini tribuendum putant, recuperationem eius magis debeant ama-
re, quàm lapsum. Non ergo *Diciticinium, sed Priscillianum legunt, & illud probant, quod er-
rans docuit, non quod *correctus elegit. Sed nemo hoc impune præsumat, nec inter catho-
licos censeatur, quisquis vtitur *scripturis, non ab ecclesia solum modo catholica, sed etiam
à suo autore damnatis. Non sit peruersis libertum, simulare, quod fingunt, nec sub velamine no-
minis Christiani, decretorum Imperialium statuta declinent. Ideo enim ad ecclesiam catho-
licam cum tanta cordis diuersitate conueniunt, vt & quos possunt, suos faciant, & legum se-
ueritatem, dum se nostros mentiuntur, effugiant. Faciunt hoc Priscillianistæ, faciunt hoc Ma-
nichæi, quorum cum istis tam fœderata sunt corda, vt solis nominibus discreti, sacrilegiis au-
tem suis inueniantur vniti, quia & si vetus testamentum, quod isti se suscipere simulant. Ma-
nichæi refutant, ad vnum tamen finem vtrorumq; tendit intentio, cum quod isti recipiendo
corrumpunt, illi abdicando impugnant. Inexcecrabilibus autem mysteriis eorum, quæ quanto
immundiora sunt, tanto diligentius *occultantur, vnum prorsus nefas est, vna est obscœni-
tas, & similis turpitudine. Quam & si eloqui crubescimus, sollicitissimis tamen inquisitionibus
indagatam, & Manichæorum, qui comprehensi sunt confessionibus detestam, ad publicam
F fecimus peruenire notitiam, ne villo modo possit dubium videri, quod in iudicio nostro, cui
non solum frequentissima præsentia sacerdotum, sed etiam illustrium virorum dignitas &
pars quædam senatus, ac plebis interfuit, ipsorum qui omne facinus perpetrarant, ore reser-
uatum est, sicut ea, quæ ad dilectionem tuam nunc direximus, gesta demonstrant. Quod au-
tem de Manichæorum fœditissimo scelere, hoc etiam de Priscillianistarum incæstissima con-
suetudine olim compertum, multumq; vulgatum est. Qui enim per omnia sunt impietate sen-
suum pares, non possunt in sacris suis esse dissimiles. Discussis itaq; omnibus, quæ libelli se-
rics

*al. de diu-
na esset esse
tia
*al. qd autē
nõ mutetur
donatum

*al. immix-
tione

*al. sed

*al. diciticij

*al. diciticini
*al. diciticini
*al. corre-
ptus
*al. scriptis

*al. occultan-
tur

ries comprehendit, & à quibus comonitorij forma non discrepat, sufficienter (vt opinor) G ostendimus, quid de his, quæ ad nos fraternitas tua retulit, censeamus, & quam non sit ferendum, si tam prophanis erroribus etiam quorundam sacerdotum corda consentiunt, vel (vt mitius dixerim) non resistunt. Quia conscientia honorem sibi debitum vendicant, qui pro animabus sibi creditis non laborant: Bestiæ irruunt, & ouium septa non claudunt. Fures insidiantur, & excubias non præterdunt. Morbi crebrescunt, & remedia nulla prospiciunt. Cum autem etiam illud addunt, vt his, qui sollicitius agunt, consentire detrectent, & impietates olim toto orbe damnatas, subscriptionibus suis se anathematizare dissimulent, quid de se intelligi volunt, nisi quod de numero fratrum non sunt, sed de parte hostium.

Ioan. 2. d
Psal. 15.

*al. Christi
& in sepulchro.

*al. veri dei
culcus inter
dicitur

*al. partus

17 In eo vero quod in extrema familiaris epistolæ tuæ parte posuisti, miror cuiusquam H catholici intelligentiam laborare, tanquam incertum sit, an descendente ad inferna Christo, caro eius requiescit in sepulchro, quæ sicut vere & mortua est, & sepulta, ita vere est die tertia resuscitata. Hoc enim & ipse dominus denunciauerat, dicens ad Iudæos: Soluite templum hoc, & in triduo resuscitabo illud. Vbi euangelista subiungit: Hoc autem dicebat de templo corporis sui. Cuius rei veritatem etiam David propheta prædixerat, loquens sub persona domini saluatoris, & dicens. Insper & caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Quibus utiq; verbis manifestum est; quod caro *domini & vere sepulta requieuit, & corruptionem non subit, quia celeriter viuificata reditu animæ resurrexit. Quod non credere satis impium est, & ad Manichæi, Priscillianiq; doctrinam pertinere non dubium est, qui sacrilego sensu ita se Christum simulant confiteri, vt incarnationis, & mortis, & resurrectionis auferant veritatem. Habeatur ergo inter vos episcopale concilium, & ad eum locum, qui omnibus opportunus sit, vicinarum prouinciarum conueniant sacerdotes, vt secundum ea, quæ ad tua consulta respondimus, plenissimo disquiratur examine, an sint aliqui inter episcopos, qui huius hæreseos contagio polluantur, à communione sine dubio separandi, si nefandissimam sectam per omnium sensum prauitates damnare noluerint. Nulla enim ratione tolerandum est, vt qui prædicandæ fidei suscepit officium, is contra euangelium Christi, contra apostolicam K doctrinam, contra vniuersalis ecclesiæ symbolum audeat disputare. Quales illic erunt discipuli, vbi tales docebunt magistris: Quæ illic religio populi, quæ salus plebis, vbi contra humanam societatem pudoris sanctitas siue verecundia tollitur, coniugiorum fœdera auferuntur, propagatio generationis inhibetur, carnis natura damnatur, contra verum autem dei cultum, trinitas deitatis negatur, * personarum proprietates confunditur, anima hominis diuina essentia prædicatur, & eadem ad diaboli arbitrium carne concluditur, dei filius per id, quod ex virgine ortus, non per id, quod ex patre natus est, vni genitus prædicatur, idemq; nec vera dei proles, nec verus * filius virginis asseritur, vt per falsam passionem, mortemq; non veram mendax etiam resurrectio resumptæ de sepulchro carnis habeatur: Frustra autem vtuntur L catholico nomine, qui istis impietatibus non resistunt. Possunt hæc credere, qui possunt talia patienter audire. Dedimus itaque literas ad fratres, & coepiscopos nostros, Terraconenses, Carthaginenses, Lusitanos, atque Gallicos, eisq; concilium synodi generalis indiximus. Ad tuæ dilectionis sollicitudinem pertinebit, vt nostræ ordinationis autoritas, ad prædictarum prouinciarum episcopos deferatur. Si autem aliquid (quod absit) obstiterit, quo minus possit celebrari generale concilium Galliciæ, saltem in vno conueniant sacerdotes, quibus congregatis fratres nostri Hydacius, & Ceponius imminere, coniuncta cum eis instantia tua, quatenus de prouinciali conuentu remedium tantis vulneribus afferatur.

EPISTOLA XCII. EIVSDEM AD RVSTI-
cum, Rauennium, Venerium, & cæteros episcopos Galliarum.

RMPLETIS per misericordiam dei communibus votis, dignum est fraternitatem vestram sanctorum gaudiorum habere consortium. Nam fratres mei, qui vice mea Orientali synodo præfederunt, quæ vota retulere, significo, confirmata catholica fide, & glorificata apostolicæ prædicationis triumpho, quod etiam hi, qui ad deuiandum vel

Adum vel seducti fuerant, vel impulsus, recepta veritatis luce, latantur. Siquidem omnes domini sacerdotes in vna sententia, sancto spiritu docente, consenserunt. Et de sacramento dominicæ incarnationis, in qua multorum intelligentia caligabat, ita tenebræ erroris ablatae sunt, vt in vno domino nostro vero dei & hominis filio, nec de humanitatis ambigatur natura, nec de deitatis essentia. In impios autem nephandi erroris auctores, qui indignos se dei gratia iudicantes, correctionis vti remediis noluere, qualis sit lata sententia, exemplaria, quæ misimus, edocebunt, vt agnoscat vestra dilectio, fratres charissimi, in sancto examine diuinum non defuisse iudicium, quo & vindicta retributa est obduratis, & pax impensa correctis. Dominus vos incolumes custodiat, fratres charissimi.

B
EPISTOLA NONAGESIMATERTIA EIVS-
dem, ad episcopos Galliarum & Hispaniarum de pascha.

Dilectissimis fratribus vniuersis episcopis catholicis per Galliam, & Hispaniam constitutis, Leo. Cum in omnibus diuinorum præceptorum regulis exequendis, sacerdotalem obseruantiam oporteat esse concordem, maxime nobis principaliter prouidendum est, ne in paschalis festi die vel ignorantia, vel præsumptio peccatum diuersitatis incurrat. Vnde quia tempus sacratissime solennitatis ita dispositos habet limites suos, vt salutare sacramentum nunc citius, nunc tardius oporteat celebrari, non desinit apostolicæ sedis sollicitudo prospicere, ne deuotio ecclesiastica aliquo turbetur incerto. Quum igitur in quibusdam ascriptionibus patrum futurum proxime pascha domini ab aliis in diem quintumdecimum Calendarum Maij, ab aliis in diem octauum Calendarum earundem inueniretur ascriptum tantum me diuersitas ista permouit, vt clementissimo principi Martiano curam de hac re animi mei panderem, vt præcipiente ipso, ab his, qui habent huius supputationis peritiam, diligentius illi, discussa ratione quæreretur, quo die posset veneranda solennitas rectius celebrari. Quo rescribente, octauo Calend. Maij, definitus est dies. Quia ergo studio vnitatis, & pacis malui Orientalium definitioni acquiescere, quam in tantæ festiuitatis obseruantia dissidere, nouerit fraternitas vestra die octaua Calendarum Maiarum ab omnibus resurrectionem dominicam celebrandam, & hoc ipsum per vos aliis esse fratribus intimandum, vt diuinæ pacis consortio, sicut vna fide iungimur, ita vna solennitate feriemur.

E
EPISTOLA NONAGESIMA QUARTA EIVS-
dem ad episcopos, & presbyteros intra Thraciam prouinciam constitutos.

DOMINIS fratribus merito beatissimis, in Christo venerabilibus, Samartioni, Carathoni, Desiderio episcopis, & presbyteris omnium ecclesiarum, quæ sunt intra prouinciam Thraciam constitutæ, Leo, Victorius, Eustatius episcopi. Tanta seculari potestates circa sacerdotalem ordinem reuerentia præualere, etiam hi, quos sub Imperiali nomine terris diuina potentia præesse præcepit, vt ius distringendorum negotiorum episcopis sanctis iuxta diuina constituta permiserint. Quod cum & iuris antiqui formulis & illibatis frequentius sit, & legibus confirmatum, præsentem tamen tempore à plerisque inuenimus fuisse calcatum. Nam prætermisso sacerdotali iudicio, passim ad examē seculare transiere. Quocirca nobis visum est, vt hanc & sacræ legis, & nostri ordinis contumeliam, & ad præsens vlceretur plena districtio, & obseruandam formulam constitueret in futurum. Censemus itaque, vt quicumque, prætermisso sacerdote ecclesiæ suæ, ad disceptationem venerit secularium, sacris liminibus expulsus, à cœlesti arceatur altario, neque vllus post hanc definitionem, qui communi sedit arbitrio, quicquam sibi vltra præscriptum vendicare nitatur, & ita fiet, vt hi, qui ante errauere congrua emendatione se corrigant, & qui sub obseruatione clericali cœlesti probatur seruire officio, ex clero abiiciendum, si prætermisso sacerdotum iudicio,

dicio, secularem adierit potestatem. Quod ideo singulos, vniuersosq; volumus agnoscere, vt G
quod pleno iustitiæ, & iuris ordine constitutum est, effectum totius firmitatis in omnibus cle
ricorum negotiis fortiat. Sane si clericus laicum pulset, prius se audiri ab episcopis poscat,
tum si petitioni suæ laicum viderit obuiare, ex permisso episcopi sui, in seculi moderatores
disceptatione configat. Leo episcopus scribit. Victorius episcopus scribit. Eustatius episco-
pus scribit.

EPISTOLA NONAGESIMA QVINTA EIVS- H
dem ad Leonem Augustum.

Capitulorum sequentis epistolæ tituli.

De blasphemis Nestorij & Eutychetis, eorumq; digno anathemate. I
Quod in una domini Iesu persona, gemina sit, deitatis, & humanitatis asserenda natura. II
De capitulis fidei, ex sanctorum patrum libris collectis. III

CAPITVLVM I. I

ROMISSISSE me memini, venerabilis Imperator, in causa fidei, de qua clemen-
tiam tuam noui pie esse sollicitam, pleniorum humilitatis meæ dirigendum esse ser-
monem, quem nunc (auxiliante domino) fideli occasione persoluo, vt sancto pieta-
tis tuæ studio, vtilis (quantum arbitror) deesse non possit instructio. Quamuis enim sciam
clementiam tuam humanis instructionibus non egere, & syncerissimam de abundantia spi-
ritus sancti hausisse doctrinam, officij tamen mei est, & patefacere, quod intelligis, & prædi-
care, quod credis, vt ignis ille, quem dominus veniens misit in terram, motu crebræ mode-
rationis agitatus, sic concalescat, vt ferueat, & sic inflammetur, vt luceat. Magnas enim cali-
gines Eutythiana hæresis Orientis partibus inferre molita est, & ab illa luce, quæ (sicut euan-
gelium loquitur) licet in tenebris, & tenebræ eam non comprehenderunt, imperitorum oculo-
tentauit auertere. Cumq; ipsa in suam reciderit cecitatem, nunc in discipulis recrudescit,
quod in actore defecit. Non longo nanque temporis interuallo catholica fides, quæ est
singularis & vera, cuique nihil addi, niluè minui potest, à duobus est hostibus appetita
quorum prior Nestorius, Eutyches secundus emerit, qui ecclesiæ dei duas hæreses subimet
contrarias inferre voluerunt, vt vterque à prædicatoribus veritatis merito damnaretur,
quia insanum nimis, & sacrilegum fuit, quod varia falsitate, ambo senserunt. Anathematizetur ergo Nestorius, qui beatam virginem Mariam, non dei, sed hominis, tantummodo
credidit genitricem esse, vt aliam personam carnis, aliam faceret deitatis. Nec vnum
Christum in verbo dei, & carnis sentiret, sed separatim, atque seiunctim alterum filium dei
alterum hominis prædicaret, cum manente illa incommutabili verbi essentia, quæ ei cum
patre, & spiritu sancto intemporalis, atque coæterna est, ita tamen virginea viscera verbum
caro sit factum, vt per id, quod ineffabile est sacramentum, vno conceptu, vnoque partu,
secundum veritatem vtriusque naturæ ea virgo & ancilla domini esset & mater. Quod etiam
Elizabet (sicut Lucas euangelista declarat) intellexit, & dixit: Vnde hoc mihi, vt veniat
mater domini mei ad me? Eutyches quoque eodem percellatur anathemate, qui per impios
veterum hæreticorum volutatus errores, tertium Apollinaris dogma delegit, vt negata
humanæ carnis, atque animæ veritate, totum dominum nostrum Iesum Christum vnius as-
ferat esse naturæ, tanquam verbi deitas ipsa se in carnem animamq; conuerterit, & concipi,
ac nasci, nutrir, & crescere, crucifigi, ac mori, sepeliri, ac resurgere, & ascendere in cælum,
& in patris dextera, vnde ad iudicandos viuos, & mortuos veniet, considerare, diuinæ tan-
tum essentia fuerit, quæ nihil horum in se, sine carnis recipit veritate, quoniam natura
vnigeniti, natura est patris, natura est spiritus sancti. Simulq; impassibilis, simul est incom-
mutabilis, sempiternæ trinitatis indiuisa vnitas, & consubstantialis æqualitas. Vnde si
ab Apollinaris peruersitate, Eutythianus quisque desciscit, ne conuincatur deitatem passibi-
lem sentire, atque mortalem, & tamen verbi incarnati, id est, verbi, & carnis vnã audet
pronunciare

Lucæ. 12. f

Ioan. 1. b

Lucæ. 1. d

A pronunciare naturam, manifeste in Valentini, & Manichæi transit insaniam, & mediatorem
dei & hominum, hominem Iesum Christum simulatorie credit omnia egisse, nec humanum
in ipso corpus, sed phantasticam corporis speciem oculis apparuisse cernentium. Quæ impie-
tatis mendacia, quoniam olim fides catholica detestatur, & aliarum assertionum sacrilegia,
concordibus per totum mundum beatorum patrum dudum sunt damnata sententiis, non du-
bium est, eam vos fidem prædicare atq; defendere, quam sancta synodus Nicæna confirma-
uit, dicens: Credimus in vnum deum patrem omnipotentem, visibilem, & inuisibilem fa-
ctorem, & in vnum dominum Iesum Christum filium dei, natum de patre vnigenitum, hoc
est, de substantia patris, Deum de deo, lumen de lumine, deum verum de deo vero, natum nõ
B factum, vnius substantiæ cum patre (quod Græci dicunt Homouision) per quem omnia facta
sunt, siue quæ in cælo, siue quæ in terra. Qui propter nos, & propter nostram salutem descen-
dit de cælo, & incarnatus est, & homo factus, passus est, & resurrexit tertia die. Ascendit ad
cælos, inde venturus iudicare viuos & mortuos. Et in spiritum sanctum. In qua professione
hoc euidentissime continetur, quod etiam nos de domini incarnatione confitemur, & credi-
mus, qui ad salutem humani generis reformandam, veram carnem nostræ fragilitatis nõ de
cælo secum detulit, sed in vtero virginis matris assumpsit.

2 Quicumq; ergo sunt ita obcæcati, & à lumine veritatis alieni, vt verbo dei à tempore in-
carnationis humanæ carnis denegent veritatem, ostendant, in quo sibi Christianum nomen
vsurpent, & cum euangelio veritatis, qua ratione concordent, si per beatæ virginis partum
aut caro sine deitate, aut deitas est orta sine carne. Sicut enim negari non potest (euangeli-
sta dicente) quod verbum caro factum est, & habitauit in nobis, ita negari non potest (bea-
to Paulo apostolo prædicante) quod deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. Quæ au-
tem reconciliatio esse posset, qua humano generi propitiaretur deus, nisi omnium causam
mediator dei, hominumq; susciperet? Quæ vero ratione veritatem mediatoris impleteret, nisi
qui in forma dei æqualis est patri, in forma serui particeps esset & nostri? vt mortis vin-
culum, vnius præuaricatione contractum, vnius morte (qui solus morti nihil debuit) sol-
ueretur? Effusio enim pro iniustis sanguinis iusti Christi, tam potens fuit ad priuilegium,
tam diues ad pretium, vt si vniuersitas captiuorum in redemptorem suum crederet, nullum
diaboli vincula retinerent, quoniam sicut apostolus ait: Vbi abundauit peccatum, superabun-
dauit & gratia. Et cum sub peccati præiudicio nati, potestatem acceperint ad iustitiam rena-
scendi, validius factum est donum libertatis, quàm debitum seruitutis. Quam itaq; sibi in hu-
ius sacramenti præsidio spem relinquunt, qui in saluatore nostro negant humani corporis ve-
ritatem? Dicant, quo sacrificio reconciliati, dicant, quo sanguine sint redempti? Quis est (vt
ait apostolus) qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam deo in odorem sua-
uitatis? Aut quod vnquam sacrificium sacratum fuit, quàm quod verus, & æternus pontifex
altari crucis, per immolationem suæ carnis imposuit? Quamuis enim multorum sanctorum
in conspectu domini preciosa mors fuerit, nullius tamè in fontis occiso redemptio fuit mundi.
Acceperunt iusti, non dederunt coronas, & de fortitudine fidelium exempla nata sunt patien-
tia, non dona iustitiæ. Singulares quippe in singulis mores fuerunt, nec alterius quisquam de-
bitum suo sine persoluit, cum inter filios hominum vnus solus dominus noster Iesus Chri-
stus, qui vere erat agnus immaculatus, extiterit, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes
sepulti, omnes sunt etiam suscitati. De quibus ipse dicebat: Cum exaltatus fuero à terra, om-
nia traham ad meipsum. Fides enim vera iustificans impios, & creans iustos, ad humanita-
tis suæ tracta participem, in illo acquirit salutem, in quo solo homo se inuenit innocentem,
liberum habens per gratiam dei de potentia eius gloriari, qui contra hostem humani gene-
ris in carnis nostræ humilitate congressus, his victoriam suam tribuit, in quorum corpore
triumphauit. Licet ergo in vno domino Iesu Christo vero dei, atq; hominis filio, verbi & car-
nis vna persona sit, quæ inseparabiliter, atq; indiuisè cõmunes habeat actiones, intelligendæ
tamen sunt ipsorum operum qualitates, & synceræ fidei contemplatione cernendum est, ad
quæ prouehatur humilitas carnis, & ad quæ inclinetur altitudo diuinitatis. Quid sit, quod ca-
ro sine verbo non agit, & quid sit, quod verbu sine carne nõ efficit. Sine verbi enim potentia,
nec conciperet virgo, nec pareret, & sine veritate carnis obuoluta pannis infantia nõ iaceret,
sine verbi potentia nõ adorarent Magi pueru, stella indice declaratum, & sine veritate carnis
non iuberetur in Aegyptu transferri puer, & ab Herodis persecutione subduci. Sine verbi po-
tentia non diceret vox patris missa de cælo: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene cõ-

Ioan. 1. b
2. Cor. 5. d

Roma. 5. d

Ephes. 5. a

Psalm. 115. a

Ioan. 12. d

Lucæ. 1. e
Lucæ. 2. a
Math. 2. a
Matr. 1. b. d
Math. 3. d
Marci. 1. b

Ioan. 1. d.
Ioan. 1. f.
Matth. 4. a.
Marci. 4. d.
Ioan. 1. 4. d.
Matth. 1. 6. c.

placui, ipsum audite, & sine veritate carnis non protestaretur Ioannes. Ecce agnus dei, ecce, qui tollit peccata mundi. Sine verbi potentia non fieret redintegratio debiliū, & viuificatio mortuorum, & sine veritate carnis, nec cibus ieiuno, nec somnus esset necessarius fatigato. Postremo, sine verbi potentia non se dominus patri profiteretur æqualem, & sine veritate carnis non idem diceret patrem esse maiorem, cum catholica fides utrunque suscipiat, utrunque defendat, quæ secundum confessionem beati apostoli Petri, vnum Christum dei viui filium & hominem credit, & verbum. Quauis itaque ab illo initio, quo in vtero virginis, verbum caro factum est, nihil vnquam inter utramque formam, diuisionis extiterit, & per omnia incrementa corporea vnus personæ fuerint totius temporis actiones, ea ipsa tamen, quæ inseparabiliter facta sunt, nulla commixtione confundimus, sed, quid cuius formæ sit, ex operum qualitate sentimus. Dicant ergo isti hypocritæ qui cæcis mentibus

*al. in vtraque forma
*al. corporis

*al. sententiam
Ioan. 1. 9. d.
Ibidem. g.
*al. qui
Matth. 2. 8. a.
Lucæ. 2. 4. d.
Lucæ. 1. f.
Ioan. 2. 0. g.

lumen nolunt recipere veritatis, in qua forma crucis ligno dominus maiestatis Christus affixus sit, quid iacuerit in sepulchro, & reuoluto monumento lapide, quæ tertio die caro resurrexit, & in quo post resurrectionem suam non credentes quosdam discipulos, arguebat, & hæitationem cunctantium confutabat, cum diceret, palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere. Et apostolo Thomæ, infer manum tuam in latus meum, & vide manus meas, & pedes, & noli esse incredulus, sed fidelis. Qua utique manifestatione corporis sui, iam hæreticorum mendacia destruebat, ut vniuersa ecclesia Christi imbuenda doctrinis, hoc non sibi dubitare credendum, quod apostoli susceperant prædicandum. At si in tanta luce veritatis tenebras suas hæretica obduratio non relinquit, ostendant, vnde sibi spem vitæ polliceantur æternæ, ad quam nisi per mediatorem dei, & hominum hominem Iesum Christum, non potest perueniri. Sicut enim ait beatus Petrus apostolus, non est aliud nomen datum hominibus sub cælo, in quo oporteat nos saluos fieri, nec est redemptio captiuitatis humanæ, nisi in sanguine eius, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus, & qui (sicut prædicat beatus apostolus Paulus) cum in forma dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem deo, sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo. Humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia dominus Iesus Christus in gloria est dei patris. Cum ergo vnus sit dominus Iesus Christus, & veræ deitatis, veræque humanitatis, in ipso vna prorsus, eademque persona sit, exaltationem tamen, qua illum (sicut doctor gentium dicit) exaltauit deus, & donauit illi nomen, quod super omne nomen excellit, ad eam intelligimus pertinere formam, quæ ditanda erat tantæ glorificationis augmento.

A. Ro. 4. c.
1. Tim. 2. b.
Philip. 2. a. b.

In forma quippe dei æqualis erat filius patri, & inter genitorem, atque vnigenitum nulla in essentia erat discretio, nulla in maiestate diuersitas, nec per incarnationis mysterium aliquid decesserat verbo, quod ei patris munere redderetur. Forma autem serui, per quam impassibilis deitas sacramentum magnæ pietatis impleuit, humana humilitas est, quæ in gloriam diuinæ potestatis euecta, est in tanta vnitæ, ab ipso conceptu virginis deitatis & humanitatis conferta, ut nec sine homine diuinæ, nec sine deo agerentur humana. Propter quod sicut dominus maiestatis dicitur crucifixus, ita qui ex sempiternitate æqualis est deo, dicitur exaltatus, quia inseparabiliter (manente vnitæ personæ) vnus, atque idem est, & totus hominis filius propter carnem, & totus dei filius, propter vnâ cum patre deitatem. Quicquid enim in tempore accepit Christus, secundum hominem accepit, cui, quæ non habuit, conferrentur. Nam secundum potentiam deitatis indifferenter omnia, quæ habet pater, etiâ filius habet, & quæ in forma serui à patre accepit, eadem in forma dei etiam ipse donauit.

Philip. 2. b.

Secundum formam enim dei ipse, & pater vnum sunt, secundum formam autem serui nõ venit facere voluntatem suam, sed voluntatem eius, qui misit eum. Secundum formam dei, sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio, vitam habere in semetipso. Secundum formam serui, tristis est anima eius vsque ad mortem. Et idem ipse est, (sicut ait apostolus) & diues, & pauper. Diues, quia euangel. dicente, in principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat

Ioan. 1. 0. f.
Ioan. 6. d.
Ioan. 5. d.

Matth. 2. 6. d.
1. Cor. 8. b.
Ioan. 1. a.
Ioan. 1. b.

erat

A erat verbum, hoc erat in principio apud deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.

Pauper vero, quia propter nos verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Quæ autem est eius exinanitio, quæque paupertas, nisi formæ seruilis acceptio, per quam, verbi maiestate velata, dispensatio humanæ redemptionis impleta est. Nam quia captiuitatis nostræ resolui originalia vincula non poterant, nisi existeret homo nostri generis nostræque naturæ, quem peccati præiudicia non tenerent, & qui immaculato sanguine suo chirographum lethale dilueret, sicut ab initio erat diuinitus præordinatum, ita est in plenitudine præfiniti temporis factum, ut multis modis significata promissio, in diu expectatum, veniret effectum, nec posset esse ambiguum, quod continuis testificationibus semper fuerat nunciatum. In magno autem sacrilegio se versari, hæreticorum manifestat impietas, cum sub specie deitatis honorandæ, humanæ carnis in Christo denegant veritatem, & religiose existimant credi, si dicatur, in saluatore nostro, verum non esse, quod saluat, cum ita secundum promissionem omnia secula recurrentem, mundus sit deo reconciliatus in Christo, ut nisi verbum dignaretur caro fieri, nulla possit caro saluari. Omne enim sacramentum fidei Christianæ, magno (ut hæretici volunt) decoloratur obscuro, si lux veritatis sub mendacio putatur latuisse phantasmatis. Non ergo quisquam sibi erubescendum existimet Christianus, de nostri in Christo corporis veritate, quia omnes apostoli, apostolorumque discipuli, & præclari ecclesiarum quique doctores, qui ad martyrij coronam, vel ad confessionis meruere gloriam peruenire, in huius fidei lumine splendere, consonis vbique sententiis intonantes, quod in domino Iesu Christo deitatis, & carnis vna sit confitenda persona. Qua autem rationis similitudine, qua diuinorum voluminum portione hæretica impietas se existimat adiuuari, quæ veritatem negat corporis Christi, cum hanc non lex testificari, non prophetia præcinere, non euangelista docere, non ipse desisterit Christus ostendere. Querant per omnem seriem scripturarum, quo tenebras suas fugiant, in quo verum lumen obscurent, & per omnia secula ita veritatem inuenient coruscantem, ut magnum hoc, & mirabile sacramentum, ab initio videant creditum, quod est in fine completum. De quo, cum sanctarum literarum nulla pars sileat, sufficit quædam consona veritatis signa posuisse, quibus diligentia fidei in splendidissimam latitudinem dirigatur, & sincera intelligentiæ luce perspiciat, quod in filio dei, qui se incessabiliter filium hominis, & hominem profitetur, non sit Christianis erubescendum, sed constantissime gloriandum. Ut autem pietas tua cum venerabiliū patrum prædicationibus nos concordari cognoscat, aliquantas eorum sententias huic credidi subiiciendas esse sermoni. Quibus, si digneris attendere recensitis, non aliud nos prædicare reperies, quàm quod sancti patres nostri toto orbe docuere, nec quenquam ab illis, nisi solos impios hæreticos discrepare. His igitur, gloriosissime & venerabilis Imperator, quanta potui breuitate perstrictis, cum inspirata tibi diuinitus fide etiam nostram prædicationem vnitam esse cognosce, nec in aliquo nos ab euangelica, apostolicæque doctrina, vel à catholice professionis simbolo discrepare, quoniam sicut docet beatus apostolus Pau-

Coloss. 2. a.

*al. impletū

*al. diuicta

*al. cū spe-

cie deitatis

honorandæ.

1. Cor. 5. d.

B nec posset esse ambiguum, quod continuis testificationibus semper fuerat nunciatum. In magno autem sacrilegio se versari, hæreticorum manifestat impietas, cum sub specie deitatis honorandæ, humanæ carnis in Christo denegant veritatem, & religiose existimant credi, si dicatur, in saluatore nostro, verum non esse, quod saluat, cum ita secundum promissionem omnia secula recurrentem, mundus sit deo reconciliatus in Christo, ut nisi verbum dignaretur caro fieri, nulla possit caro saluari. Omne enim sacramentum fidei Christianæ, magno (ut hæretici volunt) decoloratur obscuro, si lux veritatis sub mendacio putatur latuisse phantasmatis. Non ergo quisquam sibi erubescendum existimet Christianus, de nostri in Christo corporis veritate, quia omnes apostoli, apostolorumque discipuli, & præclari ecclesiarum quique doctores, qui ad martyrij coronam, vel ad confessionis meruere gloriam peruenire, in huius fidei lumine splendere, consonis vbique sententiis intonantes, quod in domino Iesu Christo deitatis, & carnis vna sit confitenda persona. Qua autem rationis similitudine, qua diuinorum voluminum portione hæretica impietas se existimat adiuuari, quæ veritatem negat corporis Christi, cum hanc non lex testificari, non prophetia præcinere, non euangelista docere, non ipse desisterit Christus ostendere. Querant per omnem seriem scripturarum, quo tenebras suas fugiant, in quo verum lumen obscurent, & per omnia secula ita veritatem inuenient coruscantem, ut magnum hoc, & mirabile sacramentum, ab initio videant creditum, quod est in fine completum. De quo, cum sanctarum literarum nulla pars sileat, sufficit quædam consona veritatis signa posuisse, quibus diligentia fidei in splendidissimam latitudinem dirigatur, & sincera intelligentiæ luce perspiciat, quod in filio dei, qui se incessabiliter filium hominis, & hominem profitetur, non sit Christianis erubescendum, sed constantissime gloriandum. Ut autem pietas tua cum venerabiliū patrum prædicationibus nos concordari cognoscat, aliquantas eorum sententias huic credidi subiiciendas esse sermoni. Quibus, si digneris attendere recensitis, non aliud nos prædicare reperies, quàm quod sancti patres nostri toto orbe docuere, nec quenquam ab illis, nisi solos impios hæreticos discrepare. His igitur, gloriosissime & venerabilis Imperator, quanta potui breuitate perstrictis, cum inspirata tibi diuinitus fide etiam nostram prædicationem vnitam esse cognosce, nec in aliquo nos ab euangelica, apostolicæque doctrina, vel à catholice professionis simbolo discrepare, quoniam sicut docet beatus apostolus Pau-

C lus magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatum est spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria. Quid igitur tui vtilius est salutem, quid tui congruentius potestati, quàm ut paci ecclesiarum domini tua constitutione prospicias, & in omnibus tibi subditis dei dona defendas, neque vlla ratione patiaris per inuidiam diaboli ministros ipsius in cuiusque scire perniciem, ut qui in hoc sancto temporali emines regno, in æternum merearis regnare cum Christo.

3. Sancti Hilarij Pictauiensis episcopi, & confessoris, in libro secundo, inter cætera. Vnum igitur hoc est immobile fundamentum, vna hæc felix fidei petra, Petri ore confessa, Tu es, inquit, Christus filius dei viui, tanta in se argumenta sustinens veritatis, quantæ peruersitatum quæstiones, & infidelitatis calumniæ mouebuntur. Iam in cæteris dispensatio voluntatis paternæ est. Virgo, partus, & corpus, post quæ crux, mors, inferi, salus nostra est. Humani enim generis causa, dei filius natus ex virgine est, & spiritu sancto, ipse sibi in hac operatione famulante, & sua, dei videlicet inumbrante virtute, corporis sibi initia consenuit, & exordia carnis instituit, ut homo factus ex virgine, naturam, in se carnis exciperet, per quæ huius admixtionis societas, sanctificatum in eo vniuersi generis humani corpus existeret, ut quemadmodum omnes in se, per id, quod corpoream se esse voluit, conderentur,

1. Tim. 2. d.

B ij ita rursum

Hilarij Pictauiensis episcopi lib. 2.

de fide, vel de trinitate.

Matth. 1. 6. c.

*al. quam

vel quem

*al. societas,

te, vel societatem

ita rursus in omnes ipse, per id, quod eius est, inuisibile refertur. Dei igitur imago inuisibilis pudorem humani exordij non recusavit, & per conceptionem, partum, vagitum, & cunas omnes naturae nostrae contumelias transcurrit. Quid tandem dignum a nobis tanta dignationis affectui rependatur? Inenarrabilis a deo originis vnus vnigenitus deus, in corpusculi humani formam sanctae virginis vtero insertus, accrescit. Qui omnia continet, & intra quem & per quem cuncta sunt, humani partus lege profertur, & ad cuius vocem archangeli, atque angeli tremunt, caelum, & terra, & omnia huius mundi resoluuntur elementa, vagitu infantiae auditur. Qui inuisibilis, & incomprehensibilis est, non visu, sensu, tactuq; moderandus, cuius est obvolutus. Haec si quis indigna deo recolit, tanto se maioris beneficij obnoxium confitebitur, quanto minus haec dei conuenerint maiestati. Non ille eguit homo effici, per quem homo factus est, sed nos egimus, vt deus caro fieret, & habitaret in nobis, id est, assumptione carnis vnus, membra vniuersae carnis incolet. Humilitas eius nostra nobilitas est, contumelia eius noster honor est. Quod ille est deus in carne consistens, hoc nos vicissim in deum carne renouati. Item, in libro nono inter cetera. Nescit plane, vitam suam nescit, qui Christum Iesum, vt verum deum, ita & verum hominem ignorat. Et eiusdem periculi res est, Christum Iesum, vel spiritum deum, vel carnem nostri corporis denegare. Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui est in caelis. Qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo, qui est in caelis.

H Haec verbum caro factum loquebatur, & homo Iesus Christus dominus maiestatis docebat, mediator ipse in se ad salutem ecclesiae constitutus, & ipso illo inter deum, & homines mediatoris sacramento vtrinque vnus existens, dum ipse, ex vnitis in idipsum naturis, naturae vtriusque res eadem est, ita tamen, vt neutro careret in vtroque, ne forte deus esse homo, nascendo desineret, & homo rursus deus, manendo, non esset. Haec itaque humanae beatitudinis fides vera est, deum & hominem praedicare, verbum & carnem confiteri, neque deum nescire, quod homo sit, neque carnem ignorare, quod verbum sit. Item, eiusdem in eodem libro inter cetera. Natus igitur vnigenitus deus ex virgine homo, & secundum plenitudinem temporum in semetipso prouecturus in deum hominem, hunc per omnia euangelici sermonis modum tenuit, vt se filium dei credi, doceret, & hominis filium praedicari, admoneret, loquens, & gerens homo vniuersa, quae dei sunt, loquens deinde, & gerens deus vniuersa, quae hominis sunt, ita tamen, vt in ipso illo vtriusque generis sermone, nunquam nisi cum significatione & hominis loquutus, & dei sit. Item, alio loco in eodem libro inter cetera. Hinc itaque fallendi simplices, atque ignoranter haereticis occasio est, vt quae ab eo secundum hominem dicta sunt, dicta esse secundum naturam diuinam infirmitatem mentiantur, & quia vnus, atque idem est, loquens omnia, quae loquitur de semetipso, omnia eum locutum esse, contentant. Nec sane negamus, totum illum, qui eius manet, naturam suam esse sermonem. Sed si Iesus Christus & homo, & deus & neque cum homo sit, tum primum deus, neque cum & homo, tum non etiam & deus, neque post hominem, in deo non totus homo totus deus, vnum atque idem necesse est dictorum sacramentum eius esse, quod generis. Et cum in eo secundum tempus discernis hominem a deo, dei tum, atque hominis discernere sermonem. Et cum deum, atque hominem in tempore confiteberis, dei, atque hominis in tempore dicta diiudica. Cum vero ex homine, & deo rursus totius hominis, totius etiam dei tempus intelligis. Si quid aliud, ad demonstrationem eius temporis, dictum est, tempori coaptato, quae dicta sunt, vt cum aliud sit ante hominem deus, aliud sit homo, & deus, aliud sit post hominem, & deum totus homo, & totus deus. Non confundas temporibus, & generibus dispensationis sacramentum, cum pro qualitate generum, ac naturarum alium ei in sacramento hominis necesse est, sermonem fuisse non nato, alium adhuc morituro, alium iam aeterno. Nostri igitur causa haec omnia Iesus Christus manens, & corporis nostri homo natus, secundum consuetudinem naturae nostrae, loquutus est, non tamen omittebat naturam suam esse, quod deus est. Nam tametsi in partu, & passione, & morte naturae nostrae res peregerit, res tamen ipsas omnes virtute naturae suae gessit. Et reliqua. Item, alio loco in eodem libro inter cetera. Videtur, ita deum, & hominem praedicari, vt mors homini, ideo vero carnis excitatio deputetur? Non tamen vt alius sit, qui mortuus est, & alius sit, per quem mortuus resurgit. Spoliata enim carne Christus est mortuus, & rursus Christum a mortuis excitans, idem Christus est, carne se spolians. Naturam dei in virtute resurrectionis intellige, dispensationem hominis in morte cognosce. Et cum sint

vtraque

Ioan. 1. b

Idem Hila. li. 9. vt supra. Math. 10. d

*al. non habet Haec *al. illo ipso vel ille ipso

Idem vbi sup.

*al. locutus

Idem vbi sup.

*al. gerens

Idem vbi sup.

*al. caro Idem vbi sup.

A vtraque suis gesta naturis, vnum tamen Christum Iesum cum memento esse, qui vtrunque est. Item post pauca. Haec igitur demonstranda a me paucis fuerunt, vt vtriusque naturae formam, tractari in domino Iesu Christo meminissemus, quia qui manens in forma dei, formam serui suscepit, ipse diuinitatem nequaquam amisit. Item, sancti Athanasij Alexandrinae ecclesiae episcopi, & confessoris ad Epictetum Corinthiorum episcopum. Quomodo autem vel dubitare ausi sunt, qui dicuntur Christiani, si is dominus, qui ex Maria virgine processit, filius quidem substantia, & natura dei est, id vero, quod est secundum carnem ex semine David est, & carne sanctae Mariae? Item sancti Ambrosij episcopi, & confessoris, Mediolanensis ecclesiae, quod misit ad Imperatorem Gratianum in libro secundo de fide inter cetera. Vnde illud, quod lectum est, dominum maiestatis crucifixum esse, non quasi in maiestate sua crucifixum putemus. Sed quia idem deus, idem homo, per diuinitatem deus, per susceptionem carnis homo, Christus Iesus dominus maiestatis dicitur crucifixus, quia confors vtriusque naturae, id est, humanae, atque diuinae, in natura hominis subiit passionem, vt indiscrete, & dominus maiestatis dicatur esse, qui passus est, & filius hominis, sicut scriptum est: Qui descendit de caelo. Item alio loco in eodem libro inter cetera. Sileant igitur inanes de sermonibus quaestiones, quia regnum dei (sicut scriptum est) non in persuasionem verbi est, sed ostensione virtutis. Seruemus distinctionem diuinitatis, & carnis. Vnus in vtroque loquitur dei filius, quia in eodem vtraque natura est. Et si idem loquitur, non vno semper loquitur modo. Intende in eo nunc gloriam dei, nunc hominis passionem. Quasi deus loquitur, quae sunt diuina, quia verbum est, quasi homo dicit, quae sunt humana, quia in mea substantia loquebatur. Item eiusdem in libro de incarnatione domini contra Apollinaristas. Sed dum hos redarguimus, emergunt alij, qui carnem domini, dicant, & diuinitatem vnus naturae. Quae tantum sacrilegium inferna vomuerit: iam tolerabiliores sunt Arriani, quorum per istos perfidia robur adolefcit, vt maiore contentione asserant patrem, & filium, & spiritum sanctum vnus non esse substantia, quia isti diuinitatem domini, & carnem substantiae vnus dicere tentauerunt. Item infra. Et mihi mihi frequenter, Niceni concilij tractatum se tenere, commorant. Sed in illo tractatu patres nostri non carnem, sed dei verbum vnus substantiae cum patre esse dixere. Et verbum quidem, ex paterna processisse substantia, carnem autem, ex virgine esse confessi sunt. Quomodo igitur Niceni concilij nomen obtenditur, & noua inducuntur, quae nunquam nostri sensere maiores? Et reliqua. Item eiusdem ad Sabinum episcopum inter cetera. Vnde pulchre Apostolus eiusdem verbi repetitione vsus est, dicens de domino Iesu Christo. Cum in forma dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se aequalem deo, sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens. Quid est, in forma dei, nisi in plenitudine deitatis, in illa perfectionis diuinae expressione? Ergo cum esset in plenitudine diuinitatis, exinaniuit se, & accepit plenitudinem naturae, & perfectionis humanae. Sicut deo nihil deerat, ita nec hominis consummationi, vt esset perfectus in vtraque forma. Vnde & David dicit: Speciosus forma praefiliis hominum. Concluditur Apollinarista, nec quo se vertat, habet suis clauditur rebus. Ipse enim dixit, formam serui accepit, non seruus locutus est. Iterum ergo interrogo. Quid est in forma dei? Respondit. In natura dei. Sunt enim (ait Apostolus) qui non sunt natura dii. Quae, quid sit, formam serui accipiens. Sine dubio perfectionem naturae, & conditionis, vt dixi, humanae, vt esset in hominum similitudine. Et pulchre, non carnis, sed hominum dixit, similitudinem, quia in carne eadem est. Sed quia sine peccato erat solus, omnis autem homo in peccato, in specie hominis videbatur. Vnde & propheta ait: Et homo est, & quis cognoscit eum? Homo secundum carnem, sed vltra hominem diuina operatio. Denique cum leprosum tangeret, homo videbatur, sed vltra hominem, cum mundaret. Et cum Lazarum mortuum flet, mortuum, quasi homo flebat, sed supra hominem erat, cum mortuum, vincis iuberet pedibus exire. Homo videbatur, cum penderet in cruce, sed supra hominem, cum referatis tumulis mortuos suscitaret. Sancti Augustini episcopi Hippone. ecclesiae ad Dardanum inter cetera. Noli itaque dubitare, ibi nunc esse hominem Christum, vnde venturus est, memoriterque recole, & fideliter tene Christianam confessionem, quoniam resurrexit a mortuis, ascendit in caelum, sedet ad dexteram patris, nec aliunde quae inde ad iudicandos venturus est viuos & mortuos. Et sic venturus est illa angelica voce testante, quemadmodum est ire visus in caelum, id est, in eadem forma carnis, atque substantia, cui profecto immortalitatem dedit, naturam non abstulit. Item eiusdem in epistola ad Volusianum inter cetera. Nunc vero ita inter deum, & homines mediator apparuit, vt in vnitate

B iij personae

*al. qui manebat Athan. Alex. ad rini. ex epistola ad Epictetum epum Corinthi.

*al. de quidem de Amb. Mediolan. li. 2. de fide. ca. 4. ad Gratianum imperatorem. Ioan. 3. b & Ephe. 4. b 1. Cor. 4. d Idem in eodem libro

*al. Qui quasi Ex c. 6. eiusdem de Amb. li. 10. de incarnatione domini contra Apollinaristas. Eodem li. & capitulo *al. hic *al. comemorant. *al. Irenaei Lib. 7. epist. 47. epistolae eiusdem Philip. 2. a

Psal. 44

Gala. 4. b

Hiere. 17. b Math. 8. a Ioan. 11. c Ioan. 19. d Math. 27. f *al. hunc Ex epistola beati Augustini Hip. ad Dardanum.

Acto. 1. b

Eiusdem ex epistola ad Volusianum.

Tractatu.
78. post me-
dium vbi su-
pra statim
post

Quasi coti-
nue post
premissa.

Ioan. 4. d

Ioā. episco-
pi Cōst. ex
ho. de cruce
& latrone
inter mediū
& finē eius-
dē homiliae.
Zacha. 12. d
*al. pupu-
gerunt
Zacha. 12. d
& Ioā. 19. g
Ioan. 20. f. g
Luc. 24. f
Eiusdē Ioā-
nis ex ho. de
ascensione
ante mediū
illius ho. cu-
ius supra.

Psal. 109
Math. 22. d
Gene. 3. d
In ho. me-
dio vbi su-
pra.

Theop. Ale-
xandri ex
epistola per
Aegyptum
missa.

Psal. 13
Psal. 143.
2. Cor. 8. b
Math. 1. d

Ioan. 1. b
Psal. 101
& Heb. 1. d
Math. 3. d
Marci. 1. b
& Luc. 3. c
Heb. 13. b

personae copulans vtranq; naturā, & solita sublimaret insolitis, & insolita solitis tēperaret. Itē **G**
eiusdem in expositione euangelij secundū Ioannem inter cetera. Quid igitur haereticę, cum
Christus sit deus, & homo, loquitur vt homo, & calumniaris deo? Ille in se naturam commen-
dat humanam, tu in illo audes deformare diuinam? Et iterum infra. Agnoscamus geminam
substantiam Christi, diuinam, scilicet, qua æqualis est patri, humanam, qua maior est pater.
Vtrunque autem simul, non duo, sed vnus Christus, ne sit quaternitas, non trinitas deus. Si-
cut enim vnus est homo, anima rationalis, & caro, sic vnus est deus, Christus, & homo, ac per
hoc Christus est deus, anima rationalis, & caro. Christum in his omnibus, Christum in singu-
lis constemur. Quis est ergo, per quem factus est mundus? Christus Iesus, sed in forma dei. **H**
Quis est sub Pontio Pilato crucifixus? Christus Iesus, sed in forma serui. Item eiusdem cuius
supra. Quis non est derelictus in inferno? Christus Iesus, sed in anima sola. Quis resurrex-
it, triduo iacuit in sepulchro? Christus Iesus, sed in carne sola. Dicitur ergo in his singulis
Christus. Verum hæc omnia non duo, vel tres, sed vnus est Christus. Ideo ergo dixit, Si dili-
geretis me, gauderetis vtique, quia vado ad patrem, quoniam naturā humanā gratulan-
dum est, eo quod sic assumpta est à verbo vnigenito, vt immortalis constitueretur in cœlo,
atque ita fieret terra sublimis, vt incorruptibilis puluis, sederet ad dexteram patris. Sancti
Ioannis Constantinopolitani episcopi, & confessoris in homilia de cruce & latrone. Sed cur
cum cruce veniat, videamus, scilicet, vt hi, qui eum crucifixere, suæ sententiæ cæci-
tatem. Et ideo impudentiæ eorum signum portatur. Ideo propheta ait: Tunc lamentabuntur **I**
omnes tribus terræ, videntes aculeatorem, & agnoscentes peccatum. Et quid mirum est, si,
cruce[m] portans, adueniet, quando & vulnera corporis ipsa demonstrat. Tunc enim, inquit,
videbunt quem *confixere. Et sicut post resurrectionem Thomæ voluit dissidentiam confu-
tare, & illi clauorum loca monstrauit, & lateris vulnera declarauit, & dixit, mitte manum
tuam, & vide, quoniam spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me vides habere, sic & tunc
ostendet vulnera, crucemque monstrabit, vt ostendat illum se esse, qui fuerat crucifixus.
Item eiusdem in homilia de ascensione domini. Nam sicut, duobus iurgio separatis, vnus in
medio positus, altercantium litem, discordiamque dissoluit, ita & Christus fecit. Deus nobis
iuste irascebatur, & nos contemnebamur iratum, & clementem dominum declinabamus **K**
& se medium Christus ingressit, & sociavit vtramque naturam, & nobis, quod imminabat
supplicium, ipse sustinuit. Item eiusdem in eadem homilia inter cetera, Christus igitur nos-
træ naturæ primitias obtulit patri, & oblatum donum miratus est pater. Quod tanta digni-
tas offerebat, & quod offerebatur, nulla macula fœdabatur. Nam & suis manibus suscepit ob-
latum, & suæ sedis fecit esse participem, & quod plus est, ad partem suæ dexteræ collocauit.
Cognoscamus, quis ille est, qui audiuit, sede ad dexteram meam, quæ natura est, cui dixit, e-
sto meæ participes sedis. Illa natura, quæ audiuit, terra es, & in terram ibis. Item eiusdem in
eadem homilia inter cetera. Quo sermone vtar, quo verbo dicam, reperire non possum. Na-
tura fragilis, natura contēpta, & omnibus monstrata deterior, omnia vicit, omnia superauit, **L**
& omnibus hodierna die meruit excelsior reperiri. Hodie angeli, diu vota desiderata recep-
erunt, hodie archangeli, quod multo tempore cupiebant, inspicere valuerunt. Naturam nos-
tram in sede dominica ipsi immortalis fulgentem gloria, peruiderunt. Sancti Theophili e-
piscopi Alexandri de epistola paschali quam per Aegyptum destinauit. Cuius rei testis est
ille, qui loquitur: Omnes declinauere simul inutiles facti sunt. Et propheta Christi auxilium
deprecantes, Domine, inclina cœlos tuos, & descende. Non vt mutaret locum, in quo om-
nia sunt, sed vt propter salutem nostram, carnem humanæ fragilitatis assumeret, Paulo A-
postolo eadem concinente: Cum esset diues, pro nobis pauper factus est, vt nos illius pau-
pertate ditaremur, Venitq; in terras, & de virginali vtero, quem sanctificauit, egressus ho- **M**
mo, interpretationem nominis sui Emmanuel, id est, nobiscum deus, dispensatione confir-
mans, mirum in modum cepit esse, quod nos sumus, & non desit esse, quod erat, sic assu-
mens naturam nostram, vt quod erat, ipse non perderet. Quanquam enim Ioannes scribat,
verbum caro factum est, id est, aliis verbis, deus homo factus est, verbum tamen non est ver-
sum in carnem, quia nunquā deus esse cessauit. Ad quem & spiritus sanctus loquitur: Tu autē
idem ipse es, Et pater de cœlo contestatur, & dicit: Tu es filius meus dilectus, in quo mihi be-
ne complacui. Vt & homo factus, nostra confessione permanere dicatur, quod fuit priusquā
homo fieret, Paulo nobiscum eadem prædicante, Iesus Christus heri, & hodie idem ipse, & in
æternum. In eo enim quod ait, ipse, ostendit eum pristinam nō mutasse naturam, nec diuini-
tatis

tatis suæ immiauisse diuitias, quia propter nos pauper effectus, plenam similitudinem nostræ
conditionis assumpserat. Item eiusdem in alia epistola paschali contra Origenem inter cate-
ra. Vnus filius patris, nostriq; mediator, nec æqualitatem eius amisit, nec à nostro consortio
separatus est. Inuisibilis deus, & visibilis homo forma serui absconditus, & dominus gloriæ
confessione credentium comprobatus. Neque enim priuauit eum pater naturæ suæ nomine,
postquam pro nobis homo, & pauper effectus est, nec in Iordane fluuio baptizatum, altero ap-
pellauit vocabulo, sed filium vnigenitum, tu es filius meus dilectus, in quo mihi bene compla-
cui. Nec similitudo nostra in diuinitatis est mutata naturam, nec diuinitas in nostræ naturæ
uersa est similitudinem. Sancti Gregorij episcopi Nazianzeni in homilia de Epiphania inter **B**
cetera. Cum ergo processisset ex virgine deus, in ea, quam assumpserat humana natura, vnum
è duobus, sibi inuicem cōtrariis, existens, carne, & spiritu aliud in deum assumitur, aliud dei-
tatis gratia præstat. Item infra: Missus est quidem, sed vt homo. Duplex enim erat in eo natu-
ra, inde denique & laborauit ex itinere, inde & esuriit, & sitiuit, & contristatus est, & fleuit hu-
mani corporis lege. Sancti Basilij episcopi Cappadociæ. Cum ergo quædam in Christo ita
videmus humana, vt nihil à communi mortalium fragilitate distare videantur, quædam ita
diuina, quæ nulli alij, nisi illi ineffabili naturæ conueniant deitatis, hæret humani intellectus
angustia, & tantæ admirationis stupore perculsa, quo declinet, quid teneat, quo se vertat, igno-
rat. Si hominem putet, deuictio mortis regno, cum spoliis redeuntem à mortuis, cernit. Pro-
pter quod cum omni metu, & reuerentia contemplandum est, vt in vno, eodémque ita vtri-
usque naturæ veritas demonstratur, vt neque aliquid indignum, & indecens de diuina illa,
& ineffabili substantia sentiatur, neque rursum, quæ humanitas gesta sunt, falsis illusa imagi-
nibus æstimentur. Sancti Cyrilli episcopi Alexandrini. Homo nominatus est, cum sit natura
deus dei patris verbum, quoniam similiter vt nos, sanguini communicauit & carni. Sic enim
in terris apparuit, non amittens id quod erat, sed assumens humanitatis naturam in sua ratio-
ne perfectam. Item eiusdem in libro qui dicitur Golia. Vnus igitur est, & ante incarnationem
deus verus, & qui in diuinitate mansit, * in qua erat, est, & erit. Non * discernendum igitur v-
num dominum Iesum Christum, in hominem seorsum, & seorsum in deum, sed vnum, eun-
démque Iesum Christum esse dicimus, non ignorantes differentias naturarum, sed eas in-
confusas, inter se seruantes. Item, cuius supra. * Dicitur nanque tanquam aliud in alio inhabi-
tare, id est, diuinam naturam in humanitate, nō perpeffam commixtionem, vt esset, quod nō
erat. Quicquid enim in alio habitare dicitur, non ipsum sit tale, quale est id, * in quo habitat,
sed aliud in alio magis intelligitur. At vero in verbi natura, & humanitatis nobis solam dif-
ferentiam designat diuersitas naturarum. Vnus enim ex vtraque intelligitur Christus. Ergo
inconfusione (vt ante dixi) seruata, inhabitasse, ait, verbum in nobis. Scit enim, vnum esse fi-
lium vnigenitum, carnem factum, & hominem. Item cuius supra ad Nestorium. Ait igitur **E**
sanctus, & magna synodus, ipsum, qui est ex deo patre natus naturaliter, filium vnigeni-
tum, deum verum de deo vero, lumen de lumine, per quem, & cum quo omnia fecerit pa-
ter, hunc descendisse, incarnatum esse, & hominem factum, passum esse, resurrexisse tertia
die, & ascendisse rursus * ad cœlos. Hæc nos sequi verba debemus, his nos conuenit obtem-
perare dogmatibus, considerantes, quid sit incarnatum esse, & hominem factum dei verbum.
Non enim dicimus, quod dei natura conuersa, vel immutata facta sit caro, nec quod in to-
tum hominem, qui est ex anima, & corpore transformata sit, sed illud magis, quod carnem,
animatam anima rationali, sibi copulauerit verbum, & substantialiter, ineffabiliter, & irre-
prehensibiliter factus sit homo, & nuncupatus sit etiam filius hominis, non nuda tantummo-
do voluntate, sed nec assumptione sola personæ, sed quod diuersæ quidem naturæ in vnum
conuenerint, vnus tamen ex ambabus Christus, & filius, non euacuata, aut sublata, diuersita-
te naturarum per coniunctionem, sed quia simul nobis effecerunt vnum deum, & Christum,
& filium, id est diuinitas & humanitas, per arcanam illam, ineffabilemq; copulationis adu-
nationem. Itaque is, qui ante secula omnia est natus ex patre, etiam ex muliere carnaliter di-
citur procreatus in tempore. Non quia diuina ipsius natura de sacra virgine sumpsit exordi-
um, nec quod propter seipsam opus habuit secundo nasci post illam natiuitatem, quam habe-
bat ex patre, (est enim ineptum, & stultum hoc dicere, quod is, qui ante omnia secula est con-
sempiternus patri, secundæ generationis eguerit, vt esse inciperet) sed quia propter nos, & pro-
pter nostram salutem naturam sibi copulauit humanam, & processit ex muliere, idcirco dicitur
natus esse carnaliter. Neque enim * prius natus est homo communis de sancta virgine, & **F**
tunc

Math. 3. d
Marc. 2. b
& Luc. 3. c
Gre. Nazia.
in ho. de E-
piphania
post mediū.
Idē vbi su-
pra circa
mediū me-
dij & finis.
*al. Cappa-
docia.

Cyilli epi-
scopi Ale-
xandrini.

Eiusdem ex
lib. dicto
Golia.

*al. id quod
*al. discern-
endo.
*al. Certū
est.

*al. quod

Idē Cyrillū,
in epi. ad
Nestoriū, &
habetur tpe
Ephesini
cōc. sub Ce-
lest. papa.
*al. in.

*al. primū.
tunc

EPISTOLAE LEONIS PAPAE I.

*al. se cum carne. tunc demum habitavit in eo verbum, sed in ipsa vulva, uterque virginali, *secum carnem cō- G iunxit, & sustinuit generationem carnalem, carnis suae natiuitatem, suam faciens. Sic illum dicimus, & passum esse, & resurrexisse, non quia deus verbum in sua natura passus sit, aut plagas aut clavorum transfixiones, aut alia vulnera susceperit (deus namque incorporalis extra passionem est) sed quia corpus illud, quod ipse proprium factum est, *passum est, ideo haec omnia pro nobis ipse dicitur passus. Inerat enim in eo corpore, quod patiebatur, deus, qui pati non poterat. Simili modo & mortem ipsius intelligimus. Immortale enim, & incorruptibile est naturaliter, & vita, & viuificans *dei verbum. Sed quia corpus ipsius proprium, gratia dei, iuxta Pauli vocem, pro omnibus mortem gustavit, idcirco ipse dicitur mortem passus esse pro nobis. Non quod *in se mortem esset expertus, quantum ad ipsius naturam pertinet (insania H est enim, hoc vel sentire, vel dicere) sed quod (vt supra diximus) caro ipsius mortem gustavit. Ita & resurgente carne, ipse rursus resurrectionem dicimus, non quia in corruptionem ceciderit (quod absit) sed quia eius resurrexit corpus. Ita Christum vnum, & dominum confitemur, non tanquam hominem cum verbo coadorantes, ne diuisionis quaedam species inducatur, sed vnum iam, & eundem adorantes, quia non est alienum à verbo corpus suum, cum quo ipsi etiam assidet patri. Nec hoc ita dicimus, quasi duobus filiis assidetibus, sed vno cum carne per vnitatem, quasi talem copulationem factam per substantiam, aut quasi *passibilem, aut quasi parum decoram, voluerimus accipere, in id incidimus, vt duos filios esse dicamus. Necessesse est enim discernere, & dicere, hominem separatim fuisse sola filij appellatione honoratum, & rursus verbum, quod est ex deo, * & nomine, & veritate, filium dei, sed discernere in duos filios, non debemus vnum dominum Iesum Christum. Neque enim id adiuuat rectam fidei rationem, licet nonnulli, nescio, quam perhibeant copulationem personarum. Non dixit enim scriptura, verbum dei personam hominis sibi assumpsisse, sed carnem factum esse. Id autem est ostendere dei verbum, similiter ac nos *participationem habuisse carnis, & sanguinis, & corpus nostrum proprie suum fecisse, & hominem ex muliere processisse, non abiecta, nec deposita deitate, aut generatione illa, quam habebat ex patre, sed mansisse etiam in assumptione carnis deum, quod erat. Hoc itaque rectae fidei ratio protestatur. In tali sensu sanctos patres fuisse comperimus. Ideo illi non dubitauere sanctam virginem dicere theotocon, K non quod verbi natura, deitasque in sancta virgine sumpsit exordium, sed quod ex ea natum sit sacrum illud corpus, animatum anima rationali, cui substantialiter adunatum dei verbum, carnaliter natum esse dicitur.

Finis epistolarum Leonis papae primi.

PARISIIS.

Excudebat Carola Guillard, anno salutis.

M. D. XLIII.

Index quaternionum.

t a b c d e f g h i k l m n o p q r s t
v x y z A B.

Omnes sunt quaterniones, praeter A B. terniones.

